
NAZ. CENTR.
204
9 C
2
R. BIBLIOTECA
VITT. EMAN. II
ROMA

PROMPTVARIVM CATHOLICVM,

AD INSTRVCTIONEM Concionatorum contra nostri temporis hęreses,

SVPER EVANGELIA FERIALIA PER TOTAM QVADRAGESIMAM,

In hac parte Quadragesimali vnius Caluini varia impietas in multis, eisdemq; grauissimis fidei dogmatibus aperitur, & accuratè refutatur.

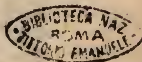
Authore THOMA STAPLETONO, Anglo,
S.Theol.Doct.& Regio Professore Louanij.

Additus est Index rerum copiosissimus.

August. Enarrat. in Psal.36.

Tanto magis debemus commemorare vanitatem hareticorum, quanto magis quarimus salutem eorum.

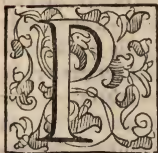
VENETIIS, M D XCVI.

Apud Petrum Dusinellum.

REVERENDISSIMO IN CHRISTO PATRI AC *Domino*, *D.* AVDOENO LVDOVICO, *Episcopo Caßanensi, &c.*

THOMAS STAPLETONVS veram & perpetuam felicitatem precatur.

OSTVLAT à me (Reuerendiss. in Christo Pater) & virtutum tuarum quædã ἐγκυκλοπαιδεία, & amicitia nostra perantiqua, vt post alia nostra opuscula diuinæ gratię beneficio in lucem emissa, hunc exiguum fœtum nostrum, quasique alterius Operis nouam appendicem Reuer. tuo & ducissimo mihi Capiti consecrarem. Effecit tua varia ac multiplex virtus, in vtriusq; Iuris va-

ſtiſſimis ſpatiis ſolida ac ſumma eruditio, admirabilis in rebus agendis induſtria, prudentia, grauitas, totius vitæ puritas, ac ſingularis ſemper in Deum pietas, quam præclaræ illæ dotes ingenij acutiſſimi, fęlicis memoriæ, cum ſuauiſſima morum comitate coniunctæ, plurimum exornarunt, vt poſtquam in Academia Duacena maxima cum laude ius Sacrum aliquot annis docuiſſes, ad Metropolim Cameracẽſem ſola eruditionis fama euocatus, & in collegium illud venerabile cooptatus, ius ibi populo dixeris; inde ab Illuſtriſſimo Archiepiſcopo in vrbem deſtinatus grauiſſimi negotij conficiendi cauſa, ab annis iam viginti aut circiter, ſic in illo nobiliſſimo totius orbis theatro te geſſeris, vt negotio ex animi ſententia confecto, noua illic dignitate auctus, S. Sedis Referendarius conſtitutus, vbi tua diligenti opera & induſtria Seminarij in vrbe gentis noſtræ fundamenta iacta eſſent, non ita multò poſt à Sapientiſs. ac Sanctæ memoriæ Pontifice, Gregorio XIII. Illuſtriſs. ac Reuerendiſs. Cardinali Borromæo, Mediolanenſi Archie-

piſcopo,

piſcopo, noſtri temporis Ambroſio, traditus fueris, qui in tota eius ampliſſima Prouincia Vicarium generalem ageres; cui Sanctiſſimo Præſuli ad mortem vſque adhæſiſti; indeque in vrbem rediens, ad Epiſcopatum Caſſanẽſem euectus, poſtquam illum gregem aliquantiſper tua præſentia ſanctè ac ſapienter rexiſſes, Seminario quoque illic Cleri Caſſanenſis erecto, in vrbem reuocatus, tum à Gregorio XIV. fœlicis memorię ad Heluetios Nuncius Apoſtolicus deſignatus; tum à Sanctiſs. Domino, qui clauum nunc Eccleſiæ tenet, Clemente VIII. in viſitandis Eccleſijs quaſi alter Barnabas aut Silas aſſumptus, quotidianam operam præbes. Atque hæc quidem eiuſmodi ſunt, vt noſtrum hoc potius opuſculum tuo nomini dicatum ſplendorem inde & commendationem accipiat, quàm ex eo T. Dign. aliquis ſplendor accedat: magiſq; ego audacia & temeritate peccare, quam ex hoc officio aliquid tibi tribuiſſe videri poſſim. Cæterum amicitia noſtra talis ac tanta eſt, tam antiqua, tam ſuauis, tot mutuis officijs à tenera vtriuſque ætate fir-

mata, vt & audaciam, si qua est, facilè con donet, & hoc studium nostrũ tibi periucundum efficiat. Sanè in schola VVichamica pariter enutriti, in Academia Oxoniensi eiusdem collegij socij, hic Louanij simul exules, in Academia Duacena collegæ & Professores cõiuncti, in vrbe postmodum arcta familiaritate coniunctissimi, eò necessitudinis vinculo ab annis iã 40. & amplius colligati fuimus; vt tam diuturnum hunc ac suauissimum semper amorem nostrum, ego quidem hoc qualicunque testimonio toti orbi testatum facere voluerim; tu verò pro tua in nos integerrima beneuolentia, non nisi animo gratissimo accipies. Virtutes animi nobilissimas & cętera in te Dei dona veneror & suspicio. Beneuolentissimum in me semper animum tuum colo & amplector. Communem parentem nostrum nobiliss. memoriæ Gulielmum VVichamum, Episc. Vintoniensem, duorum ampliss. collegiorum (quorum vnum alterius seminarium est) ante annos ducentos & amplius munificentissimum ac splendidissimum fundatorem, è cuius

Scholis in hoc deplorando patriæ nostræ schismate, ad causæ Catholicę defensionem prodijsti tu, prodijt Nicolaus Harpsfildus, Dialogorum contra Magdeburgenses, qui sub nomine Alani Copi editi fuerunt, author; Nicolaus Sanderus, Thomas Hardingus, Ioannes Rastellus, Gulielmus Reginaldus, alijq; complures, & ego omnium minimus; Hunc, inquam, parentem nostrum, in huius operis dedicatione, quadamtenus honorare, eiusque memoriam sempiternis laudibus dignam, posteritati refricare, (cui mea prima studia debeo) perlibenter volui. Accipe igitur Reuerendissime Antistes, siue B. memorię Patris nostri Gulielmi VVuichami, siue alumni eius Stapletoni tui nomine, Promptuarij nostri Catholici partem Quadragesimalem, tuo auspicatissimo nomini dicatam, & veteris amici officium boni consulito.

IN hac sanè parte quadragesimali vnum Caluinum calamus noster potissimum petit, tum quia Impostor ille Scripturam Euangelicam (cuius hic verba

tractamus) vnus omnium pestilentissimè corrupit, deprauauit, adulterauit: tum quia vt in Gallia iamdudum, sic nunc in excæcata Anglia nostra, magnaq; Germaniæ parte, illa una pestis potissimum regnat. Non sunt quidem ista vel in Episcopatu vestro, vel in urbe necessaria. Sed alijs ista scripsit qualiscunq; industria nostra, quæ vni tibi dicata voluit amicitia nostra. Annus iam agitur quintus, quum in reliqua Euangelia totius anni, tam dominicalia, quàm de festis, Promptuarium Catholicum in lucem emisi. Opusculo illo hoc interea temporis iam quater edito, à compluribus enixius rogatus fui, vt Euangelia per ferias Quadragesimales legi solita, simili studio explicarem. In quinta igitur operis editione prodit hoc auctuarium, ad Dei gloriam & ueritatis Orthodoxę qualemcunque explicationem: illis sanè in locis, ubi grassatur hæresis, maximè vbi pro magno habetur Caluinus, non inutilem (uti spero) futuram. Sed & tibi, è schismate patrio quasi è flammis erepto, non iniucunda erit eorum lectio, quæ

quãtis è malis ereptus fueris, ad oculum demonſtrant. Ardet quidem Sodoma de cœlo, omniaque apud nos hæreſum flammæ depaſcuntur. Sed quia necdum extinctus ille ignis eſt; quin creſcit adhuc magis, vireſque acquirit eundo, planè vt alios inde eripiamus, neve adhuc latius ſeſe diffundat hæc flamma, reſpicere licebit, imò & expediet. Reſpeximus ergo & nos, tametſi Dei beneficio in tuto poſiti, non quidem oculo carnali, vt illa vxor Lot, quaſi de rebus illic noſtris iamdudum deperditis & abſumptis ſolliciti, ſed (diuina adiuuante gratia) oculo ſpirituali, oculo charitatis: vt fratres noſtros, vel necdum penitus deploratos, ſed quaſi ambuſtos ab hæreticis illis flammis eripiamus, vel adhuc ſanos & intactos, ne illis ſe committant ignibus, tenpeſtiuè moneamus, atque in fide, in qua ſtant, pro noſtro modulo roboremus. Hic totius huius Promptuarij Catholici, hic huius partis Quadrageſimalis, hic aliorum noſtrorum pro fide Catholica operum ac laborum, vnicus ſemper ſcopus ac finis fuit, vnicus deinceps

ceps scopus ac finis (in ijs quę adhuc meditamur) erit. Deus autem misericordiarum Reuerendiss. Dom. Tuam, & nostros qualescunque labores sua benedictione impertire dignetur.
Amen.

Louanij. Calend. Ianuarij 1594.

SCRI-

SCRIPTVRAE EVANGELICAE,

Quæ in hac parte Quadragesimali per singulas ferias contra corruptelas hæreticas, sed imprimis Caluinianas ex proposito tractantur.

In feria 4. Cinerum.

1 *CVM ieiunatis, nolite fieri tristes sicut hypocritæ. Tu autem cum ieiunas, vnge caput tuum, & faciẽ tuam laua.* Matth. 6.
2 *Pater tuus, qui videt in abscõdito, reddet tibi.*
3 *Thesaurizate vobis thesauros in cœlo.*

In feria 5. post caput ieiunij.

Tantum dic verbo, & sanabitur puer meus. Matth. 8.

In feria 6. post caput ieiunij.

Audistis quia dictum est, Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum: Ego autẽ dico vobis: Diligite inimicos vestros: Benefacite ijs qui oderunt vos, & orate pro persequentibus vos. Matth. 5.

In Sabbatho post caput ieiunij.

1 *Domine si tu es, iube me venire ad te.* Matth. 14.
2 *Deprecabantur eum vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent, & quotquot tangebant eum, salui fiebant.* Marc. 6.

In feria 2. hebdom. 1. Quadragesimæ.

Venite benedicti Patris mei. Possidete regnum paratũ vobis à constitutione mundi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare. Matth 25.

In fer. 3. hebdom. 1. Quadrages.

Domus mea domus orationis vocabitur. Matth 21.

In

In fer.4. hebdom.1. Quadrageſ.

Matth.12. 1 *Quæ eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?*

2 *Quicunque fecit voluntatem Patris mei, hic frater meus & ſoror & mater eſt.*

In fer.5.hebdom.1. Quadrageſ.

Matth.15. 1 *Accedentes diſcipuli eius rogabant eum dicẽtes; Dimitte eam, quia clamat poſt nos.*

2 *O mulier magna eſt fides tua.*

In fer.6.hebdom.1. Quadrageſ.

Ioan.5. 1 *Angelus Domini deſcendebat ſecundum tempus in piſcinam, & mouebatur aqua. Et qui prior deſcẽdiſſet in piſcinam, poſt motionem aquæ ſanus fiebat à quacunq; detinebatur infirmitate.*

2 *Vis ſanus fieri?*

In Sabbatho hebdom. 1. vide Dom. 2. Quadrageſimæ.

In fer.2. hebdom.2.

Ioan. 8. *Ego vado, & quæretis me; & in peccato veſtro moriemini.*

In fer.3.hebdom.2.

Matth.23. 1 *Super cathedram Moyſis ſederũt Scribæ & Phariſæi. Omnia ergo quæcunque dixerint vobis, ſeruate & facite.*

2 *Qui maior eſt veſtrum, miniſter veſter erit.*

In fer.4. hebdom.2.

Matth 20. 1 *Principes gentium dominantur eorum, & qui maiores ſunt poteſtatem exercent in eos. Non ita erit inter vos. Sed quicunque voluerit inter vos maior fieri, ſit veſter miniſter: & qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſeruus.*

2 *Et dare animam ſuã redemptionem pro multis.*

In fer.5.hebdom.2.

Luc.16. *Factum eſt, vt moreretur mendicus; & portaretur ab Angelis in ſinum Abrahæ.*

In

In fer.6.hebdom.2.

1 *Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli.* Math.21.

2 *A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris.*

In Sabbat. hebdom.2.

In se autem reuersus dixit. Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus, ego autem fame pereo? Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater peccaui in cœlum, & coram te Iam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut vnum de mercenarijs tuis. Luc.15.

In fer.2. hebdom.3.

Nemo propheta acceptus est in patria sua. Luc 4.

In fer.3. hebdom.3.

1 *Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum.* Math.18.

2 *Quod si non audierit eos, dic Ecclesiæ. Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & Publicanus.*

In fer.4. hebdom.3.

1 *Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem Seniorum?* Math.15.

2 *Quare & vos transgredimini mandatum DEI propter traditionem vestram?*

3 *Sine causa me colunt docentes mandata & doctrinas hominum.*

4 *Non quod intrat in os, hoc coinquinat hominem.*

In fer.5.hebdom.3.

Exibant dæmonia à multis clamantia & dicentia. Quia tu es filius Dei. Et increpans non sinebat ea loqui, quia sciebant ipsum esse Christum. Luc.4.

In fer.6. hebdom.3.

1 *Aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Ioan.4.

2 *Patres nostri in monte hoc adorauerunt: & vos*

dicitis

dicitis quia Hierosolymis est locus, vbi adorare oportet.

3 *Vos adoratis quod nescitis: nos adoramus quod scimus.*

4 *Venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in Spiritu & veritate.*

In Sabbat. hebdom. 3.

Ioan. 8. *Qui sine peccato est vestrum, primus in eam lapidem mittat.*

In fer. 2. hebdom. 4.

Ioan. 2. *Dixerunt ei Iudæi: quod signum ostendis nobis quia hæc facis.*

In fer. 3. hebdom. 4.

Ioan. 7. 1 *Mea doctrina non est mea, sed eius qui misit me.*

2 *Si quis voluerit voluntatem eius facere, cognoscet de doctrina vtrum ex Deo sit, an ego à meipso loquar.*

In fer. 4. hebdom. 4.

Ioan. 9. 1 *Expuit in terram, & fecit lutum ex sputo, & liniuit luto oculos eius, & dixit ei.. Vade laua in natatoria Siloe, quod interpretatur missus.*

2 *Iterum ergo interrogauerunt eum Pharisæi, quomodo vidisset.*

In fer. 5. hebdom. 4. Vide Dominicam 15. post Pentecosten.

In fer. 6. hebdom. 4.

Ioan. 11. 1 *Infremuit spiritu, & turbauit semetipsum.*

2 *Dixit eis Iesus: Soluite eum, & sinite abire.*

In Sabbato hebdom. 4.

Ioan. 8. *Tu testimonium perhibes de teipso testimonium tuũ non est verum.*

In

In fer.2. post Domin. Passionis.

Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre eius fluent aqua viua. Ioan.7.

In fer.3. post Domin. Passionis.

Neque enim fratres eius credebant in eum. Ioan.7.

In fer.4. post Domin. Passionis.

1 *Ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quisquam de manu mea.* Ioan. 10.

2 *Pater & ego vnum sumus.*

In fer.5. post Domin. Passionis.

Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Luc.7.

In fer.6. post Domin. Passionis.

1 *Hic homo multa signa facit. Si dimittimus eum sic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent locum nostrum & gentem.* Ioan.11.

2 *Hoc autem à semetipso non dixit; sed quum esset Pontifex anni illius, prophetauit.*

In Sabbato post Domin. Passionis.

1 *Benedictus qui venit in nomine Domini.* Ioan 12.

2 *Accesserunt ad Philippum, & rogarunt eum dicentes. Domine volumus Iesum videre.*

3 *Nunc anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater saluifica me ex hac hora.*

In fer.2. hebdom. Sanctæ.

1 *Maria accepit libram vnguenti nardi pistici, & vnxit pedes Iesu, & extersit pedes eius capillis capitis sui.* Ioan.12.

2 *Pauperes semper habebitis vobiscum. Me autem non semper habebitis.*

In fer.3. hebdom. Sanctæ.

1 *Et manducantibus illis, accepit Iesus panem, &c.* Marc. 4.

2 *Accepit Iesus panem & benedixit.*

3 *Hic*

3 *Hoc est corpus meum.*
4 *Hic est Sanguis meus noui Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum.*

In fer. 4. hebdom. Sanctæ.

Luc. 22. *Quod pro vobis datur. &, qui pro vobis fundetur. &, Pater, si vis, transfer à me calicem istum.*

In fer. 5. hebdom. Sanctæ.

Ioan. 13. *Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis.*

MATE-

MATERIARVM QVADRAGESIMALIS PARTIS INDEX.

A

B.

C.

D.

Descensus

E.

F.

G.

H.

I.

L.

M.

O.

P.

Q.

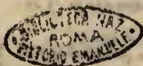
R.

S.

Salutis

T.

V.

PROM-

PROMPTVARIVM CATHOLICVM

Super Euangelia Ferialia per totam Quadragesimam.

IN FERIA QVARTA CINERVM.

1. *Cum ieiunatis, nolite fieri sicut hypocritæ tristes. Tu autem cum ieiunas, vnge caput tuũ, & faciem tuam laua.* Matth. 6.

LOCVS hic oportunus, nec ab hoc Quadragesimalis ieiunij capite & exordio alienus esset, de ieiunij pręcepto, fine, fructuque amplissimo contra licentiosos & laxos horum temporum hæreticos differendi, nisi in Dominica prima Quadragesimæ, tum in hoc Catholico, tum in altero morali Promptuario iam cudum ea de re latius disseruissem. Nunc hæc Christi verba (quæ quum ieiunandi modum doceant, quin ieiunium ipsum, vt rem imprimis laudabilem. Deoque gratam, manifestè commendent, dubitari non potest) ab hæreticorũ hodiè corruptela vindicare, operæprecium erit. Caluinus Euangelicæ Scripturæ corruptor maximus (quod, fauente Deo, tũ in his Euangelijs per ferias Quadragesimales legi solitis, tum alio in loco plenius explicatum dabimus) ieiunium hic à Christo ab externa hypocrisi & simulata quadam ac tetrica vultus compositione reuocatum, mirabili metamorphosi ad victus moderationem à lautitijs & delitijs renouatum, transfert. Sic enim in illa uerba, *vnge caput tuum, & faciem tuam laua*, scribit. *Non iubet Christus simulare lautitias; nec indulget delitias in vnguentis & vestitu, sed simpliciter nos hortatur ad*

In Antidotis euangelicis & Apostolicis.

In Com. Harmoniæ Euãg ad Matt. cap. 6.

tenendum

tenendam modorationem, in qua nihil sit vel nouum, vel affectatum: ac si diceret ita ieiunijs vatandum esse, ut in consueta uitę ratione nihil mutemus. Hæc ille. Secundum igitur Caluini Euāgelium, sic loquitur Christus. Tu quum ieiunas; vide vt de consueta vitæ ratione nihil mutes, sed eam moderationem teneas, in qua nihil sit vel nouum, vel affectatum. Ieiunium definit, victum moderatum, & consuetam vitæ moderationem tenere.

Ieiunium Caluinianum victus moderatus.

Quæ nouella explicatio, quàm absurda & impia verborum Christi sit corruptela, paucis populo aperiendum est: tum vt ieiunij vera ratio teneatur, tum vt tam nefarius impostor meritò traducatur. Ac primùm quod Christus iubet faciem vngere, & caput lauare, hoc nec ad victum, nec ad vestitum pertinet, vt somniat Caluinus, sed tantummodò ad externum corporis cultum; Iudæis familiarem, qui non solùm faciem lauare, sed & caput vngere in more habebant: in quo nihil mutare nos Christus vult. Iubet quum, ieiunamus, non esse tristes sicut hypocritas, non esse vultu tetrico, externam austeritatem præ nobis non ferre: *non exterminare facies nostras*, seu affectato pallore venustatem naturalem obscurare aut corrumpere; quod totum hypocritæ faciunt, vt videantur rigidi ieiunatores: sed econtrà faciem lauare, & caput vngere, id est, vsitata vultus hilaritate ac honestate in publicum prodire. Nihil hoc totum ad victus rationem, nihil ad vestitum pertinet. Bene pastus ac saginatus domi composito ad austeritatem vultu, nec lota facie, nec vncto capite, nec compta & polita veste, in publicum prodire potest; sicuti barbati ministri caperata fronte & galeato latè capite, veluti hypocritæ maximi, sæpe prodeunt. Absurda igitur imprimis est hæc corruptela Caluini.

Christus quo modo uistinam in ieiunio prohibet

Ieiunij Caluiniani impietas.

Iam verò ut glossæ Caluinianæ summa impietas luce clarius & compendio appareat, si ieiunium hoc loco nihil nisi moderationem victus consuetam significat, ergo Apostoli & discipuli Christi moderationem uictus non tenebant: quia Christum sequentes *non ieiunabant sicut discipuli Ioannis frequenter*. Ergo & Pau-

Luc. 5.

lus

lus quum inter cæteras tribulationes & exercitia dicit, *In ieiunijs multis*, intelligendus est dixisse: multoties moderatum uictum tenui: aliàs uerò & frequentius in lautitijs & delitijs uitam egi. Ergo rursum Prophetæ & Doctores illi Antiocheni, qui *ieiunantes & orantes imposuerunt manus Paulo & Barnabæ*, intelligendi sunt tunc quidem moderationem uictus tenuisse, in qua nihil nouum fuit aut affectatum, aliàs uerò lautitijs & delitiis ac genio indulsisse. Denique quoties aut ueteris populi Duces ac reges, aut sancti Prophetæ publica prędicauerunt ieiunia, uel ut iracundiam DEI placarent, uel ut noui aliquid à Deo beneficii impetrarent, nihil aliud ille populus faciebat, quàm ut de consueta uictus ratione nihil mutans, moderationem uictus teneret, in qua nihil nouum aut affectatum esset. Atqui tota Scriptura reclamat, quum illa ueteris populi ieiunia, quæ CHRISTVS hic ab hypocrisi reuocat, nouam & affectatam ualde afflictionem coniunctam haberent, & de consueta uictus ratione plurimum detrahebant. Achab pœnitentiam acturus, *operuit cilicio carnem suam, ieiunauit & dormiuit in sacco*. Audientes filii Israel terribilem potentiam Holofernis, *humiliauerunt animas suas in ieiunijs*. Ipsa autem Iudith toto tempore uiduitatis suæ *ieiunauit omnibus diebus prętersabbata & neomenias & festa domus Israel*. An autem in illis sabbatis ac festis moderatione uictus abiecta, in delitiis uixit? *At uidua in delicijs uiuens, mortua est*, ait Apostolus. Hæc uero *erat in omnibus famosissima, quia timebat Dominum ualde, nec erat qui loqueretur de illa uerbum malum*. Sed quid erat ueteribus ieiunare, una Hester pro populo suo Regem interpellatura demonstrat. Sic enim scribit Mardochæo. *Congrega omnes Iudęos qui in Susis sunt, & orate pro me. Non comedatis, & non bibatis tribus diebus, & tribus noctibus, & ego cum ancillis meis similiter ieiunabo*. Triduanum ieiunium uocat toto triduo nec comedere nec bibere. An hic de consueta uictus ratione nihil mutatum est? Rursum quum Niniuitæ crediderunt in Deum, & prędicauerunt ieiunium, quale illud erat,

2. Cor. 11.
Act. 13.
Ieiunia in Scripturis cōmendata.
3. Reg. 21.
Iudith 4.
1. Tim. 5.
Hester 4.
Ionæ 3.

erat, paulo post explicatur *Homines & iumēta, & boues, & pecora non gustent quicquam*. Tale ieiunium docet Scriptura diuinitus reuelata. Moderationem victus tenere, & de cōsueta illa vitæ ratione nihil mutare, philosophica quædam & moralis sobrietas est ab omnibus semper tenenda. Ieiunium pœnitentiæ pars est, in Dei cultum, animæque salutem ordinatum. Sed malunt in hac parte hæretici morales esse, si tamen tales, quàm iuxta morem populi & Christianæ religionis normam, veris ieiunijs operā dare. Quum tota vetus Ecclesia, diebus Dominicis & toto tempore inter Pascha & Pentecosten ieiunia relaxarēt, an dicet Caluinus, quod illis dieb⁹ in crapula & ebrietate, in lautitijs ac delicijs viuerent? Sed de ieiunio Caluiniano, plura diximus in Dominica infra Octauam Natalis Dom. in editione quinta Promptuarij Catholici.

August. epi. 86. & 99. ca. 15.

Matth 6.

2. *Pater tuus qui videt in abscondito, reddet tibi.*

Ieiunium opus meritorium.

LOCVS populum docendi ieiunium piè ac sincerè absque hypocrisi susceptum, virtutem esse Deo imprimis gratam, nec laude tantum, sed & mercede dignum: denique non edomandi tantum corporis fructum habere, sed sua quoque apud Deum retributione compensari. Quēadmodum enim de eleemosynis, & de precibus hoc eod. c. Christus dixit, fore, vt *pater qui videt in abscondito*, id est, qui rectam cuiusque videt intentionem, *reddat illis*, vtique mercedem iustam, sic de ieiunio eisdem verbis idem affirmat. Cauillatur tamen & inuertit hoc totum Caluinus his verbis. *Quod ieiunijs mercedem à Deo promittit Christus, impropria locutio est, vt supra de precibus dictum est. Ieiunium enim per se opus medium est, non autem ex eorū genere, quæ Deus requirit, & probat, vt sunt eleemosynæ.* Hæc ille. Scilicet quæ in Scripturis Sanctis hæreticorū placitis repugnant, impropriè dicuntur. Sed impropriè hoc loco dici probare Caluinus vult, quia quum de precibus antea Christus idem dixerit, illud impropriè dictum fuisse à se probatum existimat. Videamus ergo

In cō. Harm. Euan. ad ca. 6. Matth

Christus Caluino impropriè loquitur.

quam

quam eo loco huius rei probationem attulerit. *Quum dicit Christus*(ait Caluinus) *mercedem repẽdi precibus nostris, satis declarat quicquid mercedis passim Scriptura nobis promittit, non tanquam debitum solui, sed gratuitum esse*. Sed quare illud? Aut vnde sequitur, merces precibus promittitur, ergo quicquid alibi mercedis nomine Scriptura promittit, gratuitum est, non debitum? Quæ tandem est, & quam insulsa consequentia? Esto: quum precibus merces promittitur, impropria sit locutio. An propterea in tota Scriptura alijs bonis operibus promissa merces impropriè semper accipienda erit? An quod semel impropriè dicitur, semper impropriè accipi oportet? *Cœli enarrant gloriam Dei*, impropria locutio est: ergo impropriè quoq; & illud dicitur. *Quare tu enarras iustitias meas, & assumis testamentum meum per os tuum?* Rursum. *Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt*, impropria locutio est, quoad carnem & sanguinem: & significantur illi qui secundum carnem & sanguinem viuunt. Ergo illæ voces nunquam propriè in Scriptura accipiuntur? Iterum, *cibus meus est facere voluntatem Patris mei qui misit me*. Cibus hic impropriè accipitur: ergo in reliqua Scriptura propriè non accipitur? Hæc est insulsa cauillatoris Caluini consequentia, quæ sexcentis exemplis redargui potest. Deinde negamus mercedem precibus promissam impropriè promitti, quod dicere Caluino satis erat, quia probare non potuit. Tametsi enim preces quidem nostræ non impetrant per modum iustitiæ, sed per modum misericordiæ id quod à Deo petimus, ideoque hac ratione non debitum, sed gratuitum est quod precibus nostris largitur Deus, vnde & absque iniustitia negat sæpe, quod etiam piè ac laudabiliter petitur (quæ vna consideratio exceptioni Caluinianæ fauere potest) tamen pio & debito orandi modo) quem Christus hic docet) aliquid semper Deum retribuere manifeste hæc Christi verba affirmant. Quàm autem passim Scriptura bonis iustorum operibus mercedem promittit, debiti & iustitiæ rationem habere Paulus perspicuè docet, dicens: *Reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi in illo die iustus iudex*. Imò eam mercedem non reddere, iniustum esse

Caluini insulsa consequentia.

Psal. 18.

Psal 49.

1. Cor. 15.

Ioan. 4.

Merces precibus promissa, non est locutio impropria.

2. Tim 4.

Hebr.6. esse idem Paulus docet. *Non enim* (inquit) *iniustus est Deus, vt obliuiscatur operis vestri & dilectionis quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis & ministratis.* Quod autem Caluinus mercedem ieiunio improprie promitti, ex eo probare contendit, quia ieiunium per se opus medium est, nec ex eorum genere, quæ Deus probat aut requirit, vt sunt eleemosynæ, vanum ac falsum est. Quum Christus dixit de suis discipulis, *quando sponsus auferetur, tunc ieiunabunt*, nonne aperte docet ieiunium à se probari atque requiri, adeoque in genere iuberi? Est quidem ieiunium per se medium opus, nisi ad honestum aliquem finem referatur. Sed inter alios fines vnus hic est, vt in cultum Dei atque obsequium assumatur. Diserte enim testatur Scriptura Deum ieiunio coli. De Anna Prophetissa, quæ Christum paruulum in templo confitebatur, dicit Lucas. *Non discedebat de templo, ieiuniis ac obsecrationibus seruiens Deo die ac nocte.* vtitur verbo λατρεύουσα, quod proprie significat cultum soli Deo debitum. Vide hac de re Dominica infra Octauam Natalis Domini textu secundo.

Matth.12.

Matth.6. 3. *Thesaurizate vobis thesauros in cœlo.*

Merces bonorum operum.

LOCVS pro certa & ampla bonorum operum mercede in cœlis reposita, & per opera pietatis acquirenda, contra hæreticorum hodie summam impietatem, qui bonorum operum merita in cœlo conferri negant, qui sola fide salutem ac vitam æternam comparari dogmatizant, qui pietatis in Deum principium ac fundamentum tollunt. Principium enim religionis est, quod *accedentes ad Deum* tenere oportet, vt credant, *quia Deus est, & quod inquirentibus se remunerator est.* Tam negat Deum esse, quam qui negat remuneratorem esse. Posterius negant hæretici, quia præmia bonorum operum, quæ omnia immunda statuunt, à Deo retribui nolunt. Prius quoque eadem opera negant: quum Deo sua bonitas, qua iustis remunerat, tam intrinseca sit, quàm ipsa essentia sua. Huc respiciens hoc loco Christus, & profusionem in

Hebr.10.

Deo

Deo remunerationem docere volens, iubet suos huius mundi thesauros ac diuitias negligere, nec ad mundi præmia suas actiones collimare, sed *thesauros sibi in cœlo thesaurizare*, per eleemosynas, pias preces, ieiunia, de quibus disputauerat. Vocat futura in cœlo, (non in hac vita tantum) pietatis pręmia, *thesauros*, propter vberrimam & effusissimam Dei largitionem, & ipsam præmiorum magnitudinem. Iubet *thesaurizare*, quia nostra quoq; industria, nostra cooperatione, diuinæ semper gratiæ auxilio adiuta, hic thesaurus comparatur. Non dicit, sperate, exspectate, credite futuros thesauros, quanquam ad illos assequendos & sperare & credere oportet, sed dicit, *thesaurizate*, vt intelligamus præter fidem & spem actione & labore opus esse. Quemadmodum qui scelerate viuunt, & Dei bonitate ac benignitate, qua eos ad pœnitentiam adducit, abutuntur, *secundum duritiam & impœnitens cor suum thesaurizant sibi iram in die iræ*, id est, impijs suis operibus cacumulant sibi grauissimas pœnas in die uindictæ diuinæ; sic qui piis operibus operam dant, eos affirmat hoc loco Christus, *thesaurizare sibi thesauros in cœlo*, id est, accumulare sibiipsis ingentia virtutum præmia in die retributionis, *qua reddet vnicuique Deus secundum opera sua*. Rom. 2.

Hic est proprius, germanus, & apertissimus verborum Christi sensus, quem totum penitus inuertit Scripturæ Euangelicæ corruptor Caluinus. *Thesaurum*; inquit, *suum in cœlo reponere dicuntur, qui expediti huius mundi laqueis, curas suas & studia ad cœlestis vitæ meditationem conferunt*. Et paulò post: *Quia durum est atque acerbum hominibus se proprijs facultatibus nudare* (apud Lucam enim dixerat: *Vendite quæ possidetis, & date eleemosynam, facite uobis sacculos qui non ueterascunt, thesaurum non deficientem in cœlis*) *leuandæ huius molestiæ causa, amplam & magnificam spem compensationis proponit, quod scilicet thesauros sibi in cęlo reponant, qui in terra subueniunt fratrum egestati, iuxta illud Salomonis. Qui erogat pauperi, fœneratur Domino*. Exponit thesaurizare in cœlo, esse cœlestem vitam meditari, & repositam in cœlis mercedem vertit in cœlestis vitæ meditationem: Cæterùm thesauros in cœlo, de quibus Christus loquitur

In Com. Ar mon. Euāg. ad Matth. ca. 6.

Luc. 12.

Caluiniana corruptio explicatur. 2. Tim. 4.

non esse præsentis vitæ actionem, sed futuræ vitæ mercedem, Paulus clarissimè docet, quum enumeratis pijs pro pietate laboribus suis, *bonum certamen certaui cursum consummaui, fidem seruaui*, subiungit. *Reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi in illa die iustus index*. Hic est thesaurus in cœlo, quem Paulus sibi thesaurizauit. Deinde cœlestis vitæ meditatio non est *thesaurus in cœlo*, sed actio pietatis in terra: non est corona in cœlo, sed labor in terra. Sic cœlum in terram, mercedem in laborem transfert Caluinus. Rursum non tantum *proponitur ampla spes compensationis leuandæ molestiæ causa*, vt comminiscitur Caluinus, sed proponitur & promittitur certa fruitio amplissimæ mercedis propter ipsa pietatis opera, quæ hanc mercedem promerentur, quia per illa thesaurizatur hic thesaurus, comparatur hæc merces. Thesaurizare, θησαυρίζειν est εἰς τὸ αὔριον τιθέναι: in crastinum reconDere, sicut in loco Pauli ad Rom. 2. iam citato, *thesaurizant sibi iram*, notare potuit Beza, ideoque verbum *thesaurizare* in textu illo retinuit. Sed hoc in loco vbi vox eadem græca est, nec Beza, nec Caluinus retinere voluerunt. Ille *congerite*, iste, *reponite & recondite* conuertit. Agit ergo Christus de thesauro in futurum colligendo, non de meditatione vitæ cœlestis aut spe ampla ab actione virtutis & pietatis studio (de quibus hic nihil Caluinus) seiuncto. Sed & D. Lucæ verba sensum orthodoxum, quem attulimus, egregiè confirmant. Ait enim apud illum Christus, *non ad leuandam molestiam in faciendis eleemosynis, vsque ad agrorum si opus est, alienationem*, vt fingit Caluinus, sed ad certam futuræ mercedis retributionem: *facite vobis sacculos qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in cœlo*. Quod Matthæus græcus dixit, θησαυρίζετε, hoc Lucas dixit ποιήσατε θησαυρὸν ἀνέκλειπτον. *facite thesaurum non deficientem*. Qui facit thesaurum, non meditatur tantum vitam cœlestem, nec tantum spem bonam futuræ compensationis apprehendit, sed ipsam futuram compensationem opere acquirit, ipsam mercedem operando promeretur. Hoc est enim *facere thesaurum*, operari mercedem, idque in cœlo sempiternam non in hac vita quantumcunque spiritualem, quæ semper deficere

Beza in Annotat in c. 2. ad Rom.

Caluini alia corruptio. Luc. 12.

cere poteſt, dum adhuc in via ſumus. Vrgenda eſt igitur proprietas verborum Chriſti, contra hæreticorum corruptelam & deprauationem. Sanè obſeruatione dignum eſt, quando de impiorum iuſta mercede Scriptura loquebatur ad Roman. 2. loco iam citato, verbi proprietatem retinere & explicare diligenter hæreticos. Sed quum eadem vox hoc loco ad bonorum operum mercedem aſſerendam ab Euangeliſta ponitur, nec verbi proprietatem vllo modo ab hæreticis explicari, nec ipſum proprium verbum ab illis retineri. Eſt autem hic theſaurus in cœlo, *incorrupta*, & *immarceſſibilis illa corona*, quam nos in agone pietatis contendentes apprehendimus, vt ſuos Corinthios docet Paulus; & ſuum Timotheum apertius, idem inculcans, clarius, quod hic breuius & obſcurius Saluator dixit: *Præcipe diuitibus huius ſeculi, bene agere diuites fieri, in operibus bonis, facilè tribuere*, id eſt, non parcere pecunijs, *communicare*, id eſt, alijs liberaliter impertire, quibus abundant, *theſaurizare ſibi fundamentum bonum in futurum*, id eſt, charitatis & eleemoſynæ merita multa congerere, quæ futuræ gloriæ fundamẽtum bonum ſunt. Vocat eleemoſynas diuitum, fundamentum ipſis bonum, ad futuram in cœlo mercedẽ conſequẽdam, quia bene fundatur illa ſpes & expectatio vitæ æternæ, quæ charitatis operibus per Chriſti gratiã factis, & ex Chriſti amore profectis innititur. Sic iubet Chriſtus electos propter miſericordiæ opera *poſſidere regnum*. Sic monet diuites, *ut faciant ſibi amicos ex mammona iniquitatis, qui cum ipſi defecerint, introducant eos in æterna tabernacula*; quæ verba alio in loco tractauimus.

Hoc eſt *theſaurizare ſibi theſauros in cœlo*.

* *
*

S. Scripturæ affectata corruptio per hæreticos.

1. Cor. 9.

1. Tim. 6.

Diuitiarum bonus vſus theſaurus.

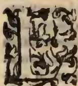
Matth. 25.

Luc. 16.

Dom. 8. poſt Pentec.

IN FERIA V. POST CAPVT IEIVNII.

Matt. 8. *Tantum dic verbo, & sanabitur puer meus.*

LOcus afferẽdi hæc Cẽturionis verba à Christo summópere laudata, à peruersa admodũ corruptela & deprauatione Caluiniana. Caluinus, sicut oẽs ferè alii hodie fidei Catholicæ desertores, partim vt verbi prædicationẽ mirifice extollerent, vel quia in eo genere hoĩes hæreticorũ more loquaces & garruli plurimũ se præ cæteris valere posse confidebant, vel quia hac esca proposita, per dulces sermones & benedictiones, plurimos ad se attrahere & hæresis hamo irretitos tenere sperabant, partim vt sacramẽtorum efficaciæ ac virtuti detrahendo, cultum omnem ecclesiæ externum inuerterent & innouarent; partim denique vt solam fidem amplificarent, cui omnis alia eorum disputatio subseruit; nouum & inauditũ in Ecclesiã Christi paradoxon introduxerunt, in verbi Euangelici prædicatione omnem salutem nostram administrari; in prædicatione verbi remitti peccata; denique, vt Lutherani quidem voluerunt, idem tribuendum verbo prædicato quod Sacramento suscepto, ut Caluinus autem uoluit totum verbo, nihil Sacramento nisi acceptæ iam prius in verbo iustitiæ obsignationem quandam & confirmationem. Hanc insanam sententiam, qua & Sacramenta deijciuntur, & simplici annunciationi verbi omnia tribuuntur, & pœnitentia imprimis ad remissionem peccatorum obtinendam exploditur, vt ex variis Scripturis iniquissime deprauatis (quod suo tempore in singulis Deo fauente ostendemus) sic ex his uerbis Centurionis à Christo magnopere laudatis stabilire conatur Caluinus. Sic enim in hunc locum scribit. *Hoc præsertim nomine fidem Centurionis commendat Christus, quòd acquiescat in nudo uerbo. Quid fecisset vel unus ex Apostolis? Veni Domine, uide & tange. Hic neque ad uentum corporalem, neque tactum desiderat, sed tantum efficacia credit inclusum in uerbo, ut inde certam famuli salutem expectet.*

Hoc

Marginal notes: Verbi prædicatio cur & quomodo ab hæreticis amplificata. — In Com. Harmon. Euãg. ad c. 8. Matt.

Hoc autem honoris non hominis, sed Dei verbo asserit, qui Christum statuit non priuatum esse hominem, sed Prophetam diuinitus missum. Placet hæc tota explicatio, vt quæ fidem Centurionis iuxta rei veritatem elucidat. Sed nunc venenum aspergit suum. *Atq; hinc colligi potest generalis regula. Quamuis salutem nostrã in carne Christi perfici Deus uoluerit, & Sacramentis quotidie obsignet, eius tamen certitudinem ex verbo petendam esse. Nisi enim hæc verbo defertur authoritas, vt statuamus simul ac loquutus est Deus per ministros, remissa nobis esse peccata, nosque restitutos esse in uitam, tota salutis fiducia concidit.* Hæc ibi Caluinus. Si de verbo Sacramentali in Sacramento Absolutionis, in Baptismo, in Eucharistia ista dicerentur, vera & orthodoxa esse doctrina. Nam propter verbum Christi, *Quorumcunque remiseritis peccata, remittũtur eis.* dicẽte ministro Christi legitimo, *Ego te absoluo & cæt.* statuendum est remissa nobis esse peccata: dicente baptismi ministro, *Ego te baptizo*, statuendum est abluta esse peccata nostra: dicẽte sacerdote, *Hoc est corpus meum & cæt.* statuendum est adesse corpus Christi: hæc verba euangelica in Sacramentis prolata inania non sunt, sed vi ac virtute sua propter institutionem Christi efficacia & operatiua, ubi nec ex parte recipientis, nec ex parte ministri impedimentum ullum est. Caluinus autem de uerbo prædicationis per ministros prolato loquitur, distinguens illud diserte à Sacramentis. Ait enim *Sacramentis quidem salutem nostram obsignari, eius tamen certitudinem ex verbo petendum esse.* Atqui ex fide Centurionis hanc generalem regulam de uerbo prædicationis inferre non potest. Non enim uerbum Christi prædicatum erat, quod credidit Centurio ut puer eius sanaretur, sed uerbum promissionis erat; *Sicut credidisti fiat tibi.* In Sacramentis singulis includitur aliquo modo uerbum promissionis, quo addixit Christus singulis effectum suum. In uerbo prædicationis talis promissio non includitur. Rursum uerbum Christi, cui credidit Centurio tanquam efficacissimo, non generauit in Centurione fidẽ, sed inuenit. Verbum prædicationis iuxta Caluinum generat fidẽ simúq; peccatorũ remissionẽ. Demũ Centurio credidit

Ioan.20.

Verbum cui credidit Centurio quale.

verbum Christus esse efficax, non tanquã generaliter annuncians omnibus audientibus & credentibus salutem, sicuti prædicationis verbum efficax esse fingit Caluinus, sed tanquam in particulari efficax eius quod iussit aut voluit fieri. *Dic*, inquit, *verbo & sanabitur:* id est iube tantùm sanari puerum meum, & sanabitur. Hoc enim sensu Centurionem loquutum esse, ea quæ subiunxit Centurio manifestum faciunt. *Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, & dico huic vade, et vadit: & seruo meo fac hoc, & facit.* Nihil ergo commune aut affine habet verbum ministri prædicatum, cum verbo Christi quod credidit Centurio.

Verbo prædicationis non generatur certitudo salutis. Sed & tota hæc Caluini ac suorum speculatio, quòd ex verbo prædicationis certitudo salutis petenda sit, prorsus uana & impia est. Verbi Euangelici prædicati proprium est annunciare voluntatem Dei, seu veritatem omnem docere, circa ea quæ aut credenda, aut facienda sunt: atque ita vel generat fidem primò auditum & creditum, vnde Apostolus, *fides ex auditu*, vel fidem antea generatam auget & confirmat: quo sensu Apostolus *spem* habuit *crescentis fidei* Corinthiorum. Sed vtroque sensu verbum prædicatum comparatur semini, quod vel plantatur in primo sensu, vel rigatur in secundo, vt de se & de Apollme Paulus loquitur: semper tamen per modum seminis se habet (*Semen est verbum Dei.*) & est materia fidei, non organum aut instrumentum. Ipsi quidem prædicatores verbi instrumenta sunt plantantes & rigantes: sed ipsum Dei uerbum materia tantum & obiectum fidei est, & quatenus creditur, non quatenus prædicatur salutiferum est. *Euangelium enim uirtus Dei est ad salutem omni credenti*: non omni audienti. Neque Spiritus Sanctus magis debet dici efficax per verbum prædicatum, quàm Deus dici potest efficax per semen in terra seminatum. Deus enim facit omnia germinare primum verbo illo suo, in prima rerum creatione prolato vt principali agente, deinde per humidum & calidum quod sol & pluuia generant, quasi per media germinandi apta. Semen autem ipsum cuiuscunque plantæ est materia germinis

Rom. 10.
2. Cor. 10.
Luc. 8.
1. Cor. 3.
Rom. 1.

nis & in potentia est fructus vel germen ipsum. Sic verbum Euangelij est materia salutis & in potentia salus humana, seu potenter salutiferum ex Dei gratia, quatenus creditum vna & prima causa salutis est.

Cæterum quia hæc fortè explicatio populari captui ita accommodata non est, ex ipsa praxi & doctrina Apostolica uanitatem hanc Caluinianam refutabimus. Petrus annunciaturus Iudæis uerbum Euangelij & salutis, proponit eorum peccata, quòd impie Christum crucifixerunt. Docet ueritatem, quòd *Dominum & Christum*, id est Messiam *fecit* eum *Deus hunc Iesum quem illi crucifixerũt*. Mox uerbum promissionis & gratiæ non tacuit dicens. *Omnis qui inuocauerit nomen Domini saluus erit.* Hac prędicatione facta, *his auditis compuncti corde dixerunt ad Petrum: Quid faciemus viri fratres?* Ecce totam uim prædicationis, ut esset externum medium mouendi & excitãdi corda ad fidẽ, ad pœnitentiam, ad salutem. uerbum auditum & creditum (nisi enim credidissent, compuncti non fuissent, sed blasphemassent potius, aut Petrũ irrisissent;) nullam illis attulit salutis certitudinem, ut Caluinus uult, ac ne salutem adhuc ullam; sed salutis uiam aperuit, & auidos quærendæ salutis fecit. Quare dicẽtibus illis, *Quid faciemus viri fratres*, nõ respõdit Petrus, Credite in uerbo quod audistis, & ex hoc uerbo certitudinẽ salutis accipite, statuentes uobis iam credentibus in Christum pro uobis crucifixum remissa esse peccata: quod sanè iuxta doctrinam Caluini & sectariorum respondere Petrus debuit; sed alia pręter fidem uerbi prædicati adiecit. *Pœnitentiam* (inquit) *agite, & baptizetur vnusquisque vestrum in remissionem peccatorum.* Apertissimè docet, si remissionem peccatorum consequi uolunt, non ut statuant sibi esse remissa peccata simul, ac Petrum Dei ministrum loquentem audiuissent, ut hic Caluinus ad modum impiè docet, sed ut pœnitentiam agant & baptizentur. Baptizentur inquam non ad obsignationem salutis promissæ uel acceptæ (Caluini figmentum) sed ad ipsam salutem accipiendam, ad remissionem peccatorum consequendam. Sic postquam Philippus euangelizasset Eunucho, & postquam ille *toto corde credidisset* Acto. 8.

Act. 2

verbo per Philippum euangelizato, non sic dimittit eum Philippus iubens ex verbo quod credidit certitudinem salutis petere, vt Caluinus loquitur, sed *baptizauit eum*, vt credens & baptizatus saluus fieret, iuxta Christi verbum,
Act. 9. & 22. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit.* Paulus quoque ipse per verbum è cœlo sonans ad fidem vocatus & credens verbo, ac dicens, *Domine quid me vis facere?* vt salutem consequeretur, mittitur ad Ananiam, qui illi dixit. *Exurge & baptizare, & ablue peccata tua inuocato nomine Iesu.* Si prius per auditum verbi remissionem peccatorũ consequutus fuit, & hoc sibi certò statuere debebat, propter fidem verbo datam, falsum planè erat quod dixit ei Ananias, *Ablue peccata tua &c.* Caluini igitur hoc loco paradoxum hæc sola praxis Apostolica tribus his exemplis illustrata, satis superque mendacij & vanitatis conuincit. Ex alijs argumentis facile conuinci posset. Sed hæc ad populi captum accommodata sufficere pro concione possunt.

IN FERIA VI. IN CAPITE IEIVNII.

Matth. 5. *Audistis quia dictum est, Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persequẽtibus vos.*

LOCVS hæreticam hoc loco corruptelam duplicem explicandi, simulq; populum fidelem de vero & orthodoxo verborum Christi sensu quoad proximi dilectionem salubriter informandi. Vna corruptela est, Christum toto hoc Matth. c. 5. nulla noua præcepta ferre, neq; legem veterem corrigere, sed aliquas tantũmodo eius interpretationes adferre. Nolunt. n. hæretici hodie Christum legislatorem vllo modo agnoscere, ne doctrina Euangelica Christi propria, (quam doctrinam esse volunt de sola gratuita per Christum pecca

toru m

torum remissione,& iustitiæ quæ in Christo erat gratuita imputatione,)circa mandatorum obseruationē tanquā ad salutem necessariam,aliqua ex parte versari videatur. Quare superbus Caluinus in huius capitis explicatione, sine fronte affirmat,*deceptos esse multos veterū Patrum* (sanè vt eos post tot demum secula Caluinus suæ ferulæ subditos erudiret)*qui putarunt has Christi voces,aliquoties repetitas ,Audistis , quia dictum est antiquis,ego autem dico uobis:esse legis correctionem, ac Christum suos discipulos in altiorem perfectionis gradum extollere , quàm potuerit Moyses populum suum.*Moxq; multis verbis garrit, *legem in se perfectam fuisse , nullosque legis defectus hic à Christo corrigi .* Postremo concludit *non esse fingendum Christum nouum legislatorem,qui ad æternam Patris sui iustitiam aliquid addat,sed tanquam fidum interpretem audiendum esse.* In com.in Harm.Euan. in c.5.Matt.

Cæterum Christum vere legislatorē fuisse,& ad æternam Patris sui iustitiam aliqua mandata addidisse,vt veteres Patres ipso agnoscente & contemnente Caluino docuerunt , tum forma loquendi qua Christus hic vsus est , tum aliæ Scripturæ manifestè docent. Ad prius quod attinet,forma loquendi qua Christus vtitur, *Ego autem dico vobis,*qua nemo antea in Scripturis vsus fuit,sed tum Moyses tum alij omnes Prophetæ quum Dei mandata promulgant,aiunt,*Hæc dicit Dominus:* ita perspicuè præcipiēdi authoritatem sonant, vt ipsemet Caluinus suorum mēdaciorum immemor , quum ad reliqua huius capitis membra:*Audistis quia dictum est antiquis,non occides,non mæchaberis,non peierabis,*& ad singula illa subijciēte Christo. *Ego autem dico vobis,*negauerit Christum aliquid præcipere aut mandare sicuti iam ex eo commemorauimus , ad hæc tandem huius Euangelij verba, *Audistis quia dictum est , diliges proximum tuum* &c. *Ego autem dico vobis &c.*contrarium prorsus vrgeat his verbis: *Dicendi verbum quod denunciare vel præcipere hoc loco significat, perperā pro consulere exponitur.*Cur hec demum loco sensum contrarium amplexus fuerit,mox apparebit.Nunc id tantum obseruo Caluinum,quum illi commodum videbatur,aduertere potuisse,formam illam verborū Christi , *Ego dico vobis* uim præcepti habere,& *dicendi verbū denunciare seu* Christus verè Legislator. Caluinus seipsum refutat.

præcipere, significare. Christum autem per modum præcipientis non hoc loco tantum, vbi de dilectione proximi agitur, sed toto hoc cap. 5. toties repetijsse. *Ego autem dico vobis &c.* conclusio totius sermonis Christi, quâ vtitur

Cap. 7. Euangelista, perspicuum facit. Ait enim: *Cum consummasset Iesus uerba hæc, admirabantur turbæ super doctrina eius. Erat enim docens eos sicut potestatem habens, & non sicut Scribæ & Pharisæi.* Illud, *potestatem habēs*, ἐξουσίαν ἔχων, vertit Beza, *autoritatem habens*, & exponit eam talem esse quę cōueniat αὐτοκράτορι; id est, *illi cui merum est imperium:* & addit. *Talem se hic præstitit Christus in doctrina cœlesti promulgandâ, se planè Deum ostendens, à quo lex ipsa esset perlata, quique pro suo iure, de vita & morte dissereret.* Hæc ille, magistri sui Caluini ignorantiam corrigens, & suam præcedentem expositionem, mendacij arguens. Ad illa enim verba, *Ego dico vobis*, in eodem luto hærens cum Caluino, Christum legislatorem esse pernegat; quum tamen in fine 7. capitis ad verba iam iam citata obseruet pro eo quod Prophetę dicunt, *hæc dicit Dominus*, Christū dicere solere. *Amen Amen dico uobis.* Atqui cur non eandem vim habent, *Ego autem dico vobis?* deinde quod addit Euangelista Christum docuisse, *non sicut Scribas & Pharisæos*, manifestè docet Christum non vt legis interpretem, sed vt legislatorem ac Dominum docuisse. Scribæ.n. interpretes erant legis Mosaycæ, quæ per sabbata in Synagogis legebatur: vt latè docet Epiphanius. Et vocantur Hebraicè Sopharim quasi litterati à verbo Sepher, Græcè γραμματεῖς, & in Euangelio *legis Doctores & legis periti*. Christus ergo quum non sicut Scribæ & Pharisæi (quos etiam interpretes legis à verbo *Pherussim* vocari putat Caluinus, etsi erranter, quia potius à verbo *Phares*, quod separationem significat ita dicti sunt) doceret, profectò non vt interpres tantum legis, sed vt legislator ac Dominus docuit.

Beza Calui- ni ignorantia corrigit.

Hær 15. 1. aral 23. Matth 23.

Christ' quo- modo legis- interpres

Verum quidem est, quod legem in quibusdam interpretatur in hoc ca. 5. Mat. Christus: Sed tum hanc ipsam interpretationē tanquam legislator promulgat (est enim legislatoris non tantum leges ferre, sed etiam eas interpretari) tum in quibusdam etiam corrigit legem veterem;

Chr stus in quibus vete- rem legem corrigit. 1.

vt

vt de non dimittenda vxore nisi fornicationis causa, quum in ea liceret quauis ex causa dimittere dato libello repudij; item de non ducenda altera vxore, superstite repudiata etiam quacunque ex causa, quum illic alteram statim superinducere, ipsique repudiatæ alteri nubere permitteretur. Rursum de non iurando omnino, quum illic iuramenta per quaslibet creaturas non obligare legis interpretes docerent, & id solū vrgerent, vt iuraměta Deo promissa præstarentur. Deinde de diligendo inimicos, quum illi legem dilectionis proximi de solo affine aut cognato intelligerent. Quædam porrò veteris legis mandata ipse similiter mandat & iubet. Quale illud est: *Mandatum nouum do uobis, ut diligatis inuicem, sicut ego dilexi uos.* Et iterum sua mandata sic urget, vt dicat, *uos amici mei estis, si feceritis quę ego pracipio uobis. Si pręcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea.* Postremò Apostolicæ legationis hæc summa erat. *Docete omnes gentes, docentes eos seruare omnia quęcunque mandaui uobis.* Quare hanc insanam Caluini arrogantiam negantis contra veterum hoc loco doctrinam Christum esse legislatorem, Concilium Tridentinum iusto anathemate percussit. Alias huius rei probationes qui videre volet, legat Andream Vegam de Iustificatione. Atque hæc de priori hoc loco Caluini corruptela hactenus.

3. 4. Ioan. 13. Ioan. 15. Matth. vlt. Sess. 5. Can. 21 Lib. 11. ca. 7.

Altera huius loci corruptela, & ad populi instructionem magis necessaria est circa præceptum de diligendis inimicis. Nam contrà Scholasticam hoc loco doctrinam de dilectione inimicorum inflatis buccis inuehitur Caluinus. Est quippe communis Scholasticorum sententia, & imprimis D. Thomæ Scholasticorum facilè Principis, dilectionem inimici in generali quidě esse de necessitate charitatis, & in præcepto, id est, vt in generali dilectione proximi inimicus non excludatur; sed habeatur pro proximo non secus atq; amicus aut sanguine coniunctus. In quo Iudæi turpiter errabant, existimantes proximi nomine non designari nisi amicum aut affině aut cōtribulem: eò quod vox Hebraica רע vel רֵעַ, quæ ponitur pro proximo, propriè significat amicum, aut aliquo necessitudinis vinculo coniunctum. Vbi non aduertebant ipsum

D. Tho. 2. 2. q. 25. art. 8. & 9. Dilectio inimici quomodo intelligenda.

sum inimicum, saltem naturę, interdum etiam eiusdem fidei ac religionis vinculo esse coniunctum. Quem illorũ errorem Christus hic corrigere vult, docens præceptum dilectionis etiam ad inimicum se extendere. Sic sensum Christi & intentum optimè tenuerunt Scholastici iuxta receptissimam in Ecclesia Catholica doctrinam. Docent nihilominus ijdem Scholastici, vt rudium & infirmorum conscientiæ melius informentur, dilectionem inimicorũ in speciali, id est, vt externa dilectionis signa, ipsoque effectus quauis data occasione proferas, non esse de præcepto, sed de consilio. Necessitate tamen aliqua vrgente, in præparatione quoque animi necessarium esse, vt externos dilectionis fructus exhibeas. Denique quod interna dilectio inimici talis & tam affectuosa esse debet, vt semper paratus sis in aliqua necessitate etiam inimico subuenire, & de facto subuenias, quando facultas datur. Quia ergo aliquam dilectionis inimici partem in consilio ponunt Scholastici non in præcepto; insurgit hic vehementer Caluinus, & dicit. *Monachi & similes rabulę* (hæc est modestia Caluiniana) *finxerunt hæc fuisse Christi consilia, non præcepta, eò quod hominum viribus metiebantur quid Deo & legi ipsius debeant.* Hæc ille. Nempe vult homo impius Deum præcipere nobis impossibilia, vt quum Dei mandata ostenderit esse impossibilia, ab illlorum obseruatione securus viuat. Atqui sic procul dubio intelligenda sunt Dei mandata, quatenus à nobis præstari possunt, ne vel ridiculum legislatorem, vel crudęlem Dominum ac tyrannum Deum esse fingamus.

In Harm. ad ca. 5. Matth.

Caluini impietas.

Disputat tamen contra Scholasticorum sententiam Caluinus, in quo audiendus est. *Quàm de cõsilijs* (inquit) *præposterum sit, insulsumq; commentũ, primò inde patet, quia non sine Christi iniuria dicitur suasisse ipsum discipulis, non pro imperio mandasse quod rectum erat.* Rñde nullam esse Dei aut Christi iniuriam quædam suadere, quæ recta sunt, & non mandare. fatetur alibi Caluinus, in *lege nusquam præcipi vt omnia vendamus ac demus pauperibus*. Tamen vel Christus hoc suadet Matthæi 19. vel si aliquid mandat, quod in lege non est, ergo nouus & verus legislator Christus est, quod modò pertinacissimè negauit Caluinus.

Caluinus seipsum refutat.

In Harm. ad ca. 19. Matt.

uinus. Quod etiam si ita est, sub præcepto tenentur omnes sua vendere & dare pauperibus. Disputat quidem illo loco Caluinus, saltem *finem legis esse vt homines ad sui abnegationem deducat*. Ideoque Christum hoc illi iuueni dixisse, vt animi eius morbum, videlicet amorem diuitiarum tangeret: sicque ostenderet eum reuera legem non implesse. Sed vt concedamus contemptum diuitiarum etiam in lege præcipi, quatenus eò lex hominem deducit, an tamen finis & intentio legis est, vt quicunque amant diuitias, omnia sua bona vendant, denique pauperibus? Nihil hoc absurdius, quum ad amorem diuitiarum extinguendum tametsi earum abdicatio esset necessaria (quod generaliter verum esse nisi temere affirmari non potest) non tamen aut venditio aut distributio in pauperes, vel ipso iudice Caluino, necessaria esse cogitari potest. Quum aliæ viæ ac modi honestissimi sint eas à se abdicandi, vt vel in Dei cultum, vel in Reip. commodum aut subsidium.

Pergit Caluinus. *Deinde plusquam insulsum est libera facere charitatis officia, quæ ex lege pendent.* Primum si insulsum est libera facere charitatis officia, quæ ex lege pendent, quam insulsa planeque impia est alia Caluini doctrina, quæ libera facit omnia charitatis officia, non solum quæ ex lege pendent, sed quæcunque lex iubet? Legis enim præcepta neminem in Christo renatum obligare, nec ad salutem esse necessaria, sed esse operas eucharisticas & gratuitas perpetua Caluini doctrina est. Idque adeo, vt cum legis moralis tres vsus accuratè doceat, quorum tertium fidelibus esse proprium vult, totum illum tertium vsum in eo ponit, *vt vel doceat quid sit faciendum, ac dirigat intellectum, vel etiam exhortetur ad faciendum*. De præceptorum obligatione nec verbum facit. Sic libera & gratuita facit omnia charitatis officia, non solum quæ ex lege pendent, sed etiam quæ lex disertissimè mandat. Est ergo plusquam insulsus Caluinus, ipso iudice Caluino. Deinde hoc charitatis officium, quo inimico extra casum necessitatis benefacio, ex lege pendere negamus. Sumit sibi hoc Caluinus, & principium petit: de eo enim ipso nunc inquiritur. Addit adhuc Caluinus.

In Harm. ad ca. 1. Luc. a ca. 22. Matt. & alibi sæpe. Instit. lib. 2. c. 7. num. 12. & seqq.

Caluinus seipsum refutat.

Dicen-

Dicendi verbum quod denuntiare vel prçcipere hoc loco significat, perperam pro consulere exponitur. Primum si uerbum dicendi prçcipere hoc loco significat, ergo Christus hic prçcepta dat, & legislator est, leq; ipsum mendax magister, sed mendaciorum suorũ paruum memor, refutat. In hoc enim idem caput Matth. 5. illud fortiter negauit, ut suprà accepimus, deinde ponit hic quidem præcepta Christus; sed simul cum consilijs. Præcepit quippe diligere inimicum, & habere pro proximo. Quæ autem de officiis charitatis specialibus in particulari subiungit, *Benefacite ijs qui vos oderunt*, &c. in necessitate laborantis inimici, præcepta sunt, & eum qui benefacere potest, obligant; extra necessitatem consilia sunt, & perfectionis officia, quod Christi hoc loco conclusio manifestum facit. *Estote ergo & vos perfecti, sicut Pater vester cęlestis perfectus est.*

Dicit postremo Caluinus: *Disertè sanciri quod necessariò prestandum est, nullo negotio ex Christi verbis probatur, dum addit. Vt sitis filij Patris vestri, qui solem suũ facit oriri super bonos & malos. Quum disertè pronunciet non aliter quemquã fore Dei filium, nisi qui osores suos diliget, quis tam dicere andet nulla huius doctrinę necessitate nos obstringi? Perinde enim est, ac si dixisset Quisquis censeri volet Christianus, inimicos diligat.* Ad rem respondeo, plane necessarium esse, ut diligantur inimici, si filij Dei esse uolumus, sed eo modo, quo iam explicatum est: contra quem diligendi modum nihil hoc argumentum facit; atq; ita contra Scholasticos orthodoxos nihil adhuc Caluinus conclusit.

Sed nunc hæc Caluini disputatio quàm prçclarè contra ipsum militet, ipsiusq; iugulum rectè petat, dispiciemus, Si dilectio inimicorum necessaria est ut filij Dei simus, quod hic Caluinus fatetur & perurget, ergo sola fides non sufficit, ut filij Dei simus, ut alia perpetua Caluini doctrina habet. Prçuidit facilè hanc suam cõtradictionem Caluinus, & ut ei occurrat, subiungit. *Neq; tamẽ intelligas fieri nos beneficẽtia nostra Dei filios, sed quia Spiritus Dei, qui gratuitę nostrę adoptionis testis est, arrha, & sigillum prauos carnis affectus charitati repugnãtes, corrigit, ab effectu probat Christus non alios esse Dei filios, nisi qui ipsum mansuetudine et clemẽtia referunt.* Hęc ille. Sed uerò Christi uer-

sti uerba longè amplius urgent. Ait enim Christus *Vt sitis filij Dei*, ὅπως γένησθε υἱοὶ, ubi uerbum γένεσθαι, idê valere quod εἶναι Beza notauit. Docet ergo hoc modo fieri & esse filios Dei, non hoc modo innotescere tales. Sanè dilectionê proximi non notam aut effectum, sed causam salutis esse disertè D. Ioannes docuit: *Qui non diligit, manet in morte.* A contrario igitur sensu, ut non diligere, est causa mortis; sic diligere est una causa uitæ. Porrò Spiritus S. qui corrigit prauos affectus carnis charitati repugnantes, i. qui facit nos diligere ipsos inimicos, *diffusa charitate in cordibus nostris*, quatenus hoc facit, non testis, sed causa & effector est ipsius charitatis in nobis. Nec aliter arrha aut sigillum gratuitæ adoptionis nostræ est Spiritus S. quàm per ipsa opera charitatis, quæ in nobis operatur, ut alibi contra Caluinum explicatum dedimus. Ipsa etiam opera & fructus Spiritus S. non hunc solum usum aut effectum habent, ut testimonia ac notæ sint inhabitantis Spiritus S. & quod sumus filij Dei, sed alios præterea effectus habent, ut *glorificent Patrem nostrũ qui in cœlis est*, ut *proximum ædificent*, ut *Deo* item *placeant in odorem suauitatis*, ac demũ, ut *certam nostram vocationẽ atq; electionem faciant*, ac mereãtur *coronam iustitiæ*, ut Scripturæ docent. Deinde & contra fidem, cui omnia Caluinus tribuit, nonne eodem modo cauillari licet, quoties Scriptura fidem prædicat necessariam? Sicut enim Spiritus S. prauos carnis affectus charitati repugnantes corrigit, ut diligamus etiam inimicos ipsos, sic idem Spiritus Sanctus omnem errorem & duritiam intellectus fidei repugnantes sua luce dispellit, ut credamus etiam ea quæ alioquin incredibilia uidentur. Dicemus ergo cum Caluino quoties Scriptura dicit nos *iustificari ex fide, fieri filios Dei, & habere vitam æternam eos qui recèperunt Christum, et credunt in nomine eius*, non esse intelligendũ fieri nos filios Dei per fidem, nec saluari aut iustificari ex fide, sed ab effectu probare Christum non alios esse Dei filios, nec alios saluari aut iustificari, nisi qui credunt; ut sic nec fides sit ad salutem simpliciter necessaria, sed nota tãtũm ac testimonium filiorum Dei sicuti bona charitatis opera non esse ad salutem necessaria, sed notam tantum ac testi-

In Annot no ui testam. in hunc locum.

1 Ioan. 4.

D lectio cau sa salutis.

Rom. 5.

De iust lib. 8 cap. 15.

Matth 6.
Rom 15.
Ephes. 5.
2. Petr. 1.
2. Cor. 4.

Fides iustificans Caluini argumento refellitur.

Rom. 3.
Ioan. 1 & 3.

testimonium filiorum Dei esse Caluinus cum suis affirmat. Ita suam doctrinam non minus insulse tuetur Caluinus, quam Scholasticorum doctrinam improbè calumniatur, dum ita concludit. *Horribile sanè portentum, quod mundus tam densis tenebris per tria vel quatuor secula obrutus fuerit, vt non videret disertè iuberi quod quisquis negligit, ex numero filiorum Dei expungitur.* Hæc ille. Videat hoc loco, & obseruet vel indifferens quisque Lector. Vt falsò calumnietur Caluinus, & Scholasticorum doctrinam acerbissimè perstringat, imò Christianum orbem à 400. annis crassæ ignorantiæ condemnet, aggrauat præcepti vim de diligendis inimicis, & necessitatem salutis in eo retinendo. Vt autem suam impiam doctrinam de sola fide tueatur, eandem dilectionem simplex facit testimonium salutis & notam, vt in præcedentibus ostensum est. Obseruet iterum hoc loco lector, Caluinum denuo secum pugnare. Nunc enim dilectionem inimicorum necessariam esse salutis causam eius verba affirmant, etsi animus ac reliqua doctrina repugnet. Quis enim negare potest necessariam salutis causam est, *quam quisquis negligit, ex numero filiorum Dei expungitur*, vt ipsemet Caluinus loquitur. Sanè hoc loquendi in Scripturis modo, fidem necessariam esse salutis causam ex Scripturis conuincimus. *Qui non crediderit, condemnabitur. Sine fide impossibile est placere Deo. Qui non credit, iam iudicatus est*: & multa huiusmodi. Sed proteruus Caluinus ad orthodoxam doctrinam impugnandam attentus & ferox, sic impotenter in illam partem fertur, ut suis se placitis pugnantia dicere, & apertum hosti latus ad altera parte relinquere non aduertat.

Caluinus seipsum refutat.

Marc. 14.
Hebr. 11.
Ioan. 3.

(*.*)

Sal-

SABBATO IN CAPITE IEIVNII.

1. *Domine si tu es, iube me venire ad te.* Matth. 14.

Ametsi hæc uerba in huius diei Euãgelio (quod ex Marc.c.6.desumitur)non legantur, tñ quia illustre Petri factum concernunt in eadẽ illa Christi super aquas apparitione & discipulorũ in mari iactatione gestũ, quod D.Marc. more suo(vt notat Chrys.)ideo prætermittit, quia ad singularẽ D. Petri commendatioẽ & authoritatem magnoperè faciebat, sicuti cætera oĩa studio tacet, quæ de D.Petri prærogatiua S.Matth.c.16.& 17.& D.Ioan.c.21. narrant, non *permittente modestia causa ipso Petro, qui Marci Euangel. vidit, & suo calculo approbauit, vt talia per eũ scriberentur*, & quia in nullo alio Euangelio, quod uel in Dominicis, uel in festis per annum(nisi in Octaua D.Petri, quæ publicè festa non est)uel in ferijs hisce Quadragesimalibus hæc historiæ Euangelicæ pars legitur, ac demnm, quia totũ hoc D.Petri factum impius Caluinus suggillat, & historiam hanc Euangelicã nefariè corrumpit, his tribus de causis, Chrys. hom. 59. in Matth.

Locus oportunus erit singularẽ D.Petri præ cęteris fidem, simulq; mysterium hoc facto uela ũ, ac nefariã Caluini corruptionẽ populo Catholico aperiẽdi. Sanè quũ Petri fidẽ hoc loco oẽs interpretes orthodoxi, & veteres Patres uehemẽter admirentur ac laudẽt, ipsaq; res gesta & Christi approbatio idẽ proclament, q̃ is, uidelicet solus cæteris oĩbus alijs Apostolis ac discipulis præ timore attonitis, adeoq; exclamantibus, Christũ alloqui, ab eo facultatẽ tã inusitati & periculosi operis expetere, & de facto super aquas ad tẽpus ambulare ausus fuerit, quũ prætetea singularẽ ex hoc facto Petri prærogatiuã supra cæteros Apostolos, q̃ is oĩum solus super aquas ambulauerit, & ambulans ad Christũ peruenerit, doctiss. iidem Patres obseruẽt. S.Chrys. quidẽ & D.Ambr. quod Moysi quidẽ aquæ cesserint, & Eliæ & Elisæo, Petrus verò ipsas aquas calcauerit, ut ipsis quidẽ impedimenta cesserint, & sublata fuerint, Petrus verò impedimẽta & difficultates calcauerit ac superauerit; Bernar. aũt quod Petrus super aquas Hom. 59. in Matth. Exod 14. 4 Reg 2. Ambr. serm. 47.

Bern. lib. 2. de consider. ad Eugeniũ. ambulans, non vni populo quasi vni nauigio, sed cunctis populis præesse deberet, quia aquæ multæ, populi multi; vnus Caluinus, qui cum alijs hodie hæreticis omnia Petri præclara facta & dicta vel traducere, vel extenuare conatur, neglecta historiæ Euangelicæ veritate, detorta in alium sensum Christi approbatione, contempto veterum Patrum sensu ac iudicio incredulitatem pro fide, temeritatem pro fortitudine D. Petro impingit. Incredulitatis Petrum arguit, quia postquã Christus dixerat, *Ego sum*, vel, vt Marcus plenius narrat, *Confidite, ego sum, nolite timere*. Petrus tamen (ait Caluinus) *dubius & perplexus, dicat, Domine si tu es*. Atqui hanc Petri vocem non dubitãtis fuisse, sed maximè credentis & confidentis, illud à Petro subiũctum: *Iube me ad te venire super aquas*, manifestè ostendit. Nec enim aut Petrus si vel minimum dubitasset Christum esse qui loquebatur ad eius vocem aquis se cõmittere uoluisset, aut fortius fidei suæ argumentum dare facilè potuit, quam iubente Christo, aquis se committere, vt super eas ambulet. Nec vllus opinor hodie hæreticus, qui solam fidem semper venditat, à Christo iussus hoc facere, idem tentare vellet. Quare illud: *Si tu es*, significat. *Quia tu es*, & affirmantis, non dubitantis vox est, vt sæpe alibi in Scripturis. *Si ita est causa hominis*, i. quia sic se res habet in matrimonio, vt dicis: *Si tamen iustum est, vt Deus retribuat*, &c. id est, quia iustum est. *Si passibilis Christus, si primus ex resurrectione mortuorum:* id est, quia vel quod passibilis erat Christus, &c. Deinde si verba illa, *Si tu es*, propriè & conditionaliter accipiantur, non tamẽ dubitantis animum, sed maioris habendæ certitudinis effectum demonstrant. Quale illud est Beatissimæ Virg. *Quomodo mihi fiet istud?* Ad quæ verba ipse Caluinus ita scribit: *Sciendum est non ita dubitare vel sciscitari Virginẽ, vt sensibus suis Dei potentiam vel subijcere, vel æquare velit: tantum subita admiratione perculsa ad mouẽdam hanc quæstionem rapitur*. Hæc ille. Eodem in Petri verbis candore vti oportuit. Videns enim tam inusitatum spectaculum, Christum super aquas ambulare, dicendo, *Si tu es*, nõ ita dubitauit, ut sensibus suis Dei potentiam, qua homo super aquas ambularet, vel subijceret, vel æquaret: tantũ subita

Margin notes:
Caluini arrogãtia & ineptia.
Marc. 6.
In com. Har Euangel. ad Matth. c. 14.
Incredulitatis Petrus falsò accusatur.
Matth. 19.
2. Thess. 1.
Act. 26.
Luc. 1.
In com. Har. Euangel. in Luc. c. 1.
Caluinus ex suis verbis refutatur.

bita illa admiratione perculsus(erãt.n. omnes in naui turbati,& *præ timore clamauerunt, existimãtes phantasma esse.*) ad experimentũ istud præsentiæ Christi rapitur: vt cæteris sane fortior ac firmior in fide, non vt præ alijs magis dubitans. Quare falsò iterum subiunxit Caluinus. *In fide tam exigua & debili erumpit parum cõsiderati voti ardor. Iube me venire super aquas.* Christus.n.hoc non vt,inconsiderati voti ardorẽ reprehendit,sed vt præstãtissimæ fidei præclarum testimoniũ approbauit, iubens eum ad se uenire super aquas:quod & de facto Petrus præstitit, ambulans super aquas,ut ad Christũ ueniret. Cæterũ ad hanc tam luculentam Christi approbationem uide quid cauilletur Caluin. *Deus plerumq; nobis melius prospicit, negando quod petimus, aliquando autem nobis est facilis, vt ipsa experientia stultitia nostra nos melius cõuincat.* Hæc ille:ut doceat ideo Christũ uoto Petri facile annuisse, ut ipsa postea experiẽtia stultitiæ suæ Petrum cõuinceret:nẽpe quia paulo post submergi cœpit. Sed primũ aduerte hoc cauillandi modo oĩa piorum uota, quibus Deũ annuisse in Scripturis legimus, temeritatis quoq; damnari posse: nempe si cum Caluino dicamus, *Deum facilè illis annuisse, vt ipsa experientia stultitia sua eos conuincat.* Cæterum tenendum est Deum tametsi electorum suorum pijs ac laudabilibus uotis nõ semper annuat,(quod consilij sui secretum est,qui infinitè melius nouit,quid nobis,& qñ,& quomodo expediat, quam nos ipsi:) stultis tñ & ineptis uotis nullo modo annuere. Illud.n.esset stulta uota approbare. Vnde ẽt sequitur hanc ambulationem Petri super aquas, quam Christus primo uerbo concessit, & quæ per se non nisi curiosa & inutilis actio uidetur, aliquid mysticum,& in ipso Petro singulare denotare debuisse, prout Patres supra notati obseruarunt. Neq; uerò Petri postea periculum quãdo submergi cœpit, prioris uoti inconsiderantiam,aut prioris fidei imbecillitatem arguit, sed propter nouam,ingentẽ ac uehementem tentationem, nouam fidei defectionem atq; imminutionem demonstrabat. *Videns enim ventum validum*(ait textus)*timuit*: id est, à priori sua confidentia defecit,& sic mergi cœpit. Quare Christus eũ *modicæ fidei* appellat: Modicæ uidelicet respectu prioris, quæ multo

Petrus inconsiderati ardoris falsò accusatur.

Cauillatio Caluini quàm absurda

maior erat: quando nec undas, nec uentos, nec præsentē tēpestatē formidauit, ambulans super aquas. Tētatio quippe fidē probat, an constans & firma permanere uelit. Nec qui tentationi succumbit, nullā propterea aut modicā semper fidē prius habuisse conuincitur: sed in fide nō permāsisse plerunq; ostenditur. Alioqui tot iustorū, & qui per fidē operati sunt iustitiā, peccata in Scripturis non legeremus. Cæterum totā hanc nouam procellā, nouāq; tentationē, propter quam timuit Petrus, dissimulat prorsus impius Caluinus, ut hunc Petri timorem & periculū subsequēs ex priore incredulitate & timore ortū accepisse persuadeat. Ait enim, quod *temeritatis suæ pœnas dare hic Petrus incœpit*. Dicit *dubitationem eius fuisse directè fidei contrariā*: denîq; *vanū eius peruersumq; timorem vocat*. Sic totā hāc historiam Euangelicā, ne aliqua singularis fidei cōmendatio in Petro appareret, homo impius corrūpit atq; peruertit. Quod tamē ad singularem eius commēdationem Matth. scripsit, Marcus modestiæ causa prætermisit, doctissimi Patres ut magnum circa Petri prærogatiuas misterium annotarunt: quæ omnia suprà accepimus

Historiā Euangelicam corrumpit Caluinus.

Marc 6 Matth. 14.

2 *Deprecabantur eum, ut uel fimbriam uestimēti eius tangerent: & quotquot tangebāt eum, salui fiebant.*

Locus insignem hæreticorum hodie pertinaciam exponendi, & doctrinam præterea impiam, qua reliquias Sanctorum nulla ueneratione dignas esse dogmatizāt, perspicuè refutandi. In hujus enim loci tractatione, tum ille prophanus error refellitur, tum eorum pertinacia manifestæ ueritati reluctantium ostenditur. Sanè uni Caluino hæc historia Euangelica ita uehementer displicuit, ut quantum ex commentario, quem adfert coniicere licet, si Matthæi aut Marci loco fuisset, eā penitus dispunxisset, altoq; silentio inuoluisset. Sic enim ad hæc uerba in Harmon. sua Euangelica scribit. *Credibile est superstitione aliqua fuisse implicitos, quū ad tactum vestis restringerent Christi gratiā: saltē illū fraudabant honoris sui parte, quū nihil virtutis sperarēt ex simplici eius verbo Sed ne linū fumigans extinguat, sese accōmodat eorū ruditati.* Hæc ille,

Caluinus Euangelio contrarius.

ille, pessimo suo ferméto totã historiæ huius Euãgelicæ massã corrũpens. D. Matth. qui paulo plenius hãc eandẽ historiã scribit, uol ẽex proposito ostẽdere, quãta iã esset Christi Redẽptoris nostri existimatio & fama, quãtaq; populi illius loci circa lacũ Genesareth, ubi plurimũ uersabatur, fides & deuotio erga Christũ, sic de illis scribit, *Et cũ cognouissent uiri loci illius miserunt in uniuersam regionẽ, illam, & obtulerunt ei omnes malè habentes, & rogabant eũ, ut vel fimbriam vestimenti eius tangerent*; &c. Quid? An impius Caluinus hoc quoq; superstitioni deputabit, quòd mittẽtes in uniuersam regionẽ obtulerũt Christo omnes malè habẽtes? An de istis quoq; dicet, quòd simplici eius uerbo absentes contenti non essent, ideo illũ parte honoris sui fraudarunt? At D. Petrus hoc in singularẽ Christi cõmẽdationem cõmemorauit, prædicans fidẽ Centurioni & eius familiæ, gentiũ primitijs, *quod pertrãsijt benefaciendo & sanãdo omnes oppressos à diabolo.* Quod si uerò prior narrationis pars factũ cõmemorat superstitione carens, quomodo posterior pars factum narrabit superstitione plenũ?

Populus cui Christus bene fecit superstitiosus non erat.

Act. 10.

Deinde, an solet Christus aliorum ruditati sic se accõmodare, ut facta superstitiosa non solum toleret, sed etiam miraculis beneficiis honoret? An uel in ullo magistro tolerandum hoc esset, ut factũ superstitiosum beneficio commendaret? An Christus, qui omnem in Pharisęis superstitionem acerrimè semper taxauit, eandem in populo non solum dissimularet, sed & diuinis beneficijs cohonestaret? Dubitari absq; impietate non potest, Christum Redemptorem non nisi uirtutem supplicantium, maximè fidem ipsam in omnibus suis miraculis ac beneficijs remunerasse. Quo in genere ualde illustre est, quod rogatus à quodam de turba, *Magister, dic fratri meo, vt diuidat mecum hereditatem*; quia petitio illa non fidem aut pietatem ullam, sed auaritiam redolebat, penitus recusauit, dicẽs. *Homo quis me constituit iudicẽ aut diuisorem super vos?* moxq; ad illos dicebat, *Videte & cauete ab omni auaritia*, &c. Non secus Christo odio est superstitio, quàm auaritia, maximè ueritatis magistro, qui omnem imprimis superstitionem eliminare debet. Qui ergo horum duorum auaritiæ accõmodare se noluit, quomodo tam

Christi honor contra Caluinum defenditur.

Luc. 12.

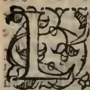
verbo per Philippum euangelizato, non sic dimittit eum Philippus iubens ex verbo quod credidit certitudinem salutis petere, vt Caluinus loquitur, sed *baptizauit eum*, vt credens & baptizatus saluus fieret, iuxta Christi verbum, *Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit*. Paulus quo que ipse per verbum è cœlo sonans ad fidem vocatus & credens verbo, ac dicens, *Domine quid me vis facere?* vt salutem consequeretur, mittitur ad Ananiam, qui illi dixit. *Exurge & baptizare, & ablue peccata tua inuocato nomine Iesu*. Si prius per auditum verbi remissionem peccatorũ consequutus fuit, & hoc sibi certò statuere debebat, propter fidem verbo datam, falsum planè erat quod dixit ei Ananias, *Ablue peccata tua &c.* Caluini igitur hoc loco paradoxum hæc sola praxis Apostolica tribus his exemplis illustrata, satis superque mendacij & vanitatis conuincit. Ex alijs argumentis facilè conuinci posset. Sed hæc ad populi captum accommodata sufficere pro concione possunt.

Act. 9. & 22.

IN FERIA VI. IN CAPITE IEIVNII.

Matth. 5.

Audistis quia dictum est, Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis, diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro persequẽtibus vos.

LOCVS hæreticam hoc loco corruptelam duplicem explicandi, simulq; populum fidelem de vero & orthodoxo verborum Christi sensu quoad proximi dilectionem salubriter informandi. Vna corruptela est, Christum toto hoc Matth. c. 5. nulla noua præcepta ferre, neq; legem veterem corrigere, sed aliquas tantũmodo eius interpretationes adferre. Nolunt.n. hæretici hodie Christum legislatorem vllo modo agnoscere, ne doctrina Euangelica Christi propria, (quam doctrinam esse volunt de sola gratuita per Christum pecca

torum remissione,& iustitiæ quæ in Christo erat gratuita imputatione,)circa mandatorum obseruationē tanquā ad salutem necessariam,aliqua ex parte versari videatur. Quare superbus Caluinus in huius capitis explicatione, sine fronte affirmat,*deceptos esse multos veterū Patrum* (sanè vt eos post tot demum secula Caluinus suæ ferulæ subditos erudiret)*qui putarunt hac Christi voces,aliquoties repetitas ,Audistis , quia dictum est antiquis,ego autem dico vobis:esse legis correctionem, ac Christum suos discipulos in altiorem perfectionis gradum extollere , quàm potuerit Moyses populum suum.*Moxq; multis verbis garrit, *legem in se perfectam fuisse , nullosque legis defectus hic à Christo corrigi.* Postremo concludit *non esse fingendum Christum nouum legislatorem,qui ad æternam Patris sui iustitiam aliquid addat,sed tanquam fidum interpretem audiendum esse.*

In com.in Harm.Euan. in c.5.Matt.

Cæterum Christum vere legislatorē fuisse,& ad æternam Patris sui iustitiam aliqua mandata addidisse,vt vetere Patres ipso agnoscente & contemnente Caluino docuerunt, tum forma loquendi qua Christus hic vsus est, tum aliæ Scripturæ manifestè docent. Ad prius quod attinet,forma loquendi qua Christus vtitur, *Ego autem dico vobis,*qua nemo antea in Scripturis vsus fuit,sed tum Moyses tum alij omnes Prophetæ quum Dei mandata promulgant,aiunt,*Hæc dicit Dominus:* ita perspicuè præcipiē di authoritatem sonant, vt ipsemet Caluinus suorum mē daciorum immemor , quum ad reliqua huius capitis membra:*Audistis quia dictum est antiquis,non occides;non mœchaberis,non peierabis*,& ad singula illa subijciēte Christo. *Ego autem dico vobis*,negauerit Christum aliquid pręcipere aut mandare sicuti iam ex eo commemorauimus, ad hæc tandem huius Euangelij verba, *Audistis quia dictum est , diliges proximum tuum* &c. *Ego autem dico vobis &c.*contrarium prorsus vrgeat his verbis: *Dicendi verbum quod denunciare vel præcipere hoc loco significat, perperā pro consulere exponitur.*Cur hec demum loco sensum contrarium amplexus fuerit,mox apparebit.Nunc id tantum obseruo Caluinum,quum illi commodum videbatur,aduertere potuisse,formam illam verborū Christi , *Ego dico vobis* uim præcepti habere,& *dicendi verbū denunciare seu*

Christus verè Legislator.

Caluinus seipsum retutat.

præ-

pręcipere, significare. Christum autem per modum præcipientis non hoc loco tantum, vbi de dilectione proximi agitur, sed toto hoc cap. 5. toties repetijsse. *Ego autem dico vobis &c.* conclusio totius sermonis Christi, qua vtitur Euangelista, perspicuum facit. Ait enim: *Cum consummasset Iesus uerba hęc, admirabantur turbę super doctrina eius. Erat enim docens eos sicut potestatem habens, & non sicut Scribę & Pharisęi.* Illud, *potestatem habēs*, ἐξουσίαν ἔχων, vertit Beza, *authoritatem habens*, & exponit eam talem esse quę cōueniat αὐτοκράτορι; id est, *illi cui merum est imperium:* & addit. *Talem se hic pręstitit Christus in doctrina cęlesti promulganda, se planè Deum ostendens, à quo lex ipsa esset perlata, quique pro suo iure, de vita & morte dissereret.* Hæc ille, magistri sui Caluini ignorantiam corrigens, & suam præcedentem expositionem, mendacij arguens. Ad illa enim verba, *Ego dico vobis*, in eodem luto hærens cum Caluino, Christum legislatorem esse pernegat; quum tamen in fine 7. capitis ad verba iam iam citata obseruet pro eo quod Prophetę dicunt, *hęc dicit Dominus*, Christū dicere solere. *Amen Amen dico uobis.* Atqui cur non eandem vim habent, *Ego autem dico vobis?* deinde quod addit Euangelista Christum docuisse, *non sicut Scribas & Pharisęos*, manifestè docet Christum non vt legis interpretem, sed vt legislatorem ac Dominum docuisse. Scribæ.n. interpretes erant legis Mosaycæ, quæ per sabbata in Synagogis legebatur: vt latè docet Epiphanius. Et vocantur Hebraicè Sopharim quasi litterati à verbo Sepher, Græcè γραμματεῖς, & in Euangelio *legis Doctores & legis periti*. Christus ergo quum non sicut Scribæ & Pharisæi (quos etiam interpretes legis à verbo *Pherussim* vocari putat Caluinus, etsi erranter; quia potius à verbo *Phares*, quod separationem significat ita dicti sunt) doceret, profectò non vt interpres tantum legis, sed vt legislator ac Dominus docuit.

Cap. 7.

Beza Calui-ni ignorantia corrigit.

Hær. 15. & aral 23. Matth. 23.

Christ' quo modo legis interpres

Verum quidem est, quod legem in quibusdam interpretatur in hoc ca. 5. Mat. Christus: Sed tum hanc ipsam interpretationē tanquam legislator promulgat (est enim legislatoris non tantum leges ferre, sed etiam eas interpretari) tum in quibusdam etiam corrigit legem veterem;

Chr. ' sius in quibus veterem legem corrigit. 1.

vt

vt de non dimittenda vxore nisi fornicationis causa, quum in ea liceret quauis ex causa dimittere dato libello repudij; item de non ducenda altera vxore, superstite repudiata etiam quacunque ex causa, quum illic alteram statim superinducere, ipsique repudiatæ alteri nubere permitteretur. Rursum de non iurando omnino, quum illic iuramenta per quaslibet creaturas non obligare legis interpretes docerent, & id solū vrgerent, vt iuraměta Deo promissa præstarentur. Deinde de diligendo inimicos, quum illi legem dilectionis proximi de solo affine aut cognato intelligerent. Quædam porrò veteris legis mandata ipse similiter mandat & iubet. Quale illud est: *Mandatum nouum do uobis, ut diligatis inuicem, sicut ego dilexi uos.* Et iterum sua mandata sic urget, vt dicat, *uos amici mei estis, si feceritis quę ego præcipio uobis. Si pręcepta mea seruaueritis, manebitis in dilectione mea.* Postremò Apostolicæ legationis hæc summa erat. *Docete omnes gentes, docentes eos seruare omnia quęcunque mandaui uobis.* Quare hanc insanam Caluini arrogantiam negantis contra veterum hoc loco doctrinam Christum esse legislatorem, Concilium Tridentinum iusto anathemate percussit. Alias huius rei ꝓbationes qui videre volet, legat Andream Vegam de Iustificatione. Atque hæc de priori hoc loco Caluini corruptela hactenus.

3. 4. Ioan. 13. Ioan. 15. Matth. vlt. Sess. 5. Can. 21 Lib. 11. ca. 7.

Altera huius loci corruptela, & ad populi instructionem magis necessaria est circa præceptum de diligendis inimicis. Nam contrà Scholasticam hoc loco doctrinam de dilectione inimicornm inflatis buccis inuehitur Caluinus. Est quippe communis Scholasticorum sententia, & imprimis D. Thomæ Scholasticorum facilè Principis, dilectionem inimici in generali quidē esse de necessitate charitatis, & in præcepto, id est, vt in generali dilectione proximi inimicus non excludatur; sed habeatur pro proximo non secus atq; amicus aut sanguine coniunctus. In quo Iudæi turpiter errabant, existimantes proximi nomine non designari nisi amicum aut affinē aut cōtribulem: eò quod vox Hebraica רע vel רהק, quæ ponitur pro proximo, proprie significat amicum, aut aliquo necessitudinis vinculo coniunctum. Vbi non aduertebant ipsum

D. Tho. 2. 2. q. 25 art. 8. & 9. Dilectio inimici quomodo intelligenda.

ſum inimicum, ſaltem naturæ, interdum etiam eiuſdem fidei ac religionis vinculo eſſe coniunctum. Quem illorũ errorem Chriſtus hic corrigere vult, docens præceptum dilectionis etiam ad inimicum ſe extendere. Sic ſenſum Chriſti & intentum optimè tenuerunt Scholaſtici iuxta receptiſſimam in Eccleſia Catholica doctrinam. Docent nihilominus ijdem Scholaſtici, vt rudium & infirmorum conſcientiæ melius informentur, dilectionem inimicorũ in ſpeciali, id eſt, vt externa dilectionis ſigna, ipſoque effectus quauis data occaſione proferas, non eſſe de præcepto, ſed de conſilio. Neceſſitate tamen aliqua vrgente, in præparatione quoque animi neceſſarium eſſe, vt externos dilectionis fructus exhibeas. Denique quod interna dilectio inimici talis & tam affectuoſa eſſe debet, vt ſemper paratus ſis in aliqua neceſſitate etiam inimico ſubuenire, & de facto ſubuenias, quando facultas datur. Quia ergo aliquam dilectionis inimici partem in conſilio ponunt Scholaſtici non in præcepto; inſurgit hic vehementer Caluinus, & dicit. *Monachi & ſimiles rabulæ* (hæc eſt modeſtia Caluiniana) *finxerunt hæc fuiſſe Chriſti conſilia, non præcepta, eò quod hominum viribus metiebantur quid Deo & legi ipſius debeant.* Hæc ille. Nempe vult homo impius Deum præcipere nobis impoſſibilia, vt quum Dei mandata oſtenderit eſſe impoſſibilia, ab illlorum obſeruatione ſecurus viuat. Atqui ſic procul dubio intelligenda ſunt Dei mandata, quatenus à nobis præſtari poſſunt, ne vel ridiculum legiſlatorem, vel crudelem Dominum ac tyrannum Deum eſſe fingamus.

In Harm. ad ca. 5. Matth.

Caluini impietas.

Diſputat tamen contra Scholaſticorum ſententiam Caluinus, in quo audiendus eſt. *Quàm de cõſilijs* (inquit) *præpoſterum ſit, inſulſumq́; commentũ, primò inde patet, quia non ſine Chriſti iniuria dicitur ſuaſiſſe ipſum diſcipulis, non pro imperio mandaſſe quod rectum erat.* R̃nde nullam eſſe Dei aut Chriſti iniuriam quædam ſuadere, quæ recta ſunt, & non mandare. fatetur alibi Caluinus, in *lege nuſquam præcipi vt omnia vendamus ac demus pauperibus.* Tamen vel Chriſtus hoc ſuadet Matthæi 19. vel ſi aliquid mandat, quod in lege non eſt, ergo nouus & verus legiſlator Chriſtus eſt, quod modò pertinaciſſimè negauit Caluinus.

Caluinus ſeipſum refutat.

In Harm. ad ca. 19. Matt.

uinus. Quod etiam si ita est, sub præcepto tenentur omnes sua vendere & dare pauperibus. Disputat quidem illo loco Caluinus, saltem *finem legis esse vt homines ad sui abnegationem deducat*. Ideoque Christum hoc illi iuueni dixisse, vt animi eius morbum, videlicet amorem diuitiarum tangeret: sicque ostenderet eum reuera legem non impleſſe. Sed vt concedamus contemptum diuitiarum etiam in lege præcipi, quatenus eò lex hominem deducit, an tamen finis & intentio legis est, vt quicunque amaut diuitias, omnia sua bona vendant, denique pauperibus? Nihil hoc absurdius, quum ad amorem diuitiarum extinguendum tametsi earum abdicatio esset necessaria (quod generaliter verum esse nisi temere affirmari non potest) non tamen aut venditio aut distributio in pauperes, vel ipso iudice Caluino, necessaria esse cogitari potest. Quum aliæ viæ ac modi honestissimi sint eas à se abdicandi, vt vel in Dei cultum, vel in Reip. commodum aut subsidium.

Pergit Caluinus. *Deinde plusquam insulsum est libera facere charitatis officia, quæ ex lege pendent.* Primum si insulsum est libera facere charitatis officia, quæ ex lege pendent, quam insulsa planeque impia est alia Caluini doctrina, quæ libera facit omnia charitatis officia, non solum quæ ex lege pendent, sed quæcunque lex iubet? Legis enim præcepta neminem in Christo renatum obligare, nec ad salutem esse necessaria, sed esse operas eucharisticas & gratuitas perpetua Caluini doctrina est. Idque adeo, vt cum legis moralis tres vsus accuratè doceat, quorum tertium fidelibus esse proprium vult, totum illum tertium vsum in eo ponit, *vt vel doceat quid sit faciendum, ac dirigat intellectum, vel etiam exhortetur ad faciendum*. De præceptorum obligatione nec verbum facit. Sic libera & gratuita facit omnia charitatis officia, non solum quæ ex lege pendent, sed etiam quæ lex disertissimè mandat. Est ergo plusquam insulsus Caluinus, ipso iudice Caluino. Deinde hoc charitatis officium, quo inimico extra casum necessitatis benefacio, ex lege pendere negamus. Sumit sibi hoc Caluinus, & principium petit: de eo enim ipso nunc inquiritur. Addit adhuc Caluinus.

In Harm. ad ca. 1. Luc. a ca 22. Matt. & alibi sæpe. Instit. lib. 2. c. 7. num. 12. & seqq.

Caluinus seipsum refutat.

Dicen-

Dicendi verbum quod denuntiare vel præcipere hoc loco significat, perperam pro consulere exponitur. Primum si uerbum dicendi præcipere hoc loco significat, ergo Christus hic præcepta dat, & legislator est, seq; ipsum mendax magister, sed mendaciorum suorũ paruum memor, refutat. In hoc enim idem caput Matth. 5. illud fortiter negauit, ut suprà accepimus, deinde ponit hic quidem præcepta Christus; sed simul cum consilijs. Præcepit quippe diligere inimicum, & habere pro proximo. Quæ autem de officiis charitatis specialibus in particulari subiungit, *Benefacite ijs qui vos oderunt*, &c. in necessitate laborantis inimici, præcepta sunt, & eum qui benefacere potest, obligant; extra necessitatem consilia sunt, & perfectionis officia, quod Christi hoc loco conclusio manifestum facit. *Estote ergo & vos perfecti, sicut Pater vester cœlestis perfectus est.*

Dicit postremo Caluinus: *Disertè sanciri quod necessariò præstandum est, nullo negotio ex Christi verbis probatur, dum addit. Vt sitis filij Patris vestri, qui solem suũ facit oriri super bonos & malos. Quum disertè pronunciet non aliter quẽquã fore Dei filium, nisi qui osores suos diliget, quis tam dicere audet nulla huius doctrinę necessitate nos obstringi? Perinde enim est, ac si dixisset Quisquis censeri volet Christianus, inimicos diligat.* Ad rem respondeo, planè necessarium esse, ut diligantur inimici, si filij Dei esse uolumus, sed eo modo, quo iam explicatum est: contra quem diligendi modum nihil hoc argumentum facit; atq; ita contra Scholasticos orthodoxos nihil adhuc Caluinus conclusit.

Sed nunc hæc Caluini disputatio quàm prçclarè contra ipsum militet, ipsiusq; iugulum rectè petat, dispiciemus. Si dilectio inimicorum necessaria est ut filij Dei simus, quod hic Caluinus fatetur & perurget, ergo sola fides non sufficit, ut filij Dei simus, ut alia perpetua Caluini doctrina habet. Prçuidit facile hanc suam cõtra dictionem Caluinus, & ut ei occurrat, subiungit. *Neq; tamẽ intelligas fieri nos beneficẽtia nostra Dei filios, sed quia Spiritus Dei, qui gratuitę nostrę adoptionis testis est, arrha, & sigillum prauos carnis affectus charitati repugnãtes, corrigit, ab effectu probat Christus non alios esse Dei filios, nisi qui ipsum mansuetudine et clemẽtia referunt.* Hęc ille. Sed uerò Christi uer-

sti uerba longè amplius urgent. Ait enim Christus *Vt sitis filij Dei*, ὅπως γένησθε υἱοὶ, vbi uerbum γένεσθαι, idē valere quod εἶναι Beza notauit. Docet ergo hoc modo fieri & esse filios Dei, non hoc modo innotescere tales. Sanè dilectionē proximi non notam aut effectum, sed causam salutis esse disertè D. Ioannes docuit: *Qui non diligit, manet in morte*. A contrario igitur sensu, ut non diligere, est causa mortis; sic diligere est una causa uitæ. Porrò Spiritus S. qui corrigit prauos affectus carnis charitati repugnantes, i. qui facit nos diligere ipsos inimicos, *diffusa charitate in cordibus nostris*, quatenus hoc facit, non testis, sed causa & effector est ipsius charitatis in nobis. Nec aliter arrha aut sigillum gratuitæ adoptionis nostræ est Spiritus S. quàm per ipsa opera charitatis, quæ in nobis operatur, ut alibi contra Caluinum explicatum dedimus. Ipsa etiam opera & fructus Spiritus S. non hunc solum usum aut effectum habent, ut testimonia ac notæ sint inhabitantis Spiritus S. & quod sumus filij Dei, sed alios præterea effectus habent, ut *glorificent Patrem nostrū qui in cęlis est*, ut *proximum ędificent*, ut *Deo* item *placeant in odorem suauitatis*, ac demū, ut *certam nostram vocationē atq; electionem faciant*, ac mereātur *coronam iustitię*, ut Scripturę docent. Deinde & contra fidem, cui omnia Caluinus tribuit, nonne eodem modo cauillari licet, quoties Scriptura fidem pręDicat necessariam? Sicut enim Spiritus S. prauos carnis affectus charitati repugnantes corrigit, ut diligamus etiam inimicos ipsos, sic idem Spiritus Sanctus omnem errorem & duritiam intellectus fidei repugnantes sua luce dispellit, ut credamus etiam ea quę alioquin incredibilia uidentur. Dicemus ergo cum Caluino quoties Scriptura dicit nos *iustificari ex fide, fieri filios Dei, & habere vitam æternam eos qui recēperunt Christum, et credunt in nomine eius*, non esse intelligendū fieri nos filios Dei per fidem, nec saluari aut iustificari ex fide, sed ab effectu probare Christum non alios esse Dei filios, nec alios saluari aut iustificari, nisi qui credunt; ut sic nec fides sit ad salutem simpliciter necessaria, sed nota tārum ac testimonium filiorum Dei sicuti bona charitatis opera non esse ad salutem necessaria, sed notam tantum ac testi-

In Annot no ui testam. in hunc locum.

1. Ioan. 4.

Dilectio causa salutis.

Rom. 5.

De Iust lib. 8 cap. 15.

Matth 6.
Rom 15.
Ephes. 5.
2. Petr. 1.
2. Cor. 4.

Fides iustificans Caluini argumento refellitur.

Rom. 3.
Ioan. 1. & 3.

testimonium filiorum Dei esse Caluinus cum suis affirmat. Ita suam doctrinam non minus insulse tuetur Caluinus, quam Scholasticorum doctrinam improbe calumniatur, dum ita concludit. *Horribile sanè portentum, quod mundus tam densis tenebris per tria vel quatuor secula obrutus fuerit, vt non videret disertè iuberi quod quisquis negligit, ex numero filiorum Dei expungitur.* Hæc ille. Videat hoc loco, & obseruet vel indifferens quisque Lector. Vt falsò calumnietur Caluinus, & Scholasticorum doctrinam acerbissimè perstringat, imò Christianum orbem à 400. annis crassæ ignorantiæ condemnet, aggrauat pręcepti vim de diligendis inimicis, & necessitatem salutis in eo retinendo. Vt autem suam impiam doctrinam de sola fide tueatur, eandem dilectionem simplex facit testimonium salutis & notam, vt in præcedentibus ostensum est. Obseruet iterum hoc loco lector, Caluinum denuo secum pugnare. Nunc enim dilectionem inimicorum necessariam esse salutis causam eius verba affirmant, etsi animus ac reliqua doctrina repugnet. Quis enim negare potest necessariam salutis causam est, *quam quisquis negligit, ex numero filiorum Dei expungitur*, vt ipsemet Caluinus loquitur. Sanè hoc loquendi in Scripturis modo, fidem necessariam esse salutis causam ex Scripturis conuincimus. *Qui non crediderit, condemnabitur. Sine fide impossibile est placere Deo. Qui non credit, iam iudicatus est*: & multa huiusmodi. Sed proteruus Caluinus ad orthodoxam doctrinam impugnandam attentus & ferox, sic impotenter in illam partem fertur, ut suis se placitis pugnantia dicere, & apertum hosti latus ad altera parte relinquere non aduertat.

Caluinus seipsum refutat.

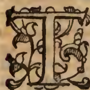
Marc. 14.
Hebr. 11.
Ioan. 3.

(*.*)

Sal-

SABBATO IN CAPITE IEIVNII.

1. *Domine si tu es, iube me venire ad te.* Matth. 14.

Tametsi hæc uerba in huius diei Euāgelio (quod ex Marc. c. 6. desumitur) non legantur, tñ quia illustre Petri factum concernunt in eadē illa Christi super aquas apparitione & discipulorū in mari iactatione gestū, quod D. Marc. more suo (vt notat Chrys.) ideo prætermittit, quia ad singularē D. Petri commendatioē & authoritatem magnoperè faciebat, sicuti cætera, oīa studio tacet, quæ de D. Petri prerogatiua S. Matth. c. 16. & 17. & D. Ioan. c. 21. narrant, non *permittente modestia causa ipso Petro, qui Marci Euangel. vidit, & suo calculo approbauit, vt talia per eū scriberentur,* & quia in nullo alio Euangelio, quod uel in Dominicis, uel in festis per annum (nisi in Octaua D. Petri, quæ publicè festa non est) uel in ferijs hisce Quadragesimalibus hæc historiæ Euangelicæ pars legitur, ac demum, quia totū hoc D. Petri factum impius Caluinus suggillat, & historiam hanc Euangelicā nefariè corrumpit, his tribus de causis, Chrys. hom. 59. in Matth.

Locus oportunus erit singularē D. Petri præ ceteris fidem, simulq; mysterium hoc facto uelatū, ac nefariā Caluini corruptionē populo Catholico aperiēdi. Sanè quū Petri fidē hoc loco oēs interpretes orthodoxi, & veteres Patres uehemēter admirentur ac laudēt, ipsaq; res gesta & Christi approbatio idē proclament, q̄ is, uidelicet solus cæteris oibus alijs Apostolis ac discipulis præ timore attonitis, adeoq; exclamantibus, Christū alloqui, ab eo facultatē tā inusitati & periculosi operis expetere, & de facto super aquas ad tēpus ambulare ausus fuerit, quū prætetea singularē ex hoc facto Petri prærogatiuā supra cæteros Apostolos, q̄ is oīum solus super aquas ambulauerit, & ambulans ad Christū peruenerit, doctiss. ijdem Patres obseruēt. S. Chrys. quidē & D. Ambr. quod Moysi quidē aquæ cesserint, & Eliæ & Elisæo, Petrus verò ipsas aquas calcauerit, ut ipsis quidē impedimenta cesserint, & sublata fuerint, Petrus verò impedimēta & difficultates calcauerit ac superauerit; Bernar. aūt quod Petrus super aquas Hom. 57. in Matth. Exod 14. 4 Reg. 2. Ambr. serm. 47.

Bern. lib. 2. de confider. ad Eugeniũ.

ambulans, non vni populo quasi vni nauigio, sed cunctis populis præesse deberet, quia aquæ multæ, populi multi; vnus Caluinus, qui cum alijs hodie hæreticis omnia Petri præclara facta & dicta vel traducere, vel extenuare conatur, neglecta historiæ Euangelicæ veritate, detorta in alium sensum Christi approbatione, contempto veterum Patrum sensu ac iudicio incredulitatem pro fide, temeritatem pro fortitudine D. Petro impingit. Incredulitatis Petrum arguit, quia postquã Christus dixerat, *Ego sum*, vel, vt Marcus plenius narrat, *Confidite, ego sum, nolite timere*. Petrus tamen (ait Caluinus) *dubius & perplexus, dicat, Domine si tu es*. Atqui hanc Petri vocem non dubitãtis fuisse, sed maximè credentis & confidentis, illud à Petro subiũctum: *Iube me ad te venire super aquas*, manifestè ostendit. Nec enim aut Petrus si vel minimum dubitasset Christum esse qui loquebatur ad eius vocem aquis se cõmittere uoluisset, aut fortius fidei suæ argumentum dare facilè potuit, quam iubente Christo, aquis se committere, vt super eas ambulet. Nec vllus opinor hodie hæreticus, qui solam fidem semper venditat, à Christo iussus hoc facere, idem tentare vellet. Quare illud: *Si tu es*, significat. *Quia tu es*, & affirmantis, non dubitantis vox est, vt sæpe alibi in Scripturis. *Si ita est causa hominis*, i. quia sic se res habet in matrimonio, vt dicis: *Si tamen iustum est, vt Deus retribuat*. &c. id est, quia iustum est. *Si passibilis Christus, si primus ex resurrectione mortuorum:* id est, quia vel quod passibilis erat Christus, &c. Deinde si verba illa, *Si tu es*, propriè & conditionaliter accipiantur, non tamẽ dubitantis animum, sed maioris habendæ certitudinis effectum demonstrant. Quale illud est Beatissimæ Virg. *Quomodo mihi fiet istud?* Ad quæ verba ipse Caluinus ita scribit: *Sciendum est non ita dubitare vel sciscitari Virginẽ, vt sensibus suis Dei potentiam vel subijcere, vel æquare velit: tantum subita admiratione perculsa ad mouẽdam hanc quæstionem rapitur*. Hæc ille. Eodem in Petri verbis candore vti oportuit. Videns enim tam inusitatum spectaculum, Christum super aquas ambulare, dicendo, *Si tu es*, nõ ita dubitauit, ut sensibus suis Dei potentiam, qua homo super aquas ambularet, vel subijceret, vel æquaret: tantũ subita

Caluini arrogãtia & ineptia.

Marc. 6.
In com. Har Euangel. ad Matth. c. 14.

Incredulitatis Petrus falsò accusatur.

Matth. 19.
2. Thess. 1.
Act. 26.

Luc. 1.
In com. Har. Euangel. in Luc. c. 1.

Caluinus ex suis verbis refutatur.

bita illa admiratione perculsus(erāt.n. omnes in naui turbati,& *præ timore clamauerunt, existimātes phantasma esse*) ad experimentū istud præsentiæ Christi rapitur: vt cæteris sane fortior ac firmior in fide, non vt præ alijs magis dubitans. Quare falsò iterum subiunxit Caluinus. *In fide tam exigua & debili erumpit parum cōsiderati voti ardor. Iube me venire super aquas.* Christus.n. hoc non vt,inconsiderati voti ardorē reprehendit,sed vt prǣstātissimæ fidei prǣclarum testimoniū approbrauit, iubens eum ad se uenire super aquas:quod & de facto Petrus præstitit, ambulans super aquas,ut ad Christū ueniret. Cæterū ad hanc tam luculentam Christi approbationem uide quid cauilletur Caluin. *Deus plerumq; nobis melius prospicit, negando quod petimus,aliquando autem nobis est facilis, vt ipsa experientia stultitia nostrā nos melius cōuincat.* Hæc ille:ut doceat ideo Christū uoto Petri facile annuisse, ut ipsa postea experiētia stultitiæ suæ Petrum cōuinceret:nēpe quia paulo post submergi cœpit. Sed primū aduerte hoc cauillandi modo oīa piorum uota,quibus Deū annuisse in Scripturis legimus,temeritatis quoq; damnari posse: nempe si cum Caluino dicamus, *Deum facilè illis annuisse, vt ipsa experientia stultitia sua eos conuincat.* Cæterum tenendum est Deum tametsi electorum suorum pijs ac laudabilibus uotis nō semper annuat,(quod consilij sui secretum est,qui infinitè melius nouit,quid nobis,& qñ,& quomodo expediat, quam nos ipsi:) stultis tñ & ineptis uotis nullo modo annuere. Illud.n.esset stulta uota approbare. Vnde ēt sequitur hanc ambulationem Petri super aquas, quam Christus primo uerbo concessit, & quæ per se non nisi curiosa & inutilis actio uidetur, aliquid mysticum,& in ipso Petro singulare denotare debuisse, prout Patres supra notati obseruarunt. Neq; uerò Petri postea periculum quādo submergi cœpit,prioris uoti inconsiderantiam,aut prioris fidei imbecillitatem arguit, sed propter nouam,ingentē ac uehementem tentationem, nouam fidei defectionem atq; imminutionem demonstrabat. *Videns enim ventum validum*(ait textus) *timuit*: id est, à priori sua confidentia defecit,& sic mergi cœpit. Quare Christus eū *modica fidei* appellat: Modicæ uidelicet respectu prioris, quæ multo

Petrus inconsiderati ardoris falsò accusatur.

Cauillatio Caluini quā absurda

maior erat: quando nec undas, nec uentos, nec præsentē tēpestatē formidauit, ambulans super aquas. Tētatio quippe fidē probat, an constans & firma permanere uelit. Nec qui tentationi succūmbit, nullā propterea aut modicā semper fidē prius habuisse conuincitur: sed in fide nō permāsisse plerunq; ostenditur. Alioqui tot iustorū, & qui per fidē operati sunt iustitiā, peccata in Scripturis non legeremus. Cęterum totā hanc nouam procellā, nouāq; tentationē, propter quam timuit Petrus, dissimulat prorsus impius Caluinus, ut hunc Petri timorem & periculū subsequēs ex priore incredulitate & timore ortū accepisse persuadeat. Ait enim, quod *temeritatis suæ pœnas dare hic Petrus incœpit*. Dicit *dubitationem eius fuisse directè fidei contrariā*: deniq; *uanū eius peruersumq; timorem uocat*, Sic totā hāc historiam Euangelicā, ne aliqua singularis fidei cōmendatio in Petro appareret, homo impius corrūpit atq; peruertit. Quod tamē ad singularem eius commēdationem Matth. scripsit, Marcus modestię causa prætermisit, doctissimi Patres ut magnum circa Petri prærogatiuas misterium annotarunt: quæ omnia suprà accepimus

Historiā Euangelicam corrumpit Caluinus.

Marc 6 Matth. 14.

2 *Deprecabantur eum, ut uel fimbriam uestimēti eius tangerent: & quotquot tangebāt eum, salui fiebant.*

Locus insignem hæreticorum hodie pertinaciam exponendi, & doctrinam præterea impiam, qua reliquias Sanctorum nulla ueneratione dignas esse dogmatizāt, perspicuè refutandi. In hujus enim loci tractatione, tum ille prophanus error refellitur, tum eorum pertinacia manifestæ ueritati reluctantium ostenditur. Sanè uni Caluino hæc historia Euangelica ita uehementer displicuit, ut quantum ex commentario, quem adfert coniicere licet, si Matthæi aut Marci loco fuisset, eā penitus dispunxisset, altoq; silentio inuoluisset. Sic enim ad hæc uerba in Harmon. sua Euangelica scribit. *Credibile est superstitione aliqua fuisse implicitos, quū ad tactum uestis restringerent Christi gratiā: saltē illū fraudabant honoris sui parte, quū nihil uirtutis sperarēt ex simplici eius verbo Sed ne linū fumigans extinguat, sese accōmodat eorū ruditati.* Hæc ille,

Caluinus Euangelio contrarius.

Ille, pessimo suo fermēto totā historiæ huius Euāgelicæ massā corrū pens. D. Matth. qui paulo plenius hāc candē historiā scribit, uol ēex proposito ostēdere, quāta iā esset Christi Redēptoris nostri existimatio & fama, quātaq; populi illius loci circa lacū Genesareth, ubi plurimū uersabatur, fides & deuotio erga Christū, sic de illis scribit, *Et cū cognouissent uiri loci illius miserunt in uniuersam regionē, illam, & obtulerunt ei omnes malè habentes, & rogabant eū, vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent;* &c. Quid? An impius Caluinus hoc quoq; superstitioni deputabit, q̄ mittētes in uniuersam regionē obtulerūt Christo omnes malè habētes? An de istis quoq; dicet, q̄ simplici eius uerbo absentes contenti non essent, ideo illū parte honoris sui fraudarunt? At D. Petrus hoc in singularē Christi cōmēdationem cōmemorauit, prædicans fidē Centurioni & eius familiæ, gentiū primitijs, *quod pertrāsijt benefaciendo & sanādo omnes oppressos à diabolo.* Quod si uerò prior narrationis pars factū cōmemorat superstitione carens, quo modo posterior pars factum narrabit superstitione plenū?

Populus cui Christus bene fecit super stitiosus non erat.

Act. 10.

Deinde, an solet Christus aliorum ruditati sic se accōmodare, ut facta superstitiosa non solum toleret, sed etiam miraculis beneficiis honoret? An uel in ullo magistro tolerandum hoc esset, ut factū superstitiosum beneficio commendaret? An Christus, qui omnem in Pharisęis superstitionem acerrimè semper taxauit, eandem in populo non solum dissimularet, sed & diuinis beneficijs cohonestaret? Dubitari absq; impietate non potest, Christum Redemptorem non nisi uirtutem supplicantium, maximè fidem ipsam in omnibus suis miraculis ac beneficijs remunerasse. Quo in genere ualde illustre est, quód rogatus à quodam de turba, *Magister, dic fratri meo, vt diuidat mecum hæreditatem;* quia petitio illa non fidem aut pietatem ullam, sed auaritiam redolebat, penitus recusauit, dicēs. *Homo quis me constituit iudicē aut diuisorem super vos?* moxq; ad illos dicebat, *Videte & cauete ab omni auaritia,* &c. Non secus Christo odio est superstitio, quàm auaritia, maximè ueritatis magistro, qui omnem imprimis superstitionem eliminare debet. Qui ergo horum duorum auaritiæ accōmodare se noluit, quomodo tam

Christi honor contra Caluinum defenditur.

Luc. 12.

multi populi superstitioni accõmodare se voluisse existimabitur? An moralis tantũ magister erat Christus, & nõ potius veritatis ac cultus diuini doctor præcipuus, qui ideo se in mundum uenisse dicit, ut testimonium veritati præberet? ita hæc Caluini accusatio etiam in Christi iniuriam redundat.

Ioan. 18.

Superstitionis crimen diluitur.

Sed & superstitionis suspicio, quam hic comminiscitur Caluinus prorsus vana & iniqua est. Ait illos *superstitione implicitos, quia ad tactum uestis restringerẽt gratiam Christi.* Sed plane contrà se res habuit. Non enim ad tactum vestis restringebant gratiam Christi, sed extendebant. Tãta quippe illorum fides erat, vt crederẽt non solùm verbo, aut contactu, uel impositione manus Christum sanare potuisse, (quod sæpius aut viderant, aut audiuerant) sed etiã solo vestis, adeoque fimbriæ vestis contactu sanare posse. Itaque vsque ad ipsam fimbriam Christi gratiam extẽdebant, non restringebãt. Vnde in hũc locũ Chrisostomus. *Non similiter ut prius ad domos trahebant, & tactum manus inquirebant, sed cum maiori fide eum accedebant.* Erat ergo fidei profectus nõ defectus, qđ ipsam Christi fimbriã ad sanitatem conferendam valere credebant. Id quod etiam Euãgelistæ verba bene perpensa manifestũ faciunt. Non enim dicit, rogabant eum vt solam fimbriam tangerent, quasi eo solo modo Christum sanare posse existimarent, (quod fuisset planè ridiculum, & Euangelicæ historiæ commemoratione indignum) sed dicit: *Rogabant eum, vt vel fimbriã vestimẽti eius tangerent.* ἵνα κἂν ἅψωνται: vel, ut est apud Matthæũ ἵνα μόνον ἅψωνται: vt solũ modo tangerent. Nempe vt vel hac minima ac facillima ad Christum accessione sanari eos permitteret, quem multis alijs modis sanare posse credebant. Addit Caluinus, *quod Christum parte sui honoris fraudabant, quum nihil virtutis sperarent ex simplici eius uerbo.* Alia est & insulsa calũnia. Non enim hoc dicit Euangelista, quod verbo Christi diffiderent, aut uerbi Christi uirtutem negarent, sed ostendit eorum fidem tantum fuisse, vt non expectato eius iubente uerbo, (quod in tam conferta multitudine singuli difficilius impetrare potuerunt, quia singuli eum alloqui & responsum accipere non nisi difficillimè

Marc. 6.
Matth. 14.

Caluini insulsa calumnia

mè valuerunt) vel fimbriæ contactu cõtenti essent. Quod inusitatius & rarius erat, credebant, multò magis quod si eq̃uẽtius erat credidisse dubitari non debet. Frequẽtius uerbo aut impositione manus Christus sanabat, quàm solo fimbriæ contactu. Rursum quod obscurius & ignobilius uidebat, à Christo fieri posse credebãt. Multo magis quod illustrius & celebrius erat, haud dubiè crediderunt. Multò autẽ illustrius atque nobilius, Deoque quodammodo dignius erat, uerbo aut manu sanare, quàm solo fimbriæ cõtactu furtiuam quasi gratiam concedere. Hanc igitur quasi furtiuam, raram, ac specialem gratiam ex firma & speciali in eum fide sibi fieri postulabant: quã & Christus ut laudabilem, fideq; plenam concessit. Si quis à peritissimo & expertissimo aliquo medico, quem una aliqua sola & simplici potione sanare posse cõsideret, quod alij medici non nisi uarijs adhibitis medicamentis, & multa cura sanarent, uel, quod idem medicus communiter ac frequentius, maioribus & pluribus additis remedijs ac curatius & operosius sanare solet, rogaret enixius, ut uel illam solam ac simplicem potionem suam ipsi ministraret, an iste totam reliquam huius medici artem aut contemnere, aut negligere diceretur? An non potius ostendit se de hoc medico magnifice sentire, & propter singularem de arte & peritia eius opinionem hoc uno & simplici medicamento contentum fore? Eodem plane modo in facto præsenti se res habet.

Sed nunc cur in hoc facto superstitionis notam hærere tam studiose Caluinus uelit, uideamus. Adiungit præcedentibus, ut totum animi sui morbum aperiat. *Interea non est quod inde sibi placeant, qui gratiam Dei in ligno aut clauis aut vestibus quærunt, quum disertè pronunciet Scriptura nefas esse quicquã nunc concipere de Christo, nisi spirituali cælestique eius gloria dignum Tolerata fuit ad tempus eorũ infirmitas, qui nescientes Christum esse Deum, propius ad eum accedere optarunt. Nunc quum odore gratiæ suæ cælum & terrã impleat fide, non manibus vel oculis apprehendere docet, quàm è cælo offert salutem.* Hęc ille. Sub falsa pietatis imagine, ueræ pietati insidiatur. Qui enim reliquias aut Christi aut Sanctorum eius uenerantur, nihil spirituali S. Reliquiarum cultus defenditur.

aut cœlesti Christi gloria indignum concipiunt. Imò de ea tanto magnificentius sentiunt, quanto certius credunt non illum solum, sed & quicquid eius est, opitulari nobis posse: siue Sanctos eius, eorumve reliquias, siue Crucis lignum, aut terræ contactū, vbi passus est. Eodem insidioso ꝑtextu Regiæ Maiestatis gloria indignum aliquid patrasse censebitur, qui vel purpuratos & patricios eius, vel literas ac diplomata, aut deniq; thronum regni eius aliquo honore prosecutus fuerit. Rursum non est in illis infirmitas toleranda, quasi eorum, qui Christum esse Deum nesciunt, sed est pietas maximè laudanda, & eorum qui Christum esse Deum maximè credunt, qui non fide tantum è cœlis salutem expectant, sed manibus etiam atque oculis eum apprehendere, quatenus in terris apprehendi potest, cupiunt atq; contendunt. Christus in terra manibus atq; oculis apprehenditur, quando *vni ex minimis eius poculum aquæ frigidę porrigimus*, quādo *Prophetam ab eo missum in nomine Prophetæ accipimus*, quando eum in pauperibus *esurientem pascimus*, *nudum vestimus*, *captiuum aut ęgrum inuisimus & consolamur*: quando eos quos mittit audiendo & honorando, *ipsum audimus*, ipsum honoramus. Postremò quando de pane illo edimus, & de calice bibimus, de quo dixit, *Hoc est corpus meum*. *Hic est sanguis meus*. Ex quibus omnibus manifestum est, vanam & impiā esse Caluini speculationem, quod oculis & manibus apprehendi Christus nō debeat. Deinde an illi pij fideles Christum esse Deum nesciebant, qui *ex vmbra Petri*, & ex *contactu sudariorum Pauli* salutem quærebant? An non tunc Christus in cœlesti sua gloria gratiæ suæ odorē in terras spargebat? Planè vel maximè tunc eam spargebat. Sed inter varium diuinæ illius gratiæ odorem, etiā hoc quoq; spargebat Christus, quod per Apostolorum & aliorum Sanctorum suorum manus *prodigia faciebat in plebe*: quod de uno S. Stephano imprimis legimus, & quod *manum suam extendebat ad sanitates & signa & prodigia facienda per nomen sanctum suum*: de quo uno singulari beneficio magnas Deo gratias egerunt Apostoli & cæteri fideles in vnum congregati. Sed impius Caluinus hoc totum pietatis genus ad superstitionem relegat, & propter

Matth. 10. & 24.
Luc. 10.
1. Cor. 10.
Act. 5. & 19.
Act. 7. & 4.

infirmi-

infirmitatem eorum, qui Christum adhuc esse Deum nesciebant, toleratum à Christo tantisper fuisse somniat: sero sanè iam post annos 1500. hanc nouam nobis & prophanam cantilenam occinens. Sanctissimi quippe ac doctissimi in Ecclesia Dei Patres in Sanctorum, ac maximè Crucis Christi reliquijs toto hoc tempore magnam venerationem posuerunt, variaq; à Deo beneficia senserunt: August. videlicet Ambro. Hilarius, Basil. Chrysost. Athanasius, Greg. Nazian Gregor. Nyss. Theodoretus, Euseb. Emissen. Cyrill. Paulin. Hieronymus: quorum omnium vel verba citauimus, vel loca annotauimus in hoc ipso opere, Dom. 23. post Pentec. Hos omnes impio Caluino opponimus, & summo iure longè latèque anteponimus. Sanè vt idem Caluinus similem fidem ac pietatem mulieris hemorrhoissæ per contactum fimbriæ Christi sanatæ, exagitauerit, in eadem Dom. in quinta huius operis editione, copiose explicatum dedimus.

FERIA II. HEBDOM. I. QVADRAGES.

Venite benedicti Patris mei: Possidete regnum paratum vobis à constitutione mundi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare. Matth. 25.

MAGNA & singularis est huius loci euidentia, quod vita æterna intuitu bonorũ operum à Deo confertur. Quum enim iã in possessionem mittendi sunt iusti, quũ ipsam hæreditatem cœlestem adeunt, vocat illos Iudex Christus ad capiendã possessionem, & ad hæreditatem adeundam, (*Possidete* enim hoc loco κληρονομήσατε, significat, iure adoptionis in hæreditate accipite) quia opera misericordiæ fecerũt. Et quidem magis vulgaria, quæq; penè à quolibet præstari possunt, recenset Christus, tum ut suam immensam benignitatem ostendat; tum vt non promerentes hanc mercedem magis inexcusabiles reddat, tum deniq; vt doceat, maiora virtutum opera certissimè esse remuneranda. In vniuersum autem, pro causa adeundæ hæreditatis, ponit opera iustorum bona. Pupugit vehementer hic

Merces bonorum operum vita æterna.

locus Caluinum bonorum operum hostem iuratum. In omnem itaque se partem versat ac reuersat, vt in tã euidenti & clara luce, tenebras lectori offundat, seque ipsum per tenebras eripiat; imò in æternas tenebras coniiciat: *Si hic* (inquit) *disputatio esset de salutis nostræ causa, nõ malè colligerent Papistæ nos bonis operibus vitam æternam mereri: Sed quum nihil aliud propositum sit Christo, quàm suos ad be ne recteq; agendũ hortari perperam ex eius uerbis elicitur, quid valeant operum merita.* Primùm non soli Papistæ, id est, Catholici moderni, sed omnes in vniuersum Patres, qui hunc locũ tractarunt, (vt ex eorum cõmentarijs in hunc locũ patet) ex bonis operibus nos vitam æternam promereri collegerunt. Augustin. maximè, qui disertè contra Caluinũ ita scribit. *Quare causas vel tantæ mercedis, uel tanti supplicij. percipite regnum, et ite in ignem ęternum. Quare illi perceperunt regnum? Esuriui enim, & dedistis mihi manducare. Quare isti ituri in ignẽ æternum? Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare.* Hæc ille. Sic igitur cum Augustino cõtra Caluinum arguimus. Si Christus in his verbis, *Percipite regnum*, &c. *Esuriui enim*, &c. non tractat de causa salutis nostræ, sed hortatur tãtùm ad bene agendum, ergo similiter in illis verbis. *Ite maledicti in ignem æternum: Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare*, non tractat de causa damnationis impiorum, sed deterret eos tantùm à peccatis. Sed falsum ac impium istud: ergo & prius. Deinde particula vtrobique causalis. *Esuriui enim*, &c. manifestè ostendit, de causa salutis & damnationis vtrobique agi.

In Harmon. Euang. ad Matth. c. 15.

Serm. 1. de Septuages.

Bona opera causa salutis, sicut mala opera causa exitij.

Sed occurrit hic Caluinus, & dicit. *Quod in causali particula insistant, infirmũ est. Scimus enim non causam semper, sed consequentiam potius notari, quum uita æterna iustis promittitur.* Sed ò quam infirma, imo insulsa hæc euasio est? Esto enim non semper causam, sed consequentiam potius illa particula notari. Si non semper causam, ergo aliquando causam notat. Si aliquando causam notat, cur non hoc loco? Imò si in vna parte sermonis, ad maledictos quod attinet, causam necessariò notat, cur non in altera parte sermonis, ad benedictos quod attinet, causam quoq; notabit? Cæterùm hanc scientiam Caluini negamus, & falsam esse opinionem certò cognoscimus, quod particula

causa-

causalis, quando vita æterna iustis promittitur, aliquando consequentiam, non semper causam significat. Probare hoc vel unico exemplo debuit Caluinus. Sed facilius illi fuit fortiter asserere quod falsum est, quam illud probare quod probari non potuit. Huius igitur responsi summa infirmitate perspecta, ad aliam confugit.

Quanquam alia est clarior solutio. Neq; enim bonis operibus mercedem promitti negamus, sed gratuitam, quia ex adoptione pẽdet. At hęc solutio nihilo melior est. Merces enim bonorũ operũ gratuita quidẽ est ex parte radicis, quia principiũ eorũ gratia est ab authore gratię gratuitò data; debita tamẽ nihilominus & vera merces est, quatenus cũ illa Dei gratia homo liberè cooperãs, opera facit verè bona, laudabilia, Deo placẽtia, & ex Dei liberalitate iusta mercede digna. Quod totũ ex eo qđ ipse Caluinus subiũgit, manifeste probatur. Sic enim prosequitur. *Gloriatur Paulus sibi repositã esse coronã iustitiæ. Sed vnde illi fiducia, nisi quia Christi membrum erat, qui vnicus est hæres regni cœlestis?* Atqui de hac fiducia nihil ibi Paulus, sed cõtra, vnde fiduciã acceperit, clarissimis his verbis præmisit. *Bonũ certamẽ certaui, fidẽ seruaui, cursum cõsummaui. Reposita est mihi corona,* &c. Hęc erat causa fiducię in Paulo hoc in loco, tametsi vtrũ quoq; sit alibi eũ gloriari, quod mẽbrũ sit Christi. Sequitur in Caluino. *Reddẽdã sibi à iusto iudice prædicat coronã illã. Sed vnde illud præmium, nisi quia & gratis adoptatus est, et iustitia donatus, qua sumus omnes vacui?* Rogat Calui. vnde. Nec uidet Paulũ ipsum disertissimè docuisse, vnde. Tacet, silet, dissimulat impostor nefarius totã illã bonorũ operũ suorum enumerationẽ à Paulo factã, vnde illud præmium sibi retribui, idq; *à iusto iudice*, i. per modũ veræ iustitię Paulus prędicat. Tacet illa verba, *bonũ certamen certaui, fidẽ seruaui, cursum consummaui*, & quærit vnde coronam iustitiæ expectauerit. Illa autem quæ Caluinus ponit, *quia gratis adoptatus est, & iustitia donatus*, idest, Dei gratia donatus, vnde operetur iuste, causæ quoq; sunt redditæ coronæ, sed causæ remotiores nõ proximæ. Causas proximas posuit illic Paulus, opera ipsa iustitię. Causas proximas ponit in hoc Euangelio Christus, opera ipsa misericordiæ. Impostor Caluinus

2.Tim.4.

Caluinus ex Scriptura quam pro se adfert, refutatur.

urget

vrget remotiores caufas,vt tollat proximas. Vnam verita-tem premit,vt alteram deftruat. Vtraq; ueritas tenenda eft,vt tota veritas teneatur.

Caluini cauillationes insulsæ.

Audiamus adhuc Caluinum. *Hæc igitur duo tenenda sunt, vocari fideles ad poffeffionem regni cœleftis, bonorũ operũ refpectu,nõ quia illud prometiti funt operum iuftitia,vel quod eius acquirendi fibi fuerint authores, fed quia Deus iuftificat quos elegit.* Illud prius duorũ q̃ tenenda ponit,mera impoftura & vafricies eft. Fatetur iam demum vocari fideles ad poffeffionem regni,bonorum operum refpectu, fed nõ quia illud promeriti funt, verũ quia Deus iuftificat quos elegit. Atqui hæc duo optime confiftunt,fi iuxta Scripturarum fenfum Caluinus loquitur. *Deus iuftificat quos elegit,* id eft, Deus ex impijs facit iuftos quos elegit,& fic eos iuftificat: Iuftificati autem,feu iufti facti,*ambulant in operibus bonis. qua Deus* per aliam gratiam fuam *præparauit in illis,* per quæ promerentur vitam æternam. Prima inquam iuftificatio impij,quam Deus facit,merè gratuita,nihil pugnat cum retributione iuftorum verè iufta. Vocantur igitur fideles in poffeffionem regni cœleftis, prius quidem à Deo iuftificati gratis per Iefum Chriftum,fed intuitu prętèrea bonorum operum, quæ iam iuftificati operati funt. Quod autẽ Caluinus ait,*eos non promereri operum iuftitia,* puerilis cauillatio eft, quafi quãdo merita operũ prædicamus,*operum iuftitiam,* quæ iuftitiæ fidei à Paulo opponitur,prædicaremus. Non ignorauit Caluinus,merita operũ à Catholicis doceri,quæ funt opera iuftitiæ fidei,id eft,*illius iuftitia,qua ex fide eft,qua ex Deo eft,*quæ ex gratia eft, non quæ funt ex iuftitia operũ fine gratia & fide Chrifti, contra quæ Paulus difputat. Deinde quòd addit Caluinus,*vel quod eius acquirendi fibi fuerint authores*, putidior adhuc & infulfior cauillatio eft. Quãdo Chriftus promittit hic regnũ cœlefte intuitu bonorum operum, vel quando Catholici docent iuxta hæc Chrifti verba intuitu bonorũ operum promereri iuftos uitã æternam, non faciunt ipfos iuftos acquirendi regni fibiipfis authores,fed faciũt eos diuinæ gratiæ,& huius tantæ mercedis cooperatores. Vnde D. Bernard. *Ibi Deus benignè hominum merita cõftituit, vbi per ipfum,& cum ipfo boni quippiam operari dignãter inftituit.*

Ephef. 2.

Philip. 2.

In tract. de gratia & libero arbitr.

tuit. Hinc coadiutores Dei & cooperatores Spiritus Sancti, pro ritores regni nos esse præsumimus. Hęc ille. Quia cooperatores Spiritus Sancti, ideo promeritores regni. Cooperatoras, non authores. Per Christum, & cum Christo bonum operamur, non ex nobis ipsis, vt authores vel vnici, vel pręcipui bonorum operum.

Audiamus nunc secundum quod teneri iubet Caluinus. *Deinde quamuis duce Spiritu ad studium iustitiæ aspirent, quia tamen Legi Dei nunquam satisfaciunt, nullam illis mercedem deberi, sed mercedem vocari, quòd gratis donatur,* Quot verba, tot vel mendacia, vel imposturæ. Christiani fideles ductu Spiritus S. non solum ad *studium iustitiæ aspirant* (quod solum uafer Caluinus ait) sed ipsam iustitiam exercent & operantur, Duce spiritu *facta carnis mortificant, ambulant secundum spiritum, non secundum carnem, ambulant in nouitate vitæ non dominatur illis peccatum, condelectantur Legi Dei secundū interiorem hominem, faciunt quæ Deo placita sunt:* sic ipsam iustitiam exercent. Deinde satisfaciunt Legi Dei, quod negat Caluinus. *Dilectio proximi implet legem,* ait Apostolus. Aut ergo nemo diligit proximum, aut aliqui implent legem. Quod si implent legem, satisfaciunt ei. Quod autem concludit mercedem vocari, quod gratis donatur, nihil aliud quàm diuinas Scripturas corrigit, adeoque falsi arguit, Paulus enim *coronam iustitiæ* hanc mercedem uocat, & *à iusto iudice reddi* ait: Sic ergo uita æterna merces est ut iuste reddatur, non solum gratis donetur. Gratia quidem est vita ęterna, & gratis donatur, quatenus radix & principiū totius iustitiæ nostrę Dei gratia est, sed ratione operum, quę ex hac radice pullulant, verè & propriè merces est, & iustè reddi tur ut *corona iustitiæ*: quatenus videlicet iustitia nostra per cooperationem liberi arbitrii, vere nostra est. Vtrunque Scriptura docet, ut suprà accepimus, & alibi latius disputatum est. Frustra igitur & inaniter Caluinus contra hunc stimulum calcitrauit. Omnem quidem mouit lapidem, ut euidentem ueritatem eluderet. Sed fortis est ueritas, & uincit.

Rom 6 & 7. 1. Ioan. 3.

Rom. 13.

2. Tim. 4.

(*.*)

Feria

testimonium filiorum Dei esse Caluinus cum suis affirmat. Ita suam doctrinam non minus insulse tuetur Caluinus, quam Scholasticorum doctrinam improbè calumniatur, dum ita concludit. *Horribile sanè portentum, quod mundus tam densis tenebris per tria vel quatuor secula obrutus fuerit, vt non videret discertè iuberi quod quisquis negligit, ex numero filiorum Dei expungitur.* Hæc ille. Videat hoc loco, & obseruet vel indifferens quisque Lector. Vt falsò calumnietur Caluinus, & Scholasticorum doctrinam acerbissimè perstringat, imò Christianum orbem à 400. annis crassæ ignorantiæ condemnet, aggrauat pręcepti vim de diligendis inimicis, & necessitatem salutis in eo retinendo. Vt autem suam impiam doctrinam de sola fide tueatur, eandem dilectionem simplex facit testimonium salutis & notam, vt in præcedentibus ostensum est. Obseruet iterum hoc loco lector, Caluinum denuo secum pugnare. Nunc enim dilectionem inimicorum necessariam esse salutis causam eius verba affirmant, etsi animus ac reliqua doctrina repugnet. Quis enim negare potest necessariam salutis causam est, *quam quisquis negligit, ex numero filiorum Dei expungitur*, vt ipsemet Caluinus loquitur. Sanè hoc loquendi in Scripturis modo, fidem necessariam esse salutis causam ex Scripturis conuincimus. *Qui non crediderit, condemnabitur. Sine fide impossibile est placere Deo. Qui non credit, iam iudicatus est:* & multa huiusmodi. Sed proteruus Caluinus ad orthodoxam doctrinam impugnandam attentus & ferox, sic impotenter in illam partem fertur, ut suis se placitis pugnantia dicere, & apertum hosti latus ad altera parte relinquere non aduertat.

(***)

Caluinus seipsum refutat.

Marc. 14.
Hebr. 11.
Ioan. 3.

Sal-

SABBATO IN CAPITE IEIVNII.

1. *Domine si tu es, iube me venire ad te.* Matth. 14.

Tametsi hæc uerba in huius diei Euãgelio (quod ex Marc.c.6.desumitur)non legantur,tñ quia illustre Petri factum concernunt in eadẽ illa Christi super aquas apparitione & discipulorũ in mari iactatione gestũ,quod D.Marc. more suo(vt notat Chrys.)ideo prætermittit,quia ad singularẽ D. Petri commendatioẽ & authoritatem magnoperè faciebat,sicuti cætera, oĩa studio tacet,quæ de D.Petri prerogatiua S.Matth.c.16.& 17.& D.Ioan.c.21. narrant,non *permittente modestia causa ipso Petro, qui Marci Euangel. vidit, & suo calculo approbauit,vt talia per eũ scriberentur*, & quia in nullo alio Euangelio,quod uel in Dominicis, uel in festis per annum(nisi in Octaua D.Petri, quæ publicè festa non est)uel in ferijs hisce Quadragesimalibus hæc historiæ Euangelicæ pars legitur,ac demum,quia totũ hoc D.Petri factum impius Caluinus suggillat, & historiam hanc Euangelicã nefariè corrumpit, his tribus de causis, Chrys. hom. 59.in Matth.

Locus oportunus erit singularẽ D.Petri præ ceteris fidem,simulq; mysterium hoc facto uela ũ,ac nefariã Caluini corruptionẽ populo Catholico aperiẽdi. Sanè quũ Petri fidẽ hoc loco oẽs interpretes orthodoxi, & veteres Patres uehemẽter admirentur ac laudẽt,ipsaq; res gesta & Christi approbatio idẽ proclament, ꝙ is,uidelicet solus cæteris oibus alijs Apostolis ac discipulis præ timore attonitis,adeoq; exclamantibus,Christũ alloqui,ab eo facultatẽ tã inusitati & periculosi operis expetere, & de facto super aquas ad tẽpus ambulare ausus fuerit,quũ prætetea singularẽ ex hoc facto Petri prærogatiuã supra cæteros Apostolos,ꝙ is oĩum solus super aquas ambulauerit, & ambulans ad Christũ peruenerit, doctiss. ijdem Patres obseruẽt.S.Chrys.quidẽ & D.Ambr.quod Moysi quidẽ aquæ cesserint,& Eliæ & Elisæo, Petrus verò ipsas aquas calcauerit,ut ipsis quidẽ impedimenta cesserint, & sublata fuerint, Petrus verò impedimẽta & difficultates calcauerit ac superauerit;Bernar.aũt quod Petrus super aquas Hom. 57. in Matth. Exod 14. 4 Reg 2. Ambr. serm. 47.

Bern. lib. 2. de consider. ad Eugeniũ.

ambulans, non vni populo quasi vni nauigio, sed cunctis populis præesse deberet, quia aquæ multæ, populi multi; vnus Caluinus, qui cum alijs hodie hæreticis omnia Petri præclara facta & dicta vel traducere, vel extenuare conatur, neglecta historiæ Euangelicæ veritate, detorta in alium sensum Christi approbatione, contempto veterum Patrum sensu ac iudicio incredulitatem pro fide, temeritatem pro fortitudine D. Petro impingit. Incredulitatis Petrum arguit, quia postquã Christus dixerat, *Ego sum*, vel, vt Marcus plenius narrat, *Confidite, ego sum, nolite timere*. Petrus tamen (ait Caluinus) *dubius & perplexus, dicat, Domine si tu es*. Atqui hanc Petri vocem non dubitãtis fuisse, sed maximè credentis & confidentis, illud à Petro subiũctum: *Iube me ad te venire super aquas*, manifestè ostendit. Nec enim aut Petrus si vel minimum dubitasset Christum esse qui loquebatur ad eius vocem aquis se cõmittere uoluisset, aut fortius fidei suæ argumentum dare facilè potuit, quam iubente Christo, aquis se committere, vt super eas ambulet. Nec vllus opinor hodie hæreticus, qui solam fidem semper venditat, à Christo iussus hoc facere, idem tentare vellet. Quare illud: *Si tu es*, significat. *Quia tu es*, & affirmantis, non dubitantis vox est, vt sæpe alibi in Scripturis. *Si ita est causa hominis*, i. quia sic se res habet in matrimonio, vt dicis: *Si tamen iustum est, vt Deus retribuat*, &c. id est, quia iustum est. *Si passibilis Christus, si primus ex resurrectione mortuorum*: id est, quia vel quod passibilis erat Christus, &c. Deinde si verba illa, *Si tu es*, propriè & conditionaliter accipiantur, non tamẽ dubitantis animum, sed maioris habendæ certitudinis effectum demonstrant. Quale illud est Beatissimæ Virg. *Quomodo mihi fiet istud?* Ad quæ verba ipse Caluinus ita scribit: *Sciendum est non ita dubitare vel sciscitari Virginẽ, vt sensibus suis Dei potentiam vel subijcere, vel æquare velit: tantum subita admiratione perculsa ad mouẽdam hanc quæstionem rapitur*. Hæc ille. Eodem in Petri verbis candore vti oportuit. Videns enim tam inusitatum spectaculum, Christum super aquas ambulare, dicendo, *Si tu es*, nõ ita dubitauit, ut sensibus suis Dei potentiam, qua homo super aquas ambularet, vel subijceret, vel æquaret: tantũ subita

Caluini arrogãtia & ineptia.

Marc. 6.

In com. Har Euangel. ad Matth. c. 14.

Incredulitatis Petrus falsò accusatur.

Matth. 19.

2. Thess. 1.

Act. 26.

Luc. 1.

In com. Har. Euangel. in Luc. c. 1.

Caluinus ex suis verbis refutatur.

bita illa admiratione percullus(erāt.n. omnes in naui turbati,& *præ timore clamauerunt, existimātes phantasma esse.* ad experimentū istud præsentiæ Christi rapitur: vt cæteris sane fortior ac firmior in fide, non vt præ alijs magis dubitans. Quare falsò iterum subiunxit Caluinus. *In fide tam exigua & debili erumpit parum cōsiderati voti ardor. Iube me venire super aquas.* Christus.n.hoc non vt,inconsiderati voti ardoré reprehendit,sed vt prę̄stātissimæ fidei pręclarum testimoniū approbrauit, iubens eum ad se uenire super aquas:quod & de facto Petrus præstitit, ambulans super aquas,ut ad Christū uenirer. Cæterū ad hanc tam luculentam Christi approbationem uide quid cauilletur Caluin. *Deus plerumq; nobis melius prospicit, negando quod petimus, aliquando autem nobis est facilis, vt ipsa experientia stultitia nostra nos melius cōuincat.* Hæc ille:ut doceat ideo Christū uoto Petri facile annuisse, ut ipsa postea experiētia stultitiæ suæ Petrum cōuinceret:nēpe quia paulo post submergi cœpit. Sed primū aduerte hoc cauillandi modo oīa piorum uota,quibus Deū annuisse in Scripturis legimus,temeritatis quoq; damnari posse: nempe si cum Caluino dicamus, *Deum facilè illis annuisse, vt ipsa experientia stultitia sua eos conuincat.* Cæterum tenendum est Deum tametsi electorum suorum pijs ac laudabilibus uotis nō semper annuat,(quod consilij sui secretum est,qui infinitè melius nouit,quid nobis,& qñ,& quomodo expediat, quam nos ipsi:) stultis tñ & ineptis uotis nullo modo annuere. Illud.n.esset stulta uota approbare. Vnde ēt sequitur hanc ambulationem Petri super aquas, quam Christus primo uerbo concessit, & quæ per se non nisi curiosa & inutilis actio uidetur, aliquid mysticum,& in ipso Petro singulare denotare debuisse, prout Patres supra notati obseruarunt. Neq; uerò Petri postea periculum quādo submergi cœpit,prioris uoti inconsiderantiam,aut prioris fidei imbecillitatem arguit, sed propter nouam,ingentē ac uehementem tentationem, nouam fidei defectionem atq; imminutionem demonstrabat. *Videns enim ventum validum*(ait textus)*timuit*: id est, à priori sua confidentia defecit,& sic mergi cœpit. Quare Christus eū *modicæ fidei* appellat: Modicæ uidelicet respectu prioris, quæ multo

Petrus inconsiderati ardoris falsò accusatur.

Cauillatio Caluini quę absurda

Ille, pessimo suo fermēto totā historiæ huius Euāgelicæ massā corrūpens: D. Matth. qui paulo plenius hāc eandē historiā scribit, uol ēex proposito ostēdere, quāta iā esset Christi Redēptoris nostri existimatio & fama, quātaq; populi illius loci circa lacū Genesareth, ubi plurimū uersabatur, fides & deuotio erga Christū, sic de illis scribit, *Et cū cognouissent uiri loti illius miserunt in uniuersam regionē, illam, & obtulerunt ei omnes malè habentes, & rogabant eū, vt vel fimbriam vestimenti eius tangerent*; &c. Quid? An impius Caluinus hoc quoq; superstitioni deputabit, q mittētes in uniuersam regionē obtulerūt Christo omnes malè habētes? An de istis quoq; dicet, q simplici eius uerbo absentes contenti non essent, ideo illū parte honoris sui fraudarunt? At D. Petrus hoc in singularē Christi cōmēdationem cōmemorauit, prædicans fidē Centurioni & eius familiæ, gentiū primitijs, *quod pertrāsijt benefaciendo & sanādo omnes oppressos a diabolo.* Quod si uerò prior narrationis pars factū cōmemorat superstitione carens, quo modo posterior pars factum narrabit superstitione plenū?

Populus cui Christus bene fecit super stitiosus non erat.

Act. 10.

Deinde, an solet Christus aliorum ruditati sic se accōmodare, ut facta superstitiosa non solum toleret, sed etiam miraculis beneficiis honoret? An uel in ullo magistro tolerandum hoc esset, ut factū superstitiosum beneficio commendaret? An Christus, qui omnem in Pharisæis superstitionem acerrimè semper taxauit, eandem in populo non solum dissimularet, sed & diuinis beneficijs cohonestaret? Dubitari absq; impietate non potest, Christum Redemptorem non nisi uirtutem supplicantium, maximè fidem ipsam in omnibus suis miraculis ac beneficijs remunerasse. Quo in genere ualde illustre est, quód rogatus à quodam de turba, *Magister, dic fratri meo, vt diuidat mecum hæreditatem*; quia petitio illa non fidem aut pietatem ullam, sed auaritiam redolebat, penitus recusauit, dicēs. *Homo quis me constituit iudicē aut diuisorem super vos?* moxq; ad illos dicebat, *Videte & cauete ab omni auaritia*, &c. Non secus Christo odio est superstitio, quàm auaritia, maximè ueritatis magistro, qui omnem imprimis superstitionem eliminare debet. Qui ergo horum duorum auaritiæ accōmodare se noluit, quomodo tam

Christi honor contra Caluinum defenditur.

Luc. 12.

multi populi superstitioni accōmodare se voluisse existimabitur? An moralis tantū magister erat Christus, & nō potius veritatis ac cultus diuini doctor præcipuus, qui *ideo se in mundum uenisse* dicit, ut testimonium veritati præberet? ita hæc Caluini accusatio etiam in Christi iniuriam redundat.

Ioan. 18.

Superstitionis crimen diluitur.

Sed & superstitionis suspicio, quam hic comminiscitur Caluinus prorsus vana & iniqua est. Ait illos *superstitione implicitos, quia ad tactum uestis restringerēt gratiam Christi.* Sed plane contrà se res habuit. Non enim ad tactum vestis restringebant gratiam Christi, sed extendebant. Tāta quippe illorum fides erat, vt crederēt non solùm verbo, aut contactu, uel impositione manus Christum sanare potuisse, (quod sæpius aut viderant, aut audiuerant) sed etiā solo vestis, adeoque fimbriæ vestis contactu sanare posse. Itaque vsque ad ipsam fimbriam Christi gratiam extēdebant, non restringebāt. Vnde in hūc locū Chrisostomus. *Non similiter ut prius ad domos trahebant, & tactum manus inquirebant, sed cum maiori fide eum accedebant.* Erat ergo fidei profectus nō defectus, qđ ipsam Christi fimbriā ad sanitatem conferendam valere credebant. Id quod etiam Euāgelistæ verba bene perpensa manifestū faciunt. Non enim dicit, rogabant eum vt solam fimbriam tangerent, quasi eo solo modo Christum sanare posse existimarent, (quod fuisset planè ridiculum, & Euangelicæ historiæ commemoratione indignum) sed dicit: *Rogabant eum, vt vel fimbriā vestimēti eius tangerent.* ἵνα κἂν ἅψωνται: vel, ut est apud Matthæū ἵνα μόνον ἅψωνται: vt solū modo tangerent. Nempe vt vel hac minima ac facillima ad Christum accessione sanari eos permitteret, quem multis alijs modis sanare posse credebant. Addit Caluinus, *quod Christum parte sui honoris fraudabant, quum nihil virtutis sperarent ex simplici eius uerbo.* Alia est & insulsa calūnia. Non enim hoc dicit Euangelista, quod verbo Christi diffiderent, aut uerbi Christi uirtutem negarent, sed ostendit eorum fidem tantum fuisse, vt non expectato eius iubente uerbo, (quod in tam conferta multitudine singuli difficilius impetrare potuerunt, quia singuli eum alloqui & responsum accipere non nisi difficillimè

Marc. 6.
Matth. 14.

Caluini insulsa calumnia

mè valuerunt) vel fimbriæ contactu cõtenti essent. Quod insitatius & rarius erat, credebant, multò magis quod frequẽtius erat credidisse dubitari non debet. Frequẽtius uerbo aut impositione manus Christus sanabat, quàm solo fimbriæ contactu. Rursum quod obscurius & ignobilius uidebãt, à Christo fieri posse credebãt. Multo magis quod illustrius & celebrius erat, haud dubiè crediderunt. Multò autẽ illustrius atque nobilius, Deoque quodammodo dignius erat, uerbo aut manu sanare, quàm solo fimbriæ cõtactu furtiuam quasi gratiam concedere. Hanc igitur quasi furtiuam, raram, ac specialem gratiam ex firma & speciali in eum fide sibi fieri postulabant: quã & Christus ut laudabilem, fideq; plenam concessit. Si quis à peritissimo & expertissimo aliquo medico, quem una aliqua sola & simplici potione sanare posse cõfideret, quod alij medici non nisi uarijs adhibitis medicamentis, & multa cura sanarent, uel, quod idem medicus communiter ac frequentius, maioribus & pluribus additis remedijs ac curatius & operosius sanare solet, rogaret enixius, ut uel illam solam ac simplicem potionem suam ipsi ministraret, an iste totam reliquam huius medici artem aut contemnere, aut negligere diceretur? An non potius ostendit se de hoc medico magnificè sentire, & propter singularem de arte & peritia eius opinionem hoc uno & simplici medicamento contentum fore? Eodem plane modo in facto præsenti se res habet.

Sed nunc cur in hoc facto superstitionis notam hærere tam studiose Caluinus uelit, uideamus. Adiungit præcedentibus, ut totum animi sui morbum aperiat. *Interea non est quod inde sibi placeant, qui gratiam Dei in ligno aut clauis aut vestibus quærunt, quum disertè pronunciet Scriptura nefas esse quicquã nunc concipere de Christo, nisi spirituali cælestique eius gloria dignum. Tolerata fuit ad tempus eorũ infirmitas, qui nescientes Christum esse Deum, propius ad eum accedere optarunt. Nunc quum odore gratiæ suæ cælum & terrã impleat, fide, non manibus vel oculis apprehendere docet, quàm è cælo offert salutem.* Hęc ille. Sub falsa pietatis imagine, ueræ pietati insidiatur. Qui enim reliquias aut Christi aut Sanctorum eius uenerantur, nihil spirituali

S. Reliquiarum cultus defenditur.

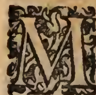
aut cœlesti Christi gloria indignum concipiunt. Imò de ea tanto magnificentius sentiunt, quanto certius credunt non illum solum, sed & quicquid eius est, opitulari nobis posse: siue Sanctos eius, eorumve reliquias, siue Crucis lignum, aut terræ contactũ, vbi passus est. Eodem insidioso ꝓtextu Regiæ Maiestatis gloria indignum aliquid patrasse censebitur, qui vel purpuratos & patricios eius, vel literas ac diplomata, aut deniq; thronum regni eius aliquo honore prosecutus fuerit. Rursum non est in illis infirmitas toleranda, quasi eorum, qui Christum esse Deum nesciunt, sed est pietas maximè laudanda, & eorum qui Christum esse Deum maximè credunt, qui non fide tantum è cœlis salutem expectant, sed manibus etiam atque oculis eum apprehendere, quatenus in terris apprehendi potest, cupiũt atq; contendunt. Christus in terra manibus
Matth. 10. & 24. Luc. 10. atq; oculis apprehenditur, quando *vni ex minimis eius poculum aquæ frigidę porrigimus*, quãdo *Prophetam ab eo missum in nomine Prophetæ accipimus*, quando eum in pauperibus *esurientem pascimus*, *nudum vestimus*, *captiuum aut ęgrum inuisimus & consolamur:* quando eos quos mittit audiendo & honorando, *ipsum audimus*, ipsum honoramus. Postremò quando de pane illo edimus, & de calice bibi-
1. Cor. 10. mus, de quo dixit, *Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus*. Ex quibus omnibus manifestum est, vanam & impiã esse Caluini speculationem, quod oculis & manibus apprehendi Christus nõ debeat. Deinde an illi pij fideles
Act. 5. & 19. Christum esse Deum nesciebant, qui *ex vmbra Petri*, & ex *contactu sudariorum Pauli* salutem quærebant? An non tunc Christus in cœlesti sua gloria gratiæ suæ odorẽ in terras spargebat? Planè vel maximè tunc eam spargebat. Sed inter varium diuinæ illius gratiæ odorem, etiã hoc quoq; spargebat Christus, quod per Apostolorum & alio
Act. 7. & 4. rum Sanctorum suorum manus *prodigia faciebat in plebe*: quod de uno S. Stephano imprimis legimus, & quod *manum suam extendebat ad sanitates & signa & prodigia facienda per nomen sanctum suum*: de quo uno singulari beneficio magnas Deo gratias egerunt Apostoli & cæteri fideles in vnum congregati. Sed impius Caluinus hoc totum pietatis genus ad superstitionem relegat, & propter

infirmi-

infirmitatem eorum, qui Christum adhuc esse Deum neſciebant, toleratum à Christo tantiſper fuiſſe ſomniat: verò ſanè iam poſt annos 1500. hanc nouam nobis & prophanam cantilenam occinens. Sanctiſſimi quippe ac doctiſſimi in Eccleſia Dei Patres in Sanctorum, ac maximè Crucis Christi reliquijs toto hoc tempore magnam venerationem poſuerunt, variaq; à Deo beneficia ſenſerunt: Auguſt. videlicet Ambro. Hilarius, Baſil. Chryſoſt. Athanaſius, Greg. Nazian Gregor. Nyſſ Theodoretus, Euſeb. Emiſſen. Cyrill. Paulin. Hieronymus: quorum omnium vel verba citauimus, vel loca annotauimus in hoc ipſo opere, Dom. 23. poſt Pentec. Hos omnes impio Caluino opponimus, & ſummo iure longè lateque anteponimus. Sanè vt idem Caluinus ſimilem fidem ac pietatem mulieris hemorrhoiſſæ per contactum fimbriæ Christi ſanatæ, exagitauerit, in eadem Dom. in quinta huius operis editione, copioſe explicatum dedimus.

FERIA II. HEBDOM. I. QVADRAGES.

Venite benedicti Patris mei: Poſſidete regnum paratum vobis à conſtitutione mundi. Eſuriui enim, & dediſtis mihi manducare. Matth. 25.

Magna & ſingularis eſt huius loci euidentia, quod vita æterna intuitu bonorũ operum à Deo confertur. Quum enim iã in poſſeſſionem mittendi ſunt iuſti, quũ ipſam hæreditatem cœleſtem adeunt, vocat illos Iudex Christus ad capiendã poſſeſſionem, & ad hæreditatem adeundam, (*Poſſidete* enim hoc loco κληρονομήσατε, ſignificat, iure adoptionis in hæreditate accipite) quia opera miſericordiæ fecerũt. Et quidem magis vulgaria, quæq; penè à quolibet præſtari poſſunt, recenſet Christus, tum ut ſuam immenſam benignitatem oſtendat; tum vt non promerentes hanc mercedem magis inexcuſabiles reddat, tum deniq; vt doceat, maiora virtutum opera certiſſime eſſe remuneranda. In vniuerſum autem, pro cauſa adeundæ hæreditatis, ponit opera iuſtorum bona. Pupugit vehementer hic

Merces bonorum operum vita æterna.

locus

locus Caluinum bonorum operum hostem iuratum. In omnem itaque se partem versat ac reuersat, vt in tã euidenti & clara luce, tenebras lectori offundat, seque ipsum per tenebras eripiat; imò in æternas tenebras coniiciat: *Si hic* (inquit) *disputatio esset de salutis nostræ causa, nõ malè colligerent Papistæ nos bonis operibus vitam æternam mereri: Sed quum nihil aliud propositum sit Christo, quàm suos ad be ne recteq; agendũ hortari perperam ex eius uerbis elicitur, quid valeant operum merita.* Primùm non soli Papistæ, id est, Catholici moderni, sed omnes in vniuersum Patres, qui hunc locũ tractarunt, (vt ex eorum cõmentarijs in hunc locũ patet) ex bonis operibus nos vitam æternam promereri collegerunt. Augustin. maximè, qui disertè contra Caluinũ ita scribit. *Quare causas vel tantæ mercedis, uel tanti supplicij, percipite regnum, et ite in ignem ęternum. Quare illi perceperunt regnum? Esuriui enim, & dedistis mihi manducare. Quare isti ituri in ignẽ æternum? Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare.* Hæc ille. Sic igitur cum Augustino cõtra Caluinum arguimus. Si Christus in his verbis, *Percipite regnum,* &c. *Esuriui enim,* &c. non tractat de causa salutis nostræ, sed hortatur tãtùm ad bene agendum, ergo similiter in illis verbis. *Ite maledicti in ignem æternum: Esuriui enim, & non dedistis mihi manducare,* non tractat de causa damnationis impiorum, sed deterret eos tantùm à peccatis. Sed falsum ac impium istud: ergo & prius. Deinde particula vtrobique causalis. *Esuriui enim,* &c. manifestè ostendit, de causa salutis & damnationis vtrobique agi.

In Harmon. euang. ad Matth. c. 15.

Serm. 1. de Septuages.

Bona opera causa salutis, sicut mala opera causa exitij.

Sed occurrit hic Caluinus, & dicit. *Quod in causali particula insistant, infirmũ est. Scimus enim non causam semper, sed consequentiam potius notari, quum uita æterna iustis promittitur.* Sed ò quam infirma, imo insulsa hæc euasio est? Esto enim non semper causam, sed consequentiam potius illa particula notari. Si non semper causam, ergo aliquando causam notat. Si aliquando causam notat, cur non hoc loco? Imò si in vna parte sermonis, ad maledictos quod attinet, causam necessariò notat, cur non in altera parte sermonis, ad benedictos quod attinet, causam quoq; notabit? Cæterùm hanc scientiam Caluini negamus, & falsam esse opinionem certò cognoscimus, quod particula

causa-

cauſalis, quando vita æterna iuſtis promittitur, aliquando conſequentiam, non ſemper cauſam ſignificat. Probare hoc vel unico exemplo debuit Caluinus. Sed facilius illi fuit fortiter aſſerere quod falſum eſt, quam illud probare quod probari non potuit. Huius igitur reſponſi ſumma infirmitate perſpecta, ad aliam confugit.

Quanquam alia eſt clarior ſolutio. Neq; enim bonis operibus mercedem promitti negamus, ſed gratuitam, quia ex adoptione pēdet. At hęc ſolutio nihilo melior eſt. Merces enim bonorū operū gratuita quidē eſt ex parte radicis, quia principiū eorū gratia eſt ab authore gratię gratuitò data; debita tamē nihilominus & vera merces eſt, quatenus cū illa Dei gratia homo liberè cooperās, opera facit verè bona, laudabilia, Deo placētia, & ex Dei liberalitate iuſta mercede digna. Quod totū ex eo qđ ipſe Caluinus ſubiūgit, manifeſte probatur. Sic enim proſequitur. *Gloriatur Paulus ſibi repoſitā eſſe coronā iuſtitiæ. Sed vnde illi fiducia, niſi quia Chriſti membrum erat, qui vnicus eſt hæres regni cæleſtis?* Atqui de hac fiducia nihil ibi Paulus, ſed cōtra, vnde fiduciā acceperit, clariſſimis his verbis præmiſit. *Bonū certamē certaui, fidē ſeruau, icurſum cōſummaui. Repoſita eſt mihi corona,* &c. Hęc erat cauſa fiducię in Paulo hoc in loco, tametſi vtrū'quoq; ſit alibi eū gloriari, quod mēbrū ſit Chriſti. Sequitur in Caluino. *Reddēdā ſibi à iuſto iudice prædicat coronā illā. Sed vnde illud præmium, niſi quia & gratis adoptatus eſt, et iuſtitia donatus, qua ſumus omnes vacui?* Rogat Calui. vnde. Nec uidet Paulū ipſum diſertiſſimè docuiſſe, vnde. Tacet, ſilet, diſſimulat impoſtor nefarius totā illā bonorū operū ſuorum enumeratione à Paulo factā, vnde illud præmium ſibi retribui, idq; *à iuſto iudice*, i. per modū veræ iuſtitię Paulus prędicat. Tacet illa verba, *bonū certamen certaui, fidē ſeruaui, curſum conſummaui*, & quærit vnde coronam iuſtitiæ expectauerit. Illa autem quæ Caluinus ponit, *quia gratis adoptatus eſt, & iuſtitia donatus*, ideſt, Dei gratia donatus, vnde operetur iuſte, cauſæ quoq; ſunt redditæ coronæ, ſed cauſæ remotiores nō proximæ. Cauſas proximas poſuit illic Paulus, opera ipſa iuſtitię. Cauſas proximas ponit in hoc Euangelio Chriſtus, opera ipſa miſericordiæ. Impoſtor Caluinus urget

2. Tim. 4.

Caluinus ex Scriptura quam pro ſe adfert, refutatur.

vrget remotiores causas, vt tollat proximas. Vnam verita-tem premit, vt alteram destruat. Vtraq; ueritas tenenda est, vt tota veritas teneatur.

Caluini cauillationes in futile.

Audiamus adhuc Caluinum. *Hac igitur duo tenenda sunt, vocari fideles ad possessionem regni cœlestis, bonorũ operũ respectu, nõ quia illud promeriti sunt operum iustitia, vel quod eius acquirendi sibi fuerint authores, sed quia Deus iustificat quos elegit.* Illud prius duorũ q̃ tenenda ponit, mera impostura & vafricies est. Fatetur iam demum vocari fideles ad possessionem regni, bonorum operum respectu, sed nõ quia illud promeriti sunt, verũ quia Deus iustificat quos elegit. Atqui hæc duo optime consistunt, si iuxta Scripturarum sensum Caluinus loquitur. *Deus iustificat quos elegit,* id est, Deus ex impijs facit iustos quos elegit, & sic eos iustificat: Iustificati autem, seu iusti facti, *ambulant in operibus bonis. quæ Deus* per aliam gratiam suam *præparauit in illis,* per quæ promerentur vitam æternam. Prima inquam iustificatio impij, quam Deus facit, merè gratuita, nihil pugnat cum retributione iustorum verè iusta. Vocantur igitur fideles in possessionem regni cœlestis, prius quidem à Deo iustificati gratis per Iesum Christum, sed intuitu prӕterea bonorum operum, quæ iam iustificati operati sunt. Quod autẽ Caluinus ait, *eos non promereri operum iustitia,* puerilis cauillatio est, quasi quãdo merita operũ prædicamus, *operum iustitiam,* quæ iustitiæ fidei à Paulo opponitur, prædicaremus. Non ignorauit Caluinus, merita operũ à Catholicis doceri, quæ sunt opera iustitiæ fidei, id est, *illius iustitia, qua ex fide est, qua ex Deo est,* quæ ex gratia est, non quæ sunt ex iustitia operũ sine gratia & fide Christi, contra quæ Paulus disputat. Deinde quòd addit Caluinus, *vel quod eius acquirendi sibi fuerint authores,* putidior adhuc & insulsior cauillatio est. Quãdo Christus promittit hic regnũ cœleste intuitu bonorum operum, vel quando Catholici docent iuxta hæc Christi verba intuitu bonorũ operum promereri iustos uitã æternam, non faciunt ipsos iustos acquirendi regni sibiipsis authores, sed faciũt eos diuinæ gratiæ, & huius tantæ mercedis cooperatores. Vnde D. Bernard. *Ibi Deus benignè hominũ merita cõstituit, vbi per ipsum, & cum ipso boni quippiam operari dignãter instituit.*

Ephes. 2.

Philip. 2.

In tract. de gratia & libero arbitr.

tuit. Hinc coadiutores Dei & cooperatores Spiritus Sancti, pro ritores regni nos esse præsumimus. Hęc ille. Quia cooperatores Spiritus Sancti, ideo promeritores regni. Cooperatoras, non authores. Per Christum, & cum Christo bonum operamur, non ex nobis ipsis, vt authores vel vnici, vel pręcipui bonorum operum.

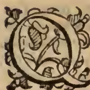
Audiamus nunc secundum quod teneri iubet Caluinus. *Deinde quamuis duce Spiritu ad studium iustitiæ aspirent, quia tamen Legi Dei nunquam satisfaciunt, nullam illis mercedem deberi, sed mercedem vocari, quòd gratis donatur.* Quot verba, tot vel mendacia, vel imposturæ. Christiani fideles ductu Spiritus S. non solum ad *studium iustitiæ aspirant* (quod solum uafer Caluinus ait) sed ipsam iustitiam exercent & operantur, Duce spiritu *facta carnis mortificant, ambulant secundum spiritum, non secundum carnem, ambulant in nouitate vitæ non dominatur illis peccatum, condelectantur Legi Dei secundũ interiorem hominem, faciunt quæ Deo placita sunt:* sic ipsam iustitiam exercent. Deinde satisfaciunt Legi Dei, quod negat Caluinus. *Dilectio proximi implet legem,* ait Apostolus. Aut ergo nemo diligit proximum, aut aliqui implent legem. Quod si implent legem, satisfaciunt ei. Quod autem concludit mercedem vocari, quod gratis donatur, nihil aliud quàm diuinas Scripturas corrigit, adeoque falsi arguit. Paulus enim *coronam iustitiæ* hanc mercedem uocat, & *à iusto iudice reddi* ait: Sic ergo uita æterna merces est ut iuste reddatur, non solum gratis donetur. Gratia quidem est vita ęterna, & gratis donatur, quatenus radix & principiũ totius iustitiæ nostrę Dei gratia est, sed ratione operum, quę ex hac radice pullulant, verè & propriè merces est, & iustè reddi tur ut *corona iustitiæ:* quatenus videlicet iustitia nostra per cooperationem liberi arbitrii, vere nostra est. Vtrunque Scriptura docet, ut suprà accepimus, & alibi latius disputatum est. Frustra igitur & inaniter Caluinus contra hunc stimulum calcitrauit. Omnem quidem mouit lapidem, ut euidentem ueritatem eluderet. Sed fortis est ueritas, & uincit.

Rom 6 & 7
1. Ioan. 3.
Rom. 13.
2. Tim. 4.

(*,*)

FERIA III. HEBDOMADÆ I. Quadragesimæ.

Math. 21. *Domus mea domus orationis vocabitur.*

QVVM hoc Euangelium in Dominica 9. post Pentecosten legatur, petat ex illa Dominica Concionator Catholicus, quæ ad hæc ipsa verba in parte Dominicali huius Promptuarij contra Caluinum disputauimus. Nunc vno verbo attingemus, quomodo in Harmonia sua Caluinus ad hunc Matthæi locum, suo adhuc fermento Pharisaico hæc verba inficere voluerit. Quum enim hæc Christi uerba rectum & proprium templorum vsum (quibus & Christiani carere non possunt, vbi pax Ecclesiæ tuta & acies ordinata conspicitur) manifeste describant, loca videlicet esse uni Deo consecrata, (ideo enim *Dei domum* uocat Propheta, quo Iudæi conueniebant) & ad Dei cultum specialiter ordinata (*orationis quippe voce*, (ait ipse hoc loco Caluinus) *totus Dei cultus à Propheta notatur*) qui & precibus & sacrificijs constat, uoluit uno uerbo Caluinus Christianorum templis hoc totum eripere, suumque obiter venenum inspergere. Ait enim: *Hodie quanquam ad sacros conuentus agendos templis vtimur, diuersa tamen est ratio: quia ex quo exhibitus est Christus, nobis externa & umbratilis eius imago minimè proponitur, sicut olim Patribus sub Lege.* Hæc ille. Verum quidem est umbratiles illas Christi imagines, uitulorum & hircorum uictimas, panes propositionis & asseruatum manna, in nostris templis non proponi. Sed quia templa quoque nostra Deo, Deique cultui, precibus, sacrificijs, sacramentorumque administrationi, ac demum uerbi prędicationi destinantur & consecrantur, plane hac ex parte eadem illorum ratio est; Domus Dei & domus orationis non secus sunt, quam templum Iudæorum. Imò tantò excellentius hoc sunt, quantò magis non umbræ, aut imagines rerum, sed res ipsæ olim adumbratæ in illis exhibentur.

Templorum eadem nunc ratio, quæ olim.

FERIA IIII. HEBDOMADÆ I. Quadrageſimæ,

1. *Quę eſt mater mea, & qui ſunt fratres mei?* Math 12.

OCVS Beatiſſimæ Virginis honorem ab hæreticorum hodie indigniſſimis cauillis uindicandi. Ait ad hũc locum Caluinus. *Non dubium eſt quin his uerbis carpatur Mariæ importunitas: & certè præpoſterè curſum doctrinæ eius abrumpere tentabat.* Hæc ille. Atqui dubio procul certiſſimum eſt, Caluinum carpendi auidum, importuno cauillo Beatiſſimæ Virgini pręporteram importunitatem, temerè & falsò impingere. Meminiſſe Caluinus debuit, quod paulo ante hunc locum ſcripſerat. *Negari non poteſt quin Deus Mariam filio ſuo matrem eligẽs ac deſtinans, ſummo eam honore dignatus ſit.* Si ſummo honore Deus eã dignatus eſt, nec Chriſtum eius honori hac publica increpatione, (eius importunitatem præpoſteram publicè coram turbis carpendo) detrahere uoluiſſe exiſtimandum eſt, nec hac importuna reprehenſione ſuperbus Caluinus eius honorem uiolare debuit. Nos ſanè qui cum S. Auguſtino, totaq; Eccleſia Catholica iudicamus, idque *propter honorem Domini,* ut Auguſtin. loquitur, abſq; ullo peccato hanc puriſſimam Virginem uitam duxiſſe, adduci nullo modo poſſumus aut debemus, ut aliquid eam commiſiſſe exiſtimemus reprehenſione filij ſui, eaq; publica & coram turbis dignum. Non igitur hic Chriſtus aliquam matris ſuæ importunitatem carpit, nec aliquam eius præpoſteram interpellationem taxat, quæ haud dubiè ex pietate & iuſta cauſa proceſſit, ſiue ut aliqui interpretes exiſtimant cibi capien di cauſa, ſermone iam Chriſti diutius protracto, ſiue, ut Lucas habet, *uolens eum uidere*, & ut noſtrum habet Euangelium, *quærens ei loqui*, ut eius diuinorum ſermonum ipſa quoque particeps eſſet, *quia præ turba adire eum non poterat,* ut Lucas narrat; ſed præſentis tantum negotij, in quo uerſabatur, executionem urget, & doctrinæ Euangeli ex-

In Harmon. Euangel. ad Matth. c. 12.

Ad Luc. ca. 11. verſ 27.

B. Virginis Mariæ honor defenditur.

De Nat. & gratia, ca. 36.

cæ, quam tradebat, necessitatem & dignitatē (quod locus ille & tempus postulabant) hac data occasione amplificat. Hic Christi scopus, hoc propositum fuit, quum illa uerba diceret, *Quæ est mater mea, & qui fratres mei*, ut diuinæ uoluntatis executores & cultores summo honore afficeret, maximoque apud se in pretio esse ostenderet: non ut matrem aliquo dedecore afficeret, aut coram turbis (*sedebat enim turba circa eum*, ait Marcus quum hæc diceret) de importunitate præpostera, ut ait Caluinus, carperet. Si in fraterna correptione aliter nos facere docuit Christus, ut peccante in nos fratre, *primum inter nos & ipsum solum corripiatur postea que coram testibus*, si primæ correptioni non acquiescit, quomodo Christus in materna correptione, & quidem talis matris, eo ordine neglecto, ad primum delictum publicè coram tam multis testibus eam carperet & taxaret? Sed prophana hæreticorum pectora, stupore & liuore plena, omnia in pessimam partem rapiunt, nec ullius uel Sancti uel Apostoli, uel ipsius matris Dei honori parcunt.

Math. 18.

Hæreticorū prophana pectora.

2. *Quicunque facit voluntatem Patris mei, hic frater meus, & soror, & mater est.*

QVVM hic locus bonorum operum studium, quo facimus uoluntatem Dei, & ea quæ sunt placita corā Deo, *ambulantes in omnibus mandatis & iustificationibus eius*, ut de iustis loquitur Scriptura, mirifice amplificet, ita ut non solum quomodolibet Deo gratos ac iustos, huiusmodi pietatis cultores esse doceat, sed etiam Deo gratissimos, intimeque coniunctos demonstret; ut iam eos nec pro seruis tantum, *facientibus ea quæ facere debuerant*, nec pro Filijs tantum, *quia Spiritu Dei aguntur*, quæ dilectionis quidem uerba sunt, cum nota tamen subiectionis magnæq; imparitatis coniuncta, sed altius adhuc consurgendo, *pro fratribus & sororibus*, imo *etiam pro matre* habeat, id est, in intimam quandam familiaritatem, recipiat, summoq; dignetur honore; totā hanc tam emphaticam pietatis & obedientiæ mandatorum Dei cōmendationē uno *fidei* uerbo impius Caluinus eludere se posse cō-

Luc. 1.

Luc. 18.
Rom. 8.

fidit.

fidit. Sic enim scribit. *Eos intelligit facere uoluntatem Patris, non qui exactè totam Legis iustitiam implent (nam ita in neminem competeret fraternum nomen, quo hic suos discipulos insignit) sed fidem præcipuè commendat, quæ sanctæ obedientiæ fons est & origo: simulque defectus & carnis uitia tegit, ne imputentur.* Homo impius ad vnam fidem tanquam radicem obedientiæ omnia refert, nec videt à Christo hoc loco non radicem, sed fructus laudari, non eos qui credũt, sed qui faciunt. Rursum non videt, sanctæ obedientiæ fontem & originem non esse solam fidem, sed multò magis charitatem. Nã vt fides intellectum purificat, quò videat quid sit agendum, & in quem finem actiones dirigendæ, & vnde agendi vis ac facultas petenda est. sic charitas voluntatem accendit, vt quæ agenda vidit, in actionem proferat, vt ad propositum finem currat, vt quæ petenda didicit, ardenter petat. Nam fides apprehendens Christum in sensu Caluini, nullius obedientiæ fons est, sed cerebri Caluiniani spectrum Scripturis diuinis incognita. Verum quidem est, totius legis exactam obseruationem à Christo hic non requiri, ut faciat quis voluntatem Patris sui, & fortè de facto neminem adhuc fuisse (Beatissimam Virginem propter honorem Domini semper excipio) qui totam legem exactè impleuerit, id est, sine peccato fuerit: sed aliud extremum est omnem necessariam legis obediẽtiam excludere, & in sola fide totum ponere. Facere voluntatem Dei, nec totam & exactam postulat obedientiam, nec nullam, quasi credere sufficiat; sed obedientiam flagitet & significat, qualis in hanc vitam cadit, ut *ambulantes secundum spiritum, non secundum carnem*, grauiora mandata exequamur, minores & quotidianos defectus oratione quotidiana purgemus. Quod autem Caluinus totum in sola fide ponat, probatio quam subiungit, manifestum facit. *Nota est enim*, inquit, *Christi sententia.* Ioan. 6 *Hac est uoluntas Patris mei, ut quicunque uidet Filium, & credit in eum, non pereat, sed habeat uitam æternam.* Vult ergo non nisi fidem à Christo commendari, ut faciamus uoluntatem Patris, quia qui credit, non peribit. Sed aduertere impius hæreticus debuit, unam hic salutis causam poni, non totam. Qui credit, non

Voluntatem Dei facere, fructum notat, non radicem.

Obedientiæ radix sola fides non est.

Obedientia exacta, & sola fides duo extrema.

Voluntatem Dei facere. perit, quia qui credit alia gratiæ præsidia accipiet, quibus saluetur: de quo vide Prompt. Cathol. fer. 2. Pentecost. Deinde aduertere debuit alias Scripturas de voluntate Dei. Ioan. 9. *Si quis Dei cultor est, & voluntatem eius facit, hunc exaudit.* Rom. 12. *Nolite conformari huic seculo, sed reformamini in nouitate sensus vestri, vt probetis quæ sit volũtas Dei bona & beneplacens & perfecta.* Ephes. 5. *Videte fratres vt cautè ambuletis non quasi insipientes, sed ut sapientes, redimentes tẽpus, quoniam dies mali sunt. Propterea nolite fieri imprudentes, sed intelligentes quæ sit voluntas Dei. Et nolite inebriari vino &c.* Ephes. 6. *Serui obedite Dominis &c. vt serui Christi facientes voluntatem Dei ex animo, cum bona voluntate seruientes, vt sitis perfecti & pleni in omni voluntate Dei.* Coloss. 4. *Hæc est voluntas Dei sanctificatio vestra.* 1. Thes. 4. & 5. *In omnibus gratias agite. Hæc est enim voluntas Dei in Christo Iesu in omnibus vobis.* Hebr. 10. *Patientia vobis necessaria est vt facientes voluntatem Dei reportetis promissionem.* Hebr. 13. *Deus pacis aptet vos in omni bono vt faciatis eius voluntatem.* 1. Pet. 4. *Vt iam non desiderijs hominum, sed voluntati Dei quod reliquum est viuat temporis.* Deniq; illud 1. Ioan. 2. Ioannis: *Mundus transit & concupiscentia eius. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum.* Quis dubitare potest quin his omnibus in locis facere voluntatem Dei, nihil aliud significet, quàm facere Dei mandata & bonis operibus operam dare? Quòd si facere voluntatem carnis, necessariò in Scripturis significet, facere ea quæ caro suggerit, expetit & iubet, vt apud Paulum, quum de maximè impijs loquitur, Ephes. 2. *Conuersati sumus in desiderijs carnis nostræ, facientes voluntatem carnis & cogitationum*, cui dubium esse potest quin facere voluntatem Dei Patris sit ea facere quæ Dei Spiritus suggerit, quæ Deo placita sunt, ac demum quæ Deus in sua lege fieri mandat ac iubet. Totam ergo Christi doctrinam penitus hoc loco inuertit, & in sensum alienissimum contorsit, Scripturæ euangelicæ corruptor impius, Caluinus.

* * *

Feria

FERIA V. HEBDOMADÆ I. Quadragesimæ.

1. *Accedentes discipuli eius rogabant eum dicentes, dimitte eam, quia clamat post nos.* Matth. 15.

NTERCESSIO hæc discipulorum pro muliere Chananæa à Christo prima vice nihil impetrante, exemplum esse potest inuocationis Sanctorum, vt pro nobis apud Deum intercedant, quum à Deo cõfestim non exaudimur: ad maiorem videlicet fidei, patientiæ, ac perseuerantiæ nostræ probationem; sicuti cum Chananæa Christus hic egit, tantisper eam exaudire differens, donec sæpe atque identidem clamasset, ipsosque Apostolos vt pro ea apud Christum intercederent, compellasset. Atqui quum totam hanc huius loci applicationem exagitet Caluinus, videamus an quicquid ille contra disputat, huiusmodi fit, vt eam propterea repudiare debeamus. Diuinis enim Scripturis ad fidei nostræ confirmationem piè ac religiosè vtimur, nisi vel ratio vel authoritas perspicua contradicat. *Puerile* (inquit ille) *figmentum fuit, quòd hoc prætextu conati sunt Papistę Sanctos, qui mortui sunt, nobis inducere patronos. Nam vt demus hanc fœminam petijsse a discipulis aliquid suffragationis aut gratiæ (quod tamen ex textu elici non potest) alia tamen est mortuorum ratio quàm viuorum. Adde quòd fastidiosè eam audiunt discipuli; atque vt animus illis fuerit patrocinio suo eam leuare, nihil tamen impetrarunt.* In Harm. Euan. ad Matth. ca. 15.

Hæc ille: partim plusquam pueriliter, partim etiam impiè respondens. Plusquam puerile Caluini figmentum est, Chananæam hanc mulierem à discipulis Christi fastidiosè auditam fuisse. Neque enim tanti magistri tanto iam tempore discipuli, tamque humilis ac mitis magistri, ipsimet quoq; pauperes tam fastidiosi fuerunt, Caluini puerile figmentum.

vt fastidiosè ac molestè piam matris pro filia petitionem audiuerint. Huiusmodi superba de discipulis Christi iudicia superbis hæreticis conueniunt. Alio iudicio S. Chrysostomus discipulorum interpellationem intellexit. Ait enim in hunc locum. *Æstimo discipulos ad calamitatem mulieris esse tristatos, sed tamen non sunt ausi dicere, da ei hanc gratiam, sed, dimitte eam, sicut & nos cum voluerimus alicui persuadere multoties contraria dicimus.* Hæc Chrysostomus.

Homil. 53. in Matth.

Caluini mendacia.

1. Deinde falsum est quod addit Caluinus nihil eos impetrasse. Christus enim mulieris fide paulo adhuc amplius probata fecit quod Apostolorum interpellatio postulauit non solùm dimittens eam, sed etiam voti compotem & lætissimam dimittens.

2. Nec minus falsum est quod affirmat *ex textu elici non posse, hanc fœminam à discipulis Christi vllam gratiam petijsse.* Quid enim clamabat post Apostolos, nisi vt tacente Domino, aliquod ab eo benignum responsum ipsi impetrarent? *Clamauit enim post illos,* non vt inanis dimitteretur, sed vt à Domino exaudiretur. Ideoque dicentibus Christo Apostolis, *dimitte illam,* respondit Christus, *non sum missus nisi ad oues domus Israel:* Manifeste docens Apostolos petiisse à Christo, vt illius precibus annueret. Alioqui hæc Christi responsio nihil ad rem faceret.

Sancti non sunt vocandi mortui.

Iam verò impia est tota Caluini responsio, qua infert pro patrocinio Sanctorum hoc exemplum facere nō posse, quia alia est mortuorum ratio quàm viuorum, Impium est, & ethnicum Sanctos in cœlo cum Christo regnantes mortuos vocare, & phrasis propria infidelium. Sic Iulian. Apostata Martyres Christi *homines mortuos* vocauit, & tota gentilitas Christianos qui Martyres defunctos colerent hoc nomine subsannauit, quod mortuos colerent. Sed totam hanc Caluinianā impietatem vno verbo Christus refutauit, dicens Deum, qui Deus Abraham Isaac & Iacob vocatur, *non esse Deum mortuorum, sed viuentium.* Sic Deus Sanctorum in cœlo regnantium nō est mortuorum Deus, sed viuentium: vnde non sunt mortui vocandi, sed viuentes: ideoque ad patrocinia non minus idonei quàm cùm in terris viuerent, imo multò magis idonei, vt Patres docent.

Cyrillus li. 6 contra Iul.

Matth 22. Hiero. cont. Vigilant. Chrys Hom. vlt in epist. ad Rom.

2. *O Mulier magna est fides tua.*

QVVM hæretici hodie totam fidei naturam, proprie tatem, virtutem & magnitudinem in eo ponant, vt generales Dei promissiones quod credentibus in eum per Christum propitius futurus sit, vnusquisq; sibi in particulari applicet, certoque credat quod sibi peculiariter Deus propitius sit, quæritur an hæc mulier huiusmodi fidem habuerit, & magna eius fides à Christo laudata, an talis aliqua fides extiterit. Certissimè constat eius fidem nihil simile aut affine habuisse. Mulier erat Chananæa, gentilis, verbi Dei & promissionum eius, quæ penes solos Iudæos tunc erant (illis enim solis, *credita fuerunt eloquia Dei*, ait Paulus) penitus ignara, in doctrina legis non educata, extra fœdus populi Dei, vnde eam Christus canem vocat, quasi extra numerum filiorum. *Non oportet*, inquit, *sumere panem filiorum, & dare canibus*. Quomodo ergo generales Dei promissiones in uerbo, quas ignorabat, quæ ad illam non pertinebant, sibi applicare potuit? fidem tamē habuit, eamq; magnam, non sanè quæ vllis promissionibus in verbo nitebatur, sed quia de Christi potentia, virtute, bonitate firmissimè conceperat: Talem quippe fidem ab illis exigere solebat Christus, qui aliquod ab eo salutis beneficiū expetebant. *Creditis quia hoc possum facere nobis?* Magna quoque fides erat, quia firma, inconcussa, constans, & perseuerans, qua quasi in spem contra spem, toties repulsam passa, ac tandem veluti cum contumelia reiecta, tenuit tamen firmiter nec deponere voluit. Talem eius fidem Scriptura euangelica nobis describit. Specialis fidei ab hæreticis hodie inuentæ nullum hic vestigium apparet. Laborat nihilominus vehementer Caluinus vt vel prorsus tacente, vel etiam reluctante Scriptura, huiusmodi aliquid hoc loco eliciat. Primùm ait. *Quanquam à grege Domini extranea erat hæc mulier, gustum tamen aliquem pietatis imbiberat*. Hoc quidem res ipsa manifestè loquitur. Neque enim talem de Christo fidem animo concipere sine aliquo pietatis gustu, imo sine speciali Dei gratia potuit. Sed addit adhuc: *Nam sine aliqua promissionum notitia Christum non uocasset filium Dauidis.*

Fides qualis à Christo laudata.

Rom. 3.

Matth. 15.

Mat. 9.

hoc iam de suo cerebro depromit Caluinus. Equidem aliqua illam circa venturum Messiam fide imbutam fuisse, & eius promissionis quod de semine Dauid venturus erat Iudaici populi Propheta magnus, non ignaram fuisse, probabile est. Sed promissionũ iuxta Caluini sensum, videlicet quod per Christum venturũ Deus illi propitius futurus esset, quodq; ipsa de numero electorum foret (huiusmodi enim promissionibus specialis Protestantum fides nititur) illam aliquo modo notitiam habuisse, penitus falsum & absurdum est. Neq; enim tunc illam Christus à numero filiorum separasset, & canibus annumerasset. Addit adhuc Caluinus. *Quanquam mulier hæc à nullo magistro familiariter edocta erat, fidem tamen de Christo non temere sibi fabricauit, sed concepit ex lege & Prophetis.* Homo insulsus sibi ipsi contradicit. Si enim à *nullo magistro edocta erat*, & (vt antea dixit) *non educata fuit in legis doctrina*, quomodo mulier gentilis, indocta, rudis ex lege & prophetis fidem concipere potuit? Quomodo inquam ex libris illis, quos nec audiuit, nec legit, fidem concepit? Nec tamen temere hanc sibi fidem fabricauit, sed ex fama miraculorum Christi, & ex vicini populi frequenti tunc opinione vel aduentare vel aduenisse gentis illius prophetam magnum & Messiam, hanc fidem illam concepisse, diuino intus cooperante spiritu, multo probabilius est. Sed Caluinus vt aliquam promissionum fidem in hac muliere fuisse contendat, quod in alijs suis scriptis perpetuò negat, & pro *crassa & affectata ignorantia* condemnat, eiusque discipulus aut sodalis Beza *diabolicam* ἀνεσησίαν vocat, fidem, inquam implicitam, nunc ingenuè fatetur & agnoscit. *Secundum hunc* inquit, *sensum non nego quin possit interdum aliqua esse fides implicita, cui scilicet non constat diserta distinctaq; sanæ doctrinæ cognitio: modò hoc teneamus fidem semper ex verbo Dei nasci & principium suum ex veris rudimentis habere, vt semper ad aliquam scientiæ lucem annexa sit.* Ecce quam alibi semper negat & explodit, nunc in hac Chananæa agnoscit implicitam fidem, quia explicitam aut claram atque distinctam rerum diuinarum fidem in illa probare non potuit. Cæterùm nec explicitam, nec implicitam promis-

Caluinus sibi contradicit.

Inst. lib. 3 c. 2 nu. 2. Annot. in c. 1. ad Ro. ver. 17. Fides implicita à Caluino contra se ipsum agnita.

sionum Dei in verbo scripto fidem habere hæc mulier potuit, cui aliqua scientiæ lux annexa esset, quæque ex verbo Dei nasceretur, quum (vt Caluinus antea concessit) *nec in legis doctrina educata, nec ab vllo magistro edocta & à grege Domini extranea esset*. Frustra ergo & insulsè laborat Caluinus, vt vllam promissionum fidem seu explicitam seu implicitam (quam nunc in huius mulieris gratiam agnoscere vult) in ista muliere inueniat. Laudauit in ea Christus fidem, non cuius obiectum aliqua promissio aut generalis aut specialis illi facta esset, sed quæ circa ipsum Christum, eiusque admirabilem potentiam tot antea miraculis probatam, & insignem beneficentiam ac bonitatem tam multis erga alios beneficiis compertam versabatur. Sic fides Catholica, qua diuinę alicui veritati firmiter assentimur, non hęreticorum specialis aliqua fides in hac muliere Chananęa à Christo laudatur.

FERIA VI. HEBDOMADÆ I. Quadragesimæ.

1. *Angelus Domini descendebat secundum tempus in piscinam, & mouebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinam post motionem aquæ sanus fiebat à quacunque detinebatur infirmitate.* Ioan. 5

LOCVS varia notandi & obseruandi contra nostri temporis hęreticos. Primum quod hoc tantum miraculum in tota veteri Scriptura non commemoratur, quum tamen vt rem longo tempore vsitatam ac vulgarem Euangelista commemoret. Iste vnus languidus nunc sanatus totis 38. annis aquę motum expectauerat, nec nisi diutissima experiẽtia miraculo fidem dedisset, aut illę aut tot pręterea languentes, Doctrina no scripta.

cæci, claudi, aridi tam diu & tot annis expectassent aquæ motum. Valet hoc contra eos qui nihil volunt credere nisi scriptum. Huius enim rei aut origo, aut promissio, aut præceptum, quibus illi ad sanitatem quærendam moueri possent, nusquam in Scriptura legitur. Secundò, quòd virtus supernaturalis & miraculosa ipsis creaturis, vt hic aquæ ab angelo motæ, sine vlla diuini honoris diminutione tribuitur, contra eos qui omnem efficaciam creaturarum Deo derogare, & magici cuiusdam exorcismi speciem habere existimant. Deus quippe pro suo arbitrio liberè elementis vtitur: quamuis operis effectus non nisi Deo tribuatur. Tertiò quod talis virtus rebus sanctificatis tribuitur. In hac enim aqua pecora sacrificata ablui solebant, & ideo in commendationem sacrificiorum hoc miraculum Deus operabatur, vt notat D. Hieronym. in tractat. de locis Hebraicis. Non fortasse quod eo in loco quo sanationes hæ fiebant pecora sacrificanda primùm lauarentur (quia in conchis, ad hoc à Salomone constructis in ipso templo primò lauabantur) sed aquis istius piscinæ lauarentur: in quam postquàm in templo lotæ carnes essent; omnes aquæ è conchis emittebantur, & per vias subterraneas aut aquæductus effluebant. Erat enim ad radices montis, in quo templum situm erat, hæc piscina. Quam sententiam sequitur Aristeas vetustissimus author in libro de septuaginta interpretibus. Valet autem hoc contra hæreticos, qui Sacramentorum & sacramentalium virtutem aliquam aut efficaciam, à Deo illis ad religionis commendationem communicatam & impertitam credere non possunt. Quartò quod hæc virtus non semper, sed certo aliquo tempore operabatur. Erat enim hoc paschale tempus ad festi ipsius commendationem. Valet contra eos qui nullum dierum discrimen ponunt; negantque Deum gratiæ suæ beneficia diebus in honorem Dei festis ac celebribus liberalius elargiri, quàm quouis alio tempore. Sanè CHRISTVS potissimum diebus sabbathi & festis Iudæorum opera sua benefica exhibebat. Quintò quod non nisi eum iuuabat hęc aqua qui primus post turbatam aquam ingredi potuit. Hoc enim

[Margin notes: 2. — Creaturarũ efficacia Deo non derogat. — 3. — 2. Paral. 4. — Sacramentorum & sacramentaliũ virtus. — 4. — Festorũ dierum discrimẽn. — 5.]

enim nos docet, quod non sola fides aut interna deuotio semper sufficit (quanquam illa imprimis requiruntur, & vbi necessitas externa tollit remedia, illa sola sufficere pos sunt) ut solent heretici dicere, Deum ubique iuuare, nec plus uno quàm alio loco inuocantibus eum opitulari, sed quòd aliquando per externa loca & media iuuare uult Deus, plusque in uno loco quàm in alio opitulari: Plus apud certam alicuius Sancti memoriam orantes exaudi re quam uel apud aliorum Sanctorum, uel apud eiusdem Sancti alias memorias. Qua de re sic sapienter scribit Sā ctus Augustinus. *Vbique quidem Deus est, et nullo continetur uel includitur loco, qui condidit omnia, & eum in ueris adorato ribus in Spiritu & ueritate oportet adorari, ut in oculto exau diens, in occulto etiam iustificet ac coronet. Ve untamen ad ista qua hominibus uisibiliter nota sunt, quis potest eius consi lium perscrutari, quare in alijs locis hac miracula fiant, in alijs non fiant?* Moxque duabus citatis Sanctorum memo rijs, Sancti Fœlicis Nolæ in Campania, & Sanctorum Martyrum Mediolani in Gallia Cisalpina, ubi quotidia na tunc pene fiebant miracula, addit. *Nunquid non & Africa Sanctorum Martyrum corporibus plena est? Et tamen nusquam hic scimus talia fieri.* Sed optimam statim ex di uinis Scripturis huius secreti rationem clarissimus do ctor subiungit. *Sicut enim quod Apostolus dicit, non om nes sancti habent dona curationum, nec omnes habent dijudi cationem spirituum, ita nec in omnibus memorijs Sanctorum ista fieri voluit ille, qui diuidit propria vnicuique prout vult.* Sic non nisi in hac piscina, nec nisi ad certum aquæ motum, nec olim nisi in Iordane sanari Naaman leprosum, nec hodie nisi ad certas Beatissimæ Virginis in omnibus fere prouincijs Catholicis memorias (quas alibi in hoc opere recensuimus) uaria tam externa quàm interna beneficia deprecantibus largitur Deus. Sextò notari potest, quod ad huius miraculi operationem ministerio Angeli Deus utitur, qui descendens aquam turbaret. Hinc enim discimus non esse à Dei sapientia & prouidentia alienum, quod Angelorum aut Sanctorum suorum ministerio uel patrocinio in certis locis utatur ad uarias gratiæ

Locorum aliquando discrimen ad Dei beneficia impetranda

Epist. 137.

In festo Natiu. B. Virg.

6. Sanctorum patrocinia

suæ opitulationes fidelibus conferendas. Sanè vnā miraculorum & opitulationum causam, quę in certis Sanctorum memoriis fiunt hanc adfert Sanctus Augustinus, quod *Deus merita Martyrum per eorum memorias commendare solet, quia hoc nouit expedire nobis ad ædificandam fidem pro qua illi Martyres passi sunt*. Sic docet in libro de cura

Cap. 16. pro mortuis gerenda.& lib.22.de Ciuitat. Dei. Hæc ex

Cap.9.& 10. huius Euangelicæ historiæ doctrina annotare & tractare latius eruditus Concionator poterit. Valēt enim singula contra delicata Nouatorum hodie & superba ingenia.

2. *Vis sanus fieri?*

Liberi arbitrij cum Dei gratia cooperatio.

LOcus pro libera hominis coöperatione in omnibus diuinæ gratiæ beneficijs recipiendis,quā semper impius Caluinus negat.Hac enim interrogatione nobis significat Dominus se hominis libero arbitrio in salute confereda vti.Saluat quippe & iustificat Dominus homines indigētes & impotentes, & longa sæpe peccatorum ægritudine languentes;(qualis hic maximè languidus erat)in quibus sanè sanandis maiori gratiæ latitudine & efficacia opus est;sed non nisi sanari volentes,suaque libera cooperatione excitanti, & quocunque tandem modo operanti gratiæ Dei consentientes. Et quia ipsum primum uelle sanari gratiæ Dei est, propterea hac sua interrogatione ad hoc ipsum languentem hunc excitat. Quo excitanti Christo consentiente, suumque desiderium exponente, eadem gratia quæ languentem excitauit, consentientem confestim sanauit. Christus enim interrogando, suaque interrogatione (quæ præueniens eius

Li.2.ca 124. in Ioan. gratia erat) eum excitando, *paratiorem eum reddidit*, (ait in hunc locum Sanctus Cyrillus) *ad sanitatis gratiam suscipiendam*. Qui enim Dei gratia ad bonum excitatus, ei se morigerum præbet, & ab eo se duci patitur, ab eadem adiuuatur vt plene ac liberè consentiendo, eidem ad suam salutem cooperetur. Contrà docet impius

Instit. lib.2. cap.3.nu.10. Caluinus. *Mouet voluntatem Deus, non qualiter multis seculis traditum est & creditum, vt nostra postea sit electionis, motioni aut obtēperare aut refragari, sed illam efficaciter afficiendo Illud ergo toties a Chrysostomo repetitum repudiare necesse est.*

se est Quem trahit volentem trahit. Quo insinuat Dominum 1.
porrecta tantùm manu expectare, an suo auxilio iuuari no- 2.
bis adlubescat. Talem fuisse hominis adhuc stantis conditio-
nē concedimus, vt potuerit ad alterutram partē inclinare. Sed 3.
quū suo exemplo docuerit, quàm miserum sit liberū arbitriū, 4.
nisi Deus in nobis & velit & possit, quid fiet nobis si ad eum
modulum suam gratiam nobis impertiat? Imò nos ipsi eam
obscuramus & extenuamus nostra ingratitudine. Non enim 5.
docet Apostolus offerri nobis bona uoluntatis gratiam si acce-
ptemus, sed ipsum velle in nobis efficere: quod non est aliud ni-
si Dominum suo Spiritu cor nostrū dirigere, flectere, moderari, 6.
& in eo tanquam in possessione sua regnare. Nec vero per Eze 7.
chielem promittit se daturum electis Spiritum nouum hoc tan
tum fine vt in praeceptis suis ambulare possint, sed vt reipsa 8.
ambulent. Neq; secus accipi sententia Christi potest, Omnis
qui audiuit à Patre meo venit ad me, quā ut efficacē a seipsa
Dei gratiam doceat: quemadmodum & Augu. contendit in li.
de praedest. sanctorum. Hæc hactenus Caluinus, vt doceat
Christi gratiā non sanare eos qui uolunt sanari, vt hoc
Euāgel. dicit, sic videl. ut operanti gratię cooperet homo
per suam voluntatem à Deo excitatam & adiutā; sed sana
re eos quos gratia per seipsam efficax efficaciter sanare
vult. Totā eius disputationē quàm sit Scripturis aduersa,
paucis ostendemus. Primū sententiæ suæ absurditatē & 1.
impietatē prodit ipsemet, dum diserte profitetur *his mul*
tis seculis aliter traditum & creditum fuisse. Fatetur ergo
efficacem à seipsa gratiā quam ponit, nouellum esse, suiq;
cerebri commentum. Dignum sanè dogma quod ab ho-
mine tam impio inuentum viri docti complectantur.
Dicit repudiandam esse hanc Chrysostomi sententiam.
Quem trahit Deus volentem trahit. Et quare? Quia, inquit, 2.
hoc modo insinuat *Deum porrecta tantùm manu expectare*
an suo auxilio iuuari homo velit. Atqui si per *porrectam Dei*
manū, præuenientem Dei gratiam intelligit Caluinus,
quæ non solum pulsat ad ostium cordis, sed & stat ad
ostium cordis parata ulterius adiuuare, si homo per con
sensum cor suum Deo aperuerit, per consensum inquam
à Deo excitatum & adiutum, nihil absurdi dicitur Deū
sic parata manu expectare interdum an homo ab ipso

Gratia Dei præueniens expectat volentem.

exci-

excitatus, auxilio illo Dei iuuari velit. Hoc.n.nihil aliud est quã quod disertè Deus ĩ Scriptura dicit: *Ego sto ad ostiũ & pulso. Si quis aperuerit mihi, intrabo & cœnabo cũ illo, & ille mecũ.* Deus.n.porrecta manu gratiæ suæ ostium cordis humani pulsat, ac pulsando stat, id est expectat, vtrũ aperiatur ei, id est, vtrũ homo auxilio Dei oblato iuuari velit, ut q̃ fuit gratia præueniẽs, fiat gratia adiuuans: cooperante iam porrectę gratiæ libera hominis voluntate. Et quia porrecta hac gratiæ diuinæ manu, Deoq; expectante, an eius gratiæ auxilio iuuari homines velint, multi reuera iuuari nolunt, sed (vt Paulus loquitur) *gratię Dei desunt*, nõ cooperantes illi, nec ea iuuari volẽtes, propterea ad tales Scriptura dicit. *An diuitias bonitatis eius & patientię & longanimitatis cõtemnis, ignorans quoniam benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit?* Et iterum. *Patiẽter agit Deus propter vos* (idest, propter omnes homines cõuersionem suã differentes) *nolens aliquos perire, sed oẽs ad pœnitẽtiam reuerti.* Apud hos enim omnes Deus porrecta manu expectauit, & diu expectauit, an auxilio suo iuuari vellẽt. Si autẽ Caluinus per *porrectam tantùm Dei manũ*, & per terminũ illũ restrictiuũ dolosè additũ, intelligat docere Chrys. aut alios Catholicos, homines à Deo semel per solam præuenientẽ gratiã excitatos (hæc enim est *porrecta tãtũ Dei manus*) vlterius à Deo nõ adiuuari, sed facta illa cordis excitatione Deum expectare an homines sibi postea relicti, Dei pulsum sequi velint, repudianda illa doctrina est, quasi quæ non nisi præuenientẽ Dei gratiam ponat, & gratiam Dei perpetuò addiuuantem neget. Quod certè nec Chrys. nec vllus Catholicus vnq̃ dixit aut sensit. Omnes enim cum Aug. docent, *ideo totum Deo dãdũ esse, quia hominis voluntatem adiuuat prę paratã, et prę parat adiuuandam.* Præparat adiuuandam porrecta manu: sed præterea adiuuat prę paratã non retracta manu, *sed stando ad ostium vt aperiatur ei.* Neq; verò in eo discrimen est gratiæ Dei inter hominẽ stantem & lapsum, quod ille à Dei gratia excitatus ad alterutrã partem inclinare se potuerit, hic uero non possit, ideoq; efficaci Dei gratia indigeat, qua Deus in ipso uelit & possit, ut in præcedentibus Caluinus docuit, ut uelle & operari bonum in homine

Apocal. 3.

Hebr. 12.

Rom. 2.

2. Petr. 3.

De pec mer. & remiss. li. 2. ca. 17.

3. Gratiæ Dei discrimẽ ante hominis lapsũ & post.

mine lapso sit solius Dei efficaciter operantis opus, non etiā humanæ voluntatis liberè Deo cooperantis; sed quū vterq; tam primus homo ante lapsum quam quilibet homo lapsus a gratia Dei excitatus ad alterutram inclinare se possit (nā de homine lapso dicitur, *posuit eum Deus in manu consilij sui: Apposuit illi aquam & ignem, ad quod uoluerit porriget manum suam:* & maximo peccatori Cain dixit Deus, *Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius:*) in hoc tamen differt gratia primi hominis à gratia Christi homini lapso data, quod illa quidem dedit illi posse bonum si ueller, hæc aūt huic dat non solum posse, sed & velle & perficere: id est nō solum adiuuat ut possit benefacere, sed etiā adiuuat ut velit atq; perficiat. Deus enim facit nos uelle & perficere, non mutando voluntatem malam in bonam suo solo opere, suaque sola efficaci gratia, ut docet disertè Caluinus, sed adiuuando ut uelimus bonum atque ut perseueremus in bono, si ipsimet volumus, & adiuuanti Deo collaboramus. Hæc est clara & perspicua S. Aug. doctrina, à quo hanc efficacem gratiam doceri Caluinus affirmauit. Ille quippe doctissimus Pater docet Deum iuxta Apostoli verba *operari in nobis uelle & perficere*, non efficaciter totum operando, sed misericorditer totum adiuuando. *Non est*, inquit, *homo bonus si nolit Sed gratia Dei ad hoc adiuuatur ut uelit, quoniam nō inaniter scriptum est, Deus est qui in nobis operatur uelle & perficere.* Ecce non inaniter Deus operatur in nobis velle, quia gratia sua adiuuat vt velimus. Rursum alio in loco. *Deus non solum posse nostrum donauit & adiuuat* (quæ fuit gratia primo homini data) *sed etiam uelle & operari operatur in nobis: non quia nos non uolumus aut nos non agimus, sed quia sine ipsius adiutorio nec uolumus aliquid boni, nec agimus.* Ecce iterum operatur Deus in nobis velle, quia sine eius adiutorio non uolumus. Deus ergo non quidem *ad illum modulum* (vt loquitur Caluinus) *suam gratiam nobis impertit*, quem Adamo impertiuit. Non solum dat posse si volumus, sed etiam dat vt velimus, quia adiuuat vt velimus. Adiuuat inquam *potentiori gratia*, vt loquitur Augustinus, quia tali nunc indiget carnis nostræ corruptæ infirmitas, rixa, rebellio,

Eccl. 15.

Genes. 7.

Deus facit velle & perficere adiuuando.

Philip. 2.

Lib. 1. ca. 18. con. 2. epist. Pelag.

De gra. Christi cap. 25.

4.

De corrept. & grat. c. 12.

Poten-

Grati'a in homine lapso potêtior, non tollit liberã electionem

Potentia autem hæc diuinæ gratiæ est perpetua eius protectio, directio & opitulatio. *Facile quippe* (ait Aug.) *succũberet uoluntas humana nisi infirmitati eius subuentum esset, ut diuina gratia indeclinabiliter & inseparabiliter ageretur*. Sed hæc indeclinabilis & inseparabilis Dei operatio, est quidem perpetuum gratiæ adiutorium (*Adiutoriũ enim gratia propriè uocatur gratia*, ait idem Aug.) sed non est *gratia ex seipsa efficax*, vt Caluinus loquitur, quæ sola totum operatur, & cum qua nos liberè non cooperamur. Adiuuat enim nos Deus, *quia nos cum illo aliquid agimus adiungendo uoluntatem nostram Deo*, vt idem clarissimus doctor, *cum quo se bene conuenire* Caluinus iactitat, perpetuo docet. Denique sic cum Deo indeclinabiliter & inseparabiliter agente nos agimus, vt illo agente agamus nos si volumus, non agamus si nolimus. *Vtrumque enim hoc uerum est*, ait Aug. *Deus Pater attrahit ad Filiũ homines, et dimittit homines ut quis quod uoluerit eligat*. Rursum *Posse habere fidem est natura hominum: habere fidem est gratia fidelium. Non quia credere uel non credere non est in arbitrio uoluntatis humanæ, sed in electis præparatur uoluntas à Domino*. Iterum alio in loco. *In potestate hominũ est mutare uoluntatem in melius, sed ea potestas nulla est nisi à Deo detur*. Ecce disertissime docet hic celeberrimus doctor, sic Deum ad se trahere per gratiam, sic præparari uoluntatẽ à Deo, sic dari à Deo potestatẽ ut filij Dei simus, deniq; sic habere nos fidem ex Dei gratia, ut homo quod velit eligat, ut in arbitrio uoluntatis sit credere & non credere, ut suam voluntatem in melius mutare in ipsius hominis potestate sit. Sic potentior Dei gratia lapsis data, liberam lapsorum uoluntatem, qua gratiæ ductum sequantur, ipso iudice Augustino, non excludit.

De gra. Christi ca 42.
Lib. & cap. eod num 8.
Tract 4 in epist. ioan.
Serm 13. de verb. Apost.
De pec mer. & remiss. li. 2 cap. 5
Contra lit Petil. lib 2. cap. 84.
De prædest. sanct cap. 5.
Retract li. 1. cap. 22.

Quibus ita positis, ad reliquam Caluini disputationẽ nullo negotio respondetur. Quod Aposto. dicit ipsum velle Deum in nobis efficere, *non est aliud* (ait Caluinus) *nisi Dominum suo Spiritu cor nostrum dirigere, flectere moderari, & in eo tanquam in sua possessione regnare*. Vera sunt hæc omnia, si intelligimus hæc omnia fieri salua hominis libera volũtate. Dirigit suo Spiritu, flectit, moderatur, *vt homo quod velit eligat*, si Augustino credimus, vel (vt

Cor humanum quomodo Deus dirigit, flectit, moderatur

Matth. 7.

Scripturæ

Scripturæ verbis vtamur,) *vt homo ipse faciat arborem bonam, & faciat sibi cor nouum*, quia agente, flectente, & moderante Dei Spiritu, pedissequa voluntas sequitur si velit, non sequitur si non uelit. *Visorum quippe suasionibus* (ait Augustinus) *agit Deus vt uelimus & ut credamus siue extrinsecus siue intrinsecus. Et his modis quando Deus agit cum anima rationali, vt ei credat, profecto & ipsum uelle credere Deus, operatur in hominibus. Consentire autem suasioni aut uocationi Dei, uel ab ea dissentire propriæ uoluntatis est.* Sic Deus dirigit, flectit, & moderatur suo Spiritu corda hominum vt eo dirigente, flectente, moderante, propriæ hominum voluntatis fit, directioni, moderationi, vocationi, suasioni diuinæ obedire vel non obedire, consentire vel dissentire. Hæc est clara & perpetua Sancti Augustini doctrina iuxta illas Scripturas, quæ non secus nos iubent nos ipsos ad Deum conuertere, quam docent Deum ad sese nos trahere: *Dictum est in Scriptura* (ait Augustinus) *dabo uobis cor nouum, & dictum est, facite uobis cor nouum, quia dat quod iubet*, (dicendo dabo:) *& adiuuat cui iubet*, dicendo, facite. *Sic facit homo arborem bonam* (ait idem Augustinus) *quando accipit Dei gratiam. Non enim se ex malo bonum per seipsum facit, sed ex illo & per illum & in illo qui semper est bonus.* Deo igitur dirigente, flectente, moderante homo seipsum ex malo bonum facit, non quidem per seipsum, sed ex Deo & per Deum, facit tamen & ipse, quia *accipit Dei gratiam* quam abijcere poterat: consentit vocationi Dei, cui dissentire poterat: poterat inquam non potentia remota propter naturalem libertatem adhuc relictam, sed potentia proxima, qua ad vtrumque liber est, sicut Adam ante lapsum fuit, siue ad bonum adiutus à gratia, siue ad malum neglecta gratia. Agens quippe voluntarium ab agente naturali in hoc differt, quod positis omnibus ad agendū requisitis, istud quidem necessariò agat, illud verò uel agat vel non agat, prout voluerit.

Ezech. 18.

De Spiritu & lit. ca. 34.

De grat. & lib. arb. ca. 1.

De gra. Christi cap. 18.

Homo quippe gratia iuuatur (ait Aug.) *ne sine causa uoluntati eius iubeatur.* Frustra enim iuberetur facere (in hoc operum genere) nisi à Deo iuuaretur vt faceret, Falsò etiam & mendaciter iuuaretur, si nihil ipse faceret.

De grat. & lib. arb. c. 4.

ret. Sed quia iuuatur, agit & ipse cum Deo sicut rationalis creatura agere solet,& sicut ille agere debet,qui bene agendo meretur, id est,cum libera prorsus vtriusque

6. partis electione. Porro *regnat Deus in cordibus pioru quasi in possessione sua*(vt ait Caluinus) sed regnat & dominatur in hominibus liberis non seruis. Sicut regnat peccatu *in mortem*(ait Apostolus) *sic gratia regnat per iustitiam in vitam aeternam*. Sed peccatum regnat in seruis,quorum tamen seruitus cum quadam libertate coniuncta est, quia nec coacti, nec vlla absoluta necessitate constricti peccato seruiunt. Gratia regnat in liberis, quia in filijs Dei,qui libere seruiunt iustitiæ,*obedientes ex corde* (ait Apostolus)*in eam formam doctrinæ in qua traditi sunt*.

Deus in cordibus pioru quomodo regnat.

Rom. 5.

Rom. 6.

7. Iam verò vt cum Caluino pergamus,*dat Deus spiritum suum non solum vt in præceptis eius ambulare possimus, sed vt reipsa ambulemus*, quia non in solo posse nos adiuuat, sed & in velle & perficere: vt iam satis superque explicatum est.

8. Sic *omnis qui audiuit à Patre uenit ad Christum, non per efficacem à seipsa Dei gratiam* (vt ait Caluinus, & Augustinum hoc docere mentitur, nullo certo designato loco)sed libera sua voluntate, loquēti & vocanti Deo Patri,consentiendo.*Trahi à Patre ad Christum,nihil aliud est*,(ait Augustinus)*quàm donum accipere à Patre, quo credat in Christum*. Quod ex alijs Christi verbis manifestè alibi probat, ubi Christus dixit. *Nemo potest venire ad me,nisi fuerit ei datum à Patre meo*. Iam vero hoc donum Patris quo ad Christum trahimur, non est *efficax à seipsa Dei gratia*,(vt Caluinus dicit) sed est efficax,suumque effectum sortitur, non secus à libera voluntatis cooperatione, quam ab ipsa Dei operatione, tractu, & dono. Hoc nisi ipse Augustinus doceat, vincat Caluinus cum sua efficaci gratia, & liberum tollatur arbitrium. Sin verò hoc ille clarissimus Doctor aperte doceat, impudentiæ & mendacij conuincatur Caluinus, omnesque sequaces eius,qui cum Augustino in hac causa sese conuenire, & *hanc efficacem à seipsa gratiam* ab Augustino doceri affirmant. Donum Dei & donum à Patre non secus est, *castrare seipsum propter regnum cœlorum*, quam credere in Christum ut salui simus. De

De prædest. Sanct. lib. 1. cap 8.

Cont. 2. epist. Pelag. lib. 1. cap 3

Trahi à Patre ad Christum quid significet.

Math. 19.

hoc

hoc autem dono Auguſtinus explicans illa Chriſti verba, *Non omnes capiunt verbum hoc, ſed quibus datum eſt*, ita ſcribit. *Vt hoc verbum quod non ab omnibus capitur, ab aliquibus capiatur, & Dei donum eſt, & liberum arbitrium.* Similiter ergo donum illud à Patre, quo ab eo tracti credimus in Chriſtum, non ab omnibus capiatur, ab aliquibus capiatur, & donum Dei eſt & liberum arbitrium. Si ergo vtriuſque eſt, non ipſius gratię à ſeipſa efficacis eſt, ſed gratię cum libero arbitrio efficacis eſt. An fortè de dono caſtitatis hoc Auguſtinus docet, ſed de dono fidei, quo Pater nos trahit ad Chriſtum hoc non docet? Alia igitur eius loca recolamus. In libro de prædeſtinatione Sanctorum, quem ipſe pro ſua efficaci gratia citat Caluinus, nullo deſignato libri capite, de ipſo credere in Chriſtum & operari iuxta fidem Chriſti ita ſcribit: *Vtrumque noſtrum eſt propter arbitrium voluntatis, & vtrumque tamen datum eſt per ſpiritum fidei & charitatis.* Iterum in eodem opere. *Credere vel non credere eſt in arbitrio voluntatis humanæ, ſed præparatur voluntas à Domino:* nempe per donum illud à Patre quo trahimur ad Chriſtum: *Trahimur enim ad Chriſtum* (ait alibi Auguſtinus) *non quia violentia adhibetur* (quam ſanè docet Caluinus, docentque omnes qui liberam electionem excludunt) *ſed quia voluntas excitatur.* Trahi ergo à Patre ad Chriſtum, iuxta claram Auguſtini doctrinam, quam ad ſuas partes mendax Caluinus trahit, non eſt aliqua *gratia à ſeipſa efficax*, ſed eſt gratia excitans voluntatem, cui illa libere cooperatur vel non cooperatur, quia capere hoc donum quo à Patre trahimur, & Dei donum facit & liberum arbitrium, vt ſupra ex Auguſtino accepimus. Quod adhuc alio loco repetit, dicens: *Quis non videat & venire quemque ad Chriſtum & non venire arbitrio voluntatis? Sed hoc arbitrium poteſt eſſe ſolum ſi non venit*, (poteſt eſſe ſolum dicit, quia aliquando etiam quando non venit, non eſt ſolum, ſed gratia adiutum, quam proteruè abijcit) *non autem poteſt niſi adiutum eſſe ſi venit.* Manet ergo ſalua electionis noſtrę libertas: & quum ſanat Chriſtus, eos ſanat qui ſanari uolunt, per excitantem gratiam vnumquemque interrogans, vt noſtrum habet

De grat. & li. arb. ca. 4.

Cap. 3.

Tract. 26. in Ioan.

De gra. Chriſti cap. 14.

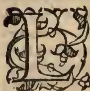
Euangelium, *Vis sanus fieri?* Plura quidem pro sua impia sententia disputat Caluinus, & alijs Scripturis in hanc rem abutitur. Sed & hæc præcipua sunt, & illa alia, si qua ocurrit occasio, non secus donante Deo refutabuntur. Pro huius Euangelij explicatione hæc pauca sufficere possunt.

EVANGELIVM SABBATI in Dominica prima Quadragesimæ

Matth. 17. (QVOD est de Transfiguratione Domini) legitur in Dominica sequenti. Proinde quod ex illo Euangelio contra nostri temporis hæreticos dici aut disputari potest, videat in parte Dominicali concionator.

FERIA II. HEBDOM. II. Quadragesimæ.

Ioan. 8. *Ego vado, & quæretis me, & in peccato vestro moriemini.*

OCVS explicandi inanem & infructuosum hæreticorum laborem (qualis Iudæorum erat & est, quem Christus hic futurum prædicit) in quærendo Christum, quem inuenire non possunt, sed in peccato incredulitatis suæ moriuntur, sicut Iudæi increduli vsque hodie. Prænunciat Iudæis Christus se quidem quoad corporalem & naturalem eius præsentiam, iuxta modum naturalem, migrare & *transire de hoc mundo ad Patrem*: eoque iam ab eorum conspectu sublato, fore vt quærant eum non inuenturi, sed in peccato suo, id est, pertinaciæ & incredulitatis (hoc enim Iudæorum proprium & maximum peccatum erat) morituri. Iudæi autem, Christo iam in cœlum recepto,

pto, quomodo quærebant eum, & adhuc Messiam suam quærunt, nisi in Scripturis suis, in lege, in psalmis & prophetis? Quas quidem per singula sabbata legunt; quas eorum magistri & Rabbini commentarijs suis illustrare conantur; in quibus denique quæ Dauid, quæ Esaias, quæ alij Prophetæ de futuro Messia clarissimè prædixerunt, illi ne ad Christum verum eorum Messiam vllo modo pertineant, insigniter peruertunt, de regno Messiæ temporali, de ipso Dauide, Salomone, Ezechia, alijsque eorum pijs Regibus diuini cultus instauratoribus, ea omnia explicantes, quæ de Christo propriè dicuntur: ideoque verum Messiam, quem quotidiè studiose quærunt & auidissimè expectant, nunquam inueniunt, sed in peccato pertinaciæ & incredulitatis suæ misere moriuntur. Improperauit hoc ipsum illis Christus dicens: *Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipsis vitam æternam habere: & illa quidem sunt quæ testimonium perhibent de me, sed non vultis ad me venire vt vitam habeatis*. Ait illos de facto scrutari Scripturas, non tamen ad Christum venire per lectionem Scripturarum, quia Christum in illis videre nolunt. Quærunt in illis Christum, & non inueniunt, sed in peccato pertinaciæ suæ moriuntur. Idem Paulus de Iudæis obseruauit. *Vsque in hodiernum diem quum legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum*. Legunt Moysem, legunt alias Scripturas, sed propter velamen incredulitatis, & quia literæ occidenti inhærent, inuenire Christum non possunt.

Iudæi quærunt Christũ in Scripturis, & non inueniunt.

Ioan. 5.

2. Cor. 3.

Idem in omnibus quidem omnium temporum hæreticis accidit, quum *non aliunde nata sint omnes hæreses* (ait Sanctus Augustinus) *quàm quia Scripturæ bonæ intelliguntur non bene*: sed in nostri temporis potissimum id accidisse videmus. Scripturas hodie, solasque Scripturas legunt, tractant, vertunt, exponunt, commentarijs, postillis, scholijs, Annotationibus, negotiosissime exagitant. In illis se vitam æternam habere, ex illis solis omnem veritatem petendam esse, clamitant, prædicant, scriptitant. Hactenus tamen in illis Christum inuenire non potuerunt. Studium eorum non

Hæretici hodie quærunt Christum in Scripturis, & nõ inueniũt.

reprehenditur, ficuti nec Iudæorum reprehendit Christus. Hoc in illis deploramus, quod in Iudæis futurum Prædixit Christus. Quærunt Christum in Scripturis, sed non inueniunt, in peccato suo morituri. Quærunt videlicet, non qualem Scripturæ describunt, sed qualem illi volunt, sibique finxerunt. Non quærunt Christum, suos fideles & electos verè sanctificantem & iustificantem, sed suam illis iustitiam (illis inquam impijs adhuc & iniustis) gratuitò imputantem. Non quærunt Christum obedientiam mandatorum & bonorum operum studium à suis electis necessariò flagitantem, sed sola fide absque legis obligatione suos iustificantem. Non quærunt Christum bonis iustitiæ operibus amplissimam vitæ æternæ mercedem promittentem, sed in huiusmodi promissionibus solummodo adhortantem, & id agentem, vt intelligant se non frustra laborare. Non quætunt Christum in sacramento qnod instituit uere & realiter præsentem, sed quærunt illum tam procul ab illo absentem quàm cœlum à terra distat. Non qnærunt Christum in alijs sacramentis sanctificantem, suæque gratiæ dona impertientem, sed acceptas iam gratias obsignantem, solique fidei confirmandæ subseruientem. Denique non quærunt CHRISTVM in Ecclesia sua Catholica & Apostolica, non in Pastoribus & Doctoribus quos dedit, sed in seipsis, seipsos prædicantes, suum ipsorum in omnibus iudicium sequentes.

Causa. cur nõ inueniũt. 1. 2. 3. *Sic Caluinus in Harmonia sæpè.* 4. 5. 6.

Postremò (vt paulo explicatius aliquid dicamus) sicut Iudæi quærentes Christum in Scripturis, ideo eum non inueniunt, quia non talem Christum aut Messiam quærunt, qualem Scripturæ exhibent, sed qualem iuxta carnales affectus suos desiderant; id est, non eum quærunt, qui in humilitate uenturus, multa acerba & indigna passurus, per humilitatem & passionem exaltandus, regnum spirituale erigeret, & in libertatem spiritus à diaboli potestate omnes in eum credentes assereret, & hoc modo toto orbe regnaret; (qualem Scripturæ propheti-

Iudæorum & hæreticorum, hodie Christum in Scripturis frustra quærentium compa ratio.

Esa. 52. & 53.

cæ

cæ ac legales manifestè eum describunt) sed eum quærunt, qui in gloria & potentia mundana venturus, omnes Iudæorum hostes manu forti debellaturus, & ipsos Iudæos in summam libertatem allerturus, fœlicitatem illis terrenam, longeque ac latè patentem dominationem conferret, qualem ipsi sibi finxerunt, omnes in Scripturis promissiones illis factas non nisi carnaliter intelligendo, ideoque nisi bona carnalia somniando; eodem prorsus modo hæretici hodie quærentes Christum & veritatem eius Euangelicam in Scripturis, ideo ea non inueniunt, quia non illum Christum, nec illam veritatem Euangelicam quærunt, qualem Scriptura Prophetica & Euangelica exhibent, sed qualem ipsi iuxta carnales suos affectus hac demum ætate nostra sibimetipsis fingentes exoptant: id est non quærunt Christum, qui *ideo semetipsum nobis dedit*, ideo docuit, *ideo venit, vt dissolueret opera diaboli, vt liberaret nos à seruitute peccati, vt mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum*, vt sublato timore & spiritu seruitutis extincto, *spiritum adoptionis filiorum Dei*, suum ipsius spiritum *mitteret in corda* credentium, *diffusa charitate in cordibus eorum per Spiritum sanctum*, (qui illius Spiritus est) *qui datus est nobis*, vt sic *Lex Spiritus vitæ liberaret nos à lege peccati*, vt sic facti *noua creatura in Christo*, & *creati in illo* seu per illum *in operibus bonis seruiamus illi in sanctitate & iustitia coram Deo omnibus diebus vitæ nostra*, vt sic *abnegantes omnem impietatem & secularia desideria, sobriè, piè ac iustè in hoc seculo viuamus*, vt sic *non regnet amplius peccatum in corpore nostro*, nec dominetur nobis, sed *regnet gratia* per *iustitiam in vitam æternam*, *quia non sumus sub lege sed sub gratia*; imò *abundantiam gratiæ & donationis iustitiæ accepimus*, vt sic denique *in timore & tremore salutem nostram operantes*, per *patientiam boni operis*, per *iustitiam Dei in Euangelio reuelatam*, per *bonum & legitimum certamen*, *in fide & charitate radicati*, ac *spe* futurorum bonorum *saluifacti*, *coronam iustitiæ à iusto iudice*, *mercedem* veram & *copiosam à remuneratore Deo* percipiamus, qualem Scripturæ Euangelicæ

Tit. 2. 1. Ioan. 3. Luc. 1. Rom. 8. Gal. 5. Rom. 5. Rom. 8. Gal. 5. Ephe. 2. Luc. 1. Tit. 2. Rom. 6. Rom. 5. Rom. 6. Rom. 5. Philip. 2. Rom. 2. Rom. 1. Ephes. 1. Rom. 8. 2. Tim. 4. Matth. 5. Hebr. 10.

& Apostolicæ nobis luculentissimè describunt; sed eum Christum quærunt, qui in eius nomen credentes partim per solam peccatorum remissionem absoluens, & hoc modo iustificans, partim suam illis iustitiam & obedientiam imputans, & hoc modo eos iustos coram Deo declarans, eos interim quoad seipsos prorsus *iniustos & impios in seipsis* relinquit: quia etsi inchoatam quandam in illis sanctificationem ipsemet per suum Spiritum in illis operetur, atque ita operetur, vt hoc *solius diuini Spiritus opus sit gratiam ex seipsa efficacem*, nullo cooperante libero hominis arbitrio, tamen propter peccati reliquias in illis manentes, propter concupiscentiam carnis, & legem membrorum, quàm penitus in hac vita excutere non possunt, *rem coram Deo damnabilem*, hæc ipsa sanctificatio inchoata, & hoc ipsum solius diuini Spiritus opus, mera est immunditia, meræ sordes, vnde veri, & immundi peccatores semper manent, *in seipsis iniusti & impij, nullam in seipsis inhærentem iustitiam habentes, Legem Dei nunquam implentes*; ideoque Christum à credentibus in eum non nisi solam fidem & specialem confidentiam ad salutem & iustificationem necessariam requirere, ad mandatorum obseruationem (vtpote ipsis regeneratis impossibilem) non obligare: bona quæ dicuntur opera (quanquam solius Dei in nobis sint opera) nullam iustitiæ rationem habere coram Deo, nihil promereri, nedum vitam æternam: sed ea quum à credentibus præstantur, *gratitudinis tantùm ergo, & quia sic filios docet præstari*: Denique Christum quærunt, qui in eius promissiones gratuitas credentes certos semper ac securos de salute esse iubeat, quia nec à fide accepta excidere possunt, qui semel crediderunt, nec alia fides nisi promissionum Dei certa persuasio credentem propriè iustificat, *nec ad salutis certitudinem vlla prorsus operum habenda ratio est*. Talem Christum Caluinus in Scripturis quærit, talem reliqui huius ætatis hæretici, vt sic in solam fidem ac diuinæ beneuolentiæ persuasionem recumbentes, peccati victoria, vitæq; puritate & integritate desperata, vel carnis suæ desiderijs liberas prorsus laxent habenas, vel certè eius mortificationem rem minimè ad salutem necessariam, nec nisi ex abun-

Beza in Annot. ad Rom. 4.

Caluinus Instit. li. 2. cap. 3. nu. 2. & 10.

Idem ibid. lib. 3. cap. 3. num. 13.

Caluinus in Harmon. ad ca. 7. Matth. & in cap. 1. Luc.

Caluinus Instit. lib. 3. cap. 19. num. 2.

abundanti & liberaliter à iam iustis, Deoque per fidem reconciliatis susceptam, frigidissimè exerceant. Sic Christum quærunt, qualem nulla describit diuinitus inspirata Scriptura. Quærunt & non inueniunt, sed in peccato suo moriuntur: quodque deterius est; & Iudaica perfidia detestabilius, innumeras animas secum in mortis exitium trahunt. Iudæi quippe ut aperte perfidi, seipsos tantum perdunt. Isti Christiano nomine velati, innumeris Christianis mortem & interitum attulerunt. Quæ autem hic de hæreticis diximus, tametsi nota sint & peruulgata eorum axiomata, verè tamen de illis, & nimis verè dici, ex nostris Antidotis Euangelicis & Apostolicis, quæ meditamur, per ipsorum verba, quæ in medium proferentur, & Deo dante refutabuntur, cuilibet lectori perspicuè constabit.

Hæretici Iudæis peiores.

Iam verò & alia ratio est, cur hæretici quærentes hodie Christum in Scripturis, eum non inueniunt: seque ipsos & alios longissimè à Christo abducunt, in peccato suo morientes, aliosq; ad mortem pertrahentes. Quærunt quippe quod amplius quærere non debebant, quod iamdudum inuentum & cognitum credere debebāt, nō quærere. Doctrinam & fidem Euāgelicam in Scripturis quærunt, quam à tot retrò seculis inuentam, exploratam & creditam, quærere iam non debebant, sed credere. Pulchrè hac de re Tertullianus tam nostri temporis, quàm sui hæreticos, de hac temeritate, & ipso quærendi peccato reuincens. *Vnius*, inquit, *& certi instituti* (quale imprimis fides Euangelica est) *infinita inquisitio non potest esse. Quærendum est donec inuenias, & credendum ubi inueneris: & nihil amplius nisi custodiendum quod credidisti.* Quærunt igitur hæretici hodie Christum, & non inueniunt, quia omninò quærere non debebant, sed in Ecclesia Catholica à tot retrò seculis inuentum Christum & creditum, credere quoq; & ipsos (si Christiani esse uolunt) oportebat; quodq; maiores sui crediderunt, credere & custodire, non quærere & altercari. Porrò si quærendum adhuc aliquid circa Christum erat, hæc inquisitio *in tribus articulis* (ait Tertullianus) *consistit. In re, vt quid sit quærendum consideres: In modo vt quousque. In tempore, vt quando.* Ad rem

Hæretici quærūt quod quærere non deberent, sed credere.

In libel. Præscriptionum contra hæreses cap. 9.

Ibid. ca. 10.

Fides aut nō quærēda, aut quomodo.

quod attinet, qui fidem quærit, fidem negauit: *Nemo enim quærit, nisi qui aut non habuit, aut perdidit*. Quare de huiusmodi quærentibus, proprieque hæreticis Apostolus di

2. Tim. 3.

cit, *eos esse semper discentes, & nunquam ad veritatis scientiā peruenientes*. Ad modum quod attinet, si quærendum

Cap. 12.

circa fidem aliquid est, *in nostro* (ait Tertullianus) *& à nostris, & de nostro quærendum est, idque duntaxat, quod salua regula fidei potest in quæstionem deuenire*. Nihil ergo mirum tam innumeros hodie Christum quęrentes eum non inuenire, quia non in Ecclesia, sed uel apud seipsos, vel apud alios hæreticos eum quærunt: nec salua fidei regula quæstiones difficiliores indagant, sed contra fidei regulam propositiones absurdissimas confingunt: quarum postea confirmationem in Scripturis quærunt, & non inuenientes, diuinas Scripturas indignissimum in modum torquent, contorquent, adulterant, deprauant, & placitis suis subseruire compellunt.

Ibid. cap. 10. Quærendi finis esse debet.

Ad tempus quod attinet, *vbi erit finis quærendi* (ait Tertullianus) *vbi statio credendi, vbi expunctio inueniendi? Apud Marcionem? Sed & Valentinus proponit. Quærite & inuenietis. Apud Valentinum? Sed & Apelles hac me pronunciatione pulsabit. Et Hebion, & Simon, & omnes ex ordine non habent aliud, quo se mihi insinuantes, me sibi addicant. Ero itaque nusquam, dum vbique conuenior*. Hæc ille. Demus ergo nostri temporis hęreticis quęrendum esse hodie in Scripturis Christum quasi hactenus non inuētum; Demus post 1600. iam pene annos veram & Euangelicam latuisse fidem: quod vt illi impiè & absurdissimè asserunt, ita eius impietatem & absurditatem in alio huius Promptuarij loco patefecimus. Vbi erit finis quęrendi? vbi tandem inueniemus Christum in Scripturis, vt semel inuentum non amplius quęramus, sed credamus, & quod semel credidimus, firmiter teneamus? Apud Lutherum, qui primus Christum tot seculis sub scāno latentem inuenisse videtur? Sed adhuc proponit Zvvinglius quęrēdum esse melius Christum, errante Luthero. Apud Zvvinglium? Reclamat Caluinus, quo iudice Zvvinglius quid sit manducare in Cœna Dominica Chri-

In festo SS. Petri & Pauli ex. 6.

stum

ftum nec dum inuenerat. An apud Caluinum? Non aquiescit vel ipse Beza, qui in uarijs Scripturis intelligendis, aberrasse à scopo Caluinum ostendit, vt in nostris Antidotis patebit. An apud Bezam, aut totam sectam Caluinisticā? Opponit se formaliter tota Anabaptistarum colluuies. Opponūt se omnes per totam Germaniam Lutherani, qui contra hanc sectam bellum calamarium iam à multis annis gesserunt, geruntq; adhuc hodie. An apud ipsos Anabaptistas? Contradicunt fortissimè noui in Polonia, & Transiluania Trinitarij & Ariani: qui adeo nec Lutherum, nec Caluinum, nec Rotmannum Anabaptistarum patrem Christum adhuc in Scripturis inuenisse contendunt, ut Lutherus quidem (ipsorum iudicio Romanæ) Ecclesiæ tecta non nihil patefecerit, tegulas & lateres longè proiiciendo, Zuuinglius verò & Caluinus Ecclesiæ parietes magna vi demoliti fuerint, isti autem malleis & ligonibus, omnique ferramentorum genere armati, ad ipsum Ecclesiæ fundamentum eruendum, totamque domum euertendam summa vi nixi incubuerint. Quis ergo, aut quando tandem erit quærendi Christum finis? Sanè apud hæreticos nostri temporis nullus. Qui vbi semel abiecta maiorum suorum, totiusque Ecclesiæ Catholicę fide, Christum, quasi necdum inuentum, quęrere cœperunt, nullum quęrendi finem fecerunt; sed quod illis accidit, qui via regia & tuta derelicta, nouas quęrunt semitas, quę rectius contendere, & breuius ac facilius viatorem ad itineris finem conducere videntur, ut in auia & deuia longissimè aberrantes, quò diutius ambulant, cò se implicatius implexos & impeditos cernunt, ut tandem nec quò ulterius pergere, nec quà se ab horridis illis auiis expedire, nec unde reuertendi in uiam initium capere possunt, uidere aut aduertere queant, idē prorsus & in illis vsuuenit. Relicta enim Catholica Christi Ecclesia, desertis atq; contemptis totius ueteris Ecclesiæ Patribus, Magistris ac Doctoribus, derisis sacrosanctis Concilijs, publica & notissima Christianorum fide abiecta, nouas quærendo semitas, nouas cudendo dè die in diem Confessiones, Apologias, Christianę fidei In-

stitutiones

In Annotat. in ca 2. Luc. in cap. 6. ad Roman. & alibi.

ſtitutiones,(ſcripſerunt enim Lutherani ſuam Auguſtanam Confeſſionem, ſcripſerunt Zuuingliani ſuam Helueticam,ſcripſit Beza ſuam propriam,ſcripſit ſuas Inſtitutiones Caluinus,ſcripſit & ſuas Bullingerus,ſcripſerunt Lutherani varias)vt magis expeditam & breuiorem ad cœlũ viam,per ſolam iuſtificantem & ſaluãtem fidem adinuenirent,in omnes illas quas diximus ſectas, multoq́; plures, horrenda errorum a uia,longius & longius aberrando inciderunt, vt nunc qui Lutherani primò fuerunt, poſteaq́ue Caluiniſtæ,proficientes ſemper in peius,id eſt,quærendo ſemper quod non inueniunt, Trinitarij, Tritheitæ,aut Ariani facti,alij tres eſſe deos doceãt,alij tres eſſe perſonas in uno Deo negant,alii Chriſti diuinitatem penitus reijciunt, alij & Spiritum Sanctum in ordinem redigant, ſolum Deum Patrem confitentes, veterumq́; patrum omnium conſenſum non ſecus repudient in illis Scripturis interpretandis,quæ contra veteres Sabellianos, Arianos, Macedonianos, & alios prolatæ fuerunt, quàm eorundem Patrum conſenſum & expoſitiones Lutherani & Caluiniani repudiant circa doctrinam liberi arbitrii, iuſtitiæ bonorum operum, cultus Sanctorum,totius doctrinæ de Sacramentis, de vera Eccleſia, eiuſque authoritate & hierarchia. Prorſus enim & iſti non minus quęrere voluerunt, quàm alii. Non minus ſibi licere arbitrati ſunt veterem fidem circa Deum & Chriſtum à tergo reiicere, ut ſuo quoque iudicio atque arbitrio ueritatem in Scripturis quęrerent, quàm priores illi ſibi fas eſſe exiſtimarunt, tota conculcata & deſpecta maiorum fide, circa articulos & materias prædictas, nouam in Scripturis fidem & Euangelicam veritatem quærere. Cæterum ut quæſierunt quidem omnes, ſed ſuo ipſorum iudicio non omnes inuenerunt,quia quærendi finem plerique non fecerunt, atq; adeo adhuc à quàm plurimis in Anglia,Germania,Gallia quæritur, quid credi debeat,quærunt Puritani,quærunt Superilluminati,quærunt Anabaptiſtæ; ſic qui iam inter eos quærere deſierunt, (ſi qui tamen tales ſunt) quiſique inuenta pura pura ueritate Euangelica,in ea ſibi conquieſcendum firmiter ſtatuerũt, uana prorſus & inani

In colloquio cũ nouis Arianis habito Petricouię in comitijs regni Poloniæ. an. 1566

Hæretici hodie quærendo quã procul aberrarunt.

ſpe

ſpe ſeipſos lactauerunt. Serò quippe, ac nimis ſerò quærere cœperunt. Nec ulla maior ratio eſt cur primo quærentibus credatur; quam cur ſecũdo aut tertiò quærentibus. Si enim poſt 1500. annos necdum inuẽtus fuit Chriſtus, cur iam credam à Luthero inuentum fuiſſe, aut cur magis à Luthero quam à Caluino, & ſic à cęteris cum ſubſecutis, & de nouo ſemper quærentibus. Cæterum ſtat firma ſententia Chriſti. Nec Iudæi loquente ſemel Chriſto, eiuſque Euangelio propagato, quærere amplius debuerãt, ſed Euangelio credere; nec ulli poſtea hæretici, (nedũ noſtri hodie poſt tot ſecula,) fide Euangelica ſemel propagata, ſtabilita, per totum mundum credita, certiſſimèque inuenta, vllam nouam fidem quęrere, ſed a maioribus acceptam credere, & creditam cuſtodire debuerunt. Alioqui iuxta Chriſti verbum, *Quęrent illum, & non inuenient, ſed in peccato ſuo morientur.*

FERIA III. HEBDOM. II. Quadrageſimæ.

1. *Super Cathedram Moyſis ſederunt Scribæ & Phariſæi. Omnia ergo quæcunque dixerint vobis, ſeruate & facite.* Matth. 23.

Ocus pro neceſſaria obedientia Eccleſiæ Magiſtris ac præpoſitis præſtanda, tum ut ſeruẽtur & credantur ea quę docẽt credẽda, tũ ut fiant ea quæ præcipiunt faciẽda. Ait.n. Chriſtus utrunq; *Seruate & facite.* Torſit hic locus Caluinũ, omneſq; hæreticos torquet, *qui cathedram cõtra cathedram, & altare contra altare erigũt,* vt veteres piè & grauiter loquitur. Docet quippe diſertiſſimè Chriſtus audiendos eſſe qui cathedram tenent, ideſt, qui poteſtatem docendi legitimã habent, vtcunque aliter ipſi viuant quam docent: quod illis quidem ſummum dedecus ac vituperium eſt, ouibus autem & ſubditis nullum impedimentum eſſe debet, quò Optatus li. 1.

minus

minus rectæ & orthodoxæ eorum doctrinę acquiescant. Versat se hic in omnem partem Caluinus. Nec apertam veritatem diffiteri potuit, nec à loci tamen corruptela abstinere voluit. *Sedet*, inquit, *in cathedra Moysis, qui non ex seipso, vel proprio sensu, sed ex Dei authoritate & uerbo præcipit.* Recte hoc quidem. Sed quia quilibet magister mendax, qui non nisi ex seipso loquitur, venditare id sibi potest & solet; quod ex Dei authoritate & verbo pręcipiat, ęgrè quidem adiecit, sed necessariò adhuc adiiciendum vidit, de legitima docentis uocatione, quę propriè ad cathedram Moysis uel Christi pertinet. Addit igitur: *Simul tamen legitima uocatio hic notatur: quia ideo audiri Scribas iubet Christus quod publici essent Ecclesię Doctores.* Rectissimè. Cur igitur Caluine publicos Ecclesię Doctores despexisti? Cur absque legitima uocatione eiecto prius Episcopo, qui cathedram illic tenebat, Geneuæ post Farellum ac Viretum, qui primi erant, docendi munus tibi arrogasti? Cur denique eorum communionem deseruisti, *quos per orbem terrarum successionis ordinem custodientes, sedere in sedibus episcopalibus vel vidisti, vel audisti*, & Donatistarum impietatem hac in parte imitari uoluisti? Pupugit hic scrupus Caluinum, & sibiipsi male conscius, tantum facinus à sese amoliri studiose contendit. Subiungit igitur. *Papistis satis est titulo prędites esse ac locum occupare, qui leges imponunt. Huc enim torquent verba Christi, quasi necesse sit obedienter recipere quicquid mandant ordinarij Ecclesiæ Præsides.* Ecce agnoscit Catholicos locum occupare qui leges imponunt, & esse ordinarios Ecclesię Pręsides: non tamen recipiendum esse quicquid mandant. Nonne igitur & Christo & sibiipsi contradicit? Christo, qui de huiusmodi dixit. *Quęcunque dicunt, seruate & facite:* sibiipsi, qui dixit. *Audiri iubet Scribas Christus, quod publici essent Ecclesiæ Doctores?* Aut ergo male iubet hoc Christus, aut Christo contradicit Caluinus: Iubet audiri Christus, Non est necesse audire, ait Caluinus. *Obedienter* quippe *recipere quod mandant*, audire est in sensu Christi, id est, *seruare & facere ea quæ dicunt.* In quas se hic angustias compegit Caluinus, qui ut schismatis sui fœditatem quoquo modo ob-

In Harmon. Euangel. ad ca. 23. Matt.

August. epi. 163.

Caluinus Christo & sibi cōtradicit.

do obtegeret, eodem penè habitu pugnantia protulit?

Sed placuit illi magis posterior assertio, quã ut astruat, Christum quoq; sibi contradicere bonus interpres monstrare uult. Addit enim: *Atqui satis superq; hęc calumnia refellitur, altero Christi edicto, vbi à fermento Pharisæorum cauere iubet.* Calumniam uocat ipsam Christi doctrinam de audiendis Scribis & Pharisæis, super cathedram Moysis sedentibus. Hanc ab ipso Christo, per alterum eius edictum satis superque refelli ait, Nonne bellus interpres Caluinus, qui scripturas inter sese committit, qui Christi doctrinam calumniam uocat? qui Christi hoc loco doctrinam ipso Christi edicto refellit? Sed quomodo tandem refellit? Sequitur. *Si reijcere authore Christo non tantum fas est, sed etiam oportet, quicquid purę legis doctrinæ de suo Scribæ admiscent, certè non sine delectu & iudicio amplecti conuenit, quicquid ipsis mandare libuerit.* Hæc ille. Cæterum quo sensu à fermento Pharisæorum Christus cauere iusserit, & quod illud Christi edictum huic eius mandato nihil repugnet, ad illa ipsa uerba (Matthæi capite 16.) contra Caluinum demonstrauimus. Summa est, quando ex cathedra loquuntur, qui cathedram legitimè tenent, id est, quando iuxta doctrinam à maioribus suis continua successione acceptam docent, audiendos illos esse, vt Christus hic mandat, quando uerò non à maioribus acceptam, sed suam aliquam, nouam, & propriam doctrinam adferunt, quasi fermentum pessimum reijciendam esse. Atque hoc modo quatenus super cathedram sedent, seruare & facere oportet quæ dicunt, obedienter recipere necesse est quicquid mandant: quatenus fermenta admiscent, cauendi sunt. An autem fermenta admisceant, necne, non populi, aut cuiusuis è populo, sed Superiorum Prælatorum aut Synodalis authoritatis est discernere ac iudicare. Hoc hæreticorum schisma nihil iuuat. Hoc legitimæ Præpositorum Ecclesiæ authoritati nihil derogat.

Matth. 16. Caluinus sic Christum exponit, vt eum sibiipsi contradicere faciat.

In Antidotis Euangel ad ca. 16. Matt. Scribæ quomodo audiendi, & ab eorum fermento cauendũ.

Pergit tamen Caluinus, vt Ecclesiæ magistris obtemperandum non esse doceat, *Deinde*, inquit, *si hominum præceptis suorum conscientias hic Christus obstringeret, falso alibi pronuntiaret frustra Deum coli hominum mãdatis.*

Ecce

Ecce rursum probare vult, non esse audiendos Ecclesiæ Doctores, quos Christus audiri iubere dixerat. Rursum & sibi & Christo contradicit. Hæc hæreticorum hodie nefaria impietas est, apertissima Scripturæ verba, ex alijs eius verbis iniquissime detortis, peruertunt & corrumpunt. Quo sensu Christus dixerit *frustra me colunt, docentes doctrinas & mandata hominum*, infra suo loco late explicabimus, & illa verba huic Christi mandato nihil aduersari, contra Caluinum demonstrabimus. Concludit Caluinus. *Hinc apparet Christum eatenus populum hortari vt Scribis pareat, quantisper in pura & simplici legis interpretatione manent.* Christus non hortatur tantùm, sed & iubet populum (*seruate, & facite*) Scribis parere, non quidem quatenus legis interpretationem puram tradunt, de qua populus iudicare non potest, purane sit & simplex, an impura & adulterata sit, sed quatenus in cathedra Moysis sedent, id est, quatenus traditam sibi & acceptam à maioribus doctrinam administrant: de quo populus iudicare, & nouane an vetus doctrina sit quam adferunt, discernere facilè potest populus iam orthodoxus ac fidelis: qualem hic Christus alloquebatur.

Hæreticorum hodie impietas.

In fer. 4. hebdom 3.

Sed pulchrum est, quod ex S. Augustino quædam profert Caluinus, quasi stimulo veritatis adactus, quę & hûc locum apposite elucidant, & luctam hanc & recalcitrationem Caluini inanem atq; impiam fuisse demonstrant. *Scitè enim Augustinus* (ait Caluinus) *& appositè ad Christi mentem Scribas super cathedram Moysis sedendo Legem Dei docuisse exponit: ideoq; oues debuisse vocem pastoris per ipsos audire tanquam per mercenarios. Quibus verbis continuò post subijcit. Deus ergo per illos docet. Sua verò si docere velint, nolite audire, nolite facere.* Tract. in Ioan. 46 *Cui sententiæ respondet quod idem tradit lib. 4 de doctrin. Christiana Quoniam boni fideles non quemlibet hominum, sed ipsum Deum obedienter audiunt, ideo vtiliter audiuntur, qui etiam non agunt. Cathedra ergo non Scribarum, sed Moysis cogebat eos bona docere, etiam non bona facientes; Sua enim agebant in vita sua, docere autem sua cathedra eos non sinebat aliena* Hic præter solitũ circa Scripturæ Euangelicæ sensum Augustinum proferre Caluinus voluit; sed contra caput suum tantum Docto

rem

rem protulit. Vterq; locus de fermento malæ vitæ in doctore veritatis, non de fermento doctrinæ propriæ in falſo magiſtro loquitur, & quidem; vt fatetur Caluinus, *appoſitè ad mentem Chriſti hoc loco.* Neque enim hic Chriſtus aliud docet, quàm doctores veritatis ſecundum veritatem non ambulantes, in eo quod docent audiendos, in eo quòd male ambulant non ſequendos eſſe. Quæ doctrina contra aliam Caluini & Caluiniſtarum hæreſim plurimum valet, qua propter peccata Pontificum & cleri Catholici (quę quam poſſunt ſtudioſiſſime exaggerant) nec Pontificibus nec clero Catholico obediendum eſſe vociferantur. Sed Caluini ſenſum ſchiſmaticum, quod ſedentibus in cathedra obedire non ſit neceſſe, Auguſtini verba nulla ex parte inſinuant. Imò ſi poſterioris loci verba integre poſuiſſet Caluinus, illum apertè refutaſſent. Sic enim habent integra Auguſtini verba, à Caluino artificioſe mutilata. *Quoniam boni fideles non quemlibet hominum, ſed ipſum Deū obedienter audiunt, qui ait, Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt, facere nolite, dicunt enim & non faciunt, ideo audiuntur vtiliter, qui etiam vtiliter non agunt. Sua enim quærere ſtudent, ſed ſua docere non audent, de loco ſcilicet ſuperiore ſedis eccleſiaſticæ, quem ſana doctrina conſtituit. Propter quod ipſe Dominus priuſquam de talibus, quod commemoraui diceret, præmiſit. Cathedram Moyſi ſederunt. Illa ergo cathedra, non eorum, ſed Moyſi, cogebat eos bona dicere, etiam non bona facientes. Agebant ergo ſua in vita ſua, docere autem ſua Cathedra non permittebat aliena.* Hęc Auguſtinus, ex cuius verbis callide reſecuit Caluinus, *Sua docere non audent, de loco ſcilicet ſuperiore ſedis eccleſiaſticę, quem ſana doctrina conſtituit.* Hęc quippe uerba ipſam cauſam attingunt, cur qui cathedram Chriſti tenent, ſua docere non audent, ideóq; neceſſariò ab omnibus audiendi ſunt. Nempe quia *de loco loquuntur Sedis Eccleſiaſticæ, quem ſana doctrina conſtituit.* Non quia qui illum locum tenet docere falſa non poſſit, ſed quia qui falſa docet, illum locum tenere nequeat. Illum enim locum *ſana doctrina conſtituit:* quam qui non docet, ab illo loco depellitur, vt Neſtorius, Eunomius, Eudoxius, aliique plurimi Eccleſiaſticę ſedis loca tenentes, à ſuis locis depulſi ſunt, quia ſanam doctrinam deſeruerunt.

De Doctrin. Chriſt. lib. 4. cap. 27.

Auguſtinus à Caluino artificioſè mutilatus.

ruerunt. *Cathedram Ecclesiasticam*, ait Aug. *sana doctrina constituit*: i. cura & prouidentia Dei de Ecclesia sua factum semper est, fit & fiet, vt quũ contra eius Ecclesiam portę inferi præualere nequeāt, & sine legitimè vocatis Pastorib. portæ inferi præualerent, legitime sacerdotes Pastores nũquā desũt. Vnde alibi S. Aug. *Cælestis magister de malis Præpositis securam suam plebem fecit, ne propter illos doctrina salutaris Cathedra desereretur: in qua cogũtur etiam mali bona dicere. Neq; enim sua sunt quæ dicunt, sed Dei, qui in Cathedra unitatis posuit doctrinam veritatis.* Hæc ille. Vide eundem in lib. de Pastoribus, ca. 10. & contra Petilian. lib. 2. ca. 61.

Epist. 166.

2. *Qui maior est vestrum, minister vester erit.*

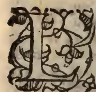
QVVM doceat hic locus, eumq; semper Ecclesia sic intellexerit Catholica, summam in Ecclesia dignitatem, non imperium esse tyrannicum aut profanum, vbi stat pro ratione voluntas, sed ministerium ad vtilitatem populi Dei, ideoque summus in Ecclesia Dei minister, aptissimo titulo à multis iam seculis professus fuerit, uocās se *seruum seruorũ Dei*, profanus Caluinus, cui omnia Catholicæ Ecclesiæ displicent hunc ipsum titulum hoc maximè Christi uerbo fundatum, ore rabido arrodit. *Quid,* inquit, *prodest, quod Papa tyrannicis legibus oppressurus miseras animas, se seruum seruorum Dei præfatur, nisi vt palam insultet Deo, & hominibus probrosè illudat?* Hæc ille. Quid uerò prodest quod superbus & maleſanus hæreticus Caluinus, tam innumeris Scripturæ Euangelicæ corruptelis oppressurus miseras animas, se ministrum uerbi uenditat, & supremo in Ecclesia Christi sacerdoti impuro ore maledicit, nisi ut palam insultet Christo qui Petro dixit: *Pasce oues meas, & in vna Petri Cathedra vnam Ecclesiam suam monstrauit,* & omnibus hactenus Christianis probro sè & impie illudat, qui à tot iam seculis huius Sedis Apostolicæ primatum constanter & unanimiter agnouerunt? Quomodo autem intelligenda sunt illa Christi uerba, *Qui maior est vestrum, minister vester erit,* commodius in Euangelio proximè sequentis feriæ explicabitur, ubi latius eadem doctrina a Christo traditur.

Caluini procacitas in Sũmum Pontificem retunditur.

Ioan 21.
Cypria. in l. de vnit. Eccl.

Feria

FERIA IIII. HEBDOM. II. Quadragesimæ.

Legitur huius diei Euangelium in festo Diui Iacobi Apostoli. Quare in secũda parte de festis, habes illa verba contra hæreticos tractata. *Sedere ad dexterã meã, vel ad sinistram, non est meum dare vobis: sed quibus paratum est à Patre meo.* Hic tamen alia duo loca ex eodem Euangelio à Caluino corrupta adijciemus.

1. *Principes gentium dominãtur eorum, & qui maiores sunt potestatem exercent in eos. Non ita erit inter vos: sed quicunque voluerit inter vos maior fieri, sit vester minister: et qui voluerit inter vos primus esse, erit vester seruus:* Matth. 20.

Totum hoc loco Christi institutum atque doctrinam inuertit Caluinus, vt omnem in Ecclesia Christi prælaturam subuertat, seque & suos ab omni obedientiæ vinculo ac necessitate eximat. *Ostendit Christus* (inquit Caluinus) *primatum, qui certaminis inter discipulos causa erat, in regno suo nullum esse.* Et paulo post, *Ecclesiæ Pastoribus nihil plus Christus detulit, quàm vt ministri sint, à dominio autem prorsus abstineant. Quare notandum est magis de re ipsa quàm de affectu haberi sermonem.* Hæc ille. Cæterum euidenter patebit Christum de solo ambitionis affectu, non de reipsa prælaturæ aut primatus in se hoc loco disputare. Christus enim duobus hic exemplis vtitur, vt hanc discipulorum contentionem de primatu compescat. Vnum proponit regum & Principum huius mundi quod fugere debent. Alterum proponit de seipso, quod amplecti debent. Neutrum exemplum primatum tollit, sed vtrumque exemplum fastum & ambitionem in primatu condemnat: Separat Christus Apostolos à Regibus, non quia nullum illi primatum

Prælaturæ affectus nõ res à Christo prohibetur.

exercere debeant, ſed quia faſtuosè dominari non debēt ſicut Reges terræ, quia pro ſuo libito aut commodo præeſſe non debent, ſicut Reges terræ præeſſe ſolent. Verum quidem eſt Regibus quoque non licere ſeſe efferre inaniter, nec iuſtè ac legitimè dominari, niſi ſuprum commodis ſeruiant, (quæ duo hic notat Caluinus) ſed non in hoc Apoſtolos à Regibus ſeiungit Chriſtus, vt fingit Caluinus, quaſi Apoſtolis nulla planè prælatura nullus primatus conueniat; nec illam moderationem, quæ Regibus adeſſe debet, docet hoc loco Chriſtus, quaſi in Apoſtolis quomodocunque moderatum ac temperatum primatum inhiberet; ſed contra ambitionem & vanitatem, quæ Regibus ineſſe ſolet, proponit ob oculos Chriſtus, vt illam penitus Apoſtoli fugiant. *Principes gentium* (inquit) *dominãtur eorum*, κατακυριεύουσι, id eſt, dominium exercent contra ſuos, hoc eſt enim κατακυριεύειν, quum ſimpliciter & legitimè dominari ſit κυριεύειν. Notauit huius uerbi vim hoc loco Beza, & vertit: *Dominari in eas. Hoc enim*(inquit)*vocabulo* κατακυριεύουσιν, *& eo quod proximè ſequitur,* κατεξουσιάζουσι, *non quauis dominatio ſignificatur, ſed cum imperioſa quadam acerbitate coniuncta, quam prohibet Paulus ad Epheſ 6.* verſ 9. *Vbi monet dominos remittere minas, ſeu non minaciter dominari:* Sic accipitur verbum κατακυριεύω Actor. 19. *vbi dicitur de maligno ſpiritu,* Dominatus amborum inualuit cõtra eos: κατακυριεύσαν αὐτῶν. Sic 1. Pet. 5. *accipitur non dominãtes in cleros:* μηδ' ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων. *Ideo etiã interpretatus ſum,* κατεξουσιάζουσιν αὐτῶν, *licentia vtuntur aduerſus eas: quum alioquin ſoleamus* ἐξουσία *interpretari authoritatem. Videtur enim licentia plerunque poni in vitio. Nam alioquin fideles verbi Dei miniſtri authoritate funguntur minimè omnium contemnenda, quam paucis explicat Paulus* 2. Cor. 10. Hæc hactenus Beza, magiſtri ſui Caluini ſignorantiam ex proprietate verborũ Chriſti luculenter patefaciens. Ex his quippe liquidò conſtat non de re ipſa & legitima authoritate Principum huius mundi Chriſtum diſputare, vt Caluinus affirmat, ſed de prauo affectu & imperioſa dominatione, quà uti ſolent, quod Caluinus negat. Hunc prauum & ſecularem typhum remouet

Caluinus ſenſum verborum Chriſti inuenit.

In Annot. in nouum Teſtam ad cap. 20. Matth.

Caluini ignorantiam Beza patefacit.

mouet à ſuis Apoſtolis Chriſtus, non omnem penitus primatum & authoritatem legitimam, quam in loco Pauli à Beza annotato, alijsque in locis iam dudum annotauimus.

Docet Chriſtus, qui inter diſcipulos eius maior eſſe voluerit, id eſt, *qui Epiſcopatũ deſiderat*, vt Paul. loquitur, (velle enim hoc loco non prauam cupiditatem, ſed laudabile inſtitutum animique propoſitum ſignificat, ideoqꝫ verbum θέλω ponitur hoc loco, non βούλομαι, quod impetu quodam ferri ſignificat, vt illud Pauli. *Qui volunt diuites fieri οἱ βουλόμενοι πλουτεῖν, erit veſter miniſter*: id eſt veſtris commodis ſeruiet, non ſuis, & veſtrum honorem quæret, non ſuum. Et hunc perſpicuum literæ ſenſum, quem penitus inuertit Caluinus, ſequentia Chriſti verba, & alterum de ſeipſo exemplum luculenter confirmãt. Ait enim: *Sicut filius hominis non uenit miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam ſuam pro multis.* 1. Sicut in me videtis quod non ideo in mundum veni, vt mihi à pluribus miniſtraretur, ut eſſem Magiſter ac Dominus, tametſi re vera à plurimis mihi miniſtratum fuit tam viris quam mulieribus; & inter vos fui tanquam *Magiſter & Dominus*; ſed potiſſimum veni propter bonum aliorum, vt illis verbum vitæ adminiſtrarem, & animam meam pro ſalute omnium ponerem, ſic vos ad Eccleſiaſticas prælaturas vocati & miſſi conſcendere debetis, non honoris & emolumenti veſtri cauſa, tametſi vtrumque vobis debeatur. (*Qui enim bene præſunt presbyteri, duplici honore digni ſunt*) ſed ut tanquam boni paſtores aliorum curam habeatis, & quidem parati *animas ueſtras ponere pro ouibus veſtris*, vt alibi plenius Chriſtus docet. Hic eſt totius doctrinæ Chriſti hoc loco ſenſus germanus & proprius, quem impius Caluinus voluit inuertere, vt legitimam in Eccleſiæ Prælatis authoritatem, ad quam adhuc Geneuæ pertingere non potuit, penitus conuelleret. Nam & ideo poſtea Beza eandem authoritatem hoc loco tuetur, quia iam Geneuæ dominari Caluinus cœpit, ipſeque Beza ad dominium illud aſpirabat, quod & poſt Caluinum conſequutus eſt.

1. Tim. 3.
Prælatorum Eccleſiæ officium.
1. Tim. 6.
Ioan. 13.
2. Tim. 5.
Ioan. 10.

3. Et dare animam suam redemptionem pro multis.

CALVINVS hoc loco temperare sibi non potuit, quin documento huic saluberrimo aliquid veneni inspergeret. Sic enim scribit: *Aptè sciteque vis & fructus mortis Christi exprimitur, dum vitam suam pretium nostræ redemptionis esse affirmat. Vnde sequitur nobis gratuitam esse reconciliationem cum Deo: cuius non alibi quàm in morte Christi pretium reperitur. Itaque hac vna voce auertitur, quicquid de putidis suis satisfactionibus garriant Papistæ.* Hæc ille; putido admodum argumento vsus, & ridiculè garriens, nec Papistas, sed totam Antiquitatem scurriliter perstringens. Putidum & insulsum argumentum est. Vna Christi mors precium est reconciliationis nostræ gratuitæ cum Deo. Ergo omnes satisfactiones, quas Catholici docent, putidæ sunt, & hac vna voce refelluntur. Satisfactiones enim quas post totam Antiquitatem Catholici hodie docent, nec reconciliationis nostræ cum Deo pretium aliquod esse docentur, nec eiusdem causæ omnino vllæ ponuntur. Satisfactio enim eorum est, qui iam Deo reconciliati per Christum sunt, non autem vt Deo reconciliemur adhibetur. Homo impius Deo reconciliatur & iustificatur, seu ex impio iustus fit, per gratuitam remissionem peccatorum, pretio sanguinis Christi illi concessam. Vt hæc peccatorum remissio obtineatur, alia sane ex parte hominis iustificandi requiruntur, fides imprimis, amor Dei, spes veniæ, dolor de præteritis, emendationis propositum & huiusmodi: quæ omnia nec pretium, nec causæ, sed dispositio tantum necessaria sunt ad remissionem peccatorum gratuitam consequendam; At verò satisfactio, quæ relapsis propria est, homini iam reconciliato imponitur, non vt peccatorum remissionem consequatur, quam iam habet, eamque gratuitam beneficio mortis Christi: sed vt peccatorum pœnæ temporales subeantur. Qui reconciliatur Deo à pœna peccatorum æterna liberatur, regnique cœlestis hæres constituitur:

Caluini putidum argu.

Satisfactiones pœnitentium non repugnant redēptioni per Christum.

Cuius

Cuius tamen poſſeſſionem prius adire non poteſt, niſi iuſtitiæ Dei; qui pœnas temporales expoſcit, ſatisfiat. Quod totum multis Scripturæ exemplis Catholici luculenter probant, nosque ex parte attigimus in huius Operis parte 2. Ridiculè igitur garrit Caluinus; qui ſatisfactiones, quas Catholici docent per gratuitam reconciliationem refutari affirmat, quum ad illam reconciliationem nihil prorſus illæ pertineant, ſed eam iam factam & completam ex alio capite conſequantur. Papiſtarum verò nomine totam Antiquitatem ſcurriliter perſtringit, quorũ ſententia de Satisfactione vna pœnitentiæ ſalutaris parte tã clara & copioſa eſt, vt Caluinus eam negare non auſus, contemnere tamen non ſit veritus. Sic enim ſcribit: *Parum me mouent quæ in veterum ſcriptis de Satisfactione paſſim occurrant. Video quidem eorum nonnullos, dicam ſimpliciter, omnes ferè quorum libri extant, aut hac in parte lapſos eſſe, aut nimis aſperè ac durè loquutos.* Hæc ille. Non igitur de ſatisfactionibus garriunt Papiſtæ; ſed tota garrit Antiquitas; niſi & veteres omnes Papiſtas eſſe velit: quod libenter amplectimur: quia & verum eſt.

In die ... [illegible] natum.

Caluinus Papiſtarum nomine totam Antiquitatẽ flagellat.

Inſtit. lib. 3. cap. 4. nu. 38.

Cæterum quia ſub honeſtiſſimo hoc fuco & prætextu *Redemptionis* per Chriſtum factæ, omnes in vniuerſum ſatisfactiones pœnales pro peccatis ſubeundas, alij hodiè hæretici omnes non ſolum vt ſuperuacaneas, ſed etiam vt impias & gratiæ Chriſti contumelioſas penitus condemnant, eorum ignorantia vno verbo docenda eſt, quomodo cum pleniſſima per Chriſtum redemptione & ſatisfactione; noſtræ tamen neceſſariæ ſatisfactiones conueniunt. Sic Chriſtus ſatisfecit pro omnibus, ſicuti mortuus eſt pro omnibus. Per ipſam enim mortem ſatisfecit Deo Patri pro peccatis omnium. Mors autem Chriſti non reddit Deum Patrem omnibus hominibus de facto propitium, ſed vtcunque interueniente illa morte, in arbitrio Dei Patris relictum eſt, quibus & quatenus & quomodo eius beneficium applicare velit. Vnde Chriſtus profitetur, *ſic Patrem ei omnis carnis poteſtatem dediſſe, vt omne quod dedit ei Pater, det eis vitam æternam.* Solutionem itaque omnium pœnarum in morte Chriſti, quæ illis omnibus præponderauit factam, Deus

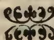
Satisfactiones redemptioni per Chriſtũ non repugnant.

Ioan. 17.

Pater non simpliciter pro omnibus acceptauit, (infiniti enim sunt quibus illa mors non prodest, sed potius in ruinam fuit) sed simpliciter & absolutè & efficaciter pro quibusdam tantum; quos hic multos Christus vocat. *Vt daret animam suam in redemptionem pro multis:* & alibi, de sanguine suo dicit: *Qui pro multis effundetur:* & apud Esaiam, *qui tulit peccata multorum*. Hos autem multos quis dubitat esse credentes in Christum, pœnitentes vitæ anteactæ, obedientes denique mandatis, & uoluntati Dei? Dicente luculenter Paulo de Christo. *Per passionem consummatus, factus est causa salutis omnibus obtemperantibus sibi*. Quum igitur aliæ Scripturæ voluntatem Dei Patris hanc esse doceant, non solum vt Deo semel reconciliati per Christum in eum semper credamus, sed etiam vt piè ac sanctè viuamus (*hæc est enim voluntas Dei sanctificatio vestra*) ac demum vt offensio per peccatum Deo pœnitentiam agamus, qualem ille Corinthius fornicarius egit, tantam & talem ut iam timendum Paulo fuerit, ne *nimia tristitia absorberetur*, ad qualem relapsum Simonem Magum Petrus, & relapsum, Episcopum Ephesinum Ioannes hortantur, ac præterea ab ipso Deo inflictas propter peccatum pœnas (*quam disciplinam filijs necessariam* vocat Paul. *& iudicium Dei, quod à domo Dei incipere debeat*, vocat Petrus) necessa io subire debeamus, luce meridiana clarius est satisfactiones pœnales pro peccatis subeundas, siue voluntariè susceptas, siue à Deo vel ab eius Ecclesia impositas, Satisfactioni & redemptioni per Christum factæ non magis præiudicare, detrahere, contradicere, quam fidem & obedientiam vniuersam Deo nihilo secius præstandam.

Luc. 22. Esaiæ 53. Hebr. 5. 1. Thess. 4. 2. Cor. 2. Act. 8. Apoc. 2. Hebr. 12. 1. Pet. 4.

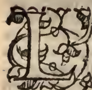
* * *

Feria

FERIA V. HEBDOM. II. Quadragesimæ.

Factum est vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahæ. Luc. 16.

LOcvs ab hæreticorum hodie corruptione necessariò vindicandus. Quum enim duo hic loca diuersa ab Euangelista recenseantur, *locus tormentorum diuitis in inferno, & deportatio mendici in sinum Abrahæ*, posteriorem hunc locum deprauant, ne inter cœlum & locum damnatorum medius aliquis locus statuatur, in quo defunctorum animæ uel ante Christi aduentum, si iusti & pij erant requiescerent; uel tam ante quam post, si aliquas peccatorum sordes expiandas secum deferrent, *pœna quadam* (vt Augustinus loquitur) *emendatoria* purgarentur. Volunt quippe hunc sinum Abrahæ ipsum esse cœlum, vbi animæ fruuntur visione Dei, & non quendam inferorum locum, quem limbum Patrum veteres Patres appellauerunt. Quare impius Caluinus, distinctum hunc tam a cœlo quam ab inferno damnatorum locum impudenter & procaciter fabulam vocat. Sic enim scribit: *Nescio qui factum sit vt infernum, ad quod Christus in symbolo dicitur descendisse, posteritas locum putaret esse subterraneum, cui affinxit nomen limbi. Sed hæc fabula tametsi magnos authores habet, & hodie quoque a multis serio pro veritate defenditur, nihil tamen quam fabula est.* Hæc ille. Iam vero non solum à loco subterraneo, sed & ab omni penitus loco hunc sinum Abrahæ remouere contendit. *De loco*, inquit, *non minus inepta & futilis est quæstio, quando scimus non eam esse animæ dimensionem quam corporis. Quod sinus Abrahæ dicitur beata sanctorum spirituum collectio nobis abundè est ex hac peregri natione excipi à communi fidelium Patre, vt nobiscum fidei suæ fructum communicet.* Vult er-

Enarrat. in Psal. 37.

Instit. lib. 2. ca. 16. nu. 9.

Instit. lib. 3. ca. 25. nu. 6.

go Caluinus hunc sinum Abrahæ, in quem anima Lazari per Angelos deportata fuit, nec subterraneum, nec vllum alium locum fuisse, sed tantummodo statum quendam animæ beatæ illo verbo significari. Sed hoc est toti huic Euangelio bellum apertum decernere, & in eius euersionem machinas in omnium conspectu erigere.

Sinus Abrahæ locus sub terraneus & medius.

Certè si sinus Abrahæ certus locus non erat, nec ipse infernus, quem *locum tormentorum* Christus vocat, locus vllus erit. Hæc enim duo Christus sibi inuicem opponit, & diuitem quidem *in loco tormentorum* fuisse, Lazarum verò *in sinum Abrahæ deportatum* fuisse affirmat. Motum localem describit Euangelium ministerio Angelorum factum, vt de loco dubitare non liceat. An verò etiam & infernum damnatorum nullum esse certum locum infidelitas Caluiniana dicet? Sane argumentum quod facit, æquè illud conuincit atque alterum. *Futilis*, inquit, *est quæstio de loco quando non est ea animæ dimensio quæ corporis.* Ergo nec animæ damnatæ in inferno tanquam in loco erunt. Quòd si *locus tormentorum*, qui hic infernus dicitur, locus certus non erit, nec locus beatorum, de quo Christus dixit, *Vado parare vobis locum*, veri nominis locus erit. Ita impius Caluinus dum medium locum omni studio & conatu tollere molitur, eodem conatu & molimine, supremum & infimum locum cœlum & infernum eripit, & ineptam ac futilem esse quæstionē concludit de huiusmodi locis disputare. An non ad apertum atheismum hæc insania tendit, vt nec cœlum, nec infernus vlla iam loca habeantur, sed certi status imaginarij, aut quietis, aut pœnarum? Animæ verò seu beatorum seu damnatorum tametsi non habeant locum qualis est corporibus, habent tamen etiam suum quendam locum, quum nec infinitæ sint, aut vbique sicut Deus, sed substantiam habeant circumscriptam sicut Angeli, nec in hoc mundo, sed extra illum versentur. Erit igitur sinus Abrahæ locus aliquis, in quem Patrum veteris testamenti animæ receptæ fuerunt, tum à cœlo, quod nemini ante Christum glorificatum patuit (per illum enim *propalata est via sanctorum*, & ille primus per *suum sanguinem ingressus est sancta sanctorum*, vt alios postea eo attraheret, nam

Caluinus dū medium locum negat, cœlum & infernum tollit.

Ioan. 14.

Heb. 9. & 10.

& hoc

& hoc erat *parare nobis locum*) tum ab inferno damnatorum loco, quo ueteres sanctos descendisse nec ipse Caluinus affirmauerit, prorsus distinctus. Quam sane distinctionem localem Euang. verba luculentius docent, vbi dicitur *inter Abraham et diuitē magnum hiatum firmatum esse, ut qui velint hinc transire ad damnatos non possint, neq; inde huc transmeare.* Quæ sane verba tametsi quoad voluntatem beatorum transeundi ad damnatos impropriè dici posse videantur, quia talis in eos non cadit, tamen locorum distinctio non nisi propriè accipienda est, sicut ita tus eorum propriè distinctus est, nec fieri potest vt distincta loca non occupent, quorum ita diuersus ac distinctus est status. Quod ipse tandem Caluinus penitus aduertens in commentariis ad hunc locum, tametsi rursum repetat *necesse non esse certum hic locum imaginari*, postea tamen locum ipse designat. Ait enim fideles post mortem in Abrahæ sinum colligi, *quia eodem in cœlis domicilio fruuntur:* moxq; clausum illum transitum, de quo modo dictum est, exponit, *si quis è cælo ad inferos descendere velit.* Iam ergo ponit sinum Abrahæ in ipsis cœlis, & certum ei locum designat, sibi ipsi contradicens, nisi forte & cœlum ipsum beatorum domicilium locum esse negare velit: quod si negat, infernum quoq; *locum esse tormentorum* negare, textumq; præsentis Euangelii expungere, & eradere debet.

Caluinus à seipso refutatur.

Nunc ergo contra impium Caluinum ostendetur sinum Abrahæ, & certum locum fuisse, & non in cœlis, sed in inferis, locoque subterraneo suum situm habuisse. Ac primum facile est aduertere, ipsum nos sensum docere sinum à quo metaphora sumpta est, rem esse continentem non contentam, sicuti dicitur sinus hominis & sinus maris: quæ vtraque locum & receptaculum quasi solatii alicuius & quietis significant. Et ab istis metaphoris dictum esse sinum Abrahæ Patres exponunt; de priori *a* Augustinus & *b* Chrysostomus, de posteriori *c* Theophylactus. Nam locum quietis hoc nomine significari, illa Euang. nostri verba testatur, de Lazaro in hunc sinum recepto, *nunc hic consolatur.* Fuit ergo hic sinus Abrahæ locus quietis q. de

Probatur sinū Abrahæ fuisse locum medium & subterraneū.

1. Argum.

a Tract 3. in Ioan.

b Hom. de diuite.

c Comment. in hunc loc.

& sola

& solatij, sed apud inferos ante Christi aduentũ, ut de ipsis beatis ac iustis aperte Scriptura demõstrat. Petrus.n.
Actor.2. apertis verbis affirmat, *Danidem non ascendisse in cælum*, neq; de illo intelligi potuisse, quod dixerat, *Nõ derelinquas animam meam in inferno.* Vnde planum fit, Dauidis animã derelictam esse in inferno, quum à communi aliorum cõditione non exciperetur. At in inferno damnatorum illũ propterea, fuisse aut in sinum Abrahæ receptum non fuisse, nec ipsi hæretici dixerint. Est ergo sinus Abrahœ nec ipsum cælum, nec infernus damnatorum, sed infernus quidam medius ab utroq; loco distinctus. Rursum cum
2. Argum. Genes. 37. Iacob dixit, *Descendam ad filium meum lugens in infernum*, non hoc dixit de inferno damnatorum, tum quia tantam desperationem illi Sancto Patriarchę non licet ascribere, tum quia filium suum Ioseph in damnatorum numerum retulisse arbitrandum non est, nec dixit de sepulchro aut fossa, vt male feriati quidam homines ita textum peruertunt, tum quia filiũ suum à fera pessima deuoratum existimans, de sepulchro eius cogitare non potuit, tum quia etsi uox Hebraica שאול aliquando & perraro fossam significet, tamen nec Græca vox septuaginta interpretum ᾅδης, nec infernus apud latinos in illa significatione vnquam accipitur. De illo igitur inferno loquitur, qui erat sinus Abrahæ patris sui, ad quem se descensurum dixit. Nam & iusti ipsi cum luctu ex hac vita migrant, vtcunque meliorem statum firmiter expectantes, quia (vt Paulus dixit) *cupiunt superuestiri, nõ expoliari.*
2. Cor. 5. 3. Argum. Gen. 34. Similiter quod alio loco idem Iacob dixit, *deducetis canos meos ad inferos*, de seipso loquens, nec de sepulchro intelligi potest propter posteriorem causam superius allegatam, quæ & hic locum habet, quum eadem hic vox sit; nec de inferno damnatorum, ne iterum tanto viro desperationem ascribamus. Infernum igitur intelligit sinum Abrahæ, & locum illum solatii ac quietis, quem veteres iusti interim expectabant, donec adueniente Messia ad cœlestia & supera conscendere daretur. Vnde
Psalm. 48. 4. Argum. disertè dixit Dauid. *Redimet Deus animam meam de manu inferni quum acceperit me.* De inferis semper loquuntur veteris testamenti Patres, non de superis, quando statum

tum iustorum post hanc vitam designant, quia non ad cœlum adhuc conscendere, sed in inferno tantisper detinendos se esse credebant. Quare Dauid generaliter etiam de ipsis iustis dixit, *Quis est homo qui uiuet & non videbit mortem, eruet animam suam de manu inferni?* Vbi Psalm. 88.
generale receptaculum notat, pijs & impijs commune. De quo etiam & Iob dixit. *Scio quia morti trades me, vbi constituta est domus omni uiuenti.* Quibus in locis, sepul- Iob. 30.
chrum intelligi non potest, vt uolunt hæretici, quum innumeri varijs casibus tollantur, qui carent sepultura. In hoc inferno erat Sanctus Propheta Samuel, unde mulier Pythonem habens, Deo ita permittente, eum 3. Argum. 1. Reg. 28.
extraxit. Hic est igitur medius ille & subterraneus locus, non quidem in profundo inferni, qui est locus damnatorum, & tormentorum, in quem diues epulo coniectus est, sed superior eius inferni limbus seu extremitas, ad quem *oculos suos eleuans* diues epulo describitur: quasi, quia altior & superior erat. Lazarum ibi cum fideli Abraha quiescentem videre potuerit: non quod oculorum organo hoc actum fuerit, sed sola notitia & sciētia, ad maiorem diuitis pœnam ipsi reuelata. Ipsa tamen ei reuelata notitia ita describitur, vt locis vtriusque, damnati diuitis & beati pauperis conueniat. Quæ explicatio veritati & historiæ Euangelicæ conformis (*non enim parabolam hic proponi, sed rem gestam narrari* ipsemet Caluinus agnoscit) diligenter retinenda est: vt hoc exemplo locum esse medium intelligamus inter statum beatorum & damnatorum, qualis tum Purgatorij locus est, tum ille infernus erat, in quem Christus post mortem descendit, vt piorum animas inde eriperet. Quod vtrumque hodie hæretici impiè negant, eumque ob finem huius Euangelii textum deprauare contendunt. Sed Christum ad hunc infernum, vbi erat sinus Abrahæ & limbus Patrum vere descendisse, nec locum illum fabulam esse, vt profanus & impius Caluinus garrit, ad illum Petri locum. *In quo & his qui in carcere erant spiritibus veniens prædicauit*, in nostris Antidotis Apostolicis explicatum 1. Petr 3.
est.

Cur autem, aut qua ex causa fabulam id esse Caluinus

Inst. li. 2 ca. 16 num. 9. uinus affirmat? *Nam*, inquit, *concludere in carcere puerorum animas puerile est.* CHRISTI *autem animam illuc descendere vt eas manumitteret, quid opus fuit?* Duo dicit. Sed causæ aut rationis vim neutrum habet. Dicit primum puerile esse, vt puerorum animæ in carcere concludantur. Dicit hoc, sed non probat. Rogat secundò quid opus fuit Christum in infernum descendere, vt puerorum animas manumitteret. Neque hæc vlla probatio est, sed simplex interrogatio. Ita neutrum quod dicit probat; sed contra vtrumque aliquid obiectat, quasique velitat. Ita Caluinus in reijcienda antiquitate audax & impudens est. In eo quod asserit legitimè firmando, magis mutus quàm piscis est. Ad vtramque verò velitationem suam responde. Si puerile est puerorum animas in carcere concludere, puerile quoque fuit, illos veterum Patrum spiritus in carcere concludere, de quibus Petrus dixit, *In quo & his qui in carcere erant spiritibus veniens prædicauit.* Puerile quoque erit animas damnatorum in inferni carcere, quem *locum tormentorum*, Euangelium nostrum vocat, concludere. An forte virorum animas carcere concludi Caluinus affirmabit, puerorum negabit? At quid magis puerile aut ineptum fuerit? Deinde Limbus ille Patrum, quem fabulam vocat Caluinus, non puerorum tantùm, sed & omnium Patriarcharum & veteris testamenti iustorum locus erat. Excipit tamen ille de pueris tantùm, vt puerile figmentum esse scommate magis quàm argumento vsus concluderet.

Caluin putida cauilla refelluntur.

Caluinus audax in reijciendo, putidus in probando.

1. Petr. 3.

Quod autem rogat quid opus fuerit Christum eo descendere vt eas manumitteret, non ignorabat hanc causam fuisse, vt Dei deinceps visione gauderent qua prius carebant, & sic semper cum Domino essent. Hanc causam impugnare debuit, non dissimulare, nisi quod dissimulare facilius & honestius erat quàm impugnare. Quanta autem cum blasphemia, alium Christi ad inferos descensum excogitauerit, infrà plenius dicetur. Cæterum nunc Caluinum ipsum Caluino opponimus. *Limbum Patrum & hunc inferni locum qui sinus Abrahę erat, tametsi magnos Authores habeat, fabulam, & nihil quam fabulam esse* affirmat. Atqui eodem in libro & capite, numero præcedenti,

In ser 4. heb dom. sanctæ. Inst. lib. 2. c. 16. nu. 9.

denti, de descensu Christi ad inferos disputans ita scribit. *Id extra controuersiam est, ex communi piorum omnium sensu hunc Christi ad inferos descensum desumptum fuisse, quando nemo est Patrum, qui non in suis scriptis eum commemoret, tametsi interpretatione diuersa.* Nunc igitur quia Caluino non displicet descensus Christi ad inferos saltem aliquo sensu & modo, Patrum ea de re consensus tanti apud eum momenti est, vt ex eo concludat extra controuersiam esse, ex communi piorum sensu desumptam hanc sententiam fuisse. Atqui quia Caluino displicet limbus Patrum, tametsi illa res magnos authores habeat, & Patrum similiter consensu firmetur, fabula nihilominus erit, & nihil quàm fabula. Sic sunt Caluino candida uel nigra, non quæ huiusmodi in seipsis sunt, sed quæ oculis eius huiusmodi uidebuntur. Denique hominis affectus totius illi regula ueritatis est. Quod populo fideli patefacere non abs re erit, ut hæreticorum ingenia cognoscant. Patres autem, qui locum testantur à Caluino negatum, hi inter cæteros sunt, Paulinus in Panegyrico Celsi. Irenęus libro quarto capite 19. Eusebius demonstrat. Euangel. libro decimo capite octauo. Nazianzenus orat. 2. de Pascha, Chrysostomus in demonstratioue quod Christus sit Deus. Epiphanius hæres. quadrages. sexta. Ambrosius de myst. Pasch. capite quarto, Hieronymus in capit. nono Zachariæ. Augustinus epistola 99. & de Ciuitate Dei libro 20. cap. 15. & de anima & eius origine libro 4. cap. 6. Cyrillus in Ioann. lib. 12. cap. 36. Gregorius lib. 6. episto. 179. Omnes isti Caluino fabulatores & nugigeruli uidentur, rerumque diuinarum penitus ignari. Hæc uidelicet est modestia hodie hæretica. Sic illi Antiquitatis Ecclesiasticę studiosi sunt.

Ibid. nu 8.

Caluinus a seipso refutatur.

Vt portaretur ab Angelis in sinum Abrahę.

LOCVS obseruandi contra hæreticos huius temporis piorum animas angelorum ministerio ad quietis suæ loca deportari, quum è corpore migrant. Ex-

Ex eo quippe manifestum fit, Sanctos quoque in cœlo regnantes, quorum patrocinia in vita deposcimus, piis morientibus adesse, eorumque animas sua commendatione & apud Deum intercessione quasi in cœlum leuare, quatenus transitum illum faciliorem & expeditiorem faciunt. Neque enim vel hæc Angelorum deportatio corporale quid fuit, sed misericordiæ diuinæ erga illum pium pauperem executio, uel inferiori aut apud Deum loco aut erga homines charitate Sanctæ beatorū animæ sunt quàm Angeli: Dicente Christo de huiusmodi, quod *Angelis æquales erunt*. Porrò si certa & comperta res est, morientibus hominibus, etiam piis ac fidelibus, malignos spiritus adesse, eisque insidiari, & eorum in cœlum transitum modis omnibus impedire (quod in Promptuario Morali pluribus exemplis confirmatum dedimus) dubitari non debet beatorum Spiritus ab altera parte eisdem adesse, & patrocinium impendere. Nā & hanc maiorum nostrorum fidem fuisse, uaria Antiquitatis testimonia demonstrāt. Scribit Origenes tam de Angelis quàm de cæteris beatorum spiritibus, *eos ne vocatos quidem vltrò Deum vna comprecari generique huic nostro adesse, & cum dæmonibus certamen inire, quos viderint eorum inpugnare salutem, qui se Deo permiserunt*. Est autem maximum contra nos, in hora mortis, dæmonum certamen. Quare & in eo maximè articulo Sanctorum patrocinia inuocantur. Sophia Romana Sanctæ Anastasiæ Martyris mater, sic eam inuocat. *Esto mihi in hac breui & caduca uita bona nutrix senectutis, & pro me ad æternam uitam transmigrante intercedas, communem mihi placans Dominum*. Similiter & Gregorius Nazianzenus, Episcopus doctissimus & Theologus cognominatus, suum defunctum Basilium illum magnum his verbis inuocat. *Cùm emigrabimus, nos ibi tuis excipe tabernaculis*. Sic Sanctus Ephrem Martyres omnes oratione compellat. *Nunc ò beatissimi viri, ò gloriosissimi Martyres Dei, me miserum vestris iuuate precibus, ut in illa hora misericordiam consequar, quando manifesta erunt occulta hominum*. Hæc autem hora mortis est: Nam in die extremi iudicii nullus intercessioni locus erit. Sic Sanctus Paulinus Sanctum Fœlicem

Sanctorū patrocinia in hora mortis.

Lucæ. 20.

Dom Pente. text. 7.

Lib 8. contra Celsum.

Ora ad S. Anastasiam.

In Monodia in S. Basil.

Ser. de Mart.

cem Martyrem suæ ciuitatis patronum implorat.

Tunc demum placidos pietate laboris alumnos Natal. 8.
Absoluas mittente manu, positasque tuorum
Ante tuos vultus animas, ut stare paterno
Ne renuas gremio Domini fulgentis ad ora.

Quare & Sanctus Maximus Episcopus de Sanctorum gentis suę patrocinio & tutela ita scribit, *Semper nobiscum sunt, nobiscumque morantur, hoc est, & in corpore nos viuentes custodiunt, & de corpore recedentes descendunt.* Eadem fide ac pietate imbutus Eutymius monachus & multorum Monachorum Pater, sic Beatam Virginem Deiparam alloquitur. *Itaque vt dum hic quidem manemus, nos protegas supplicamus: rursus autem vt cum excedimus, in ædibus semper viuentibus & luminosis habitemus, deprecamur.* Docent hæc exempla Sanctorum patrocinia non in reliqua tantùm vita, & ad alia diuinæ gratiæ beneficia impetranda à piis & fidelibus expeti, sed & in hora mortis, & ad fœlicem animæ de corpore exitum, ut contra demonum insidias in transitu defendatur, piè ac studiosè implorari. Nam & sic non secus à beatis Sãctorum spiritibus, quàm hoc loco ab Angelis, in sinum Abrahæ deportantur piorum defunctorum animæ. Quæ quanto magis hæretici hodie derident ac subsannãt, eò studiosius explicari hoc loco poterunt. Sane ex hoc, ut uidetur, Euangelio didicit Ecclesia pro defunctorum animabus orare, ut in sinum Abrahæ (quæ nunc cœlestis beatitudo est) eas Angeli deducant.

In Nata. SS. Mar. Taurin.

Encomio in B. Virg. Mariam.

* * *

Fer'a

FERIA VI. HEBDOM. II. Quadragesimæ.

Matth. 21. 1. *Lapidem quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est caput anguli.*

OCVS abstergendi fœdam & acerbam calumniam, quam ad hæc verba in totam Catholicam Christianorum Ecclesiam horum temporum hæretici impiè coniiciunt. Quum enim hæc prophetia, eiusque per Christum applicatio liquidò & perspicue doceant Architectos ipsos Synagogæ Iudaicæ Principes sacerdotum, Scribas ac Pharisæos Synagogę magistros Messiam aduenientem reprobaturos, arripit hoc exemplum auidè Caluinus, & suæ suorumque ab Ecclesia Christi apostasiæ nobile patrocinium hoc esse posse confidit. *Prodigij* (inquit) *simile est reiici salutis authorem non ab extraneis, sed à domesticis: neque a stulta plebe, sed ab ipsis Principibus qui gubernacula Ecclesiæ tenent.* Et paulo post. *Hinc colligitur vtilis admonitio, non obstare legitimam vocationem, quo minus impij sint ac scelerati Christi hostes, qui ministri esse debuerant. Certè legale sacerdotium diuinitus erat ordinatum, & leuitis permissa erat à Domino potestas regendæ Ecclesiæ. An ideo fideliter suo munere functi sunt? An illis obedire pios docuit ad Christum negandum. Eat nunc Papa cum suis cornutis Episcopis, & sibi fidem in omnibus habendam esse iactent, quia pastorum locum occupant.* Hæc ille.

Schismatis hodierni inulsa & impia defensio.

Hæc vtilis Caluini admonitio, est futilis & insulsa collectio, est impia & insana disputatio. Pharisæis Synagogæ magistris nihil profuit legitima vocatio, quo minus Christum negarent: Ergo Catholicæ Ecclesiæ Episcopis & Pastoribus fides habenda non est, quia pastorum locum occupant. Age ualeat interim consequentia, & in simili concludatur, Ergo ministris & Pastoribus Geneuensibus, Bernatibus, Tigurinis, VVit-

VVittembergensibus, alijsque in Germania, in Scotia, in Anglia, fides habenda non est) quia isti omnes pastorum quoque loca occupant, & permittitur illis regendæ Ecclesiæ potestas. Rursum, Seniores populi & tota quoque popularis Iudæorum turba & stulta plebs (quod stulte hic negat Caluinus) Christum clamoribus pertinacibus reiecerunt, ac ad necem postularunt. Ergo nihil vel magistratuum, vel totius populi Christiani consensus in causa religionis valere debet. Non videt insulsus Caluinus eodem argumento aduersus seipsum totumque corpus fidelium concludi posse, quo aduersus Papam & Episcopos ac Pastores Ecclesię Catholicæ ille concludit. Deinde quam impia hęc disputatio est? Principes veteris Synagogę Christum prędicantem repulerunt: ergo tota Catholica Ecclesia tam Pastores quàm populus Christianus vniuersus totis his 1500. annis Christum ignorauit, deseruit, reiecit. Meminisse Caluinus debuit firmiores Ecclesię quàm Synagogę promissiones esse: Synagogæ debuisse succedere Ecclesiam Christi, trãsferri legem, transferri sacerdotium, interire Synagogam, vt plenitudo gentium intraret, oportuisse. Ecclesiæ Christianæ nihil aliud succedit quam mundi consummatio, dicente Christo Ecclesiæ suæ. *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi.* Non erit trãslatio Euangelij, sed per totum orbem dilatatio, *donec impleantur tempora gentium.* Non interibit Ecclesia Christi, sed sic permanebit *vt portæ inferi non poterint præualere aduersus eam.* Eat nunc Caluinus cum suis barbatis & galeatis ministris, & Ecclesiam Christi interijsse blasphemet, quia Synagoga cecidit. Affirmet mentiri Paul. qui ait: *Pastores & Doctores datos esse à Christo in opus ministerij, ad ædificationem corporis Christi, donec occurramus omnes in agnitionem filij Dei*, quia Synagogę architecti Christum respuerunt. Hæc est insani hominis disputatio insana. Cum enim Papam cum suis Episc. dicit, vniuersam Ecclesiam Catholicam dicit vniuersis Episcopis adhærentem, & vni supremo in terris Capiti coniunctam.

Caluini stupidum argumentum.

Caluinianũ argumẽtũ impietas.

Matth. 28.

Matth. 25.

Matth. 16.

Ephes. 4.

Reliqua nunc dementissimi hominis verba proferemus vt eorum quoque appareat turpitudo. *Vt dicunt* (inquit)

ritè ad Ecclesiæ regimen vocatos, frustra tamen plus sibi arrogant quàm se titulares esse Ecclesiæ Præsides. Putida & mera calumnia est, impudente asserta, nullo argumento munita. Sequitur. *Atqui ne vocationis quidem titulus illis suppetit.* Cur ergo dedisti ad Ecclesiæ regimen esse rite vocatos? modò ais, modò negas. Homo instabilis nescit vbi pedem figat. Ferire vult, sed quo ictum destinet, incertum habet. Hoc tamen posterius probare nititur. *Nam* (inquit) *vt se in hanc tyrannidem attollerent, euerti necesse fuit totum Ecclesiæ ordinem.* Homo insulsus probare se existimat, quando strenue bacchari & fortiter conuitiari potest. Quæ enim hæc tyrannis sit, aut quomodo euersus Ecclesiæ totus ordo fuit, nec vno verbo demonstrat, dixisse & maledixisse contentus. Pergit adhuc. *Verum vt iurisdictionem ordinariam sibi meritò vsurpent, si tamen euertunt sacram Dei domum, non nisi nomine tenus architecti censendi sunt.* Hoc quidem verum est Sed quod Catholicæ Ecclesiæ toto orbe Episcopi ac pastores sacram domum Dei euerterint, id Caluino strenuè probandum, non impiè supponendum fuit. Nihil ergo aliud hæc tota Caluini declamatio, quàm fanaticum hominis ingenium & spiritum uertiginosum prodit, maledicendi auidum firmis & bonis argumentis destitutum.

Caluini ingenium fanaticum.

2. *A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris.*

DECLAMITAT hic rursum Caluinus, & illustrè hanc prophetiam de gloria Messiæ, quem Synagoga reiecit, ad hodiernæ apostasiæ nouitatem & incrementum homo impius transfert: verbis quidem non ita perspicuis & claris, vt de seipso suisque Geneuensibus loqui velle videatur (sic enim omnes Lutheranorum sectas quæ validæ tunc erant, & totum reliquum sodalitium in se vnum concitasset) sed sic vt à suis facilè intelligatur. Quæ Caluini frequens astutia est, quam euidenter prodit in comment. ad 1. Corint. 11. vbi quum Christi corpus & sanguinem in sacra Cœna *realiter exhiberi & sumi* dixisset, *verbis* (inquit) *vulgaribus vtor, sed me mei intelligunt.*

Nempe

Nempe quod nihil minus cogitaret, sed realis exhibitionis nomine Catholicos & Lutheranos iudicare vellet, quum realem ipse non aliam quàm spiritualem & quæ fide fit intellexerit. Non dissimiliter in genere hic declamat Caluinus de admirabili ac stupendo noui Euang. exortu, restitutione, ac statu. De quo Euangelio nouiter exoriente ac restituto loquatur non explicat, ne reliquas sectas ab ipso seiunctas, quæ sibi singulæ hunc nouum exortum & restitutionem Euangelij venditant, grauiter offenderet; sed à suis intelligitur de sola Geneuensi Ecclesia, alijsq; ab ea seductis, eiq; adhærentibus loqui. Sic enim in hunc locum scribit: *Meminerimus quoties de Ecclesiæ ortu restitutione, statu, totaque salute agitur, non esse consulendos sensus nostros, sed tribuendum uirtuti Dei honorem, vt absconditum eius opus miremur. Reuocamur enim hic à stulta hominum reuerētia, quæ sæpe Dei gloriam obscurat. Ac si dixisset Propheta, quamlibet splendidis titulis polleant homines, peruersè tamen fieri si quis illos Deo opponat. Quo refellitur diabolica Papistarum impietas, qui laruatæ suæ Ecclesiæ determinationem Dei verbo præferre non dubitant.* Hæc ille: torquendi, deprauandi, & adulterandi verbi Dei mirus artifex. Vide enim vt præsentem prophetiam miserè torqueat & impiè deprauet. De casu Synagogæ, & veterum Sacerdotum perfidia, Christiq; & Euang. eius exaltatione dictum est, *Lapis quem reprobauerunt ædificantes, hic factus est in caput anguli: A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris.* Ergo quandocunq; aliqua noua secta exurgit contra pastores & doctores, *quos Christus dedit Ecclesiæ suæ et quos Spiritus S. posuit regere Ecclesiam Dei, quam acquisiuit sanguine suo*, nulla est habenda Pastorum reuerentia, nec curandum quàm splendidis titulis polleant, siue Apostoli, siue Prophetæ, siue Euangelistæ, siue Pastores & Doctores, siue Episcopi & Præpositi Ecclesiarum, siue Presbyteri & Seniores vocentur. Valet enim scelerata Caluini collectio & prophetiæ huius deprauatio, non solum contra præsentes Catholicæ Ecclesiæ Episcopos & Pastores, sed etiam contra Apostolos, Prophetas, Euangelistas, & alios quoscunque splendidos in Ecclesiæ regimine titulos. Nec minus iuxta Caluini collectio-

Schismatis hodierni insulsa & impia defensio.

da mollit. [illegible]

Caluinus adulterādi verbi Dei mirus artifex.

Ephes. 4. Acto. 20.

Caluinianæ collectionis impietas.

nem licuisset Iudaizantibus illis Christianis, Apostol. & Seniores in Concilio Hierosolymitano collectos, & omnia fere legalia abolentes, ex alto despicere, quantumuis splendidis titulis pollerent, diceréque se verbo Dei per Moysen scripto inhærere, illos verò (licet architectos Ecclesiæ) verbum Dei reprobantes, minime mirum facere, quia *a Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris*, vt illi non secus errent, quam Pharisæi & Scribæ in Christo reijciendo errauerunt: non minus, inquam, hoc illis licuisset dicere ac facere, quam hic sibi licere Caluinus vult, suam ab Ecclesia apostasiam eodem fuco tegere. Lutherani, Anabaptistæ, Seruetiani, aut alia quælibet hodie secta non secus contra Caluinum, omnesque Ecclesiæ Geneuensis ministros, Pastores, Seniores, vbi de aliqua Scriptura interpretatione aut censura Ecclesiastica oritur quæstio (quales inter eos sunt innumeræ) hoc eodem modo excipiet, quo Caluinus contra omnes Ecclesiarū Præpositos excipiendum docet. Splendidis quidem titulis polletis, ministri verbi, Pastores populi, Seniores Consistorij vocamini. Vestrum in Scripturis exponendis iudicium interponitis: (Perpetuum enim Caluino ac Bezæ est, reiectis Patrum sententijs, dicere: *Ego sic iudico. Ego sic sentio. Ego hunc esse sensum non dubito*, &c.) Penes vos cẽsuram esse dicitis. Vos pro architectis & Præsidibus Ecclesiæ venditatis. Sed peruerse facitis, quod Deo vos opponitis. Verbum Dei nos aliud docet. Titulos vestros nō curamus. *A Domino factum est istud, & est mirabile in oculis nostris.* Manifeste hic refellitur vestra diabolica impietas, qui laruatæ Ecclesiæ vestræ determinationem verbo Dei præferre non dubitatis. Quam enim Caluinus Catholicis impietatem impingit, eandem quælibet alia secta Caluino & suis merito impingere potest. Quælibet enim alia secta Geneuensem Ecclesiam pro laruata, non vera habet. Quælibet alia secta verbum Dei pro suis dogmatibus facere affirmat, & credit.

Sed qui fit quod cæteris omnibus sectis prætermissis, solam veram & Catholicam Ecclesiam hic perstringit Caluinus? Cur solos Catholicos (quos Papistas vocat) diabolicæ impietatis arguit, quod suæ Ecclesiæ determinationem

hationem verbo Dei prætulerint? Subiungit aliquid, quo id probare contendit, quod dissimulandum non est. *Vnde enim (inquit) secundum eos pendet verbi Dei authoritas, nisi ab hominum placito, vt Deo nihil plus sit iuris residuum, quam quod ab Ecclesia precario accipit? Longè aliter hoc loco nos instituit Spiritus Sanctus. Nempe simul ac in medium prodit maiestas Dei, silendum esse toti mundo.* Hæc ille. Multum haud dubiè laborauit Caluinus, vt post tam atrocem criminationem, quod Catholici *sua Ecclesia determinationem verbo Dei praferre non dubitauerint*, certam aliquam tantæ accusationis notam, certum & illustre aliquod argumentum subijceret, ac dogma aliquod proferret à Catholica Ecclesia determinatum, cui verbum Dei manifestè repugnaret. Hoc enim esset propriè ac verè suam determinationem verbo Dei præferre. Nunc autem nihil tale profert; sed huiusmodi aliquid, quod si verum crimen esset, conficeret tamen, non aliquam Ecclesiæ determinationem, sed ipsam Ecclesiam determinantem verbo Dei præferri. Ait enim secundum Catholicos *verbi Dei authoritatem non nisi ab hominum placito pendere, & eam totam ab Ecclesia precario Deum accipere.* Nempe quia quid sit pro verbo Dei & Scriptura Canonica habendum, Ecclesia suo iudicio determinat. Hoc enim intelligit, hoc vult dicere Caluinus, licet obscurè loquatur, ut à rudiori lectore Catholico vix intelligatur. Satis ei erat quod à suis suorumque scriptorum lectoribus intelligeretur. Sic quippe alibi scribit: *Pendet (inquiunt Papistæ) ab Ecclesia determinatione, & quæ Scripturæ reuerentia debeatur, & qui libri in eius catalogo censendi sunt.* Moxque paucis interiectis infert. *Quibus impiorum sannis subijcietur fides nostra, si credatur hominum beneficio non secus, ac precariam habere authoritatem?* Huic obsoletæ & rancidæ calumniæ, quam hic Caluinus vt cramben sæpe recoctum regerit, iam olim respondimus, tum in Opere nostro de Principijs Fidei, tum vberius multo in Defensione nostra contra VVhitaKerum, qui Caluini vanitatem maiori vanitate & ineptia tueri frustra conatus est. Summa est mentiri Caluinum, quando ait, sententiam Catholicorum esse, quod ab Ecclesiæ determinatione pendet, quæ

[Margin: Caluini argumentũ aliud cõcludit quã petit.]

[Margin: Instit. lib. 1. ca. 7. num. 1.]

[Margin: Lib 9. cap 3.]

[Margin: Lib. 3. ca. 12.]

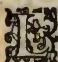
Scripturæ reuerentia debeatur. Hoc enim Ecclesia non determinat, sed vt rem per se notissimam, penitus indeterminatam relinquit. Determinat quidē qui libri pro Scriptura Canonica habendi sint, sed non determinat quanta fides & authoritas ipsi Scripturæ Canonicæ adhibenda sit. Quæ duo quàm longè lateque inter se discrepent, in vtroq; opere prænominato, sed magis in posteriori, latè & copiosè explicuimus. Vana ergo & friuola, scelerata & impia est tota hoc loco Caluini declamatio. Quæ tamen impietas maxima in postremis eius verbis clarius cōspicitur, vbi ait, *Spiritum Sanctum hic docere, simul ac in medium prodit maiestas Dei, silendum esse toti mundo*: id est, vbi aliqua noua secta exoritur, silendum esse toti Ecclesiæ. Suam enim Sectam, sui noui Euangelij exortum & restitutionem, pro quo hoc loco pugnat, homo blasphemus designat, quum *Dei Maiestatem in medium prodire* fingit; sicuti Ecclesiæ Pastores ac Præpositos negligendos designat, quum *toti mundo silendum* affirmat. Hæc est Caluini hoc loco laruata blasphemia, quam detracta larua, omnium oculis in propria forma conspiciendam subijcere, operæprecium duxi.

Defens. cont. VVhita. libr. 1. cap. 2. ad sect. 6.

Caluini blasphemia.

SABBATO HEBDOM. II. Quadragesimæ.

Luc. 15. *In se autem reuersus dixit. Quanti mercenarij in domo Patris mei abundant panibus, ego autem fame pereo? Surgam & ibo ad Patrem meum, & dicam ei. Pater peccaui in cœlum & coram te. Iam non sum dignus vocari filius tuus: Fac me sicut vnum de mercenarijs tuis.*

LOCVS explicandi veram & legitimam pœnitentiæ formā ab hæreticis hodie, Caluino maximè, penitus deprauatam. Christus in hac parabola de filio prodigo, vt hominem peccatorem Dei in se dona dissipantem, & Deum misericordissi-

mum

mum deſcribit, ſic & pœnitentem inter vtrunq; medium ante oculos ponit. Pœnitentem peccatorem, & à Dei gratia relapſum (filium enim non extraneum introducit) eo modo loquentem & agentem proponit, vt in eius verbis ac factis tota pœnitentiæ virtus (neq; enim de ſacramento hic agitur) deſcribatur. Et primùm de fide in Deum nihil dicitur, ſed præſupponitur, quia *filius & domeſticus erat*, vt notauit S. Baſil. ideoq; baptizati iam & antea adoptati perſonam gerit. Neq; etiam abſq; fide & gratia ſupernaturali motus illos animi habere potuit filius ille prodigus, quales hic exprimuntur. Vnde putidum Caluini cauillũ conuincitur, qui contra pœnitentiæ ad veniam conſequendam neceſſitatem ſic hoc loco diſputat, quaſi eam ſine Dei gratia fieri ſtatueretur. Primus ergo poſt fidem, & ex fide motus erat, *In ſe reuerſus*. Hoc enim eſt dicere. Suam iam miſeriam & calamitatem agnoſcens: Quæ agnitio ſine odio & deteſtatione peccati eſſe nõ potuit. Calamitatis quippe & miſeriæ cauſa, qua non ſolum à Deo, ſed & à ſeipſo elongatus, & extra ſeipſum, extra rationis ac pietatis limites euagatus fuerat (niſi enim à ſeipſo, qualis prius erat, abijſſet, ad ſe reuerſus dici non potuit) ſolum peccatum erat. Vnde Scriptura primũ hoc peccatoribus inclamat. *Redite præuaricatores ad cor. Recordamini prioris ſeculi, quoniam ego ſum Deus, & nõ eſt vltra Deus, nec eſt ſimilis mei.* Iubet peccatores & ad ſeipſos, & ad Deũ redire. Ad Deum, quia *peccata diuiſerunt inter ipſos & Deum* Ad ſeipſos, & ad cor ſuũ, quia *malitia mutauit intellectum eorum*. Primus igitur pœnitentiæ motus in eo qui fidem habet, eſt odiũ peccati, & ſuæ miſeriæ, qua a Deo & ſeipſo procul receſſit, agnitio. Poſt odium peccati, ſpes veniæ ſuccedit, ne nimia præſentis miſeriæ conſideratio ad deſperationem adigat, vel, vt Apoſtolus loquitur, *ne nimia triſtitia abſorbeat.* Mox igitur hic pœnitens prodigus, bonitatis paternæ ſpe concepta, ait: *Quanti mercenarij in domo Patris mei abundant panibus?* id eſt, quam multi ſunt qui nõ propter hæreditatem cœleſtem, ſed propter mercedem temporalem abſtinent à peccato, & Deo ſeruiunt, quibus tñ Deus multa ſũa bona largitur? *Ego autem fame pereo?* id eſt, propter enormia peccata totus à Deo ſeparatus,

In Hom. de pœnitentia.

In Harm. in hunc locum.

Pœnitentiæ primus motus odiũ peccati.

Eſaiæ 46.

Eſaiæ 59. Sap. 4.

Secundus motus ſpes veniæ. 2. Cor. 2.

Ioan. 8. tus, nullam Dei benignitatem percipio. Non modo filius amplius non sum, sed nec seruus in domo; qui etsi *nō manet in domo in aeternum*, manet tamen ad tempus, & variam Dei benignitatem sentit; qua tandem adductus, & in melius proficiens, ex seruo fit filius & haeres. Hac spe benignitatis diuinae concepta, ait, *Surgam & ibo ad patrem meum*. Quum dicit, *Surgam*, ostendit emendationis propositum, iuxta illam Scripturam: *Nunquid qui cadis, non exurges?* & rursum. *Surge qui dormis*, scilicet in peccato, *& illuminabit te Christus*. Quum dicit, *Ibo ad Patrem meum & dicam, Pater peccaui*, &c. ostendit inuocationis desiderium. Denique *surgens venit ad patrem suum*, id est, ad veniam à patre petendam (relicto peccato) & inuocationis propositę executionē de facto aggreditur. Per hos igitur gradus, & debita tandem atque humili diuinae misericordiae inuocatione, animo firmiter proposita, etiam antequam in vocem erupit confessio, praesto adest Dei misericordia, vt hic late Euangelium describit.

Tertius motus emendationis propositum.

Esaiae 24.

Ephes. 5.

4. Inuocationis desideriū & executio.

Maxima Dei misericordia poenitentiae motus requirit.

Obseruandū igitur praesentissimam & maximam Dei misericordiam (qualis in hoc Euangelio describitur) non prius adesse, nec Deum sibi prius peccatorem conciliare, quā praeter fidem, tum odium peccati, tum spes veniae, tū emendationis propositum, tum demū inuocatio deliberata, firmiterq; animo instituta, iam iamq; executioni mandanda praecesserit. Haec inquā vt minimū in virtute poenitentiae praecedere debent, vt ex pura Dei misericordia peccator in gratiam recipiatur. Neq; n. Christus poenitentiā in Ecclesia sua ordinariā, iuxta quam peccata soluantur, aut totam eius formam hoc loco describit; sed Dei erga peccatores misericordiam singulari exemplo proposito in medium adducit: ex eo ostendens quanta sint diuinae misericordię viscera erga peccatores poenitentes; vt nimirum confirmaret quod prius apud Lucam dixerat, *gaudiū esse coram Angelis Dei super vno peccatore pęnitentiam agente*. Atq; hęc quidem est de debita peccatoris poenitentia, quę gratuitam cū Deo reconciliationē pręcedat, Euāgelica doctrina, in hac parabola Euāgelica dilucide tradita.

Luc. 15.

Nunc quomodo hanc totam doctrinam impius Caluinus peruertat ac deprauet, explicādum est. Plane totū rei

ordinem inuertit, & ipsam penitentiæ naturam cum quotidiano iustorum profectu confundit. Totum rei ordinē inuertit, quia ante pęnitentiā peccatorem sola fide Deo recōciliari statuit, ut iam recōciliatus, deq; sua salute securus, ad penitentiæ meditationem animū applicet. Sic enim scribit. *Pęnitentiam non modo fidem continuò subsequi, sed ex ea nasci, extra controuersiam esse debet. Quum enim venia & remissio per Euangelij prædicationem ideo offeratur, vt à tyrannide Satanæ peccati iugo, & misera seruitute uitiorum liberatus peccator in regnum Dei transeat, certè Euangelij gratiam nemo amplecti pōt, quin ex erroribus vitæ prioris, in rectam uiam se recipiat, totumq; suum studium applicet ad pęnitētiæ meditationem. Quibus autē videtur fidē potius præcedere pęnitentia, quam ab ipsa manare vel proferri tanquā fructus ab arbore, nunquā vis eius fuit cognita: & nimiū leui argumento ad id sentiendū mouentur. Christus (inquiunt) & Ioannes in suis concionibus populū ad resipiscentiā primum hortantur: deinde regnū cęlorū appropinquasse subijciunt. Tale predicādi mandatū acciplunt Apostoli; talem ordinem sequutus est Paulus, quēadmodū Lucas refert. Atqui dum in syllabarū contextu superstitiosè hęrent, non animaduertunt quo sensu inter se verba illa cohæreat. Nā dū in hūc modū cōcionātur Christus Dominus, & Ioannes, Pęnitentiā agite; apropinquauit enim regnum cęlorum, an non resipiscendi causam ab ipsa gratia et salutis promissione ducūt? Perinde ergo valent eorū verba, ac si dicerent. Quoniam appropinquauit regnum cęlorum, ideo resipiscite. Nā Matthæus vbi sic prædicasse Ioannē narrauit, impletum in ipso fuisse Iesaię vaticiniū docet de voce in deserto clamante. Parate viā Domini, rectās facite semitas Dei nostri Verum apud Prophetā illa uox iubetur à consolatione & læto nuntio inchoare. Neq; tamen, quū resipiscentiæ origiuē ad fidem referimus, spatium aliquod temporis somniamus, quo ipsam parturiat: sed ostendere volumus non posse hominem pęnitentiæ serio studere, nisi se Dei esse nouerit, Dei autem se esse nemo verè persuasus est, nisi qui eius gratiam prius apprehenderit.* Hæc Caluinus studiose probare uult adeo pœnitentiam non nisi post reconciliationem & remissionem peccatorum factam, suscipi debere, ut affirmet nullum pęnitentiæ studere posse, *nisi*

Caluinus totum pœnitētiæ ordinem inuertit.

Instit. li. 3. c. 3. num. 1.

Matt. 3. & 4.

Act. 20.

qui prius se Dei esse nouerit, i. (vt ipsemet exponit) *nisi qui prius gratiam Dei apprehenderit*: in qua per fidem apprehensione totam peccatoris iustificationem ponit Caluinus. Atque ita vbi Christus dicit *iustos non indigere pœnitentia*, cum Caluino contra dicendum est, solos iustos idoneos esse ad pœnitentiam agendam. At verò vel sola parabola hæc Euangelica totam hanc impiam doctrinā (quid enim magis impiè doceri potest, quā ante pœnitentiam peccatorem iustificari?) luce meridiana clarius subuertit. Hic enim, antequam Pater accurrat, vt filium peccatorem in gratiam recipiat, variā & veram pœnitentiam agit peccator. In se reuertitur, suam turpitudinē & miseriam agnoscit. Odit peccata præterita, propositum surgendi à peccato, eiusque emendandi concipit. Benignitatis paternæ spem habet. Inuocationem & veniæ supplicationem animo proponit. Ad eam exequendam tendit. Ac sic demum accurrit pater misericordiarū, & tota illa præeunte pœnitentia, in gratiam recipit, peccata condonat *primaq; stola reddita*, id est, renouatione interna, quam in baptismo acceperat, ei restituta, hoc demum modo iustificat, ex impio iustum, ex filio iræ filium Dei (*ex immundo mūdum facit*.) Est quidem aliqua fides, quæ pœnitentiam præcedit, & ipsius pœnitentiæ fundamentum, mater & radix est Ea videlicet qua credimus Deum esse bonorum ac malorum remuneratorē. Ab hac enim incipit omnis nostra salus & iustificatio coram Deo. Vnde Apost. *Accedentem ad Deū credere oportet quia est, & quia inquirentibus se remunerator est*. Sed hanc fidem nec hoc loco, nec omninò agnoscere vult Caluinus in Iustificationis negotio. De fide illa, loquitur, qua sola iustificari impios arbitratur, id est, de fide apprehendente gratiam Dei, sibiq; firmiter persuadente, quod Deus iam illi propitius est, eumque in gratiam recipit suam. Nam nec pœnitentiam agere *nisi qui Dei filium se esse iam nouerit*, nec Dei se filium esse persuadere sibi quenquam posse, *nisi prius Dei gratiam apprehenderit*, Caluinus affirmauit. Vult ergo ante omnem pœnitentiam certum quemlibet esse debere de Dei gratia, de salute, de recōciliatione facta. Hoc totū, vt dixi, ista parabola manifestè cōfutat. Sed

[Margin notes: Luc 15. — Iob 14. — Fides pœnitentiæ radix quæ & quomodo — Hebr. 10. — Iustificationem ante omnem pœnitentiam ponit Caluin.]

& illæ

& illæ quoque Scripturæ, quas sibi opponit Caluinus, leuissimeq; soluit vel dissoluit potius, penitusq; corrumpit, luculentissimè idem docent. Ac primùm notandum est, quanto contemptu verba Scripturæ reiicit. Eos enim qui verba Scripturæ in hac parte manifestissima premunt & & vrgent, ait nefarius impostor, *in syllabarum contextu superstitiosius hærere*. Ita nunc diuinę Scripturæ verba, *syllabarum contextus* æstimanda sunt, & illa religiosè premere, superstitio erit. Sic scilicet Scripturas veneratur Caluinus, quoties pręposteris eius placitis aduersantur. Verba Christi iam *syllabæ* erunt, & eorum ordo atq; progressus, puerilis erit & alphabeticus *contextus*, quem abecedarii faciunt, vt dictiones integras componant. Hac rhetorica extenuatione, his flosculis ac schematibus, homo impius Sacram diuinarum Scripturarum veritatem eludit, & deridendam proponit.

Caluinus Scripturæ cõtemptor, quãdo cõtra ipsum facit.

Sed videamus tamen cur ordinem verborum in Scriptura propositum, negligi à nobis uelit & quare *superstitiosè* illis nos *inhærere* declamitet. *Nõ animaduertũt* (inquit) *quo sensu inter se illa verba cohæreant*. Docebit nos igitur opinor. *Nam dum in hunc modum concionãtur Christus Dominus & Ioannes: Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorũ, resipiscendi causam ab ipsa gratia & salutis promissione ducunt. Perinde ergo valent eorum uerba ac si dicerent. Quoniam appropinquauit regnum cœlorum, ideo resipiscite.* Videat vnusquisque & attẽdat vafri hæretici fraudes & imposturas. Quia appropinquat regnũ cælorũ, ideo resipiscendum, & agenda pœnitẽtia est, causaq; agendæ pœnitẽtiæ est gratia & salutis promissio: ergo fides gratiã & salutis promissionem certò apprehẽdens, in qua iustificatione omnem ponit Caluinus, ipsam pœnitentiam præcedere debet. Hoc enim est quod Caluinus hic probare cõtendit. Duplex hic impostura & fallacia est. Prima, quia causam finalem ponit pro causa efficiente, quæ effectum debet præcedere. Appropinquatio regni cœlorum, quam Christus & Ioannes prædicarunt, causa finalis est ipsius pœnitentiæ, quã prędicant. In hunc quippe finem iubet eos pœnitere, vt regnum cœlorũ, quod in proximo iam erat, consequerentur. *Causa igitur pœnitentiæ ab ipsa quidẽ*

Caluinus causas cõfundens fallit.

gratia

gratia & salutis promissione ducitur, vt Caluinus arguit, sed causa finalis, non efficiens. Disputat autem Caluinus efficientem & præcedentem pœnitentiæ causam esse ipsam gratiam & salutis promissionem, idque adeo iam fide apprehensam & obtentam. Ait enim *non posse hominem serio pœnitentiæ studere, nisi se prius Dei esse nouerit*. Sic causam vrgens, sed finalem, fallit imperitum lectorem, qui inter causas distinguere nescit. Alia impostura & fallacia est, quod nunc pœnitentiæ causam ponit *gratiam & salutis promissionē*, nō adijciens *fide apprehēsam atq; obtentam*. Quod tamen hoc loco probare contendit. Hanc adiectionem & perspicuam argumenti formā studio celat, vt argumenti absurditas minus appareat. Minus.n. absurdum est dicere *pœnitentiæ causam esse salutis promissionem* (quæ certè talis promissio & spes consequendæ salutis magnus sit ad pœnitentiam agendam stimulus, ideoq; vera causa, sed finalis) quam si pœnitentiæ causam esse dixisset *gratiā & salutis promissionē iam fide apprehensam atq; ita certissimè obtentam*. Mox enim cuiusque animo occurreret, hoc pœnitentiæ agendæ causam esse non posse, quum hoc ipsum finis & effectus pœnitentiæ sit, vt gratiam à Deo & salutem promissam consequamur: neque iam de medio laborandum esse, vbi finem adeptos nos esse cernimus. Finis quippe omnis pœnitentiæ est, ut à Deo ueniam peccatorum impetrantes, eiq; reconciliati, eius gratia & promissa salute fruamur. Hac de causa uafer hæreticus totum animi sui sensum, totumq; uenenum, vt simplici lectori imponat, aperire noluit.

Caluinus impostor callidus.

Subiungit, *vocem illam Ioannis in deserto, Parate uias Domini*; & *cæt. à consolatione & læto nuncio inchoare debere*. Verū hoc est, tanquam causam mouentem & stimulantem ad pœnitentiam agendam, & ad parandas per pœnitentiam vias venienti gratiæ, talem consolationem & lætum nuntium proponi. Non autem vt ante pœnitentiæ actum, eo se frui, idque iam possidere se quisquam existimet; quod illa consolatio, & illud bonum nuntium proponit. Atq; hæc ille de verbis Christi & Ioannis, Matth. 3. & 4. disputat.

Sed quum fateatur Apostolos simile prædicandi mandatum

datum accepisse, & Paulũ eum ordinem sequutum fuisse, vt testatur Lucas, Act. 20. 21. qui fit, quod nec Pauli, nec alterius cuiusquam Apostoli verba Caluinus profert, vt illis quoq; aliquid respondeat? An omnia illa nihil aliud sunt, quã *syllabarum contextus abecedarius*, cui hærere superstitiosum sit? Sed versutus hæreticus tacere illa maluit, quàm ad maiorem turpitudinis suæ demonstrationem illa pertractare. Proferemus ea igitur in lucem, ut quomodo impius hæreticus totum pœnitentiæ ordinem in Scripturis descriptum inuerterit, magis ac magis intelligatur. Mandatum prædicandi quod Apostoli acceperunt (ad hanc rem quod attinet) huiusmodi fuit: *Hæc sunt verba quæ locutus sum ad vos, quum adhuc essem vobiscum, quoniam necesse est impleri omnia*, &c. & paulo post: *prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes*. Hoc mandatum repetijt Petrus. *Hunc Deus exaltauit ad dandam pœnitentiam Israeli, & remissionem peccatorum*. Semper præcedit remissionem peccatorũ pœnitentia, ut causa suum effectũ, & mediũ suum finem. Illum ordinem seruauit Petrus, seruauit Paulus, seruauerũt & alij Apostoli. Petrus in prima sua concione; *Pœnitentiam*, inquit, *agite, & baptizetur vnusquisq; vestrum in remissionem peccatorum*. Hic rursum causa quidem finalis agendæ pœnitentiæ & suscipiendi baptismi est remissio peccatorum, sine qua nulla est iustificatio per fidem. Sed causa remissionis peccatorum præcedens, & ad eam disponens est pœnitentia, sicut causa efficiens instrumentalis est baptismus. Quemadmodũ absurdissime diceretur, in hac propositione medici ad ægrum, cape hoc pharmacum, aperiatur tibi uena, potionem hanc utcũq; amaram epota, ut sanitatem recuperes, quod sanitatis recuperatio illa omnia præcedit, quia causa cur illa omnia subeuntur, sanitatis recuperatio est, sic omnino absurdissime disputat Caluinus, quia remissio peccatorum est causa agendæ pœnitentiæ, ideo hanc illam præcedere. Rursum sicut absurdissime diceretur, nemo potest curandæ ægritudini operam serio dare, nisi prius sibi persuadeat se esse sanum; sic absurdissime à Caluino dicitur, *nemo potest pœnitentiæ serio studere, nisi prius se Dei esse nouerit, vereque hoc sibi persuadeat*,

Luc. vlt.

Act. 5. 31.

Pœnitentia remissionem peccatorum semper præcedit.

Act. 2.

Sicut enim amaris medicamentis curatur ęgritudo, vt sanitas cōsequatur, sic medicus animarū nostrarū Christus, eiusque post eum Apostoli, amarum pœnitentiæ medicamentū peccatoribus præscribunt, vt remissio peccatorum consequatur. Sic Paulus commemorat apud Agrippā se

Act 26. & Iudæis & gentibus annūciasse *vt pœnitentiam agerent, & conuerterentur ad Deum, digna pœnitentia opera facientes.* Conuersioni ad Deum anteponit pœnitentiam, eamq; condignam, non per *superstitiosum syllabarum contextum*

2.Tim.2.25. (vt impius Caluinus loquitur) sed ordinem prędicationis suæ & conuersionis peccatorum commemorans. Sic alibi *Nequando Deus det illis pœnitentiam ad cognoscendam veritatem, & resipiscant à diaboli laqueis.* Pœnitentiam præponit non solum remissioni peccatorum & iustificationi, sed etiam ipsius veritatis cognitioni & fidei: quia ne ipsa ueritas cognoscatur, fidesq; recta animo concipiatur, ipsa sæpenumerò peccata prępediunt. Sic verbi gratia de ani

Ioan.5. mi superbia in Pharisæis dixit Christus, *Quomodo potestis credere qui gloriam ab inuicē accipitis, & gloriam, quæ à solo Deo est nō quæritis?* vnde profitet Paulus alio in loco,

Act.20.21. se prius pœnitentiā quā fidē prędicasse. *Docui* (inquit) *publicè & per domos, testificans Iudæis atq; gentilibus pœnitentiam in Deū & fidē in Dominū nostrū Iesum Christū* Et ma

Marci.1. In Harmon. ad Marc.c 1. nifeste apud Marc. Christus. *Pęnitemini, et credite Euāgelio.* Quæ verba duplici cauillo conatur eludere Caluinus, *Quæri* (inquit) *potest, quum ex Euangelio pendeat pœnitētia, cur eam Marcus ab Euangelij doctrina separet.* Primùm nō Marcus, sed Christus hæc verda dixit: Deinde Christus pœnitentiam ab Euangelii doctrina non separat, vt fin-

Pœnitentia præcedit fidem. git Caluinus, sed ad fidem Euangelio præbendam, seu ad credendum Euangelio, viam ac præparationem necessariam esse pœnitentiam docet. At si ita est, *quomodo ex Euangelio pendebit pœnitētia?* ait Caluinus. i. quomodo erit meum paradoxum verum, qđ prius oportet credere Euangelio, & per illam fidem Deū sibi habere certo pro

Caluinus Scripturæ Euangelicæ corruptor. pitiū, vt sic pœnitentiæ serio studeatur? *Duplex* (inquit) *solutio est. Nā Deus interdū sic nos ad resipiscendū inuitat, ut tantū dicat mutandam esse in melius uitam postea conuersionē & vita nouitatem Spiritus sui donum esse ostendit vt scia*

mus non

mus nō tantum nobis præcipi quod officij nostri est sed obsequendi gratiam & virtutem simul offerri Hic Caluinus ex parte falsum narrat, ex alia parte qua uerum dicit suis placitis contradicit. Falsum est, *Deum interdum ad pœnitentiam sic inuitare, vt tantum dicat in melius mutandam esse vitā.* Semper enim peccati præteriti odium, & propter offensum Deum tristitiam ac dolorem Scriptura à pœnitentibus flagitat. Quod autem dicit & verum dicit, vitæ nouitatem Spiritus S. donum esse, Deumq; non solum præcipere, sed etiam obedientiæ & exequendi facultatem conferre, alteram Caluini hęresem funditus euertit, qua docet Dei mandata obseruari non posse, nec ad ea nos obligari, nec Spiritum Christi in adiutorium nobis dari, vt *ad iustitiam consequendam nos iuuet, nec vt per eum adiuuemur ad iustitia summam*, sed *vt beneficia Christi in cordibus nostris obsignet*, ipseque Christus tota nostra sanctificatio ac iustitia sit. Caluinus sibi cōtrarius. Instit lib. 3. cap. 7 nu. 2. & c 1 nu. 1. & seqq.

Sed pergamus cū Caluino hoc in loco. *Si hoc modo accipimus*, inquit, *quod Ioānes concionatus est* (de pœnitētia agēda in remissionē peccatorum) *sensus erit. Dominus vos ad se cōuerti iubet. Quia vero id no potestis propria industria, Spiritū regenerationis promittit. Quare hāc gratiā fide amplecti vos oportet.* Omnia cōfundit & peruertit Caluinus. Ioānis Baptistæ prædicatio (de qua tamen hic nō agitur, sed de Christi) illa erat, vt pœnitētiā ante omnia agerent, nō qui dē ꝓpria industria, & solis naturæ viribus, sed ex speciali diuinæ gratię adiutorio, quo nec veteris legis iusti, nec qui tūc erant fideles Iudęi carebāt. Spiritus regenerationis, quę vitę nouitatem inducit, promittitur quidē pœnitētibus, vbi Deo recōciliati peccatorū remissionē consecuti fuerint: non quia fide illā apprehenderunt, (somnium hoc Caluini est) sed quia credentibus & pœnitentibus, *dignaque pœnitentia opera facientibus* (vt Paulus concionari solebat) ille Spiritus regenerationis per Christum confertur: pariter & vna cum remissione peccatorum. Et hoc modo pœnitentia semper præcedit ipsam regenerationem, & remissionem peccatorum, quam Euangelium docet. *Spiritus regenerationis fide apprehensus*, vt Caluinus loquitur, id est, credere quod pœnitenti ille Spiritus Scripturam corrumpit Caluinus. Act. 26.

Regeneratio fide apprehẽsa non facit pœnitere.

ritus à Deo impertietur, non facit vt homo ritè pœniteat, nec quicquam in eo operatur, in quo nondum est, & cui nondum collatus est, vt sic propriæ industriæ defectum, ille suppleat, iuxta Caluini figmentum, sed specialis Dei gratia, quæ hominem ad pœnitentiam excitat (est enim & illa donum Dei singulare) humanæ industriæ impotentiam supplet, facitq; vt homo ueram & legitimam pœnitentiam agat.

Sed hic Caluinus memor se Spiritui regenerationis & nouitati uitæ plus tribuisse, quàm alias solet, aut quã solus fidei iustificantis doctrina permittit, seipsum tẽpestiue corrigit & dicit. *Quanquã fides, quam haberi Euāgelio, Christus postulat, minimè ad donum renouationis restringi debet, sed præcipue ad peccatorum remissionem spectat. Coniũgit enim Ioannes pœnitentiam cum fide, quia se ideo Deus nobis reconciliat, vt tanquam Pater, à nobis sanctitate & iustitia colatur*. Præoccupatione hac vtitur Caluinus, quia perpetua eius & suorum doctrina est fidei iustificantis obiectũ nihil aliud esse quàm gratuitam peccatorũ remissionem in Euangelio prædicatã à fide apprehensam. Nũc autem affirmat Spiritum quoq; regenerationis per fidẽ quam Euãgelio habemus, apprehẽdi, ut fide iustificemur. Respondet autem *non ad hoc donum renouationis restringi fidem, sed præcipuè remissionem peccatorum spectare.* Quæ responsio tametsi in forma recipiatur, satis adhuc eius altera sententia refutatur. Satis enim nobis est, quòd ad hoc donum renouationis fides spectat. Non uolumus ad hoc donum fidem restringi. Planè uolumus ad remissionem quoque peccatorum fidem ampliari. Sed uolumus, & uult Scriptura, ut ad utrũque fides spectet: iuxta illud

Tit. 3.

Pauli. *Saluos non fecit per lauacrum regenerationis* (ubi peccatorum remissio innuitur) *& renouationis per Spiritũ S. quem effudit in nos abunde.* Satis nobis est Deum se nobis ideo reconciliare, ut postea colamus eum in sanctitate & iustitia, quod hic fatetur Caluinus. Sic enim non in sola remissione peccatorum, nec in sola fide eam apprehendente, salus & iustitia nostra consistit (quod assiduè Caluinus docet, & constanter Catholica damnat Ecclesia) sed præterea in Spiritu regenerationis & uitæ nouitate,

Caluinus seipsũ refutat.

tate, quæ altera & potior eſt Chriſtianæ iuſtitiæ pars. Sed hoc in prioris ſolutionis ſuæ gratiam ponere & concedere coactus eſt Caluinus.

Poſterior ſolutio eſt, *Credere Euangelio* in his Chriſti verbis *tantundem valere atque gratuitam iuſtitiam amplecti. Sæpe enim in Scripturis ſpecialem iſtam inter fidem & remiſſionem peccatorum relationem occurrere: ſicut quum docet nos fide iuſtificari.* Hæc altera ſolutio per ſe abſurdiſſima eſt, vt eius confirmatio penitus inſulſa. Abſurdum & impium eſt (*credite Euangelio* hunc ſenſum habere, *Gratuitam iuſtitiam amplectimini:* quaſi Euangelium eiuſque prędicatio nihil aliud credendum fideque amplectendum contineret, quàm gratuitam iuſtitiam, maxime in ſenſu Caluini, qui per gratuitam iuſtitiam non plus intelligit quam gratuitam remiſſionem peccatorum, quæ initialis & minima pars iuſtitiæ Chriſtianæ eſt, ſane vt priuatio veteris formæ inter principia rei generandæ minimum & maximè improprie principium eſt. *Credere Euangelio,* eſt omnia credere quæ Euangelium de Deo, de Chriſto, de tota fide ac ſalute humana docet. Solutionis confirmatio inſulſa eſt; Hæc enim eius vis & conſecutio eſt. *Occurrit ſæpe in Scripturis inter fidem & remiſſionem peccatorum relatio,* id eſt, ſæpe in Scripturis remiſſionem peccatorum credere docemur, ergo hoc in loco *credere Euangelio,* ſignificare debet *credere gratuitam iuſtitiam,* quæ eſt (in ſenſu Caluini) remiſſio peccatorum. Inſulſa & friuola hæc conſecutio eſt; primum, quia etſi ſæpe ita ſe res habeat, quum etiam ſæpe aliter ſe res habeat, & alijs in locis ſæpiſſimè fides alia quàm plurima obiecta reſpiciat, nulla eſt conſecutio, vt hoc in loco ad illud vnum obiectum fides reſtringatur. Deinde Euangelium multo plura in ſe complectitur quàm gratuitam peccatorum remiſſionem. Non ergo ſequitur. Credere gratuitam remiſſionem peccatorum ſæpe Scriptura docet. Ergo quum dicitur, *Credite Euangelio,* idem & non aliud docere putanda eſt.

Euangelio credere qd.

Caluini inſulſa conſequentia.

Sed quomodo hoc ipſum Caluinus probat, quod fides ſæpenumero in Scripturis ad peccatorum remiſſionē refertur. *Sicuti* (inquit) *quum docet nos fide iuſtificari.* Egregia

gia scilicet probatio, quæ sola nouella S. Scripturæ corruptela nititur. Nam fide iustificari in Catholica hactenus Ecclesia, nunquam illum sensum habuit, fide amplecti gratuitam iustitiam. Nouella hæc est & horum temporum corruptela pestilens. Fide iustificamur in sensu veterum Ecclesiæ Patrum, maximeque Sancti Augustini, (loquendo de ipsa in se fide) quia totius iustificationis nostræ coram Deo fides, qua in Deum & Christum eius credimus, fides (inquam) sana & orthodoxa, omnia credens, quæ diuinitus ad credendum reuelata sunt, radix, principium, & fundamentum est: nec sine illa iustificari quisquam potest. Aut certè fide iustificamur (loquendo de perfectione eius) non qualibet, sed (vt Paulus docuit) *Fide per charitatem operante*. Ita vtraque Caluini solutio contra tam perspicua Christi verba, quibus pœnitentiam fidei vt medium fini anteponit, varia impietate & absurditate plena est.

Fide iustifica ri quid.

Gal. 5.

Redeamus nunc ad principale institutum nostrum. Sanè in tota Scriptura vbicunque prædicatur pœnitentia, remissioni peccatorum & conuersioni ad Deum, ipsique reconciliationi & iustificationi peccatoris, vt causa suo effectui & medium suo fini anteponitur. Sed totum hunc pœnitentiæ ordinem inuertit impius Caluinus, vt solam suam iustificantem fidem, absque vlla præcedentis pœnitentiæ necessitate, sustineat. Dicat fortè aliquis. Nullam ergo Caluinus pœnitentiam agnoscit peccatoribus necessariam, vt *ad Deum conuertantur & sanentur*, quam toties & tam euidenter Scriptura commendat ac mandat? Certè Caluinus ipse in tractatione Scripturarum quæ pœnitentiam prædicant, vt ad Deum peccator conuertatur, eandem aliquando docet & tradit. Sed memor huius suæ doctrinæ, eam in sua Institutione, quam omnibus nefarijs & pestilentibus dogmatibus refertam esse voluit, temperat ac moderatur hoc modo. *Diximus* (inquit) *& nos quodam loco nunquam sine pœnitentia obuenire peccatorum remissionem, quod nulli nisi afflicti & peccatorum conscientia vulnerati Dei misericordiam implorare sincerè possunt, sed simul adiecimus, pœnitentiam non esse causam remissionis peccatorum. Illa quoque animarum*

Instit. lib. 3. ca. 4. num. 3.

Pœnitentiam remissioni

rum tormenta sustulimus, quod debita præstanda sit. Agnoscit se docuisse aliquando pœnitentiam ad remissionem peccatorum esse necessariam, sed doctrinam illam dupliciter moderatione restringit. Vna est, quòd non sit remissionis peccatorum causa: altera quod debitam pœnitentiam præstari debere non docuerit. Vtrumque Scripturis ex diametro aduersatur. Pœnitentiam esse remissionis peccatorum causam, non sanè efficientem aut meritoriam, (gratuita quippe est omnis peccatorum remissio, qua ex impio aliquis fit iustus) sed causam sine qua non, vt loquuntur Dialectici, & necessariam (quia necessaria est ad veniam consequendam dispositio) omnes Scripturæ superius citatę perspicuè docent: maximè illud Petri, *Pœnitentiam agite, in remissionem peccatorum*. Similiter ad impium Simonem Magum. *Pœnitentiam age ab hac nequitia tua, & Deum roga si fortè remittatur tibi hac cogitatio cordis tui*. Rursum debitam pœnitentiam esse præstandam, (quod se sustulisse gloriatur Caluinus,) ex diametro repugnat illis Ioannis Baptistæ verbis, *facite fructus dignos pęnitentiæ*: & illi Pauli doctrinæ, quam Iudæos & gentes docuit, vt *digna pęnitentiæ opera facerent*. Hæc enim digna pœnitentiæ opera, & fructus pœnitentiæ digni debitam illam pœnitentiam præstandam docent, quam tradunt accuratè SS. Patres, & post eos doctores Scholastici, & quam se sustulisse gloriatur Caluinus. Nec minus animarum tormenta adfert, qui *digna pęnitentiæ opera* docet, quod Paulus fecit, quam qui debitam præstandam pœnitentiam affirmat; quod Ecclesia docet, docuitque his multis seculis, vt ipsemet fatetur Caluinus. Cæterumt vt proteruus æger necessaria corporis medicamenta tormenta corporis vocat, & medicum crudelitatis accusat, sic proteruus & impius Caluinus, alijque horum temporum hæretici, *digna pęnitentiæ opera*, quæ animabus curandis Apostoli adhibuerunt, & post illos Ecclesia *animarum tormenta* vocant, & asperitatis ac seueritatis nimiæ Ecclesiam accusant, non præsentem modò, sed & antiquissimam, omniumque post Christum ætatum Patres. Sic enim Caluinus scribit: *Parum me mouent; quæ in veterum scriptis de satisfactione pas-*

Peccatorum necessariam quo Caluinus docet.

Pœnitentia necessaria di spositio ad iustificationẽ.

Act. 2.

Act. 8.

Mat. 3. & 4.

Luc 3.

Act. 26.

Animarum medicinam non termenta pœnitentia Ecclesiastica adfert.

Instit. l. b. 3. ca. 4. illi 38.

ſim occurrant. Video quidem eorum nonnullos (dicam ſimpliciter, omnes fere quorum libri extant) aut hac in parte lapſos eſſe, aut nimis aſperè ac durè loquutos. Sic ille ſuos medicos accuſat.

Sed vt ad præcedentia Caluini verba redeamus, ſicuti Scripturis ſanctis(quod iam oſtenſum eſt) apertè aduerlatur, ſic & ſecum ipſe apertiſſimè pugnat; Supra enim dixerat: *Oſtendere volumus non poſſe hominem pœnitentiæ ſeriò ſtudere niſi ſe Dei eſſe nouerit: Dei autem ſe eſſe nemo verè perſuaſus eſt, niſi qui eius gratiam prius apprehenderit.* Hoc autem loco dicit: *Nulli niſi afflicti & peccatorum conſcientia vulnerati miſericordiam Dei implorare ſincerè poſſunt, & hanc eſſe cauſam cur ſine pœnitentia peccatorum remiſſio non obueniat.* Hæc inter ſe pugnare quis non videt? Qui iam ſe Dei eſſe nouit, & hoc verè perſuaſus eſt, eiuſque gratiam fide apprehendit, ille profectò ſummam conſcientiæ pacem obtinet, ille peccatorum conſcientia nec vulneratur, nec affligitur, quia illa iam ſibi remiſſa eſſe, & Dei filium iam ſe eſſe certiſſimè credit. Rurſum qui vulneratur & affligitur conſcientia peccatorum, ille ſe adhuc Dei eſſe Deique gratiam apprehendiſſe aut penitus ignorat, aut certè dubitat. Idcirco enim affligitur, quia Deum ſibi iratum propter peccata aut ſentit aut timet. Contraria igitur hæc & pugnantia apertè ſunt. De vtriſque tamen Caluinus dicit quod ſoli tales pœnitentiæ operam dare, Deique miſericordiam ſincere implorare poſſunt. Sed ideo hæc ita pugnãtia Caluinus ſcripſit ac docuit, quia vno in loco vult pœnitentiam ex fide iuſtificante naſci, & hominem ſola fide iuſtificari, iuxta proprium ſuum dogma; alio in loco pœnitentiam peccatori neceſſariam vult docere, iuxta manifeſtas Scripturas. Dũ ergo quæ iuxta Scripturas alibi docuit moderari & temperare vult, tam diuinis Scripturis quam ſibi ipſi manifeſtè repugnat & aduerſatur. Et ſic quidẽ Caluinus totum pœnitentiæ ordinem inuertit, qui in præſenti Euangelio luculenter docetur.

Nunc ipſam pœnitentiæ naturam ac rationem totam quomodo ſubuertat ac tollat, contra huius Euangelij apertam doctrinam, paucis explicandum eſt. Sane eam, vt

Inſtit. lib. 3. cap. 3. nu. 2.

Inſtit. lib. 3. cap. 4. nu. 3.

Caluinus ſibi ipſi cõtradicit.

Pœnitentiam quo profectu iuſtorũ quotidiano confundit Caluinus.

vt dixi, cum quotidiano iustorum profectu confundit. Nam post longam de pœnitentia disputationem, quam duabus partibus constare vult *mortificatione carnis, & spiritus viuificatione*, quæ duo in illis verbis contineri affirmat: *Desine a malo, & fac bonum*, tandem concludens dicit: *Vno ergo verbo pœnitentiam interpretor regenerationem: cuius non alius est scopus nisi vt imago Dei, quæ per transgressionem Adæ fœdata, & tantum non obliterata est, in nobis reformetur. Sic docet Apostolus: Renouamini Spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem qui secundum Deum creatus est in iustitia & sanctitate. Item alibi. Induentes nouum hominem, qui renouatur ad agnitionem & imaginem eius qui creauit illum.* Hæc Caluinus. At quis dubitat, quis ignorat Apostolum ista scribere non ad infideles & impios, quibus *Deus dat pœnitentiam vt conuertantur & sanentur*; sed ad credẽtes & iustificatos, quibus dixit: Ephesijs quidem; *Non estis iam hospites & aduenæ, sed ciues Sanctorum & domestici Dei?* Colossensibus autem: *Gratias agimus Deo pro vobis &c. audientes fidem vestram in Christo Iesu, & dilectionem quam habetis in Sanctos omnes*. Non ergo isti de numero pœnitentium erant, nec pœnitentiam docuit Paulus, quum illa scriberet.

Instit. lib. 3. cap. 3. nu. 8. Ibid. nu. 9.

Ephes. 4. 23.

Coloss. 3. 10.

Ephes. 2.

Coloss. 1.

Rursum quis dubitat, quis ignorat; renouationem illam, ad quam Paulus ibi hortatur filiorum Dei esse, & perpetuum iustorum profectum, quo de die in diem renouantur? Quid quòd Caluinus ipse hanc regenerationem & renouationem eodem modo ibidem describit? *Hæc*, inquit, *instauratio non vno momento, vel die, vel anno impletur, sed per continuos imò etiam lentos interdum profectus abolet Deus in electis suis carnis corruptelas, repurgat eos sordibus, sibique in templa consecrat, sensus eorum ad veram puritatem renouans.* Hæc est quotidiana ipsorum iustorum renouatio, profectus quotidianus, quo de virtute in virtutem ambulant, quo legitimum certamen certant positi in agone; quo denique seruiunt iustitiæ, & exercent eam; ambulantes in via iustitiæ, & facientes voluntatem Dei; vt propterea absurdissimè præcedentibus verbis adiungat Caluinus: *quo se tota vita exerceant in pœnitentia*. Non enim hæc est peccatorum pœnitentia, sed est

Ibid. vbi supra.

qui prius se Dei esse nouerit, i. (vt ipsemet exponit) *nisi qui prius gratiam Dei apprehenderit*: in qua per fidem apprehensione totam peccatoris iustificationem ponit Caluinus. Atque ita vbi Christus dicit *iustos non indigere pœnitentia*, cum Caluino contra dicendum est, solos iustos idoneos esse ad pœnitentiam agendam. At verò vel sola parabola hæc Euangelica totam hanc impiam doctrinā (quid enim magis impiè doceri potest, quā ante pœnitentiam peccatorem iustificari?) luce meridiana clarius subuertit. Hic enim, antequam Pater accurrat, vt filium peccatorem in gratiam recipiat, variā & veram pœnitententiam agit peccator. In se reuertitur, suam turpitudinē & miseriam agnoscit. Odit peccata præterita, propositum surgendi à peccato, seséque emendandi concipit. Benignitatis paternæ spem habet. Inuocationem & veniæ supplicationem animo proponit. Ad eam exequendam tendit. Ac sic demum accurrit pater misericordiarū, & totā illā præeunte pœnitentia, in gratiam recipit, peccata condonat *primaq; stola reddita*, id est, renouatione interna, quam in baptismo acceperat, ei restituta, hoc demum modo iustificat, ex impio iustum, ex filio iræ filium Dei (*ex immundo mūdum facit.*) Est quidem aliqua fides, quæ pœnitentiam præcedit, & ipsius pœnitentiæ fundamentum, mater & radix est Ea videlicet qua credimus Deum esse bonorum ac malorum remuneratorē. Ab hac enim incipit omnis nostra salus & iustificatio coram Deo. Vnde Apost. *Accedentem ad Deū credere oportet quia est, & quia inquirentibus se remunerator est*. Sed hanc fidem nec hoc loco, nec omninò agnoscere vult Caluinus in Iustificationis negotio. De fide illa, loquitur, qua sola iustificari impios arbitratur, id est, de fide apprehendente gratiam Dei, sibiq; firmiter persuadente, quod Deus iam illi propitius est, eumque in gratiam recipit suam. Nam nec pœnitentiam agere *nisi qui Dei filium se esse iam nouerit*, nec Dei se filium esse persuadere sibi quenquam posse, *nisi prius Dei gratiam apprehenderit*, Caluinus affirmauit. Vult ergo ante omnem pœnitentiam certum quemlibet esse debere de Dei gratia, de salute, de recōciliatione facta. Hoc totū, vt dixi, ista parabola manifestè cōfutat. Sed

Luc 15.

Iob 14.

Fides pœnitentiæ radix quæ & quomodo

Hebr. 11.

Iustificationem ante omnem pœnitentiam ponit Caluin.

& illæ

& illæ quoque Scripturæ, quas sibi opponit Caluinus, leuissimeq; soluit vel dissoluit potius, penitusq; corrumpit, luculentissimè idem docent. Ac primùm notandum est, quanto contemptu verba Scripturæ reiicit. Eos enim qui verba Scripturæ in hac parte manifestissima premunt & & vrgent, ait nefarius impostor, *in syllabarum contextu superstitiosius hærere*. Ita nunc diuinę Scripturæ verba, *syllabarum contextus* æstimanda sunt, & illa religiosè premere, superstitio erit. Sic scilicet Scripturas veneratur Caluinus, quoties prępostéris eius placitis aduersantur. Verba Christi iam *syllabæ* erunt, & eorum ordo atq; progressus, pueriles erit & alphabeticus *contextus*, quem abecedarii faciunt, vt dictiones integras componant. Hac rhetorica extenuatione, his flosculis ac schematibus, homo impius Sacram diuinarum Scripturarum veritatem eludit, & deridendam proponit.

Caluinus Scripturæ cō temptor, quādo cōtra ipsum facit.

Sed videamus tamen cur ordinem verborum in Scriptura propositum, negligi à nobis velit & quare *superstitiosè* illis nos *inhærere* declamitet. *Nō animaduertūt* (inquit) *quo sensu inter se illa verba cohæreant*. Docebit nos igitur opinor. *Nam dum in hunc modum concionātur Christus Dominus & Ioannes: Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorū, resipiscendi causam ab ipsa gratia & salutis promissione ducunt. Perinde ergo valent eorum uerba ac si dicerent. Quoniam appropinquauit regnum cœlorum, ideo resipiscite.* Videat vnusquisque & attēdat vafri hæretici fraudes & imposturas. Quia appropinquat regnū cœlorū, ideo resipiscendum, & agenda pœnitētia est, causaq; agendæ pœnitētiæ est gratia & salutis promissio: ergo fides gratiā & salutis promissionem certò apprehēdens, in qua iustificationē omnem ponit Caluinus, ipsam pœnitentiam præcedere debet. Hoc enim est quod Caluinus hic probare cō tendit. Duplex hic impostura & fallacia est. Prima, quia causam finalem ponit pro causa efficiente, quæ effectum debet præcedere. Appropinquatio regni cœlorum, quam Christus & Ioannes prædicarunt, causa finalis est ipsius pœnitentiæ, quā prędicant. In hunc quippe finem iubet eos pœnitere, vt regnum cœlorū, quod in proximo iam erat, consequerentur. *Causa igitur pœnitentiæ ab ipsa quidē*

Caluinus causas cōfundens fallit.

gratia & salutis promissione ducitur, vt Caluinus arguit, sed causa finalis, non efficiens. Disputat autem Caluinus efficientem & præcedentem pœnitentiæ causam esse ipsam gratiam & salutis promissionem, idque adeo iam fide apprehensam & obtentam. Ait enim *non posse hominem serio pœnitentiæ studere, nisi se prius Dei esse nouerit*. Sic causam vrgens, sed finalem, fallit imperitum lectorem, qui inter causas distinguere nescit. Alia impostura & fallacia est, quod nunc pœnitentiæ causam ponit *gratiam & salutis promissionē*, nō adijciens, *fide apprehēsam atque obtentam*. Quod tamen hoc loco probare contendit. Hanc adiectionem & perspicuam argumenti formā studio celat, vt argumenti absurditas minus appareat. Minus.n. absurdum est dicere *pœnitentiæ causam esse salutis promissionem* (quia certè talis promissio & spes consequendæ salutis magnus fit ad pœnitentiam agendam stimulus, ideoque vera causa, sed finalis,) quam si pœnitentiæ causam esse dixisset *gratiā & salutis promissionē iam fide apprehensam, atque ita certissimè obtentam*. Mox enim cuiusque animo occurreret, hoc pœnitentiæ agendæ causam esse non posse, quum hoc ipsum finis & effectus pœnitentiæ sit, vt gratiam à Deo & salutem promissam consequamur: neque iam de medio laborandum esse, vbi finem adeptos nos esse cernimus. Finis quippe omnis pœnitentiæ est, ut à Deo ueniam peccatorum impetrantes, eique reconciliati, eius gratia & promissa salute fruamur. Hac de causa uafer hæreticus totum animi sui sensum, totumque uenenum, vt simplici lectori imponat, aperire noluit.

Caluinus impostor callidus.

Subiungit, *vocem illam Ioannis in deserto, Parate uias Domini*, &c. *à consolatione & læto nuncio inchoare debere*. Verū hoc est, tanquam causam mouentem & stimulantem ad pœnitentiam agendam, & ad parandas per pœnitentiam vias venienti gratiæ, talem consolationem & lætum nuntium proponi. Non autem vt ante pœnitentiæ actum, eo se frui, idque iam possidere se quisquam existimet; quod illa consolatio, & illud bonum nuntium proponit. Atque hæc ille de verbis Christi & Ioannis, Matth. 3. & 4. disputat.

Sed quum fateatur Apostolos simile prædicandi mandatum

datum accepisse, & Paulū eum ordinem sequutum fuisse, vt testatur Lucas, Act. 20. 21. qui fit, quod nec Pauli, nec alterius cuiusquam Apostoli verba Caluinus profert, vt illis quoq; aliquid respondeat? An omnia illa nihil aliud sunt, quā *syllabarum contextus abecedarius*, cui hærere superstitiolum sit? Sed versutus hæreticus tacere illa mauult, quàm ad maiorem turpitudinis suæ demonstrationem illa pertractare. Proferemus ea igitur in lucem, ut quomodo impius hæreticus totum pœnitentiæ ordinem in Scripturis descriptum inuerterit, magis ac magis intelligatur. Mandatum prædicandi quod Apostoli acceperunt (ad hanc rem quod attinet) huiusmodi fuit: *Hæc sunt verba quæ locutus sum ad vos, quum adhuc essem vobiscum, quoniam necesse est impleri omnia*, &c. & paulo post: *prædicari in nomine eius pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes*. Hoc mandatum repetijt Petrus. *Hunc Deus exaltauit ad dandam pœnitentiam Israeli, & remissionem peccatorum*. Semper præcedit remissionem peccatorū pœnitentia, ut causa suum effectū, & mediū suum finem. Illum ordinem seruauit Petrus, seruauit Paulus, seruauerunt & alij Apostoli. Petrus in prima sua concione; *Pœnitentiam*, inquit, *agite, & baptizetur vnusquisq; vestrum in remissionem peccatorum*. Hic rursum causa quidem finalis agendæ pœnitentiæ & suscipiendi baptismi est remissio peccatorum, sine qua nulla est iustificatio per fidem. Sed causa remissionis peccatorum præcedens, & ad eam disponens est pœnitentia, sicut causa efficiens instrumentalis est baptismus. Quemadmodū absurdissime diceretur, in hac propositione medici ad ægrum, cape hoc pharmacum, aperiatur tibi uena, potionem hanc utcūq; amaram epota, ut sanitatem recuperes, quod sanitatis recuperatio illa omnia præcedit, quia causa cur illa omnia subeūtur, sanitatis recuperatio est, sic omnino absurdissime disputat Caluinus, quia remissio peccatorum est causa agendæ pœnitentiæ, ideo hanc illam præcedere. Rursum sicut absurdissime dicitur, nemo potest curandæ ægritudini operam serio dare, nisi prius sibi persuadeat se esse sanum; sic absurdissime à Caluino dicitur, *nemo potest pœnitentiæ serio studere, nisi prius se Dei esse nouerit, vereque hoc sibi persuadeat*,

Luc. vlt.

Act. 5. 31.
Pœnitentia remissionem peccatorum semper præcedit.

Act. 2.

Sicut enim amaris medicamentis curatur ęgritudo,vt sanitas cōsequatur,sic medicus animarū nostrarū Christus, eiusque post eum Apostoli,amarum pœnitentiæ medicamentū peccatoribus præscribunt,vt remissio peccatorum consequatur.Sic Paulus commemorat apud Agrippā se

Act 26. & Iudæis & gentibus annūciasse *vt pœnitentiam agerent , & conuerterentur ad Deum,digna pœnitentia opera facientes.* Conuersioni ad Deum anteponit pœnitentiam , eamq; condignam, non per *superstitiosum syllabarum contextum*

2.Tim.2.25. (vt impius Caluinus loquitur)sed ordinem prędicationis suæ & conuersionis peccatorum commemorans.Sic alibi *Nequando Deus det illis pœnitentiam ad cognoscendam veritatem,& resipiscant à diaboli laqueis.* Pœnitentiam præponit non solum remissioni peccatorum & iustificationi , sed etiam ipsius veritatis cognitioni & fidei: quia ne ipsa veritas cognoscatur ,fidesq; rectà animo concipiatur,ipsa sæpenumerò peccata prępediunt.Sic verbi gratia de ani-

Joan.5. mi superbia in Pharisæis dixit Christus,*Quomodo potestis credere qui gloriam ab inuicē accipitis, & gloriam , quæ à solo Deo est nō quæritis?* vnde profiteē Paulus alio in loco,

Act.20.21. se prius pœnitentiā quā fidē prędicasse.*Docui* (inquit)*publicè & per domos,testificans Iudæis atq; gentilibus pœnitentiam in Deū & fidē in Dominū nostrū Iesum Christū* Et ma-

Marci.1. In Harmon. ad Marc.c 1. nifeste apud Marc.Christus.*Pœnitemini,et credite Euāgelio.*

Quæ verba duplici cauillo conatur eludere Caluinus. *Quari*(inquit)*potest,quum ex Euangelio pendeat pœnitētia , cur eam Marcus ab Euangelij doctrina separet.* Primùm nō Marcus,sed Christus hæc verba dixit : Deinde Christus pœnitentiam ab Euangelii doctrina non separat , vt fin-

Pœnitentia præcedit fidem. git Caluinus, sed ad fidem Euangelio præbendam , seu ad credendum Euangelio , viam ac præparationem necessariam esse pœnitentiam docet.At si ita est , *quomodo ex Euangelio pendebit pœnitētia?* ait Caluinus.i. quomodo erit meum paradoxum verum,qđ prius oportet credere

Caluinus Scripturæ Euangelicæ corruptor. Euangelio,& per illam fidem Deū sibi habere certo propitiū , vt sic pœnitentiæ serio studeatur? *Duplex* (inquit) *solutio est.Nā Deus interdū sic nos ad resipiscendū inuitat,ut tantū dicat mutandam esse in melius uitam postea conuersionē & vita nouitatem Spiritus sui donum esse ostendit vt sciamus non*

mus nõ tantum nobis præcipi quod officij nostri est sed obsequendi gratiam & virtutem simul offerri Hæc Caluinus ex parte falsum narrat, ex alia parte qua uerum dicit suis placitis contradicit. Falsum est, *Deum interdum ad pœnitentiam sic inuitare: vt tantum dicat in melius mutandam esse vitã*. Semper enim peccati præteriti odium, & propter offensum Deum tristitiam ac dolorem Scriptura à pœnitentibus flagitat. Quod autem dicit & verum dicit, vitæ nouitatem Spiritus S. donum esse, Deumq; non solum præcipere, sed etiam obedientiæ & exequendi facultatem conferre, alteram Caluini hęresem funditus euertit, qua docet Dei mandata obseruari non posse, nec ad ea nos obligari, nec Spiritum Christi in adiutorium nobis dari, vt *ad iustitiam consequendam nos iuuet, nec vt per eum adiuuemur ad iustitiã summam*, sed *vt beneficia Christi in cordibus nostris obsignet*, ipseque Christus tota nostra sanctificatio ac iustitia sit.

Caluinus sibi cõtrarius.

Instit. lib. 3. cap. 7 nu. 2. & c 1 nu. 1. & seqq.

Sed pergamus cũ Caluino hoc in loco. *Si hoc modo accipimus*, inquit, *quod Ioãnes concionatus est* (de pœnitẽtia agẽda in remissionẽ peccatorum) *sensus erit. Dominus vos ad se cõuerti iubet. Quia vero id nõ potestis propria industria, Spiritũ regenerationis promittit. Quare hãc gratiã fide amplecti vos oportet.* Omnia cõfundit & peruertit Caluinus. Ioãnis Baptistæ prædicatio (de qua tamen hic nõ agitur, sed de Christi) illa erat, vt pœnitẽtiã ante omnia agerent, nõ quidẽ ppria industria, & solis naturæ viribus, sed ex speciali diuinæ gratię adiutorio, quo nec veteris legis iusti, nec qui tũc erant fideles Iudęi carebãt. Spiritus regenerationis, quę vitę nouitatem inducit, promittitur quidẽ pœnitẽtibus, vbi Deo recõciliati peccatorũ remissionẽ consecuti fuerint: non quia fide illã apprehenderunt, (somniũ hoc Caluini est) sed quia credentibus & pœnitentibus, *dignaque pœnitentia opera facientibus* (vt Paulus concionari solebat) ille Spiritus regenerationis per Christum confertur: pariter & vna cum remissione peccatorum. Et hoc modo pœnitentia semper præcedit ipsam regenerationem, & remissionem peccatorum, quam Euangelium docet. *Spiritus regenerationis fide apprehensus*, vt Caluinus loquitur, id est, credere quod pœnitenti ille Spiritus

Scripturam corrumpit Caluinus.

Act. 26.

Regeneratio fide apprehēsa non facit pœnitere.

ritus à Deo impertietur, non facit vt homo ritè pœniteat, nec quicquam in eo operatur, in quo nondum est, & cui nondum collatus est, vt sic propriæ industriæ defectum ille suppleat, iuxta Caluini figmentum, sed specialis Dei gratia, quæ hominem ad pœnitentiam excitat (est enim & illa donum Dei singulare) humanæ industriç impotentiam supplet, facitq; vt homo ueram & legitimam pœnitentiam agat.

Sed hic Caluinus memor se Spiritui regenerationis & nouitati uitæ plus tribuisse, quàm aliàs solet, aut quā solus fidei iustificantis doctrina permittit, seipsum tēpestiue corrigit & dicit. *Quanquā fides, quam haberi Euāngelio, Christus postulat, minimè ad donum renouationis restringi debet, sed præcipue ad peccatorum remissionem spectat. Coniūgit enim Ioannes pœnitentiam cum fide, quia se ideo Deus nobis reconciliat, vt tanquam Pater à nobis sanctitate & iustitia colatur.* Præoccupatione hac vtitur Caluinus, quia perpetua eius & suorum doctrina est fidei iustificantis obiectū nihil aliud esse quàm gratuitam peccatorū remissionem in Euangelio prædicatā à fide apprehensam. Nūc autem affirmat Spiritum quoq; regenerationis per fidē quam Euāgelio habemus, apprehēdi, ut fide iustificemur. Respondet autem *non ad hoc donum renouationis restringi fidem, sed præcipue remissionem peccatorum spectare.* Quæ responsio tametsi in forma recipiatur, satis adhuc eius altera sententia refutatur. Satis enim nobis est, quòd ad hoc donum renouationis fides spectat. Non uolumus ad hoc donum fidem restringi. Plane uolumus ad remissionem quoque peccatorum fidem ampliari. Sed uolumus, & uult Scriptura, ut ad utrūque fides spectet: iuxta illud

Tit. 3.

Pauli. *Saluos non fecit per lauacrum regenerationis* (ubi peccatorum remissio innuitur) *& renouationis per Spiritū S. quem effudit in nos abunde.* Satis nobis est Deum se nobis

Caluinus seipsū refutat.

ideo reconciliare, ut postea colamus eum in sanctitate & iustitia, quod hic fatetur Caluinus. Sic enim non in sola remissione peccatorum, nec in sola fide eam apprehendente, salus & iustitia nostra consistit (quod assiduè Caluinus docet, & constanter Catholica damnat Ecclesia) sed præterea in Spiritu regenerationis & uitæ nouitate,

tate, quæ altera & potior eſt Chriſtianæ iuſtitiæ pars. Sed hoc in prioris ſolutionis ſuæ gratiam ponere & concedere coactus eſt Caluinus.

Poſterior ſolutio eſt, *Credere Euangelio* in his Chriſti verbis *tantundem valere atque gratuitam iuſtitiam amplecti. Sæpe enim in Scripturis ſpecialem iſtam inter fidem & remiſſionem peccatorum relationem occurrere: ſicut quum docet nos fide iuſtificari*. Hæc altera ſolutio per ſe abſurdiſſima eſt, vt eius confirmatio penitus inſulſa. Abſurdum & impium eſt (*credite Euangelio* hunc ſenſum habere, *Gratuitam iuſtitiam amplectimini:* quaſi Euangelium eiuſque prædicatio nihil aliud credendum fideque amplectendum contineret, quàm gratuitam iuſtitiam, maximè in ſenſu Caluini, qui per gratuitam iuſtitiam non plus intelligit quam gratuitam remiſſionem peccatorum, quæ initialis & minima pars iuſtitiæ Chriſtianæ eſt, ſane vt priuatio veteris formæ inter principia rei generandæ minimum & maximè impropriè principium eſt. *Credere Euangelio*, eſt omnia credere quæ Euangelium de Deo, de Chriſto, de tota fide ac ſalute humana docet. Solutionis confirmatio inſulſa eſt; Hæc enim eius vis & conſecutio eſt. *Occurrit ſæpe in Scripturis inter fidem & remiſſionem peccatorum relatio*, id eſt, ſæpe in Scripturis remiſſionem peccatorum credere docemur, ergo hoc in loco *credere Euangelio*, ſignificare debet *credere gratuitam iuſtitiam*, quæ eſt (in ſenſu Caluini) remiſſio peccatorum. Inſulſa & friuola hæc conſecutio eſt; primum, quia etſi ſæpe ita ſe res habeat, quum etiam ſæpe aliter ſe res habeat, & alijs in locis ſæpiſſimè fides alia quàm plurima obiecta reſpiciat, nulla eſt conſecutio, vt hoc in loco ad illud vnum obiectum fides reſtringatur. Deinde Euangelium multo plura in ſe complectitur quàm gratuitam peccatorum remiſſionem. Non ergo ſequitur. Credere gratuitam remiſſionem peccatorum ſæpè Scriptura docet. Ergo quum dicitur, *Credite Euangelio*, idem & non aliud docere putanda eſt.

Euangelio credere qd.

Caluini inſulſa conſequentia.

Sed quomodo hoc ipſum Caluinus probat, quod fides ſæpenumero in Scripturis ad peccatorum remiſſionẽ refertur. *Sicuti* (inquit) *quum docet nos fide iuſtificari*. Egregia

gia scilicet probatio, quæ sola nouella S. Scripturæ corruptela nititur. Nam fide iustificari in Catholica hactenus Ecclesia, nunquam illum sensum habuit, fide amplecti gratuitam iustitiam. Nouella hæc est & horum temporum corruptela pestilens. Fide iustificamur in sensu veterum Ecclesiæ Patrum, maximeque Sancti Augustini, (loquendo de ipsa in se fide) quia totius iustificationis nostræ coram Deo fides, qua in Deum & Christum eius credimus, fides (inquam) sana & orthodoxa, omnia credens, quæ diuinitus ad credendum reuelata sunt, radix, principium, & fundamentum est: nec sine illa iustificari quisquam potest. Aut certè fide iustificamur (loquendo de perfectione eius) non qualibet, sed (vt Paulus docuit) *Fide per charitatem operante*. Ita vtraque Caluini solutio contra tam perspicua Christi verba, quibus pœnitentiam fidei vt medium fini anteponit, varia impietate & absurditate plena est.

Fide iustificari quid.

Gal. 5.

Redeamus nunc ad principale institutum nostrum. Sanè in tota Scriptura vbicunque prædicatur pœnitentia, remissioni peccatorum & conuersioni ad Deum, ipsique reconciliationi & iustificationi peccatoris, vt causa suo effectui & medium suo fini anteponitur. Sed totum hunc pœnitentiæ ordinem inuertit impius Caluinus, vt solam suam iustificantem fidem, absque vlla præcedentis pœnitentiæ necessitate, sustineat. Dicat fortè aliquis. Nullam ergo Caluinus pœnitentiam agnoscit peccatoribus necessariam, vt *ad Deum conuertantur & sanentur*, quam toties & tam euidenter Scriptura commendat ac mandat? Certè Caluinus ipse in tractatione Scripturarum quæ pœnitentiam prædicant, vt ad Deum peccator conuertatur, eandem aliquando docet & tradit. Sed memor huius suæ doctrinæ, eam in sua Institutione, quam omnibus nefarijs & pestilentibus dogmatibus refertam esse voluit, temperat ac moderatur hoc modo. *Diximus* (inquit) *& nos quodam loco nunquam sine pœnitentia obuenire peccatorum remissionem, quod nulli nisi afflicti & peccatorum conscientia vulnerati Dei misericordiam implorare sincerè possunt, sed simul adiecimus, pœnitentiam non esse causam remissionis peccatorum. Illa quoque animarum*

Instit. lib. 3. ca. 4. num. 3.

Pœnitentiam remissioni

rum tormenta sustulimus, quod debita praestanda sit. Agnoscit se docuisse aliquando pœnitentiam ad remissionem peccatorum esse necessariam, sed doctrinam illam duplici moderatione restringit. Vna est, quòd non sit remissionis peccatorum causa: altera quod debitam pœnitentiam praestari debere non docuerit. Vtrumque Scripturis ex diametro aduersatur. Pœnitentiam esse remissionis peccatorum causam, non sanè efficientem aut meritoriam, (gratuita quippe est omnis peccatorum remissio, qua ex impio aliquis fit iustus) sed causam sine qua non, vt loquuntur Dialectici, & necessariam (quia necessaria est ad veniam consequendam dispositio) omnes Scripturae superius citatę perspicuè docent: maximè illud Petri, *Pœnitentiam agite, in remissionem peccatorum.* Similiter ad impium Simonem Magum. *Pœnitentiam age ab hac nequitia tua, & Deum roga si fortè remittatur tibi haec cogitatio cordis tui.* Rursum debitam pœnitentiam esse praestandam, (quod se sustulisse gloriatur Caluinus,) ex diametro repugnat illis Ioannis Baptistae verbis, *facite fructus dignos pęnitentia*: & illi Pauli doctrinae, quam Iudaeos & gentes docuit, vt *digna pęnitentia opera facerent.* Haec enim digna pœnitentiae opera, & fructus pœnitentiae digni debitam illam pœnitentiam praestandam docent, quam tradunt accuratè SS. Patres, & post eos doctores Scholastici, & quam se sustulisse gloriatur Caluinus. Nec minus animarum tormenta adfert, qui *digna pœnitentia opera* docet, quod Paulus fecit, quam qui debitam praestandam pœnitentiam affirmat; quod Ecclesia docet, docuitque his multis seculis, vt ipsemet fatetur Caluinus. Caeterum vt proteruus aeger necessaria corporis medicamenta tormenta corporis vocat, & medicum crudelitatis accusat, sic proteruus & impius Caluinus, alijque horum temporum haeretici, *digna pęnitentia opera*, quae animabus curandis Apostoli adhibuerunt, & post illos Ecclesia *animarum tormenta* vocant, & asperitatis ac seueritatis nimiae Ecclesiam accusant, non praesentem modò, sed & antiquissimam, omniumque post Christum aetatum Patres. Sic enim Caluinus scribit: *Parum me mouent; quae in veterum scriptis de satisfactione pas-*

[Margin notes: peccatorum necessariam quo Caluinus docet. — Pœnitentia necessaria dispositio ad iustificationē. — Act. 2. Act. 8. Mat. 3. & 4. — Luc 3. — Act. 26. — Animarum medicinam non tormenta pœnitentia Ecclesiastica adfert. — Instit. l. b. 3. ca. 4. n. 38.]

sim occurrant. Video quidem eorum nonnullos (dicam simpliciter, omnes fere quorum libri extant) aut hac in parte lapsos esse, aut nimis asperè ac durè loquutos. Sic ille suos medicos accusat.

Sed vt ad præcedentia Caluini verba redeamus, sicuti Scripturis sanctis (quod iam ostensum est) apertè aduersatur, sic & secum ipse apertissimè pugnat; Supra enim

Instit. lib. 3. cap 3. nu. 2.

dixerat: *Ostendere volumus non posse hominem pœnitentiæ seriò studere nisi se Dei esse nouerit: Dei autem se esse nemo verè persuasum est, nisi qui eius gratiam prius apprehenderit.*

Instit. lib. 3. cap. 4 nu. 3.

Hoc autem loco dicit: *Nulli nisi afflicti & peccatorum conscientia vulnerati misericordiam Dei implorare sincerè possunt, & hanc esse causam cur sine pœnitentia peccatorum remissio non obueniat.* Hæc inter se pugnare quis non videt? Qui iam se Dei esse nouit, & hoc verè persuasus est, eiusque gratiam fide apprehendit, ille profecto summam conscientiæ pacem obtinet, ille peccatorum conscientia nec vulneratur, nec affligitur, quia illa iam sibi remissa esse, & Dei filium iam se esse certissimè credit. Rursum qui vulneratur & affligitur conscientia peccatorum, ille se adhuc Dei esse Deique gratiam apprehendisse aut penitus ignorat, aut certè dubitat. Idcirco enim affligitur, quia Deum sibi iratum propter peccata aut sentit aut timet. Contraria igitur hæc & pugnantia apertè sunt. De vtrisque tamen Caluinus dicit quod soli tales pœnitentiæ operam dare, Deique misericordiam sincere implorare possunt. Sed ideo hæc ita pugnãtia Caluinus scripsit ac docuit, quia vno in loco vult pœnitentiam ex fide iustificante nasci, & hominem sola fide iustificari, iuxta proprium suum dogma; alio in loco pœnitentiam peccatori necessariam vult docere, iuxta manifestas Scripturas. Dũ ergo quæ iuxta Scripturas alibi docuit moderari & temperare vult, tam diuinis Scripturis quam sibi ipsi manifestè repugnat & aduersatur. Et sic quidẽ Caluinus totum pœnitentiæ ordinem inuertit, qui in præsenti Euangelio luculenter docetur.

Caluinus sibi ipsi cõtradicit.

Nunc ipsam pœnitentiæ naturam ac rationem totam quomodo subuertat ac tollat, contra huius Euangelij apertam doctrinam, paucis explicandum est. Sane eam, vt

Pœnitentiam cũ profectu iustorũ quotidiano confundit Caluinus.

vt dixi, cum quotidiano iustorum profectu confundit. Nam post longam de pœnitentia disputationem, quam duabus partibus constare vult *mortificatione carnis, & spiritus viuificatione*, quæ duo in illis verbis contineri affirmat: *Desine a malo, & fac bonum*, tandem concludens dicit: *Vno ergo verbo pœnitentiam interpretor regenerationem: cuius non alius est scopus nisi vt imago Dei, quæ per transgressionem Adæ fœdata, & tantum non obliterata est, in nobis reformetur. Sic docet Apostolus: Renouamini Spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem qui secundum Deum creatus est in iustitia & sanctitate. Item alibi. Induentes nouum hominem, qui renouatur ad agnitionem & imaginem eius qui creauit illum.* Hæc Caluinus. At quis dubitat, quis ignorat Apostolum ista scribere non ad infideles & impios, quibus *Deus dat pœnitentiam vt conuertantur & sanentur*; sed ad credẽtes & iustificatos, quibus dixit: Ephesijs quidem; *Non estis iam hospites & aduenæ, sed ciues Sanctorum & domestici Dei?* Colossensibus autem: *Gratias agimus Deo pro vobis &c. audientes fidem vestram in Christo Iesu, & dilectionem quam habetis in Sanctos omnes.* Non ergo isti de numero pœnitentium erant, nec pœnitentiam docuit Paulus, quum illa scriberet.

Institut. lib. 3. cap. 3. nu. 8. Ibid. nu. 9.

Ephes. 4. 23.

Coloss. 3. 10.

Ephes. 2.

Coloss. 1.

Rursum quis dubitat, quis ignorat; renouationem illam, ad quam Paulus ibi hortatur filiorum Dei esse, & perpetuum iustorum profectum, quo de die in diem renouantur? Quid quòd Caluinus ipse hanc regenerationem & renouationem eodem modo ibidem describit? *Hæc*, inquit, *instauratio non vno momento, vel die, vel anno impletur, sed per continuos imò etiam lentos interdum profectus abolet Deus in electis suis carnis corruptelas, repurgat eos sordibus, sibique in templa consecrat, sensus eorum ad veram puritatem renouans.* Hæc est quotidiana ipsorum iustorum renouatio, profectus quotidianus, quo de virtute in virtutem ambulant, quo legitimum certamen certant positi in agone, quo denique seruiunt iustitiæ, & exercent eam; ambulantes in via iustitiæ, & facientes voluntatem Dei; vt propterea absurdissimè præcedentibus verbis adiungat Caluinus: *quo se tota vita exerceant in pœnitentia.* Non enim hæc est peccatorum pœnitentia, sed est

Ibid. vbi supra.

iustorum in via Domini ambulatio & in mandatis eius exercitatio. De qua sic Augustin. *Hac est in hac peregrinatione iustitia nostra, ad illam perfectionem plenitudinemq; iustitiæ, vbi perfecta charitas erit, ipsiusq; cursus rectitudine & perfectione tendere, castigando corpus, eleemosynas dando, orationibus insistendo, & hoc faciendo in doctrina sana.* Hæc ille. Hoc quippe modo, vt alibi idem docet, *perfecti esse possumus iustitiæ possessores, si recto itinere fidei, de die in diem nostra renouatione perficientes, iam perfecti fiamus eiusdem iustitiæ viatores.* Absurdissimè igitur Caluinus, quotidianum illum iustorum profectum, qui iustitiæ Christianæ cursus est, cum impiorum hominum pœnitentia confundit. Christus apertissimè hæc duo distinxit, quum diceret *iustos non indigere pœnitentia:* indigent enim sanè quotidiano profectu. Sed ille quotidianus iustorum profectus peccatorum pœnitentia in Scripturis vocari non solet. Sub persona filij prodigi suppliciter ad patrem redeuntis, hominem pœnitentem describi, & hanc parabolam proximæ Christi doctrinæ de pœnitentia peccatorum confirmationem esse, ipsemet Caluinus in Harmonia hoc Euāgelium explicans profitetur. Atqui in huius pœnitentia, quæ renouatio, quis profectus, quis in virtute progressus apparet? Quis non videt peccatorem describi à veteri vita resurgentem, non regeneratum aliquem in via iustitiæ proficientem? Quanta igitur Caluini dementia, in ea re pœnitentiæ vim ac rationem ponere, quæ non peccatoribus, sed iustificatis propria nihil prorsus cum veri hominis pœnitentia aut resipiscentia commune habet? Cæterum hoc paradoxum Caluino placuit, primum vt veri hominis pœnitentiam (ne animarum aliqua ponerentur tormenta) penitus è medio tolleret: Deinde vt illa sublata, soli iustifi anti fidei facilior pateret via. Tum vt tota iustorum renouatio per Christi gratiam facta, non aliqua coram Deo iustitia, sed perpetua quædam pœnitentia censeretur. Tandem vt hoc modo nouam quandam & singularem scholam, non à Catholicis modò vniuersis, sed ab ipsis Lutheranis, alijsque horum temporum sectis diuersam, homo audax & improbus aperiret. Quam variam eius impietatem, (qua

stante

In lib de perfect. iustitiæ.

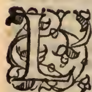
De pec mer. & remiss. li. 2. cap. 13.

Lucæ 15.

ſtante tota huius Euangelij doctrina corruit,) populo fideli (quantum expedire videbitur) aperire, & meritò execrandam proponere operæpretium erit.

FERIA II. HEBDOM. III. Quadrageſimæ.

Nemo Propheta acceptus eſt in Patri ſua. Luc. 4.

LOCVS explicandi veram & propriam cauſam non efficaciter operantis gratiæ Chriſti, ſeu quoad miracula externa ab ipſo facta, ſeu quoad dona ac motus animorum internos: id eſt, cur Chriſtus ſua alicubi miracula operetur, alibi non operetur; ſuæque gratiæ effectus in quibuſdam producat, in quibuſdam non. Eadem quippe eſt vtriuſque operationis diuinæ ſuum aliquando effectum non ſortientis ratio, cum ad humanam ſalutem vtrunque Deus operetur: maximè vero donorum gratiæ, quę in cordibus ipſis hominum ſuam ſedem habent: & quæ ſic in homine Deus operatur, vt actiones inde emanantes humanæ ſint, ideoque liberę, vel ſaltem vt hęretici concedunt, ſpontaneæ: de eo enim hoc nunc loco non laboramus. Si ergo defectus operationis diuinæ ſuum effectum non ſortientis in ipſis miraculis, quæ extra hominem Chriſtus operabatur, ſoliuſque Chriſti, opera fuerunt, non ab ipſo Chriſto, ſed ab hominibus in quorum gratiam fiebant, cauſam accepit; multo magis gratiæ internæ ſuum aliquando effectum in duris hominum cordibus non ſortientis cauſa non in Deo, ſed in ſolis hominibus ponenda erit. Eſt autem hæc explicatio hoc loco vtilis & oportuna, propter hæreticorum huius temporis maximè Caluini, variam hac in parte corruptelam & impietatem. Ille enim vtriuſque generis gratias & benefi-

Gratia Dei cur ſuũ ſemper non ſortitur effectũ.

cia Christi, ita partim ex absoluta Dei voluntate, cui resisti non possit, partim ex gratia per seipsam efficaci, quam humana voluntas abijcere nequit, proficisci & promanare docet; vt tam in quibus illæ gratiæ de facto & efficaciter præstantur, quàm in quibus non præstantur, sola vel præstandi vel non præstandi causa Deus ipse sit, qui vbi efficaciter præstantur, *totum solus facit*, vbi non præstantur, solus etiam in causa est: quatenus *impiorum corda excæcat, stupore percutit, voluntates excitat, & conatus firmat*. Quorum duo priora in a Harmonia, duo posteriora in pestilenti sua b Institutione scripsit: & adhuc istis teriora, vt in opere nostro de Iustificatione olim late ostendimus. Atqui in hoc præsenti Euangelio docet Christus causam, cur in sua patria, & in ciuitate Nazareth, in qua nutritus erat, nulla miracula faceret, ipsorum ciuium suorum incredulitatem, arrogantiam, Christique contemptum fuisse. *Dicetis*, inquit, *mihi hanc similitudinem, Medice cura teipsum: quanta audiuimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua*. Ad hanc eorum obiectionem, qua conqueruntur quod in ciuitate Nazareth miracula non faceret, sicuti in Capharnaum plurima & stupenda fecerat, vide quid respondeat: *Amen dico vobis, quia nemo Propheta in patria sua*, id est vester mei contemptus, qui inter vos humili loco natus videor, huius rei causa est. Quod expressius diuus Matthæus & Marcus posuerunt: apud quos Christus in simili causa & eisdem ciuibus suis dixit: *Non est Propheta sine honore nisi in patria sua & in domo sua. Et non fecit ibi virtutes multas propter incredulitatem illorum*. Imò ait Marcus, *non poterat ibi vllam virtutem facere, nisi paucos infirmos impositis manibus curauit: & mirabatur propter incredulitatem illorum*. Quæ sanè diui Marci verba, ita perspicua veritate Caluini oculos perstrinxerunt, vt mendaciorum suorum alijs in locis immemor (nominatim quæ ad caput decimum tertium Matt. scripserat, ad illa verba, *vobis datum est nosse mysteria regni cælorum, illis datum non est*, vbi dicit Deum doctrinæ suæ luce priuare homines, *non solum ænigmaticè loquendo, sed etiam quum apertè loquitur, eorum sensus hebetando & stupore percutiendo* vt in

Instit li. 2. ca. 3. num. 6. & seqq.

a In Matth. cap. 13.

b Lib. 2. ca. 4. num. 3. Lib. 11. cap. 4. & seqq.

Incredulitas causa non videndi miracula.

Matth. 13.

Marc. 6.

Caluin. sibi contrarius.

vt in plena luce cœcutiant, quam impiā suam sententiam alijs ibi Scripturis firmare contendit) ad hæc tamen Marci verba ita scribit. *Sanè ita res se habet. Dominus vbi videt virtutem suam à nobis non recipi, tandem eam subducit: & tamen interea conquerimur eius opem nobis deesse, quam nostra incredulitas procul arcet ac repellit. Marcus autem negās Christum etiam potuisse inter eos virtutes facere, eorum culpam amplificat, à quibus impediat. fuit eius bonitas. Nā certè increduli quantum in se est Dei manum sua contumacia constringunt. Non quod Deus quasi inferior vincatur, sed quia illi nō permittunt virtutem suam exequi.* Hæc Caluinus, præcedentem suam impiam sententiam impsemet refutans, alterius huius loci perspicuitate conuictus. Et optimè quidem dicit, *Deum à nobis quasi inferiorem non vinci*, *quando eius manum nostra contumacia constringimus*, id est, quando eius bonitatem & gratiam preuenientem & sufficienter excitantem repellimus; sed causam huius rei non satis explicat. Causa quippe hæc est, ideo in huiusmodi casu Deū ab hominis praua voluntate quasi inferiorem non vinci, quia ipsa praua voluntas non vincit in hoc casu, sed deficit. Quicunq; vincitur à vincente vincitur. Praua voluntas Dei gratiæ resistendo nihil vincit, sed suam impotentiam, & defectum ostendit. Non benefacere deficere est, nō consentire vocanti Deo voluntatis defectus est. Deum non posse peccare, non arguit in Deo aliquam impotentiā se summam perfectionē. Quare ita? Quia ipsum posse peccare defectus est & impotentia. Eodem modo, posse resistere gratiæ Dei, posse impedire bonitatem eius, nulla est prauæ voluntatis victoria aut potentia, sed summa miseria & impotentia. Ac per hoc Dei gratia à praua voluntate non vincitur. Deinde Dei gratia sicut & hæc Christi miracula non procedunt ab absoluta aliqua Dei voluntate & infallibili, qua si videl. quomodocunq; dispositos Deus sanare vellet, & apud quoscunque & quomodolibet dispositos Christus sua miracula præstaret; sed procedunt à voluntate Dei antecedente, qua paratus est Deus sanare, & paratus fuit Christus miracula facere, vbi à parte voluntatis humanæ impedimentum non erat. Quare Christus in

In Harmon. Euangel. ad Marc. cap. 6.

Caluinus seipsum refutat.

Gratia Dei cur à praua voluntate nō vincitur.

Gratia & miracula Christi non procedunt à voluntate Dei absoluta.

patria sua inueniens hoc impedimentum, id est, *propter incredulitatem suorum, nullas uirtutes fecit*. Eandem ob causam vbi virtutes fecit, fidei, & credulitati ipsorum tribuit, quibus sua beneficia præstitit. Quod illud toties repetitum, *fides tua te saluum fecit*, luculenter demonstrat. Deus ergo ab hominum incredulitate non vincitur, quia stante incredulitate Deus virtutes facere non intendit. Similiter Dei gratia à praua hominis voluntate consensum negante non vincitur, quia stante illa prauitate Deus per suam gratiam hominem conuertere non intendit.

Gratia quomodo voluntatē ex mala bonam facit. Retract. lib. 1. cap. 22.

Dices gratiam idcirco dari, vt ex praua voluntate bonā faciat. Verum sane id est, nam & miracula ideo fiunt vt homines credant. Sed vtrumque fit cum ipsius uoluntatis libera cooperatione; quæ propter suam libertatem, etiam semetipsam conuertere, & seipsam ex mala bonum facere dicitur. Ait enim diserte Augustinus. *In potestate hominis est mutare uoluntatem in melius: sed ea potestas nulla est nisi à Deo detur*, nempe nisi à Dei gratia præueniente accipiatur. Atqui (dicet aliquis) idem Augustinus docet *Dei gratiam à nullo duro corde respui, quia ideo data est vt cordis duritia primitus auferatur*. Verum quoque hoc est, quia durum cor ab excitante & præueniente gratia necessario mouetur, & hoc sensu penitus nō respuitur: duritia tamen tota cordis, vt à Deo motum seipsum quoq; moueat, actum conuersionis eliciendo, non semper aufertur: quia mouente cor durum Dei gratia, homo seipsum liberè mouet vel non mouet ad eliciendum actum Dei gratiæ conformem, vt* aliis multis in locis apertissimè Augustinus docet. Quare etsi ideo data sit gratia vt duritia cordis auferatur, quia tamen hic effectus diuinæ gratiæ operationi consequens quidem est, non autem proximus & immediatus, vt prior ille iam dictus, idcirco infallibiliter & perpetuo non sequitur, sicuti prior effectus, de quo Augustinus dixit, *à nullo duro corde respuitur*. Consequentis enim effectus intentio proximi effectus certitudinem necessario præsupponit. Deus enim intendens peccatorem conuertere, si ipse velit conuerti, tangit cor eius certissimè vt conuertatur si velit. Hæc apud

De prædest. Sanct. cap. 8.

* De correp. & grat. cap. 2. Conc. 27. in psalm. 118. Enar. in psal. 78 & 77. Serm. 13. de verb. Apost. De natura & grat. c. 32.

apud idoneos Auditores explicari hoc loco poterunt, vt omnes agnoſcãt, non in Deo aut gratiam neceſſariam ſubtrahẽte, aut ſufficientem denegante, ſed in ſeipſis cauſam eſſe, cur aut miracula hodie non fiant, ſicut olim (maximè in tanta hodie Martyrum copia, quos Anglicana perſecutio dedit) aut ad Deum homines à peccatis vel hæreſi non conuertantur. In ſeipſis inquam, quia aut oblatam Dei gratiam improba voluntate reſpuunt, aut orthodoxam veritatem luculentiſſimè hodie defenſam vanitati hæreticæ ad oculum demonſtratæ poſtponunt; aut ne illa gratia omnino offeratur; ne hoc ſeculo miracula per tot Martyres fiant, & ipſorum præcedentia peccata, & præſens incredulitas in cauſa fuerunt.

FERIA III. HEBDOM. III. Quadrageſimæ.

1. *Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum.* Matth. 18.

LOCVS obſeruandi frequentem in Scriptura loquendi modum vt effectum totum partialibus cauſis, & eiſdem infimis non rarò tribuat. Lucrari enim animam perditam, præcipuè quidem Deo, eius gratię & Chriſti merito tribuendum eſt, partim quoque ipſius conuerſi pœnitentiæ, lachrymis, fidei, fiducię, orationi, aliiſque ex libero eius arbitrio cum ſpeciali Dei auxilio profectis conatibus. Hoc tamen in loco tribuitur correptioni fraternę, quæ non niſi externum quoddam medium eſt, idemque inter externa infimum, quum Paſtoris prædicatio & correptio magis ſit ordinarium & excellens medium, quia ex vnctione loquitur. Docere hic locus hæreticos hodie debet, ne blaſphemiam putent, ſi Beatam Virginem aut alios Sanctos, *vitam, ſpem ac ſalutem noſtram* interdum vocamus: quatenus videlicet, vitæ, ſpei ac ſalutis noſtræ partiales cau-

Cauſis partialibus totus tribuitur effectus.

ſæ

sæ sunt, tametsi nec primariæ nec integrę. Docere et hic locus hęreticos debet, non statim vni causę totum effectum tribuere, quia vnius interdum causę mentio in Scripturis fit, vbi totus effectus consequi dicitur: vt in uariis illis sententijs: *fides tua te saluum fecit*, in Euangelio: & , *fide iustificamur* in Epistolis Paulinis: Quum enim de spe, & charitate & obseruatione mandatorum similes sententię legantur, vt illis quoque salus & iustificatio tribuatur, non magis soli fidei totus ille salutis & iustificationis effectus tribuendus est, quàm soli spei, aut soli charitati, aut soli obseruationi mandatorum. De spe Paulus dicit. *Spe salui facti sumus*. De charitate dicitur. *Charitas operit multitudinem peccatorum Dimissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multum Qui manet in charitate, manet in Deo, & Deus in illo Siquis diligit me, sermonem meum seruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus*. Multaque alia huiusmodi, quę diuus Ioannes tum in Euangelio suo, tum in Epistola prima de charitatis laude, necessitate uirtute amplissime scribit. Denique de uno illo charitatis actu huius Euangelii, quo per fraternam correptionem lucramur animam fratris nostri dicit diuus Iacobus. *Qui conuertit fecerit peccatorem ab errore via suę, saluabit animam eius, & operiet multitudinem peccatorum*. De obseruatione mandatorũ disertissime Christus dicit: *Si vis ad vitam ingredi serua mandata*. Et Paulus ad eundem sensum. *Circumcisio nihil est. & praeputium nihil est, sed obseruatio mandatorum Dei*. In his omnibus sententiis, partialibus causis totus tribuitur effectus, quia uerę causæ sunt, tametsi non integræ. Quod contra hęreticorum imposturas, ex huius occasione sententię obseruare operę precium erit.

Rom 8.
1. Petr. 4.
Lucæ 7.
1 Ioan. 14.
Ioan. 14.
Iacob. 5.
Matth 19.
1. Cor. 7.

(*,*)

2. Quod

2. *Quod si non audierit eos, dic Ecclesiæ. Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* Matth. 18.

LOcus explicandi contra horum temporum hæreticos, penes, quos est censura ac disciplina Ecclesiastica hic à Christo instituta: Disciplinam enim & censuram Ecclesiasticam à Christo hoc loco institui omnes intelligunt. Sed Ecclesię nomine, quid intelligi debeat, non omnes rectæ assequuntur. Hęretici hodie vt Ecclesiasticam disciplinam quam à Prelatis Ecclesię exerceri uidebant, penitus subuerterent, seque ipsos à censuris Ecclesię, ipsaque maxime excommunicatione immunes seruarent, nouas huius loci interpretationes commenti sunt. Quidam enim toti congregationi hāc authoritatem tribuunt, tum quia Ecclesia congregationem & multitudinem significat, tum maximè quia publica censura his uerbis significatur. Christus enim (aiunt illi) gradatim ascendit à priuata admonitione ad testes duos, aut tres: à testibus ad Ecclesiam: quæ nisi plures quàm duo aut tres essent, non esset gradatio, sed descensio. Totam igitur fidelium congregationem intelligunt, non quidem toto orbe dispersam, sed illius loci ac paræciæ, cui frater corripiendus subiicitur: quia actor sequitur forum rei. Hęc fuit prima Lutheranorum sententia, adeo ut quidam illorum uerterit hæc Christi uerba, *dic Reipublicæ*, ut annotauit hoc loco Beza. Sed hos oēs turpiter errare idem statim affirmat. Calui. igitur cum suis exponit hæc uerba, *dic Ecclesiæ*, id est, dic Senioribus populi. Nam ad hunc quidem locum ita scribit. *Legitimam Ecclesię gubernationem presbyteris iniunctam fuisse constat, non tantum verbi ministris sed qui ex plebe morum censores illi adiuncti erant.* Hæc ille hoc loco. Idem accurate docet Institutionum libro quarto capite tertio numero octauo, & Ecclesiæ nomine intelligendos esse ait *Seniorum Senatum* seu consistorium, ut nunc uocant. Theodorus Beza in hunc locum eodem fere modo: *Euangelista*, inquit, *pro Seniorum collegio Ecclesiam dixit.* Luc. autem ca. uigesimo secundo uer. 66. Seniores popu-

Hæreticorũ uariæ sententiæ de Ecclesiastica censura.

1. Sentent. De tota congregatione.

Castalio.

2. Sentent. De Senioribus populi.

Caluinus.

Beza

populi τὸ πρεσβυτέριον τοῦ λαοῦ, quæ verba ille vertit, *Ordo Seniorum populi.* Idem in Confess. fidei ca.5.sect.32. *Seniorum senatum à Christo hoc loco intelligi* affirmat.& in præfatione confessionis Helueticæ in hunc Senatum Seniorum viros principes ac nobiles, qui authoritate valeant, eligendos monet. Hinc erexerunt Caluinistæ per totam Galliam,& in Hollandia,sicut & Anabaptistæ, sua Consistoria seu Seniorum senatum ex laicis hominibus Pastori adiunctis confectum; penes quos est omnis potestas & iurisdictio Ecclesiastica, non solum quoad censuras & disciplinas, sed etiam quoad collectas pecuniarias faciendas, quoad leges morum, quoad ceremonias in cultu diuino, & quoad dubia de fide definienda. Puritani in Anglia Caluini sententiam sequuntur, nisi quod ex solis Ecclesiasticis viris seu potius ministerialibus, & ijs qui ad Ministerium vocati sunt hunc Seniorum Senatum consistere volunt. Anglocaluinistæ seu Caluino Papistæ à tota hac Caluini forma ex voluntate Principis diffidentes, docent & sustinent contra Puritanos in locum horum Seniorum Magistratum ciuilem successisse. Quare apud illos, *dic Ecclesiæ*, significat, *dic magistratui ciuili*. Ex hac sententia Musculus in locis comment. in capitulo de magistratibus hæc Caluinistarum Consistoria & Seniorum Senatum multis verbis confutat. Gualterus quoque Tigurinus acerbè in illa inuehitur in comment. in prima ad Corinth. capite quinto. Quare Heluetica confessio, cui Tigurini subscripserunt, presbyteros & seniores confundit, ac pro eodem habet. Nam & electos ad ministerium à Senioribus ordinandos, & peccantes à Senioribus corripiendos docent. Sic varia & confusa est hæreticorum hodie circa hæc Christi verba sententia. Omnes tamen in eo conueniunt, ne Ecclesiæ nomine Prælati Ecclesiæ, vt vnus Pastor, aut Episcopus, aut summus Pontifex vllo modo intelligatur.

Consistoria Caluinian.

3. Puritanorum sententia.

4. Anglocaluinistarũ sententia.

Muscul' Bernẽsis & Gualterus Tigurinus contra Caluinistas. Cõfessi. Heluetica, ca.17.

Vno autem argumento, præter ea quæ iam dicta sunt, omnes innituntur. Christus (inquiunt) censuræ & disciplinę formam hoc loco accepit ex ipsa Synagogę consuetudine, in qua tunc erat Synedrion, seu Seniorum

popu-

populi tribunal, quorum arbitrio omnis disciplina subiacebat, ad exemplum Moysis, qui causis & litibus componendis 70. Seniores præfecit. In hoc ergo iudicio, *dic Ecclesiæ*, intelligit Christus Seniores populi, non vnum aliquem Pastorem. Hoc argumentum multis verbis hoc loco prosequitur *a* Caluinus, & breuiter perstringit *b* Beza. Sed vtrique breuiter respondeo. Tametsi probabile sit iuxta formam loquendi, ad Seniorum Senatum, qui apud Iudęos erat Christum allusisse, ideoque *Ecclesia* vocabulo, quę multitudinem significat usum fuisse, tamen certum est quòd sensus uerborum eius non ad Iudaicę, sed ad suæ Ecclesię futuram politiam respiciebat: quæ qa nec democratica, vt populus regat, nec Aristocratica, ut pauci Seniores gubernent; sed monarchica instituta est, (*Dedit enim Apostolos, Prophetas, Doctores, & Pastores in ædificationem corporis sui, &c*) non nisi de uno Ecclesiæ Præposito intelligi possunt: ut Chrysostomus, Oecumenius, Theophylactus, & alij hoc loco intellexerunt. Sic quæ Christus Matth. 23. Scribis & Pharisæis ad literam dixit, *Quæ dicunt facite &c.* de Præpositis Ecclesiæ totum intelligendum est: vt docet *a* Augustinus, *b* Chrysostomus, & *c* Origenes. Sed & Caluinus ipse vt primam Lutheranorum sententiam refutet, quæ Ecclesiæ nomine totam credentium multitudinem intelligi vult, idque exemplo disciplinæ apud Paulum qui Corinthium incestum non ab aliquo delecto numero Seniorum, sed à toto piorum cætu excommunicari iubet, hunc in modum respondet. *Quia tunc nulla adhuc Ecclesia erat, quæ Christo nomen dedisset, nec talis ratio de paucorum delectu adhuc constituta, ipse autem Dominus tanquam de more vsitato receptoque loquitur, non dubium est quin ad ueteris Synagogæ ordinem alludat; quia absurdum fuisset Ecclesiæ, quæ adhuc nulla erat, iudicium proponere.* Hæc ille. Eodem modo ipsi Caluino de Seniorum Senatu, quem confinxit, respondendum: Quia necdum Ecclesia Christi, aut futura eius politia constituta erat, Dominus vsitato more loquens ad veteris Synagogæ ordinem alludit, quia absurdum fuisset Ecclesiæ, quæ adhuc nulla erat, iudicium quale futurum erat proponere. Sicuti ergo ex his uerbis *dic*

Exod 18.

a In Harmo.
b In Annot.

Ecclesiastica censura probatur esse penes Ecclesię Prælatos.

Ephes. 4.

a Serm. 49. de verb Do
b Hom 85. in Ioan.
c Hom. 7. in Ezech.

2. 1. Cor 5.

Caluinus Lutheranis respondens, seipsum refutat.

Ecclesia

Ecclesiæ, Democratia in Ecclesia Christi poni non potest, propter vocem *Ecclesiæ*, quæ multitudinem significat, vel propter exemplū Paul. qui in primis Ecclesiæ rudimentis illa forma vsus videtur, sic nec Aristrocatiā aut seniorum consistoria pone: e oportet, propter morem Iudaicū, ad quē Christus allusit: sed. *Ecclesiæ* nomine illi intelligi debent, quibus postea omnem disciplinæ Ecclesiasticæ potestatem commisit. Neque enim Christus in his ver-
3. bis, *dic Ecclesiæ*, dat aliquam authoritatem Ecclesiæ, sed præsupponens illam authoritatem futuram, ostendit quā ta & qualis esse debeat. Penes autem quos futura esset,
Matth. 18. non h s verbis *dic Ecclesiæ*, sed sequentibus illis. *Quæcunque*
4. *alligaueritis super terram &c.* explicat Christus. Nam de Ecclesiæ Præpositis, & de uno sententiam ferente, hęc verba inteligi, non solum Patres omnes semper intellexerunt, sed & ipsi hodie Caluinistæ agnoscunt, qui ipsam excommunicationis sententiam, quæ est alligare super terram, non nisi á ministro seu Pastore pronunciari debere vnanimiter docent.

Postremò quid sit dicere Ecclesiæ, vel non audire Ec-
5. clesiam hoc loco, satis perspicuè Christus docuit, quando non populo aut Senioribus populi, sed solis Apostolis,
Lucæ 10. eorumque successoribus dixit. *Qui vos audit, me audit; Qui vos spernit, me spernit*. Dicit ergo Ecclesiæ qui dicit Præposito Ecclesiæ, & audit Ecclesiam qui audit præpositum Ecclesiæ.

Argument. hæreticorum respondetur. Neq; tamen propterea Christi gradatio hoc in loco manca aut mutila, sed prorsus perfecta & plena est. Plus enim est vni dicere, seu apud vnum querelam deponere, penes quem Authoritas est alligandi in terra quæ erunt ligata in cœlo, quàm vel priuatim vel coram testibus corripere qui refractarium per excommunicationem aut aliam censuram puniendi potestatem non habent. Deniq; sicut in veteri populo per totum populum & totam Synagogam intelligebantur Seniores populi, vt habes Exod. 4 Iosu. 20. & 1. Paral. 13. quia penes Seniores populi erat gubernatio, sic in nouo statu & hoc in loco per Ecclesiam intelliguntur Prępositi & Pastores,
Act. 20. quia hos *Spiritus Sanctus posuit regere populum Dei*. Frustra ergo

ergo Caluinus, Beza, Musculus, omnesque ferè huius ætatis hæretici, ex Christi verbis, *dic Ecclesia*, Monarchicam in Catholica Christi Ecclesia politiam perpetuò obseruatam subuertere conati sunt. Sanè quum Theodorus Beza pro suo Seniorum collegio seu Senatu consuetudinem temporis Apostolici allegaret dicens: *Quod ad nostras Ecclesias attinet, profitemur maximè nobis probari puritatem Ecclesiarum quæ sub ipsis Apostolis viguit*, respondet ei Musculus in locis commu. *Si reuocas temporum illorum mores, primum conditiones & status quoque illorum temporum reuoca.* Et rursum: *Distinguendum est inter statum Ecclesiarum qui tum erat, & inter eum qui nunc est.* Hæc ille, admittens quidem pro vero quod Beza affirmat, (quum tamen sit penitus falsum, vt vel ex his quæ dicta sunt, satis apparet) consequentiam tamen quam Beza facit penitus reijciens.

Confes. fidei ca. 5. sect. 20.

Cap de Magistra ibus.

FERIA IIII. HEBDOM. III. Quadragesimæ.

1. *Quare discipuli tui transgrediuntur traditionem Seniorum?*

Math. 15.

LOCVS diligenter explicandi, quę & qualis hæc Pharisæorum interrogatio fuerit, & cur eam Christus reprehenderit. Videtur enim hæreticis, & imprimis Caluino, ex hac interrogatione à Christo reiecta, omnes penitus traditiones humanas atque Ecclesiasticas ipsas vt rem superstitiosam procul ablegari, penitusq; damnari. Quare multus & copiosus in hoc capite Caluinus est, ut iustissimas Pharisæorum reprehensiones in eo comprehensas, in Ecclesiam Catholicam transferat. Ac primum, ad hunc locum quod attinet, cauillationem hanc & superstitionem Pharisæorum in eo consistere vult Caluinus, *quod ceremoniam lauandi manus, rem per se liberam & indifferentem, sic vrgebant contra discipulos Christi, qui*

eam prætermiserunt, quasi rem necessariam, & ad Dei cultum pertinentem, quum in lege Dei præscripta non esset, sed ab illis verbo Dei assuta. Idem affirmat de aqua benedicta ceremonia Ecclesiastica quia ad exorcismos illam applicamus, & vt rem necessariam vrgemus, & vnicum baptismum toties iterando quantum in se est obliteramus. Quod posterius enim ab eo ineptissimè obijcit vel quælibet anicula Christiana aduerteret; quæ aquæ benedictæ vsum a baptismo lôgissimè distingui statim responderet. Nec secundum quod ponit vel vllus idiota Catholicus ignorat merum mendacium esse, quum omnes videant in eorum vsu nullam necessitatem poni, sed liberè vel assumi, vel non assumi: modò absit contemptus, qui non in ceremoniam, sed in Ecclesiæ Præpositos, qui eam instituerunt, imò in Christum cadit, dicente ad illos Christo, *Qui vos spernit, me spernit.* Primum quod obiectat, apertam Caluini insaniam demonstrat; iuxta illud Sancti Augustini. *Quod tota per orbem frequentat Ecclesia, quin ita faciendum sit disputare, insolentissima insania est.* Ad cauillationem Pharisæorum quod attinet, si rectè expendatur textus, de discipulorum facto nihil in alteram partem respondet Christus, sed in ipsos Pharisæos grauiora crimina retorquet, vt transgressionem mandati Dei in decalogo propter quandam eorum traditionem in auaritia fundatam, item hypocrisim eorum, de qua postea dicetur. Sed factum discipulorum, qui non seruabant traditionem illam Seniorum de lauandis manibus, Christus apertis verbis nec defendit, nec damnat: vt propterea traditionum Ecclesiasticarum contemptum ex hoc facto discipulorum Christi deducere hæretici nullo modo possint. Cæterum vtcunque hac in re discipuli vel peccauerint, vel non peccauerint (Christus enim eorum factum nec damnat nec defendit) traditiones illas Seniorum cum traditionibus Ecclesiasticis nullam planè affinitatem habere duabus maximè ex causis notandum est. Primum quia tota ratio cultus diuini apud Iudæos in ipsa lege Mosayca exactissimè & scrupulosissimè tradita fuit, diserteque vetitum, ne quid ei adderetur, dicente Moyse: *Non addetis ad verbum quod ego vobis loquor, &c.* Quare reliquis Prophetis

aut

Cauilla Caluini puerilia & putida.

Luc. 10.

Epist. 118. cap. 5.

Traditionum Ecclesiasticarum contemptus ex Pharisaicarum reprehensione non sequitur.

Traditionum Ecclesiasticarum à Pharisaicis discrimen duplex. 1. Discrimen.

Deu 4.

aut sacerdotibus post Moysen nulla est data potestas nouas ceremonias instituendi. Atqui de cultu nouæ Ecclesiæ, quam Christus erexit, Christus ipse excepta sacramentorum institutione & vnica precandi formula nihil ordinauit, nec in historia Euangelica vlla prohibitio extat, vt ad verbum Euangelij scriptum nihil addatur; sed contra Christus iussit suos Apostolos *sicut semetipsum audiri:* Misit illos cum amplissima potestate *sicut pater ipsum miserat;* promisit & postea misit *Spiritum S. qui eos omnia doceret.* Denique ipsi *Apostoli & Seniores præcepta* varia *promulgarunt*, & *obedientiam* alijs *Præpositis deferendam* præscripserunt. Reliquerunt denique nobis *traditiones partim scriptas in epistolis, partim non scriptas*, vt Paulus testat. Hæc est igitur vna latissima differentia cur Seniorum traditiones non scriptæ in leges á discipulis Christi negligi potuerint, traditiones tamen Ecclesiasticæ non scriptæ in Euangelio vel literis Apostolicis contemni á Christianis non debeant. Altera ratio est, quod hæ traditiones Seniorum ad nullam populi Iudaici ædificationem, sed onus inutile, nec ad diuini cultus augmentum, aut tanquam medium melius colendi Deum, vt affirmat Caluinus, sed ad eius corruptelam potius faciebant (vnde illa omnia *aniles fabulas* Paulus vocat, vt docet Augustinus contra aduersar. legis & Prophetarum) & á recentibus Scribis ac Doctoribus paulo ante Christi aduentum ortum habuerunt, vt latè describit Epiphanius in hæresi Ptolomeitarum & D. Hieronymus varijs in locis, in cap. 8. Esaiæ in ca. 3. Epist. ad Titu. in Episto. ad Algasiam quæst. 10. Vide quoque Irenæum lib. 4. cap. 25. & 26. Traditiones autem Ecclesiasticæ, quas exemplo discipulorum Christi contemnere volunt hæretici, sunt traditiones Apostolicæ & totius antiquitatis testimonijs firmatæ, non recenter inuentæ, omnesque ad Dei cultum & populi ędificationem institutæ. Quare nullam, vt dixi, affinitatem traditiones Ecclesiasticæ cum Seniorum traditionibus, quarum transgressio á Pharisæis obijcitur, affine aut commune habent. Inepta igitur & insulsa cauillatio est propter Pharisaicas reprehensas, Ecclesiasticarum traditionum contemptum concludere.

Luc 10. Ioan. 15. & 16. Act. 15. & 16. Hebr. 13. 2. Thess. 2. 2. Discrimē. 1. Tim. 1. Lib. 2. cap. 1.

2. *Quare & vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram?*

Pharisæorũ crimen circa traditiones suas.

LOCVS obseruandi hæreticos interpretes hoc loco omnes, verbis quidem generalibus hoc idem crimen Catholicæ Ecclesiæ impingere, sed in nulla Ecclesiastica traditione hoc hactenus probare potuisse. Crimen Pharisæorum his verbis à Christo obiectum, non illud erat, quod certas traditiones extra verbum Dei scriptum seruarent, sed quod illis seruandis ita præpostere & superstitiosè, adeoque impiè inhærerent, vt propter illas seruandas Dei mandata in Lege scripta aut negligerent, aut penitus violarent, aut peruersis expositionibus eluderent, vt in textu apparet, circa mandatum *de honorandis parentibus*. Propter hanc enim præposteram & superstitiosam, adeoque impiam suarum traditionum obseruationem, illud Esaiæ vaticinium in illos meritò contorquet, quo dixit Propheta. *Sine causa me colunt, docentes doctrinas & mandata hominum.* Quare Marcus illis verbis propheticis statim subiunxit. *Relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditiones vestras.* Hanc igitur ob causam per doctrinas & mandata hominum frustra & in vanum Pharisæi Deum coluerunt, aut potius colere se Deum existimarunt, quia sua illa mandata, suasque illas traditiones ita vnicè deperibant, ita alijs obtrudebant, vt Dei interim mandata propter hæc humana, vel negligerentur, vel violarentur, vel etiam peruersis interpretationibus eluderentur. Fuit ergo Pharisaica hæc (vt ipse Caluinus agnoscit) *non ex professo, sed obliqua transgressio Legis Dei, quum officia diuinitus iniuncta securè omitti patiebantur. Scribæ enim suis placitis ita addictum tenebant populum, vt intendere verbo Dei non vacaret.* Hæc ille, & alia quædam, satis rectè Pharisaicam transgressionem qualis esset describens. Sed mox impiè & insulsè admodum in Catholicam Ecclesiam idem crimen contorquet his verbis. *Nunc pro se quisque expendat, an non hodie magis hæc*

prauitas

prauitas in Papatu grassetur, quam olim apud Iudæos. Non negat quidem Papa quin sit obediendum Deo. Sed vbi ad rem ventum est, quia non secus ac capitale crimen detestantur modicum carnis gustum quibus furtum vel scortatio veniale delictum est, propter suas traditiones euertunt Legem Dei. Hæc est licentia Caluiniana & omnium hæreticorum hodie, non nisi putidis mendacijs Catholicam doctrinam traducere, suosque miseros discipulos meris mendacijs pascere. Non modicum carnis gustum (qui aliqua ex causa etiam ieiunio seruato legitimus esse potest) sed iustam ex carne refectionem tempore ieiunij, non semper & simpliciter vt capitale crimen detestatur Ecclesia, (nam vel infirmitas ab omni peccato, vel obliuio aut ignorantia diei ab omni crimine liberare potest) nec tam in ipsa simplici comestione capitale crimen ponit, quam in contemptu legis Ecclesiasticæ, vel in scandalo aliorum. Furtum verò vel scortationem pro veniali delicto Catholica Ecclesia nunquam habuit, nisi aut furtum intelligat, vbi materiæ exiguitas à mortali excusat, vel de scortatione loquatur, quæ sola cogitatione concipitur, absque cõsensu vel actu criminis. Quæ sanè duo nec furtum, nec scortatio simplici sermone appellanda sunt. Sed aliter quam mentiendo docere Caluinus non potuit.

Caluini calumniatio putida & mendax.

3. *Sine causa me colunt, docentes doctrinas & mandata hominum.*

LOCVS hæc verba à fermento Caluiniano asserendi & repurgandi. Iam in duobus præcedentibus locis ostensum est, nec traditiones Ecclesiasticas cum Pharisaicis aliquid commune habere, nec ipsas Pharisaicas simpliciter à Christo damnari, sed propter certas circunstantias illis adiectas, quas in secundo loco aperuimus. Ait tamen adhuc Caluinus hæc verba exponens, *à Christo in vniuersum reprehendi, quod homines peruersè Deum colant suo arbitrio.* Qui sanè sensus de priuatis hominum cultibus acceptus verus est, sed nec à Christo hic intentus, vt ex adiectis circunstantijs iam ostendimus, nec ad traditionum Ecclesiasticarum reprehensionem

vllo modo pertinens: quæ ipsum Deum authorem habent, non priuatos homines, vt ostensum quoq; superius est. Addit postea Caluinus docere his verbis Christum, *non alium esse rationalem Dei cultum, quàm qui ad regulam verbi eius formatus est.* In hunc sensum multa Caluinus in principio huius capitis disceptauit: quorum omnium vanitatem breuiter explicabo, vt habeat concionator, non solum, quo Caluinum traducat Euangelicæ doctrinæ corruptorem maximum, sed imprimis quo calumnias acerbas Ecclesiæ Dei ab illo impostore intentatas clarè aperiat, & solidè refutet *Videmus* (inquit) *quāta in ratione & modo colendi Deum sit hominis proteruia. Nouos enim cultus subinde confingunt, & quo quisque videri vult sapientior, suum acumen in hac parte ostentat.* Hæc ille pro suo libito garriens. Mox de quibus loquatur ostēdit. *Non de extraneis loquor, sed de ipsis Ecclesiæ domesticis, quos Deus peculiariter hoc honore dignatus est, vt pietatis regulam ore suo dictatam habeant.* Catholicos ergo accusat, & ipsos imprimis Ecclesiæ magistros. Vbi sic obiter Caluinum premo. Si *Ecclesiæ domesticos & ex quorum ore pietatis regulam dictari Deus voluit*, eos esse agnoscis quos accusas, qua eos fronte accusare audes? & à vera Ecclesia quare te subtraxisti? Si tales non sunt, sed Antichristi, nō Ecclesiæ membra, cur ita stultus es, vt contra caput tuū, eos Ecclesiæ & domesticos & capita profiteri volueris? Sed hoc est perdere sapientes in sapientia sua. Ad rem redeo. Nunc accusationis fundamenta sequuntur: *Præscripsit Deus quomodo à nobis coli velit, ac perfectam sanctitatem lege sua complexus est.* Hoc Caluino negamus, quod totam rationem cultus diuini in particulari, Deus in Scriptura Euangelica vel Apostolica nobis præscripsit. Hanc enim Scripturam per Legem Dei significare debet, nisi ad legales ceremonias cultum Dei hodie reformandum iudicet. Causas cur hoc negari debeat, ex ipsis Scripturis ostendimus in prima parte huius operis, in Domin. infra Oct. Natalis Dom. circa ieiunia Annæ Prophetissæ, & in festo Simonis & Iudæ. Prosequitur suam accusationem Caluinus. *Bona pars quasi res sit leuis & friuola obsequi Deo, ac seruare quod præcipit, multa additamenta hinc*

Caluini putida disputatio cōtra cultus non scriptos.

inde sibi accersit Generalis accusatio qua facilitate obijcitur, eadem negatur: & dolosus versatur in generalibus. Sequitur: *Qui authoritate pollent, commenta sua in hunc finem obtrudunt, quasi aliquid habeant perfectius verbo Domini*. Insulsa calumnia est hominis impotenter maleuoli. *Obrepit deinde tyrannis, quia vbi semel iubendi licentiam sibi sumpserunt homines rigidè exigunt suarum legum obseruationem, nec sustinent vel minimum apicem vel contemptu, vel etiam negligentia omitti* Alia rursum hæc est, & generalis calumnia, a tetro maleuolentiæ pectore profecta, vt facile ostendat Caluinus, *in felle amaritudinis, & obligatione iniquitatis* se fuisse, quum hæc euomeret. Videamus tamen sequentia, an aliquid sobriè dicturus sit: *Porrò mundus quum legitimi imperij sit impatiens, maximeque ad iugum Domini ferendum contumax, laqueos tamen vanarum traditionum facilè ac libenter induit: imò talem seruitutem uidentur multi appetere*. Scilicet non contentus Ecclesiæ Catholicæ magistros tyrannidis accusasse, nunc totum populum Christianum affectatæ superstitionis accusat. Bene habet. Hominis insani maleuolentia & facundia canina nemini vult parcere. Sed nunc quam laruam obtendat sequentia demonstrant. *Interea vitiatur cultus Dei cuius principium ac caput est obedientia. Eius imperio præfertur hominum authoritas, morosè, adeoque tyrannicè cogitur vulgus totum suum studium ad nugas applicare*. Laruam obtendit de vitiato cultu Dei, sed totum desinit in accusationem Præpositorum Ecclesiæ, quibus *obedire & subiacere* quũ Apostolus iubeat, hoc totũ bonus Caluinus morositatem & tyrannidem vocat. Hæc quasi præfatus Caluinus, vt apud suæ farinæ homines, lectoris beneuolentiam caparet, ad doctrinam huius loci descendit.

Act. 8.

Caluini criminationes in totam Ecclesiam.

Hebr. 13.

Docet (inquit) *hic locus primum omnes fictitios cultus minimè Deo placere*. Verum hoc est de omni cultu priuata authoritate aut superstitione inuecto, idque contra Dei legem, qui proprie fictitius cultus est hoc loco damnatus. Talis enim Pharisæorum hæc traditio erat, quòd filij offerentes dona in templo, & parentum necessitati non subuenientes, mandatum Dei de honorandis parentibus satisfacerent. Sed an tales fictitios cultus Caluinus

Deus solus quomodo audiendus. intelligat, sequentia docebunt. *Quia* (inquit) *se vnum audiri Deus vult, vt nos ad veram pietatem suo arbitrio formet ac instituat*. Cultum ergo fictitium Caluinus definit, qui ab vno Deo non instituitur. Cui respondeo. Aut vnius Dei nomine eos quoq; complectitur, quos Deus mittit, vt eius nomine ad pietatem homines instituant, & sic Ecclesiæ Magistros, Pastores, ac Doctores agnoscit, qui *dati sunt ad consummationem Sanctorum, & ad ædificationem corporis Christi*, quæ duo cultus quoq; diuini rationem continent, & contra præcepta atque authoritatem Ecclesiæ nihil dicit; aut vnius Dei nomine alios omnes præter Deum excludit, & sic egregiè & impiè mentitur, quũ ait, *se vnum audiri Deus vult*. Christus enim Deus ipse aliter dixit, Apostolos suos alloquens, *Qui vos audit, me audit*.

Ephes. 4.

Luc. 10.

4. Non quod intrat in os coinquinat hominem.

LOCVS hæreticas in hæc verba cauillationes breuiter & dexterè soluendi. Omnes enim aut pene omnes hodie hæretici his verbis abusi sunt, vt ieiunia aut delectus ciborũ ab Ecclesia præscriptos, res liberas esse, & nihil ad pietatem facere, quia violatum ieiunium, aut quilibet sine delectu cibus coinquinare hominem non potest. A quorem etiam stultitia temperare sibi Caluinus non potuit, quin illud etiam hoc loco annotaret. Nam circa huius parabolæ explicationem, quam Christus postea facit, ait: *Hic Christus fusius exponit, quod prius attigerat, regnum Dei non esse positum in cibo, & potu, sicuti etiam Paulus docet Rom. 14. Non quum res externæ natura puræ sint, liber quoque ac purus est earum vsus. Nec verò ex bonis Dei creaturis contrahitur immundities.* Hæc ille: cui stolido hæretico iam millies à Catholicis responsum est, cibum quidem vetitum quatenus cibus est, & quatenus in os intrat, nõ coinquinare, sed præcepti Ecclesiastici cõtemptũ, & ipsum cibum quatenus vetitus est multũ coinquinare. Caro porcina si eam comederet Iudæus vigente adhuc lege, quatenus comesta non coinquinabat, sed quatenus vetita ita coinquinabat, vt sancti illi Machabæi, senexq; Eleazarus mori potius voluerint, quam illam comedere. Dicit

Delectus ciborũ defenditur.

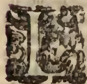
In Harmon. Euangel.

2. Macha. 7.

Apoſtolus. *In uino eſt luxuria.* Haud dubiè vinum quatenus bibitur & intrat in os, non generat luxuriam, nec coinquinat, ſed immoderate ſumptum, luxuriam generat. Sic ergo in cibo vetito eſt peccatum, ſicuti in vino immoderato eſt luxuria. Pauli verba ad Romanos 14. quam vim habeant, ibi explicuimus. Rerum externarum tametſi in ſe puræ ſunt, nō eſt tamen vſus purus ſemper ac liber: ſed ſicut immoderatus vſus impurus atq; illicitus eſt, ſic vſus earum legitima authoritate vetitus ac prohibitus, impurus quoque atque illicitus eſt. Epheſ. 5. In Antidot. Apoſtolic.

FERIA V. HEBDOM. III. Quadrageſimæ.

Exibant dæmonia à multis clamantia & dicentia: Quia tu es filius Dei. Et increpans nō ſinebat ea loqui, quia ſciebant ipſum eſſe Chriſtum. Luc. 4.

OCVS, non eſſe audiendos hæreticos, *Satanæ miniſtros, & in angelos lucis ſeſe transformantes*, tametſi vera dicentes, & ueram ex parte fidem aliquando profitentes. Nam ut Chriſtus hoc loco utilem & neceſſariam doctrinam tradit, nullum nobis cum dæmonibus commercium habendum, nec ullam ab illis ueritatem exquirendam (quod cōtra horum temporum magos & maleficos incredibiliter exūdantes obſeruari poteſt) ſic etiam docet cū hominib. hæreticis, qui miniſtri Satanæ & organa ſunt, & per quorum ora ac linguas *filios ſubtractionis, indoctos & inſtabiles* Chriſtianos fallit ac cœpit, ſicut olim per ora pſeudoprophetarum Iſraelitas incredulos decepit (Dicebat enim, *ego ero Spiritus mendax in ore Prophetarum, vt decipiam Achab:*) nullum eſſe habendum commercium, nec ullam ab illis ueritatem exquirendam. Profitebantur hic dæmonia Ieſum eſſe Chriſtum, id eſt, Meſſiam à populo fideli expectatum: & hoc ſe ſcire aiebant. Et aliud immundum dæmonium hoc eodem in capite *exclamauit voce magna,* 2. Cor. 11. Hæretici non ſunt audiendi. Hebr. 10. 2. Petr. 2. 3. Reg. 22.

dicens. Scio te qui sis, Sanctus Dei: ὁ ἅγιος Θεοῦ. Ille Sãctus Dei. *Increpauit tamen illum Iesus dicens. Obmutesce.* Noluit ab eo testimonium accipere. Hoc quoq; in loco *increpans non sinebat ea loqui,* aut profiteri, quod scirent ipsum esse

Matt. 16. 20. Christum. Christus quidem alijs in locis tum discipulis

Marc. 8. 36. suis, tum ijs quos sanauerat, præcepisse legitur, ne dicerẽt illum esse Christum. Sed illud simplex præceptum erat sine obiurgatione, idemque magis humilitatem suam docens, quàm alios obligans; vnde & eo non obstante, *quanto magis præcipiebat eis,* (ait Marcus) *tanto magis plus prædicabant.* Quare illis in locis vtuntur Euangelistæ verbo διεστείλατο: Sed hoc in loco vtitur Lucas verbo ἐπετίμησε, quod significat cum imperio increpare, & cum increpatione imperare. Nam & eodem verbo vtitur hoc eodem capite Lucas, quum de Christo dicit. *Imperauit febri.* ἐπετίμησε τῷ πυρετῷ: quod Beza vertit; *obiurgauit febrim.* Christus ergo increpans hoc loco dæmonia, & non sinens ea loqui, imperio & præcepto vtitur cum obiurgatione & reprehensione coniuncto. Cur autem hoc fecerit, docet egregiè Sãctus Chrysostomus. *Diabolus,* inquit,

Hom. 29. in 1. ad Cor. *veritatem aliquando dicit. primum vt rerum ordinem confundat, deinde vt auferat Apostolorum dignitatem: postremò vt multitudini persuadeat sibi attendere. Quæ ne fierent, etiam vera dicentium dæmonum ora obstruxit Christus.* Hæc ille.

Tres causæ cur hereticus aliqua vera dicit. Tres causas ponit, quæ hæreticis ad amussim quadrant. Garrit hæreticus, & veritatis amicus aliqua semper ex par

1. Cor. 12. te videri vult: vel vt Ecclesiæ ordinem confundat, in qua *non omnes Prophetæ, non omnes Doctores,* ideoq; non omnes audiendi sunt: vel ut Præpositorum Ecclesiæ authoritatem sibi ipsi uendicet, & inuadat gregem lupus rapax; vel deniq; ut sibi attendere indoctos & instabiles faciat,

Act. 20. *abducens discipulos post se,* & ponens sibi nomen in terra, ut impietatis nomine inclarescat. Paulus Christi exemplum imitatus, clamante post Paulum & Silam puella spiritum pythonem habente *Hi sunt serui Dei altissimi* (quod haud

Act. 16. dubie uerissimè dicebat) *dolens præcepit spiritui exire ab ea.* Doluit Paulus, non quia uera dicebantur, & quidem tum cognitu necessaria (expediebat quippe publicè sciri Paulum & Silam ueritatem Euangelicam prædicãtes, seruos

Dei

Dei altissimi fuisse:) sed quia à diabolo dicebantur, cuius testimonium ne quidem uerum & utile, ullo modo tolerandum, nedum recipiendum esse sciebat.

At quæ tandem huius rei causa esse potest? An rerum ueritas à personis loquentium, ac non potius à rebus ipsis suam certitudinem accipit? An aliquid propterea falsum est, quia Satanas id dicit, si per se uerum est? aut ideo uerum est quod Angelus dicit, si per se falsum est? nihil planè horum, si ad humanas disciplinas & earum ueritatem oculos conuertas. Quum enim non authoritas, sed ratio totius ueritatis humanæ regula ac principium sit, nō ibi quis dicat, sed quid dicatur attendendum est. At uero in causa fidei, quæ authoritate, non ratione nititur, longe aliter se res habet. Nam doctrina fidei, quia priuato iudicio, sensu, ingenio non acquiritur, ac neque priuatis reuelationibus & afflatibus nititur, sed iuxta ordinem à Christo institutum, ab alijs discenda est, nec à quibusuis alijs, sed à solis Ecclesiæ magistris *quos posuit Spiritus S. regere Ecclesiam Dei*, hinc fit ut in quæstione fidei necessario ante omnia quærendum sit de potestate docentis, & de persona loquentis, ac deniq; an ueritatis quam adfert, testis idoneus ac legitimus sit: talis uidelicet, cuius testimonio tutò & rectè acquiescere debeam. Talis Satanas, talis hæreticus nullus est. Nec à Satana, nec ab hæretico Satanæ ministro ueritatis diuinæ testimonium petendum est. Nō est ab hoste ueritatis quærēda ueritas. Nihil ad illos Scripturarum pertractatio pertinet, quia nec ipsas Scripturas aliter possident, quàm Imperatoris sui signa miles transfuga. Apposite & eruditè Tertullianus: *Dispici debet cui competat possessio Scripturarum, ne is admittatur ad eandem, cui nullo modo competit.* At quis dubitabit illis solis eam competere, cui ipsa fides & nominis Christiani uera possessio competit? Illis inquam, à quibus, & per quos tradita est disciplina, qua fiunt homines Christiani. Idem monet *a* Origenes, idem *b* Athanasius, idem alij Patres. Idem ipse Paulus nos docet. Volens enim superbos quosdam pseudoprophetas retundere, qui uolebant esse Legis Doctores, quum ad hoc uocati non essent, sic eos alloquitur. *An à uobis uerbum Dei processit, aut ad uos so-*

Hæreticus nō est legitimus testis ueritatis.

Act. 20.

In Præscrip.

a Hom. 21 in Lucam

b in epist. de Synodis Arim. & Seleuc

1. Cor. 14.

los peruenit? id eſt, An vos fidei Chriſtianæ magiſtri fuiſtis, aut vos ſoli, veſtrique ſodales Chriſtianas literas poſſideris? Quorſum hæc, niſi vt doceat, non à quolibet veritatem ſacram addiſcendam aut accipiendam eſſe, ſed ab illis tantum, qui eius aut magiſtri ſunt, ac Doctores, aut certè communes diſcipuli & ſectatores: quorum neutrum aut Satanas, aut eius miniſtri hæretici ſunt: qui videlicet *ſeipſos ſegregauerunt*, vt Iudas Apoſtolus loquitur, & ſeorſim colligunt. His accedit, quod quemadmodum Satanas, ſic & omnis hæreticus, ſi qua vera dicit, vel ipſis veris multa falſa permiſcet, & de facto fallit, vel malo fine illa afferens, in fine ſeducit. Quod de quodam hæretico ab Auguſtino obſeruatum, nobis quoque documento eſſe debet. *Hæc omnia*, inquit, *quæ dixit, rectè diceret, ſi in eis Catholicum ſenſum defendere niteretur. Quia verò ſcimus quid ex his moliatur efficere, profectò dicit etiam recta perversè*. Tenendum igitur Saluatoris noſtri hoc loco documentum his profectò temporibus ſaluberrimum. Loquente nobis hæretico veritatem aliquam ſacram, & quantumcunq; ſalutarem (quid enim ſacratius, quid ſalutarius, quàm Chriſtum eſſe illum Sanctum Dei, & filium Dei?) increpemus illos non finamuſeos loqui, dicamus illis: Obmuteſce, Vade Satana. *Quæ enim participatio luci cum tenebris, aut quæ societas Christi & Belial?* Timeo Danaos & dona ferentes. Suſpecta mihi hæretici vox eſt, etiam vera dicentis. *Oues Chriſti alienum non ſequuntur*, imò non audiunt, *ſed fugiunt ab eo*. Sic in tuto fides erit, ſic ſuus Chriſto honor (qui in illis quos miſit, honoratur) illibatus manebit.

De nupt. & Concup. lib. 2. cap. 13.

2. Cor. 6.

Ioann. 10.

FERIA VI. HEBDOM. III. Quadrageſimæ.

1. *Aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ ſalientis in uitam æternam.* Ioan. 4.

Locus explicandi vim & dignitatem operum gratiæ, quæ procedunt à Spiritu Sancto contra impios horum temporum hæreticos, qui hanc vim & dignitatem adeo negant, vt omnia opera Spiritus Sancti *in filijs Dei quantumcunque perfectis penitus immunda*, adeoque *peccatis potius, quàm virtutibus accenſenda* (ſunt impij Caluini verba) eſſe pronuntient. Loquitur Chriſtus de Spiritu Sancto, quem daturus eſt credentibus: quod & ipſe hoc loco Caluinus agnoſcit. *Aqua* (inquit Chriſtus) *quam ego dabo ei*, ſupple bibenti ex illa, & Spiritum Dei in ſe accipienti (quem per *lauacrum regenerationis effundit abunde*) *fiet in eo fons aquæ*, id eſt, fons donorum & gratiarum (Duas enim aquas ponit, vnam fontanam, ſeu fontis inſtar, quia principium & plenitudo gratiarum omnium eſt, ipſum videl. Spiritum Sanctum, alteram ab eo deriuatam ac fluentem, quam alibi vocat *flumina aquæ viuæ* fluentia in cordibus credentium, quæ ſunt ipſa dona virtutum & gratiarum, quibus filij Dei donantur) *ſalientis in vitam æternam*, id eſt, quæ gratiarum & donorum aqua cordibus piorum infuſa, ſaliet in vitam æternam. Quærimus hic ab hæreticis horum temporum. Quid eſt *ſalire in vitam æternam?* Caluinus nihil aliud illis verbis ſignificari vult, quàm huiuſmodi gratiarum ac donorum perpetuitatem ac ſtabilitatem. *Continua* (inquit) *notatur irrigatio, quæ in hac mortali & caduca uita cæleſtem in illis æternitatem fouet. Non ergo ad breue tempus in nos fluit Chriſti gratia, ſed ſe uſque ad beatam immortalitatem diffundit, quia fluere non deſinit, donec vita incorruptibilis, quam inchoat, ſuis omnibus numeris compleat.* Sed iuxta hunc ſenſum, non erat dicendum, ſalien-

Inſtit. lib. 3. ca. 15. nu. 3. & c. 17. nu. 3

In commen. in hunc locū. Tit. 3.

Spiritus S. aqua vitæ fontana.

In Commen. in hunc locū.

salientis in uitam æternam. sed salientis, vel fluentis potius in æternum. Sic enim perpetuum & stabilem eius fluxum notaret. Deinde in priori sententia stabilitas hæc
21 & continua irrigatio gratiam Christi significata est, vbi Christus dixit, *Qui biberit ex aquâ, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum*. Ad quæ verba Caluinus, *Vult* (inquit) *Spiritum S. scaturigram esse perpetuo fluentem, nec esse periculũ vt exarescant; qui spirituali gratia renouati sunt*. Aut ergo in his posterioribus verbis plus dicit Christus aut priorum verborum inanem & insuetam repetitionem facit. Et quidem multò plus eum dicere ipsa verba conuincunt. Illic enim defectu aquæ quam daturus erat quoad eius perpetuitatem, dixit, *non fiet in æternum*: quia acceptus semel Spiritus Sanctus, quantum ex se est, tollit sitim in perpetuum: sitim, inquam, siue peruersam ac præposteram rerum noxiarum (qualis febricitantium est) terrenarum videlicet & carnalium siue rectam & ordinatam rerum diuinarum & spiritualium, quatenus ad salutem necessaria sunt. Nam sitis & desiderium maioris perfectionis, in hac vita non extinguitur: nec etiam prorsus in altera vita, vbi satietas non est, quæ fastidium parit, sed cum aliquo semper desiderio coniuncta, quæ ipsam sitim iucundiorem facit. Illic igitur in prioribus uerbis docet Christus Spiritum Sanctum tollere sitim, qualem dixi, in perpetuum, quantum ex se est. Nam quantum ex parte hominum est, quorum lubrica & incerta uoluntas est, quia illi redeuntes frequenter ad uomitum, excutiunt Spiritum Sanctum, redit iterum illa, sitis aut peruersa, aut ordinata, q̃ dixi, ubi *profugus à patre filius in seipsum reuerti* incipit. Hic uerò & in his uerbis docet Christus alium effectũ aquæ quam daturus erat, nempe ut fieret in bibente illam *fons alterius aquæ*, non solùm perennis & continuus, sed admirabilis prætereà efficaciæ, *salientis* uidelicet *in uitam æternam*: id est, eum in quo est salire facientis, (neque enim ipsa dona per hanc secundam aquam significata per se saliunt aut operantur, sed operari faciunt, & operationum sanctarum principia sunt, tametsi, ut sic loquar, principiata & secundaria.) *in vitam æternam*.

Quomodo Spiritus S. tollit sitim.

Luc. 15.

Sal. te in vitam æternã quid significet.

est, talia opera & uirtutes sanctas producentis, quæ hominem ad uitam æternam perducant: siue per modum meriti, siue per modum simplicis iustitiæ, hoc loco non inquirimus: Satis nunc erit ostendere, aquam salientem in uitam æternam ex fonte Spiritus Sancti profluentem esse aquam, quæ eum, in quo est, salire facit, id est, efficaciter perducit ad uitā ęternam. Usus est Christus uerbo *saliendi*, ut ostenderet huius aquę efficaciam certissimam quæ non solum pertingit, aut de facto peruenit ad beatitudinem, sed quæ sua quædam energia, efficacia, & impetu (qualis in salientibus est longè alia quàm in ambulantibus, aut quoquo modo incedentibus) ad eam hominem perducit. Ab impetu quippe & uirtute principij seu fontis sui, Spiritus Sancti, cui nos hæc alterius aquæ dona coniungunt, habet hæc aqua, habent hæc dona & gratiæ credentibus infusæ, ut eos ad Deum perducant, Deoque ac uita æterna dignos faciant. Sumpta est metaphora ab aqua materiali, quæ tantum ascendit, quanta est altitudo principij à quo emanat. Sic dona Spiritus Sancti, quia ab eo procedunt, ad eum ipsum, eiusq; fruitionem hominem conscendere faciunt. Gratiarum dona credentib infusa perducunt ad uitam æternā.

Sed erunt hęc omnia clariora, & ad fidelis populi captum magis accommodata, si quas hoc causas ipse Spiritus Sanctus à Christo in hoc Euangelio aquę comparatur, & aqua uiua nuncupatur, paucis explicemus. Sic enim apparebit cur ex hoc fonte aquę uiuę, alia scaturiat aqua uiua saliens in uitam ęternam. Quam utramque una iterum sententia complexus est Christus, quum diceret. *Qui credit in me, flumina de ventre eius fluent aqua viua. Hoc autem dixit* (ait Euangelista) *de Spiritu quem accepturi erant credentes in eum. Nondum enim erat Spiritus datus quia Iesus nondum erat glorificatus.* Hic ergo iterum *Aqua viua* Spiritum Sanctum significat: flumina de uentre credentium fluentia, sunt dona gratiarum ipsius Spiritus Sancti, quę totum interiorem hominem abunde irrigant: ut docet in hunc locum Chrysostomus. Vtramque iterum aquam Paulus una itidem sententia expressit, dicens. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris* (hęc est aqua manans & fluens, salienſ- Ioan. 7. Hom. 50. in Ioan. Rom. 5

faliensque seu falire faciens in uitam æternam, quia opera omnia pietatis producit, quæ perducunt hominem in vitam æternam) *per Spiritum Sanctum qui datus est nobis*. Hic est fons aquæ falientis, de quo hic Christus loquitur. Et ideo cum ista Samaritana vberius loquitur, quia inter alias hæreses, Samaritani Spiritum Sanctum esse
Hæres 9. negabant, vt docet Epiphanius.

Sed nunc (vt dixi) cur aquæ uiuæ ac falienti tam ipse Spiritus Sanctus, quàm eius dona (quia non nisi per sua dona nos inhabitat, nosque irrigat Spiritus Sanctus) comparentur, explicandum est. Hanc autem explicationem ex commentario doctissimo Ioannis à Toledo in hunc locum magna ex parte accipiemus. Primùm sicut aqua materialis lauat corpora, sordesque ac maculas aufert, sic Spiritus Sanctus per sua dona, suamq; operationem aufert peccata, & quicquid animam coram Deo immundã constituit. Sed longè id excellentius facit in anima quàm vlla aqua materialis in corpore: idq; quatuor modis. Primum, quia ablutam & repurgatam animam non solùm in sua munditie naturali relinquit, sicut aqua materialis corpus, nullam illi præterea munditiem conferens, sed munditiẽ etiam imprimit supernaturalem sic faciens nouam creaturam, vt per *preciosa dona* quæ impertit, *eam faciat consortem diuinæ naturæ*, vt D. Petrus affirmat; ideoque *super niuem dealbet*, vt cecinit Propheta regius. *Lauabis me, et super niuem dealbabor:* idest, supra naturalem munditiem nouam spiritualem accipiam ipsa niue candidiorem. Secundò, quia aqua corpus abluit quidem, sed non reddit formosum, in pristina illud forma relinquens: Spiritus S. sic abluit animæ sordes, vt nouam illi formam ac decorẽ adferat, quia iam Deo mirè placeat, iuxta illud: *Cõcupiuit Rex speciem tuam:* & per aliũ prophetã ad popillum dilectũ dicit Deus. *Ex quo honorabilis factus es in oculis meis & gloriosus, ego dilexi te.* Tertiò, quia aqua dũ corpus abluit, idẽ tamen debilitat, & frequẽtius adhibita, corrũpit ac destruit. Spiritus S. sic lauat vt roboret, quod diutius animam inhabitat, eò robustiorem facit: quod Paulus sentiens dixit. *Omnia possum in eo qui me cõfortat.* Quarto, quia aqua sic lauat corpora, vt ablutione facta

Marginalia: Spiritus S. cur aquæ cõparatur. — 1. Causa. — Animæ omnẽ immunditiem quatuor modis aufert Spiritus Sanctus. — 1. — 1 Petr. 1. — Psal. 50. — 2. — Psal. 47. — Esai. 43. — 3. — Philip. 4. — 4.

facta recedat,nihil amplius confeiẽs. Spiritus Sanctus sic abluit,sic ornat,sic roborat vt semper permaneat;inhabitans corda & corpora nostra, idque adeo ut templa eius simus,ipseq; in nobis loquatur quæ dicenda sunt, postulet quæ petenda sunt,operetur quæ facienda sunt. *Apud vos manebit,& in uobis erit*,ait Christus; *Vos estis templa Spiritus Sancti*,ait Paulus: *Spiritus Patris vestri loquitur in vobis*, ait iterum Christus: *Ipse Spiritus postulat pro nobis*, ait iterum Paulus;addens alio in loco: *Qui operatur in vobis qui credidistis*. Atq; tot quidem modis aquæ materiali comparatur Spiritus Sanctus quatenus abluit ac mũdat. Ioan. 14. 1.Cor. 6. Matth. 10. Rom. 8. 1. Thess. 2.

Iam verò quatenus aqua terram fœcundat & fructificare facit,sic etiam illi Spiritus Sanctus assimilatur, quia animas credentium ita mirabiliter fœcundat, vt non solum plurimos,sed & optimos fructus ex ea producat. De quibus Apostolus: *Fructus*, inquit, *Spiritus, est charitas* (vt omnium prima ac cæterorum radix) *gaudium, patientia, longanimitas,bonitas,benignitas, mansuetudo,fides, modestia, continentia,castitas*. Sed in hac fecunditate ac varia fructificatione, quam aqua facit iuxta variam aut subiecti & materiæ dispositionem vt ipsius terræ, aut rerum ipsarum insitam vim, cuique propriam, vt in plantis,arboribus,ac seminibus, longè excellentior est diuini Spiritus in cordibus credentium fœcunditas, multoque copiosius incrementum. Primum enim aqua florentes quidem arbores,& terram bonam fœcundat,sed nec arbores mortuas reuiuiscere facit, nec terram sterilem fœcunditate donat. Atqui Spiritus S. animas peccato mortuas ad nouam vitam restaurat,iuxta illud de filio prodigo pœnitente Patrique reconciliato, *mortuus erat,& reuixit*: & pigros & steriles pijs actionibus nouo feruore accensos fœcundat:iuxta illud Prophetæ: *Qui sperãt in Domino mutabunt fortitudinem, assument pennas sicut aquila, current, & non laborabunt, ambulabunt & non deficient*. Secundo aqua quæcunque fœcundat, ad mensuram & modum naturæ cuiusque,quam non excedit,fœcundat,vt vnaquæque seu planta seu arbor non nisi sui generis fructus aut flores aut herbam proferat. Vnde fit vt cuius arboris fructus amari sunt, eos dulces reddere nulla aquæ fœcunditas

2. Causa.

Spiritus S. animam fœcundat Galat. 5.

1.

Luc. 15.

Esaiæ 40.

2.

possit. Atqui Spiritus Sanctus sic animas credentium irrigat atque fœcundat, vt qui prius *fructificabant morti*, (vt Paulus loquitur) *nunc fructificent Deo*. De qua admirabili mutatione, non sine admiratione exclamauit Propheta, *Et dixi. Nunc cœpi. Hæc est mutatio dexteræ excelsi:* Hanc immutationem filiorum iræ in filios Dei, vasorum contumeliæ in vasa misericordiæ, qua publicani fiebant Apostoli, meretrices auditores Christi, adulteri, fures, maledici, auari, ebriosi, *abluti, sanctificati, iustificati sunt*, & casti, veraces, modesti, sobrij, liberales facti, idque in *Spiritu Dei nostri*, vt Paulus dicit, exprimere volens Esaias, de ea sic scribit: *Vitulus & ursus pascentur simul, & catuli leonum requiescent, & leo & bos comedet paleas.* Talem in seipso mutationem factam eleganter describunt Beatus Cyprianus, & Beatus Augustinus. Sic barbaras & truces gentes per Euangelij prædicationem susceptam, ad omnem modestiam ac pietatem conuersas fuisse adnotauit Eusebius. Denique Origenes Christianæ religionis vnam hâc esse vel maximam commendationem, & veritatis, quam docet, eximium argumentum, quod Spiritu Sancto donati in alios viros mutantur, contra Celsum paganum luculenter ostendit. Vide quæ in hanc rem congessimus in Promptuario nostro morali.

Rom. 7. Psalm. 76. 1. Cor. 6. Esaias 11. Lib. 2. epi. 2. Confess. li. 9. cap. 1. Demõst. Euang. lib. 7. cap. 9. Lib. 2. Dom. 4. Aduent. text. 5. Do. Paschæ tex. 5. & 6. Dom. 6. post Pent. tex. 3.

In hac ergo tanta Spiritus Sancti in filijs Dei efficacia & operatione, qua credentes in Christum sic abluit ac mundat, vt non solum sordes auferat, sed & nouam munditiem conferat, nouo decore illustret, nouis uiribus corroboret, ipsosq; permanenter inhabitet, in eis loquens & operans, sic etiam fœcundat & irrigat, vt vberrimos fructus proferat, vt mortuos vita steriles fœcunditate donet, ac denique in alios prorsus uiros immutet, palpandam se offert execranda hæreticorum hodie doctrina, qua (dissimulata hac tota diuini Spiritus operatione) docent homines in Christo per Dei Spiritum regeneratos, nulla ueræ iustitiæ opera præstare posse, ad mandata Dei exequenda non obligari, opera bona quæ faciunt, non nisi immunda proferre, denique manere eos in seipsis semper immundos & impios, ut sola Christi iustitia illis imputata, quam sola fides apprehendit, sic & non aliter

Hæreticorũ impia doctrina contra efficaciam Spiritus S.

ter corā Deo iusti aut sancti appareant. Ita Christi verba hoc loco de Spiritus Sancti incredentibus efficacia, impia ac detestabilis illa eorum doctrina (in qua tamen totius noui Euangelij cardo uertitur) penitus eludit, falsique arguit.

Quod quomodo unus Caluinus inter cæteros, ac præ cæteris faciat, aduertere & intelligere operæprecium est. Impostor ille de arcana operatione Spiritus Sancti in filijs Dei ex professo disputans, & unum de hoc uno argumento caput integrum, sed breuissimum scribens, docet primum Spiritum S. *Spiritum sanctificationis* seu sanctificātem & uiuificantem dici, non solum quia *in spem æternæ hæreditatis nos colligit, eiusque signaculum est;* (quod alibi tantum premere solet) sed etiam quia *cœlestis uita in nobis semen ac radix est.* Addit, quia *arcana sua irrigatione ad germina iustitiæ proferenda nos fœcundet, uocari in Scripturis aquam:* quas ibi aliquas recenset, sed non huius Euangelij locum, qui hanc Spiritus San. operationem luculentissimè expressit. Affirmat *à purgandi quoque ac mundandi energia* aquę nomine nuncupari. Fatetur, *quia gratia sua liquore perfusos in uita uigorem restituit ac fouet,* inde nomen obtinere olei & unctionis. Rursum, *quia concupiscentia nostra uitia assiduè excoquendo & exurendo, corda nostra incendit amore Dei & studio pietatis,* ab hoc quoque affectu meritò ignem appellari. Denique *fontem esse unde cœlestes ad nos manant diuitiæ, Dei manum esse qua suam potentiam exercet, quia uirtutis suæ afflatu diuinam nobis uitam sic inspirat, ut non tam agamur ipsi à nobis, sed eius actione ac motu regamur, ut si qua sunt in nobis bona, fructus sint gratiæ ipsius.* Hęc ille omnia, diuini Spiritus operationem & efficaciam in filijs Dei iuxta Scripturas orthodoxè describens. Sed enim non nisi mera impostura hoc totum est, quam in omnibus alijs pene dogmatibus hodie controuersis exercet: ut multa uidelicet orthodoxè primum dicat, quasi lac & mel porrigens, posteaque omnia asperso suo ueneno inficiat, & allectum prima ueritate lectorem, in suam nassam facilius trahat. Nam in sequenti disputatione, primò *præcipuum Spiritus S. opus fidem esse, & ad eam magna ex parte referri, quæ ad vim eius & operatio-*

Instit. lib. 3. cap. 1. nu. 2.

Caluini sententia de Spiritus S efficacia in cordibus credentium.

Num. 3.
Esaiæ 55.
Ioan 7.
Ezech. 36.

1. Ioan. 2.

Luc. 3.
Ioan 4.
Act. 11.

Caluini impostura singularis.

Num. 4.

Caluinus to tam priorẽ doctrinam retractat. nem exprimendam passim occurrunt, statim disputat: mox de ipsa fide, eiusque definitione, officio, effectu, per multa capita longissimè disputans, tandem ca. 11. quod de Iustificatione fidei est, contra inhærentem iustitiam totis ingenij viribus pugnans, pro qua nihil euidentius facit, quam hæc interna Spiritus Sancti efficacia ab ipsomet iuxta Scripturas tradita, totum tandem pectoris sui vlcus aperit, & dicit:

Ca. 11. n. 12. *Non negamus quin reformet nos Deus Spiritu suo in vita sanctitatem & iustitiam. Sed primò videndum est faciatne hoc per se & immediatè: an verò per manum filij sui, penes quem omnem plenitudinem Spiritus Sancti deposuit, vt sua abundantia membrorum inopia subueniret.* Ecce iam negat Deum Spiritu suo immediate & per se in nos agere, nosque reformare, sed per manum Christi, cuius abundantia omnem nostram inopiam supplet: id est, nobis per fidem imputatur. Hic enim est verus Caluini sensus, vt ex sequentibus apud eum magis elucescet. Mox

Num. eod. Rom. 5. enim adducit in medium illud Pauli, *nos vnius hominis obedientia iustos esse*, videl. nobis imputata, vt apud Paulum

Ca. eodem. Num. 15. exponit. Deinde paulo post, *falli Catholicos*, ait, *quòd gratiam Dei non gratuita iustitia imputationem, sed Spiritum ad sanctitatis studium adiuuantem interpretantur*. Moxque

Num. eod. Petrum Lombardum nominatim taxat, *quod Dei gratiam præcipuè in iustificatione consideret, quatenus ad bona opera*

Num. eod. *per Spiritus Sancti gratiam dirigimur*. Tandem eodem in loco Augustinum reprehendit *quod gratiam ad sanctificationem refert, qua in vita nouitatem per Spiritum regeneramur.*

Lib. eodem Ca. 17. nu. 2. Postremo in alia sequenti disputatione directe affirmat *vnicum Christum pro iustitia complemento à Paulo assignari*, & ex *fide Christi omnes iustificari, non vt adiuuentur ad iustitiæ summam, sed vt ex ipsa fide iustificentur*. Nunc ergo Caluinus detracta larua, qua orthodoxus videri voluit, Spiritus Sancti internam efficaciam & operationem, in nobis docendo, totam suam impietatem aperuit, eandem efficaciam penitus denegando. Nunc enim negat Deum Spiritu suo nos reformare, aliqua operatione ipsius Spiritus Sancti per se & immediatè, sed solummodo per manum Christi, & per abundantiam Spiritus S. in Christo, quæ nobis imputatur,

Vbi

Vbi aduertat lector prorsus contrarium in Scripturis doceri. Videlicet Christum per suum Spiritum nos reformare & sanctificare, non autem Spiritum Sanctum per Christum id facere. In hoc ipso Euangelio Christus dat nobis Spiritum vt fontem aquæ salientis in vitam æternam. *Aqua quam ego dabo &c.* Non ipse Spiritus dat nobis Christum. Sic Christus ascendens *mittit nobis Spiritum veritatis, qui inducat nos in omnem veritatem.* Non Spiritus Dei illum mittit. *Deus Pater misit Spiritum filij sui in corda nostra, in quo clamamus Abba Pater.* Nō filius mittitur in corda vt nos reformet, sed Spiritus Patris & Filij ab vtroq; mittitur, vt vterq; locus iā citatus docuit. Sic iterum Paulus: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris,* (etiā intelligendo illam quam semper Caluinus intelligit de charitate, qua Deus nos diligit, nosque gratos & charos habet) non per manum filij, per imputationem gratiæ, *sed per Spiritum S. qui datus est nobis.* Datus inquam nobis, non imputatus, intra nos, non extra nos, quem in nobis accepimus (dare enim & accipere correlatiua sunt) non quem in Christo per fidem apprehendimus. Postremò quum idem Paulus dixisset, *Abluti estis, sanctificati estis, iustificati estis, in nomine Domini nostri Iesu Christi,* nequisquam per manum Christi immediatè ista fieri cogitaret, adiecit, & *in Spiritu Dei nostri.* Plurima sunt huiusmodi apud Paul. loca, vbi immediatum omnis iustitiæ in nobis authorem, Spiritum Sanctum facit, non manum Christi. Christi enim eiusq; mortis merito datur nobis Spiritus Sanctus, iuxta illud Ioānis: *Nondum erat Spiritus datus, quia nondum erat Iesus glorificatus.* Sanè Christus ad remissionem peccatorum consequendam nobis datus est, immediate, factus pro nobis redemptio per precium sanguinis sui. Sed ad sanctificationem spiritualem, quæ nostra in Christo regeneratio & renouatio est, non Christus, sed Spiritus Sanctus datus est nobis, nec per manum Christi, sed per operationem Spiritus Sancti illa sanctificatio seu renouatio nobis confertur: Dicente iterum Paulo: *Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus Sancti, quem effudit in nos abundè.* Renouationem dicit Spiritus Sancti, quam ipse

[Margin notes: Nō per Christum Spiritus S. sed per Spirit. S. Christus nos sanctificat. — Ioan 4. — Ioan. 14. — Galat. 4. — Rom. 5. — 1. Cor. 6. — Ioan. 7. — Christus per se redemit, per Spirit. m S sanctificauit. — Tit. 3.]

Spiritus S.facit, & quia eius opus est: idque quatenus *in nos effunditur*, non quatenus eius plenitudo apud Christũ deposita est,vt fingit Caluinus. Sumus quidem *in Christo*, & per Christum *noua creatura creati in illo* & per illum *in operibus bonis*, sed mediante ipso Spiritu S. de quo statim adiecit Apostolus, *quæ præparauit Deus vt ambulemus in illis*. Spiritus enim S. est qui præparat corda nostra per gratiæ suæ auxilium & dona vt bene operemur. Totum igitur sanctificationis nostræ ordinem inuertit Caluinus, vt ex reali & inhærente, imputatitiam & denominatiuam tantum illam efficiat.

Galat. 5.

Ephes. 2.

Simili impostura, ac fraude eodem adhuc in libro vtitur. Quum enim dixisset. *Non somniamus fidem bonis operibus vacuam, aut iustificationem quæ sine ijs constet*, quod ab illo orthodoxè & certissimè dici quilibet orthodoxus & pius existimaret, totum fucum in sequentibus statim ipse detergit. *Hoc tantum*(inquit) *interest, quod quum fidem & bona opera necessariò inter sese cohærere fateamur, in fide tamen, non in operibus iustificamur*. Transeat interim istud(quia ad rem præsentem non facit) tametsi duplici mendacio onustum. Audiamus qua tandem ratione fidem iustificantem bonis operibus vacuam esse neget. *Id* (inquit) *qua ratione facilè explicare promptum est. si ad Christum conuertamur, in quem dirigitur fides, & vnde totam vim accipit. Quare ergo fide iustificamur? Quia fide apprehendimus Christi iustitiam qua vna Deo reconciliamur. Hanc verò apprehendere non possis, quin & sanctificationem simul apprehendas. Datus est enim nobis in iustitiam, sapientiam, sanctificationem, redemptionem: Nullum ergo Christus iustificat, quem non simul sanctificet. Vis ergo iustitiam in Christo adipisci? Christum ante possideas oportet. Possidere autem non potes quin fias sanctificationis eius particeps, quia in frusta discerpi non potest. Ita liquet quàm verum sit nos non sine operibus, neque tamen per opera iustificari, quoniam in Christi participatione qua iustificamur, non minus sanctificatio quã iustitia.* Hæc omnia Caluinus. Summa est, fidem iustificantem non esse sine bonis operibus, scilicet Christi nobis per fidem imputatis, sed bene sine vllis bonis operibus nostris. Rursum habere nos sanctificationem, sed quæ

Lib 3. ca. 16. num. 1.

Caluini impostura notabilis, quòd non iustificamur per fidem bonis operibus vacuam.

Sanctificationem imputatã docet Caluin.

in Christo sit, & nobis imputetur sicut iustitia Christi fide imputatur, non quæ in nobis sit, ex vlla Spiritus Sancti operatione & efficacia in nobis. Sic iterum quod antea de Spiritus S. operatione iuxta manifestas Scripturas stabilierat, nunc per imputatam sanctificationem penitus subuertit. Eadem ex causa in verbis prius citatis gratiam Dei voluit esse ***gratuitæ iustitiæ imputationem, non Dei Spiritum ad sanctitatis studium adiuuantem***. Rursum in eodem loco negat quod ***ad bona opera per Spiritus S. gratiam dirigimur***, quum primo loco à nobis citato dixisset, ***nos diuini Spiritus actione ac motu regi, vt si qua sunt in nobis bona, fructus gratiæ ipsius sint***. Denique quum eodem in libro dixisset, ***Deum virtutem Spiritus subministrare, qua superiores in certamine contra peccatum victoresque simus***, quod conforme illis alijs eius verbis est, quibus dixerat, ***Spiritum Sanctum concupiscentiæ nostræ vitia assiduè excoquendo & adurendo corda nostra incendere amore Dei & pietatis***, totum quoque hoc consequenti alibi doctrina funditus euertit. Ait enim ***reliquias peccati***, quæ sunt concupiscentiæ vitia contra quæ pugnamus, ***in nobis non dominari, nec regnare, si promissionem in baptismo nobis à Deo datam fide tenemus***, id est, si remissionem peccatorum & iustitiam Christi cum sanctitate eius coniunctam fide firma apprehendimus. Hæc est manifesta Caluini impietas, omnibus hodie aut pene omnibus hæreticis communis, qua totam operationem & efficaciam Spiritus S. in hoc Euangelio luculenter à Christo credentibus promissam, quæ opera iustitiæ in nobis profert ad vitam vsque æternam consequendam pertingentia, penitus & pertinaciter negant: nisi quod Caluinus cæteris astutior & nequior, illud totum operationi & efficaciæ Spiritus Sancti vno in loco dare videtur, quòd alijs in locis, vt suis hæresibus cõsequenter doceat, penitus negat, aufert, & destruit. Quæ eius tam impietas quàm astutia ad veritatis gloriã & tanti impostoris aperiendam nequitiam, necessariò mihi hoc loco excutienda videbatur. Magis tamen eam in Antidotis nostris Apostolicis, fauente Deo excutiemus.

Ex cap. 11. num. 15.

Caluin. sibi contrarius.

Lib. 3 cap. 3. num. 11.

Instit. lib. 4 c. 15. nu. 11.

2. *Patres nostri in monte hoc adorauerunt; & vos dicitis quia Hierosolymis est locus, vbi adorare oportet.*

LOCVS Catholicorum religionem saluberrimam & necessariam in SS. Patrum testimonijs & iudicio studiose inquirendis] ac proferendis contra putidas Caluini calumnias defendendi. Quia enim hæc mulier Patrum veteris testamenti factum de cultu Dei in monte Samariæ contra Christũ præpostere protulit; bonus Caluin. pulchrum sibi argumentum uactus visus est, vt omnem in vniuersum Patrum & magistrorum Ecclesię Christi authoritatem labefactaret, nostramque in illorum factis ac dictis vel imitandis, vel in veritatis antiquæ testimonium proferendis, diligentiam in vniuersum condemnat. Qua in re perinde facit ac si nullas Scripturas pro veritate proferendas quisquam diceret, eo quod diabolus illas contra Christum impiè & præpostere protulit. Sed audiamus superbi hominis ad hunc locum ac de re verba. *Hic locus* (inquit) *insigni documento est, quàm præpostere faciunt, qui posthabito Dei mandato, se conformant ad Patrum exempla.* Illi haud dubiè præpostere faciunt, qui Dei mandatum patrum exemplis postponunt: quod nemo Catholicus facit. Cæterum Catholici Patrum exempla imitantes, non illa Scripturis aut Dei mandato anteponunt, sed quid doceant Scripturæ, & quid iubeat Deus, malunt à Patribus discere, quam à Caluino ab Ecclesiæ magistris antiquissimis & tam eruditionis quàm sanctitatis nomine celeberrimis, quã ab nouello hæretico, & indocto (quod frequentes eius contradictiones demonstrãt) & impio, quod detestandæ eius hæreses, maxime de Deo Authore & impulsore peccati (vt olim demonstrauimus) ad oculum loquuntur. Audiamus tamen petulantis hominis accusationem, & si quid ea ponderis ac momenti habeat, dispiciamus. *Notandum*, inquit, *est, quot modis hic peccare soleat mundus.* Bonus Caluinus aut extra mundum, aut de mundo non est nisi fortè & idem peccet, sicut solet mundus. *Sæpè*, inquit, *contingit ut sine delectu pro patribus maior pars sequatur, qui minimè omnium habendi erant*

SS. Patrum testimonia et exempla piè proferri.

In com. ad hunc locũ.

De iustifica. lib. 11.

Caluinus.

erant Patres. Si qui ita peccant, Patrum authoritati nihil hoc derogat, sed eorum temeritatem arguit, qui pro Patribus habent, qui non habendi erant. Multi olim pro Scripturis habebant quę apocrypha erant: quod Scripturarum iustam authoritatem nihil imminuit. *Ita hodie Papistas videmus quum inflatis buccis Patres decantant, nullū Prophetis & Apostolis locum dare.* Putidum mendacium impostore hæretico dignum. Sic Patres allegant Catholici vt Scripturis Propheticis & Apostolicis primū semper locum concedant. *Vbi autem paucos nominarunt honore dignos, coacernare ingentem hominum sui similium cater- uam, vel saltem descendere ad corruptiora secula, quibus etsi nondum tam crassa barbaries inualuerat, religio tamen & doctrinę puritas multum declinauerant.* Bene est quod saltem aliquos Patres honore dignos censere dignatur. Quæ sit alia ingens caterua, coniciendum lectori relinquit, ne si eos nominaret, in promptu esset exceptio. Cui hoc unum respondemus, in illa caterua, nō alios esse nisi qui Patres illos honore dignos, in eadem doctrina ac fide imitati fuerunt. De seculis corruptioribus quod garrit, in nullius seculi Patribus vera hactenus vacillauit fides: nisi aut nullam tunc Christi Ecclesiam, aut sine legitimis Patribus Ecclesiam fingat. Est autem hodiernum seculum omnium quæ hactenus fuerunt, ad fidem ac religionem quod attinet, propter grassantes sine numero hæreticos, corruptissimum. *Ergo tenendum est sedulò discrimen, ne Patres censeantur, nisi quos constabit fuisse Dei filios: Deinde qui pietatis suæ excellentia hunc honoris gradum promeriti sunt.* Tenendum quoque sedulo discrimen est, ne Scriptura Canonica censeatur, nisi quam constabit diuinitus fuisse inspiratam: Deinde quæ doctrinę suæ excellentia hunc honoris gradum promerita sit. Sed nec propterea aut Patrum aut Scripturæ ea quæ cuique debetur labefactatur authoritas.

Caluinus. Mendacium Caluini putidum. Caluinus. Patrū discrimen a Caluino vane confictum. Caluinus.

Frequenter etiam in eo peccatur, quod temere ex Patrum factis communis lex statuitur. Frequenter quoque in eo peccatur, quod ex Sanctorum factis in Scriptura commemoratis communis lex statuitur. Nam quia Elias sacerdotes Baal magno numero interfecit, licere sibi

Caluinus. 3. Reg 18.

fibi hodie Caluiniftæ putant facerdotes Catholicos ma ctare: & quia Abraham cum ancilla Agar confentiente Sara coniuge concubuit. Caluinianæ ancillæ morofas fe habere dominas conqueruntur, quòd quum illæ fteriles aut vetulæ fint, cum heris fuis dormire non permittantur. Nihil fingo, fed quod in noftra Anglia geftum fcio. Tecce alia pudoris & modeftiæ caufa. Nihil hoc tamen vel Scripturarum vel Patrum iuftam reputationem imminuit, *Vulgus enim non fatis honoris fe Patribus habere putat, nifi eos eximat hominum numero.* Sic quidam Euangelici fratres non fatis honoris fe diuinis Scripturis habere putant, nifi omnia in illis confcripta ipfi quoque fine difcrimine imitentur. *Ita dum nobis in mentem non uenit homines fuiffe qui labi poterant, uitia uirtutibus promifcuè mifcemus: Vnde fequitur peffima in viuendi ratione confufio. Nam quum ad legis regulam exam nanda fint omnia hominum facta, trutinam ipfam fuis ponderibus fubijcimus. Deni que vbi tanti fit patrum imitatio, impune poft eos fe peccare mundus putat.* Totum hoc ex præpoftera quoq; Scripturarum lectione accidit interdum, vt uix pro uitiis habeantur, quæ à Sanctis viris vel malè perpetrata, vel in figura gefta legūt, aut ab aliis lecta audiūt. Sic propter Dauidis adulteriū & homicidium electorum peccata excufantur: & duas forores ducere exemplo Iacob, aut feipfum interficere exemplo Sampfonis, aliqui malè fani hæretici fe poffe arbitrati funt. Nec tamen uel Sfcripturarum lectio vel Sanctorum Patrum pia & prudens imitatio propterea explodenda eft. Et Patres quidem homines fuerunt, qui labi poterāt: Caluinus fimiliter & Lutherus homines, opinor, fuerunt, qui multo probabilius & labi & decipi, & toto cœlo à ueritate ac pietate aberrare poterant. Caluinus tamen vt eum fui imitentur, adeo libenter femper tulit, ut neminem fibi contradicentem ferre potuerit. Lutheri verò illa fuperbiffima vox eft. *Ego in hoc libro non contuli; fed afferui & affero: & penes nullum uolo effe iudicium, fed omnibus fuadeo ut praftent obfequium.* Item illud: *Scio me mea dogmata habere de cœlo.* *Tertium uitium eft* (ait Caluinus) *praua æmulatio, ubi fcilicet nec eodem præditi Spiritu, nec eodem inftructi mādato, trahimus in exemplum*

Caluinus.

Caluinus.

Gnoftici & Circacellio-nes.

Bolfecus in vita Calui.

Luth. in fine lib. de. feruo arbit.

3. Caluinus.

plum quod aliquis Patrũ fecit. Quid hoc tertium à secundo differat quod proximè posuit, nec ipse Caluinus distinguet vnquam, nisi quod ibi imitationem dixit, hic æmulationem prauam vocat. Sed quid ex eo inferat videamus. *Ex hoc fonte fluxisse bonam partem ueteris monastices fatebũtur, qui prudenter ueterum scripta expendent.* Laudo Caluini ingenuitatem. Si enim ueteres monachi à suis maioribus sua instituta acceperunt, eosq; imitati sunt, profecto nec res noua est monasticæ uitæ institutũ (ut clamare solent hæretici) nec ueteres monachi sua aliqua inuẽta amplexi sunt: sed à probatissimis Patribus ea hauserũt. Laude hoc dignum, non uituperio, nemo æquus negabit: *Ergo* (ait Caluinus) *nisi sponte errare libeat, semper uidendum est quo quisq; Spiritu donatus sit, quid ferat cuiusq; uocatio, quid singulis conueniat, & quid singulis sit mandatum.* Bonus Caluinus quod semper in Ecclesia Catholica accuratè seruatum est, nunc demum quasi nouus de cœlo magister alios se docere posse arbitratur. Quis nescit in Ecclesia Catholica ordinẽ hierarchicũ esse, ut ad pietatis studiũ quod attinet, nec nouũ aliquod institutum à pluribus suscipiendũ sine iusta authoritate & stricto examine approbatum aliquando fuerit, nec priuatæ personæ singulare aliquod uitæ genus sine Patrum suorum spiritualium ac Superiorum approbatione aggredi unquam potuerint? Nihil ergo ad rhombum hęc omnia. videamus reliqua. *Huic tertio uitio affine est aliud, confusio scilicet temporum, dum posteri in Patrum exemplis occupati diuersam agendi legem sibi à Domino præscriptam esse non cogitant.* Hoc si ita est, iã ad primã accusationẽ redit, ne de ijs q̃ posthabito Dei mandato ad Patrum se exempla conformant. Cui quod antea responsum est, hic quoq; satisfaciet. Sed aliquid in specie dicturus Calu. est. Audiamus *Huic*, inquit, *inscitia acceptum referri debet immensa ceremoniarum congeries, quibus obruta est Ecclesia sub Papatu.* Hæc adhuc indefinita accusatio est, quia nec ceremonias designat quę spirituali huic uiro displicent, nec ex qua parte stet illa congeries ostendit. Sed dolosus uersatur in generalibus: & Caluino magis ex re uisum est dolo agere quã *in sinceritate ueritatis & honestatis.* Audiamus adhuc cętera. *Statim ab*

Caluinus. Monastices instituta antiquissima. Caluinus. Caluinus. Caluinus. 1. Cor. 5. Caluinus.

tim ab Ecclesiæ exordio ex hac parte peccari cœptū est, quia plus valuit stulta Iudaismi affectatio, quàm decebat. Habebant Iudæi sua sacrificia. Ne tali pōpa carerēt Christiani inuētus est immolandi ritus. Quasi vero deterior futura esset Christiana Ecclesiæ conditio, si cessassent omnes vmbræ, quibus offuscari poterat Christi claritas. Hic instituitur ueteris Ecclesiæ accusatio. Sed primùm totam actionem reijcimus vt nefariam cō spirationem, iuri humano atq; diuino repugnātē. Non est audiendus filius contra Patrem, aut seruus contra Dominum in ijs quæ ius paternum, aut Domini prærogatiuam concernūt: *Non est discipulus supra magistrum, neque seruus maior Domino suo.* Caluinus aut filius & membrum Ecclesiæ est, aut extraneus hospes & aduena. Si filius, aut membrum, non est audiendus contra Patres & capita Ecclesiarum Christi. Si extraneus, & aduena, eius accusatio contra domesticos fidei multò magis reijcienda est. Deinde iuxta Apostoli regulā: *Aduersus presbyterū accusatio recipienda non est, nisi sub duobus, aut tribus testibus.* Caluinus ergo contra totum presbyterium veteris Ecclesiæ solus arguens & absque testibus, non audiendus, sed castigandus est. Rursum actio sequitur forum rei. Si veteris Ecclesiæ patres reos constituere Calu. vult, non eos apud tribunal suū, sed apud tribunal Christi, quod in terris aliud non est quàm Ecclesia Christi, conuenire debet. Nunc homo impius & audax, actorem & iudicē agit: accusat & condemnat. Nullam Ecclesiam, sed seipsum audit. Postremò quid erit in religione firmum, quid constans, q̄d certū, si totius veteris Ecclesiæ *ab ipso eius exordio* (sic enim loquitur) praxis, idq; in toto externo cultu, post tot secula, argui, reprehendi, superstitionis & affectati Iudaismi damnari possit? An non eadem libertate quilibet alius hæreticus quodlibet fidei dogma, quantalibet omnium Patrum ab ipso Ecclesiæ exordio consensione firmatum, conuellere, arguere, & condemnare poterit? Sane sic noui Ariani in colloquio Petricouiæ habito cum protestantibus an. 1566. Patrum testimonia & veteris Ecclesiæ consensum eadem fiducia circa Christi diuinitatē reiecerunt, qua reliqui Protestantes & hic Calu. circa Sacrificium Eccles. eiusq; ceremonias eādem

Veteris Ecclesiæ accusatio.

Matth. 10.

1. Tim. 5.

vete-

veterem Ecclesiam reijciunt. Quare hac in re Cal. nihil nisi suam dementissimam insaniam pio & prudenti lectori prodidit. *De illis enim dubitare* (multò magis illa affecta ti Iudaismi dānare) *quæ tota per orbem frequentat Ecclesia, insolentissimæ insaniæ est*, ait S. August. vir (ni fallor) Caluino modestior, & fide dignior. Sic ipsam, vt dixi, actionē, vt improbi hominis nefariā conspiratiōnē meritò reijci mus. De re verò ipsa mox in alio huius Euang. loco dicetur. Iā ad recentioris Ecclesiæ accusationē descēdit, & ait. *Sed postea longius erupit, ac sine modo grassatus est furor.* Furiosa est, & nihil aliud, quam insani cerebri declamatio, nulla ratione subnixa, nullo argumento firmata. Concludit tandem, *Ergo ne hic labamur, semper ad præsentē regulam attentos nos esse oportet.* At quæ est hæc præsens regula? Attendat Lector, ne se inanibus verbis falli patiatur. *Olim* (inquit) *suffitus, luminaria, vestes sacræ, altare, vasa, et similes ritus Deo placebant. Nempe quia obedientia nihil habet gratius vel magis pretiosum. Nunc à Christi aduētu mutata est ratio.* Qui hic Caluine, aut vnde id probas? Ne vno quidē verbo probat impostor à Christi aduētu mutatā esse rationē, vt nunc ceremonijs externis in cultu Dei externo non sit opus. Sed suā nudā ac simplicem assertionem, totius accusationis fundamentū ponit. Suam nudā ac simplicē assertionem *præsentem regulam* vocat, *ad quam attentos nos esse oportet.* Post omnem declamationē tā cōtra veterem quàm contra præsentē Ecclesiā, quū ad rem & punctum venitur, quo accusationis totius causa ratio, fundamentum constitui debet, nihil adfertur aliud q̄ nuda & simplex affirmatio. Atqui qua ille facilitate mutatam iā esse in Christi aduentū rationem affirmat, vt altaria, quæq; eo pertinent, locum amplius in Ecclesia Christi habere nō debeant, eadē facilitate hoc totū nos illi negamus: & negantē habemus nobiscū uniuersam Ecclesiam Christi tā ueterē ab ipso eius exordio q̄ præsentē. Nec negamus tantū, sed & ex Apost. probamus, disertis uerbis dicēte. *Habemus altare, de quo edere non habent potestatē qui tabernaculo deseruiūt.* Si altare, suffitus quoq; luminaria, uestes sacras, uasa, & similes ritus eo pertinentes. Cęterū de re hic nō disputamus, nec disputādi locus est.

Caluinus. Caluinus. Caluinus declamando, non probando totam Ecclesiam accusat. Heb. 13.

Caluini tantùm aduertenda improbitas, impudentia, impietas, qui post tam longam accusationem tam in genere quàm in particulari, tam grauem, tam acerbam, quum ad causæ firmamentum venitur, nihil quàm lectorem ludificat. Perpetuus hic illi mos est. Audacter asserit, confidenter accusat, copiosè concludit. Nihil omnino probat, nihil confirmat. Hoc est impostorem ac seductorem agere, & vt Apostolus dicit, *in astutia, & nequitia circumuenire*. Quare iterum post nudam & simplicem assertionem suam, fortissimè concludit. *Ergo quid nobis in Euãgelio præscribat Christus, considerandum, ne temere sequamur quod sub lege Patres seruarunt. Nam quæ tunc fuit pia sacrorum obseruatio, hodie sceleratum sacrilegium foret.* Quid in Euangelio præscribat Christus, & quàm late patet docendi potestas Ecclesiæ magistris in Euãgelio data, & quatenus externis ritibus Deus colendus sit, ipsa nos Ecclesia docere debet & docuit, non Caluinus, non alius quilibet post tot secula nouellus magister. Lippis ac tonsoribus in Ecclesia Catholica notum est ceremonias Ecclesiæ nõ ex imitatione Iudaica magis, quàm ethnica, sed ex Apostolorum & Apostolicorum virorum pia institutione promanasse. De qua re mox plura dicemus in postremo huius Euangelij loco. Nam de ipsa SS. Patrum saluberrima & necessaria authoritate, & quatenus ea valeat, & quousque se extendat, in opere nostro de Principijs fidei iam olim latè diximus.

Ephes. 4.

Caluinus.

Lib. 7. ca. 11. & seqq. lib. 11. cap. 5.

3. *Vos adoratis quod nescitis. Nos adoramus quod scimus.*

LOCVS impotentem Caluini calumniam, qua Catholicos ad hæc verba grauat paucis repellendi. *Hoc*, inquit, *fulmine concidunt bonæ omnes intentiones quas vocant. Habemus enim homines nihil posse quàm errare vbi sua eos regit opinio sine verbo aut mandato Dei. Nam Christus personam & causam gentis suæ suscipiens, Iudæos longè à Samaritanis distare docet, & hoc uno eos præstare, quod æternæ salutis fœdus cum illis pepigerat Deus: & quod nõ incognitum aliquod numen, sed Deum vnum adorant, qui se illis patefecit, & a quo sunt in populum adoptati.* Obseruanda est

colle-

collectionis Caluinianæ abfurditas pariter & impietas. Absurda & infulfa hæc collectio est. Samaritani quia cum vero Deo falfos deos colebant, nec ullam habebāt religionis fuā certā regulā ac normā, videlicet nec Scripturas (nisi folū Pentateuchum) nec facerdotes legitimos & à Deo miffos, nec certa legitima facrificia aut fefta à Deo inftituta, fed in 4. fectas (Sebuços, Corthenos, Dofitheos, Effenos) diuifi tam facrificia immutabant, quā fefta transferebant, prout cuiq; fectæ vifum erat, & à folo diuini cultus loco ac tēplo abhorrebāt, has & alias ob caufas *adorabant quod nefciebant*. i. in toto Dei cultu aberrabant: ergo Chriftiani Catholici nullas bonas intentiones habere poffunt, nifi quæ in Dei verbo aut mandato fcripto continentur. Hęc eft. n. ex illis verbis, *vos adoratis quod nefcitis* Caluin. conclufio. Cuius abfurditas in fimili apparebit. Qui ambulat in tenebris, ambulat quo nefcit; ergo qui ambulat in lumine nifi lucernam manu gerat, ambulat quoq; quo nefcit. Chriftiani quippe Catholici & fide iam ac fpiritu Dei donati, ambulant in lumine, *aguntur Spiritu Dei*, habent ductores, quos Deus illis dedit. Scripturarū lucerna non femper opus habent. Multa pietatis opera vel ex Spiritus S. folo inftinctu, vel iuxta ductorū fuorum ac Paftorum confilia, abfq; expreffo in Scripturis mandato Dei, pie ac laudabiliter exequuntur. Quorum nifi in ipfis Scripturis multa occurrerent exēpla, (quæ in alio huius operis loco enumerauimus (fingi hoc à me uideri poffet. Nūc aūt ex bonis filiorum Dei intētionib. (quibus fe hoftem Caluin. profitetur tum hoc tum alijs in locis) quæ uel nō expectato Dei mandato fpōtaneas Deo oblationes & hoftias fpirituales faciūt, vel præter & vltra ipfum Dei mandatum in Scripturis pofitū (quod frequēter neceffaria fola præfcribit) opera fupererogationis præftant, innumera bona opera Deo gratiffima procedunt. De quibus in Prōptuario noftro Morali femel atq; iterum differuimus. Vt ipfemet Caluin. hunc fuū com. in Euang. Ioan. in Harm. trium Euangelift. in omnes Apoftolicas Epift confcriberet, in quo quæfo verbo aut mandato Dei fcripto fundatur? Aut ubi mandatum in Scriptura accepit? An negabit tamen, aut uideri faltem non uolet, ex bona intentione

Caluiniana collectionis abfurditas. Epiphan. hær. 9

Bona opera in Scripturis non præfcripta.

In Dom. inf. Oct. Nat. Do.

Do. 1. poft Epiphan. tex. 1. Do. Pafchæ tex. 2. Dom. 4. poft Pent. tex 2.

ad Dei gloriam & proximi vtilitatem se ea oĩa scripsisse? Negare etiam poterit absq; vllo Dei verbo aut mandato in Scripturis posito ad illa opera animũ applicuisse? Cur ergo cæcus hæreticus in aliis tã multis piorũ bonis operibus ac laboribus, easdẽ bonas intẽtiones non aduertit? Cur eas reprehẽdit, & hominũ impiorũ, qui uerũ Deum ignorãt, cœco cursui assimilat? Oẽs vero Dei cultu alieni vt illi Samaritani, vt Pagani, vt hæretici, *adorant quod nesciunt:* nec eos iuuare possunt, bonæ aliquæ intentiones, quia *sine fide impossibile est placere Deo*, & *Spiritum Dei* non habẽt, *à quo agantur*. At vero pii & Catholici Christiani, Christo capiti in suo corpore, quod est Ecclesia, adhærentes, ideoq; Spiritũ Christi qui in corpore eius est, & extra corpus eius nõ est, in sese habentes, id *adorãt quod sciunt*, in Dei cultu non aberrãt, tãetsi extra Scripturæ terminos multa bona in Scripturis nõ præscripta operẽtur, & eorũ bonæ intẽtiones plurimũ eos iuuãt, multaq; præclara opera Deo grata, proximis vtilia proferunt. Ex quibus efficitur nõ absurdam modò, sed & impiã (vt dixi) collectionẽ hanc Caluinianam esse. Quare quod iterũ hoc loco repetit & ingeminat, eadẽ impietate laborat. *Quantumuis* (inquit) *in sua pertinacia sibi blandiantur & plaudant, qui ex sensu suo vel hominum traditionibus adorant Deum, hac vna vox de cęlo detonans, quicquid se habere putant diuinũ et sanctũ, prosternit. Itaq; vt Deo probetur nostra religio, necesse est vt in sciẽtiã ex eius verbo conceptam recumbat.* Quadrãt hæc verba optime in ipsum Caluinũ, omnesq; sectarios, qui ex *sensu suo* (non ex sensu Ecclesiæ, non ex sensu, & consensu SS. Patrum, contra quos modo Calu. declamauit, non ex sensu SS. Conciliorum *& ex hominum traditionibus*, Lutheri, Buceri, Zvvinglii, & aliorum placitis Deum adorãt, Scripturas exponunt, dogmata fabricant, cultum instituunt. Isti omnes adorant quod nesciunt. Istorum religio non recumbit in scientiam ex verbo Dei conceptam, sed in scientiam ex proprio cuiusq; cerebro conceptam, ad quam postea Dei verbum contorquent, vt in nostris, fauente Deo, Antidotis Euangelicis & Apostolicis toti orbi manifestum fiet. Catholici verò quorum hic bonas intentiones extra scriptum verbum im-

Heb. 10.
Rom. 8.

Caluinianæ collectionis impietas.

Sẽsum suum & traditiones humanas nõ Catholici, sed hæretici sequuntur.

impugnat Caluinus, *nec ex sensu suo, nec ex hominum traditionibus*, sed ex sensu Spiritus Dei, quem acceperunt in corpore Christi, & ex hominum quos Deus misit, suæque Ecclesiæ præfecit, & eam docere ac regere iussit, doctrina & præceptis Deum colunt: Religionem quoq; tenẽt non à seipsis recenter inuentam, vt Caluinus cũ suis, sed ex verbo Dei conceptam, iuxta perpetuam Catholicæ Ecclesiæ fidem, & Sanctorum probatorum expositiones orthodoxas: quas contra oẽs quocunq; tẽpore exurgentes hæreses pastores Ecclesiarum, qui pro tempore fuerunt, summa religione & diligentia sequuti & imitati sunt, vt alio in loco ostendimus. Iam verò abstersa hac Caluini in Ecclesiam Catholicam calumnia, videamus quã hæc reprehensio, *vos adoratis quod nescitis*. in ipsum maximè Caluinum, omnesq; hæreticos, rectè ac meritò retorqueri debeat. Samaritani adorabant, quod nesciebant, quia nec verum Deum cognoscebant, nec eum recte colebant. Non cognoscebant verũ Deum, quia quẽ pro Deo colebant, illius solum terræ Samaritanæ, non vniuersorum, Deũ esse credebant. Non eum rectè colebãt, quia nec ritus à Deo præscriptos tenebant, & præterea multos falsos Deos adorabant. Temporis deniq; progressu etiã templũ magnum in monte Garizim extruebant, quod templo Hierosolymitano ex Dei mandato extructo æmulũ foret. Sic templum contra templum, altare contra altare, erigebãt, seq; veros Dei cultores venditabãt. Eorum originẽ his verbis describit Scriptura: *Abductis decẽ tribubus in Assyriã* (qua rũ tota possessio Samaria tunc vocabatur) & in eorũ locũ ac possessiones Assyrijs translatis: *Nuntiatũ est regi Assyriorũ, & dictum Gentes quas transtulisti & habitare fecisti in ciuitatibus Samariæ pro filijs Israel, ignorãt legitima Dei terræ, & immisit in eos Dominus leones: & ecce interficiunt eos, eo quod ignorent ritũ Dei terræ. Præcepit autem rex Assyriorũ, dicens, ducite illuc vnum de sacerdotibus, quos inde captiuos abduxistis, et vadat & habitet cum eis, & doceat eos legitima Dei terræ.* Semper vocant eum quẽ colere intendebãt *Deũ terræ*, quasi illius terræ proprium quendam Deum, & non totius vniuersi conditorem. *Igitur quum venisset vnus de sacerdotibus his qui captiui ducti fuerãt in Samaria, habitauit*

De Princip. fidei lib. 7. cap. 12.

Hæretici hodie Samaritanis similes.

4 Reg. 17.

4. Reg. 17. *tauit in Bethel*(hic est Ille mons, in quo Iacob adorabat, & de quo hæc mulier in hoc Euangelio loquitur, extructo tunc illic templo magnificentissimo) *& docebat eos quomodo colerent Dominum. Et vnaquæque gens fabricata est Deum suum posueruntqae eos in phanis excelsis quæ fecerant Samaritæ, gens & gens in vrbibus suis, in quibus habitabat. Viri enim Babylonij fecerunt Socothbenot: viri autẽ Cuthæi fecerunt Nergel: & viri de Emath fecerunt Asima. Porrò Heuæi fecerunt Nabahaz & Tharthac. Hi autem qui erãt de Sepharuaim comburebant filios suos igni, Adramelech & Anamelech dijs Sepharuaim, & nihilominus colebant Dominum, fecerunt autem sibi de nouissimis sacerdotes excelsorum, & ponebant eos in phanis sublimibus. Et cum Dominum colerent. dijs quoque suis seruiebant iuxta consuetudinem gentium, de quibus translati fuerant Samariam. Vsque in præsentem diem morem sequuntur antiquum. Non timent Dominum, neque custodiunt ceremenias eius, atque iudicia & legem & mandatum quod præceperat Dominus filijs Iacob.* Hęc est Samaritanorum origo, hæc eorum adoratio, hic cultus. Sic adorabant quod nesciebant. Vide nunc an non in nostri maximè temporis hæreticis eodem modo se res habeat, ut verissimè adorent quod nesciant. Samaritani colebant Dominum in Bethel, in quo postea loco Manasses homo Iudæus ducta in vxorem Sanabaletis filia, qui Darij nomine Iudęæ præfuit, ne fratre summo apud Iudæos pontifice esset inferior, magnifi um templum extruxit, & *Sacerdotem se illic creauit, ac quoscunque potuit apostatas*(vt ait in hũc locum Caluinus)*præmijs ad se pellexit*, soceri videl. sui fretus potentia. Sic autem in hoc monte Dominum colebant, vt vnaquæque gens in alijs excelsis & phanis sua idola suis proprijs ritibus colerent. Omnino pari ratione, hæretici hodie Christiani Catholici quum essent, ipse imprimis Martinus Lutherus, Monachus, Sacerdos, & Doctor, ne quodam alio fratre suo, cui indulgentiarum publicatio(res tum lucrosa)commissa fuit, inferior esset, (eandem quippe modis omnibus ambiuerat) fretus Saxoniæ Ducis authoritate ac potentia, cuius nouellæ filiæ, Academiæ VVitembergensi primarius professor ascitus fuerat, nouum in Germania & peramplum

Iosep. Antiq. lib. 11. cap. 8.

Comparatio Samaritani tẽpli & schismatis cũ hodierno schismate.

late

latè patentis Schismatis templum Ducis sui potentia fretus erexit, altare contra altare, cathedram contra cathedram instituit, Romanæ Sedis legitimam authoritatem omnibus modis conuellens, Sacerdotem se illic, nouum Euangelistam, & Prophetam, Apostolum creauit, & vt Caluini verbis vtar, *quoscunque potuit apostatas ad se pellexit.* Mox Lutherani quasi noui Samaritæ crescere & multiplicari cœperunt. Cæterum qui Luthero ad momentum adhæserũt, & cum eo Dominũ colebant, id est, Christiani vocari semper volebant, confestim suos quisque deos, sua idola, sui cerebri phantasmata colebant, alij rigidi, alij molles, alij extrauagantes Lutherani: & inter hos alij Zvvingliani, alij Anabaptistæ, alij Osiandrini, alij demum Caluinistæ. vt multo plures sectæ breui momento exortæ sint, quàm apud Samaritas gentes erant diuersos deos colentes. Qui quidem omnes sicut Samaritæ Dominum in Bethel coluerunt, sic iuxta nouum Euangelium à Luthero restauratum se Dominum colere protestantur. Lutherum enim pro viro Dei & magno Propheta omnes adhuc sectæ reuerentur: & illorum Bethel VVittemberga est. Interim tamen alius Geneuæ, alius Tiguri, alius in Anglia partim Protestantium, qui Regiæ voluntati se accommodant, partim Puritanorum cultus est, alia politia, varia & diuersa dogmata. Omnibus hoc commune est, vt cum Samaritis illis, *non custodiant ceremonias, iudicia atque mandata Dei*, iuxta eorum præscripta, quibus Christus dixit: *Docete omnes gentes, docentes eos seruare omnia quæcunque præcepi vobis:* iuxta Ecclesiæ Catholicæ & Præpositorum eius doctrinam & traditionem. Sequitur vnusquisq; sua placita tam in Sacramentorum administratione, quam in verbi prędicatione, totoq; cultu atq; doctrina. *Sic adorant quod nesciunt:* in tenebris ambulant. Ab eis lumen accipere nolunt, quibus Christus dixit: *Vos estis lux mundi.* Ab eo pasci nolunt, cui Christus dixit: *Pasce oues meas:* Eos audire nolunt, quibus Christus dixit: *Qui vos audit, me audit.* Illis obedire nolunt, de quibus Paulus dixit: *Obedite Præpositis vestris.* Suam quisque lucem sequi vult, semetipsos pascere, solum Christũ in Scipturis loquentem audire, nemini obedire volunt:

Matth. 28.
Matth. 5.
Ioan. 21.
Lucæ 10.
Hebr. 13.

m 2 *Sic*

Sic adorant quod nesciunt,& ambulant quo nesciunt. Nam cum veteribus quoq; Samaritis *faciunt sibi ex nouissimis sacerdotes excelsorum*. Homines mechanicos, illiteratos, audaces, temerarios, ministerio uerbi præficiunt. Hos cæcos duces alii cæci sequuntur ut adorent quod nesciant.

Iosep. Antiq. lib 13. cap. 6. Sane contentione illa Samaritanorum cum Iudæis, propter extructum illud templum longius progrediente, re tandem ad iudicium Ptolomæi regis delata, & acerrimè à cuiusq; partis aduocatis examinata, ex hoc imprimis argumēto, quod Iudæi templi sui antiquitatem multo maiorem Sacerdotum in eo perpetuam successionem, Prophetarum qui illi adhæserunt prædicationem ostenderent, quibus omnibus Samaritæ carebant, causa ceciderunt Samaritæ. Pronunciatum est eos adorare quod nesciebant. Iudæos illud adorare quod sciebant, id est, totius cultus sui certam scientiam, certa fundamenta, normam & regulam certam habere. Eundem plane in modum nullo negotio conuincentur hæretici hodie adorare quod nesciunt, quia in eorum Bethel, nec Antiquitas est, nec sacerdotum successio, nec Prophetarum prædicatio: demonstrabitur verò nos Dei beneficio Catholicos hæc omnia habere, apud nos esse totam antiquitatem, ex cuius testimoniis fidem nostram roboramus, esse Pontificum & sacerdotum successionem, *quos posuit Spiritus Sanctus regere Ecclesiam suam*: esse Sanctorum Doctorum & Cont. Iul. l. 2. Patrum vnanimem consensum, *quibus Ecclesia* (vt Augustini verbis vtar) *plantatoribus, rigatoribus, ædificatoribus, pastoribus, nutritoribus creuit*: ideoq; nos adorare quod scimus. Ioan. 4. Et sicut olim *salus ex Iudæis erat*, quia Christus salutis author, & Euangelica doctrina, & Lex, & promissiones ex ipsis erant, quatenus eis prædicta & promissa, & à Christo (qui ex eis erat) impleta fuerunt; sic nunc salus ex Catholicis est, & in sola Ecclesia Catholica Apostolica Romana, quia Christus salutis author non nisi in illa Ecclesia, quæ corpus eius est, loquitur, quia tota Euangelica doctrina & Lex Dei, & quæcunque Dei promissiones in ea & ex ea sunt, quatenus eius ministerio docentur, & nō nisi in ea, eiusq; vnitati adhærentibus, adimplentur & perficiuntur. Et sic quidem omnes horum temporum sectæ & hæreses

hæreses hoc vno fulmine concidunt. *Vos adoratis quod nescitis*: & hæc vna vox de cœlo detonans, quicquid se habere putant diuinum & sanctum, prosternit.

4. *Venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu, & veritate.*

LOCVS corruptionem & deprauationem hæreticā necessariò reformandi. Ex his quippe verbis fortiter pugnant hæretici, noui testamenti cultū, & Euangelij statum, omnibus externis ceremoniis vacuum esse debere, nec nisi spiritualem, nudū, ac simplicem. Spiritum. n. hoc loco interpretantur, vt à corpore distinguitur, & actum animæ tantum spiritualem significat. Vnde Caluinus: *Deum colere in spiritu & veritate, est ablatis veterum rituū inuolucris simpliciter retinere quod spirituale est in Dei cultu. Nam veritas diuini cultus in spiritu consistit, ceremoniæ autem quiddam erant aduentitium* Et iterum: *Omnibus seculis fide, precibus, gratiarum actione, puritate cordis & vitæ innocentia coli Deus voluit: sed erant in Lege variæ accessiones, vt Spiritus & veritas sub inuolucris laterent.* Sic spiritum & veritatem exponit, quatenus externis omnibus ritibus & ceremoniis opponitur quibus spiritualis cultus adūbratur & significatur. Sic oēs ceremonias quæ aliquid spirituale adūbrant, aut significant, pro Iudaicis habet Caluinus. Quare mox ceremonias Ecclesiasticas pro huiusmodi habens, in eas inuehitur: *Hoc*, inquit, *discrimen in Papatu non modò confusum, sed penitus euersum fuit. Neq; enim illic minor est vmbrarū densitas, quā fuit olim sub Iudaismo.* Sed fallit lectorē impostor. Ceremoniæ Iudaicæ nō ideo vmbræ fuerūt, quia spiritualē & interiorē cultū adumbrabant, aut significāt, sed quia rerū veritatem, quas Christus cōpleturus erat, vel quæ in Christo cōpleri debebant typicè & figuratiuè adumbrabant. Neq;. n. sacrificia animaliū & ceremoniæ Iudæorū exteriores, data & instituta à Deo erant, quasi actus exteriores ex interiori virtute procedentes: neque ea iussit fieri, quasi illa ipsius fidei, dilectionis, & interiorum virtutum actus essent (quamuis qui ea fide & dilectione exhibuissent, rectè, & in Spiritu

Ceremoniæ Iudaicæ quo sensu vmbræ fuerunt.

facere dicti fuissent, nec sic legale opus exercuissent, sed Euangelicum, nouique testamenti proprium) sed vt essent figuræ ac repræsentationes quædã eorum, quæ per Christum futura erant, cuius venturi fidem illa exercendo pro testati sunt. Et in hoc Iudæorum cultus à gẽtilium cultu latissimè differebat. Non enim gentes sua holocausta & ritus faciebant, quasi futurorum signa, sed quia grata Dijs suis existimabant. Iudæus non sic habuit à Deo mandatum: imò expresse eos docuit Deus quod holocaustis & sacrificijs non delectaretur. Quare non ea instituit, quasi quæ in se, & per se placerent, nec vt eorũ tantum obedientiam exercerent, vt putat Caluinus, qui ideo hæc Deo grata fuisse ait, quia ab ipso mandata & præscripta fuerũt: sed vt figura eorum, qui illi placebant, & vt pædagogia quædam ad rerum pro salute humani generis futurarum notitiam eos manu ducens. *Adorare* igitur *in spiritu & veritate*, non est nullis externis ceremonijs Deum colere, ne etiam eadem opera omnes etiam externi pietatis actus excludantur; sed est non amplius aut in falsitate adorare, sicut fecerunt Samaritani (vt supra explicatum est) aut sacrificijs figuratiuis ac ceremonijs vmbraticis, quæ alterius cuiusdam veritatis vmbræ ac repræsentationes sint, verum in veritate rectæ fidei sanæque doctrinæ, & in operibus ex Spiritu procedentibus, seu actibus cum interna pietate coniunctis, Deum adorare. Si enim rectè aduertimus, hæc duo alijs duobus Christus opposuit.

Adorare in spiritu & veritate quid.

Quum enim dixisset: *Venit hora quando neque in monte hoc, neque Hierosolymis adorabitis Patrem*, interiecta aliqua distinctione vtriusq; adorationis, & Samaritanorum adoratione reiecta, Iudæorum defensa, subiungit repetens. *Sed venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate.* Iudæorum adorationi, id est, toti cultui externo qui in templo Hierosolymitano fiebat (de eo enim erat tunc sermo) opponit adorationem ex Spiritu, id est, cultum non legalem, sed Euangelicum, non carnalem, sed spiritualem, non in sacrificiis & ceremoniis futurarum rerum figuratiuis, & vmbraticis, sed in actibus seu merè internis ac spiritualibus, vt pura fide, dilectione, spe, seu etiam externis, sed ex spiritu proce-

Duo adorationis genera alijs duobus opposita, verum falso, perfectũ imperfecta.

dentibus

dentibus & ab aliis illis virtutibus aut elicitis, aut impera tis, ideoque spiritualibus quoque. Samaritanorum adorationi, quæ tota falsa erat & cæca) *adorabant enim quod nõ sciebant)* opponit cultum Dei *in veritate*, in sana fide, & recta Dei notitia: vt veritas errorem excludat, quo Samaritani laborabant, sicut Spiritus ceremonias legales & carnales excludebat, ex quibus cultus Iudaicus constabat. Et hic sensus à doctissimis Ecclesiæ Patribus traditur, vt mox docebitur.

Sed vt ad Caluini commenta respondeatur, non est quidem dubitandum, *omnibus seculis fide, precibus, gratiarum actione puritate cordis, & vita innocentia se Deum coli voluisse, & spirituales Iudæos ita Deum verum piè ac studiosè coluisse.* Sed nõ erat ille legalis cultus, verum Euãgelicus; nec templo Hierosolymitano proprius, cui adoratio in Spiritu opponitur, sed quem quouis in loco ac tempore quilibet verus Israelita, seu alius quicunq; Dei cultor exerceret. *Accessiones verò ceremoniarum Iudaicarum* non ideo adhibebantur, *vt in illis inuolucris Spiritus ac veritas lateret*, vt Caluinus affirmat; Spiritus, inquam, & veritas, sicuti hoc loco à Christo accipiuntur, vt supra satis ostendimus; sed ad futuras veritates adumbrandas, vt iam dictum est, docetque late in Epistola ad Hebræos Paulus. Quod ergo Caluinus addit *hoc discrimen in Papatu esse cõfusum, adeoque euersum, quia non est illic minor vmbrarum densitas quam olim sub Lege fuit*, vel putida cauillatio, vel crassa ignorantia est. Nullas.n. vmbras Papatus habet, nullas ceremonias vmbraticas, quæ videlicet futurarum rerum vmbræ A figuræ aut repræsentationes sint, quales ceremoniæ Iudaicæ erant, dicente Apostolo: *Vmbram habens Lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum per singulos annos eisdem ipsis hostijs quas offerunt indesinenter, nunquam potest accedentes perfectos facere.* Nostra sacramenta, nostrum sacrificium à Christo institutum, non sunt futurorum bonorũ vmbræ, sed sunt præsentium bonorum, quæ nobis conferuntur, instrumenta & signa efficacia. Nostræ ceremoniæ circa Dei cultũ, nostra templa, altaria, vestes, ac vasa sacra, luminaria, suffitus, nostræ genuflexiones, & quicunq; externi ritus, nihil futurũ adum-

Caluini ignorãtia docetur.

Vmbratiles ceremoniæ amplius nõ sunt. Hebr. 10.

Ceremoniæ Ecclesiasticę cur adhibentur.

brant, sed vel actus exteriores sunt ex interiori virtute procedentes, quæ per se Deo placent; vel actus reuerentiæ erga Deum, atque etiam ad excitandam mentis deuotionem, & ad rerum spiritualium, quas tractamus, aliquam expressionem, ac denique interni cultus nostri attestationem, quæ omnia spiritualis cultus adiumenta sunt.

Videamus an hoc ipsum Caluinus & sequaces eius interdum non attestentur. Sanè Caluinus tum in definitione sacramenti ait, *nos in sacramentis, pietatem nostram ergà Deum tam coràm eo & Angelis quàm corã hominibus testari*, tum postea explicans sacramenti naturam ait disertè *sacramenta coremonias esse, quibus Deus exercet populum suum ad testãdum apud homines religionem*: tum denique in vniuersum de ceremonijs dicit, *gentilitias illas initiationes in sua sacra & cæteros degeneres ritus, tametsi erroris erant ac superstitionis pleni; indicio tamen fuisse, non posse in professione religionis homines externis huiusmodi signis carere.* Theodorus quoq; Beza in confessione fidei suæ ita scribit: *Christus veteres illas vmbras suo fulgore ita dispulit, mundumq; ita docuit in Spiritu & veritate Deum colere, vt tamen nihilominus crassa & rudis nostra natura habuerit rationem, ideoq; signa exteriora adiunxerit.* Habemus claram & perspicuam aduersariorum confessionem. Quæ si ad certa sacraméta, certasq; ceremonias, quales Caluino placent, piè retinendas valet; quãto magis ad illa sacramenta, ceremonias, ac ritus oẽs, quæ tota per orbem frequẽtat Ecclesia, piè ac laudabiliter retinendas valere debet? Ineptè igitur & q̃d suæ ipsius doctrinæ ex diametro aduersatur, addit hoc loco Caluinus: *Quibuscunq; elabi cauillis conentur, in externa tantũ forma nos esse Patribus dissimiles cõstat, quia illi spiritualiter Deũ colentes ceremonijs astricti erãt, quæ Christi aduentu sunt abolita.* Habemus quippe & nos ceremonias ac ritus (teste Caluino) *sine quib. religionis professio nõ subsistit*, &, vt ait Beza, *quæ crassa ac rudis nostra natura postulat.* Nõ ergo Iudæis in externa forma ideo dissimiles sumus, q̃d illi ceremonijs astricti erãt, nos nullis astringi debemus; sed in hoc planè plurimũ dissimiles sumus, q̃d illi per suas ceremonias Deũ spiritualiter nõ colebant (quod hic asserere videtur Caluinus) sed aliud quid agebant, vt

Instit. li. 4 c. 14. num. 19.

Caluinus seipsum refutat.

Ca. 4. nu. 30.

In Commẽ. in hunc locum.

Caluinus seipsum refutat.

supra

supra explicatum est. Tales vmbratiles ceremoniæ Christi aduentu abolitæ sunt: Ceremoniæ Ecclesiasticę, quales supra descripsimus, abolitæ non sunt: ipsomet teste & approbante Caluino. Frustra igitur hoc loco, atq; etiam * paulo superius, contra veteres Patres, ceremoniarum cultores, planeq; suæ ipsius doctrinæ repugnanter declamitauit Caluinus. *In huius Euang. tex. a.

Nunc sensum verborum Christi quem dedimus, quate-nus adoratio in Spiritu & veritate, adorationi Samaritanorũ & Iudęorũ à Christo opponitur, ex patribus aliquot doctissimis confirmabimus. Tractãs hunc locũ D. Ambrosius, ait. *Spiritus hic ponitur pro gratia spirituali, in qua adoratur Deus, sicut adoratur etiam in veritate. Non enim adorat, nisi qui veritatem diuinitatis eius pio haurit affectu.* Veritatẽ igitur opponit errori circa verum Deum, quo laborabant Samaritani: Spiritum, seu spiritualem gratiã ceremonijs Iudaicis, qua illæ carebant, & quæ Euangelio propria est. Idem clarius & expressius D. Cyrillus in hunc locum. *Præsens aduentus sui tempus Christus significat in quo figuras legis in ueritatem, & vmbram in cultum spiritualem & placentem Deo Patri viuendi normam per Euangelicã doctrinam transmutari insinuat. Spiritualis enim adorator Deo gratus est, qui non forma & figuris Iudaicis ad pietatem obumbratur, sed Euangelica virtute refulgens, recta dogmatum disciplina veram peragit adorationem.* Cultũ spiritualẽ opponit figuris Iudaicis, & veritatem exponit rectã dogmatum disciplinam. Nec multũ aliter. Hilarius, qui in his duobus verbis, *in Spiritu & veritate, libertatem ac scientiam adorantium ostendi* ait: *Libertatem,* quia vmbratico cultui non astringitur, nec vlli certo loco, vt vtriq; putabant, tam Samaritani, q̃ Iudæi. *Scientiam,* vt errorem ac falsitatẽ, qua laborabant Samaritani, à veris adoratoribus remoueat. Sic igitur adoratur Deus in Spiritu & veritate, vt quemadmodum actus pietatis externos, & opera charitatis erga proximũ, quibus Deũ colimus. Deoq; seruimus in iustitia, hæc adoratio non excludit, ita nec vel sacramenta, uel ceremonias Christianas excludat, quib. cultus Dei externus administratur, uel ad Dei gloriã, vel ad nostram in Deum fidem ac pietatem magis ac magis excitandam.

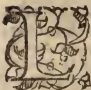
De Spiritu S. lib. 3. cap. 12.

In Ioan. lib. 2. cap. 91.

De Trinit. lib. 2.

SABBATO HEBDOM. III. Quadragesimæ.

Ioan. 8. *Qui sine peccato est vestrum primus in eam lapidem mittat.*

LOCVS quidem hic moralis est, nec accusatores, nec Iudices, nec executores iustitiæ idoneos illos esse, qui vel eisdem criminibus, uel alijs laborant, quorum pœnas à delinquentib. deposcunt, vel quæ in alijs inflatis buccis reprehendunt aut damnãt. Sed nostri tẽporis hæreticis imprimis hæc quadrãt. Omnes.n. eorum & libri, & ad populum conciones, cleri Catholici, maximeq; Romanorum Põtificũ vitia & flagitia crepãt. Quod vt alibi quauis data occasione impius & impurus Caluinus facit, ita nec in hoc Euangelium temperare sibi potuit, quin eandem suam impetiginem proderet. *Notanda*, inquit, *circunstantia est, quæ hic exprimitur, vt quisq; eorum honore alios antecedebat, reatu suo citius tactum fuisse. Audientes quippe quod Christus dixerat, Qui sine peccato est vestrum, primus in eam lapidem mittat, vnus post alium exibant, incipiendo à senioribus. Atque utinam saltem in Scribis nostris, qui hodie suam operam ad Christum oppugnandum,* (id est, ad Caluinum, & alios, eius farinæ homines, horum temporum hæreticos refutandos) *Papæ vendi-tant*, (id est, Ecclesiæ Dei conferunt, quorum maxima pars Papam non uidit vnquam, nec aliquod ab eo beneficium uel accepit vel expectauit) *tantum esset verecundia. Sed adeo ipsos depuduit, ut flagitijs omnibus infames eo ipso glorientur, quod probrosis impunè esse liceat.* Hæc hoc loco Caluinus, non S. Scripturarum interpretẽ, sed veteris comediæ scurram agens. Eadem modestia in sua Institutione vsus, de toto ordine Ecclesiastico scribit. *Nihil hodie fingi potest hoc ordine magis effrene ac dissolutum, ac eo licentia prorupit ut totus orbis uociferetur.* Cæterũ, qui nõ in vnum hominem, sed in totum ordinem Ecclesiasticum, non lapidem mittit, sed tam ingentia saxa deuoluit, an ille

In Commẽt. in hunc locũ Caluini procax criminatio in totum Ordinem Ecclesiasticum.

Lib. 4. ca. 12. num. 2[illegible].

an ille fine peccato eft?an ita caftus & purus, vt nullo incontinentiæ vitio tactus fuerit? Infpiciantur etiam adhuc hodie ciuitatis Nouiodunenfis in Picardia fcrinia & rerũ geftarum monimenta;in illis adhuc hodie legitur, Ioannem hunc Caluinum Sodomiæ conuictum, ex Epifcopi & magiftratus indulgentia,folo ftigmate in tergo notatũ, vrbe exceffiffe. Nec eius familiæ honeftiffimi viri adhuc fuperftites, impetrare hactenus potuerũt,vt hui* facti memoria, quæ toti familiæ notam aliquam inurit,è ciuicis illis monimentis ac fcrinijs eraderetur. Sed & quum Geneuæ dominaretur Caluinus,(adeò fanè,vt aliquot annis vrbis claues penes illum effent,) Adonidem quoq; fuũ eũ habuiffe,& occultis libidinibus operam dediffe, teftatur pueri ex domo Caluini fuga, tota argentea Caluini fupellectile onufti, quem nec ex fuga retrahere, nec vllo modo inueftigare Caluinus voluit, ut in eius vita fcribit Bolfecus. Vbi & alia multa commemorantur impuri huius & improbi nebulonis infignia ftratagemata. De Theodoro Beza,qui Caluino fucceffit,& in totum clerum Catholicum perfæpè debacchatur, multos & magnos in eũ lapides mittens,atq; incontinentiæ redarguens, vnicum ipfius Bezæ de fua turpitudine præconium fubijciam. Eft quippe in tanto hærefiarcha affectatæ turpitudinis fempiternum teftimonium. Sic fuos amores decantauit.

Caluinus Sodomita.

Bolfecus de vita Caluin.

THEODORVS BEZA DE SVA IN CANDIDAM ET Andebertum beneuolentia.

Abeft Candida Beza quid moraris?
Andebertus abeft,quid hic moraris?
Tenent Parifij tuos amores,
Habent Aurelij tuos lepores,
Et tu Vezelijs manere pergis,
Procul Candidulaq;,amoribusque,
Et leporibus,Andebertuloque?
Immò Vezelij procul valete,

Et vale-

Et uale pater, & ualete fratres;
Nanq; ueZelijs carere possum,
Et carere parente, & his, & illis,
At non Candidula, Andebertuloq;.
Sed utrum rogo præferam duorum?
Vtrum inuisere me decet priorem?
An quenquam tibi, Candida, anteponam?
An quenquam anteferam tibi, Andeberte?
Quid si me in geminas secem ipse partes,
Harum ut altera Candidam reuisat,
Currat altera uersus Andebertum?
At est Candida sic auara, noui;
Vt totum cupiat tenere BeZam,
Sic BeZa est cupidus sui Andebertus;
Beza ut gestiat integro potiri:
Amplector quoq; sic & hunc, & illam,
Vt totus cupiam uidere utrunq;,
Integrisq; frui integer duobus.
Præferre attamen alterum necesse est,
O duram nimium necessitatem:
Sed postquam tamen alterum necesse est,
Priores tibi defero, Andeberte:
Quod si Candida forte conqueratur,
Quid tum? basiolo tacebit uno.

Quid hoc nefario homine aut impudentius, aut impu-
Confess. fid. cap. 5. sect. 39 rius? Audet tamen & ille omnes qui cœlibatum vouent, infamis incontinentiæ arguere. *Nullum* inquit, *est tam horrendum libidinis genus, quo non sese mutuò polluant, qui uoto continentiæ sese astrixerunt.* Hæc ille. Impurissimus nebulo suam scabiem alijs affricat, & vt alter Nero, neminem putat caste viuere, quum fuerit ipse in omni
Eleg. 3. & 4. horrendo libidinis genere libidinosissimus: quod præter infame carmen superius positum, alijs adhuc suis elegijs obscœnissimis de sua Publia & Candida toti orbi testatum uoluit.

In

In uita Maximini Imperatoris ſcribit Iulius Capitolinus, quum ad Heliogabalum imperantem ueniſſet operā ſuam Reipub. offerens, impuriſſimum Heliogabalum ſic eum excepiſſe, *Maximine, 20. aut 30. milites diceris aliquando laſſaſſe potes tricies cum muliere perficere?* Spurciſſimus Heliogabalus omnes ſui ſimiles exiſtimans, quem uirum fortē eſſe audiuerat, libidinoſum quoq; fuiſſe libenter audit. Sic impurus Beza, quum omni horrendo libidinis genere ſeſe polluiſſet, eaſdem turpitudines omnibus caſtitatis amatoribus perlibenter impingit, alios ſuo pede metiri uolens. Meminiſſe debuit hircus ille, & petulcus nequam, huius Euangelii documētum: *Qui veſtrum ſine peccato eſt, primus in eam lapidem mittat.* Iā uero non unius aut alterius magiſtri, ſed totius in Anglia nunc miniſterii quanta ſit turpitudo, quàm fœda & procax incōtinentia, tametſi coniugibus copulentur miniſtri, (quorum conciones in ueteris cleri & Curiæ Romanæ reprehenſione ut plurimum totæ uerſantur) ex eorum numero quidam edito libello euulgauit, & uernaculo ſermone ſcribens, prælaturę Anglicanę maculatorem ſeſe inſcribit: Maximas quippe & turpiſſimas illi maculas inſpergit, factorum ſpecies ita enumerans, loca & perſonas ita deſignans, ut nihil eſſe illo Anticlero & coniugato miniſterio fœdius aut impurius demonſtret, ſiue incōtinentiā, ſiue auaritiam & rapinas, ſiue omne immanitatis genus ſpectes. Vnius Lutheri, qui in lib. de Papatu, & alibi ſæpe, ſpurciſſimis lædoriis omnes Eccleſiaſticos onerat, uariā, & execrandā uitę turpitudinem uide in hiſtoria parallela recenter edita, de comparatione Martini Lutheri, cum Sancto Martino Turonenſi epiſcopo. Martin Mar prelat.

Sed nihil à ueterum hereticorum more atq; uſu Caluinus & Beza faciunt, qui omnium impuriſſimi quum eſſent, Eccleſię ſemper Catholicæ epiſcopis ac presbyteris incontinentię crimen impingere modis omnibus ſtuduerunt. Apud Victorem Vticenſem Epiſcopum in Vandalicę perſecutionis hiſtoria legimus, Vandalos illos Arianos correptis ſanctimonialibus, & ſacris omnibus in unum congregatis uirginibus, *poſt quam eas crepantes graui ſuſpendio atq; ingentia pondera pedibus colligā-* Hæreticorū veterum praxis ad Clerū Catholicum diffamandū. De perſecut. Vand. lib. 3.

tes, laminas ferri ignitas dorso, vētri, mămillis & lateribus apposuissent, inter tormenta illis dixisse, Dicite quomodo Episcopi vestri vobis concumbunt, & Clerici vestri. Quæ tamen quū fierent, nihil inuestigari potuit, vnde Christi Ecclesia macularētur. Hæc ibi. Inter cæteras calumnias, quas Athanasio maximo & potentissimo Arianorum Antagonistæ grauissimas machinabantur Ariani, etiam hæc vna erat, mulierē à se muneribus corruptam, vt suam cum ipsa libidinem expleret: noctuq; præterea inuitam compressisse. *Sed ubi*

Sozom. li. 2. cap. 24.

mulier, coram episcopis Arianis in iudicium vocatis, hac obijceret. Timotheus presbyter Alexandrinus qui astabat Athanasio (sic enim inter eos clam conuenerat) ita affatur mulierem. Egone te per vim compressi? Tum illa, an non tu quaso, inquit? tempusque & locum in quo compressa fuerat, ostendit. Sic ridicula, calumniæq; plena deprehensa accusatio est. Similibus calumnijs multi sancti Episcopi à veritatis hostibus

Theodoretus lib. 2. cap. 21.

vexati sūt, Eustathius Antiochenus, vt apud Theodoretū Chrysostomus, Panyfius, Brixius, vt in eorum vitis apud Surium videre est. Nec moderna desunt exempla, siue quæ Hugonotica rabies in Gallia patrauit, siue quæ Anglicana iam 30. & amplius annorum persecutio contra Catholicos machinata est, in memoriam reuocentur.

Iam verò quid Caluino in mentem uenerit, vt in hoc Euangelium Catholicæ Ecclesiæ Theologis impingeret, adulterii impunitatem, ne ipsos quidem Caluinistas aut scire, aut coniicere posse arbitror. Sic enim scribit.

Caluini putida calūnia in caput suū redundans.

Hac papalis est theologia Christum hoc loco Legem gratiæ attulisse qua detur adulteris impunitas. At quis vel idiota vel simplicissima anus in Ecclesia Catholica Romana nescit, adulterium grauissimis pœnis tam Ecclesiasticis quàm humanis puniri? Eadem impudentia dicere potuisset iuxta papalem theologiam, Christum gratiæ legem attulisse, qua totius decalogi transgressoribus impunitas detur. Sed videamus an theologia Caluiniana hoc ipsum non doceat. Si enim nullis legibus, nec humanis, nec diuinis Christianos obstringi libertas Euangelica patitur, si ideo sumus sub gratia, non sub lege, quia legis rigori, quæ transgressores acerbè punit, obnoxij non sumus, sed sub gratia, quæ nos à Lege manumit-

numittit, si mandatorum Dei obseruatio (inter quæ est, *non mœchaberis*) ad obseruandum impossibilis est, quæ omnia Caluinus & Caluinistę omnes constantissime do cent, ad quæ autem non astringimur, quarum legum ri gori obnoxij non sumus, quæ præcepta seruare non pos sumus, eorum haud dubiè transgressio pœnam non me retur, an non luce meridiana clarius est Caluinianam theologiam esse quod Christus legem gratiæ attulerit, qua detur adulteris impunitas? Dicit quidem hoc loco Caluinus. *Nos tenemus sic remitti à Christo hominibus pec cata, vt politicum tamen ordinē non subuertat, iudicia & pœ nas legibus constitutas non aboleat.* Atqui impunitatem adulterii hoc nō adimit, quando adulteria occulta sunt, & politico magistratui incognita qualia haud dubiè pleraq; & maxima ex parte sunt. Ergo ex ipsa Caluini Confessione, coram Deo & in occulta scortatione datur adulteris impunitas. Clarum igitur & perspicuum est, non papalem, sed Caluinianam theologiam esse, quod *Christus legē gratiæ attulerit, qua detur adulteris impunitas.* Ita (vt dixi) quid Caluino in mentem venerit, vt tam fœ dā & infamem doctrinam Ecclesiæ Catholicæ impinge ret, quæ ex ipsius propriæ doctrinæ principiis necessariò consequitur, nullū arbitror Caluinistam cōncere posse: nisi quod iusto Dei iudicio cęcitate mentis percussus, ea contra Christi sponsam expuerit, vnde suā ipsius turpitu dinem propalandi iustam aliis occasionem daret.

Caluiniana theologia q̄ lex gratia adulteris impunitatē dat.

Illud postremò in hoc Euangelio animduersione dignum est, circa totius huius historię veritatem Canonicam duo pręcipua Caluinisticarum capita penitus dissen tire. Caluinus enim ita in hunc locum scribit *Satis con stat historiam hanc olim Græcis fuisse ignotam. Itaque non nulli coniiciunt aliunde assutam esse. Sed quia semper à La tinis Ecclesiis recepta fuit, & in plurimis vetustis Græcorum codicibus reperitur, & nihil Apostolico Spiritu indignum conti net non est cur eam invsum nostrum accōmodare recusemus.* Ab altera parte Beza in hunc modum. *Ad me quod atti net; non dissimulo mihi meritò suspectum esse, quod veteres Græci vel reiecerunt, vel ignorarunt. Deinde quod narrat Ie sum solum fuisse relictum cū muliere in templo, nescio quàm sit*

Caluinus & Beza circa Scripturę partes dissentiunt.

sit probabile. (Ex eadem præpostera suspicione totam Christi cum muliere Samaritana apud puteum disceptationem, vbi solus cum sola agebat, homo impurus improbabilem quoque poterit asserere.) *& quod scribit Iesum digito scripsisse in terra, nouum mihi & insolens videtur, nec possum conijcere quomodo possit commode explicari.* (explicauit tamen ipse Caluinus satis commode:) *Tanta denique lectionis varietas facit, vt de totius istius narrationis fide dubitem*. Hæc illa bestia. Sed postrema coniectura quam adfert, multas alias Euangelicæ historiæ partes, quas duo aut tres Euangelistæ aliter atque aliter referunt, in dubium quoq; vocabit: verbi gratia, totum sermonem Domini in monte, vt apud Matthæum videtur, vel in loco campestri, vt Lucas narrat; aliis quoq; atq; aliis verbis habitum: Item de Centurionis puero sanato, quem ad Christū accessisse Matthæus, non venisse, sed alios misisse Lucas narrat. Ipsam denique resurrectionis Dominicæ historiam quoad ipsum quo surrexit tempus, in quo varia videntur dicere Euangelistæ: & alias adhuc partes q̃plurimas, in quibus tanta uarietas & apparens dissonantia est, ut S. Augustinus duos libros integros de consensu Euangelistarum scripserit, & alii multi Scriptores in Concordia Euangelica concinnanda plurimum & pie sudauerint. Sed hæc est hæreticorum hodie petulantia, ut multorum iam seculorum fide firmata, pro suo cuiusque cerebro etiam circa ipsas diuinæ Scripturæ partes in dubium de nouo reuocare audeant. Admittit Caluinus. Reprobat Beza. Cur ita? Quia pro suo libito vterque decernere, neuter Ecclesiæ docenti aurem præbere uult. Docet hoc Exemplum, quam sit detestanda Nouatorum hodie petulans arrogantia.

(*.*)

Ioan. 4. — Matth. 5. & seq. — Lūc. 6. — Matth. 8. — Luc. 7. — Hæreticorū hodie petulantia.

FERIA II. HEBDOM. IIII. Quadrageſimæ.

Dixerunt ei Iudæi: quod ſignum oſtendis nobis, quia hæc facis. Ioan. 2.

OCVS quem ſuggerit ipſe Caluinus, ne in hoc Euangelio, quod contra præſentes hæreſes accommodatè dici poſſet, non haberemus: Iudæis quippe ſignum & miraculum aliquod a Chriſto petentibus, nos eſſe ſimiles ait, quia a Caluino, Luthero, alijsque hodie nouis magiſtris, nulla authoritate præditis, à nemine miſſis, ſeipſos ad docendi ac prædicandi munus ingerentibus, nouaque & inaudita hactenus dogmata in mundo ſpargentibus, noua faci nora patrantibus ſigna petimus, & miracula, quibus hanc ſuam vocationem nobis probent atque confirment. *Teſtimonium aliquod* (ait Caluinus) *diuinæ virtutis habere Iudæi volunt. Interea nihil admittunt quod non hominum modulo reſpondeat. Sic hodie Papiſtæ miracula flagitant, non quod locum daturi ſint Dei potentiæ. Nam illis fixum eſt homines præferre Deo, nec vnguem vnum ab eo deflectere quod vſu & conſuetudine receptum habent. Sed ne aſque ratione videantur Deo eſſe rebelles, colorem hunc prætexunt ſuæ peruicaciæ.* Hæc ille. Sed huic impoſtori reſpondendum eſt, ſi nos Iudæis ſimiles ſumus, quia nouis magiſtris miracula petimus, Caluinum Chriſto ſimilem eſſe debere, à quo illa petuntur. Si Chriſto ſimilis Caluinus eſſe vult, oſtendat ſe eſſe in Scripturis prædictum, à populo Chriſtiano expectatum, magnum denique Prophetam ad conſolationem populi Dei, qui noua faciat omnia præfiguratum ſicuti Chriſtus ſeu Meſſias populo Iudaico in Scripturis promiſſus erat, ab illis auidiſſimè expectatus, etiam eo ipſo tempore quo venit ad conſolationem plebis Iſrael, qui omnia inſtauraret. Deinde ſi ſimiles Iudæis ſumus à Chriſto hoc loco ſignum petentibus, facere Caluinus debuit, quod prius Chriſtus fecit: diuinam ſuam virtutem oſtendere eum oportuit, ſicuti Chri-

In com. ad hunc locum

Miracula merito à nouatoribus petuntur.

Christus in templo iam ostenderat, homo solus & inermis eijciens de templo vendentes & ementes, adeoq; flagellis eos ignominiosè abigens: vt sic iniquè ab illo signũ peti doceat, sicuti à Christo Iudæi (accepto tanto signo tantoque diuinæ cuiusdam potentiæ argumento) iniquè & absurdè signum flagitabant. Petebant ab illo potestatis suę argumentum, qua fretus hoc faceret, (*quod signum ostendis nobis quia hęc facis?*) quum ipsum per se factum potestatis suę ac potentię diuinæ argumentum euidẽs & & luculentum esset. Nunc Caluinus Dogmatista nouus, & pro nouo Propheta se iactitans, (scribit enim *se unum ex illis esse, quorum opera Euangelij doctrinam Deus mundo restituit*) nullo dato potestatis suæ argumento, sed in lacu suo Geneuensi lititans, quod ab eo, eiusque similibus miracula flagitentur, simile quid ab eo flagitari clamitat, quale Iudæi hoc loco à Christo flagitabant. Sed quid in in vtroque discriminis sit, ad hunc locum quod attinet, hæc pauca satis demonstrant.

In epist. præfixa com in epistolas ad Timoth.

Iam verò non iniquè, nec aut fastu aut incredulitate Iudaica, sed æquissimè & fide ac religione Christiana, à Luthero, Caluino, & alijs horum temporum nouis magistris, ad vacationis suæ penitus extraordinariæ (cucurrerunt enim nemine mittente) nouæque doctrinæ confirmationem miracula & signa expeti & flagitari posse (nam de facto hoc ab illis flagitare paucos arbitror, quum ipsa eorum impia & scelerata doctrina satis superque seipsam prodat) paucis demonstrabitur. Nouos se esse magistros & nouam doctrinam adferre, his aliquot seculis incognitam adeoque damnatam, non solum de facto demonstrant veterum Patrum in Scripturis exponendis iudicia & in controuersis hodie dogmatibus unanimem consensum apertè respuentes, (cuius rei uaria exempla alibi ex Caluino protulimus) sed etiam disertis uerbis profitentur. Quod noui sint & extra ordinem uocati magistri, his uerbis profitetur Caluinus: *Apostolorum*, inquit, *officium fuit, ut orbem à defectione in ueram obedientiam reducerent. Euangelistæ officio illis proximi sunt, adeoque uices eorum gerunt. Hi non sunt perpetui in Ecclesia sicuti Pastores & Doctores, sed ad id modo tẽpus instituuntur,* quo

Miracula à nouis hodie hæreticis iustè petuntur.

Instit. lib. 4. cap. 3. nu. 18.

quo erigendæ sunt Ecclesiæ, vbi nullæ antea fuerant. Quanquam non nego quin Apostolos, postea quoque vel saltem eorum loco Euangelistas interdum excitarit Deus, vt nostro tempore factum est. Talibus enim qui Ecclesiam ab Antichristi defectione reducerēt opus fuit. Munus autem hoc extraordinariam appello. Hæc Caluinus. Nec multò aliter illi in hac parte conformis Beza: *Indigni sunt Ministrorum nomine, qui sese falsò ministros vocant, quum à Domino non sint uocati, id est, qui vel ritè non sunt electi ab Ecclesia (si quis est in Ecclesia legitimus Ordo constitutus) vel à Deo non sunt extra ordinem excitati, sicut nostro quoque tempore accidit, rebus ita collapsis, ut ordinariæ uocationi nullus esset locus relictus.* Hæc ille. Vterque apertè fatetur & disertè profitetur vocationem suam extraordinariam esse, & tanquam nouos restaurandi orbis Apostolos aut saltem Euangelistas esse. Idem agnoscit Musculus in locis communibus in cap. de Ministris Ecclesiæ, & Brentius in prolegomenis contra Petrum à Soto. Doctrinam quoque se nouam & orbi Christiano incognitam attulisse, non agnoscunt modò, sed & gloriantur omnes. Inter alios Beza his verbis, de Iustificatione ex fide disputans: *Illi*, inquit, *per quos nostra ætate Dominus ueluti sepultum Christi beneficium in lucem reuocauit quum uiderent. &c.* Rursum de vi & effectu sacramentorum disputans: *Hanc*, inquit, *interpretationem si quis contulerit cum ijs quæ non Origenes modò, sed nonnulli etiam ex Patribus alioquin pietate & eruditione clarissimis in hunc locum scripserunt, comperiet profectò quantam veritatis lucem Dominus in nos omnium hominum maximè indignos nostra memoria effuderit.* Planè ita nouam ac recentem suam suorumque doctrinam esse affirmat, vt sepultū Christi beneficium de iustificatione nostra in lucem reuocauerit, & nouam veritatis lucem circa Sacramentorū doctrinam in eos Dominus effuderit. Ab istis nouis magistris, nouamq; doctrinam afferentibus, ab istis nouis Apostolis aut saltem Euangelistis ab Antichristi defectione orbem reducentibus, & collapsas toto orbe Ecclesias restaurantibus meritò rogamus. Quod signum ostenditis nobis, quod rectè & bono iure hæc facitis? Christus Dominus omnia restauraturus multa signa ostendit, eaq;

Confes. fidei cap. 5. nu. 24.

In Annot. ad Ro. 3. ve. 20.

Annotat. ad Ro. 4. v. 12.

Ioan.10 38. Ioan.14 4 Ioan.15.11. vehementer vrget. *Si mihi non vultis credere, Operibus credite. Si opera non fecissem in eis quæ nemo alius facit, peccatum non haberent.* Ac denique discipulis suis ait: *Alioquin propter opera ipsa credite.* Nunquid meliores Christo

Act. 5.12. sunt? Petrus, Paulus, cæterique Apostoli, *fecerunt signa & prodigia magna in populo*, vt illis crederetur. Nunquid Apostolis maiores sunt? Moyses nouas leges populo Iudaico promulgaturus, multis & admirabilibus signis à Deo commendatur. Nunquid Moyse excellentiores esse volunt? Quum Christus alio adhuc tempore, paulo ante passionem simili, in re hanc eandem potestatem exerceret, e jciens vendentes & ementes de templo dicunt ei

Matth.21. iterum Iudæi: *In qua potestate hæc facis, aut quis tibi dedit hanc potestatem?* Tametsi post tota Christo miracula & signa toto iam triennio in conspectu Iudæorum exhibita, importuna & friuola hæc erat expostulatio, quod vnus Nicodemus magister in Israel eos docere potuit, qui sic

Ioan.3. Christum affatus est: *Nemo potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum illo;* tamen contra alios nouos magistros, templa Christianorum (vt hodie Caluinistæ se gerunt) partim spoliantes ac deprædantes omniaque sacra in eis monimenta demolientes, vt in Gallia & in hoc Belgio, partim à fundamentis subuertentes, vt in Scotia, nullo legitimo signo (nisi fortè spolijs ac rapinis) suam vocationem & tam immania scelera, ac sacrilegia confirmantes, eadem expostulatio prorsus æquissima &

In Harm. ad ca. 21. Matt. necessaria est. Nam vt ipse Caluinus ad hunc locum ait; *Non armantur hic proterui homines qui sine vllo mandato sed priuata audacia publicum sibi munus vsurpant* Eodem modo nec in hac præpostera Iudæorum postulatione; *Quod signum ostendis nobis quia hæc facis*, in Christi facto

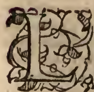
Caluinus à seipso refutatus. proposita, *armantur proterui homines* noui pertinaces magisti, lupi & seductores noui, *qui sine vllo mandato*, à nemine missi, *sed priuata audacia*, & extraordinaria sui ipsorum intrusione, *publicum sibi docendi prædicandi, Scripturas exponendi, munus vsurparunt*. Denique tales nouos & extraordinarios magistros vt vocationis suæ rationem reddant, & potestatis quam vsurpant signa ostendant, vrgendos & premendos esse, ipse imprimis docuit Luthe-

rus.

rus. Sic enim ad Senatum Mulhusium contra clanculariuṁ concionatorem scripsit: *Accersat eum ad se Senatus, etiam præsente omni populo, si fieri potest, & quæratur ex eo, Quis eum huc miserit aut vocauerit ad docendum? Id procul dubiò Senatus non fecit. Quòd si tum dicat se à Deo atque ipsius Spiritu missum esse sicut Apostoli* (hoc autem dixit Caluinus, dixit Beza, dixit Musculus, dicunt & alij omnes noui hodie magistri) *probet hoc signis & miraculis editis, vel ne lite pati vt concionetur. Nam vbicunque Deus ordinariam viam mutare vult, ibi semper miracula facit.* Hæc Lutherus. Eat nunc Caluinus, & non Papistas, sed Lutherum arguat, quòd exemplo Iudæorum audeat à nouis concionatoribus, qui extra ordinem à Deo se mitti dicunt, signa & miracula efflagitare. Denique aut seductor Caluinus est, qui hoc factum conqueritur; aut impostor Lutherus est, qui ad id faciendum hortatur. Sed hic contra caput suum stolidè & imprudenter: ille contra apertam veritatem impiè & imprudenter scripsit. — To. 2 operũ Germ. Ienæ editorum fol. 455. b. & 456. a — Caluin cum Luthero cõmittitur.

FERIA III. HEBDOM. IIII. Quadragesimæ.

1. *Mea doctrina non est mea; sed eius qui misit me.* — Ioan. 7.

Locus pro Ecclesiæ seu Præpositorum Ecclesiæ, per quos Christus loquitur, docet, & omnem veritatem credentibus aut credituris annuntiat, suprema quadam in terris authoritate. Quemadmodum Christus fuit missus à Patre vt manifestaret nomen suum hominibus; sic Christus misit Apostolos & eorum successores vt illi idem officium præstarêt. Ait enim Deo Patri: *Sicut tu me misisti in mundum, sic & ego misi eos.* Ait illis ipsis: *Sicut Pater misit me, ita & ego mitto vos.* Et rursum: *Qui vos audit, me audit: qui vos spernit, me spernit:* Et iterũ: *Euntes prædicate Euang. omni creaturæ. Qui non crediderit,* scilicet *vobis prædicantibus, con* — Ecclesiæ docentis authoritas. — Ioan. 17. Ioan 20. Lucæ 10. Marc. 16.

Matth.28. *demnabitur*. Item. *Docete omnes gentes, &c.* Denique sicut
Ioan.8. Christus profitetur: *Ego in hoc natus sum, & ad hoc in mundum ueni, ut testimonium perhibeam ueritati*, sic illis dixit:
Act.1. *Eritis mihi*(qui veritas sum) *testes in Iudaa & in Samaria & usque ad ultimum terra*. Sicut ergo Christus à Patre missus in hoc Euangelio dicit: *Mea doctrina non est mea, sed eius, qui misit me*, s. Patris mei: sic Ecclesia potest veraciter dicere, Nostra doctrina non est nostra, sed Christi qui misit nos. Christus vtrumque dicit, *mea & non mea*, quæ contraria uidentur, sed non sunt. Suam doctrinam vocat, quia illam vt homo habebat; non suam sed Patris, quia à Deo Patre illam accepit: sicuti *a* Ambrosius & *b* Augustinus hunc locum iuxta sermonis Christi contextum exponunt. Rursum non suam vocat, sed Patris, quasi non solum suam, quia ratione eorum quæ docuit eadem fuit doctrina Patris & sua, propter identitatem videlicet eorum quæ docebat. Quæ enim docuit Christus vt homo, sunt eadem cum his quæ doceri vult Pater. Eodem planè modo doctrina Ecclesiæ, & ipsius est & non ipsius. Ipsius est, quatenus illam ipsa docet, loquitur, testificatur. Non ipsius est, quia non à seipsa, sed à Deo, a Christo qui illam misit, à Spiritu Sancto qui loquitur in illa, *& docet illam omnem ueritatem*, illam accepit. Disputauit nuper insulsus quidam hæreticus, vt Ecclesiæ authoritatem imminueret, planeque deijceret: *Alius est, qui loquitur, aliud per quod loquitur. Si Deus ergo per Ecclesiam loquatur, hoc non Ecclesia est, sed per Dei potius testimonium. Quod si Dei ipsius testimonium sit, sequitur Deum non Ecclesiam Scriptura, etiam quoad nos, authoritatem dare*. Hæc ille. Sed hic locus Euangelicus insulsi hominis stupiditatem conuincit. Quemadmodum enim aliud est Deus, aliud Christus quatenus homo, quo sensu doctrinam quam tradidit dixit esse non suam, solius videlicet, & quia à seipso non loquebatur (vnde postea subiunxit: *Qui à semetipso loquitur propriam gloriam quærit*, id est, qui quod à Deo accepit, sibijpsi tribuit, suam propriam, non Dei per quem loquitur gloriam quærit) & tamen quia ille quoque eam doctrinam verè in se habuit, ille verè eam docuit, tradidit, testificatus est, eiusque testimonium accipere Iudæi debebant,

a De fide li. 2. cap. 4.
b De Trinit. lib. 1. cap. 12.

Guil. VVhitakerus in disputat. de S. Scrip. quæst. 3. cap. vlt. argum. 13.

Ecclesiæ doctrina quomodo & illius sit, & nō illius.
Ioan. 7.

bant, ideo vocauit eam ſuam quoque, dicens: *Mea doctrina*; (non dicens, hæc doctrina quam auditis) ſic omnino aliud quidem eſt Deus aut Chriſtus, aliud Eccleſia, quo ſenſu dicere poteſt Eccleſia doctrinam quam docet non eſſe ſuam, ſolius videlicet, & quia à ſeipſa non loquitur, ſed aliunde accepit tum poteſtatem loquendi miſſa à Chriſto, tum omnem veritatem quam loquitur (accepto Spiritu Sancto, quem Chriſtus illi promiſit ac dedit *vt eam induceret in omnem veritatem*) & tamen quia eandem doctrinam & veritatem Eccleſia ipſa in ſe habet, docet, tradit, teſtificatur, eiuſque teſtimonium accipere iubemur: (*Qui enim vos ſpernit, me ſpernit*, ait Chriſtus Eccleſiæ ſuę) vere vocatur & eſt, Eccleſiæ doctrina & teſtimonium: vt quicquid Eccleſia nos docet ad fidem ſpectans, ſiue has eſſe Scripturas Canonicas, ſiue hunc eſſe Scripturarum ſenſum, ſiue hoc & illud credendum eſſe, hæc doctrina, prædicatio, teſtificatio ipſius Eccleſiæ dicenda ſit non ſolius Dei, & ipſi Eccleſiæ obediendum ſit, non ſoli Deo: ſicuti Iudæi Chriſto obedire debebant, eiuſque teſtimonium accipere, non ſolius Dei per Moyſem & alios Prophetas loquentis. Non aduertunt hæretici cauſam efficientem principalem & cauſam inſtrumentalem mediam & ſecundariam, tametſi reipſa diſtinguantur, vt aliud quiddam hæc ſit aliud illa, ratione tamen effectus quem coniuncta & ſimul producunt, vnam integram ac totalem cauſam facere: ſicut aggregatum quoddam ex partialibus cauſis. Vna eſt extra nos videndi cauſa ſiue vnum medium quo videmus, aer lucidus: vbi tamen duo res ſunt, lux ipſa quæ primaria eſt uidendi cauſa, & aer medius per quem lux ad nos defertur, & ſine quo medio lux ad nos non pertingeret. Similiter vna eſt extra nos diſciplinæ cauſa, magiſter doctus: vbi tamen duo res ſunt, ipſa & ars ſcientia magiſtri quæ primaria eſt extra nos ipſos diſciplinæ cauſa quam capeſſimus, per cuius videlicet intelligibiles ſpecies ad nos delatas formaliter docti & ſcientes efficimur, ſicuti per lucis ſpecies ad nos delatas formaliter videmus, & ipſa vox magiſtri, quæ cauſa inſtrumentalis & media eſt, per quam ad nos ſcientia eius defertur. Sic enim

Ioan. 16.

Luc. 10.

Cauſę diſtinctæ quoad effectum coniunctæ ſunt.

& fides & omnis disciplina ex auditu est, illa per verbum Christi prædicatum, hæc per verbum magistri pronunciatum: Dico in vtroque exemplo extra nos: quia intra nos & organum esse debet dispositum in primo exemplo, & capacitas seu docilitas in secundo: sine quibus nec visus nec disciplina esset, aut certè perfectè non esset. Eodem modo vna est extra nos credendi causa, siue vnum medium quo credimus: *Deus per Ecclesiam loquens.* Vbi tamen duæ res sunt Deus, & Ecclesia. Ac Deus quidem vt causa principalis credendi, à quo videlicet lumen suum Ecclesiæ accipit vt ritè doceat, & potestatem vt cum authoritate doceat: Ecclesia medium externum est, per cuius ministerium doctrina fidei ad nos defertur. Et quemadmodum vt lux per aerem delata illuminet, Deus generali suo concursu semper adest: sic vt doctrina fidei per Ecclesiæ ministerium tradita à nobis credatur, non generali tantum (quia effectus iste credendi supernaturalis est) sed speciali concursu & auxilio Deus docenti Ecclesiæ cooperatur; vt alibi latè ostendimus. Rursum, quemadmodum vt magistri docentis doctrina à discipulo cum fructu & effectu audiatur, necesse est, vt qui audit & capax sit, & docilis; id est: vt tum possit; tum velit intelligere quod docetur, sic vt Ecclesiæ docentis doctrina cum fructu audiatur & credatur, necesse est vt verbum fidei in terram bonam cadat, in cor docile quod sit docibile à Deo. Sed quia effectus credendi supernaturalis est, ideoque nemo ex seipso terra bona est aut docibilis à Deo, necesse est vt præter loquentem Deum per Ecclesiam (quod tantummodo ad ipsam Ecclesiam pertinet vt sit vera & infallibilis fidei magistra) adsit interna Spiritus Sancti in corde audientis operatio, quæ terram bonam & cor docile efficiat. Quæ tamen consideratio ad rem præsentem impertinens est; nisi quod sicuti non sequitur, causa disciplinæ & omnis scientiæ est eorum qui discunt, viuacitas ingenij & industria propria, ergo magister docens nulla causa doctrinæ est; sic non sequitur, causa credendi Scripturis aut cuiuscunque obiecto fidei est internum diuini Spiritus testimonium, donum fidei, lumen gratiæ; ergo

Vnum extra nos credendi medium.

In defen cõtra VVhita. li. 3. ca 3. & ca. 11. sect. 4.

ergo Ecclesia docens siue Ecclesię testimonium nulla est causa fidei: aut ergo dici non debet nos propter Ecclesiam credere; quæ antedicti insulsi hæretici frequens est argumentatio.

Ad causam præsentem notandum est, quod Deus Pater per Christum docens, Christus per Ecclesiam loquens, lux per aerem illuminans, magister ex sua scientia docens, unam integram causam suorum effectuum constituunt: ut propterea negari non debeat, Ecclesiam esse quæ nos docet, Ecclesiæ uocem audire, Ecclesiæ testimonio acquiescere nos oportere. Sane Rex per suum uicarium, Prætorem, aut quemlibet magistratum ius dicit & iustitiam administrat. Deus quoque per reges quasi per suos ministros regnat, iubet, ordinat. Sicuti igitur Prætori nihilominus aut cuilibet magistratui parendum, non soli Regi in persona loquenti; & sicuti ipsi & sublimioribus omnibus potestatibus subditos nos esse oportet, non soli Deo cuius ministri sunt; sic Ecclesiæ docenti, testificanti, iubenti parendum nobis est, non soli Deo in uerbo suo scripto, quasi in persona propria loquenti, ut hæretici uolunt. Tam Ecclesia ex Deo loquitur, ut ideo maior sit Dei authoritas; quàm Deus per Ecclesiam loquitur, ut ideo aliqua etiam sit, & in terris maxima atque certissima in ijs quæ ad Deum pertinent, Ecclesiæ authoritas. Tam Reges ex Deo regnant, (dicit enim, Scriptura, *Per me Reges regnant*,) ut ideo maior sit authoritas Dei quàm Regum; quàm Deus per ipsos reges gubernat, (dicit enim alia Scriptura, *Ministri Dei sunt*) ut ideo aliqua sit etiam eademq; magna Regum authoritas. Non dico maxima aut certissima. Latum enim hic discrimen est, ex quo multo maior ac certior Ecclesiæ pręstanda obedientia sequitur, quàm Regibus. Quia enim omnis terrena potestas subordinatur spirituali, ut nihil illa iubere possit Deo ac diuinis legibus contrarium, unde in tali casu Regibus obtemperandum non est, ideo authoritas in terris maxima non est. Rursum quia in potestatis suæ executione, à Dei spiritu infallibiliter non regitur, sed frequenter errare potest &

Ecclesiæ cur & quomodo parendum.

Rom. 13.

Prouer. 8.

Rom. 13.

Regũ authoritas cur non in terris maxima sicut Ecclesiæ.

errat

Et uale pater, & ualete fratres;
Nanq; ue Zelijs carere possum,
Et carere parente, & his, & illis,
At non Candidula, Andebertuloq;.
Sed utrum rogo præferam duorum?
Vtrum inuisere me decet priorem?
An quenquam tibi, Candida, anteponam?
An quenquam anteferam tibi, Andeberte?
Quid si me in geminas secem ipse partes;
Harum ut altera Candidam reuisat,
Currat altera uersus Andebertum?
At est Candida sic auara, noui;
Vt totum cupiat tenere BeZam,
Sic BeZæ est cupidus sui Andebertus;
Beza ut gestiat integro potiri:
Amplector quoq; sic & hunc, & illam,
Vt totus cupiam uidere utrunq;
Integrisq; frui integer duobus.
Præferre attamen alterum necesse est;
O duram nimium necessitatem:
Sed postquam tamen alterum necesse est;
Priores tibi defero, Andeberte:
Quod si Candida fortè conqueratur,
Quid tum? basiolo tacebit uno.

Quid hoc nefario homine aut impudentius, aut impu-
Confess. fid. cap. 5. sect. 39 rius? Audet tamen & ille omnes qui cœlibatum vouent, infamis incontinentiæ arguere. *Nullum* inquit, *est tam horrendum libidinis genus, quo non sese mutuò polluant, qui uoto continentiæ sese astrixerunt.* Hæc ille. Impurissimus nebulo suam scabiem alijs affricat, & vt alter Nero, neminem putat castè viuere, quum fuerit ipse in omni
Eleg. 3. & 4. horrendo libidinis genere libidinosissimus: quod præter infame carmen superius positum, alijs adhuc suis elegijs obscœnissimis de sua Publia & Candida toti orbi testatum uoluit.

In uita Maximini Imperatoris ſcribit Iulius Capitolinus, quum ad Heliogabalum imperantem ueniſſet operã ſuam Reipub. offerens, impuriſſimum Heliogabalum ſic eum excepiſſe, *Maximine, 20. aut 30. milites diceris aliquando laſſaſſe potes tricies cum muliere perficere?* Spurciſſimus Heliogabalus omnes ſui ſimiles exiſtimans, quem uirum fortẽ eſſe audiuerat, libidinoſum quoq; fuiſſe libenter audit. Sic impurus Beza, quum omni horrendo libidinis genere ſeſe polluiſſet, eaſdem turpitudines omnibus caſtitatis amatoribus perlibenter impingit, alios ſuo pede metiri uolens. Meminiſſe debuit hircus iſte, & petulcus nequam, huius Euangelii documẽtum: *Qui veſtrum ſine peccato eſt, primus in eam lapidem mittat.* Iã uero non unius aut alterius magiſtri, ſed totius in Anglia nunc miniſterii quanta ſit turpitudo, quàm fœda & procax incõtinentia, tametſi coniugibus copulentur miniſtri, (quorum conciones in ueteris cleri & Curiæ Romanæ reprehenſione ut plurimum totæ uerſantur) ex eorum numero quidam edito libello euulgauit, & uernaculo ſermone ſcribens, prælaturę Anglicanę maculatorem ſeſe inſcribit: Maximas quippe & turpiſſimas illi maculas inſpergit, factorum ſpecies ita enumerans, loca & perſonas ita deſignans, ut nihil eſſe illo Anticlero & coniugato miniſterio fœdius aut impurius demonſtret, ſiue incõtinentiã, ſiue auaritiam & rapinas, ſiue omne immanitatis genus ſpectes. Vnius Lutheri, qui in lib. de Papatu, & alibi ſæpe, ſpurciſſimis lædoriis omnes Eccleſiaſticos onerat, uariã, & execrandã uitę turpitudinem uide in hiſtoria parallela recenter edita, de comparatione Martini Lutheri, cum Sancto Martino Turonenſi epiſcopo. Martin Mar prelat.

Sed nihil á ueterum hereticorum more atq; uſu Caluinus & Beza faciunt, qui omnium impuriſſimi quum eſſent, Eccleſię ſemper Catholicæ epiſcopis ac presbyteris incontinentię crimen impingere modis omnibus ſtuduerunt. Apud Victorem Vticenſem Epiſcopum in Vandalicę perſecutionis hiſtoria legimus, Vandalos illos Arianos correptis ſanctimonialibus, & ſacris omnibus in unum congregatis uirginibus, *poſt quam eas crepitantes graui ſuſpendio atq; ingentia pondera pedibus colligã* Hæreticorũ veterum praxis ad Clerũ Catholicum diffamandũ. De perſecut. Vanda lib. 2.

tes, laminas ferri ignitas dorso, vẽtri, mãmillis & lateribus ap posuissent, inter tormenta illis dixisse, Dicite quomodo Episcopi vestri vobis concumbunt, & Clerici vestri. Quæ tamen quũ fie rent, nihil inuestigari potuit, vnde Christi Ecclesia macularẽtur. Hæc ibi. Inter cæteras calumnias, quas Athanasio maximo & potentissimo Arianorum Antagonistæ grauissimas machinabantur Ariani, etiam hæc vna erat, mulierẽ à se muneribus corruptam, vt suam cum ipsa libidinem expleret: noctuq; præterea inuitam compressisse. *Sed ubi mulier, coram episcopis Arianis in iudicium vocatis, hæc obijceret. Timotheus presbyter Alexandrinus qui astabat Athanasio (sic enim inter eos clam conuenerat) ita affatur mulierem. Egone te per vim compressi? Tum illa, an non tu quæso, inquit? tempusque & locum in quo compressa fuerat, ostendit.* Sic ridicula, calumniæq; plena deprehensa accusatio est. Similibus calumnijs multi sancti Episcopi à veritatis hostibus vexati sũt, Eustathius Antiochenus, vt apud Theodoretũ Chrysostomus, Panysius, Brixius, vt in eorum vitis apud Surium videre est. Nec moderna desunt exempla, siue quæ Hugonotica rabies in Gallia patrauit, siue quæ Anglicana iam 30. & amplius annorum persecutio contra Catholicos machinata est, in memoriam reuocentur.

Sozom. li. 2. cap. 24.

Theodoretus lib. 2. cap. 21.

Iam verò quid Caluino in mentem uenerit, vt in hoc Euangelium Catholicæ Ecclesiæ Theologis impingeret, adulterii impunitatem, ne ipsos quidem Caluinistas aut scire, aut conijcere posse arbitror. Sic enim scribit. *Hæc papalis est theologia Christum hoc loco Legem gratiæ attulisse qua detur adulteris impunitas.* At quis vel idiota vel simplicissima anus in Ecclesia Catholica Romana nescit, adulterium grauissimis pœnis tam Ecclesiasticis quàm humanis puniri? Eadem impudentia dicere potuisset iuxta papalem theologiam, Christum gratiæ legem attulisse, qua totius decalogi transgressoribus impunitas detur. Sed videamus an theologia Caluiniana hoc ipsum non doceat. Si enim nullis legibus, nec humanis, nec diuinis Christianos obstringi libertas Euangelica patitur, si ideo sumus sub gratia, non sub lege, quia legis rigori, quæ transgressores acerbè punit, obnoxij non sumus, sed sub gratia, quæ nos à Lege manumit-

Caluini putida calũnia in caput suũ redundans.

numittit, ſi mandatorum Dei obſeruatio (inter quæ eſt, *non mœchaberis*) ad obſeruandum impoſſibilis eſt, quæ omnia Caluinus & Caluiniſtę omnes conſtantiſſime docent, ad quæ autem non aſtringimur, quarum legum rigori obnoxij non ſumus, quæ præcepta ſeruare non poſſumus, eorum haud dubiè tranſgreſſio pœnam non meretur, an non luce meridiana clarius eſt Caluinianam theologiam eſſe quod Chriſtus legem gratiæ attulerit, qua detur adulteris impunitas? Dicit quidem hoc loco Caluinus. *Nos tenemus ſic remitti à Chriſto hominibus peccata, vt politicum tamen ordinē non ſubuertat, iudicia & pœnas legibus conſtitutas non aboleat*. Atqui impunitatem adulterii hoc nō adimit, quando adulteria occulta ſunt, & politico magiſtratui incognita qualia haud dubiè pleraq; & maxima ex parte ſunt. Ergo ex ipſa Caluini Confeſſione, coram Deo & in occulta ſcortatione datur adulteris impunitas. Clarum igitur & perſpicuum eſt, non papalem, ſed Caluinianam theologiam eſſe, quod *Chriſtus legē gratiæ attulerit, qua detur adulteris impunitas.* Ita (vt dixi) quid Caluino in mentem venerit, vt tam fœdā & infamem doctrinam Eccleſiæ Catholicæ impingeret, quæ ex ipſius propriæ doctrinæ principiis neceſſariò conſequitur, nullū arbitror Caluiniſtam cōncere poſſe: niſi quod iuſto Dei iudicio cęcitate mentis percuſſus, ea contra Chriſti ſponſam expuerit, vnde ſuā ipſius turpitudinem propalandi iuſtam aliis occaſionem daret.

Caluiniana theologia qđ lex gratia adulteris impunitatē dedit.

Illud poſtremò in hoc Euangelio animduerſione dignum eſt, circa totius huius hiſtorię veritatem Canonicam duo pręcipua Caluiniſticarum capita penitus diſſentire. Caluinus enim ita in hunc locum ſcribit *Satis conſtat hiſtoriam hanc olim Græcis fuiſſe ignotam. Itaque nonnulli conijciunt aliunde aſſutam eſſe. Sed quia ſemper à Latinis Eccleſiis recepta fuit, & in plurimis vetuſtis Græcorum codicibus reperitur, & nihil Apoſtolico Spiritu indignum continet non eſt cur eam invſum noſtrum accōmodare recuſemus.* Ab altera parte Beza in hunc modum. *Ad me quod attinet; non diſſimulo mihi meritò ſuſpectum eſſe, quod veteres Græci vel reiecerunt, vel ignorarunt Deinde quod narrat Ieſum ſolum fuiſſe relictum cū muliere in templo, neſcio quàm*

Caluinus & Beza circa Scripturę partes diſſentiunt.

sit probabile. (Ex eadem præpostera suspitione totam Christi cum muliere Samaritana apud puteum disceptatione, vbi solus cum sola agebat, homo impurus improbabilem quoque poterit asserere.) *& quod scribit Iesum digito scripsisse in terra, nouum mihi & insolens videtur, nec possum coniicere quomodo possit commode explicari* (explicauit tamen ipse Caluinus satis commode:) *Tanta denique lectionis varietas facit, vt de totius istius narrationis fide dubitem*. Hæc illa bestia. Sed postrema coniectura quam adfert, multas alias Euangelicæ historiæ partes, quas duo aut tres Euangelistæ aliter atque aliter referunt, in dubium quoq; vocabit: verbi gratia, totum sermonem Domini in monte, vt apud Matthæum videtur, vel in loco campestri, vt Lucas narrat; aliis quoq; atq; aliis verbis habitum: Item de Centurionis puero sanato, quem ad Christũ accessisse Matthæus, non venisse, sed alios misisse Lucas narrat. Ipsam denique resurrectionis Dominicæ historiam quoad ipsum quo surrexit tempus, in quo varia videntur dicere Euangelistæ: & alias adhuc partes q̃plurimas, in quibus tanta uarietas & apparens dissonantia est, ut S. Augustinus duos libros integros de consensu Euangelistarum scripserit, & alii multi Scriptores in Concordia Euangelica concinnanda plurimum & piè sudauerint. Sed hæc est hæreticorum hodie petulantia, ut multorum iam seculorum fide firmata, pro suo cuiusque cerebro etiam circa ipsas diuinæ Scripturæ partes in dubium de nouo reuocare audeant. Admittit Caluinus. Reprobat Beza. Cur ita? Quia pro suo libito vterque decernere, neuter Ecclesiæ docenti aurem præbere uult.

[Ioan. 4.]
[Matth. 5. & seq. Luc. 6.]
[Matth. 8. Luc. 7.]
[Hæreticorũ hodie petulantia.]

Docet hoc Exemplum, quam sit detestanda Nouatorum hodie petulans arrogantia.

(*.*)

Feria

FERIA II. HEBDOM. IIII. Quadrageſimæ.

Dixerunt ei Iudæi: quod ſignum oſtendis nobis, quia hæc facis, Ioan. 2.

Ocvs quem ſuggerit ipſe Caluinus, ne in hoc Euangelio, quod contra præſentes hæreſes accommodatè dici poſſet, non haberemus: Iudæis quippe ſignum & miraculum aliquod a Chriſto petentibus, nos eſſe ſimiles ait, quia a Caluino, Luthero, alijſque hodie nouis magiſtris, nulla authoritate præditis, à nemine miſſis, ſeipſos ad docendi ac prædicandi munus ingerentibus, nouaque & inaudita hactenus dogmata in mundo ſpargentibus, noua faci nora patrantibus ſigna petimus, & miracula, quibus hanc ſuam vocationem nobis probent atque confirment. *Teſtimonium aliquod*(ait Caluinus) *diuinæ virtutis habere Iudæi volunt. Interea nihil admittunt quod non hominum modulo reſpondeat. Sic hodie Papiſtæ miracula flagitant, non quod locum daturi ſint Dei potentiæ. Nam illis fixum eſt homines præferre Deo, nec vnguem vnum ab eo deflectere quod vſu & conſuetudine receptum habent. Sed ne abſque ratione videantur Deo eſſe rebelles, colorem hunc prætexunt ſuæ peruicaciæ.* Hæc ille. Sed huic impoſtori reſpondendum eſt, ſi nos Iudæis ſimiles ſumus, quia nouis magiſtris miracula petimus, Caluinum Chriſto ſimilem eſſe debere, à quo iſta petuntur. Si Chriſto ſimilis Caluinus eſſe vult, oſtendat ſe eſſe in Scripturis prædictum, à populo Chriſtiano expectatum, magnum denique Prophetam ad conſolationem populi Dei, qui noua faciat omnia præfiguratum ſicuti Chriſtus ſeu Meſſias populo Iudaico in Scripturis promiſſus erat, ab illis auidiſſimè expectatus, etiam eo ipſo tempore quo venit ad conſolationem plebis Iſrael, qui omnia inſtauraret. Deinde ſi ſimiles Iudæis ſumus à Chriſto hoc loco ſignum petentibus, facere Caluinus debuit, quod prius Chriſtus fecit: diuinam ſuam virtutem oſtendere eum oportuit, ſicuti Chri-

In com. ad hunc locum

Miracula aȝ rectè à nouatoribus ꝑ ſtulentur.

Christus in templo iam ostenderat, homo solus & inermis eijciens de templo vendentes & ementes, adeoq; flagellis eos ignominiosè abigens: vt sic iniquè ab illo signū peti doceat, sicuti à Christo Iudæi (accepto tanto signo tantoque diuinæ cuiusdam potentiæ argumento) iniquè & absurdè signum flagitabant. Petebant ab illo potestatis suę argumentum, qua fretus hoc faceret, (*quod signum ostendis nobis quia hęc facis?*) quum ipsum per se factum potestatis suę ac potentię diuinæ argumentum euidēs & & luculentum esset. Nunc Caluinus Dogmatista nouus, & pro nouo Propheta se iactitans, (scribit enim *se unum ex illis esse, quorum opera Euangelij doctrinam Deus mundo restituit*) nullo dato potestatis suæ argumento, sed in lacu suo Geneuensi liticans, quod ab eo, eiusque similibus miracula flagitentur, simile quid ab eo flagitari clamitat, quale Iudæi hoc loco à Christo flagitabant. Sed quid in in vtroque discriminis sit, ad hunc locum quod attinet, hæc pauca satis demonstrant.

In epist. præfixa com in epistolas ad Timoth.

Iam verò non iniquè, nec aut fastu aut incredulitate Iudaica, sed æquissimè & fide ac religione Christiana, à Luthero, Caluino, & alijs horum temporum nouis magistris, ad vacationis suæ penitus extraordinariæ (cucurrerunt enim nemine mittente) nouæque doctrinæ confirmationem miracula & signa expeti & flagitari posse (nam de facto hoc ab illis flagitare paucos arbitror, quum ipsa eorum impia & scelerata doctrina satis superque seipsam prodat) paucis demonstrabitur. Nouos se esse magistros & nouam doctrinam adferre, his aliquot seculis incognitam adeoque damnatam, non solum de facto demonstrant veterum Patrum in Scripturis exponendis iudicia & in controuersijs hodie dogmatibus unanimem consensum apertè respuentes, (cuius rei uaria exempla alibi ex Caluino protulimus) sed etiam disertis uerbis profitentur. Quod noui sint & extra ordinem uocati magistri, his uerbis profitetur Caluinus: *Apostolorum*, inquit, *officium fuit, ut orbem à defectione in ueram obedientiam reducerent. Euangelistæ officio illis proximi sunt, adeoque uices eorum gerunt. Hi non sunt perpetui in Ecclesia sicuti Pastores & Doctores, sed ad id modo tēpus instituuntur,*

Miracula à nouis hodie hæreticis iustè petuntur.

Instit. lib. 4. cap. 3. nu. 18.

quo

quo erigendæ sunt Ecclesiæ, vbi nullæ antea fuerant. Quanquam non nego quin Apostolos, postea quoque vel saltem eorum loco Euangelistas interdum excitarit Deus, vt nostro tempore factum est. Talibus enim qui Ecclesiam ab Antichristi defectione reducerent opus fuit. Munus autem hoc extraordinariam appello. Hæc Caluinus. Nec multò aliter illi in hac parte conformis Beza: *Indigni sunt Ministrorum nomine, qui sese falsò ministros vocant, quum à Domino non sint uocati, id est, qui vel ritè non sunt electi ab Ecclesia (si quis est in Ecclesia legitimus Ordo constitutus) vel à Deo non sunt extra ordinem excitati, sicut nostro quoque tempore accidit, rebus ita collapsis, ut ordinariæ uocationi nullus esset locus relictus.* Hæc ille. Vterque apertè fatetur & dilertè profitetur vocationem suam extraordinariam esse, & tanquam nouos restaurandi orbis Apostolos aut saltem Euangelistas esse. Idem agnoscit Musculus in locis communibus in cap. de Ministris Ecclesiæ, & Brentius in prolegomenis contra Petrum à Soto. Doctrinam quoque se nouam & orbi Christiano incognitam attulisse, non agnoscunt modò, sed & gloriantur omnes. Inter alios Beza hi verbis, de Iustificatione ex fide disputans: *Illi*, inquit, *per quos nostra ætate Dominus ueluti sepultum Christi beneficium in lucem reuocauit quum uiderent, &c.* Rursum de vi & effectu sacramentorum disputans: *Hanc*, inquit, *interpretationem si quis contulerit cum ijs quæ non Origenes modò, sed nonnulli etiam ex Patribus alioquin pietate & eruditione clarissimis in hunc locum scripserunt, comperiet profectò quantam veritatis lucem Dominus in nos omnium hominum maximè indignos nostra memoria effuderit.* Planè ita nouam ac recentem suam suorumque doctrinam esse affirmat, vt sepultũ Christi beneficium de iustificatione nostra in lucem reuocauerit, & nouam veritatis lucem circa Sacramentorũ doctrinam in eos Dominus effuderit. Ab istis nouis magistris, nouamq; doctrinam afferentibus, ab istis nouis Apostolis aut saltem Euangelistis ab Antichristi defectione orbem reducentibus, & collapsas toto orbe Ecclesias restaurantibus meritò rogamus. Quod signum ostenditis nobis, quod rectè & bono iure hæc facitis? Christus Dominus omnia restauraturus multa signa ostendit, eaq;

Confes. fidei cap. 5. nu. 24.

In Annot. ad Ro. 3. ve. 20.

Annotat. ad Ro. 4. v. 12.

Ioan.10 38. vehementer vrget. *Si mihi non vultis credere, Operibus credite. Si opera non fecissem in eis quæ nemo alius facit, peccatum non haberent.*
Ioan.14 .4
Ioan.13.11.
Ac denique discipulis suis ait: *Alioquin propter opera ipsa credite.* Nunquid meliores Christo
Act.5.12. sunt? Petrus, Paulus, cæterique Apostoli, *fecerunt signa & prodigia magna in populo*, vt illis crederetur. Nunquid Apostolis maiores sunt? Moyses nouas leges populo Iudaico promulgaturus, multis & admirabilibus signis à Deo commendatur. Nunquid Moyse excellentiores esse volunt? Quum Christus alio adhuc tempore, paulo ante passionem simili, in re hanc eandem potestatem exerceret, e iciens vendentes & ementes de templo dicunt ei
Math.21. iterum Iudæi: *In qua potestate hæc facis, aut quis tibi dedit hanc potestatem?* Tametsi post tot a Christo miracula & signa toto iam triennio in conspectu Iudæorum exhibita, importuna & friuola hæc erat expostulatio, quod vnus Nicodemus magister in Israel eos docere potuit, qui sic
Ioan.3. Christum affatus est: *Nemo potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum illo*; tamen contra alios nouos magistros, templa Christianorum (vt hodie Caluinistæ fecerunt) partim spoliantes ac deprædantes omniaque sacra in eis monimenta demolientes, vt in Gallia & in hoc Belgio, partim á fundamentis subuertentes, vt in Scotia, nullo legitimo signo (nisi forte spolijs ac rapinis) suam vocationem & tam immania scelera, ac sacrilegia confirmantes, eadem expostulatio prorsus æquissima & necessaria est. Nam vt ipse Caluinus ad hunc locum ait;
In Harm. ad ca.21. Matt. *Non armantur hic proterui homines qui sine vllo mandato sed priuata audacia publicum sibi munus vsurpant.* Eodem modo nec in hac præpostera Iudæorum postulatione; *Quod signum ostendis nobis quia hæc facis*, in Christi facto
Caluinus à seipso refutatur. proposita, *armantur proterui homines* noui pertinaces magistri, lupi & seductores noui, *qui sine vllo mandato*, à nemine missi, *sed priuata audacia*, & extraordinaria sui ipsorum intrusione, *publicum sibi docendi prædicandi. Scripturas exponendi, munus vsurparunt*. Denique tales nouos & extraordinarios magistros vt vocationis suæ rationem reddant, & potestatis quam vsurpant signa ostendant, vrgendos & premendos esse, ipse imprimis docuit Luthe-

rus.

rius. Sic enim ad Senatum Mulhusium contra clancularium concionatorem scripsit: *Accersat eum ad se Senatus, etiam præsente omni populo, si fieri potest, & quaratur ex eo, Quis eum huc miserit aut vocauerit ad docendum? Id procul dubio Senatus non fecit. Quòd si tum dicat se à Deo atque ipsius Spiritu missum esse sicut Apostoli*(hoc autem dixit Caluinus, dixit Beza, dixit Musculus, dicunt & alij omnes noui hodie magistri)*probet hoc signis & miraculis editis, vel nolite pati vt concionetur. Nam vbicunque Deus ordinariam viam mutare vult, ibi semper miracula facit.* Hæc Lutherus. Eat nunc Caluinus, & non Papistas, sed Lutherum arguat, quod exemplo Iudæorum audeat à nouis concionatoribus, qui extra ordinem à Deo se mitti dicunt, signa & miracula efflagitare. Denique aut seductor Caluinus est, qui hoc factum conqueritur; aut impostor Lutherus est, qui ad id faciendum hortatur. Sed hic contra caput suum stolidè & imprudenter: ille contra apertam veritatem impie & imprudenter scripsit.

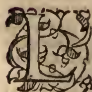
Tō. 2 operū Germ. Ienæ editorum fol. 455. b. & 456. a

Caluin cum Luthero cō mittitur.

FERIA III. HEBDOM. IIII. Quadragesimæ.

I. *Mea doctrina non est mea; sed eius qui misit me.*

Ioan. 7.

OCVS pro Ecclesiæ seu Præpositorum Ecclesiæ, per quos Christus loquitur, docet, & omnem veritatem credentibus aut credituris annuntiat, suprema quadam in terris authoritate. Quemadmodum Christus fuit missus à Patre vt manifestaret nomen suum hominibus; sic Christus misit Apostolos & eorum successores vt illi idem officium præstarēt. Ait enim Deo Patri: *Sicut tu me misisti in mundum, sic & ego misi eos.* Ait illis ipsis: *Sicut Pater misit me, ita & ego mitto vos.* Et rursum: *Qui vos audit, me audit: qui vos spernit, me spernit:* Et iterū: *Eūtes prædicate Euang. omni creatura. Qui non crediderit,* scilicet *vobis prædicantibus, condemna-*

Ecclesiæ docentis authoritas.

Ioan. 17. Ioan 20. Lucæ 10. Marc. 16.

Matth.28. *demnabitur*. Item. *Docete omnes gentes, &c.* Denique sicut
Ioan.8. Christus profitetur: *Ego in hoc natus sum, & ad hoc in mũdum ueni, ut testimonium perhibeam ueritati*, sic illis dixit:
Act.1. *Eritis mihi* (qui veritas sum) *testes in Iudæa & in Samaria & usque ad ultimum terræ*. Sicut ergo Christus à Patre missus in hoc Euangelio dicit: ***Mea doctrina non est mea, sed eius, qui misit me***, s. Patris mei: sic Ecclesia potest veraciter dicere, Nostra doctrina non est nostra, sed Christi qui misit nos. Christus vtrumque dicit, ***mea & non mea***, quæ contraria uidentur, sed non sunt. Suam doctrinam vocat, quia illam vt homo habebat; non suam sed Patris,

a De fide li. 2. cap 4. quia à Deo Patre illam accepit: sicuti *a* Ambrosius &
b De Trinit. lib. 1. cap. 12. *b* Augustinus hunc locum iuxta sermonis Christi contextum exponunt. Rursum non suam vocat, sed Patris, quasi non solum suam, quia ratione eorum quæ docuit eadem fuit doctrina Patris & sua, propter identitatem videlicet eorum quæ docebat. Quæ enim docuit Christus vt homo, sunt eadem cum his quæ doceri vult Pater. Eodem planè modo doctrina Ecclesiæ, & ipsius est & non ipsius. Ipsius est, quatenus illam ipsa docet, loquitur, testificatur. Non ipsius est, quia non à seipsa, sed à Deo, a Christo qui illam misit, à Spiritu Sancto qui loquitur in illa, *& docet*

Guil. VVhitakerus in disputat. de S. Scrip. quæst. 3. cap. vlt. argum. 13. *illam omnem ueritatem*, illam accepit. Disputauit nuper insulsus quidam hæreticus, vt Ecclesiæ authoritatem imminueret, planeque deijceret: ***Alius est, qui loquitur, aliud per quod loquitur. Si Deus ergo per Ecclesiam loquatur, hoc non Ecclesia est, sed per Dei potius testimonium. Quod si Dei ipsius testimonium sit, sequitur Deum non Ecclesiam Scripturæ, etiam quoad nos, authoritatem dare***. Hæc ille. Sed hic locus Euangelicus insulsi hominis stupiditatem conuincit. Quemadmodum enim aliud est Deus, aliud Christus quatenus homo, quo sensu doctrinam quam tradidit dixit esse non suam, solius videlicet, & quia à seipso non loquebatur (vnde postea subiunxit: *Qui à semetipso loquitur propriam gloriam quærit*, id est, qui quod à Deo accepit, sibijpsi tribuit, suam propriam, non Dei per quem loquitur gloriam quærit) & tamen quia ille quoque eam doctrinam verè in se habuit, ille verè eam docuit, tradidit, testificatus est, eiusque testimonium accipere Iudæi debebant,

Ecclesiæ doctrina quomodo & illius sit, & nõ illius.
Ioan.7.

bant, ideo vocauit eam ſuam quoque, dicens: *Mea doctrina*; (non dicens, hæc doctrina quam auditis) ſic omnino aliud quidem eſt Deus aut Chriſtus, aliud Eccleſia, quo ſenſu dicere poteſt Eccleſia doctrinam quam docet non eſſe ſuam, ſolius videlicet, & quia à ſeipſa non loquitur, ſed aliunde accepit tum poteſtatem loquendi miſſa à Chriſto, tum omnem veritatem quam loquitur (accepto Spiritu Sancto, quem Chriſtus illi promiſit ac dedit *vt eam induceret in omnem veritatem*) & tamen quia eandem doctrinam & veritatem Eccleſia ipſa in ſe habet, docet, tradit, teſtificatur, eiuſque teſtimonium accipere iubemur: (*Qui enim vos ſpernit, me ſpernit*, ait Chriſtus Eccleſiæ ſuę) vere vocatur & eſt, Eccleſiæ doctrina & teſtimonium: vt quicquid Eccleſia nos docet ad fidem ſpectans, ſiue has eſſe Scripturas Canonicas, ſiue hunc eſſe Scripturarum ſenſum, ſiue hoc & illud credendum eſſe, hæc doctrina, prædicatio, teſtificatio ipſius Eccleſiæ dicenda ſit non ſolius Dei, & ipſi Eccleſiæ obediendum ſit, non ſoli Deo: ſicuti Iudæi Chriſto obedire debebant, eiuſque teſtimonium accipere, non ſolius Dei per Moyſem & alios Prophetas loquentis. Non aduertunt hæretici cauſam efficientem principalem & cauſam inſtrumentalem mediam & ſecundariam, tametſi reipſa diſtinguantur, vt aliud quiddam hæc ſit aliud illa, ratione tamen effectus quem coniuncta & ſimul producunt, vnam integram ac totalem cauſam facere: ſicut aggregatum quoddam ex partialibus cauſis. Vna eſt extra nos videndi cauſa ſiue vnum medium quo videmus, aer lucidus: vbi tamen duo res ſunt, lux ipſa quæ primaria eſt uidendi cauſa, & aer medius per quem lux ad nos defertur, & ſine quo medio lux ad nos non pertingeret. Similiter vna eſt extra nos diſciplinæ cauſa, magiſter doctus: vbi tamen duo res ſunt, ipſa & ars ſcientia magiſtri quæ primaria eſt extra nos ipſos diſciplinæ cauſa quam capeſſimus, per cuius videlicet intelligibiles ſpecies ad nos delatas formaliter docti & ſcientes efficimur, ſicuti per lucis ſpecies ad nos delatas formaliter videmus, & ipſa vox magiſtri, quæ cauſa inſtrumentalis & media eſt, per quam ad nos ſcientia eius defertur. Sic enim

Ioan. 16.

Luc. 10.

Cauſę diſtinctæ quoad effectum coniunctæ ſunt.

& fides & omnis disciplina ex auditu est, illa per verbum Christi prædicatum, hæc per verbum magistri pronunciatum: Dico in vtroque exemplo extra nos: quia intra nos & organum esse debet dispositum in primo exemplo, & capacitas seu docilitas in secundo: sine quibus nec visus nec disciplina esset, aut certè perfectè non esset: Eodem modo vna est extra nos credendi causa, siue vnum medium quo credimus: *Deus per Ecclesiam loquens.* Vbi tamen duæ res sunt Deus, & Ecclesia. Ac Deus quidem vt causa principalis credendi, à quo videlicet lumen suum Ecclesiæ accipit vt ritè doceat, & potestatem vt cum authoritate doceat: Ecclesia medium externum est, per cuius ministerium doctrina fidei ad nos defertur. Et quemadmodum vt lux per aerem delata illuminet, Deus generali suo concursu semper adest: sic vt doctrina fidei per Ecclesiæ ministerium tradita à nobis credatur, non generali tantum (quia effectus iste credendi supernaturalis est) sed speciali concursu & auxilio Deus docenti Ecclesiæ cooperatur; vt alibi latè ostendimus. Rursum, quemadmodum vt magistri docentis doctrina à discipulo cum fructu & effectu audiatur, necesse est, vt qui audit & capax sit, & docilis; id est: vt tum possit, tum velit intelligere quod docetur; sic vt Ecclesiæ docentis doctrina cum fructu audiatur & credatur; necesse est vt verbum fidei in terram bonam cadat, in cor docile quod sit docibile à Deo: Sed quia effectus credendi supernaturalis est, ideoque nemo ex seipso terra bona est aut docibilis à Deo, necesse est vt præter loquentem Deum per Ecclesiam (quod tantummodo ad ipsam Ecclesiam pertinet vt sit vera & infallibilis fidei magistra) adsit interna Spiritus Sancti in corde audientis operatio, quæ terram bonam & cor docile efficiat: Quæ tamen consideratio ad rem præsentem impertinens est; nisi quod sicuti non sequitur, causa disciplinæ & omnis scientiæ est eorum qui discunt; viuacitas ingenij & industria propria, ergo magister docens nulla causa doctrinæ est; sic non sequitur; causa credendi Scripturis aut cuiuscunque obiecto fidei est internum diuini Spiritus testimonium, donum fidei, lumen gratiæ; ergo

Vnum extra nos credendi medium.

In defen cō. tra VVhita. li. 5. ca 3. & ca. 11. sect. 4.

ergo Ecclesia docens siue Ecclesiæ testimonium nulla est causa fidei: aut ergo dici non debet nos propter Ecclesiam credere; quæ antedicti insulsi hæretici frequens est argumentatio.

Ad causam præsentem notandum est, quod Deus Pater per Christum docens, Christus per Ecclesiam loquens, lux per aerem illuminans, magister ex sua scientia docens, unam integram causam suorum effectuum constituunt: ut propterea negari non debeat, Ecclesiam esse quæ nos docet, Ecclesiæ uocem audire, Ecclesiæ testimonio acquiescere nos oportere. Sane Rex per suum uicarium, Prætorem, aut quemlibet magistratum ius dicit & iustitiam administrat. Deus quoque per reges quasi per suos ministros regnat, iubet, ordinat. Sicuti igitur Prætori nihilominus aut cuilibet magistratui parendum, non soli Regi in persona loquenti; & sicuti ipsi & sublimioribus omnibus potestatibus subditos nos esse oportet, non soli Deo cuius ministri sunt; sic Ecclesiæ docenti, testificanti, iubenti parendum nobis est, non soli Deo in uerbo suo scripto, quasi in persona propria loquenti, ut hæretici uolunt. Tam Ecclesia ex Deo loquitur, ut ideo maior sit Dei authoritas; quàm Deus per Ecclesiam loquitur, ut ideo aliqua etiam sit, & in terris maxima atque certissima in ijs quæ ad Deum pertinent, Ecclesiæ authoritas. Tam Reges ex Deo regnant, (dicit enim Scriptura, *Per me Reges regnant,*) ut ideo maior sit authoritas Dei quàm Regum; quam Deus per ipsos reges gubernat, (dicit enim alia Scriptura, *Ministri Dei sunt*) ut ideo aliqua sit etiam eademq; magna Regum authoritas. Non dico maxima aut certissima. Latum enim hic discrimen est, ex quo multo maior ac certior Ecclesiæ præstanda obedientia sequitur, quàm Regibus. Quia enim omnis terrena potestas subordinatur spirituali, ut nihil illa iubere possit Deo ac diuinis legibus contrarium, unde in tali casu Regibus obtemperandum non est, ideo authoritas in terris maxima non est. Rursum quia in potestatis suæ executione, à Dei spiritu infallibiliter non regitur, sed frequenter errare potest &

Ecclesiæ cur & quomodo parendum.

Rom. 13.

Prouer. 8.

Rom. 13.

Regū authoritas cur non in terris maxima sicut Ecclesiæ.

errat

errat (nec enim tale Dei auxilium speciale aut illi promissum est, aut promitti necessarium fuit, quum errores Regum ad iusta Dei iudicia populumque meritò plectendum frequenter pertineant) ideo certissima eius authoritas non est. Atqui Ecclesia ne in doctrina fidei aliquando erret, singulares à Christo qui fallere non potest promissiones accepit: & accipere profectò debuit, vt certus esset in terris Dei cultus, certa notitia, certa & perpetua obedientia. Sed de Deo per Ecclesiam loquente, & Ecclesiæ testimonio propterea audiendo, in defensione nostra contra hæreticum antedictum plura diximus.

Authoritatis Ecclesiæ defensio contra VVhitakerū, lib. 3. cap. 1

2. *Si quis voluerit voluntatem eius facere, cognoscet dè doctrina, vtrum ex Deo sit, an ego à meipso loquar.*

LOcus insignis de pietate ac puro Dei cultu ad doctrinam fidei capessendā imprimis necessario. Hunc locum & hęc verba in alia huius operis parte latè tractauimus. Hic tamen propter insulsas Caluini cauillationes pauca addemus. Nempe verbum illud Christi, *Si quis voluerit voluntatem eius* (Dei Patris) *facere*, miro artificio inuertit, & à vero ac genuino sensu longissimè lectorem abducit. Quid sit voluntatem Dei facere, & hoc nihil aliud esse quàm Dei mandata, quæque ille vult & iubet opere præstare, contra alias Caluini corruptelas, iam in alio huius partis Euangelio ex diuinis Scripturis ostendimus. Et illo quidem in loco dicente Christo, *Qui facit voluntatem Patris mei, hic frater meus & soror & mater est*, in sola fide, quę sanctæ obedientię fons est, & carnis defectus tegit, diuinæ voluntatis executionem ponit Caluinus. Alios quoque sensus corruptos eisdem verbis affingit ad cap. Matth. 5. & 7. vt in nostris Antidotis videbit lector. Hæc enim verba *facere voluntatem Dei Patris*, nunquam in recto sensu sensu accipere aut admittere voluit Caluinus: quādo ei stetit semel sententia, volūtatem Dei, (faciēdo quæ ei placita erāt) nullo modo facere, sed mandatorum Dei obseruatione desperata, in sola sua fide cō quiesce-

In festo SS. Simonis, & Iudę.

Supra fer. 4. hebdoma. 1. Quadrag. Matth. 12.

Caluino nūquā placuit voluntatem Dei facere.

quiescere. Sed hoc loco, *quia facere volūtatem Dei Patris*, ponitur à Christo vt medium & via ad ipsam fidem consequendam, vetus illa cantilena, quod huiusmodi verbis fides commendatur, locum habere non potuit. Hic enim dicit Christus; *Si quis voluerit voluntatem Dei facere, cognoscet de doctrina vtrum ex Deo sit, an ego à meipso loquar*: id est, fidem doctrinæ meæ adhibebit, tanquam diuinæ, & non a me tanquam homine priuato, sine Dei mittentis mandato, & sine Dei suggerentis spiritu adinuentæ. Docet ergo Christus voluntatem & pium desiderium faciendæ voluntatis Dei, voluntatem inquam non otiosam, desidem, fluctuantem, sed firmam, alacrem & actiuā obsequendi Deo in omnibus mandatis eius, medium, & dispositionem esse egregiam ad fidem Christi verbis adhibendam. Quod enim dicitur, *cognoscet*, significat eum ad cognoscendum rectè disponi, nec impedimentum habere cognoscendi. Voluntatem igitur hominis prauam, ira, odio, inuidia, superbia, aut prauis quibusque cupiditatibus obsessam graue impedimētum esse docet Christus, quo minus cœlestem & diuinam esse Christi doctrinam cognoscat: sicuti doctissimi olim Interpretes a Cyrillus, & b Chrysostomus hoc loco annotarunt. a Lib. 4. c. 42 in Ioan. b Homil. 48. in Ioan.
Voluntas autem recta & diuinæ voluntati conformis medium, & dispositio est accommodatissima, ad cognoscendam doctrinam Christi ex Deo esse, id est, ad certam & firmam fidem illi adhibendam. Cognoscere enim pro credere accipitur: sicut in hoc Euangelio alibi: *Hæc est uita æterna vt cognoscant te solum uerū Deum & quem misisti Iesum Christū.* Apertus & luculentus hic est Christi verborum sensus. Nunc vt ea corrumpat Calui. videamus. *Excipit hic Christus* (ait Calu.) *rectum iudicium manare ex timore Dei et reuerētia: Ideo si animos habent ad timorē Dei cōpositos, facilè agnituros an verum sit necne quod prædicat.* Verum quidem est timorem Dei & reuerentiam illis necessariā esse qui de rebus diuinis rectè iudicare volunt, &(quod postea dicit) *pietatem & studium obsequendi Deo:* ideoq; *si parati sumus in Dei obsequium, minimè illū nobis defuturū, quin Spiritus sui luce affulgeat, vt discernere liceat inter ueritatem & mendacium: præfractos aūt & indociles in* Ioan. 17. In com. in c. 7. Ioan.

stam suæ hypocrisis pœnam sustinere quoties illis illudit Satã. Hęc sane omnia vera & bona sunt,& animi demissionem atq; humilitatem docent, ad diuina capessenda necessariam: De quo argumento in festo S. Matth. Apostoli in secunda huius operis parte multa deprompsimus. Sed verba Christi multo plus dicunt, & non solum reuerentiam quandam erga Deum,aut studium obsequendi Deo significant, quo quis videlicet paratus sit ea credere quæ Deus dicit; (de hoc enim solo obsequendi studio loquitur Caluinus,quum illud animo præfracto & indocili opponat)sed prætereà studium ac voluntatem faciendi mandata Dei,idest, vitam ab omni crimine & affectu peccati puram; quod nec vno verbo attingit Calu.ne bonorum operum iustitiam aut sanctitatem hoc loco commendari lector aduerteret. Atqui studium aut *voluntas faciendi voluntatem Dei Patris* (sicut Christus hic loquitur) non est tantum studium obsequendi Deo,vt dociles simus verbi eius auditores, sed est prætereà studium obsequendi Deo; vt obedientes & assidui simus legis eius factores. Lex enim Domini, voluntas eius:& factor legis Dei voluntatem Dei facit,vt suprà ex Scripturis docuimus. In hoc ergo lectorem fallit Caluinus,Christiq; verbis abutitur; quod quæ Christus de studio & voluntate faciendi mandata Dei dixit,vt simus legis factores,hoc ille de studio & voluntate obsequendi verbo Dei exponat; vt simus dociles eius auditores.

Calui. verba Christi corrumpit.

Supra, fer. 4. hebd. 1.

Porrò Christum de illa uoluntate faciendi voluntatem Dei loquutum fuisse, quæ ad legis Diuinæ executionem pertinet,verba statim subsequentia demonstrant. Volens enim ostendere Iudæos talem volutatem non habuisse, ideoq; de doctrina eius cognoscere non potuisse,ait illis. *Nonne Moyses dedit vobis legem, & nemo ex vobis facit legem? Quid me quæritis interficere?* Id est, minime mirum est si tantum abest vt doctrinam meam ex Deo esse cognoscatis, vt etiam me interficere quæratis, quum nemo vestrum legem seruet quam Deus per Moysem dedit; quum faciendi voluntatem Dei Patris qui hanc legem dedit, nulla in vobis voluntas, nulla cura sit. Sed si vera in vobis pietas esset, vera voluntas obsequen-

quendi Deo & custodiendi legem eius, nec me vllo odio prosequeremini & meam doctrinam ex Deo esse facile cognosceretis. *Si quis enim Dei cultor est, & voluntatem eius facit* (dixit ille cæcus à Christo tam animo quàm corpore illuminatus) *hunc Deus exaudit*: eius cor suo Spiritu illuminat. *In animam quippe maleuolam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis.* Quum igitur doctrinam Christi ex Deo esse cognoscere Iudæi non poterant, nec potest quisquam absque fide, quæ Spiritus sancti donum est, Spiritus autem S. hypocritas fugiat, & legis diuinæ transgressores (illi enim corpora habent subdita peccatis) inhabitare, (hoc est, sua luce & gratia donare) recuset; accommodatissimè Iudæos Christus ad mandatorum Dei piam ac sedulam obseruationem reuocauit, vt cognoscerent de doctrina eius quod ex Deo esset. Voluntas quippe faciendi voluntatem Dei, studiosa ac sedula est mandatorum Dei executio. Quum Christus diceret, *Cibus meus est ut faciam voluntatem eius qui misit me, vt perficiam opus eius*, nonnè ardentissimum desiderium ac voluntatem suam expressit opere exequendi munus sibi iniunctum, docendi prædicandi, operibus beneficis & admirandis homines ad fidem alliciendi? An timorem tantùm ac reuerentiam uel animum docilem his uerbis expressit Christus? Clarum & perspicuum est de illa Dei voluntate facienda loquutum illum esse, quæ ad mandatorum quæ à Patre accepit executionem spectabant. Idem eum hoc loco sensisse dubitandum non est, vt & noster quoque cibus atque ardens desiderium sit, faciendi uoluntatem Dei, & obsequendi mandatis eius, ut sic idonei simus ad cognoscendam & amplectendam doctrinam eius. A vero igitur sensu longe Lectorem suum abduxit Caluinus, ne obseruationis mandatorum Dei aliqua hic doctrina tradi uideretur.

Ioan. 9.

Sap cap. 1.

Voluntas obsequendi mandatis Dei est via ad tē dēdum.

Ioan 4.

Caluinus vbi in genere Lectorem ita ludificasset, ad quasdam facti species descendit, ut ludificet magis. *Hinc*, inquit, *apparet quam perperam & stultè hodie permulti, dum errandi periculum metuunt, hac trepidatione sese impediant ab omni discendi studio, quasi frustra dictum sit, Pulsate & aperietur*

Caluinus seductor studiosus.

tur vobis. Arripit occasionem impostor, vbi nulla planè datur vt tanquam verus seductor & studiosus ab auita & recepta multorum seculorum fide Christiana homines Christianos abducat,& vt post stabilitam an.1500.doctrinam post tot Marty.confessiones,post tot Concilia, tot Patres, tot Pastores & Doctores, iterum adhuc quæramus,quid credendum sit: vt errandi periculum non metuamus,quia semper pulsandũ,semper quærendũ, nunquam in certa aliqua & firmata fide acquiescẽdũ est.Si enim in vlla tandem fide acquiescendum,cur non post tot secula fidei Christianæ toto orbe propagatæ, cur non post tot Concilia,tot & tam illustres Ecclesiæ Doctores,tot Episcopos,tot Pastores? Aut si nunc de nouo quærendum & pulsandum est,Authore Caluino, vbi iam cum eo ad tempus insaniuimus,an etiam eo sublato,adhuc cum alio nescio quo nouo hęresiarcha insanire oportebit? Iterum pulsare & quærere debemus, *quia frustra dictum non est, Pulsate & aperietur vobis?* Ecce post Caluinum docent nunc in Polonia & Transiluania noui magistri,nec Christum esse verum Deum, nec in tribus personis vnũ Deũ esse adorandũ, adeoq; Trinitatis vocabulum esse explodendum,*An omni erroris metu abiecto*(ut hic suadet Caluinus) iterum ab his magistris nouis discemus quæ sit rei veritas,*quia frustra dictum nõ sit, Pulsate et aperietur vobis?* Ad hoc omnis erroris pręcipitium, ad hanc dementiam & furorem Caluini consilium nos impellit, vt quia Iudæis incubuit cognoscere de doctrina Christi, vtrum ex Deo esset,an à seipso loquęretur, nobis quoque perpetuò incumbat omnibus nouis magistris aurem præbere,& ab illis discere, utrum eorum doctrina ex Deo sit, an à seipsis loquantur.Cæterum vnum nos Christum nouimus, non plures.*Ille vnus magister noster est:* alios non quærimus.Vnam *legis translationem nouimus*,vnum redẽptorem,*qui omnia instauraret* non frequentes translationes, non aliam vllam religionis instaurationem. Quam ille semel doctrinam tradidit,illam alijs postea docendã cõcredidit, cum quibus *vsq; ad consummationem seculi omnibus diebus se affuturum promisit:* Illam Ecclesiam condidit,*contra quam portæ inferi non pręualerent* Illos Pastores & Do-

Caluinianæ doctrinę pręcipitium.

Matth 23.
Heb.7.
Ephes. 1.

Matth 28.
Matth 16.

& Doctores dedit, qui sanctos eius consummarent, & corpus ædificarent, *donec occurramus omnes in agnitionem filij Dei.* Deniq; illos ad docẽdũ misit, quibus Spiritũ S. daret, *qui eos doceret omnem ueritatem in æternum.* Amplius igitur quærendi aut pulsandi, aut ab aliis q̃ quos ipse ab exordio misit, quiq; ijs ad nostra usq; tempora perpetuò successerunt, discendi locum non reliquit. Quum noui exurgunt magistri, qui præter acceptam à pastoribus nostris fidẽ, nouã doctrinã adferunt, quos *hæreticos, & lupos, & latrones, & falsos Prophetas* Scriptura uocat, didicimus à Christo non ab illis discere, nec ad eorũ fores pulsare, (ut lupus ipse Caluin. hic hortatur) *sed ab illis fugere, eorũ voces non audire, ac neque illis Aue dicere.* Postremo quomodo & quatenus in causa religionis quęrendum nobis est, iã in alio huius partis Euangelio ex parte diximus.

Ephes 4. Ioan. 14. Quærẽda am plius noua fides non est. Ioan 10. 2. Epist. Ioan. Fer. 1. hebd. 2. Quadrag.

Sed addit adhuc Caluinus quædam, quibus impium suum ac detestabile consilium lectori reddat probabile. *Nos potius* (inquit) *si Deo toti in obsequium simus addicti Spiritum discretionis ab eo nobis datum iri non dubitemus, qui perpetuus sit dux ac director: Si alijs fluctuari libet, sentiẽt tãdem quàm vani sint ignorantiæ suæ prætextus.* Suadet seductor impius, ut adhuc pulsemus & quæramus quid in nouis de fide controuersiis (tales enim postea recenset de orando pro defunctis, & de purgatorio) sentiendum sit, quia, in hac inquisitione Spiritum discretionis Deus nobis dabit. Atqui populus fidelis, quem hic alloquitur Caluinus, non Spiritum discretionis à Deo expectare, sed Spiritum obedientię & simplicitatis fidei à Deo pręcari debent. Spiritus discretionis, quo possint probari Spiritus an ex Deo sint, non penes totum populum, sed penes illos est, *quos posuit Spiritus S. regere Ecclesiam suã.* Populi fidelis est *Præpositis suis obedire & subiacere,* ut Paulus docet, ac diligentissime cauere *ne sicut serpens seduxit Euam astutia sua, ita corrũpantur sensus illorũ, & excidãt à simplicitate, quæ est in Christo. Dedit Christus Pastores & Doctores ad consummationẽ sanctorum,* idest, ad corroborandos fideles, *ne circumferantur omni vento doctrinæ.* Illos ergo audire, illis adherere, illis obedire debent, ut ab omni errore immunes ac liberi sint, non sibi ipsis

Spiritus obedientiæ, non discretionis populo fideli necessarius. Act 20. Hebr. 13. 2. Cor. 11. Ephes 4.

Spiri-

Spiritum discretionis venditare, aut illum à Deo expectare. Vox hæc Caluini, *Pulsate & quærite intrepidè, Spiritum enim discretionis dabit Deus*, est illa diaboli vox: *Mitte te deorsum: Angelis enim suis mandauit de te vt non offendas ad lapidem pedem tuum.* Mittit se deorsum, qui Catholicæ Ecclesiæ magistris quos Christus posuit derelictis, ad nouos sectarios quos Satanas mittit, ab illis veritatem exploraturus transit. Quare quod adhuc subiungit Caluinus, diabolicæ tentationis peregregia confirmatio est: *Certè*, inquit, *quicunq; hodie hæsitant & dubitationem suam fouere malunt, quàm legendo vel audiendo serio inquirere vbinam sit Dei veritas, eos in generalibus principijs securè Deum contempere videmus. Dicit hic se pro mortuis precari, quia ingenio suo diffisus, quod de purgatorio commenti sunt peruersi homines, damnare non audeat. Ille negabit sibi tantum esse acuminis, ut inter puram Christi doctrinam & adulterina hominum figmenta distinguere possit. Interim & ille scortari, & hic furari ac peierare non cessabit.* Hæc Caluinus. Homo impius ad blasphemandos sanctos natus, scortari omnes, fures ac periuros esse debacchatur, quotquot in fide fundati, ac radicati, nouis doctrinæ ventis circumferri nolunt, nec ad cuiuslibet hæretici strepitum commoueri, siue ille Lutherus sit, siue illi ex diametro contrarius Caluinus, siue ab vtroq; hostiliter dissentiens Rotmanus Anabaptistarum Pater, siue hos omnes ex alto despiciés Gregorius Paulus Tritheitarũ dux, aut Frãciscus Dauid sanctissimæ Trinitatis oppugnator ter impius. Vult quippe Caluinus Epicureos omnes & omnium flagitiorum mancipia esse, scortatores, fures, periuros, qui contenti antiqua maiorum suorum, totiusque Ecclesiæ Christianæ per tot secula continuata fide, doctrina, religione, in nouas istas sectas inquirere nolunt, nec ab oratione pro defunctis in Christo fidelibus cessare. *Securè Deum contemnunt*, Caluini iudicio, *qui legendo vel audiendo seriò non inquirunt vbinam sit Dei ueritas*. Quasi videlicet hodie primum Christus mundo innotesceret, quasi hodie Dei ueritas patefieri cœperit, quasi nulla hactenus in Christum fides, nulla veritatis doctrina, nulla religio Deo grata, apud homines toto orbe Christianos, agnita aut credita fuerit.

Caluin. vox, diaboli vox. Matth. 4.

Caluin: ad blasphemandos sanctos natus.

Atqui

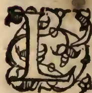
Atqui si scripturis credimus, non Caluino, ille Deum se cure contemnit, ille ut ethnicus ac publicanus quasi Deũ ignorans uiuit, *qui Ecclesiam non audit:* Ille *Christum spernit* & pro ludibrio habet, qui Præpositos Ecclesiarum à Christo datos spernit. Ille *sermonem Christi non seruat*, sed despicit, *qui sermonem eorum quos ille misit seruare negligit*. Quo constituto, nouis hæresiarchis, aut hæresum magistris (qui contra stabilitam in Ecclesia Dei fidem noua garriunt, spargunt, obtrudunt) aurem qui præbet, qui an apud illos sit Dei ueritas inquirit, expressum Dei mandatum securè contemnit, Ordinem à Christo institutum superbus uiolat, certis & euidentibus Christi promissionibus incredulus contradicit, Christi ueritatem ac Dei prouidentiam in dubium reuocat, fidem ac salutem suam certo discrimini exponit, hæsitans in fide fidelis esse definit, toti Christianorum societati iniuriam facit, ouicula gregis Christi amplius nõ est, ex hædis in finistra collocandis est, reprobus & subtractionis filius in certam perditionem factus est. Hic Caluiniani consilij finis & exitus est. Hoc ille uenenum ex Christi uerbis suxit: *Qui uoluerit facere uoluntatem Dei, cognoscet de doctrina utrum ex Deo sit*.

Matth. 18. Luc. 10. Ioan. 15.

Caluiniani præcipitij exitus.

FERIA IIII. HEBDOM. IIII. Quadragesimæ.

1. *Expuit in terram, & fecit lutum ex sputo, & liniuit luto oculos eius, & dixit ei: Vade laua in natatoria Siloe, quod interpretatur, missus.* Ioan. 9.

LOCVS ostendendi contra hæreticos, non esse absurdum, uel ridiculum, uel à diuina operatione alienum, quod per uarias ceremonias externas in Sacramentis & sacramentalibus animarum nostrarum salutem Deus operatur, quum hoc loco Christus, qui solo uerbo aut etiam uoluntate cœcum sanare potuerat, ut alias fecit solo tactu oculorum, & lepo- Luc. 18.

Matth. 8. & leprosum solo verbo sanans, tot tamen & tã varias externas ceremonias adhibuit. Non possunt in animum suũ inducere horum temporum hæretici Deum per creaturas quasdam, & materias sacramentales, aquam in baptismo, oleum in Confirmationis & Unctionis Sacramentis, manuum presbyterij impositionem in ordine sacro, aliquos effectus spirituales producere, aut aliquam gratiam conferre: *Cauendum* (ait Cal.) *ne in errorem nos abducant, quæ ad amplificandam Sacramentorũ dignitatem paulo magnificentius a veteribus scripta sunt: vt scilicet arbitremur latentem aliquam virtutem Sacramentis ad nexam affixamq; esse, quo ipsa per se Spiritus S. gratias nobis conferant, quemadmodum vinum in cratere propinatur.* Hæc ille. Quare displicet illi, & magnificentius quam oportuit scriptum, putat, quod scripsit Sanctus Augustinus: *Quæ tanta vis aquæ vt corpus tangat & cor abluat?* & quod alibi scriptum reliquit. *Sacramentorum uis inenarrabiliter valet plurimum.* Et rursum in eodem opere: *Aqua & omnis illa actio corporalis, quæ agitur tum cùm baptizamus fit, & transit: virtus tamen quæ per ista operatur, iugiter manet, & donum spiritale æternum est.* Displicet Caluino quod scripsit Chrysostomus, *eam virtutem ex Christi carne baptismum consecutum esse, vt eius aqua Christo pariat animas.* Et quod scripsit Sanctus Ambrosius: *Impossibile videbatur vt aqua ablueret peccatum: sed hoc fecit Deus possibile: qui tantam nobis donauit gratiam.* Item quod scripsit Cyrillus Alexandrinus: *Quemadmodum viribus ignis intensius aqua calefacta non aliter vrit quàm ipse ignis, sic Spiritus Sancti operatione aqua quæ baptizati corpus aspergitur, reformatur ad diuinam virtutem & potentiam.* Vbi pulchre insinuat, aquam à Spiritu Sancto motam eandem habere potentiam quã ipse Spiritus Sanctus respectu animarum nostrarum. Denique quod vetustissimus Tertullianus de varijs Sacramẽtis scribit: *Caro abluitur vt anima emaculetur, Caro vngitur vt anima consecretur, Caro signatur vt anima muniatur, Caro manuum impositione adumbratur, vt anima spiritu illuminetur.* Hæc tota veterum doctrina Caluino displicet, quasi magnificentius quàm oportuit Sacramentorum dignitatem amplificans. Ait quoq; eos *qui iustitiæ causas à Sacramentis*

Sacramentales materiæ Instrumenta gratiæ.

Instit. lib. 4. cap. 17.

Calui. displicet veterum Patrum doctrina de effectu Sacramentorum.

Tract. 80. in Ioan.

Contra Fau. lib. 19. ca. 11. & 17.

In cap. 3. Lucæ.

Lib: 2. ca. 2. de pœnit.

Lib. 2. ca. 42. in Ioan.

In lib. de Resurrect. carn. cap. 8.

Sacramentis ducunt miseras hominum mentes hac superstitione illigare; vt in spectaculo rei corporea potius quàm in D.eo ipso acquiescant. Sic totam doctrinam de Sacramentorum efficacia in Ecclesia Dei (vt tot celeberrimorum & antiquissimorum Patrum testimonijs constat) receptissima, Caluino superstitiosa videtur, hominesq; à Deo ad creaturarum venerationem adducere. Atqui idē Calui. hoc tā illustri facto Christi admonitus, vbi tam varijs adhibitis creaturis per eas maluit visum cæco dare, quam solo diuinæ suæ volūtatis verbo, aduertere potuit huiusmodi creaturarū vsum, nec superstitionis causam esse, nec à Deo homines abducere, sed contra Dei potentiā maximè illustrare, & religionis incremento subseruire. Sic.n. ad hunc locum scribit: *Neq; in luto, neq; in aqua Siloe quicquam ad sanandos oculos fuisse virtutis certum est. Sed Christus liberè externis istis symbolis sua miracula non semel ornauit, siue vt fideles assuefaceret ad signorum vsum, siue vt ostenderet suo arbitrio subesse omnia: siue ut testatum faceret tantum esse potentia in singulis creaturis, quantum ipse dare velit.* Pulchrum & præclarum aduersus semetipsum testimoniū dedit. Si.n. in luto & aqua supernaturalem hanc virtutem visum cęco à natiuitate conferendi collocare Christus voluit, *ut suos fideles ad signorū usum assuefaceret*, certè in varijs Sacramētis suis supernaturalē virtutē ponens, non superstitione aliqua eorū mentes alligat, sed suos fideles ad signorum vsum, haud dubiè religiosum ac pium, assuefacit. Rursum si hoc suo facto ostēdere Christus voluit, *suo arbitrio subesse omnia, & testatum facere tantum esse potentia in singulis creaturis quantum ipse dare velit*, profectò doctrina Ecclesiæ tot Patrū testimonijs roborata de Sacramentorū Christi virtute & efficacia, nec magnificentius quam oportuit de Sacramentis loquitur, nec ad rei corporeæ spectaculum potius quam ad Deum adducit, sed Dei gloriam amplificat, *Dei arbitrio omnia subesse ostendit*, & creaturarum spectaculo nihil, sed Dei potentiæ totū tribuit, *testatum faciens tantum esse potentia in creaturis quātum ipse dare uelit.* Voluit Deus, si vera narrat Paulus, *per lauacrum regenerationis saluos nos facere.* Credendū igitur illi lauacro vim regenerandi inesse, *tantum scilicet poten-*

Instit lib. 4. ca. 14. nu. 14.

Creaturarū operatio nō abducit homines à Deo.

In com. in 9. Ioan.

Caluinus seipsum refutat.

Tit. 3.

tia quantum ipse dare uoluit. Nempe ficut in hoc cæco sanando per lutum & aquam fecit Christus quantum facere voluit,& hoc lutum & aqua,quasi instrumenta à Christo separata cum eius humanitate ac diuinitate concurrebant, ficut in scribendo scriptoris manus cum calamo concurrit, sic in omnibus Sacramentis per illas creaturas,quas pro earum materia assumere Christus voluit,*facit in illis quantum facere uult, tantum illis potentia inesse testatur,quantum dare uoluit*,& creaturæ illæ,aquæ,olei, & cæterarum rerum sacramentalium,quasi instrumenta à Christo separata cum eius humanitate ac diuinitate ad effectus gratiæ cuique sacramento proprios concurrunt. Sic in multis alijs operib. miraculosis facere Christus voluit,vt hac frequenti creaturarum cooperatione ad sacramentorum suorum vim intelligendam nos quasi manu duceret, &, vt Caluinus dixit, *ad signorum usum fideles assuefaceret*; Sic per fimbriam & per corpus & per Deitatem Christi mulier illa hemorrhoissa sanitatem consecuta est. Nam ad tactum fimbriæ: quæ erat instrumentalis causa separata,*exiuit uirtus* de Christi corpore, vt instrumento cōiuncto,sed de diuinitate vt principali ac propria causa. Sic in ciuitate Naim vnicum matris filium verbo oris sui resuscitauit. Sic digitis & sputo loquelam & auditum reddidit dæmoniaco. Sic Archisynagogæ filiam & manus contactu & verbo ad vitam reuocauit. In quibus omnibus & rebus sacramentalibus,illud obseruare oportet, quod ficuti per se mota vel ab alia quapiam creatura agitata, nullum supernaturalem effectum producere possunt, sic tā illæ, quam aliæ quæcunq; creaturæ a Deo aut Christo motæ quemlibet effectum operari possunt,quem per illas operari Deus velit:idq; adeo vt effectus naturali operationi suæ contrarios, Deo illas applicāte,producant. Nā & in hoc cæco sanando lutum visui cōferēdo maximè ex natura sua ineptū erat,ficut alias aqua lepræ sanādæ(qua tamen ablutus Naaman Syrus à lepra liberatus est)& massa ficorū vlceri sanando(qua Ezechias Rex per Prophetam Dei sanitatem recuperauit)prorsus ex sese suaque vi non inepta tantum, sed & aduersa erāt. Hæc igitur explicatio ad omniū hodie hæreticorū incredulita-

Marc. 5.

Luc. 7.
Matth. 9.
Marc. 7.

Creaturæ à Deo motę effectus etiam naturæ suæ contrarios producunt.
4. Reg. 5.
Esa. 38.

dulitatem conueniendã ſufficit, qua pertinaciter negant, ex Sacramentorum Chriſti perceptione vllam fidelibus ſpiritualem gratiam conferri: eaq; ad nihil aliud inſtituta eſſe dementiſſimè aſſerunt, quam vel ad teſtificationẽ quandam gratiæ conferendæ, vt Lutheranis placet; vel ad obſignationem gratiæ iamdudum collatæ, vt Caluino libuit; vel ad ſolam fidem roborandam & confirmandam, vt ferè omnes volunt. De quibus alio in loco diximus.

2. *Iterum ergo interrogabant eum Phariſæi, quomodo vidiſſet.*

LOCVS obſeruandi impiorum hominum manifeſtæ veritati recalcitrantium pertinaciam & obſtinationẽ. Iam prius dixerat reſtitutus cæcus Phariſæis, quomodo viſum recepiſſet, & clariſſimis verbis dixerat: *Ille homo qui dicitur Ieſus lutum fecit & unxit oculos meos, & dixit mihi, uade ad natatoriam Siloe, & laua. Et abij, & laui, & uidi.* Quid magis clarè, diſtinctè aut perſpicuè dici potuit? Et tamen *iterum interrogant quomodo uidiſſet.* Sed & poſtea vocant parentes cæci reſtituti, *& interrogauerunt eos, an eorum filius eſſet, an cęcus natus, & quomodo nunc uideat.* Deinde nec his contenti, *Vocauerunt rurſum hominem qui fuerat cæcus, & dixerunt ei, Da gloriam Deo.* Qui quum adhuc in veritate perſiſteret, quod olim cæcus nunc videat, iterum *dixerunt ei, Quid fecit tibi? Quomodo aperuit tibi oculos?* Homines pertinaces & ad meridianam lucem caligantes, quod verum eſſe nolebant, odio & inuidia contra Chriſtum in tranſuerſum acti, hoc videre, hoc intelligere, hoc credere noluerunt. Similis eſt omnium hæreticorũ, ſed hodie maximè contra Euangelicam & orthodoxam veritatem furor, odium, pertinacia. Friuolas eorum putidaſque calumnias, quibus centies reſponſum eſt, ſubinde tamen perfricta fronte ingerere non deſinunt. Quid ergo nobis agendum? Nempe quum locus datur, quantum in nobis eſt, refellenda eſt eorum improbitas, qui falſa inuidia Eccleſiam Catholicam grauant & infamant. Si nulla quantumuis iuſta defenſio os illis obturet, non eſt quod ſatiſcamus: ſed magno & intrepido animo obſtinata hæc

Hæreticorū axiomata, in vanum iacta ea.
maledicendi libido, qua veritatem orthodoxam opprimere volunt, calcanda est. Axiomata sumunt, quæ libenter illis concedimus, sub Antichristi iugo non esse seruiendum, idola esse fugienda, mortuos non esse colendos, vnum mediatorem Christum esse: ab eo nos gratis iustificari, verbum Dei audiendum esse, non hominum commenta. Sed quod præcipuè discutiendum erat, & quod dilucidè mille locis exposuimus, dissimulanter prætereunt, Romanum Pontificem Petri successorem non Antichristum, sed Christi Vicarium esse, cui tota semper Antiquitas, totaque Christianorum societas, in quæstione fidei, & Ecclesiæ gubernatione primatum detulit, idque iuxta manifestissimas D. Petri prærogatiuas in Euangelio comprehensas, cuius ille Sedem tenet: Sanctorum imagines cum idolis nihil habere commune. Sanctos in cœlo regnantes, mortuos vocari non debere, quum Deus non mortuorum, sed viuentium Deus sit: eorum cultum diuinis Scripturis non refragari. Christum quidem vnum esse mediatorem quoad redemptionem, & qui per seipsum, qui immediatè, qui virtute sua, qui plenariè, & ex iustitiæ rigore Patrem interpellet pro nobis: Sanctos autem sic mediatores nostros esse, vt nec per se, sed per Christum, nec virtute sua excludendo Christum, sed virtute donorum Christi, non immediatè & proximè, sed mediãte Christo capite cuius membra sunt, non plenariè, sed ex parte, & certa proportione, qualis inferiori membro competit ratione capitis, nec denique ex rigore iustitiæ absolutæ, sed ex diuina misericordia intercedant pro nobis. A Christo quoque nos gratis iustificari: quia ad primam iustificationem nostram, qua ex impio fit iustus, seu ad remissionem peccatorum nulla ex parte nostra causa concurrit vel meritoria, vel efficiens, tametsi ad subiecti dispositionem varia requiri Scripturæ doceant, imprimis ipsam fidem, & totam pœnitentiæ virtutem: aliud verò esse iustificari impium, aliud coronari vita æterna iustū; quæ corona sic ex misericordia & miserationibus Domini est, ut tamen iustitiæ quoque corona sit, *quam reddet in illa die iustus iudex.* Denique verbum Dei audiendum esse, sed ex ore Ecclesiæ, non ex ore Diaboli, ex ore

eorum

eorum, quos Chriſtus ad docendum miſit, non ex ore eorum quos miniſtros Satanæ Paulus vocat, & hęretici ſunt: quæ autem Eccleſia, vel Eccleſiarum Præpoſiti & paſtores nos docent, non eſſe mandata hominum, ſed mandata Dei: quia qui illos audit, Chriſtum audit; & qui illos ſpernit, Chriſtum ſpernit. Hæc toties ac tam ſolidè à Catholicis ſcriptoribus explicata, & maximè in plenario Concilio Tridentino cum aliis permultis definita, huiuſmodi ſunt, vt furioſa hæreticorum petulantia nunquam effectura ſit, quin ſemper prævaleat Catholicæ Eccleſiæ veritas Euangelica. Phariſæi quoq; contra Chriſtum hoc loco plauſibile axioma ſumebant: *Non eſſe à Deo qui ſabbatum non ſeruabat:* ſed iniquè & falsò opus Dei in ſanando cæco iactabant eſſe ſabbati violationem. Talia ſunt contra fidem orthodoxam hæreticorum hodie axiomata plauſiblia, ſub quibus veluti veſtimentis ouium iſti lupi rapaces ſeſe obtegunt. Sed hæc eorum veſtimenta in alia huius operis parte conuulſimus, & laruas detraximus. Dom. 7. poſt Pentec. Nunc de horum hominum pertinacia tantum agimus, qui toties ac tam ſolidè à nobis refutati, interrogant ſemper, ſicut hic Phariſæi, quomodo ſunt vera, quæ in Papatu à maioribus accepta ſunt, quomodo veteres illi talia & talia docere potuerunt?

Conqueritur hoc loco Caluinus (cuius querelam contra veritatem nos contra hæreticam prauitatem imitati ſumus) *Axioma noſtrum eſſe, non audiendos eſſe qui ab Eccleſia diſceſſionem faciunt, & abrumpunt fidei vnitatem. Hoc illis* (inquit) *libenter concedimus. Sed quod præcipuè diſcutiendũ erat, & quod dilucidè mille locis expoſuimus, diſſimulãter prætereunt. Papa cum ſua caterua nihil minus quàm Eccleſiam eſſe.* In Com. ad cap. 9. Ioan. Atqui à multis Catholicis ſcriptoribus tum adhuc viuente Caluino, tum poſtea luculentiſſimè demonſtratum eſt, ſolam veram Chriſti Eccleſiam illam eſſe, ſolam Catholicã & Apoſtolicã, quę Romano Pontifici vt Capiti eius vicario his multis ſeculis adhæſit, hodieq; adhæret. Quod vnum argumentum vt maximi ponderis, & de quo tamen minimè dubitandum fuit, nos quoq; pro noſtro modulo ante annos quindecim tractauimus, quibus nullus adhuc Caluiniſta, quod ſciam, vel verbũ reſpondit. In opere de Princip. fid. lib. 4.

Sed hæc est, vt dixi, hæreticorum pertinacia, semper interrogare, semper quærere, semper altercari, *semper discere, & nunquam ad scientiam veritatis peruenire.* Sed satius forte erit aliqua in particulari huius eorum incredibilis pertinaciæ exempla in medium adferre. Proponam igitur hoc loco quanto breuius potero, quæ & quanta ab origine schismatis moderni, tū Lutheri, tum Caluini, quę duę faces orbem Christianū maximè incenderunt, incredibilis pertinacia, & contra apertā veritatem infaticabilis altercatio quæ ad summū tandem non totius tantū Ecclesiæ, sed ipsius Christi ac Dei contemptum progressa est.

Hæreticorū pertinacia in particulari describitur.

Quum contra Ecclesiam Catholicam latrare primum Lutherus cępit, ad eius rabiem compescendam, quot media tentata, quot viæ calcatæ & tritæ, sed frustra & inaniter fuerunt? A doctis uiris cū eo publicè disputatur, Lipsiæ, VVittenbergæ, VVormatiæ. Sedes Apostolica articulos eius 41. publico decreto damnauit. Ad comitia Imperialia Augustæ Vindelicorū euocatus, omnib. melioribus rationibus ut resipiscat inducitur. Academiæ in Germania Heidelbergensis, Moguntina & Coloniēsis, in Belgio Louaniēsis, in Gallia Parisiensis, nouā hominis dementiam editis articulis patefecerunt. Omniū gentium docti uiri scriptis libris errores eius fœdissimos erudite confutarunt. In ipsa Germania Eckius, Pighius, Coclæus, Groperus. In Belgio Latomus, Driedo, Tapperus. In Hispania Soto & Alphonsus. In Gallia Ioannes Faber, & alij. In Italia Sadoletus & Contarenus. In Anglia Ioannes, Roffensis, & Thomas Morus. Sed superbi hominis insolētia his oībus officijs magis intumuit, & creuit pertinacia.

Lutheri salus quot modis quæsita.

Quæ adhuc eius & sectatorum ipsius pertinacia ut qualis ac quanta fuerit, clarius populo aperiatur, eam paucis explicabo. In exordio schismatis & apostasiæ suæ Lutherus solos Scholasticos doctores reijciebat, atque unicum Concilium Constantiense, ut apparet tum ex propositionibus suis ad disputandum propositis, quæ in primo tomo operum eius leguntur, tum ex colloquio VVormatiensi anno 1523. habito. Prouocauit enim ibi à Scholasticis doctoribus ad Ecclesiasticos Patres, & decretales Romanorum Pontificum. Atqui non longè

Lutheri progressus quo semper in peius proficiebat.

post

pot quum ipsos Ecclesiasticos Patres & Decretales Pō tificum non minus clare & abunde quā Scholasticos con tra se facere animaduerteret, illos quoq; cum decretalibus prorsus repudiauit. Nam post emanatum Sedis Apostolicæ decretum, in præfatione ad assertiones suas apud Roffensem diserte protestatur: *Se nullius Sancti Patris authritate cogi velle, nisi quatenus iudicio diuinæ Scripturæ fuit reprobatus.* Decretales verò, & vniuersum ius Canonicū homo furiosus publice fecit concremari, idque vt dicebat, *cum fiducia, tanquam impios & Christo aduersarios.* Nempe si Lutherus Christus est. Non.n. Christo, sed Luthero alijsq; hæreticis Ecclesiæ canones aduersantur. Huius exemplū alij sequuti, non solum Constantiense, sed & omnia alia Concilia, solis primis quatuor, Niceno I. Cōstantinopolitano I. Ephesino & Chalcedonensi exceptis (quod fecit Caluinus in sua Institutione, & priora Angli canani schismatis comitia) in dogmatum iudicio prorsus repudiarunt. Neque verò in hac moderatione vtcunque tenuissima diu perstiterunt; sed paulo post ipsa quoque cum alijs maledicere institerunt, & certos errores in Concilio Niceno primo, & in Chalcedonensi taxarunt: ideoque nullis iam Concilijs certam fidem adhibendam, sed solis Scripturis innitendum esse censuerunt. Quin & ipsas Scripturas quum aliquam earum partem clariorem esse contra se uiderent, quàm ut ullo fuco dissimulari veritas posset, potius negare & tollere, quàm de suo dogmate quicquam immutare uoluerunt. Hinc enim epistolam diui Iacobi *stramineam esse, & nibil Apostolico spiritu dignum habere* pronunciauit Lutherus, quia solius fidei inanem sine operibus iactantiam nimis aperte asseruit. Machabæorum quoq; libros, quia orationes pro defunctis nimis clare docent, expungit, Epistolam quoq; ad Hebræos, quia pœnitentiā acrius cōmendat, durum nodum habere, & Pauli Apos. non esse affirmat. Neq; uerò etiā hic horum hominū pertinacia subsistit. Alia.n. Lutheri soboles & secta ita in suis hæresib. defendendis pertinax est, ut ne in aduersum Scripturis corrigantur, omnibus etiā Scripturis ualedicāt: ex solis enthusiasmis, & afflatib. immediatis (.i. ex solo suo malè sano cerebro) omnem religio-

Lib. 4. cap. 9. num. 8.

In præfat. in nouum testa. & in præfat. in epist. Iacobi in nouo testam. Germa. Vide Gesnerum in biblioth. fo. 504.

religionem petentes. Tales erant Suenckfeldiani, vel, ut Lutherus eos uocauit, cælestes Prophetæ, &, ut Caluinus eos nuncupat, uertiginosi, suntq; hodie in Anglia qui & Superilluminati dicuntur: fecit ergo Lutheri & suorum hodie pertinacia, ut primum Scholasticos, post etiã Ecclesiasticos doctores seu Patres, mox & decreta es omnes Rom. Pontificum, deinde Concilia, primò unum aut alterum, post omnia posteriora (quatuor primis exceptis) mox uerò & ipsa quatuor prima: tandem & Scripturarum certas partes: postremo uniuersam Scripturam contemnere potius, & à iudicio dogmatum remouere, quàm à concepta semel opinione uel latum unguem recedere uoluerint.

Pertinaciæ hæreticorũ hodie aliud exemplum.

In alio adhuc exemplo similem pertinaciam ostendam. Hæretici hodie & increduli fratres, ne suas aliquando hæreses excuterent & resipiscerent, singulari Satanæ consilio Ecclesiæ uocem contemnendam, ideoque Ecclesiæ Christianæ errorem & lapsum atq; interitũ, necessariò sibi ponendum iudicarunt. Sed in hoc Ecclesiæ errore constituendo quanta usi sint pertinacia, operæpretium est aduertere. Lutherus primo à tempore tãtum

1 Ecclesiæ defectio quam uariè à Protestantibus asseritur.

Constantiensis Concili, quòd paulò amplius quam centũm annis eum præcessit, Ecclesiam defecisse, in comitijs VVormatiensibus anno 1521. confessus est. Sed postmodum anno 1551. Authores repetitionis Confessionis Augustanæ à trecentis annis errasse à uera fide Ecclesiã uolunt. Quanquam Lutherus ipse in posterioribus suis scriptis, seipso semper peior factus, uel ut cũ Apostolo loquar *proficiens in peius*, totos fere sexcentos annos huic defectioni tribuit, ut uidelicet post annum salutis millesimũ cœperit ista quam supponũt Ecclesiæ eclypsis. Et in hac quidem sententia initio huius schismatis aliquot annis perduratũ est, quia infra hæc secula & Scholastici scripserũt, & multa Concilia collecta fuerũt, & pleræque huius temporis hæreses contra Berengariũ, Albigenses, Vualdéses, VVicleffi, aliorũq; huius farinæ sectarios condemnatæ leguntur. Cæterum qunm & superiora secula non minus apertè ipsis aduersari cernerent, non (quod oportuit) ueteri Ecclesiæ acquiescere, sed suam semper sententiam pertina-

2 Lib. contra Papatũ, to. 7.

3

pertinaciter tueri uoluerunt. Quare Lutherus ipſe in nouiſſimis ſuis libellis, ut in Captiuitate Babylonica, & in ſupputatione mundi, Caluinus quoq; paſſim in Prophetas minores, & in epiſtola ad Sadoletum, Melanchthon etiam in locis cõmunibus primis editis, bene mille annis 4 erraſſe Eccleſiam, & primos tantum quingentos, aut ad ſummum ſexcentos annos ueritati concedunt. Hæreticorũ hodie hac de re uarias ſentẽtias alio in loco produximus. Sed nec hæc ſententia hominibus in ſua hęreſi pertinacibus diu placere potuit. Quum enim primorum ſeculorum Patres ſuis quoq; dogmatibus aduerſari uiderent, rem hanc magis coarctandam putarunt; paulatim tamen & pedetentim, ſicut nemo repentè fit turpiſſimus. 5 Melanchthon igitur in locis cõmunibus poſterius editis rem tẽtandam ratus, ſolos trecẽtos poſt Chriſtum annos purę doctrinę tribuit, illud uidelicet tempus, quod Conſtantinum I. Imperatorem Chriſtianum, qui palã id profiteretur, pręceſſit, & ſub cruce perpetuò fuit: ideoq; nõ ita clara fidei noſtrę teſtimonia ueriſimiliter proferre potuit. At enim quum & hi trecenti anni per ora uetuſtiſſimorum Patrum Dionyſij Areopagitæ, Irenæi, Tertulliani, Origenis, Cypriani, Clementis Alexandrini, Arnobii, & aliorum prę́ſentes hęreſes damnarent, & orthodoxę fidei illuſtria teſtimonia perhiberent, non puduit tãdem 6 uniuerſam Eccleſiam, & omnes ętates ab ipſa Apoſtolorum prędicatione erroris, ignorãtię, impietatis & blaſphemiæ arguere & condemnare. Quare Lutherus in poſtrema ſua ætate libellum de ſeruo arbitrio ſcribens ait. *Patres tot ſeculorũ planè omnes cecutire, imperitiſſimos fuiſſe ſacrarum literarum, de libero arbitrio animo peregrinante ſcripſiſſe, deniq; tota vita errãtes niſi ante mortem reducti fuerint, neq; ſanctos fuiſſe, neq; ad Eccleſiam pertinere.* Hęc ille. Hunc ſequutus Melanchthon in epiſtolam priorem ad Corinth. ait, *Statim initio Eccleſia ſcriptores veteres obſcuraſſe doctrinam de iuſtitia fidei,* &c. Caluinus uerò plurimis in locis, & in pleriſq; hodie controuerſijs uetuſtiſſimę Eccleſię iudicium perfricta fronte penitus reijcit. Loca ipſa ex eo collecta in alijs noſtris opuſculis uideri potuerunt. Vnicum hic ſubiungam. In quęſtione de oratione pro-

De Princip. fid. lib. 3. c. 4.

In cap. 3.

De Princ. fid. li. 3. c. 4 & in orat. quodli-

bet Protestã-tes nõessē Re ormaiores. pro defunctis, Instit. suę lib. 3. cap. 5. num. 10. *Cum, inquit, mihi obijciunt aduersarij ante mille & trecentos annos usit hoc receptum fuisse, respondeo veteres illos hac in re & mandato Dei, & legitimo exemplo destitutos fuisse, abreptos deniq; in errorē, dum nimium publico mori & vulgi imperitia dederūt.* Hæc ille, iam aperte & audacter impius. Sic sane & Magdeburgenses à secunda Centuria, idest, ab ætate Apostolis proxima: *Inclinationem doctrinæ* quam vocant, i. errores Ecclesiæ distincto capite annotare ac recensere incipiũt. Huius farinæ est Puritanorum hodie secta in Anglia, vel potius totus illic Anglocaluinismus. Quid verò, quod Theodorus Beza Caluini Geneuę successor, vt aliquid supra magistrum sapere videretur, etiã sub ipso D. Pauli tẽpore Antichristum venisse, de quo ad Thessalonicenses scribit, idest, Ecclesiam à veritate defecisse (nam in Ecclesia sedere hunc Antichristum volunt) prorsus iudicat?

In explicat. method. in 2. Thess. 2.

Caluini supremæ pertinacia.

Caluinus tamen ne in impietatis progressu à quoquã post terga relinqueretur, etiam hanc Bezanam impietatem superauit: & suæ pertinaci incredulitati aliquid adhuc amplius adiecit. Non solum enim Patres, Episcopos, Concilia reijcit, & suo examini subijcit (vt mox dicemus) verùm & ipsos quoq; Apostolos in ordinem cogit. Non enim eos permittit aliquid de fide docere aut tradere, nisi quod prius Christus Dominus viua voce eos docuerit. *Nempe*, inquit, *si Apostoli sunt, ne garriant quicquid collibitum fuerit, sed mandata eius, à quo missi sunt, bona fide perferant.* An huic pertinaciæ aliquid addi potuit? Nunc enim si fortè vel in Actis, vel in Epistolis Apostolicis aliquid Caluino displicet, reijciendi id totum potestatem habet, nisi in vno ex quatuor Euangelistis idem Christum viua voce docuisse, demonstrari possit. Et tamen ab hac pertinacia ad maiorem adhuc transiluit. Nam & ipsum quoq; Spiritum S. non alia permittit in Ecclesia docere, quàm quæ Christus ipse viua voce docuerat: & hoc idcirco, ne Ecclesia circà ea quæ in Euangelio scripta non sunt, à Spiritu sancto edocta credatur. Aic enim. *Illa restrictio attentè notanda est, vbi partes Spiritui sancto assignat Christus, suggerere quæcunque ante ore docuit.* Vult nẽpe vt suggerat tantùm Spiritus sanctus

Instit. lib. 4. cap. 8. nu. 4.

Caluinus Apostolos in ordinem cogit.

Instit. lib. 4. cap. 8. nu. 8.

quæ

quæ Christus ore docuit, non ut ipse aliquid nouum doceat, reuelet, suggerat. Postremò vt huius nefarii hæretici pertinacia prorsus inuicta fuisse intelligatur, hac tanta blasphemia non contentus, adhuc vlterius progressus est. Dico vlterius, etsi supra Spiritum Sáctum, qui Deus est, nihil sit, quia ad magis adhuc manifestam pertinaciã processit. Quum enim totus iste neglectus & contemptus Doctorum, Patrum, Conciliorum, Apostolorum, ac demum ipsa S. Spiritus restrictio propter vnius Christi Saluatoris reuerentiam eius animo insed. sse videatur, vt videlicet Christi Domini Euangelicam cœlestemq; doctrinam eius diuina uoce traditam extolleret, & pro fidei nostræ regula amplectandam doceret, tamen ea fuit eius pertinacia, vt ne Christum ipsum, uerbaq; Christi apertissima reuereri uoluerit, ubi eius hæresibus illa aduersari uideret. Disputans enim contra Lutheranos urgéres uerba Christi manifestissima & ualde categorica, *Hoc est Corpus meum, quod pro vobis tradetur*: ut tropum Caluini excludant, mox homo, pertinacissimus in hęc uerba erumpit. *Vtcunq; verborum Christi reuerentia tangi se quiritẽtur quominus figuratè intelligere ausint, quæ apertè sunt dicta, nõ est tamen hic satis iustus prætextus, cur omnes quas contra obijcimus rationes ita respuãt.* Hęc ille. Nempe ut de Patribus, Episcopis, Cõciliis, alio loco dixerat, *Nulla Cõciliorũ Pastorum, Episcoporum nomina nos impedire debent, quo minus omnes omnium spiritus ad diuini verbi regulã exigamus, & verbo Domini examinemus*, ita prorsus nunc nec ipsa Christi uerba eum impedient quo minus illa ad suarum rationum momenta exigat, & suis rationibus, suoque exa mini subiiciat. Vult enim contra *Christi verba vtcunque apertè dicta, suas quas contra obijcit rationes audiri*. Non uult *reuerentiam verborum Christi satis iustum esse prætextum, cur rationes ab ipso prolatę respuantur.* Vult ergo ipsa Christi uerba suis rationibus subiicere, ad sui examinis regulam exigere, nec Christi uerborũ authoritate, sed suorum argumentorum pondere homines moueri. Huic opinor pertinacię nihil unquam addi poterit. *Ita impius quum in profundum malorum venerit contemnit.* Ita nõ minus impia pertinacia inuicta est, & nescit cedere ueritati,

Caluinus Spiritus S potestatem restringit.

Instit. lib. 4. ca. 17. nu. 20.

Instit. lib. 4. ca. 9 nu 12. & 9.

Caluinus Christi verba suis rationibus subijcit.

quàm

quàm fortis veritas inuicta est, & nescit cedere falsitati.

Neq; uerò solus Caluinus ad extremam hanc & supremam pertinaciam excreuerat. Discipuli eius & sectatores in eundem impietatis & pertinaciæ gurgitem sese quoq; præcipitare & irruere voluerunt. Potius enim ipsis Euangelistis & apostolis fidem detrahere, potius Euangelium & epistolas Apostolicas in dubium vocare, quàm à suis conceptis opinionibus vel latũ vnguem recedere volunt. Vtriusq; exemplum ponam. Inter Anglocaluinistas & Puritanos in Anglia magna controuersia est circa politiam Ecclesiasticam: Anglocaluinistę non ministros tãtũ atq; Pastores, sed Episcopos & Archiepiscopos habent, & distinctos hos in Ecclesia gradus esse atq; esse debere sustinent, Puritani negant, & nihil à ministro seu Pastore, seu Presbytero Episcopum differre cum Caluino asserunt. In hac concertatione quũ scriptis libris pugnarent, & Ioannes quidem VVhitgist Anglocaluinista discrimen prædictum ex D. Hieronymo, atq; adeo ex D. Marco doceret, Thomas Carteronitus Puritanus in sua contra illum Replica his vtitur verbis ex Anglico idiomate in Latinum traductis. *Vtcunq; sit, certum est D. Marcum inter Episcopum & presbyterum non distinxisse* (quod tamen de eo referre videtur Hieron. in epist. ad Euag.) *nec inter ea diuersitatem posuisse, qua Spiritus S. pro eodem haberi voluit. Alioqui (quod absit) Euangelica historia, quam scripsit, suspecta quoq; nobis reddetur.* Hæc ille. Vides hunc Puritanum malle potius de S. Marci Euãgelio dubitare, illudq; suspectum habere, quàm discrimẽ illud in Ecclesia, & tota Antiquitate receptissimum, de Episcopo & presbytero à S. Marco traditum agnoscere. Theodorus Beza similiter contra traditiones non scriptas pertinaciter pugnans, his verbis vtitur. *Si vniuersam salutis doctrinã Apostoli integram quidem voce annunciarunt, sed editis libris aliqua tantùm ex parte explicarunt, quis tandem meritò in eorum doctrina acquiescet?* Vides vt velit potius doctrinæ Apostolicæ authoritatem conuellere, quàm aliquid ab ipsis ad salutem necessariũ sine scripto traditum fuisse, in animum suum inducere. Hæc est hæreticorũ hodie inuicta pertinacia. Nisi videant ipsi, tangant ac palpent, nihil credere volunt. Nec Pa-

In repl. con. respon. Ioan. VVhitgist, pa. 82. sect. 4.

Puritanorum in Anglia pertinacia.

In Confes. fidei c. 5 num. 17. pag. 176 Theodori Bezæ pertinacia.

tres,

tres, nec Pontifices, nec Concilia audiunt, nisi ipsi rem ita se habere suo proprio iudicio uideant, suo digito tangant, suis manibus palpent: sicut in Euangelio Thomas Christum à mortuis surrexisse, nec mulieribus, nec discipulis, nec coapostolis suis omnibus, qui cum rediuiuũ se vidisse affirmabant, credere voluit, nisi ipse quoq; videret fixuram clauorum, tangeret loca clauorum, & palparet manib. latus lãcea percussum. Sic enim Caluinus scripsit. *Nulla Conciliorum, Episcoporum, Pastorum nomina impedire nos debent, quo minus omnes omnium spiritus ad regulam verbi Dei exigamus.* Non dicit vt exigãtur (quod aliquo sensu verum esse potest) sed, *vt exigamus*, idest, vt suo quisque iudicio exigat, & ipsemet imprimis. Vnde sic eodẽ in loco addit. *Chalcedonenses & Ephesinos patres in iudicando sequimur, ut verbũ Dei, quod illis praeluxit, nobis quoq; praelucent:* idest, quando illud nobis ex Scriptura recte colligi apparet, quod illis apparuerat. Si ergo Cõciliorum disputatio vel collectio ex Scriptura Caluino displicet, & ipsius proprio iudicio non sapit, nulla Concilijs adhibebitur fides. Hoc videlicet est: *Nisi videro, non credam*. Sic doctrinam Catholicam de Transsubstantiatione in Venerabili Eucharistię Sacramento reijcit, quia *nullus* (inquit) *in terris oculus huius mutationis testis est*. Hoc est rursum, *Nisi videro, non credam*. Sic denique omnes hodie hæretici Ecclesiam se audire, eiusque uoci ac doctrinę se credere aiunt, si ex verbo Dei probat, quod docet. *Nos* (inquit Caluinus) *verbo Dei annexam esse Ecclesiam volumus, nec ad eo separari posse*. Tunc autem est verbo annexa, & tunc ex verbo Dei probat quod docet, quando ipsis ita probare videtur. Hoc est iterum, *Nisi videro, non credam*. Sic suus cuiq; animus author est, quid, quaque in re ad fidem pertinente probet aut improbet. Atque hæc de nostrorum hodie hæreticorum incredula pertinacia & pertinacij incredulitate, nec incommodè, nec infructuosè hoc loco tractari, & fideli populo aperiri atque exponi poterunt.

Veterum quoque hæreticorum vnum aut alterum exemplum subijciam, vt quam sit hic proprius Hæreticorum morbus, quò ferè omnes laborant, atq; vnde adeo propriè

Ioan. 21.

Instit. lib. 4. cap. 9. nu. 9.

Num. 12.

Caluinus nisi viderit non credit. Institu. lib. 4. ca. 17. nu. 15.

Institu. lib. 4. cap. 8. nu. 13

Veterum hæreticorum alia exempla

propriè fiunt hæretici, & fine quo hæretici non essent, omnes intelligant. S. Dominicus, qui ad conuertendos hæreticos operam & laborem,& studia sua potissimum impendit,quædam fidei documenta & argumenta scripserat in chartula,eamque hæretico cuidam tradiderat, vt de obiectis deliberaret. Ea nocte hæretico isto cum suis sodalibus ad ignem considentibus,& chartula prolata, vt in commune deliberarent,ad veritatis probationem, qualem ipsi expetebant,chartulam in ignem conniciunt. Generatio enim incredula signa petebat & prodigia: Deo tamen illis miserante, proiecta in ignem chartula post aliquantam moram nihil læsa prosilit. Nihil illud magis eos mouit, quàm Christi signa & opera Iudæos mouerunt. Vnus enim cæteris obstinatior, mittatur (inquit) in ignem secundò, & patebit veritas. Obtemperatum est illi; sed iterum charta resiliit. Stupentibus aliis, obduratus ille hæreticus idem tertiò vult fieri: sed tertiò factum nihil chartulę offecit. Tanto autem, & toties repetito miraculo conspecto, non sunt compuncti, sed contra sese inuicem iuramento obstringunt, né factum hoc Catholicis vllus indicet. Attamen miles quidam qui facto interfuit,& ad fidem Catholicam recipiendam flecti cæpit, rem totam Catholicis patefecit. Istorum quoque vox erat,*nisi videro, non credam*:nec tamen videntes credunt. Aliud exemplum accipe. Defuncto diuino Saba multorum monasteriorum Patre,& hæreticorum insigni antagonista,vt qui ipsi imperatori Anastasio tam per literas, quam præsens restitit, hęretici Seueriani securibus & dolabris, aliisq; instrumentis ad diruendum aptis, maximam Sabæ lauram,id est, primarium eius monasterium aggressi sunt, vt vel eam funditus euerterent, vel sua peste corrumperent. Illi autem tenebris & profunda caligine diuinitus percussi, quum tota die ac nocte circa locum ambulassent, eum inuenire non potuerunt:sed proxima luce in alio qnodam monasterio longè remotissimo se esse conspexerunt. Hoc tamen tanto & tam euidenti miraculo nihil illi penitus permoti fuere, sed in suis hæresibus propagandis, & in illud monasterium capitale quoquo modo inferendis, nihilominus pertina-

In vita S. Dominici lib. 7. capit. 2.

In vita eius apud Surium to. 6. pa. 794.

pertinaciter perrexerunt. Hæc ibi. Adeo res difficilis eſt conceptas ſemel opiniones,& altius animo impreſſas deponere. Huius pertinaciæ ſuperbia ſola radix,& cauſa eſt. Illa hæreſes gignit & natas fouet. Exempla vide in prima parte huius Operis. Quibus adde quod de Petro Abailardo ſcribit D. Bernardus. Dicebat ille hæreticus: *Omnes Doctores noſtri poſt Apoſtolos in hoc conueniunt: ſed nobis aliud uidetur:* cui ſic vir ſanctus reſpondet: *Quid in his uerbis intolerabilius iudicem? Blaſphemiam, an arrogantiam? Quid damnabilius temeritatem, an impietatem? An non iuſtius os loquens talia fuſtibus tunderetur, quàm rationibus refelleretur? Nonne omnium meritò in ſe prouocat manus, cuius manus contra omnes? Omnes, inquit, ſic: ſed non ego ſic. Quid ergo tu? Quid melius affers? Quid ſubtilius inuenis? Quid ſecretius tibi reuelatum iactas, quod tot præteritis ſanctos, tot effugerit ſapientes?* Hæc ille. Dom. 7. poſt Pentec. Epiſt. 190. ad Innocent.

Hæc uidelicet vna animi arrogantia, hic faſtus & ſuperbia, qua laborans inprimis ac tumens Caluin. *Nulla Conciliorum, Paſtorum, Epiſcoporum nomina impedire eum debere* aiebat, *quo minus omnes omnium ſpiritus ad diuini uerbi regulam ipſe exigat, & uerbo Domini ipſe examinet*, quæ omnium eſt etiam hæreticorum hodie vox impudens, vnica & propria cauſa eſt pertinaciæ incredibilis, qualem in illis oſtendimus. Sicuti Phariſæi in hoc Euangelio faſtu turgidi viſum cœco à Chriſto reſtitutum, tametſi rem in oculis omnium poſitam, credere nolebant; ideoque & cœcum, & parentes eius iterum atque iterum hac de re interrogabant, ac tandem à veritatis confeſſione recedere nolentem è Synagoga eijciebant; eadem planè modo hæretici hodie elati ac ſuperbi, quæ ſemel contra Chriſti Eccleſiam noua & inſana dogmata imbiberunt, tametſi millies mendacij atque erroris conuicti, altercari tamen ſemper & apertæ veritati reluctari non deſinunt, ſeque ipſos à totius Eccleſiæ Chriſtianæ, quæ hactenus in terris viſa eſt, conſortio ac ſocietate pertinaciter abdicant. Pertinacia in hæreticis cauſa.

FERIA V. HEBDOM. IIII. Quadragesimæ.

HVIVS diei Euangelium de adolescente, viduæ matris vnico filio defuncto, à Christo misericorditer resuscitato in Dominica 15. post Pentecosten legitur. In ea Dominica videat Concionator quid contra huius temporis hæreticos ex hoc Euangelio disputare possit.

FERIA VI. HEBDOM. IIII. Quadragesimæ.

Ioan. 11.

1. *Infremuit spiritu, & turbauit seipsum.*

LOCVS petulantiam, & arrogantiam Caluinianam, contra apertam Scripturam, & doctissimorum Patrum expositiones annotandi. Quæ etiam annotatio explicandis postea alijs corruptelis Caluinianis erit necessaria. Docet aperte hic locus, docentq; doctissimi Patres, turbationem hanc quam Christus hic ostendit, non fuisse in eo sicut in nobis frequenter est, inuoluntariam, sed liberam libereq; pro tempore & loco à seipso certa deliberatione assumptam. Dicit enim textus: *turbauit seipsum.* non dicit turbatus est. Sic instante passione, *cœpit contristari & mæstus esse*; id est, quãdo voluit & ante vllam iniectam necessitatem, libere suos affectus ad tristitiam & dolorem voluntarium, proposito sibi imminentis passionis obiecto, excitauit. Quare D. Hier. ad illum locum: *Aliud est contristari, aliud incipere contristari, quia propassio in Domino erat, passio humana non erat.* Sic D. Aug. in hunc ipsum locũ. *Turbaris tu nolens, turbatus est Christus quia voluit: Esuriuit Iesus, sed quia voluit: dormiuit, sed quia voluit. Contristatus est, sed quia voluit: mortuus est, sed quia voluit. In illius potestate erat,*

Christus humanos affectus liberè suscepit.

Math. 26.

In com. ad c. 26 Math.

Tract 49. in Ioan.

erat sic vel sic affici vel non affici. Anima & caro Christi cũ verbo Dei vna persona est, vnus Christus est. Ac per hoc vbi summa potestas est, ibi secundum voluntatis nutum tractatur infirmitas: hoc est, turbauit semetipsum. Hæc Augustinus. Et adhuc alio in loco: *Ipse Dominus Iesus in forma serui agere vitam dignatus humanam sed nullum habens omnino peccatum, affectiones humanas adhibuit, vbi adhibendas esse indicauit. Neq; enim in quo verum erat hominis corpus, & verus hominis animus, falsus erat humanus affectus. Cum ergo eius in Euangelio ista referuntur, quod super duritia cordis Iudaeorum cum ira cõtristatus sit, quod dixerit, gaudeo propter vos, vt credatis, quòd Lazarum suscitaturus etiã lachrymas fuderit, quod concupiuerit cum discipulis suis manducare pascha, quod propinquante passione tristis fuerit, non falso vtique referuntur. verum ille hos motus certa dispensationis gratia, ita cum voluit suscepit animo humano, vt cũ voluit factus est homo.* Et paulo post. *Habemus nos humanas istas affectiones ex humanæ conditionis infirmitate. Non autem ita Dominus Iesus, cuius & infirmitas fuit ex potestate:* id est, ex libera illarum assumptione quoties voluit, sicuti ex libera naturæ nostræ assumptione factus est homo quando voluit. In hãc quoq; sententiam scribit D. Gregorius: *Non sicut nos qui puri homines sumus, irruente sæpe tentatione concutimur, ita Redemptoris nostri anima tentationis est necessitate turbata. Qui etsi quãdo turbatus spiritu infremuisse dicitur, ipse tamen diuinitus disponebat, quãtum ipse humanitus turbaretur.* Docet cum August. vbi summa potestas erat, ibi secundum nutum voluntatis tractari infirmitatẽ: vt videlicet affectiones in Christo tametsi humanæ & veræ essent, non tamen inuoluntariæ & prorsus per modum naturæ sicut in nobis frequenter, sed semper liberæ & ex certa ac deliberata dispositione fierent.

De ciui. Dei lib. 14. ca. 9.

Mora. in Iob lib 3. ca. 11.

Totam hanc Sanctorum Patrum doctrinam, verbis huius Euangelij *turbauit seipsum*, conformem vellicat & impugnat Caluinus: *Absurdum* (inquit) *quibusdam videtur, si Christum dicamus tanquã unum aliquem ex hominũ numero fuisse humanis passionibus subiectum. Nec aliter existimant uel doluisse vel gauisum esse, nisi quia affectus istos quoties uisum est, arcana quadam dispensatione in se recepit.*

In cõm. in Ioan. 11.

In hanc sententiam Augustinus ab Euangelista dictum putat quod turbauerit seipsum, quum alios rapiant sui affectus. Sensum ergo esse putat, quod Christus alioqui sedatus & ab omni passione immunis fremitum & dolorem vltrò accesiuerit. Hæc ille.

Hæc planè Augustini, hæc Hieronymi, hæc Gregorij, hæc aliorum Patrum & omnium Theologorum de Christo sententia est, ipso Christo digna. Quid ad hæc Caluinus? *Atqui* (inquit) *meo iudicio magis consentanea erit Scripturæ hæc simplicitas, si dicamus filium Dei quum carnem nostram induit, spõte etiam humanos simul affectus induisse, ut nihil à fratribus, excepto peccato, differret.* Atqui hoc & Augustinus docuit, alijque Patres docuerunt. Sed humanos affectus non eodem modo induit, quos nos eos aut habemus aut exercemus. Habet eosdem affectus, sed liberos & cum plena deliberatione, liberaq; dispositione elicitos, quos nos frequenter planè inuoluntarios patimur magis quam exercemus: ideoque in nobis passiones sunt vitiosæ (vt loco posterius citato docet Augustinus) in Christo non sunt passiones inuoluntariæ, sed affectiones liberæ, sicuti Christi gloriæ & puritati conueniebat. *Imò* (ait Caluinus) *hoc modo nihil derogatur Christi gloriæ, quum uoluntaria tantum dicitur fuisse submissio, qua factum est ut in anima affectibus nobis similis esset; Cæterum postquam ab initio se submisit, non putandum est ab illis uacuum fuisse aut immunem.* Idem Patres docent, quod humanæ infirmitatis affectibus ab initio conceptionis suæ voluntariè se submisit, sed non inordinatis aut inuoluntarijs, verum quos liberè exerceret, non quos contra voluntatem pateretur vt nos illos patimur, Quia vt sapienter dixit doctissimus Augustinus, *ubi summa potestas erat, ibi secundum nutum uoluntatis tractari infirmitas debuit.* Hunc liberum in Christo voluntatis nutum, & hos liberos affectus negat contra Patres procaciter Caluinus, nec vno verbo refutat, satis habens suam singularem & arrogantem opinionem, quam simplicitatis vocabulo vestit, absque vllo argumento aut ratione opponere. Quare quod in sequêtibus addit Caluinus, passiones in Christo uitiosas non fuisse sicut nostræ sunt, *eo quod neque intemperanter fereban-*

Caluinus suum iudicium Patrũ consensui anteponit.

sunt & ultra modum, neque absque iusta & legitima causa in illo oriebantur, hoc totum nec Patrum sententiam refutat de libera affectum nostrorum susceptione Christo propria, neque Christi puritatem & gloriam satis defendit. Vitiosæ quippe passiones sunt, non solum quia modum excedunt quoad effectum, & sine iusta causa exercentur quoad obiectũ, sed etiam quæ inuitis nobis erumpunt quoad principium earum, quæ sæpe quum nolumus insurgunt, & sæpe quum volumus deficiunt, quæ tota vitiositas originalis peccati corruptio est: à qua quum Christus prorsus immunis fuerit, non potest puritati eius congruere huiusmodi passionibus subiectum fuisse. Ita Caluinus absque vlla ratione, causa, argumento, solum vt singulariter sapere videatur, suisque alijs de Christo nefandis blasphemijs (de quibus postea) viam substerneret, doctissimorum Patrum consentienti iudicio arroganter & petulanter contradicit: ac sententiam sustinet, non solum Christi gloria indignam, sed & eius puritati repugnantem.

Sed quid ad Scripturam præsentem huius Euangelij respondet, quæ dicit, *Turbauit semetipsum*, vnde colligit Augustinus quod liberè & voluntariè hanc turbationem in se admisit? Ad hanc Scripturam hoc solum respondet: *Turbauit quidem seipsum Christus & vehementer commotus fuit, sed ita ut se continuerit sub Patris voluntate.* Hoc quidem verum est, sed hoc nihil contra S. Augustini & aliorum Patrum expositionem facit: hoc etiam non explicat, cur dixerit Euangelista, *turbauit seipsum*, non autem dixerit, turbatus fuit. Nam ut homines boni ac prudentes omnes tametsi turbentur interdum ex improuiso, & inuoluntariè per motus obreptitios uitiosos, frequenter tamen sub Dei voluntate se continent; motus illos ad pietatis & rationis nutum refrenant. Nec tamen de huiusmodi dici possit, *Turbauerunt seipsos*. Petulans ergo iste & audax hæreticus, nec Scripturarum sensum à Patribus vult discere, nec quod Patres docent potest refutare. Ita & doctissimos Patres arroganter contẽnit, & diuinas Scripturas legitimo sensu spoliat, ne suum illis iudicium submittat. Hæc eius temeritas & arro-

Caluinus a- pertis Scri- pturæ verbis suũ sub- mittere iudi- ciũ non vult.

gantia & inscitia (quam in alijs locis quam plurimis, etiã circa dogmata non controuersa exercet, nouasq; interpretationes indesinenter affectat) fideli populo exponi potest, vt à tali impostore quàm diligentissime sibi caueāt, verasq; & orthodoxas Sanctorum Patrum expositiones, propter eius singulare iudicium, nulla ratione nullo argumento suffultum nequaquam reijciant.

Ioan.11. 2. *Dixit eis Iesus, soluite eum, & sinite abire.*

Calui. cauillum ter ridiculum.

LOCVS alius Sanctorum Patrum piam & legitimã huius loci applicationem à Caluini cauillis eximendi & repugnandi. Sic enim in hæc verba garrit: *Ter ridiculi* (inquit) *sunt Papistæ, qui auricularem confessionem iude eliciunt. Christus, inquiunt, postquam Lazarum uitæ reddiderat, à discipulis suis solui uoluit. Ergo non satis est reconciliari nos, nisi Ecclesia quoque peccata nobis remittat.* Hæc ille. Sed quum Papistas propter hanc applicationem de absolutione per Ecclesiam necessaria (nam ad peccatorum confessionem auricularem hæc verba Catholici non applicant, mendacium id Caluini est) ter ridiculos vocat, antiquos & doctissimos Patres hac fœda labe aspergit, & per Catholicorum hodie latera alios transuerberat. Sic enim in hunc locum scribit S. Augustinus: *Processit Lazarus & adhuc ligatus est, adhuc inuolutus, tamen iam foras processit. Quid significat? Quando contemnis, mortuus iaces: quando confiteris, procedis. Quid est enim procedere, nisi ab occultis uelut exeundo te manifestare? Sed ut confitearis Deus facit magna uoce clamando, idest, magna gratia uocando. Ideo cum processisset mortuus adhuc ligatus, confitens & adhuc reus, ut soluerentur peccata eius, ministris hoc dixit Dominus, soluite illum & sinite abire. Quid est, soluite & sinite abire? Quæ solueritis in terra, soluta erunt & in cœlo.* Hæc hactenus Augustinus. Rursum homil. 27. ex homilijs 50. *Lazaro procedente, quia impleuit Dominus misericordiæ suæ bonum, producere ad confessionem mortuum latentem, putentem, iam cætera implet Ecclesiæ mysteria. Soluite illum, & sinite abire. Ecclesiæ enim suæ dixit. Quæ solueritis in terra soluta erunt in cœlo.* Hæc ille. Non autus est Calui nus

Calui. mendacium.
Papistarum nomine Patres lacessit.
Tract. 49. in Ioan.

nus Augustinum ter ridiculum vocare vocauit Papistas. Vnde aut Augustinum inter Papistas numerat, aut quod hodie Papistæ docent, ab Augustino eos accepisse, ignorauit. Similem applicationem videre est apud Cyrillum Alexandrinum lib. 7. in Ioan. cap. vltimo. Sed & Gregorius ille Magnus, Pontifex & Doctor Ecclesiæ celeberrimus in huius Euangelij verba ita scribit: *Causa pensanda sunt, & tunc ligandi atque soluendi potestas exercenda. Quod bene quatriduani mortui illa resuscitatio significat, quæ videlicet demonstrat, quia prius mortuum Dominus vocauit & uiuificauit dicens, Lazare veni foras: & postmodum is qui uiuus egressus fuerat à discipulis est solutus: sicut scriptum est. Cumque egressus esset qui fuerat ligatus institis, tunc dixit discipulis, soluite eum & sinite abire. Ecce illum discipuli iam uiuentem soluunt, quem magister resuscitauerat mortuum. Si enim discipuli Lazarum mortuum soluerēt, fetorem magis ostenderent quàm uirtutem. Ex qua consideratione intuendum est, quod illos nos debemus per pastoralem authoritatem soluere, quos authorem nostrum cognoscimus per suscitantem gratiam uiuificare.* Hom. 26. Euang.

Hæc Gregorius. Et hunc doctissimum Pontificem ac virum sanctissimum ter ridiculum vocare Caluinus non verebitur? Sed moriatur anima mea morte horum iustorum, & sit pars & hæreditas nostra in terra viuentium, in consortio Sanctorum in cœlo regnantium. Lupus Caluinus abducat discipulos post se quos potest: cœcus cœcum ducat, & ambo in foueam cadant. Verè enim post se abducit discipulos, qui suum proprium iudicium sequutus, Sanctos Patres non solum non audit, sed & ter ridiculos vocat. Verè cæcus est, & nihil videns, sed in media luce palpās, qui lumina Ecclesiæ, quos *lucem mundi* Christus vocat, veteris Ecclesiæ Pastores celeberrimos penitus despiciens, suam propriam lucem, id est, tenebras deprauati cerebri sui, in omni Scripturarum interpretatione sequitur. Matth. 5.

SABBATO HEBDOM. IIII. Quadragesimæ.

Ioan. 8.

Tu testimonium perhibes de teipso, testimonium tuum non est verum.

LOCVS authoritatem Ecclesiasticam à cauillatione hæretica huic Pharisaicæ cõtra Christum consimili defendendi & asserendi. Sicuti enim dicente Christo, *Ego sum lux mundi,&c.* inferebāt Pharisæi, quod de seipso testimonium perhiberet, ideoque verum non diceret, sic quia in Symbolo Apostolico, quod ab Ecclesia traditum tenemus, ipsa sibi testimonium perhibet, seque ipsam credendam proponit, in illo articulo: *Credo Ecclesiam Catholicam,* quia & illa quoque lux mundi est, argumentatur hodie quidam hæreticus, hunc in modum: *Quæro quomodo & propter quid, Ecclesiam se in Symbolo credere Papistæ aiunt. Si dicunt propter Ecclesiam a qua Symbolum accepimus, tum idem propter idem credimus. At hæc nulla probatio est.* Est plane argumentum Pharisaicum. Cui eodem modo respondendum est, sicut hic Christus Pharisæis respondet: *Si ego testimonium perhibeo de me ipso, testimonium meum uerum est.* i. non est absurdum, vt ego qui sum lux mundi, qui omnes alios illuminare debeo, meipsum quoque dum id facio demonstrem. Omnis. n. lux tam seipsam demonstrat quam alia: imò prius seipsam quam alia, quum suam lucē in alia diffundat, nec lucida apparere sine ipsa luce possint. Sic quum Ecclesia sit lux mūdi in suo genere, videl. à Christo illuminata vt alijs lucem adferat, sicuti quæ à sole illustrantur non solum lucida in seipsis sunt, sed & in proxima lumen deriuant, eaq; illustrant, vnde Paulus de seipso ait *mihi omnium sanctorum minimo data est gratia hæc in gentibus Euangelizare. & illuminare omnes quæ sit dispensatio sacramenti absconditi &c.* non solum alios docendo illuminat, sed & seipsam docendo manifestat:

Ecclesiæ authoritas defenditur.

VVitakerus in disp. de S. Script. q. 3. cap. 6.

Ephes. 3.
Ecclesia suī ipsius authoritatē necessariò demonstrat.

stat: imò prius ipsa cognosci,& lucere debet,quã aliis post sit lucem doctrinæ afferre: nisi forte perinde ouibus sit, siue alienum & lupum sequantur, siue proprium, & verũ pastorem. Ecclesia igitur quia sui cognitio ouibus est necessaria,sicuti Christi notitia Iudæis erat necessaria, inter alia quæ docet, suam quoque quam gerit personam demonstrare debet, sicuti hic Christus se esse lucem mundi Iudæis adhuc incredulis profitetur. Denique de seipsa testimonium perhibens,verum nihilominus & necessariũ testimonium præbet. Nempe quemadmodum Christus testimonium perhibens de seipso, verum nihilominus testimonium perhibet,propter certas & grauissimas causas, quæ in aliis locum non habent, sic & Ecclesia de seipsa testimonium perhibere potest, profitendo sicut Paulus professus est, *fecit nos Deus idoneos ministros noui testamenti* (quando talis professio propter incredulos & hæreticos necessaria erit, vt hic propter Iudæos incredulos, & ibi Paulus propter Corinthios quosdam superbos fecit) suã que legitimam authoritatem à Christo acceptam, quod sint *lux mundi, testes veritatis, Pastores dati in opus ministerij & cæt. Præpositi Ecclesiarum*, quibus subiacere subditi debent, sibi optimo iure venditare, & erit nihilominus testimonium eius verum propter certas quoque & grauissimas causas quæ in aliis locum non habent. Sane propter easdem causas, licet non in eodem excellentiæ gradu, propter quas Christus hoc fecit. Christus enim de seipso testimonium perhibens verum nihilominus perhibuit testimonium propter duas maximas causas,quas in hoc ipso Euangelio expressit. Primam his verbis, *quia scio vnde veni & quo vado*: altera in illis verbis, *ego testimonium perhibeo de me ipso, & testimonium perhibet de me qui misit me Pater*. Prior causa duplicem rationem continet. Vnam quia filius DEI erat & dignus cui fides adhibeatur, ideoque sicut *Deus per semetipsum iurat, quia neminem maiorem habet*, sic sibi ipsi testimonium perhibet, quia ut filius Dei neminem maiorem habet; alteram quia ex certa scientia hoc testimonium protulit, non ex ignoratione, qua Iudæi laborabant. Posterior causa erat, quia non solus sibi testimonium

2.Cor. 3.

Matth 5
Act 1
Ephes.4
Heb.13

Ioann.8

Hebr.6

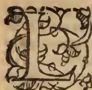
monium perhibuit, verum etiam Pater qui misit eum. Omnes hæ causæ in Ecclesia militant. Ecclesia enim meritò sibi testimonium perhibere potest, tum quia nullum in terris maiorem habet, ideoque Symbolo fidei proximo post Deum loco ponitur, *quasi templum post habitatorem suum*, vt notat Augustinus, unde fide est dignissima, tum quia ex certa scientia hoc dicit non ex ignoratione aut præsumptione vt hæretici, qui lupi sunt aliunde irrumpentes, non pastores intrantes per ostium: tum denique quia non sola sibi testimonium perhibet, sed Christus qui misit eam in verbo suo amplissimum ei testimonium dedit. *Vos estis lux mundi: Qui uos audit me audit &c.* Sic Deus Pater Christo testimonium è cœlo dedit, *Ipsum audite*. Sicut ergo absurdum non fuit, sed propter incredulos Iudæos necessarium, ut Christus de seipso testimonium perhiberet, dicens, *Ego sum lux mundi*, sic absurdum non fuit, sed ad fidem initiò propagandam, & propter futuros hæreticos necessarium, vt Ecclesia Apostolica in Symbolo fidei sibi ipsi testimonium perhiberet: & inter ea quæ credenda sunt, hoc etiam poneret, *Credendam esse Ecclesiam Catholicam*: ac demum succedens Ecclesia eundem articulum perpetuò repeteret, & contra rebelles hæreticos semper vrgeret. Neque magis absurdum est in hac causa, idem per idem probare, q̃ absurdum est vt lumen per lumen ostendatur, & eadem lux per eandem demonstratur. Hæc quum ad Ecclesiæ authoritatem elucidandam (argumentum hoc tempore maximè necessarium) aliquo modo faciãt, hoc in loco obseruare uoluimus, & ad hunc locum aliqua dicere concionator poterit. Alia quam plurima ad hoc argumentum pertinentia videre, qui volet, potest in Authoritatis Ecclesiasticæ defensione nostra contra Guli. VVhitakerum iam ante biennium edita.

Ecclesia cur sibi testimonium perhibere potest.
In Enchirid. cap.
Matt 5.
Lucæ 10.
Matth 17.
Ioan. 8.

Feria

FERIA II. POST DOMINICAM Passionis.

Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, flumina de ventre eius fluent aquę viuæ. Ioan. 7.

LOCVS de abundantia donorum gratię Dei & uariarum virtutum vere nobis inhærentium, & fructus admirabiles proferentium, contra imputatiuam, & nominalem quandam, ab hæreticis hodie confictam, iustitiam. De his donis diuini Spiritus supra in alia feria contra Caluinum latè disputauimus. Hic tamen pauca addemus, prout Deus dabit. Ac primum illa *flumina aquæ viuæ* ipsemet hoc loco intelligit Caluinus, quę non solum dona quædam visibilia Spiritus sancti primis fidelibus data significant (ut Beza in hunc locum affirmat) sed (quod à suo *optimo parente & prestantissimo theologo* Caluino (vt eum vocare solet) discere Beza debuit) quæ ad regenerationem credentium & uitæ nouitatem spectant spectant. *Proprie*, inquit, *hic agitur de virtute Spiritus, qua renascimur in Christo, ac efficimur noua creatura.* Et sane quum de illa uirtute Spiritus sancti Christus loquatur, non quæ momentanea esset, & ad prima fidei rudimenta commendanda daretur, sed quæ credentibus in eum perpetuò largienda esset, & quam filij Dei sitiunt, (præmiserat enim: *Si quis sitit, veniat ad me & bibat*) sitiunt autem filij Dei non dona illa miraculosa, sed iustitiam & sanctitatem, iuxta illud Christi, *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam*, extra omnem controuersiam esse debet, *per flumina aquæ viuæ* hoc loco illa gratiarum Dei fluenta intelligi, quę in Christum credentes & in eo regenerati, ad uitę nouitatem induendam, largiter & copiose accipiunt, *effuso Spiritu sancto abundè & per abundantiam gratiæ & donationis & iustitiæ*, ut Paulus loquitur. Hęc flumina

Fer. 4. hebdom. 3.

Beza Caluino côtrarius.

In com. in hunc locum.

Gratiarū Dei flumina.

Matt. 5.

Tit. 2.

Rom 5.

flumina aquę viuę designauit Esaias, quum diceret: *Aperiam in supmis collibus flumina, & in medio icamporum*
Cap. 41. *fontes: ponam desertum in stagna aquarum, & terram inuiam in riuos aquarum.* Et iterum. *Effundam aquas super*
Cap. 44. *sitientem, & fluent a super aridam: effundam spiritum meū super semen tuum & benedictionem meā super stirpem tuam.* Sunt promissiones gratiarum, quas Spiritus sanctus credentibus in Messiam & nouo populo infundet. De quibus iterum idem Propheta dixit. *Omnis vallis implebitur:*
Cap. 40. Luc 3 quia sicut aduall es & loca depressiora copiosissime aqua defluit, sic in *humiles & trementes sermones Dei*, quales
Esaię 44. credentes sunt, *captiuantes intellectum in obsequium Christi*, Spiritus Dei largissime sua dona infundit, ita ut
Ephes. 3. 19 (iuxta Pauli uerbum) *impleantur in omnem plenitudinem Dei.* Quam plenitudinem per fructus Spiritus S. in cre-
Galat. 5 dentibus idem Paulus, aliqua ex parte commemorat. *Fructus*, inquit, *Spiritus est, charitas* (quasi omnium aliorum radix) *gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longa*
Chrys hom. 50. in Ioann. *nimitas, mansuetudo fides, modestia, continentia, castitas.* Hęc sunt *flumina aquæ viuæ*, dona gratię Spiritus sancti. *fluentia de ventre credentium*, idest, cor, & interiora hominis replentia, indeq; ad opera cuiusque uirtutis promanantia. Atqui si hęreticis horum temporum credimus, qui omnia opera hominis regenerati & credentis in Christum, immunda & peccato contaminata esse affirmant, adeo-
Instit. lib 3. cap. 17. nu 3. que *peccatis magis quàm virtutibus accensenda* (ut impius Caluinus scribit) profectò de uentre credentium in Christum non fluunt flumina aquæ uiuæ, sed flumina aquæ fætidæ, obscœnæ, & turbidæ: & manet super eos maledi-
Ierem. 2. ctio Prophetica. *Quid tibi vis i via Ægypti, vt bibas aquam turbidam: & quid tibi cum via Assyriorum, vt bibas aquam fluminis? Arguet te malitia tua, & auersio tua increpabit te.* Volunt isti hæretici homines iam in Christum
Hæretici bonæ Scripturis contra dicūt circa bonorum operum puritatem. credentes, & ex spiritu Dei regeneratos, quasi in captiuitate adhuc vel Ægyptiaca vel Babylonica, id est, in diaboli captiuitate adhuc constitutos, seruos peccati esse, bona opera Deo placentia operari, & legem Dei seruare nō posse, nihil nisi peccare. Sic de aqua turbida regeneratos libere, & in illa semper impietate eos manere volunt, de

qua

qua Propheta eodem loco dicit: *Me dereliquerunt fontem aquæ uiuæ*. Sic mendacem hic faciunt Christum disertè promittentem, quod *qui credit in eum, flumina de uentre eius fluent aquæ uiuæ*. Sed & aliam quoque de hac Spiritus Sancti in credentibus efficacia promissionem Propheticam, huic Euangelio conformem mendaces isti magistri, planè mêdacem constituunt. Dicit enim alius Propheta: *Dabo uobis cor nouum & spiritum nouum ponam in medio uestri, & auferam cor lapideum de carne uestra, & dabo uobis cor carneum. Et spiritum meum ponam in medio vestri, & faciam vt in præceptis meis ambuletis, & iudicia mea custodiatis & operamini.* Dicunt hodie hęretici. Homo regeneratus non potest in præceptis Dei ambulare, nec iudicia Dei custodire, nec legem mandatorum seruare, quia impossibilis illa est, ideoque nullis operibus bonis aut ex vlla obseruantia legis possumus Deo placere, aut coram illo iusti censeri: sed sola Christi iustitia, obedientia, sanctitate nobis imputatis, & iustificamur & sanctificamur coram illo. At contra dicit Scriptura, Spiritum Dei in medio credentium, *facere ut in præceptis Dei ambulent, & iudicia eius custodiant.* Dicit Scriptura: *Dabo vobis cor nouum*. Dicunt hæretici, manet cor vetus. Dicit Scriptura: *Ponam Spiritum meum in medio vestri.* Dicunt hæretici. Spiritus nouus in medio nostri, id est, nobis inhærens nullus est, sed in solo Christo est, in *quo plenitudinem sui Spiritus Pater deposuit*, ait Caluinus, *nobis imputandam*. Dicit Scriptura: *Auferam cor lapideum, & dabo cor carneum*. Dicunt hæretici, manet adhuc cor lapideum, ad omne opus bonum durum & ineptum & inflexibile. Quid est enim cor vetus & cor lapideum nisi veteris hominis immunditia & ad omne pietatis opus duritia, difficultas, impossibilitas? Hanc adhuc ponunt in regeneratis hæretici, quoties legem Dei ab illis seruari non posse, neque vnquam ab aliquo seruatam fuisse impiè dogmatizant. Negant igitur prorsus hæc flumina aquæ uiuæ, hæc dona gratiarum Dei, de uentre credentium fluentia, id est, cordibus credentium inhærentia, uereque infusa & permanentia. Negant cor nouum, spiritum nouum, spiritum facientem

Ezech. 36.

Antitheses hæreticæ.

Instit. lib. 3. ca. 11. nu. 12.

in præ-

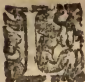
in præceptis Dei ambulare. Caluini impias hac in re sententias in alia feria produximus. In Antidotis Apostolicis, tã ipsius quàm Bezæ, qui inter Caluinistas principes habentur, plures Deo dante proferemus; Interim diligenter notandæ & studiosè pro concione præmẽdæ sunt illæ diuinarum Scripturarum sententię, quæ efficacẽ Spiritus Sancti in cordibus credentium operationem, & infusa illis gratiarum dona, ex quibus opera Deo grata filij Dei producunt, luculenter docent. Nihil enim magis solam iustificantem fidem & imputatiuam iustitiam aut efficacius subuertit. Illis autem euersis, totum corruit Euãgelicorum hodie nouum & proprium Euangelium.

In fer. 6 hebdom 3. lex. 1.

FERIA III. POST DOMINICAM Passionis.

Ioan. 7.

Neque enim fratres eius credebant in ipsum.

Ocus Christianorum erga Beatam Virginem pietatem ac reuerentiam, etiam quatenus mater Dei est secundum carnem, à Caluini calumniis & accusatione vindicã di. Arripit enim hoc loco occasionem Caluinus Catholicæ Ecclesiæ erga hanc beatam Vigine singularem reuerentiam acerbè taxandi. *Hinc* (inquit) *colligimus quam nihili sit carnalis propinquitas. Perpetuam enim infamiæ notam Spiritus inurit Christi cognatis, quod tot operum testimonijs conuicti, ne tum quidem credebant. Quo magis ridicula est Papistarum superstitio, qui in Virgine Maria, posthabitis omnibus alijs, solum sanguinis honorem efferunt: quasi non reprehensa ab ipso Christo fuerit mulier, quæ ex media turba clamabat, Beatus vterus qui te gestauit, & vbera quæ te lactarunt. Respondet enim Christus. Quin potius, Beati qui audiunt verbũ Dei.* Hęc ille in hunc locum. Est ergo hoc Caluini argumentum. Quia cognati Christi secundum carnem increduli, erant ridiculi

B. Virginis honor & excellentia defenditur.

iudi-

iudicandi sunt, qui in Matre Christi solum sanguinis honorem efferunt. Sed non videt cœcus hæreticus, vbi plures causæ honoris deferendi concurrunt, ibi maiorem honorem merito deferri, eamque ob causam Beatiss. Virgini Mariæ, quæ non solum credidit Angelo à Deo misso, non solum conseruabat & cõferebat in corde suo omnia quæ circa Christum paruulum gerebantur, non solùm de toto mysterio redemptionis nostræ diuinissimè prophetauit Christo necdum nato, non solùm Cruci Christi fugientibus Apostolis magna animi constantia ac singulari fide astitit, non solùm in die Pentecostes Spiritum accepit (quæ sanè omnia pietatis & fidei in Deum præclarissima testimonia, cum aliis vel Apostolis vel sanctis illi erant aut esse poterant communia) sed præter hæc omnia, ipsa Christi, imo filii Dei mater fuerit, filium Dei incarnatum in vtero gestauerit, aluerit, & omnem in eum matris officium exercuerit; propter tot causas in illa sola concurrentes, in maximo quodam & singulari supra reliquos Sanctos omnes honore, à nobis Catholicis optimo iure haberi.

In B. Virgi. præ cæteris honoranda, plures causæ concurrunt.

Luc. 1. & 2.

Ioan. 19.

Quid? an seriò iudicant Caluinistæ *propter solũ sanguinis honorem*, nullam Beatissimæ Virgini reuerentiam deberi? An Caluinus puero Christo maior & melior videri volet? At dicit Scriptura de Iesu Redemptore iam duodenni, & de parentibus eius. *Ipse erat subditus illis*. An in hac subiectione, ipsum sanguinem maternum Christus non honorauit? Imò putatitium illum suum patrem Ioseph propter paterni sanguinis imaginem tantùm, illa quoq; subiectione nonne honorauit? quod ergo Christus ipse in sua matre honorauit, quis tandem Christianus honore dignum esse negabit? An non hoc ipsum sancta illa mulier Elisabeth & Spiritu San. plena singulariter in Beata Virgine venerata est, quum diceret, *Benedicta tu inter mulieres, & benedictus fructus ventris tui?* idest, ideo benedicta, quia tantam prolem habitura es? Nam & Angelus quum hanc beatam Virginem eodem titulo exornasset, & inter *mulieres benedictam* prædicasset, illaque pro sua modestia & humilitate, *hac audita salutatione* non inflata, sed *turbata esset*,

B. Virg honor singularis probatur.

1 Luc. 2.

2 Luc. 1.

3

eius salutationis rationem reddens Angelus subiunxit. *Ne timeas Maria. Inuenisti.n gratiam apud Deum.* Et quā gratiam tandem, vt propter illam benedicta prædicetur? Sequitur. *Ecce concipies in vtero, & paries filium & vocabis nomen eius Iesum. Hic erit magnus, & filius altissimi vocabitur, etc.* Ecce ideo ab Angelo, postea & à S. Elisabetha, Angeli verba ex afflatu diuino repetente, benedicta nuncupatur & prædicatur, quia talem, ac tā benedictum fructum
4. paritura erat. Rursum an non hoc ipsum eadem Elisabetha pręcipuo affectu venerabatur, quūm diceret, *Vnde hoc mihi, ut mater Domini mei ueniat ad me?* Non dicit, vnde hoc mihi vt quæ gratia plena est, quæ Angelo credidit, in quā Spiritus S. superuenit, & virtus altissimi obumbrauit, veniat ad me. Quę tamen omnia verè & pie dicere poterat. Sed hæc omnia tacens, & quod in ea summo honore dignum erat attingere volens, dixit. *Vnde hoc mihi vt mater Domini mei veniat ad me?* Non solum, ipsum in matre Christi sanguinem veneratur, sed illud vnum præcæteris omnibus veneratione dignum iudicat. Age enim.
5. Mater Domini nostri est. Quis igitur huius Domini seruus, eam vt Domini sui matrē, hoc ipso quod mater Domini sui est, pręcipuo quodā & singulari honore afficiendam esse, dubitare poterit? An quisquam subditus est, qui Regis sui matrem, hoc ipso quod mater est, singulari aliquo honore prosequi recusabit? Quid? An matrē Domi-
6. ni esse secūdum carnem, res ipsa per se summa veneratione digna non est? Quum illud canticum diuinissimū B. virgo pronunciaret, *Magnificat anima mea Dominum, & exultauit spiritus meus in Deo salutari meo, Quia respexit humilitatem ancillæ suæ,* quod aliud beneficium ipsi in particulari à diuina bonitate impensum prędicat, quā quod filium Dei se Matrem esse, vt Elisabetha professa est, cerneret? Quando adiecit, *Ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes,* cur ex hoc, cur ab eo tēpore, nisi ꝓpter id quod sequitur? *Quia fecit mihi magna qui potens est, & sanctum nomen eius?* Et quæ illa magna erant, quę fecit illi potens Deus, quàm quod iuxta Angeli verbum, & filiū Dei paritura erat? Hęc sunt magna quę fecit huic Virgini Matri Deus. In hoc respexit humilitatem huius Virginis,

Beata, quia mater filij Dei.

ginis. Ex eo demum tempore beata ab omnibus generationibus prædicabitur, quia mater Domini omnium est. Hanc sibi factam ineffabilem gratiam exultans in Deo salutari suo, his verbis prædicauit. Cætera quæ in hoc hymno sequuntur, ad totius humani generis beneficium ac redemptionem pertinent. Sed in primis illis versiculis, quæ illi magna fecit Deus, & quomodo ipsius humilitatem respexit, & cur ipsa beata prædicanda esset, quia videl. Mater filij Dei futura erat, aut iam erat potius, cum ingenti spiritus exultatione deprædicat. Quod ergo tanta exultatione & gratiarum actione dignum, purissima hæc Virgo iudicauit, & Spiritus Sanctus in Scriptura diuinitus reuelata contestatum relinquere voluit, videlicet quod mater Domini omnium esset, hoc ipsum quoque nos cũ summa animi exultatione non prædicabimus? De hoc ipso nos Deum nostrum non magnificabimus? Ex hoc ipso nos Beatam esse hanc Virginem, non profitebimur? Ipsa nos Virgo Mater ipsum Euang. ipse Spiritus Dei, si secus facimus, summæ nos & ingratitudinis & impietatis arguet. Sed vnus Caluinus homo impius & ingratus, eos qui *hunc solum sanguinis honorem* in Beata Virgine Christi matre efferunt, *ridicula superstitione* laborare iudicat. Dico *solum sanguinis honorem*, quẽ solum puer Iesus in illa venerabatur, quem solum sancta mulier Elizabetha prædicabat, quem solum ipsamet Beata Virgo diuino spiritu excitata solemni cantico celebrabat. Solum inquam non quasi aliud nihil in hac Beata Virgine aut honorandum censeremus, aut non honoremus, sed solum, quia seorsim & per se hoc vnum consideratum, præcipue quodam honore dignum esse asserimus. Addit quidem Caluinus, *posthabitis omnibus alijs*. Sed illa additio non nisi ad putidam calumniam infertur. Nos enim Catholici quum Beatam Virginem Christi matrem præcipuo quodam honore prosequimur, ipsum quidem in ea sanguinis honorem efferimus & hoc ipsum quod mater Domini nostri fuit, magnopere honoramus, non tamen *posthabitis omnibus alijs*, non contemptis aut neglectis alijs in ea virtutibus: Virginitate perpetua & illibata, fide fortissima, humi-

Solum sanguinis honorem in Matre Christi honorare non superstitio, sed pietas est.

Caluin. putida calumnia.

litate & obedientia,charitate, totaque vitæ puritate illa Virgine digna, quæ *plena gratia* ab Angelo salutari meruit: Non inquam istis aut neglectis aut posthabitis, sed vna cum istis, ipsum in ea sanguinis honorem efferimus: quem adeo non effert Caluinus cum suis, vt eum efferri aut prædicari non debere, ex alijs Euangelij verbis probare contendat: *Reprehensa*(inquit)*fuit à Christo mulier quæ ex media turba clamabat, Beatus uenter qui te portauit.* Esto: fuerit à Christo reprehensa quæ sic clamabat. An verò illa reprehēsionis causa fuit quòd matrem Christi quasi matrem Domini sui beatam prædicauit, sicuti nos Catholici in Beata Virgine sanguinis honoré efferimus, quia mater Domini nostri, mater Redemptoris mundi, mater filij Dei fuit? Nihil minus. Certum est illam mulierem si reprehensa fuit, ideo reprehensam fuisse,vel quia vulgari mulierum more audita Christi sapientia, fœlicem illam matrem dixèrit quæ tantæ sapientiæ filium genuerit, nihil amplius de eo vel de matre eius cogitans quàm quæ de viro aliquo sapiente qui parentum suorum honor sit, (*honor quippe Matris filius sapiens*) vulgus hominum cogitare solet, vel quia tempore & loco non suo in huiusmodi verba prorupit, quum Christo tunc apud populum concionante,nec matris suæ nec ipsius laudibus extollendi, sed doctrinæ cœlestis quam concionabatur audiendæ, operibusque exequendæ tempus esset. Nam & sic quum alias eo concionante diceretur, *ecce mater tua & fratres tui te foris expectant*, respondit, *quæ est mater mea, & qui fratres mei, nisi qui uoluntatem Patris mei faciunt*: vbi non negauit matrem aut fratres suos id esse quod erant, sed doctrinam suam cui tunc instabat, & obedientiam mandatorum Dei suis auditoribus commendare voluit. Atqui Catholici Christiani quum hæc verba tam in Christi quam in matris suæ laudem recitant,decantant,prædicant:*Beatus uenter qui te portauit, &c.* nec tam exiles cogitationes habent, nec aliqua importunitate Christi negotia perturbant. Catholici hæc uerba imitantes dicunt: *Beata uiscera Mariæ Virginis quę portauerunt ęterni Patris filium.* Planè cum Angelo Gabriele, *benedictam inter mulieres* Mariam

B.Virg laudans mulier cur reprehenditur.

Matth 12.

B.Virginem cur Catholici prædicant.

Mariam prædicant, *quæ concepit in utero & peperit filium, qui filius Altissimi* vocaretur. Si enim Angelus antequam adhuc conciperet (ait enim *concipies & paries*) benedictā illam deprædicat propter partum futurum, quidni multo magis post tam benedictæ prolis partum, & propter illum iam de facto præstitum, benedictam illam prædicamus? Rursum cum S. illa Elisabetha benedictam illam prædicamus, propter benedictum fructum ventris sui. Quare tametsi hæc mulier clamans de turba quum concionabundus Christus populum doceret, à Christo reprehensa fuisset, nullo modo tamen ad Catholicorum hodie pietatem illa reprehensio pertineret.

Iam verò nec a Christo reprehensam hanc mulierem fuisse aut aliquid superstitiose dixisse (vt vult Caluinus) sed verba pietatis plena protulisse, multi doctissimi Patres eadem acclamatione vsi satis superque docent. Simili quippe vtitur Gregorius Nyssenus his verbis. *O beatum uterum illum qui bonitatis præstantia ad se animi traxit bona. In reliquis enim omnibus uix animus purus Spiritus Sancti præsentiam capit: hic autem caro fit Spiritus receptaculum.* Simili vtitur eademque sæpe repetita Epiphanius: *O uterum impollutum habentem circulum cęlorum, qui Deum incomprehensum, in te uerè comprehensum portasti? O uterum cœlo ampliorem, qui Deum in te non coarctasti? O vterum habentem inextinguibile lumen septies lucentis gratiæ?* Nec dissimili vtitur Augustinus: *O Virgo Dei genitrix gloriosa, ô sublimis puerpera cuius uisceribus auctor cęli terręque committitur.* Et rursus: *ô fœmina super fœminas, quę & uirum non cognouit, & uirum in utero circundedit.* Et quid miramur si hunc ipsum sanguinis honorem in hac beatissima Dei matre Patres uenerantur & laudibus efferunt, quando ipse Spiritus Sanctus in Scriptura diuinitus inspirata, rem eandem quasi summa admiratione & veneratione dignam, aliquot ante seculis prædixit? Clamat Ieremias Propheta: *Creauit Dominus nouum super terram, fęmina circumdabit uirum.* Hoc nouum & inauditum Dei opus, quod ipse sua infinita potentia creauit, quòd fœmina circumdaret uirum, id est, prolem in vtero haberet, quæ perfectus vir erit, antequam nasceretur,

Patrum voces in laudē B. Virg.

Serm. in Nat. Domini.

In serm. de laud. Virg.

Serm. 35. de Sanct. & 9. de temp.

Ierem. 31.

perfectus inquam non mole corporis, sed vnione diuinitatis, quis negare poterit, vt summa admiratione, ita pari veneratione dignum esse? Mulierem ergo, quæ in Euangelio exclamauit, quum huius viri cœlestem sapientiam audiret: *Beatus venter qui te portauit*, si ex fide verbo rū Christi, & non ex affectu humano illa verba dixit, nullo modo à Christo reprehensam fuisse existimari debet. Sane ipsa Sybilla Tyburtina, quam de Christo, sicut cæteras Sybillas, spiritu prophetico vaticinatas fuisse nullus dubitat Christianus, eisdem fere verbis Messiæ matrem deprædicat.

O nimium felix cœlo dignissima mater,
Quæ tantam sacro lactabit ab vbere prolem.

Quæ sane carmina cum aliarum Sybillarum vaticinijs si quis nouatorum Sybillina esse negauerit, agat contra Xystum Betuleium eiusdem farinæ hominem, qui ea in lucem euulgauit. Sane Venerabilis Beda hæc verba apud Lucam exponens, ita scribit: *Magnæ deuotionis & fidei hæc mulier ostenditur, quæ Scribis & Pharisæis & Dominum tentantibus simul & blasphemantibus, tanta eius incarnationem sinceritate cognoscit, tanta fiducia confitetur, vt & præsentium procerum calumniam, & futurorum hæreticorum confundat perfidiam.* Sed & doctissimus Augustinus, quem imitari solet Beda, hanc mulieris confessionem ita probat, vt non suo tantum, sed & aliorum piorum nomine eam ab illa factam fuisse affirmet.

In Lucam li 4. cap. 49.

Tract. 10 in Euan. Ioan.

Sed ad Caluinum redeamus, qui omnino reprehensam a Christo propter hæc verba mulierem fuisse affirmat. Quomodo hoc probat? Ait: *Respondit enim Christus: Quin potius beati qui audiunt verbum Dei.* Primum impostor iste verbum Dei corrumpit. Non enim dixit Christus. *Quin potius*, sed: *Quinimo:* quod etiam verbum in sua translatione apud Lucam retinuit Caluinus: & Beza vertit: *Imò verò:* vbi nulla est comparatio aut auxesis (quasi μᾶλλον δὲ Lucas scripsisset) sed simplex adiectio: quam vox Græca μενοῦνγε manifestè insinuat. vult enim dicere Christus. Non solum beatus venter qui me portauit, sed & reuera beati illi sunt, qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud. Tu me matremque meam beatam prædicas.

Caluinus textum corrumpit

dicas.

dicas. Sed hæc prædicatio huius temporis ac loci non est: Ego illos beatos prædico, qui verbum Dei audiunt & custodiunt. Impius tamen Caluinus textum corrumpens, pro *Quinimò* legit, *Quin potius*, pro simplici assertione nō præcedenti sermoni aduersatiua, aut quæ præcedentem corrigeret, sed alterius sermonis affirmatiua, ponit comparationem: quasi diceret Christus magis beatos aut magis honorandos esse qui custodiunt auditum Dei verbū, quam vel ipse, vel mater eius. Hæc enim mulier non matrem tantū Christi, sed & ipsum Christū laudare voluit, imò magis Christū quam matrem; quia propter Christū laudat matrem; propter filium laudat vterum; laudat vbera vnumquodque autem propter quid & illud magis.

Non est quidem negādum, magis beatā, id est, in causa salutis adipiscendæ magis Do gratam esse personam illam quæ Dei uerbum custodit, quam quæ carnalem habet quantumuis intimam cum Christo affinitatem, quia illa beatitudo essentialis quædam perfectio & rectitudo, & iustitia est ad salutem conferens: Intima autem cum Christo secundum carnem coniunctio, res quidem summæ est dignitatis & honoris, non autem summæ virtutis aut perfectionis, aut quæ ad salutem ex se conferat. Et hoc sensu verissimè August. dixit: *Beatior Maria percipiendo fidem Christi, quàm concipiendo carnē Christi.* Imō quod adiicere non uetetur, *materna propinquitas nihil Maria profuisset*, scilicet ad salutem & iustitiam coram Deo; *nisi fælicius Christum corde quàm carne gestasset*. Sanè fælicius ad salutis quæstionē, & ad essentialem perfectionē quod attinet. Sed non fœlicius, ad honoris & dignitatis quæstionem quod spectat. Ad dignitatem quippe & excellentiam incomparabilem B. Virginis hoc imprimis spectasse, quod mater filij Dei fuerit, iam ex diuinis Scripturis perspicuē demonstrauimus. Tametsi igitur in his Christi verbis aliqua correctio esset & comparatio, vt illud: *Quinimò*, significaret, *quin potius beati*, id est, magis beati sunt *qui custodiunt Dei verbum*, tamen nec illa correctio alteram matris Christi beatitudinem negaret, quod in utero Christum gestasset (non enim quia illud melius, propterea hoc non bonum est) nec illa comparatio dignitati

Verbi Dei custodia facit magis perfectum; sed non magis honoratum.

In lib. de S. Virgin. ca. 3.

& excellentiæ Beatissimæ Virginis aliquid detraheret, sed alterius generis beatitudinem (vt iam explicatum est) commendaret.

1.Reg. 20. 3. Sanè in alia Scriptura, vbi Dauid amico suo Ionathæ dicit: *Quinimò viuit Dominus, & viuit anima tua, quia vno tantum gradu ego, morsque diuidimur:* illud: *Quinimò*, nihil nisi constantem asseuerationem significat. Quare Vatablus linguæ sãctæ peritissimus, illud: *Quinimò*, vertit, *& profectò:* Cæterum vtcunque se hæc res habeat, Beatam Virginem Mariam hoc ipso, quod Christum in vtero gestauit, & mater Domini nostri esset, summo honore ac veneratione singulari prosequendam esse, summæque dignitatis & excellentiæ habendam esse non solum ex Scripturis iam allegatis, sed præterea ex sapientissimorum Patrum elogijs manifestè constat, quæ in altera parte huius Promptuarij (iuxta editionem Antuerpianam) bono numero congessimus: quæ idcirco hoc loco non repetimus. In festo Visitat. B. Virg.

Illud vnum hoc loco annotabimus, Beatissimam hanc Virginem ex eo quod mater Christi fuit, hac maximè ex causa maximo honore dignam prædicari, quia vt talis mater esset, & tanto filio concipiendo ac pariendo idonea maxima gratiarum vbertate donata, maxima totius vitæ puritate imbuta, & ad altissimum perfectionis gradum euecta fuerit: quum dubitari nequeat, Deum qui ad tam excellentem finem illã ordinauerat, media quoque suppeditasse, quæ ad talem finem vllo modò desiderari possent. Quare quum matrem Christi veneramur, & beatam esse prędicamus, quę filium Dei in vtero gestauit, illam cum vniuersa illa perfectione tantæ matri collata cõsideramus, & non vt vulgarem matrem, quæ carne tantum gestarit, ad quod gestandum magis idonea non esset, quam quæuis alia mulier. Quibus ita explicatis, Caluini hoc loco cauillationes quam inanes ac futiles, addo etiã impiè fuerint, satis perspicuum euasit.

Sed operæpretium erit, & ad pietatem Catholicam in Beatissimæ Virginis debita veneratione fortius asserendam ac defendendam accommodatum, ea etiam in
Luc. 11. hunc locum conferre, quæ ad ipsum B. Lucæ Euange-
lium

lium hac de re impius iterum Caluinus disputat. Nihil enim certè illo impostore audacius, sed nihil ẽt ineptius, quum attentè excutiuntur quæ scribit. Ad eadem apud Lucam verba: *Beatus venter qui te portauit,* &c. hũc in modum disputat: *Hoc in loco extollere voluit mulier Christi excellentiam. Non enim Mariam respexit, quam fortè nunquã viderat. Sed hoc non parum amplificat Christi gloriam, quod vterum in quo gestatus est, nobilitet ac beatum reddat.* Glossam hanc excogitauit Caluinus, vt plenius Catholicos argueret, qui hanc Euangelij partem in honorem Beatæ Virginis & decantare & proferre solent. Cæterum dum id facit, semetipsum maxima absurditate inuoluit, & manifestæ impietatis conuincit. Si enim his verbis Christi excellentiam extollere mulier voluit, non respiciẽdo matrem eius, sequetur iuxta Caluinum, ipso Christo magis beatos esse, *qui audiunt verbũ Dei, & custodiunt illud.* Vult enim illud: *Quinimò,* tantundem valere, ac *Quin potius,* vt iã audiuimus: & hoc rursum in loco *correctionem esse* vult, *& obliquam reprehensionem,* qua mulieris imprudentia à Christo taxatur. Aut ergo vox illa, *Quinimò,* correctio nõ est, aut qui verbum Dei custodiunt ipso Christo meliores sunt. Ab hac vel absurditate vel impietate expediat Caluinum quicunq; hodie potest Caluinista. Pergit Caluinus, & quia ad matrem quoq; Christi hæc mulieris verba referri necessarium videbat, homo leuis & qui certi nihil quod dicat habet, subiungit: *Neq; etiam negari potest quin Deus Mariam filio suo matrẽ eligens ac destinans, summo eam honore dignatus sit.* Vide iam vt sibi ipsi contradicat. Si enim Deus ipse Mariam summo honore dignatus est, hoc ipso, quod filio suo eam matrem elegerit, quare Catholicorum pietatem, qui summo honore matrẽ Christi, quia mater eius est prosequuntur *ridiculam superstitionẽ* (vt supra vidimus.) vocauit? An ridicula superstitio est, illã summo honore afficere, q̃ Deus ipse summo honore dignatus est? Hęc igit̃ alia eius ineptia est, suiq; cõtradictio.

Caluinus homo audax, sed ineptus.

Caluin ianæ expositionis absurditas.

Caluinus sibi contradicit.

Addit Caluinus: *Christi tamen responsum adeo verbis muliercula non subscribit, vt potius contineat obliquam eius reprehensionem. Imò, inquit, Beati qui audiunt verbum Dei. Videmus vt ferè pro nihilo ducat Christus, quod vnum extule*

rat mulier. Vide iterum quàm parum sibi cohærentia scribat. Si mulier hic à Christo oblique reprahenditur, & ferè pro nihilo ducit Christus, quod vnum illa in Mariam extulerat, sequitur necessariò aut falsũ esse quod prius dixit, hanc mulierem in his uerbis Mariam non respexisse, quam fortè nunquam viderat; aut ideo reprehensam mulierem fuisse, quia Christi excellentiam hac voce extollere voluit. Deinde si transit nunc à Christo ad Mariam, & quod prius dixerat, retractat Caluinus, quomodo rursum cum eo quod posterius dixit, ista cohærebunt? videlicet, *negari non posse, quin Deus Mariam filio suo matrem eligens, summo eam honore dignatus sit?* Quomodo enim reprehendi potuit mulier Mariam hoc nomine & hoc respectu extollens, quo nomine & quo respectu summo illam honore Deus dignatus est? Sed Caluinus vt Ecclesiã reprehẽdat, quę ad Beatę Marię laudem hæc uerba prolata fuisse iudicat, de Christo non de matre eius illa mulierem dixisse affirmat. Mox tamen ut ipsam mulierem à Christo reprehensam probet, quam non fuisse reprehensam Patres citati docẽt, ad B. Mariæ laudẽ hęc dixisse mulierem ait. Ita dum undique Ecclesiæ sensus reprehensioni incumbit, sibi ipsi uarie contradicit.

Alia Caluini contradictio.

Caluini ignorantia.

Sed pergit adhuc inculpanda hac muliere, & ait. *Et certè quod pręcipuum putabat Marię esse decus, alijs gratijs longè inferius erat*. Illud ex mulieris huius uerbis probari non potest, quod præcipuum Mariæ decus esse putauerit, Christum in utero gestasse: si *præcipuum decus* pro summa perfectione accipias, ut Caluinus hic accipit. Subiungit enim: *Maioris enim præstantiæ fuit, regenitam esse Christi spiritu, quam Christi carnem vtero suo concipere: Christum habere spiritualiter in se viuentem, quam eum vberibus lactare*. Hæc omnia quoad præstantiam & perfectionem inhærentem uera sunt, ut ante explicauimus: nec quicquam obstat quo minus idem hæc mulier senserit. Saltem eius uerba hoc non negant, sed beatam, id est, fœlicem, magnoque honore dignam eam pronunciat, quod Christum in utero gestarit: de alterius generis præstantia nihil dicens. Sed Caluinus ista nesciens distinguere subiungit. *Denique summa Sancta Vir-*

ta Virginis & fœlicitas & gloria in ea sita fuit filij sui membrum esse, ut eam cælestis pater inter nouas creaturas c.nseret. Hic toto cœlo errat Caluinus, non distinguens inter gloriam seu fœlicitatem, quæ extrinsecum quid est, & in ipsis malis residere potest, & ueram hominis præstantiam, de qua antea loquutus est, seu perfectionem inhærentem. Summa gloria, summus honor, summa dignitas & propria Beatæ Virginis erat, quod filij Dei mater esset, in qua dignitate & gloria nulla illi mortalis creatura comparari potest. Alia præstantia & perfectio ex diuini Spiritus donis & gratijs illi inhærentibus alterius generis est, & cum aliis Sanctis omnibus, tametsi non eodem excellentiæ gradu communis. Sicut de hac illa mulier nihil dixit, ita nihil tunc dicere necesse habuit. Illud prædicauit, quod uera laude & summo honore in alio genere dignum erat. Principum uirorum maior est gloria, quàm priuatorum, sed non semper maior præstantia, uirtus, perfectio. Illo nomine iure honorantur illi, hoc nomine coram Deo meliores sunt isti. Nonne dii in Scripturis uocantur, qui suo imperio tyrannice abutebantur? *Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos dijudicat. Vsquequo iudicatis iniquitatem, & facies peccatorum sumitis?* Frustra ergo hactenus Caluinus hæc mulieris uerba de collaudata B. Maria intellecta, exagitauit. Frustra etiam & insulse postea concludit. *Mirus uero Papatus stupor, quod in Maria honorem cantillant, hæc uerba, quibus tam disertè refellitur eorum superstitio.* Quàm disertè & dextere Caluinus hoc ostenderit, & quanto stupore Ecclesiam stuporis arguerit, ex iis quæ diximus, satis luculenter apparet. Homo uarius & uersipellis, *& qui duplici graditur uia* (quod abominatur Scriptura) super huius diei Euangelium, ad textum D. Ioannis, quem tractamus, studiosè affirmat mulieris huius uerba B. Mariam respicere, & in eius honorem prolata esse, *idcoq; à Christo reprehensam fuisse, quod solùm sanguinis honorem in ea extulerit.* Nunc uerò textum D. Lucę enarrans, eadem mulieris uerba non Beatam Virginem, sed Christum repexisse affirmat, & nunc in conclusione stuporem Ecclesiæ obiectat, quod in Beatę Virginis honorem illa uerba de-

Psal. 82.

Caluin. Ecclesiam stuporis arguit maiori stupore.

Eccli. 2.

ba decantat. Ita dum Ecclesiæ stuporem obiicit rebellis spurius, ipsemet maiori stupore sibiipsi contradicit. Nam hæc verba de Beatæ Virginis honore intellecta, ad præcipuam Beatissimæ matris Dei gloriam pertinere ita perspicue ex diuinis Scripturis ostendimus, vt mirus sit Caluini stupor, qui illud non aduerterit. Cæterum ita modis omnibus obstupefieri eum decuit, qui pro sua libidine sacrum Dei verbum data opera profanat.

Caluini calũnia mendax. Addit tandem & aliam accusationem. *In agendis verò gratijs muliercula vocem detorquẽt omissa correctione: Quinimò, Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.* Primum mentitur in agendis gratijs nos huius mulieris verba vsurpare. Illa enim verba, de quibus loquitur, *Beata viscera Mariæ Virginis, quæ portauerunt æterni Patris filium*, multò plus dicunt, quàm hæc mulier dixit, vt supra annotatum est, & potius ex aliquo Patrum desumpta videntur quàm ex huius mulieris verbis. Deinde etsi ad horũ verborum quæ clamauit mulier, imitationem, in agendis gratijs illa benedictio usurpetur, quæ tamen sequuntur, absque vllo piaculo omittuntur. Nam neq; præcedentium correctionem illa sequentia in se continent, vt iam ostensum est, neq; quicquam ad rem præsentem facit, vt in agendis gratijs, vbi Deum pro acceptis beneficijs benedicimus & laudamus, de audiendo & custodiendo verbo Dei Christi præceptum adijciatur. Christus inter concionandum illa verba dixit, & à concionatore verbi frequẽter illa dici & inculcari consueuit. Omnia suum tempus & locum habent. Interserit adhuc Caluinus hoc loco aliam disputationem, vt mulieris verba quasi de Christo pronuntiata, & ad illum solum spectantia, à Christo reprehensa fuisse doceat. Sed hoc totum ad nihil aliud, quàm ad maiorem huius hominis vertiginem & sui contradictionem manifestius conuincendam, facit.

FERIA IIII. POST DOMINICAM Passionis.

I. *Ego vitam æternam do eis: & non peribunt in æternum: & non rapiet eas quisquam de manu mea.* Ioan. 10.

DOcus hęc verba Euangelica à corruptela & deprauatione hæretica vindicãdi, simulque certitudinem salutis nostrę, ex quibus causis pendeat, cõtra certitudinem, quam ponunt hæretici, salubriter explicandi. Colligit ex hoc loco Caluinus semel Christo per fidem incorporatos, à salute excidere nõ posse. *Incomparabilis* (inquit) *fructus hic fidei est, quod certos & securos esse nos iubet Christus, quum fide in suũ ouile sumus aggregati.* & paulo post. *Insignis locus quo docemur non minus certã esse electorum salutem, quam inuicta est Dei potentia.* Inter has duas Caluini propositiones magnum discrimen est. Posterior quippe propositio vera omninò est, & illa ipsa, quam Christus hic docet, *de ouibus suis*, id est, de electis suis loquens, *quæ audiunt vocem eius, & ille cognoscit eas, ipsę quoq; sequuntur eum.* Tales oues, tales electos nemo rapiet de manu Christi. Quia nimirum perpetuus eorũ custos, adiutor ac defensor Christus est. *Iustorum enim animæ in manu Dei sunt, & non tanget illos tormẽtũ. Visi sunt oculis insipientium mori, illi autem sunt in pace.* Habet quidem Diabolus varias nocendi artes, habet & mundus: Ab vna quidem parte tyrannos armatos, præfectos, iudices, tribunalia, carceres, catenas, virgas, secures, eculeos, exilia, mortes (quę oĩa & singula tormẽta experti sunt hodie sancti in persecutione Anglicana) & quicquid prętera cõstantibus animis terrorem solet immittere. Habet ab altera parte voluptates, honores, dignitates, & quicquid animos quãlibet incorruptos solet corrũpere. De qua mũdi corruptela ait quędam Scriptura: *ecce in pace amaritudo mea amarissima:* quod alibi latius exposuimus. Sed contra

In commen: ad huiũ locum.

Sap 3.

Esai 38

tra hæc omnia & alia quæcunque electorum saluti insidiantia, stat *turris fortissima nomen Domini*, & quod Christus hic dicit, *Nemo rapiet eas de manu mea*. Itaque posterior Caluini propositio verissima est, & præsenti Euangelio conformis.

Prouerb. 18.

Sed verò prior Caluini propositio nec cum Christi hoc loco verbis, nec cum tota Euãgelica doctrina aliquid commune habet. Nec Christus hic docet, nec ulla Scriptura affirmat, fidei hunc fructum esse, quod semel Christo per fidem aggregati certi ac securi esse iubeâtur. Imò vna illa Scriptura Apostolica manifestè contrarium docet, qua Paulus, gentiles credentes alloquens dicit: *Tu fide stas, noli altum sapere, sed time*. Si timere debet qui fide stat certè cum illa sua fide qua stat, securus & certus esse non potest. Quid enim securitati magis repugnat quàm timor? Sed quare timere debet? Audiamus Apost. *Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat:* idest, Si Deus populo Iudaico qui semel stetit, & propter carnalem propagationem de semine credentis Abrahæ, quædamq; fidei principia, & eloquia Dei apud illos deposita, in propinqua potentia ad firmiter standum, Christoq; venienti credendum erat (vt sapienter differit Augustinus) tamen propter incredulitatem non pepercit, vide ne & tibi vtcunq; iam *insertus in oliuam* es per fidem, *& socius radicis ac pinguedinis factus*, idest, omnis diuinæ gratiæ particeps, quę Christo per fidem incorporatis dari solet, propter tuam quoque incredulitatem, si in eam incideris, Deus quoque non parcat. *Si enim illi propter incredulitatem fracti sunt, tu qui iam fide stas, noli altum sapere*, noli tibi hoc nomine placere, noli alijs iacentibus insultare, *sed time*, idest, iterũ atque iterũ caue, ne & tu excidas à fide, ac propter incredulitatẽ frangaris. *Vide ergo* (ait Paulus hanc causam studiosissimè persequens) *bonitatem & seueritatem Dei: in eos quidem qui ceciderunt, seueritatem in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate; alioquin & tu excideris*. Quid clarius, quid disertius contra Caluini hoc loco paradoxũ, omniũq; hodie hæreticorũ communẽ cum eo in hac parte dementiã, dici aut disputari potuit? Dicit Calui: *Qui fide in Christi ouile aggregatus est certũ ac securum*

Certitudo gratiæ, quàm ponunt hęretici, Scripturis repugnat.

Rom. 11.

De Doctrin. Christ. lib. 3. cap. 6.

Caluin' Paulo cõtrarius.

securū esse iubet Christus. Dicit Paulus. *Qui fide stat* (quod plus est, quàm fide aggregatum esse) *timeat, ne & ille excidatur*. An Paulus Christo contrarius est? An facilius non est Caluinum mentiri, quam Paulum Christo contrarium esse?

Atqui Christus dicit de ouibus suis. *Nemo rapiet eas de manu mea*. Dicit hoc quidem Christus, sed de illis ouibus suis, quæ per electionem & prædestinationem æternam tales sunt: non de omnibus Christi ouibus, *qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis* recedunt, *qui fide stant*, & adhuc *à fide excidere possunt*. Sunt oues Christi ueri credentes, veri coram Deo iusti, & iustificati & sanctificati qui postea desinunt esse tales. Non credit quidem hoc Caluinus, & quia certitudinem gratiæ & salutis, quæ ex fide talis sit, ponere vult, talis autem certitudo constare nobis in hac vita non potest, nisi ex fide semel accepta constet (fides enim Caluiniana, & firma persuasio diuinæ beneuolentiæ ita concipi potest, ut de ea concepta constare uideatur) vult omninò hanc fidem semel acceptam excidere non posse, sed ex ea, eiusque beneficio certos ac securos nos esse debere. Sed contradicit illi Apostolus, qui iubet timere, & hoc ipsum timere, *ne & tu excidaris*, & propter hoc ipsum timere, quia fidem deserere aut abijcere potest. Ait enim: *Si permanseris in bonitate*. Ex quo uerbo duo sequuntur. Primum quod bonus erat, cui loquitur, deinde quod ab ea bonitate excidere potuit. Neque enim permanet in bonitate, nisi qui prius bonus fuit: neque dici alicui, nisi admodum ridicule potest, *si permanseris*, qui indubitate permanebit, aut qui cadere omninò non potest. An dici iam sanctis in cœlo regnantibus, nisi admodum ridicule potest, videte in uobis bonitatem Dei, si permanseritis in bonitate, alioquin & uos excidemini? Caluinus enim, & tota secta Caluiniana tantam in illis, qui semel fidem acceperunt, salutis certitudinem ponunt, vt de ea accepta nunquam excidere queant, non magis sane quam beati in cœlo de accepta beatitudine. Volunt enim hanc certitudinem de fide esse. Fidei vero tanta certitudo est, ut non solum falsum illi

Luc 8.
Rom. 11.
Iusti possunt à iustitia excidere.

non subsit, sed nec subesse possit: non solum non fallat, sed nec fallere queat: ideoque de quo ex fide certi sumus, tam certi & securi de eo sumus, quam de sua beatitudine beati in cœlo. Hoc suum insanum paradoxum Caluinus, quod in Institutione sua longa disputatione stabilire conatur (quam olim ex parte refutauimus) ex his Christi verbis confirmare voluit: *Oues meas nemo rapiet de manu mea*. quæ verba de solis electis intelligenda sunt, non de quibuscunque & omnibus Christi ouibus: inter quas multæ sunt, quæ ex propria incredulitate, excidentes à prima fide, in qua stabant, rapi se à diabolo passæ sunt, vt iam ex Apostolo ostendimus.

De Iustific. lib. x. ca. 24. & seqq.

Oues electæ vnde constare possunt.

Qui autem oues electæ sunt, qui non sint, non ex fide semel accepta iudicari debere, sed ex fidei perseuerantia constare oportere tum Apostolus in verbis citatis, tum Christus aperte docuit, dicens: *Qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit*. Hæc autem perseuerantia vsque ad cursum consummatum omnes latet, tam electos quàm reprobos. Propter hoc dicitur: *Qui se existimat stare, videat ne cadat*. Propter hoc ait etiam ipsis electis Apostolus. *Cum timore & tremore salutem vestram operamini*. Quis enim dubitat quin inter Philippenses, ad quos scribit, aliqui electi fuerint? Propter hoc rursum ad Hebræos idem ait Apostolus. *Timeamus ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem eius, existimetur aliquis ex nobis deesse*. Hortatur ne quum Iudæi per incredulitatem perierint in deserto, nec in terram promissionis introire potuerint, vt nos quoque timeamus & solliciti simus, (quod Caluinianæ securitati ex diametro contrarium est) *ne relicta*, id est, neglecta & obliuioni tradita vitæ cælestis promissione, *existimetur* aliquis deesse, id est, ita se gerat, vt uideatur defecre aut defecturus in via. Hanc enim ob causam dixit Beatus Petrus eodem spiritu quo Paulus. *Cui presto non sunt hæc*, id est, qui cum fide & cognitione Christi varias illas virtutes non habet, quas ibi enumerauerat, *cæcus est, & manu tentans*, id est, verè adhuc Christum nescit, sed incerta & vaga seu mundi seu carnis desidе-

Math. 24.

1. Cor. 10.

Philipp. 2.

Hebr. 4.

Electionis argumentum nõ fides sed perseuerantia.

2. Petr. 1.

sideria ambulans, *obliuionem accipiens purgationis veterum suorum delictorum*, id est, accepti in baptismo beneficij, & hæreditatis cœlestis, in quam ibi adoptatus fuit, penitus oblitus. *Quapropter fratres magis satagite*, id est, in hoc imprimis & diligenter incumbite, *vt per bona opera* fidei & vocationi vestræ adiuncta, *certam vestram vocationem & electionem faciatis*, id est, uobis ipsis & alijs quasi certum & firmum appareat, vos à Deo ad fidem vocatos, & ad gloriam electos esse. Nam & *inter multos verè vocatos pauci electi*, & ipsa aliquando vocatio non nisi ficta & hypocritica fuit. Sed bonorum operum studium fidei adiunctum vtrique certitudinem adfert; studium inquam perseueranter adhibitum, vt aliæ Scripturæ docent. De qua perseuerantia quum nemo adhuc in cursu suo certus ac securus esse possit, impie affirmant hæretici, solius fidei hunc fructum esse, ut illa nos certos ac securos reddat, vt hic Caluinus affirmat. Matth 20.

Subiungit enim paulo post, non tam contra Catholicos hodie, quàm contra doctrinam Apostolicam iam prolatam, & ait. *Hinc etiam colligimus, quàm insana sit Papistarum fiducia, quæ in liberum arbitrium, in virtutem propriam & operum merita recumbit*. Vocat nefarius impostor *liberum arbitrium & virtutem propriam*, quæ nec liberi arbitrij solius, nec virtutis propriæ opera, sed liberi arbitrij diuina gratia adiuti, & virtutis non humanæ, sed diuinæ opera sunt. Talia bona opera, & talium operum merita ponunt Catholici, nec tamen sic ponunt, vt *in illa recumbant*, quod iterum impostor mendax affirmat, sed vt iuxta Diuum Petrum *per bona opera certam suam vocationem & electionem faciant*. Non confidunt in meritis Catholici, sed *in Domino confidunt*, qui *operatur in illis, & velle & operari pro bona ipsius voluntate*, sanctoque beneplacito. Insaniam illam fiduciam, qua in solam fidem recumbit Caluinus, & quam ex hoc Euangelio, ueluti ex dulci flore venenum, haurire voluit, Scripturæ à nobis citatæ luculenter refutarunt.

Caluini criminatio mendax.

2. Petr. 1.

Philip. 1.

Imò si rectè aduertimus, in hoc quoque Euangelio

lio Christus illam refutat. Ait enim de ouibus suis: *Oues meæ vocem meam audiunt, & ego cognosco eas, & sequuntur me.* Audire Christum hoc loco, est ei credere & obedire. Alioqui audiebant illi externo auditu, qui oues eius non erant. Has oues cognoscit Christus, id est, amat, & gratas habet. Istæ quoque oues *sequuntur Christum*, id est, mandatis eius obediunt, *Qui enim sequitur me* (ait alibi Christus) *non ambulat in tenebris*, id est, non facit opera tenebrarum, quæ sunt opera Diaboli principis tenebrarum. Aliud enim est, esse in tenebris, quod illorum est, qui DEVM ignorant, & fide recta carent: Aliud ambulare in tenebris, quod operationem significat malam & impiam. *Qui enim male agit, odit lucem*, amat tenebras, & ambulat in tenebris. Qui autem oues Christi sunt, & sequuntur illum, tanquam *filij lucis ambulant in dilectione: fructus enim lucis est in omni bonitate, & iustitia, & ueritate. Abijciunt opera tenebrarum, & induuntur arma lucis, sicut in die honestè ambulantes.* Oues igitur Christi, & sequentes illum optime sciunt, non ex sola fide certos & securos de salute se esse posse, sed totius vitæ puritatem præterea esse amplectendam, vt *si cor eorum eos non reprehenderit, habeant fiduciam apud Deum.* Non satis habent fide fuisse aggregatos ad CHRISTVM, vt securi sint de salute, sed ad tantam fiduciam concipiendam, sequi se Christum debere, opera tenebrarum fugere, cor irreprehensibile habere, *ambulare in iustificationibus Domini sine querela*, optime norunt. Neque ita tamen certos & securos de fide esse, sed fiduciam bona spe plenam concipere se posse ex Scripturis didicerunt. *Domus Christi sumus nos*, (ait Paulus) id est, ad Christi ouile pertinemus, *si fiduciam & gloriam spei vsque ad finem firmam retineamus.* Sed hęc fiducia & gloria spei in quo fundetur, paulo post aperit dicens. *Participes Christi effecti sumus, si tamen initium substantiæ eius usque ad finem firmum retineamus.* Neque uero hæc eo tantum dicta sunt, ut tanquam boni filij Deum Patrem non offendamus, nosq; non ingratos acceptis beneficijs demonstremus, per quam rimam clabi conatur Caluinus, sed præterea, ne Deum Patrem offen-

Ioan. 8.
Fides sola nō facit ouem Christi.
Ioan 3.
Ephes. 6.
Rom. 14.
1. Ioan. 3.
Luc. 1.
Heb. 3.
Instit lib. 3. ca. 2. nu. 26. Caluini rima occluditur.

offendentes à salute promissa vel etiam dari cœpta excidamus. Quod his verbis D. Petrus docet: *Si patrem inuocatis Deum qui sine acceptione personarum iudicat secundum vniuscuiuscunque opus, in timore incolatus vestri tempore conuersamini.* Docet Deum Patrem non secus filios castigare quam seruos & à prima vocatione relapsos sine acceptione personarum iudicare, ideoque cum timore diuini iudicij in hac peregrinatione nostra viuendum esse. Hæc omnia fiduciam Caluinianam, quam ex hoc Euangelio stabilire voluit penitus subuertunt. 1. Pet. 1.

Et videte quàm hæc Caluiniana doctrina scelerata & impia est. Theodorus Beza Caluini Geneuæ successor, in sua fidei confessione, quam vocat, ita scribit. Affirmo *eum qui vel semel tota sua vita senserit certum veræ fidei testimonium securum esse debere de ea non modo permanente, sed etiam permansura ad finem vsque, tum quoque quum ea tempora inciderint, quibus abesse penitus veræ fidei testimonium videatur.* Hæc ille. Veræ fidei testimonium vocat, bona opera sanctificationis nostræ per Spiritum S. effectus. Hoc testimonium penitus abesse censet, quando in horrenda peccata incidũt electi, sicut Dauid adulterium atque homicidium perpetrans, ac Petrus Christum negans, quos pro exemplo in medium adfert, & ait *illos quũ sic fœdissimè lapsi essent, incubuisse ueluti anchoræ illi testimonio quod Spiritus S. testabatur ipsorum Spiritui: eos nimirum quamuis fœdissimè lapsos, tamen in numero filiorum Dei censeri, ac proinde remissa esse illis peccata.* Hæc ille ibidem. Hæc est ergo fides & fiducia Caluiniana. Vt certus & securus sis te ouem esse Christi, & ex numero electorum, quos nemo rapiet de manu eius, satis esse si semel in tota vita veræ fidei testimonium, videlicet bonum aliquod opus & sanctificationis effectum in teipso sentias. Talis enim vera fides qua sola iustificaris, ad finem vsque permanebit, etiam tum quando fœdissime lapsus fueris. Adhuc enim testabitur tuo spiritui Spiritus Sanctus, quia semel hoc te statuis est, te esse filium Dei, & proinde remissa tibi esse peccata. An vlla esse potest magis epicurea, magis impia & athea sententia quàm hæc est? Si enim vel semel in tota vita cum recta in Christum fide, eiusque

Ca. 4. sect. 26

Certitudo heretica quàm scelerata & flagitiosa.

pro te beneficia ac promissiones suauiter recolens, aliquod opus bonum ac sanctum præstiteris, puta semel orationem Dominicam deuotè recitaueris, aut vnam pauperi eleemosynam propter amorem Christi erogaueris, omnia tibi salua ac tuta sunt, nec nisi salua esse possunt. Tametsi cum Dauide adulteres, aut cum Petro Christum neges, aut cum Beza Candidam simul & Andebertulum in tuo sinu foueas, certus es de salute, & certus es de remissis tibi peccatis: certus es te esse filium Dei, & hoc Spiritus Sanctus tuo spiritui testatur. Te adulterum Spiritus Sanct. filium Dei esse dicit. Nec gemitus Dauidis, nec lachrymæ Petri necessariæ tibi sunt. Semel fuisti filius Dei per fidem & Spiritum sanctificantem. Dubitare non debes quin huiusmodi semper permaneas etiam fœdissimè lapsus. Hoc certè iam non mysterium iniquitatis est, sed voces illius sunt, qui hoc mysterium operatur, qui *homo peccati & filius perditionis* ab Apostolo vocatur, voces Antichristi sunt. Quid enim ille homo peccati ad peccati regnum stabiliendum aptius & accommodatius adferre poterit, quam hæc doctrina adfert? Quid filius ille perditionis ad perdendas animas efficacius proferet, quam quod iste Caluinista protulit? Bellis tamen, vt sibi videtur, similibus doctrinæ suæ turpitudinem fucare, & imprudentis lectoris oculos perstringere conatur: *Qui colligunt* (inquit) *falsam esse fidem nostram, quia certo tempore eius effecta non apparent, perinde argumentantur, ac si quis colligeret nullum esse verum ignem vbicunque nulla flamma collucet, vel hyeme non viuere arbores, quoniam nec folia, nec fructus edunt.* Atqui non hic agitur de effectis fidei aliquando non apparentibus, sed de effectibus veræ fidei, in sensu Bezæ, id est fidei cum vitæ sanctitate coniunctæ planè contrarijs; eamque penitus tollentibus ignis ardere potest sine flamma, sed non ardet extinctus. Arbor in hyeme viuit sine folijs, & fructu, sed non viueret si stirpitus euulsa iaceret. Adulter, homicida, abnegans fidem, dum hos actus exercet, Spiritum Sanctum in se penitus extinxit: *Neque enim habitat in corpore subdito peccatis:* est arbor radicitus euulsa, quia *charitatem non habens*, quæ radix salutis est, apud Deum *nihil est*, dicente Apost.

Doctrina Bezana è schola Caluiniana.

2. Thess. 2.

Vbi suprà.

Epicureæ doctrinę quam tradit Beza argumenta.

Sapient. 1.

Si

Si charitatem non habuero nihil sum. Deinde non de momentaneo bonorum operum defectu, aut etiam in graue crimen prolapsu hic agitur, sed de perpetua (vnico tantum per totam vitam excepto pietatis actu) flagitiosæ vitæ impuritate. Cum illa enim stare salutem posse ac certò stare Beza vult. Alia adhibet similia non minus inepta vel insana potius. Nam post illa fœdissima verba, primo loco à me citata, subiungit: *Neque enim infans recens natus idcirco non est preditus anima rationis particepe, quod nullum eius vsum experiatur, neque ebrium hominem dicimus ratione & intelligentia spoliatum, etiam si neque mens neq; pes in eo officium facit: neq; vitalis omnis facultas eum deserunt, qui est ad tempus mortuo quàm viuo similior.* Hæc ille, quasi de eo fideli ageretur, qui ab opere bono interdum cessaret, nullum interea crimen perpetrans: in quem tamen nec ista similia per omnia quadrarent, quod latius hic explicare extra propositum esset. Atqui Beza suum electum fidelem, qui semel tantum in vita veræ fidei testimonium in se senserit, nec vt infantem sine vsu rationis fingit, nec vt hominem ebrium ponit, qui ad tempus nescit, quid faciat, nec vt aliquem qui apoplexia tactus mortuo similior quàm viuo ad tempus appareat describit, (nec enim in tota vita tanto stupore suos electos affici dicere volet) sed in suo fideli & electo ponit fœdissimos lapsus, quales Dauid & Petrus perpetrarunt, qui bene vigiles suique compotes ea commiserunt, & quales tota vita homines scelerati cõmittunt, nec veluti ebrij, nec veluti infantes, nec veluti mortui, sed ad actiones impias, quas proferunt vigilantissimi, astuti, seduli, uiuaces, nec in eis ad tempus, sed per totam vitam (unico excepto pietatis actu) persistere ponit.

1. Cor. 13.

Nempe uolunt Caluinistæ electi Dei, quum eos rapere, furari, sacrilegia, rapinas committere uidemus, quum scortari, inebriari, occidere, mentiri, fallere, omnem denique siue in Deum impietatem, siue in homines iniustitiam exercere cernimus, vt toto illo tempore eos pro filijs Dei iustis & sanctis coram Deo nihilominus habeamus, ea uerò quæ perpetrant, quasi somno cuidam & ecstasi, qua correpti interea sunt, tribua-

Caluinistæ quales filij Dei esse volunt.

mus. Lepidi homines dum opera diaboli faciunt, filij Dei esse volunt.

Beza vbi suprà.

Vnum adhuc simile profert Beza, quod dissimulandum non est: *Sciant*(inquit) *isti qui hanc doctrinam oppugnant, quasi aditum patefaciat ad peccandi licentiam, se non aliter id colligere, quàm si dicerent homines instrui ad abstinendum à cibo & potu, vel ad otium institui, quum certum esse ac præfixum vitæ nostræ terminum affirmamus, qui præteriri non poterit.* At verò quàm ista collectio alteri sit dissimilis, statim apparebit. Qui dicit certum esse cuique vitæ suæ terminum à Deo præstitutum, non docet eum a cibo & potu abstinere, quia media illa nota & necessaria quum hoc dicit non tollit. Imò quia terminus cuique talis vitæ est, nec sine cibo & potu transigi vita potest, certum & indubitatum est, eum qui vitæ terminum præscripsit, pariter facturum vt vsque ad illum terminum alimentum victuro non deficiat. Sic dicunt sanè Catholici omnes saluandos, ad ipsam salutem ab ipso Deo infallibiliter prædestinari. Sed dum hoc dicunt, pariter docent huius diuinæ prædestinationis effectum, non solum vitam æternam, sed ipsa quoque media esse, quibus ad eam peruenitur: Nempe fidem, chariatem, aliaque pietatis opera, sine quibus vita æterna adultis & operandi tempus habentibus non datur. Docent quoque impios in impietate finaliter perseuerantes de numero huiusmodi prædestinatorum esse non posse. Et ad hanc quidem sanam & orthodoxam doctrinam similitudo à Beza allata optime quadrat: neque ad peccandi licentiam illa aditum patefacit, sed totius pietatis ac sanctitatis necessitatem in omnibus prædestinatis ponit. At verò Bezana doctrina à simili proposito longissimè abest: & vt in eadem materia maneamus, hæc eius recta & genuina similitudo est. Quemadmodum qui alicui diceret, Charissime, vitæ tuæ terminus à Deo præscriptus est, qui præteriri non poterit. Quare siue cibo & potu continuo vtaris, siue non vtaris (modò semel in vita illis vsus fueris) ad illum vitæ terminum certissimè peruenies, iste haud dubiè eum ab abstinentia cibi & potus reuocasse, & interitus corporis qui inde necessariò sequeretur causa fuisse, meritò

Epicuream suam doctrinam quo fuco honestat Beza.

indica-

iudicaretur; sic omnino Theodor. Beza & tota Schola Caluiniana, quæ sic Christianum alloquitur, dilecte frater si vel semel in tota vita tua senseris te vita gratiæ viuere,& vere fidei testimonium habere,opera videlicet bona & sanctificationis tuæ fructus, certus sis & securus te illam fidem perpetuò habituram vsque ad finem vitæ, ideoque saluandum, vtcunque illius fidei fructus & testimonia per reliquam vitam non appareant, per hanc impiam doctrinam ad peccandi licentiam aditum patefaciunt, & electorum suorum peccata nihil illis ad salutem obesse, quia vel statim remittuntur, vel non nisi quasi dormientes illa perpetrarunt, impiè docent: ideoque illis qui hanc eorum doctrinam amplectuntur, æternæ perditionis causam dedisse meritò censendi sunt.

Et ad hoc quidem certissimum æternæ perditionis præcipitium Caluiniana & Bezana præsumptio necessariò trahit. Cuius tamen apertam temeritatem, ipsius Caluini alia disputatio manifestam facit. Disputans ille contra fiduciam specialis auxilij diuini, in his qui castitatem vouent (quos ideo ait temere vouere, quia de dono illo certi & securi esse non possunt) sic scribit: *Non est quod causentur se non nisi gratia Dei fretos votum hoc nuncupare. Quum enim Deus non omnibus dare pronuntiet.* Instit. lib. 4. ca. 13 nu. 17. (hoc enim ex eo consequi putat, quod Christus dixit: *Non omnes capiunt verbum hoc*) *fiduciam specialis doni concipere nostrum non est*. Atqui eodem modo multoque verius contra hanc certitudinem peculiaris electionis,quam statuit Caluinus, nos arguimus. Non est quod causetur Caluinus,Beza,aut alius quiuis illorum pessimo fermento deprauatus,se non nisi diuinæ beneuolentiæ promissionibus fretos, *indubitatam salutis expectationem præsumere* (sunt verba Caluini) & hanc *electionis suæ particularis certitudinem audacter sibi vendicare*, vt Beza loquitur. Quum enim diserte dixerit Christus, *non omnes vocatos esse electos*, nec omnes *ingredi angustam portam quæ ducit ad vitam*, imò contra *paucos tales esse*, hanc indubitatam salutis expectationem præsumere, aut hanc particularis electionis fiduciam animo concipere, nec concipere tantum,

Caluinus à seipso refutatur.

Instit. lib. 3. cap. 2. nu. 16.

Matth. 20.

Matth. 7.

r 3 sed

sed & firmissimè sibi persuadere, profecto multo minus nostrum est. Hæc, ut dixi, Caluini disputatio, certitudinem hanc, quam ponit manifestè subuertit.

Castitatis donum non. vanè præsumitur.

Est tamen longè alia ratio in concipiendo fiduciam doni castitatis, quam in præsumendo donum electionis particularis. Ratio enim cur omnes non capiunt donum castitatis, ex bona parte in nobis ipsis est, quia nolumus hoc donum habere non audimus Dominum precibus, ut illud nobis largiatur, non alia media adhibemus, quibus illud uel impetrari, uel conseruari potest, ut ad illa Christi uerba alibi contra Caluinum disputauimus. Ratio cur non omnes electi sunt, in solo Deo est, qui pro suo beneplacito elegit quos ipse uoluit ante constitutionem mundi, nec in nostra potestate ullo modo est, ut de numero electorum simus, si ex eo numero in diuina electione non sumus: tametsi ut inter electos eius deputemur, & cum electis ab eo coronemur, nostrum omnino sit omnem operam legitimè certando dare, *& nostram electionem per bona opera certam facere*, certam dico non Deo, sed nobis: quia certum ex diuinis Scripturis est eos qui *mala agunt regnum Dei non possidere. & nisi qui legitimè certauerit neminem coronari*. Quæ tamen tota certitudo nostra, spei est, non fidei: *Gloriamur in spe gloriæ filiorum* Dei: quæ gloriatio tunc firma & certa est, quando id quod sequitur in nobis locum habet; *Non solum autem, sed & gloriamur in tribulationibus. Si enim compatimur & conglorificabimur*. Sed nullas conditiones admittunt hæretici. Certi & securi esse uolunt. Non est illis satis anchoram spei firmam tenere, quàm Deus proposuit timentibus eum. Nouos sibi certitudinis fidei funes fabricauere: sed quibus suffocantur, non sustentantur, & qui laquens ad ruinam sint, non solatia ad salutem. Diuinæ electionis certitudinem & nullam esse in hac uita, & optimis ex causis nullam esse debere, sapienter docet his uerbis Sanctus Augustinus: *Quis ex multitudine fidelium, quamdiu in hac mortalitate viuitur, in numero prædestinatorum se esse præsumat? quia id occultari opus est in hoc loco, vbi sic cauenda est elatio, vt etiam per Satanæ angelum ne extolleretur tantus colaphizaretur Apostolus. Hinc & Apostolus dicebatur, Si manseritis*

Margin notes: 1. Pet. 1. — Galat. 5. — Rom. 5. — Rom. 8. — Salutis conditiones nullas admittũt hæretici. — De Correpť. & grat. c. 13. — Electionis certitudo in hac vita nulla.

ſteritis in me, dicente illo, qui vtique illos ſciebat eſſe mãſuros. Et per Prophetam. Si volueritis & audieritis me, cum ſciret ipſe in quibus operaretur & velle. Et ſimilia multa dicuntur propter huius vtilitatem ſecreti, ne fortè quis extollatur, ſed omnes etiam qui bene currunt timeant, dum occultum eſt qui perueniant. Propter huius ergo vtilitatem ſecreti credendum eſt quoſdam de filijs perditionis, non accepto dono perſeuerandi vſque ad finem in fide quæ per dilectionem operatur, incipere viuere, & aliquandiu fideliter ac iuſtè viuere, & poſteà cadere, neque de hac vita priuſquam hoc eis cõtingat auferri. Quorum ſi nemini contigiſſet, tam diu haberent homines iſtũ ſaluberrimum timorem, quo vitium elationis opprimitur, donec ad Chriſti gratiam qua piè viuitur, peruenirent: deinceps iam ſecuri nũquam ſe ab illa caſuros. Quæ præſumptio in iſto tẽtationum loco non expedit, ubi tanta eſt infirmitas vt ſuperbiam poſſit generare ſecuritas. Hæc Auguſtinus. Quæ omnia contra Caluinianam præſumptionem plurimum ualent. Tametſi enim Caluiniana ſecuritas ſuperbiam non generat, de qua Auguſtinus loquitur, nempe de uitæ puritate & ſanctitate, quam Caluinus non requirit, tamen aliam ſuperbiam generat multo deteriorem, nempe qua præſumit homo totus impius ſe eſſe filiũ Dei propter ſolam fiduciam diuinæ beneuolentiæ. Si enim ad elationis uitium opprimendum neceſſarius eſt perpetuus timor, & peculiaris electionis ignoratio, quanto magis ad tam impiam præſumptionem opprimendam idem neceſſariũ erit? Si quos certo conſtabat Chriſto electos eſſe, eoſdem ad perſeuerantiam fidei & charitatis hortatur Chriſtus (hoc eſt enim manere in Chriſto) quanto magis quos ex nulla reuelatione conſtat electos eſſe, ſeipſos perpetuo hortari & ſollicite contendere debent ut maneãt in Chriſto, non fide tantum & fiducia, ſed charitate & faciendo uoluntatem eius? Sed contra hanc execrandam ſecuritatem & certitudinem electionis particularis, quam ex hoc Euangelio ſtabilire Caluinus uoluit, propter illa Chriſti uerba: *Nemo rapiet oues meas de manu mea*, quum alia innumera utiliter dici & adferri poſſent, his paucis contentus ero: tũ quia hæc pauca pro concione fortaſſe ſufficiẽt; tum quia de hoc argumento latius alibi diſputauimus. In opere. de Iuſtificat. lib. 9.

2. *Pater & ego vnum sumus.*

LOCVS vtilis populum fidelem admonendi, quàm impius seductor Caluinus fuerit, qui præter huius temporis hæreses ab eo studiosissimè defensas, etiam veteribus hæresibus ab ipsomet (saltem uerbotenus) damnatis fenestram aperiat, & hoc quidem in loco Arianæ

Caluinus hæresi Arianæ resuscitandæ fenestrã aperuit.

hæresi manifestè patrocinetur. Quum enim hæc verba *Pater & ego vnum sumus*, tum ex ipsa contextus consequentia, tum ex doctissimorum & vetustissimorum Patrum expositionibus, vnitatem substantiæ & existentiæ diuinæ in Christo cum Deo Patre luculenter doceat, impius Caluinus, & rem ipsam hoc loco negat, & veteres Patres disertè reprehendit. Sic enim in hunc locum

In com. ad hunc locum.

scribit: *Abusi sunt hoc loco veteres vt probarent Christum esse Patri ὁμοούσιον, consubstantialem. Neque enim Christus*
1. *de vnitate substantiæ disputat, sed de consensu, quem cum Patre habet: quicquid scilicet geritur à Christo, Patris virtute confirmatum iri.* Sic iterum quum Iudæi propter hæc Christi verba melius intellecta quam intelligere voluit

Ioan. 10.

Caluinus, *dicerent eum blasphemare, quia cum homo esset, faceret seipsum Deum*, Christusque eorum intelligentiam non corrigeret aut reprehenderet, sed comprobaret & confirmaret dicens, *Si mihi non vultis credere, operibus credite, vt cognoscatis & credatis quia Pater in me est, & ego in Patre*, (ad quæ verba statim quærebant eum apprehendere, quasi iterum repetentem se Patri æqualem esse (hæc rursum verba luculentissima in fauorem Ariana hæresis deprauat Caluinus, dicens: *Idem repetit Chri-*
2. *stus quod suprà alijs verbis dixerat: Ego & Pater vnum sumus. Pater, inquit, in me est, hoc est, diuina virtus se in me profert. Et ego in Patre sum, hoc est, nihil ago nisi auspicijs Dei, ita vt mutua sit inter me & Patrem coniunctio. Neque enim hic de essentia uirtute sermo habetur, sed de manifestatione diuinæ potentiæ in Christi persona, vnde constabat diuinitus missum esse.* Hæc ibi. Eodem adhuc modo eademque impietate, eadem Christi verba in postremo

stremo ante passionem sermone studiose repetita, ut disci- puli eum id crederent esse quod erat, Deum verum Deo Patri æqualem, deprauat iterũ Caluinus. Dicenti .n. Philippo, *Domine ostende nobis Patrem, & sufficit nobis, respondit ei Iesus. Philippe qui uidet me, videt & Patrem meum. Non credis quod ego in Patre & Pater in me est?* Et rursum. *Non creditis quia ego in Patre, & Pater in me est? Alioquin propter ipsa opera credite. Hæc uerba* (ait Caluinus) *non ad diuinam Christi essentiam refero, sed ad modum reuelationis. Nec simpliciter disputat Christus quid sit in se, sed qualis debeat agnosci à nobis. Virtutis potius quàm essentiæ elogiũ est.* Hęc ille ibi. Luculentissima diuinæ Scripturę verba, quibus Christus verus Deus & Patri quoad substantiam ęqualis probatur, & contra impios Arianos à doctissimis Patribus probari semper solet, homo procax & superbus, vel vt Arianæ hęresi fenestram aperiret nouam, vel ut pręter ac supra ueteres eruditissimos ac sanctissimos Patres aliquid singulariter sapere uideretur, penitus deprauat. Ioan. 14.

Et primum quidem ex ipso contextu, de vnitate substantiæ & non uoluntatis Christum dixisse, *Ego & Pater unum sumus*, ipsa causa dicendi manifestè docet. Quum enim electos uocasset *oues suas*, & *se eis uitam æternam dare* affirmasset, addens quoque *quod nemo raperet eas de manu eius*, quia hæc omnia diuinæ solius potestatis essent, ideoq; Iudæis hæc à Christo nimis arroganter dicta uideri possent, duplici argumento potestatem suam confirmat. Primum, quia ut homo à Deo Patre summã potestatem, ipsamq; diuinitatem naturę suę humanæ hypostaticè coniunctam accepit, *Pater meus*, inquit, *quod dedit mihi maius omnibus est: & nemo potest rapere de manu Patris:* Vbi intelligitur conclusio: ergo nec de mea. Alterum argumentum est, quia ipsemet Deus quoque est, & eiusdem cum Deo naturæ ac potestatis: Propter quod dicit. *Ego & Pater unum sumus*. Sic hunc locum tractat diuus Basilius libro primo contra Eunomium. Eodem modo interpretatur Ambrosius libro tertio capite decimo octauo de Spiritu sancto, & de fide libro primo capit. primo. Chrysostomus quoque homilia sexagesima in Ioan- Refutatur Caluini Arianismus. Basilius. Ambrosius. Chrysost.

in Ioannem, vbi notat optimè inferri. *Si unius sunt potentiæ & virtutis, esse etiam vnius & eiusdem substantiæ.* Quare hunc imprimis locum opposuerunt Patres Arianis, vt Filiũ Patri nec ὁμοιούσιον, nec συνούσιον, sed ὁμοούσιον, id est, nec similis tantùm naturæ (vt olim Eunomius) nec simul habentem essentiam; quasi radicalem ac primatiuam à seipso, (vt hodie Caluinus) sed consubstantialem, siue eiusdem planè substantiæ cum Patre, id est, à Patre, non à seipso, quia Dei filius est. Sic Athanasius sermon. 4. contra Arianos, & alijs multis in locis, & Hieronymus ad Esaiam cap. 6. Glossa autem Caluini; quod de consensu voluntatis, non de vnitate essentiæ Christus illa verba dixit, ipsissima fuit Arianorum euasio, vt refert Augustinus, eamque refellit contra Maximinum Arianorum Episcopum lib. 1. capit. 12. & lib. 3. capit. 22. Hanc sanè ob causam noui hodie Ariani in Transiluania & Polonia, in publica disputatione cum ipsis Lutheranis & Caluinistis habita, circa huius loci sententiam Caluinum Iudicem appellarunt, & ab ipso Caluino Arianam se accepisse doctrinam professi sunt. Quare in Transiluania sicuti ex Catholicis fiunt Lutherani, ex Lutheranis Caluinistæ, sic ex Caluinistis fiũt noui Ariani: & sicut Caluinistæ multa à Luthero se accepisse ostendunt, propter quæ deserto Luthero sua singularia dogmata ipse Zvvinglius ac Caluinus orbi obtruserunt, sic Ariani multa se tam à Luthero quàm à Caluino accepisse profitentur, propter quæ desertis vtrisque, Ariani esse malunt quàm Catholici Christiani. Inter cætera autem hic vnus locus & alia à me citata tanto studio à Caluino deprauata hanc audacibus & impijs hominibus occasionem dedere. Quo nomine rectè & meritò Caluinistas accusat primarius quidam Lutheranus, Iacobus Andreas Smidelinus Tubingensis Academiæ, vt seipsum scribit, Doctor & Cancellarius. *Minimè*, inquit, *mirandum est ex Caluinianis in Polonia, Transsiluania & Hungaria alijsque in locis, quàm plurimos ad Arianismum, quosdam etiam ad Mahometismum accessisse, quorum impietati hæc Caluiniana doctrina viam parat.* Hæc ille, citatis quibusdam Caluini in Christum blasphemijs, & diuinæ scri-

Athanasius. Hieronym. Caluin glossa Arianorũ euasio.

Anton Posseuinus de atheismis hæreticorum.

Caluin nouorũ hodie Arianorum magister.

In præf. Refut. blasphemæ Apolog. Danæi Anno 1583.

ptu-

pturæ depravationibus. Vix enim apud Ioannem (qui diuinitatem Christi maxime astruebat propter ipsum Cerinthum, qui eam negabat) vllus locus est qui Christum esse Deum doceat, quem suo fermento Caluinus nō corrumpat.

Præter loca superius citata, pauca adhuc adijciam. Ad illa Christi verba, ***Pater diligit filium, & omnia demonstrat ei quæ ipse facit.*** Patres reprehendit, qui ex his verbis Christi diuinitatem astruunt. Dicitur enim Pater demonstrare filio omnia quæ facit, quia cognitionem quam habet filius, Pater dat. Communicat enim Pater, filio scientiam cum essentia, & hoc est demonstrare: sicut filium discere à Patre, seu videre facientem Patrem, est accipere cognitionem à Patre sicut & naturam. Sic hæc verba exponunt doctissimi Patres, Cyrillus Alexandrinus, & Sanctus Augustinus in suis ad hunc locum commentarijs. Sed hic bonus Caluinus magis Arianis fauens, quàm doctissimis Patribus deferens, ait. ***Quàm dura sit & coacta veterum expositio nemo non videt.*** Quod autem ille adfert ita durum & coactum est, ut Christi disputationem, qui se hic Deo æqualem ostendere voluit, prorsus inanem faciat. Simili arrogantia & impietate utitur in illis Christi uerbis: ***Hunc enim Pater signauit Deus.*** Causam illic reddit Christus non solum cur filius hominis cibum uitæ æternæ dare possit, sed etiam cur caro ista, secundum quam erat filius hominis, cibus possit esse vitæ æternæ: quod vtrumque in præcedentibus dixerat. Nempe quia ***hunc Pater signauit Deus***, id est, huic homini pater velut sigillo diuinitatem impressit & vniuit. Sic hunc locum exponunt Sanctus Augustinus, Sanctus Hilarius, & Sanctus Cyrillus Alexandrinus, omnes hęreticorum sui temporis antagonistę fortissimi, & Scripturarum interpretes diligentissimi. Sed horum sententiam in fauorem Arianorum rursum taxat Caluinus. ***Perperam hunc locum veteres ad diuinam Christi essentiam torserunt, quasi signatus dicatur quia character est & expressa imago patris.*** Hęc est rursum hominis arrogantia qua Patres taxat, & impietas qua Catholicos contra Arianos

Alia Scripturæ loca in fauorem Arianorum à Caluino deprauata.
Ioan. 5.

Cyril. lib. 2. capit. 137. in Ioann.
August. trac. 21. in Ioan.
Caluinus in fauorē Arianorū SS. Patres taxat.
Ioan. 6.

August. trac. 25. in Ioann.
Hilar. lib. 8. de Trinit.
Cyr. lib. 3. c. 29. in Ioan.

nos exarmat, & fortissima diuinarum Scripturarum tela à manibus eripit. Sed non est hic impietatis eius finis aut arrogantiæ modus. Quum illa Christi verba, *Non possum ego à meipso facere quicquam*, studiosè admodum ex ponant SS. Patres, vt diuinæ eius naturæ nihil præiudicent, ideoque tam secundum diuinam naturam, quàm secundum humanam illa intelligi posse doceant, secundum diuinam quidem, quia sicut essentiam, sic omnem nem operationem à Patre accepit, cuius filius naturalis est, (in quem modum *a* Ambrosius, *b* Augustinus, *c* Chrysostomus, & *d* Cyrillus hæc uerba interpretantur) secundum humanam verò, quia iuxta illam à Deo totum accepit quod habuit, sicuti & nos, vt idem Cyrillus & Hieronymus lib. 2. aduersus Pelagianos accipi posse iudicant, totam hanc SS. Patrum diligentiam & iudicium Caluinus pro more suo flocci faciens, magisq; Arianis patrocinari, quàm doctissimis Ecclesiæ luminibus subscribere volens, ad eundem locum ita garrit. *Superuacuum foret hic subtiliter disputare, à seipsone, an aliunde possit filius Dei quod ad æternam eius diuinitatem spectat. Neque enim talibus argutijs nos occupare uoluit. Proinde nulla erat causa cur se tam anxiè torquerent ueteres in repellenda Arii calumnia.* Hæc idcirco homo impius facit, vt suam peculiarem & nouam αὐτοθεότητα, in filio Dei, qua vult filium Dei à seipso Deum esse, non à Patre, aliquo modo stabiliat. Quam eius nefariam hæresem, vt & alias permultas circa Beatissi. Trinitatis ac Christi diuinitatis mysteria, ex ipsius Caluini scriptis diligenter collegit, docteq; refutauit, Fr. Franciscus Feuardentius minorita Gallus, vir de fide Catholica præclarè meritus. Vnum adhuc exemplū adijcam, quo Caluini impietas luculentior apparet. Celebris est ille sermo quo Christus dixit, *Pater maior me est*, nec in ore Arianorum aliquid frequentius. *Illi enim* (ait ad hæc uerba Caluinus) *vt Christum probarent quendam esse secundarium Deum* (sic ille Arianorum sententiam refert) quasi ideo hæresis damnati essent, quod filium Dei à Patre & ex Patre esse, ac ratione originis secundam in diuinis personam dicerent, quod reuera Caluinus negat, vt modo dictum est, quum potius ideo hæretici fuerint,

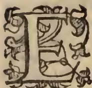
quia

Marginal notes:
Ioan. 5.
a Ser. 20. in Psal. 118.
b Tract. 22. in Ioan.
c Hom. 38. in Ioan.
d Lib. 2 cap. 146. in Ioan.
Caluin. propria hæresis, quod filius Dei à seipso Deus est nō à Patre.
In Dialog. contra 174. hæres. Calui.
Ioan. 14.

quia Christum esse Deum omnino negabant, & creaturam esse, quamuis non sicut cæteras creaturas, impiè asserebant) *obiiciebant minorem esse Patre. Patres orthodoxi vt tali calumnie ansam præciderent, dicebant hæc verba debere ad humanam naturam referri. Atqui ut impiè* (nempe in sensu Caluini iam explicato) *hoc testimonio abusi sunt Ariani, ita nec recta, nec consentanea fuit Patrum solutio. Hic enim neque de humana Christi natura, neque de æterna eius diuinitate sermo habetur.* Hæc ille impius: quasi Christus hoc loco disertissimè de sua exaltatione non sit loquutus. *Vado* (inquit) *ad Patrē, quia Pater maior me est*, id est, uado exaltandus & glorificandus deposita iam exinanitione ac humilitate mea, completa dispensatione quam suscepi. Patres tamen diligentissimè hęc uerba expēdunt ac trutinant; & uel ratione originis Patrem se ut Deo maiorem uocasse Christum exponunt, ut aliquando *a* Athanasius, *b* Basilius, *c* Nazianzenus, *d* Hilarius, *e* Origenes: uel ratione humanitatis, quod clarū ac perspicuū est, ut idem Hilarius libro nono, & D. Augustinus tract. 78. & Leo Magnus ser. tertio de Pentecost. idē quoque Athanasius in disputatione contra Arianos in Concil. Niceno, & coram Probo Iudice, ac demum Cyrillus in Ioan. lib. 10. cap. 9. Neutrum tamen admittit Caluinus, magis eligens Arianorum causam in medio relinquere, quasi necdum satis refutatam, quam grauissimorum Patrum iudiciis sese accommodare. Minus nunc mi retur quisquam si in dogmatibus hodie controuersis tam procaciter Caluinus cum suis, uniuersę Antiquitatis testimonia ac iudicium reiiciat, postquam in eo dogmate, quod nobiscum amplecti uideri uult, Patrum tamen expositiones penitus negligit atq; contemnit. Sic nempe nouis Arianis latissimam fenestram aperire Caluinus uoluit.

a Orat. 2. cōt. Arianos.
b Lib. 4 con. Eunomium.
c Oration. 4. Theolog.
d Lib. 9. & 11. de Trinit.
e Hom. 2. in diuersos.

FERIA V. POST DOMINICAM Passionis.

Luc. 7. In Festo B. Magdalenæ.

EX huius diei Euangelio in secunda huius Operis parte aliqua contra huius tempo ris hereticos disputauimus, circa pœniten tiam Magdalenæ mulieris peccatricis, de qua hic agitur. Quare illa materia prætermissa, maxi nè quia in alia feria huius partis, de tota pœnitentiæ doctrina per Caluinum inuersa & deprauata, aliqua diximus, alium nunc huius Euangelij locum à Caluino corruptum vero & genuino suo sensui restituemus.

In Sabb. heb dom... Quadrag.

Luc. 7.

Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum.

Dispositiones ad remiss. pecc. in adultis necessariæ.

LOcus de mediis ac dispositionibus ad remissionem peccatorum consequendam ex parte nostra requisitis. Inter quæ vt fides in Deum, spes veniæ, odium peccati, oratio, sui humiliatio, & similia in Scripturis commendantur, sic imprimis, actus dilectionis in hoc Euangelio à Christo laudatur. Huic enim peccatrici mulieri, quæ plurima se debere agnouit, ideoq; maiori cum dilectionis feruore ad medicũ accessit, propter ipsam dilectionẽ valde magnam multa remissa esse peccata Christus profitetur. Laudatur hic illa multa dilectio, id est, actus dilectionis multæ, non autem habitus infusus, quo formaliter iustus est quicunque coram Deo iustus est, non sanè vt causas aliqua efficiens aut meritoria consequentis remissionis ac veniæ, sed vt actus bonus ex speciali Dei gratia procedens, ad hanc remissionem disponens. Hæc quippe dilectio à Christo hoc loco laudata pœnitentis adhuc dilectio erat, non personæ iustæ aut iustificatæ. Pœnitentis personam hic agit hæc peccatrix. & pœnitentis opera exercet, vbertim lachrymando, iisque lachrymis eximium de peccatis dolorem demon-

monstrando. Sed negat hoc totum fortiter Caluinus, & ait. *Mirum est plerosque interpretes tam crassè hallucinatos esse quasi hæc mulier veniam lachrymis, unctione et osculis pedũ promerita sit.* Primũ cauillator putidus pro eo quod interpretes dicũt, *consecuta est*, ait eos dicere, *promerita est.* Nemo vel veterum interpretum, vel recẽtium, verbo pro merendi vsus est; aut si aliquis eo vsus est, aliter nõ intellexit, quàm consecutionẽ de facto. Sed probare Caluinus vult, nec meritũ nec causam vllam subsecutæ remissionis fuisse, quę hic Magdalena pręstitit. *Nam* (inquit) *argumẽtum quo vtitur Christus non à causa, sed ab effectu sumptũ est. quia & prius ordine est beneficiũ accipere, quã habere gratiam, & causa mutui amoris hic notatur gratuita remissio.* At contra Patres exposuerunt, argumentum Christi ab effectu, non à causa sumptum esse, quia prius ordine est pœnitentiam agere quam remissionis beneficium à Deo accipere, & causa acceptæ remissionis hic notatur multa dilectio, causa in quam non meritoria, sed ad eam dispo nẽs. Est quidem prius ordine beneficium accipere quàm habere gratiam, id est, gratias agere: sed illa quæ fecit hæc mulier, non erant de accepto beneficio gratiarum actio aut mutui amoris, quem gratuita remissio excitauit, declaratio, sed ideo fiebant vt remitterentur peccata. *Quare fecit illa omnia* (ait *a* August.) *nisi vt sibi dimitterẽtur peccata? Et tu quoq; plurimum dilige* (ait *b* Ambrosius) *vt & tibi remittantur peccata. Incendit plene peccati rubiginem* (ait *c* Gregorius) *quia ardet ualidè per amoris ignem. Tanto nempe amplius peccati rubigo consumitur, quanto peccatoris cor magno charitatis igne concrematur.* Sic Diuus *d* Bernardus, *Sine vllo interuallo* (inquit) *coniunguntur & lachrymæ peccatoris & misericordia Saluatoris.* Quare inepte & absurde Caluinus, quicquid hic Magdalena fecit, adeptę iam iustitiæ signa fuisse, & ad testandam suam gratitudinem exhibita affirmat. Multo quoq; ineptius & impudẽtius post eũ Beza. *Qui hoc loco* (inquit) *abutuntur ad euertẽdam* gratuitam *ex sola fide iustificationem, non modo summã impudẽtiam, sed etiam infantiam suam patefaciunt.* Qui sic bone Beza? *Negat enim* (inquit) *Christus hanc esse peccatricẽ, sicut iste Pharisæus temere iudicarat.* Si hoc negat Christus,

In Harm. Euang. ad Luc. cap. 7.

Caluinus textum scripturæ inuertit.

Magdalenæ lachrymæ pœnitentis erãt, nõ gratias agentis.

a Hom. 33. ex homil. 50

b Lib. 6. in Lucam.

c Hom. 33. in Euang.

d In serm. in Festo B. Magdalen.

In Annotat. noui Test. ad hunc locũ.

Bezæ impudentia.

stus, ergo mentitus est Lucas,qui de ea dicit,*Mulier peccatrix attulit alabastrum vnguenti:* Nam Lucam eam sic nominasse quia talis tunc erat,non quia talis olim fuerat contra Erasmum ipse Caluinus docet. *Erasmo placuit* (ait Caluinus)*tempus uerbi plusquam prȩteritum,nequis putaret eam tunc adhuc fuisse peccatricem.* Sed *à germino sensu discessit. Voluit enim notare Lucas qualis esset mulieris conditio,& quid de ea omnes sentirent.* Hæc cõtra Erasmum Caluinus:qui tametsi postea idem dicat quod hic Beza(sibi vt solet contrarius)pariter tamen cum illo errauit. Primùm quia Lucas eam designat qualis tunc erat. Deinde quia Simon non ideo à Christo redarguitur quòd malè iudicasset illam esse peccatricem , sed quod peccatricis pœnitentiam non aduerteret:Nam hanc ob causam singulos nobilissimæ pœnitentiæ actus sigillatim ei commemorat:& per parabolam ostendit ideo illã tot dilectionis signa ostendisse, quia plurimum se debere sciebat.Sic Augustinus loco citato,*Quare dilexit multa nisi quia debebat multa?* Eandem quoq; ob causam nõ contentus Christus remissionem peccatorum illi conferre,dicens,*Remittuntur tibi peccata tua*,siue in præsenti,siue in præterito illud verbũ exponas , quod certe in præsenti intelligebant qui illud audiebant,(statim enim dicebant , *quis est hic qui peccata dimittit?*)adiecit præterea,*quia dilexit multum*,ut intelligeret Pharisæus hanc mulierem ex humili agnitione debitorum suorum,multaq;propterea dilectione, peccatorum remissionem consecutam fuisse.

Sanè dilectio Dei tam necessaria est ad peccatorum remissionem consequendam ,ut dicat diuina Scriptura.*Qui non diligit manet in morte*, id est, vitam gratiæ & gloriæ nunquã consequetur.Sed & pȩnitere de peccato, odium aliquod peccati concipere , eius emendationem ac fugam proponere nullo modo potest , qui Deum ut omnis iustitiæ ac bonitatis fontem prius non diligat. Quia sane ex Dei amore odit peccatum quicunque di rectè odit . Ex Dei amore propositum conuersionis in melius arripit, quicunq; id rectè & piè arripit.Magdalena igitur quæ maximo feruore Deum diligens , peccati quoq; odium maximum (quod lachrymȩ eius testantur)

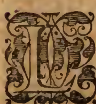
1.Ioan.4.

stantur)

ſtantur) & placendi Deo deſiderium ardens (quod eius in Chriſtum tam · ria officia loquuntur) conceperat, multorum quoque peccatorum remiſſionem ex ipſius Chriſti teſtimonio aſſequuta eſt. Hanc igitur imitari & amplecti (non ſpecialem hæreticorum fidem) quiſque Chriſtianus debet, vt à peccatis reſurgat, ueniamque à miſericordia Dei conſequatur.

FERIA VI. POST DOMINICAM Paſſionis.

I. *Hic homo multa ſigna facit. Si dimittimus eum ſic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollent locum noſtrum & gentem.* Ioan. 11

LOCVS aptus & accommodatus ad Politicorum huius temporis deplorandam impietatem (qui orthodoxæ fidei hoſtes iam magis pernicioſi ſunt quā aperti hæretici) fideli populo aperiendam: ut à tanta peſte immunes ſeruentur, qui eius contagio adhuc attacti non ſunt. In his quippe uerbis Euangelicis Phariſæi, ſuæ dignitatis & incolumitatis conſeruationem, cœleſtis doctrinæ ueritati, quam Chriſtus attulit, anteponentes, eius famam ac prædicationem diſcurſu hoc politico impedire, ſibique ac rebus ſuis conſulere uolebant. Fuit quidem hic diſcurſus politicus multis modis uitioſus ac cœcus, tum quia uiſis tot ſignis ei potius credere quàm de eo occidendo conſilium capere debebant, tum quia eum occidendo putabant fore vt nemo in eum crederet, quum poſt Chriſti mortem ac reſurrectionem magis aucta, & propagata eius nominis fides fuerit, tum etiam quia per tot ſigna admirabilia potius Romanos & cæteras gentes ad Chriſtum colēdum & in admiratione habendum perſuaſos fore (ſicuti eorum uaticinia clarè prædixerunt) quàm ut propter tantum Prophetam Iudæos è medio tollerent, tum denique quia ſi Danielis prophetias rectè aduertiſſent, non uiuo

Contra Politicos noſtri temporis.

Phariſæorū diſcurſus politicus quam cœcus fuit.

Christo, sed occiso Christo, venturos Romanos qui locũ & gentem tollerent, facile intellexissent. Cæcus igitur & vitiosus fuit his de causis discursus iste Pharisæorum politicus. Cæterum magis sit impius quàm cæcus. Finem enim medio postposuerunt, & temporalia spiritualibus prætulerunt, qui proprius est hodie politicorum nostri temporis discursus, non solũ cœcus & ineptus, vt exitus rerum sæpè demonstrat, sed planè impius & abominandus, vt semper necessariò se habet. Perpende enim quæso politicum hunc discursum: *Omnes credent in eum, & venient Romani & tollent locum nostrum ac gentem.* Aut enim existimabant veram esse Christi doctrinam, & illum esse Messiam ac redemptorem mundi; aut non esse veram eius doctrinam. Si prius, apertè temporalia spiritualibus prætulerunt, *quod est summa peruersio*, ait alicubi Augustinus, & Reipub. suæ incolumitatem totius populi æternæ saluti prætulerunt. Si posterius, non erat sanè dicendum, *uenient Romani &c.* sed dicendum fuit, vera in Deũ religio corrumpetur, populus à via salutis seducetur, proprius Dei cultus violabitur, & huiusmodi. Nunc autem in hoc politico discursu suo, ita vnicè ac primario loci ac gentis suæ paci atque incolumitati prospexerunt, vt siue vera, siue falsa esset Christi doctrina, temporalem pacem ac prosperitatem religioni diuinæ anteponerent. Qua ex parte impius & abominandus fuit eorum discursus. At vero huiusmodi planè est Neopoliticorum hodie discursus, similis cœcitas, eadem impietas. Quod olim à nobis multis audientibus pronunciatum, hoc iam loco inseram, vt quæ tunc per auditorum aures celeriter effluxerunt, nunc ad omnium lectorum vtilitatem magis firma & fixa permaneant. Quædam huc pertinentia in Promptuario nostro morali in medium adduximus, quæ propterea hoc loco prætermittimus. Quæ autem olim in plena concione diximus, maxima ex parte hæc sunt.

Idem quam impius.

De doct. Christ. lib. 4. cap. 17.

Dom. 19. post Pente. text. 1.

Non alia malorum hodie omnium, perturbatæ tam diu religonis, & crescentis magis indies, quàm quoquo modo sese remittentis calamitatis publicæ, causa propria ac legitima dari potest, quam falsi ficti & simulati Christiani, qui nec Christiani, nec Catholici quum vtrumque egregie

egregiè simulent, sed Politici sunt: Politicorum & nomine gaudent, & factis exultant, & virtutem profitentur. Politici & ciuiles homines, elegantes & suaues, prudentes & cordati, ipsam sacrosanctæ religionis causam, politicè & ciuiliter tractari volunt, aliorum rusticam simplicitatem irrident, qui ad quamuis falsæ doctrinæ sonitum, ad quemlibet violatæ religionis motum, zelo statim exardescunt, & vijs omnibus ac modis integritatem fidei illæsam & illibatam conseruare contendunt. Contrà enim politici isti, multa esse tempori concedenda, multa esse pro tempore dissimulanda, publicæ pacis causam ante oculos semper habendam, non esse irritandos crabrones, hæreses istas uel debellari non posse, quia potentes; vel ex animis hominum euelli non posse, quia pertineaces hæretici sunt; uel tantis conatibus impugnari non esse necesse, quia de rebus leuiculis contenditur, vel postremò tanti illas non esse, nec tantam in vniuersum religionis curam nobis incumbere, vt pacem publicam communesque fortunas, vel ad illas reprimendas, vel ad hanc conseruandam periclitari sinamus. Quinimò prudentis ac politici uiri esse, patriæ, & ciuium suorum commodis ante omnia prospicere, suis rebus consulere, Principum placitis sese accommodare, inuidias aut simultates superfluas religionis causa non subire, illam curam uel solis clericis ac monachis, uel etiam ipsi Deo relinquere, qui suas iniurias, si quas per noua hæc dogmata acceperit, ipsemet ulcisci ac uindicare ualeat. In summa id agendum, ne quid res vel publica uel priuata detrimenti capiat: suam sibi cuiusque conscientiam absque istis certaminibus sanam ac saluam esse posse. Habetis politicorum hodie hominum voces, principia, axiomata, quibus illi confisi Religionis causam negligenter tractant, laborantis Ecclesiæ patrocinium turpiter deserunt, fidem Catholicam hostibus nefariè produnt, & penitus profligandam relinquunt.

Politicorum voces.

Atqui huiusmodi politicum, qui Religionis causam atque defensionem, suis fortunis aut commodis, uel etiam Reipub. paci & incolumitati postponit, imò qui eam omnibus rebus non anteponit, Christiani hominis

Politicus pro homine Christiano habendus non est.

loco habendum non esse affirmo. Quid enim quæso hominem Christianum ab ethnico discernit, nisi nominis Christi fides, cultus, religio? In quo enim nulla est Christiani nominis religio, cultus, reuerentia, amor, hunc religionis Christianæ nomine ab alijs non Christianis discerni quisquam existimabit? At quæ est tandem in illo homine Christiani nominis religio, quis cultus, qui amor, quæ reuerentia, qui adeo illud non colit, non amat, non reueretur, vt res quaslibet illi anteponat, vt ad eius defensionem nec pedem mouere, nec aliquod discrimen subire, nec vel vultum vel verbum asperum sustinere velit, vt eam denique nullo loco ducat, totamque eius curam vel in Dei prouidentiam, vel in solos togatos homi-
2. nes, si tamen, & in illos, reijciendam iudicat? Mali sanè Christiani & peccatores, qui vitam turpiter ac flagitiosè ducunt, hoc certè Christiano nomine indigni sunt, & ad illos Christus dicturus est, *Nescio vos*. Cæterum tamen isti non nisi practicam adhuc virtutis cognitionem amiserunt, & fide ac religione imbuti quod verbo tenent, factis negant. Atqui Politici isti non practica tantum, sed & speculatiua virtutis cognitione exciderunt. Non solum religionis vsum & praxim malè viuendo, sed & ipsam in se religionem malè sentiendo abiecerunt. Nullam enim ille tenet religionem, qui nihil ad se attinere religionem putat. Quare de illorum numero sunt, de quibus Prophe-
3. ta regius ait: *Dixit insipiens in corde suo, non est Deus*. Et vide obsecro, an non ita se res habeat. Magno cum applausu vox illa apud Comicum excepta est; *Homo sum, humani nihil à me alienum puto*. Si ergo homo non est qui humani aliquid à se alienum putat, si homo non est qui reliquorum omnium hominum velut quidam μισάνθρωπος curam & affectionem animo omnem deposuit, si homo non est, qui humanitatem exuit, qui tãdem obsecro Christianus erit, qui religionem Christianam (vnde propriè Christiani sunt) nihil ad se pertinere, stetve cadatve existimat, qui omnem religionis curã animo eiecit suo, ideoque & omnem Christianitatem exuit?

Politicus quouis malo Christiano deterior.

Politicus Christianitatem.

4. Dixerat Zeno Stoicus, *iram nõ esse in Deo, vt puniat malefacta, velutí indignã Deo passionem. Assumpsit Epicurus: Si*

Lactan. in li. de ira Dei.

ira

Ira in Deo non est, nec gratia etiam aut beneficentia vlla, atque ita nec mala puniens, nec benefacta remunerans, rerum humanarum curam non habet, sed seipso solo beatus est. Ex hac Stoicorum propositione & Epicuri assumptione, conclusit Diagoras & Theodorus Cyrenæus Ergo non est Deus. Si enim nullo affectu mouetur, quod intelligibili natura est proprium, prorsus non est. Hæc apud Lactantium illi. An non verò & eadem inductio nostros quoq; Politicos concludit atheos? Aiunt illi. Zelus iste & feruor religionis hominem ciuilē ac politicū non decet. Sublato zelo, quem in paucos reijciunt, vel ab omnibus animo deponi volunt, cum omnis & affectio religionis tollitur. Concludit ergo apud se Politicus. Zelus religionis furor & amentia est. Cura eius & affectio inane quid & superfluum est. Nihil ergo est hoc totum, quod religio vocatur: *magisque ad mortem, quàm ad rem pertinere iudicanda est, & illam Sapiens seruat tanquam legibus iussam, non tanquam Deo gratam,* sicut olim Seneca virtutis moralis cultor egregius, sed Senator in hac parte politicus, de Romanorum Religione, quam in templo cum alijs colebat, sed animo contemnebat, dixit. Paci ergo Reipub. (aiunt isti) præsentibus commodis & emolumentis prospiciendum est: valeat religionis causa quantum valere potest. Siue rectè, siue secus ea colatur, quid ad nos? Imò (vt Sceuola Pontifex olim aiebat) *expedit falli in religione ciuitates,* quia non nisi ad homines in metu quodam & officio continendos illam introductam esse iudicandum est. At audi ò Politice Christianorum hominum voces, & vide an Christianorum in numero haberi debeas: *Ego si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem,* ait vas electionis: *Oportet Deo magis obedire quàm hominibus,* ait Princeps Apostolorum: *Nolite timore eos qui corpus occidunt, & postea non habent quod agant:* ait Apostolorum magister, Princeps Pastorum, Christus ipse. O voces politicis nostris execrabiles: qui non nisi hominibus placent, neglecto Christo, non nisi hominibus obediunt, contēpto Deo non nisi homines timent, timore Dei abiecto: qui vt hominibus placeant, vt Iesabeli obediant, vt malis Principibus se accommodent atque conforment, *veluti canes regij,* (sicuti Aristippum insignem Politicū vocauit

Politici athei.

Apud Augu. liu. de Ciui. Dei lib. 6. ca. 10.

Vbi supra lib. 4. cap. 27.

Christianorū hominū voces.

Gal. 1.

Act. 5.

Luc. 12.

Laert. in Aristippo.

Diogenes)vt vxorem liberos, familiam ad momentum temporis incolumes conseruent,religionem, fidem, cultumque Dei vniuersum & despectui habent ipsi, & pessum ire, penitusque profligari permittunt: *Ex principibus multi crediderunt in Christum* (ait D. Ioannes) *sed propter Pharisaos non confitebantur. Dilexerunt enim gloriam hominum magis, quàm gloriam Dei.* Tales hodie principes nostri politici sunt,qui vt in Republ.principatum vel obtineant,vel conseruent, religionem, quam corde credunt, ore confiteri erubescunt.Sed ò homines nihil minus quã Christianos, qui nec Apostolorum Christi, nec ipsius Christi sanctissimas voces sustinent, sed omni quo possunt conatu illis contradicunt. An vero Christo per omnia non contradicunt? Videte ergo quot modis id faciunt. Dicit Christus: *Reddite Cæsari quæ sunt Cæsaris, & Deo quæ sunt Dei.* Contradicunt isti. Demus oĩa Cæsari, omnia Principibus, omnia præsentium rerum oportunitati. Deo nihil demus; sed si quæ sunt Dei, ipsi Deo curanda relinquamus: Dei cultum, Dei religionem curent alij, qui volent. Nihil ea ad nos pertinẽt. Dicit Christus: *Primum quærite regnum Dei, & hæc omnia* (quæ ad cibum & vestitum,ad victum & amictum pertinent) *adijcientur vobis*. Contradicunt isti. Primum,& ante omnia corporis, familiæ,ciuitatis, ac Reipubl.nostræ curam agamus. Ad regnum Dei quod attinet,quærant alij: *Cœlum cœli Domino, terram autem dedit filijs hominum.* Nec primò,nec postremò regnum Dei quæremus, nisi primum & ante omnia de pace,de incolumitate,de florenti Reipub.statu nobis constet. Iterum dicit Christus: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis. Non quomodo mundus dat, ego do vobis.* Pacem cum Deo,pacem in Deo,pacem in conscientia bona,pacem cum proximo ego relinquo vobis. Non mundi pacem,non vitæ præsentis gaudia,non rerum terrenarum affluentiam ego do vobis, nisi quatenus illa omnia cum altera mea pace vobis relicta conueniunt. Contradicunt isti. Nos mũdi pacem quærimus,pacem in substantijs nostris,pacem in Rep. pacem in fortunæ bonis, in rerum omnium affluentia, in quiete & copia domestica. Ad pacem Christi quod attinet,ea demum tunc inconsi-

Ioan. 12.

Politici Christo per omnia contradicunt.

Matth. 22. 1.

Matth. 6. 2.

Psal. 113.

Ioan. 14. 3.

derationem veniet, quando cætera omnia in tuto erunt. Rursum dicit Christus: *Nolite arbitrari quia pacem venerim mittere in terram; non veni pacem mittere, sed gladium. Veni enim separare hominem aduersus patrem suum, & filiã aduersus matrem suam, & nurum aduersus socrum suam, & inimici hominis domestici eius*: id est, Non sic veni, non sic Euangelium salutis æternæ vobis adfero, non sic ad nominis mei professionem vos voco, vt in alta rerum temporalium pace, in perpetuo, & suaui vestrorum côuictu, hoc tantum beneficium conseruari semper à vobis & retineri possit. Tempora enim erunt, in quibus ad hoc beneficiũ conseruandum pace hac & fruitione temporali carere debeatis: & ita carere, vt propter nomen meum illa omnia despiciatis. Quare sic statim Redemptor noster prosequitur? *Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non est me dignus*, & alia quæ sequuntur. His vero Christi verbis fortissimè contradicunt omnes nostri temporis Politici. Nolumus (aiunt) à nostris parentibus aut pignoribus religionis causa separari. Nolumus fortunarũ aut rerum nostrarum discrimen ad conseruandam religionem adire. Pacẽ volumus, non gladium. Pacem in ciuitate, pacem in Republ. pacem in substantijs nostris, quicquid de Christi nomine, cultu, religione fiat. Qui tot modis, tam apertè, tam flagitiosè Christo contradicunt, tamenne in Christianorum numero habendi erunt? tamenne Christiani homines à quoquam vocari possunt? A nemine arbitror, nisi qui ipse Christianus non est. Sed cætera videamus. Matth. 10.

In Euangelio filij huius seculi nonne filijs lucis manifestè à Christo Domino opponuntur? *Prudentiores* (inquit) *sunt filij huius seculi in generatione sua, quàm filij lucis.* At qui tandem filij seculi sunt, si nostrorum temporum Neopolitici non sunt? qui seculo huic per omnia conformantur, qui tempori seruiunt, qui in secularibus desiderijs toti occupantur, qui huius seculi bona, fortunas, pacem, eo animi impetu, eo studio consectantur, conquirunt, ambiunt, vt quod filio lucis proprium, & intrinsecum est, Religionem, & cultum ueri Dei penitus negligant? Rursum qui sunt filij lucis nisi soli Christiani? Audi Apostolum: *Eratis tenebræ, nunc autem lux in* Luc. 16. Politici filij huius seculi sunt. Ephes. 5.

Ioan.1.& 3. *Domino: vt filij lucis ambulate.* Aliud Euãgelistã, *Erat lux vera, quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mũdum: & lux in tenebris lucet, & tenebræ eum non comprehenderunt.* id est, Christum veram lucem filij huius seculi non

Ioan. 8. receperunt. Audi deniq; Christum ipsum: *Ego lux in mundum veni. Qui sequitur me non ambulat in tenebris.* Soli ergo filij lucis Christiani sunt. Politici igitur non filij lucis,

Similia. sed filij huius seculi Christiani non sunt. An filius lucis esse, potest, qui per omnia luci contradicit? Christianus erit, qui Christi religionem non tenet? Aut tenere ille putandus est, qui qualibet occasione eam dimittit? Nec maritus dicendus est, qui quolibet coniugij incommodo motus à coniuge diuortium quærit: nec ciuis habendus, qui in quouis ciuitatis discrimine societatis ciuilis fœdus abrumpit, & defensioni se subtrahit: nec Christianus existimandus, qui periclitantem aliquando religionem peni-

Antiq. li 11. cap. 8. Politici Samaritanis similes. tus deserit. Haud secus quam olim Samaritæ hi faciunt: qui, vt refert Iosephus hoc ingenio erant, vt in rebus Iudæorum afflictis, negarent se cognatos, veritatem tunc dicendo; cùm verò affulgere eis fortunam viderent, confestim in societatem irruebant. Quod eo maximè tempore faciebant, quo Alexandrum Magnum Iudæis fauere, magnaque illis priuilegia concedere animaduerterent. Tales hodie nostri Politici sunt. Catholicorum partes quũ illis commodum est, tuentur: quum incommodum aut minus commodum, vel deserunt, vel etiam cum alijs impu-

Matth 12. gnant. His adde quod dicente Christo; *Qui non est mecum, contra me est, & qui non colligit mecum, spargit,* non alio loco Politicum, qui cum Christo non est, nec cum Ecclesia stat, quàm hæreticum, qui Ecclesiam odit & persequitur, habere debes. Æquè non est Christianus contemptor religionis quàm hostis.

Neopoliticorum maiores. Sed vt isti Neopolitici quàm nihil minus sint quàm Christiani, magis adhuc & magis elucescat, eorum maiores & nobiles antecessores in hoc prudentiæ ac politiæ genere qui fuerint, annotabimus. Si enim nisi omnium maximè scelere & maleficio insignes huiusmodi olim Politici fuerunt, quid de his nostris iudicandum sit, in

Ieroboam. promptu est. Ieroboam ille, qui decem tribubus veteris

populi

populi propter peccata Salomonis à Deo præpositus & Rex constitutus, magnus in hoc genere Politicus fuit, qui vt regnum suum sibi confirmaret, *duos erexit vitulos in duobus excelsis montibus, quos populus adoraret*, ne Hierosolymam ascendentes, ut vera religio præscripserat, ad Roboam Regem Iudæ redirent. Sic Politicus ille regni sui statum religioni anteponens, totum penè illum populum ad idololatriam pertraxit. Achaz Rex Iudæ videns se à Syris deuictum, quum id peccatis suis imputare deberet, & ad Dei auxilium confugere, politicè agere maluit, dicens. *Dij Regum Syriæ opitulantur eis, quos ego placabo hostijs, & aderunt mihi*. Sic iste Politicus Deum suum & religionem suam vtilitate metiebatur. Eos eligit deos quos sibi vtiliores fore arbitrabatur, sicuti illā hodie religionem tenent Politici, quæ vel maximè vtilis, uel minus dānosa uidetur. Sed & totus ille Iudæorum populus, qui in AEgyptum fugerat capta Hierosolyma a Rege Assyriorum, politice agere maluit sacrificans idolis, quàm Ieremiæ uerba audire, ut ueri Dei cultum retinerent. Aiebat enim Ieremiæ. *Facientes faciemus, vt sacrificemus Reginę cæli, & libemus ei libamina, sicut fecimus nos et Patres nostri, et saturati sumus panibus, et bene nobis erat, malumque non uidimus. Ex eo autem tempore quo cessauimus sacrificare Reginæ cæli, & libare ei libamina, indigemus omnibus, et gladio & fame consumpti sumus*. Isti quoque suā religionem ex rerum pręsentium affluentia metiri uoluerūt, quod hodie Politici faciunt, eā ob causam catholicæ Ecclesiæ defensionem deserentes, & cuiuslibet hęresis liberum exercitium uel dissimulantes, uel admittētes, quia ex eo tempore, quo hæreticos diuexare cœperunt, magna suarum rerum detrimenta, iacturas graues acceperunt. Sed maximè insignis & nobilis Politicus Achab ille impius Rex Israel fuit, qui Patrū suorū religione penitus abiecta, quum solus tunc aut certè potissimum Elias Propheta eam zelaret, & ita zelaret, ut in pœnā perfidi Regis, illi in os diceret, *nec rorem, nec pluuiam aliquot annis futuram, nisi iuxta oris sui verba*, post triennii siccitatem occurrens tandem Elię prophetæ, ait illi. *Tune es ille qui conturbas Israel?* Vide Politici uocem. Turbant Re-

publi-

3. Reg. 12.
Achaz.
2. Paral. 28.
Iudæi in AEgypto.
Ierem. 44.
Achab.
3. Reg. 18.

publicâ ipsius iudicio, qui zelo religionis tacti Dei causam fortiter agunt. Sed quid ad hæc Elias? *Non ego* (inquit) *turbaui Israel, sed tu, & domus patris tui; qui dereliquistis mandata Domini, & sequuti estis Baalim.* Neopolitici sunt desertores religionis sunt, qui turbant Israel, qui turbant, imò perdunt Rempub. Christianam. Verus Israelita erat Elias. Impius Politicus erat Achab, qui ut vxori Iesabel morem gereret, veram Dei Religionem contempsit. Sic veri Christiani sunt Zelatores fidei & Religionis Christianæ: Impij Politici eam despectui habent, vt suis cupiditatibus morē gerant. Quid verò? Iudas ille proditor, nonne vnus ex nostris politicis erat, quum viso vnguento precioso in Christi caput effuso, clamauit furcifer: *Vt quid perditio hęc? venundari istud poterat, & dari pauperibus.* Quæ ille *vt latro dixit*, (ait S. Ioannes) *quia loculos gerebat, non quod ad eam de pauperibus pertineret.* Sic hodie Politici omnes sumptus in bello sacro ad Religionis Catholicæ defensionē factos, Regisq; nostri potentissimi & piētissimi Philippi II. (quem honoris causa nomino) Hispaniarū, & vtriusque Indiæ Monarchæ, arma in hęreticos cōuersa, thesauros amplissimos largissima manu in eum finem effusos, *Perditionem* vocant. *Vt quid*, inquiunt, *perditio hæc?* vel ad sua in Belgio recuperanda, vel ad Turcā perdomandum, vel ad Imperii fines propagandos tam immensi sumptus conuerti poterant. Ita non secus isti perire existimant, quicquid in corpus Christi, quod est Ecclesia, confertur, nec ad ipsorum vertitur commodū aut honorem quàm totum perire existimauit Iudas, quod in Christi personam conferebatur, nec ad eius loculos quos portabat, delatum est. Sed nec tales desunt Politici, qui ad præsentes hæreses animo non affecti, vt luculentum tamen emungant lucrum, causam Catholicam produnt, in acie hæreticorum stant, & vendunt iterum Christum, sicut idem Iudas Pharisęorum malitiæ subseruiens, non quod illos diligebat, sed quod ad offam pinguem inhiabat, dixit ad illos. *Quid vultis mihi dare, & ego tradam eū vobis? Et constituerunt illi triginta argenteos.* Bonus sanè politicorum nostrorum Pater, præclarus antecessor, qui multos nunc in Gallia (proh pudor, proh dolor) imitatores

Iudas proditor insignis Politicus. Matth. 26. Ioan. 12.

Matth 26.

tores

tores habet. Sed & Pilatus, nonne vt Politicus Christũ damnauit, & *voluntati Iudæorum tradidit*? illo videlicet clamore territus & perculsus. *Si hunc dimittis, non es amicus Cæsaris.* Denique Iulianus ille insignis Apostata, non quum Imperium adeptus est, tum primum apostata fuit, sed adhuc viuente Constantio patruo suo, cuius imperiũ formidabat, & per quem ad imperium aspirabat, non verus apostata fuit, sed politicus, Christianam religionem adeo simulans, quia Christianus erat Constantius, vt & vitæ monasticæ studium prę se tulerit, & in ordinem clericorum se ascribi passus fuerit. Isti sunt Politicorum nostrorum præclari parẽtes, splendidi maiores, antecessores amplissimi, Ieroboam, Achab, & Achaz reges impii, vetus populus idololatra, Pharisæi Christum persequentes, Iudas proditor, Pilatus perditissimus Iudex, Iulianus apostata. Si veræ religionis cultores isti erant, Christiani quoque sunt Politici nostri: Sin nulla horum hominum religio fuit, sed atheismus quidam Politicus, nec nostrorum hodie politicorum ulla religio est, nedum Christiana. Quorum enim fœdissima facta imitantur, in eorum ordine consistere, numero ac loco censeri debent.

Pilatus politicus. Luc. 23. Ioan. 19. Iulianus apostata. Socrates l. 3. cap. 1.

Et ut summatim multa complectar, isti sunt *arundines vento agitatæ*, qui ad omnem se religionem conformant, quia nullam religionem admodum ad rem pertinere iudicant. Isti *scandalizantur* in Christo, eiusque sanctissima religione, vt quæ eorum cupiditatibus contradicat. Istis Christus factus est *in ruinam, & in petram scandali*, prorsusque & *cum gentibus stultitia, & cum Iudæis scandalum* Crux Christi illis est, omnisque pro Christo ferenda aduersitas, voluntq; (quod proprium terrenæ ciuitatis, quę ciuitati Dei opponitur, esse docet August.) *vti Deo, & frui mundo*; vti ad suum commodum religione, frui & conquiescere in bonis terrenis. Quo in genere laudat Politicus Bodinus varios Impp. qui ipsi Catholici quum essent, hęreticis tamen liberos conuentus cõcesserunt. Sed vt multa mentitur, de Constante uidelicet & Theodosio Magno & Valentiniano maiore, qui Arianis libertatis aliquid nunquã concesserunt, sic quod de Valente Impera-

Matth. 11. Luc. 2. 1. Cor. 1. De Ciui. Dei l. b. 15. cap. 7. De Republ. lib. 3. cap. 7. Bodinus politicus refutatur. Amm. Marcel. hist. li.

tore

Paul. Diaco. hist.lib. 15. tore Ariano, & de Anastasio Eutychiano profert, quorum ille à Gothis in bello uictus, in tugurio cum suis concrematus est, hic igne de cœlo tactus fuit, nihil ad rem facit: nisi forte quorum exitus tam horrendos & infames hæreses omnes Principes merito exorrescunt, eorum impia facta Christianos Principes imitari vellet. Et quod idem Anastasius Concionatores verbi fortes, & pro veritate constantes in exilium relegasse à Bodino dicitur, hoc in eius summum vituperium, & detestandam ignauiam atque irreligionem notandam, qui præpostero pacis studio nullum cuiuscunque religionis zelatorem

Euagr. lib. 3. cap 30. Niceph. lib. 16. cap. 26. tolerare voluit, ab historicis Ecclesiasticis commemoratur, non in exemplum bonis Principibus proponitur, vt Catholici quum sint, concionatores Catholicos Dei causam fortiter agentes ipsi similiter in exilium pellant, vt magnus ille nugator Bodinus inferre uoluit. Certè illud Anastasij fœdum facinus, sicut & proximi eius antecessoris Zenonis edictum ἑνωτικὸν seu pacificatorium (quod etiam citat Bodinus) totum Orientem perdidit, teste Euagrio, innumerisque hæresibus repleuit. Valens quoque Arianus quum omnibus sectis libertatem daret, & solis Catholicis negaret, id effecit, vt cultus idololatri-

Hist. Eccles. lib 5. cap. 20. cus passim inualesceret, vt scribit Theodoretus. Tanto cum iudicio sua exempla profert, suosque autores citat Bodinus & Politicum agens, hostem se Christianitatis

Alij Politicorum maiores Tob. 2. prodit. Sed vt ad Politicorum nostrorum maiores redeamus, Politici erant amici illi Tobiæ iusti, qui sic ei loquebantur, *Iam huius rei causa interfici iussus es, & vix effugisti mortis imperium, & iterum sepelis mortuos? Sed Tobias plus timens Deum quàm Regem, rapiebat corpora occisorum*

2. Macha. 6. *fratrum suorum, & sepeliebat ea.* Politici erant qui Eleazaro seni suadebant, vt carnes lege vetitas manducare se simularet, sicque vitę suæ & fortunis consuleret: quod ille recusans facere, pro religione Patrum suorum mor-

In vita eius apud Surium 12. April. tem oppetere maluit. Politici erant, qui Sanctum Sabam Martyrem in eandem simulationem inducere volebant, primùm carnes non immolatas pro immolatitijs (quas ethnicus proposuit persecutor) supponendo, deinde iurare volentes, neminem in suo pago

Chri-

Christianum esse. A qua tota simulatione politica vir sanctus alienissimus exclamauit: *Nemo pro me iuret. Christianus ego sum, nec idolis immolata manducabo.* Talis ille vere Christianus, tales illi politici, & non Christiani fuerun. Sed exemplorum & argumentorum fortasse iam satis, quę nostros Politicos nihil minus Christianos homines esse luce meridiana clarius euinçant.

Ethnicorum religio Politicos condemnat.

Surgant ethnici & infideles, qui Politicos nostros de hoc religionis contemptu condemnent. Senatus Romanus totius orbis tribunal supremum sic religionis causam omnibus rebus ante tulit, vt in singulis consessibus, de diuinis rebus prius quam de humanis, ad Senatum referretur, quam etiam ob causam non nisi in templo aliquo conuenire, & qui eo de Senatum habuit, immolare prius hostiam auspicarique debuit, vt author est M. Varro apud Aulum Gellium. Sic isti terrarum Domini religionis causam etsi vanissimę, non nisi primo semper loco habendam, cæterisque rebus omnibus præferendam censuerunt. Idem igitur Senatus Numæ Pompilij libros in agro quodam dum cultores altius moliuntur terram, inuentos, quia Prætor lectis rerum summis, pleraque in illis dissoluendarum religionum esse aduerterat, idque iureiurando affirmare paratus erat, statim in conspectu populi cremari iussit. Adeo religionis quam tenebant, vel minimam reprehensionem non ferendam censuerunt. Alexander Seuerus Imperator ethnicus audita controuersia inter Christianos & gentiles quosdam de fundo & loco quodam publico, quem Christiani orandi in eo causa occupauerant, asserentibus cauponibus & popinarijs eum ad se locum olim pertinere, pronunciauit: *Quoquo modo sit, satius esse eo in loco Deum coli, quàm cauponas exercere, locumq; Christianis adiudicauit.* Non sic ille Imperator optimus de religione exiliter sensit, aut ita eius causam flocci fecit, ut nostri hodie prudentes scilicet Politici.

Lib. 14. ca. 7

Liu. Dec. 4. lib. 10.

Aelius Lampridius in vita eius.

Quid quod Turcarum Princeps Mahometicam suam & absurdissimam religionem ita religiose tenet ac colit, ut quoties cum suis proceribus deliberat, Profes-

Albertus Nouicampianus in Orat. ad Burg. Princ

Mahometana religio quãto studio cõleruatur.

Professor legis Mahometicę ad esse semper iubeatur, qui attentè obseruet, nec quid in Mahometicę religionis prędicium statuatur. Proh Deum immortalem sic impurus ille & spurcus Mahometes cum sua vxorum pluralitate, & aliis absurdissimis legibus, nihil nisi carnem & libidinem spirantibus, religiosè colitur, in supremi Principis intimo Senatu, contra eius leges nihil statui queat, nullum adferri prędicium debeat, primus honor, prima cura illis deferatur, & CHRISTI IESV castissima religio, in cuius sanctissimum nomen totus orbis terrarum à tot iam seculis iurauit, ita à quibusdam nouis politicis, qui se Christianos vocant, flocci pendetur, ita pedibus proteretur, ut uel nullo, uel non nisi infimo atq; postremo loco ad illis habeatur?

Politicorum impietas pręcisius demonstratur

Sed dic mihi obsecro bone Politice. Ais te Catholicum quidem & esse, & viuere ac mori Catholicum uelle: hocque tibi homini priuato satis esse, si tuam ipse animam serues, nec necesse tibi esse, ut in has te turbas imprudenter des. Laudarem prudentiam tuam, si illa prudentia esse posset, quę cum impietate coniuncta est. Sed nunc vide quàm prorsus absurdè loquaris, Nonne absurdissimus, & tum patrię, tum ciuis nomine indignissimus esses, si ciuitate tua ab hostibus obsessa, pro tuis quidem fortunis, pro uita ac salute tua paciscerere, quibus saluis ciuitatem hosti traderes, atque ita liberos ac posteros tuos omnes patria ac paterna hæreditate spoliares? Neminem arbitror sic malè Politicum, qui huiusmodi ciuem non inferis omnibus ac diris daret, nec ciuem, sed proditorem patrię uocandum diceret. Atqui tu Politice Christiané, ita tibi religionem tuam saluam esse uis, ut ciuitate ac patria tua hęreticorum potestati relicta, & liberos, & ciues & posteros tuos omnes fide ac religione Christiana in perpetuum spolies. Hoccine politice factum putas? Hoccine Christiane & Catholicè factum existimas? Non uides te sceleratissimum esse fidei ac religionis tuæ proditorem? te fidem negasse, abnegationi fidei causam multis dedisse, & in

fideli

fideli deteriorem esse, id facere quod nullus infidelis faceret?

Si in causis ciuilibus & in bonis fortunę ac corporis, non nobis tantum nati sumus, sed patrię & ciuibus, quanto magis in causa religionis, & in bonis animi ac salutis ęternę, non nobis tantum renati in Christo sumus, de toti Ecclesię, cuius membra sumus, toti Christianę Societati, cuius filij & fratres sumus, maximè vero illi Christianorum societati, illi Ecclesiæ particulari in qua agimus? Sicut in corpore naturali non sibi oculus uidet, aut pes ambulat, sed toti corpori, & ad bonum totius, sic in corpore CHRISTI mystico, quod est Ecclesia, nemo sibi tantum Christianus est, sed toti Ecclesiæ: iuxta illud Apostoli: *Nemo nostrum sibi viuit, & nemo sibi moritur.* Et rursum. *Non potest oculus dicere manui: opera tua non indigeo: aut caput pedibus, non estis mihi necessarij: sed idipsum pro inuicem sollicita sunt membra: & si quid patitur vnum membrum, compatiuntur omnia membra.* Si ergo, ô Politice, membrum Christianę societatis es, quomodo illa laborante, & tot ac talia ab hęreticis patiēte nihil compateris? quomodo ut tuo priuato commodo prospicias, fratrum tuorum omnium salutem negligis? Quam ergo nobis maiores nostri sacrosanctam religionem integram & sanam in patria aut ciuitate nostra reliquerunt, eam, si Christiani sumus & Republicæ Christianę boni ciues, posteris quoque nostris, quantum in nobis est, integram & illibatam relinquere debemus. Qui aliter sentit, qui aliter faxit, eum ut tuber deforme, & collum obduratum à reliquo corpore resecare, ut pestem publicam detestari, ut portentum quoddam in ultimas terras deportandum fugere, & abominari oportet. Solon hanc politiam suos ciues docuit, ut mala publica non secus quàm propria omni studio curarent. Rogatus enim quo tandem modo fieri posset, vt nullum in ciuitate scelus perpetraretur, respondit. *Si tam indignarentur illi, quibus non est facta iniuria, quàm quibus facta est.* Sic unius Leuitæ concubinam à Gabaonitis nefariè violatam, omnes undecim tribus Israel

Rom 14.
1. Cor. 12.
Stob. ser 41
Iud 20.

Israel in prælium congregatæ vltæ sunt. Timon rogatus cur homines odisset, respondit. *Improbos odi, quia improbi sunt. Bonos odi, quia improbos non oderunt.* Certe vrbem Romam, in qua tam multi boni Christiani erant, à Gotthis captam atque direptam fuisse, ipsosque bonos cum malis acerbam illam calamitatem perpessos fuisse, quia boni malos tolerabant, & propter humanum diem, linguamque blandientem ab alijs reprehendendis, multo magis corrigendis abstinebant, scribit grauiter & doctè Sanctus Augustinus. Athenienses profectò melius hac in re instituti, quàm nostri hodie Politici in schola Machiauelliana, hanc politiam didicerant, vt Themistoclis consilium de succendenda Lacedæmoniorum classe, quæ induciarum tempore in quadam eorum statione consliterat, etsi Reipublicæ suæ vtilissimum, tamen quia turpissimum, prorsus reijcerent. Vel hoc plebeium iudicium politicos nostros doceat, vt publicam honestatem, ac multo magis pietatem, vtilitati, seu publicæ, seu priuatæ anteponant. Sed ad nostra redeamus. Valentiniano iuniore imperante, Symmachus Præfectus vrbis Romæ homo ethnicus potestatem sacrificandi & idololatriæ liberum exercitium petijt. Erant in Imperatoris Aula Politici, qui hoc tanto viro concedendum suaserunt. Sed Sanctus Ambrosius Mediolanensis tunc Episcopus quid Imperatori scripserit, audiamus. *Deo vere quisquis militat, & qui intimo colendum recipit affectu, non dissimulationem, non conniuentiam, sed fidei studium & deuotionis impendit. Ipsis gentilibus displicere consueuit præuaricantis affectus. Liberè enim debet defendere vnusquisque fidele mentis suæ & seruare propositum. Quod si aliqui nomine Christiani tale aliquid decernendum putant, mentem tuam vocabula nuda non capiant, nomina cassa non fallant. Quisquis hoc facit, sacrificat idolis, & quisquis hoc statuit.* Hoc ille sanctus & clarissimus Ecclesiæ Doctor. Ecce idololatra est qui idololatriam concedendam suadet. Hæreticus quoq; est, qui aliquid hæreticis tribuendũ sentit in sacrosanctæ fidei nostræ præiudicium. Omnis heresis non nisi per tales politicos profecit. Ignauia & cessione

Maximus Serm. 26.

De Ciu Dei lib. 1. cap. 9.

Plutarch. in Aristide.

Li. 5 epist. 30.

Catho-

Catholicorum, vis & potentia creuit hæreticorum : & vt diuus Hieronymus de suo tempore dixit : *Barbari fortes fiunt: nostris uitijs Romanus superatur exercitus*, sic hodie nostris politijs Catholicus superatur exercitus. Catholicæ franguntur vires, & vexatur religio. Alia veterum fuit & piorum Imperatorum fortitudo ac pietas Heraclio Imperium recenter adepto, & inducias a Persarum Rege (qui tota Syria Imperium spoliauerat) postulante, *responderunt impij hostes non prius se Romanis pacem daturos, quã Christum abnegasset Imperator*. Quo accepto responso adeo excanduit pius Imperator, etsi maximis nuper cladibus acceptis, vt ingentibus copijs in hostem ductis, & amissa recuperauerit, & totam Persidem igni ferroque uastauerit. Politici hodie nostri huic Principi à consilijs si fuissent, Christi profectò abnegationem ad pacem publicam conseruandam non ægrè concessissent. Quid enim interest Christum abnegare & vniuersam eius fidem orthodoxam prodere & prostituere? Nobile sanè hoc pietatis exemplum fuit & Imperatore Christiano dignum. Sed agebatur de Capite, & totius Christianitatis iugulum petebatur. Nobilius erat Theodosij iunioris Imperatoris alioqui maximè pacifici, ac plenum pietate pectus, qui ne Persas Christianos in grauissima persecutione ad eius Imperij loca confugientes, barbaro Persarum regi traderet, qui ita eos sibi reddi postulabat, vt ni id fieret, bellum indicaret, cum acerrimo hoste bello potius decernere, & fœdus abrumpere, quàm Religionis causa profugos tyranno tradere maluerit. Bellum itaque maximum ea de causa concitatum est, in quo sæpe victis & fusis Persis à postulato desistere Barbarus coactus est. Hic optimus Princeps si Politicus esse voluisset, quales hæc ætas Politicos videt, omnes Religionis causa exules & profugos ad primum statim tyranni postulatum reddere debuisset. Sed nec minimam voluit Christianæ Religioni quam profitebatur maculam inferre, aut eius defensionem in re vel minima ad momentum deserere. Nunc verò alia consilia hic orbis vidit. Cætera fortiter & studiose curanda sunt; Sola religionis causa aut tepidè & molliter,

In Epitaph. Nepotiani.

Bapt. Egnat. in Herac.

Socrat. lib. 7. cap. 18. & Trip. lib. 11. cap. 15.

liter; aut non omnino curanda. Sic per nouos Politicos causa hodie agitur Ecclesiæ: imò non agitur, sed agitatur, & agitata deseritur, deserta subuertitur. Simonis consilium dant, vt pacis causa equus Græcorum armato milite plenus quasi Palladi sacrum Troiam introducatur, etiam mœnibus disruptis. Sic enim per Ecclesiæ ruinas hæreticos in Ecclesiam, pacis ac religionis causa intromittunt. Et ut olim C. Cæsar Catilinæ coniuratione detecta, Senatui misericordiam suasit, quia & Patritij viri participes eius erant; sic isti hæresum iam turpitudine & impietate detecta, clementiam Principibus, & Magistratibus suadent, quia magnos uiros, & honestiore loco natos ciues his hæresibus implicatos vident. Sed si audiantur, non secus Ecclesiæ libertatem hæretica tyrannis e medio tollet, quàm Romanorum libertatem sustulit Cæsar: cuius tunc consilia non aliò spectabant: popularem auram & Patritiorum gratiam hoc suo consilio captans. Sed de horum hominum impietate & quantæ Reipub. Christianæ pestes sunt, pro huius temporis breuitate satis dictum est: pro rei indignitate satis nunquam dici potest. Vnum quum adiecero, finem faciam.

Simonis consilium dant Politici.

Salustius.

Parricidij accusatum rectè defendit orator maximus, quod ante eius criminis suspicionem vir bonus semper habitus fuerit: & addit, eum qui parricidij quempiam accusat, oportere eius qui in crimen uocatur & audaciam singularem ostendere, & mores feros immanemque naturam; & vitam vitijs flagitijsque omnibus deditam, & denique omnia ad perniciem profligata atque perdita. Neque enim tale flagitium in alium cadere posse, quàm cuius tota uita scelere & maleficio contaminatissima est. Politicos igitur contemptæ & desertæ proditæque religionis sanctissimæ conuictos, cui demum sceleri affines non esse, à quo flagitio temperare se posse; cui non crimini addictos & obnoxios esse existimabimus? Si enim pietas erga parentes non sine graui scelere læditur, si magna uis humanitatis est, si multum valet communio sanguinis, si portentum atque monstrum certissimum est esse aliquem humana specie & figura, qui tantum immanitate bestias vi-

Ci. pro Roscio Amerino.

cerit, vt

cerit, vt per quos, hanc suauissimam lucem aspexit, eos indignissimè luce priuarit; quanto magis, quanto verius, quanto fortius, pietas erga Deum non siue immani scelere violatur; nec violatur modò, sed & despicitur; nec despicitur tantum, sed vt abiectissimum quiddam rebus omnibus postponitur? Magna est vis religionis, multum valet societas fidei, arctissimum est Christianæ charitatis vinculum: portentum atque monstrum certissimum est, esse aliquem Christiani nominis, fide, professione Christianum, qui per cuius religionis Sacramenta renatus est, & factus filius lucis, vocatus in admirabile lumen Dei, illam religionem indignissimè luce priuare, nefariè prodere, deserere, contemnere, vilissimo loco habere nō pertimescit.

Depromet ex his omnibus pius Concionator ac prudens, quæ pro loco & tempore vtiliter depromi posse iudicabit: simulque addat quod sicuti Pharisæi isti meritò aduertere debebant, veræ doctrinæ defensionem nequidem temporali eorum paci ac prosperitati obfuisse vnquam aut obesse potuisse, quando nunquam Deus illum populum, Dei leges ac mandata seruantem in manus gentium tradiderit, vt vel ex historia Achior meminisse poterant, notatque ad hunc locum D. Chrysostom. sic omnino Politici hodie Christiani, si tamen Christiani, meminisse & aduertere imprimis debuerunt, in hoc quoque statu Euangelico Deum nec suos, nec causam suam aliquando deserere. Qui de Ecclesia sua dixit: *Portæ inferi non præualebunt aduersus eam*, & suis fidelibus dixit: *capillus capitis vestri non peribit*, satis luculenter docuit tum Ecclesiam totam, tum singulos fideles ita sibi curæ esse, vt confidentes in eum sub vmbra semper alarum suarum protegat ac defendat. Sed quis ab illis fidem in Deum postulet, qui fidei causam rebus omnibus posthabendā censent? Quare vbi huiusmodi hominibus plena sunt omnia, nihil mirum si fiat illis secundum fidem illorum: si Deus illos deserit, & perpetuis calamitatibus exagitat, qui non in recto Dei cultu eiusq; prouidentia ac promissionibus, sed in sua quam putant prudentia, in dextera & brachio suo, spem omnem suam collocant, nec in Dei,

Iudit. 5.
Hom. 64. in Ioan.
Matth. 16.
Lucæ 21.

t 2 numi-

numine ritè colendo, sed in carnis cura & seculi desiderijs perfruendis, puppim ac proram fœlicitatis suæ ponsit: si deniq; quod semper timent id illis accidat, vt *veniant aliqui Romani & tollant locum ac gentem.* sicuti Iudæis accidisse populus ille toto orbe hodie dispersus & Romano imperio per aliquot post secula subditus, ad oculum loquitur. Notat in hunc locum sapienter Augustinus, quòd

Tract. 49. in Ioan. Iudæi, *quia temporale regnum spirituali prætulerunt vtrumque amiserunt.* Idem politicis quibusdam magnatibus in Anglia & hoc Belgio accidisse videmus, dum illi Principi, hi populo applaudentes Catholicæ religionis, quam animo tenuerunt, patrocinium deseruerunt, & fide postea orthodoxa exciderunt, & capite mulctati sunt. Videant atque iterum videant Politici magnates in Gallia ne hæretico adhærentes, & pietatis causam paci (vt existimant) temporali anteferentes, & ipsa pietate paulatim excidant, & ab ipso quem tuentur hæretico iustas perfidiæ pœnas luant. Placet hosti proditio, sed proditor nunquam placuit. Meminerint iustum illud iudicium;

At tu dictis Albane maneres.

Si enim sociale fœdus ab homine inter homines initum tantam vim habet, vt eius violatio tam acerbo supplicio plecteretur; quid non apud Deum & homines merebitur sacrosanctæ fidei, qua Deo & Ecclesiæ omnis Christianus astringitur, vinculum & fœdus abruptum? Sed alterius loci hæc consideratio est. Hæc eò tantum à nobis dicta sunt, vt qui hac peste adhuc attacti non sunt, ab ea se immunes conseruent; & Christiani nominis tantam labem, qua nulla atrocior est, à se suisq; omni studio & conatu auertant.

2. *Hoc autem à sem tipso non dixit, sed cum esset Pontifex anni illius, prophetauit.*

LOCVS ostendendi per impios & prauos ministros veram subinde doctrinam Deum administrare. Solét hodie hæretici more veterum omnium, vt Catholicam doctrinam in odium atque inuidiam vocent, in eius ministros ac doctores quæcunque vel fingere vel amplificare libet, crimina conijcere: *Non nisi hominum crimina*

Epist. 137. (ait

(ait Augustinus de sui temporis hæreticis) *colligere affectant: & ea ipsa plura falsissimè iactant: vt quia ipsam diuinæ Scripturæ veritatem, quæ vbique diffusa Christi Ecclesia commendatur, criminari & obscurare non possunt, homines per quos prædicatur adducant in odium, de quibus & fingere quicquid in mentem venerit, possunt.* In hunc finem colligunt & corradunt summa diligentia hæretici hodie quicquid de malorum Pontificum ac Sacerdotum vita seu verum seu falsum vel à posteriorum temporum historicis memoriæ traditum, vel incerta & mendaci fama relatum inuenerunt. Nec apud populum seducendum, qui illorum primarius scopus est, validiora afferunt argumenta, quàm quæ ab huiusmodi criminationibus petunt. Cæterum *nec paucorum crimina, orbis Christiani crimina sunt, cui nos communicamus,* (vt eisdem hæreticis respondet Augustinus) *sed ad quosdam illa crimina pertinent, non ad vniuersum orbem Christianum,* nec in quibus illa vera sunt, authoritate propterea legitima, aut veritatem Euangelicam docendi firmitate exciderunt. An fortè inter illos magis impius quisquam fuit quàm Caiphas iste Iudæorum Pontifex, qui vnus consilium dedit perdendi Christum, idque non ob doctrinæ vitium quam docuit, sed *ne venirent Romani & tollerent locum eorum & gentem?* Per os tamen huius impij Pontificis prophetare, maximumque fidei mysterium pronunciare Spiritus S. voluit: *prophetauit* (ait D. Euangelista) *quod Iesus erat moriturus pro gente,* scilicet Iudaica, *& non tantum pro gente, sed vt filios Dei, qui erant dispersi, in vnum congregaret.* An non hoc maximum fidei nostræ ac diuinissimum mysterium est, totius mundi Redemptorem esse Iesum Christum? illum esse pacem nostram, *qui fecit vtraque vnum, vt medium parietem maceriæ soluens duos condat in semetipso in vnum nouum hominem faciens pacem, vt reconciliet ambos in vno corpore Deo, per crucem interficiens inimicitias in semetipso.* At hoc totum prophetauit Caiphas. Dicente quippe illo *mori pro populo,* Iudaici populi salutem per Christi mortem Spiritus S. insinuauit: addente, *ne tota gens pereat, filios Dei qui erant toto orbe dispersi* Spiritus Sãctus intelligi voluit. Ita Pontifex impijssimus & prophetauit, & prophetiam

Sacerdotum impietas veræ doctrinæ non officit.

De vnit. Ecclesiæ cap. 2.

Ephes. 2.

diuinissimam ore licet impuro eructauit. Sed quare hoc ille,& non alius quam ille, homo totus politicus & impius? *Quia erat Pontifex anni illius*, ait Euangelista: *Vides* (ait Chrysostomus) *quanta sit pontificalis potestatis virtus? Os tãtum gratia, non etiam scelestum cor attigit. Hoc quippe* (ait diuus Augustinus) *in eo egit propheticum chrisma, vt prophetaret; hoc impia vita, vt nesciens prophetaret*. Et in hunc ipsum locum. Quod prophetauit impius Caiphas, *diuino sacramento tribuit Euangelista, quia Pontifex fuit*. Aliud quippe dixit & sensit Caiphas, aliud per illum dicere & docere voluit Spiritus sanctus. Et quare hoc aut quomodo? Rationem reddit Diuus Ambrosius: *Alia sunt verba delictorum, alia sacramenta salutis; non praeiudicant verba virtuti. Suis viribus substantia diuina fulcitur. Homo auditur, Deus in operibus agnoscitur*. Idē docet D. Chrysostomus: *Quicquid concreditum habet Sacerdos, solius Dei donum est, & vbi humanam exercet sapientiam minor illis gratia apparet. Deus omnia facit. Sacerdos linguam, & manus prabet*. An verò illi, quos Paulus dixit *per occasionem & per inuidiam adeoque per contentionem Christum praedicasse, existimantes se pressuram suscitare vinculis eius*, impij plane & scelerati homines non erant? De eorum tamen prædicatione ait Paulus, *in hoc gaudeo, sed & gaudebo:* non sanè gauisurus, sed quantum in ipso erat modis omnibus restitutus, si homines impios veritatis Euangelicæ ministros esse non posse iudicasset. Hominum ergo crimina, Pontificum & Sacerdotum vitam interdum parum laudabilem, vitiosam, contaminatam, contra ipsius quam prædicant doctrinæ veritatē, frustra & inaniter ventilant hæretici. Aduertere debuerunt, Deum qui per Ecclesiam docentem loquitur, non solum pro bonos, sed etiam per malos ministros, non quæ ipsorum, sed quæ sua sunt loqui, nec propter illos (quorum ibi causa non agitur) sed propter fidelem populum, quorum saluti aliorum ministerio Deus prospicere voluit, veritatis doctrinam tradere. Facile hoc vident & aduertunt hæretici quum sui ministerij dignitatem tueri volunt: idque sibi pernecessarium agnoscunt, quum ipsorum hodie Ministris nihil iam sit ferè fœdius, nihil in omni vitiorum genere con-

Hom. 64. in Ioan.

Contra Faust li. 16 cap 23.

Tract. 49. in Ioan.

In Psal. 39.

Homil. 85. in Ioan.

Philip. 1.

Hæreticorũ Improbitas.

contaminatus. Sed in Catholicæ veritatis doctoribus hoc aduertere nolunt, videre & agnoscere detrectant.

Reluctatur hoc loco Caluinus defensioni nostræ, quã in suis non minus libẽter quàm necessario admittit: *Plusquam ridiculi* (inquit) *sunt Papistæ, qui ex hoc Caipha exemplo colligunt habendum esse pro oraculo quicquid Romano Pontifici effutire libuerit.* Sane plusquam ridiculus est Caluinus qui talem Papistis sententiam affingit. Non id ex hoc loco colligunt Catholici, Pontifici Romano aut cuilibet Episcopo seu Pastori credendum esse quicquid effutire libuerit. Putida hæc Caluini calumnia est, quam illi plusquam ridiculè effutire hoc loco libuit. Quod Catholici ex hoc loco colligunt, istud est. Nec Romani Pontificis, nec cuiuslibet alterius Episcopi aut Sacerdotis vitam impuram impedire, quo minus Cathedram & potestatem docendi legitimè occupans, veram doctrinam tradat, Christumque verè & vtiliter prædicet. Nunc totum inuertit cauillator Caluinus, vt putidæ calumniæ locum faciat. Addit huic putidæ calumniæ, argumentationem insulsam: *Primum* (inquit) *vt illis demus Prophetam semper esse quisquis est summus sacerdos, probare tamen necesse habebunt Romanum Pontificem Dei mandato creari. Nam sacerdotium vnius hominis Christi aduentu obolitum fuit, neque vsquam legimus diuinitus præscriptum fuisse, vt vnus quispiam toti Ecclesiæ præesset.* In hac insulsa argumentatione tam multa propemodum sunt vitia quot verba. Primum, summum sacerdotem Prophetam semper esse (quod ille se nobis dare dicit) nemo Catholicus à Caluino sibi dari postulat, quia & nemo Catholicus hoc asserit. Summum Ecclesiæ Christianæ sacerdotem in doctrina fidei non errare asserimus, Prophetam semper esse, vt videlicet quicquid libuerit affirmet (quomodo Caluinus loquitur) non dicimus. Nec ipse Caiphas quamuis vt Pontifex prophetauit, Propheta tamen fuit, vt semper vera diceret, qui nisi hoc fortasse temporis articulo, prophetauit nunquam. Deinde Romanum Pontificem Dei mandato creari probare necesse non habemus, nisi apud hæreticos: apud quos etiam Christum esse verum Deum pro-

In com. in hunc locum.

Caluini putida cauillã.

Caluini argumentatio insulsa.

1.

2.

bare necesse est, quando negare id volent, vt olim Ariani, hodie in Transiluania Francisci Dauidis, & Georgij
9. Blandratæ Ministri faciunt. Addit Caluinus *sacerdotium vnius hominis Christi aduentu abolitum fuisse*. De legali sacerdotio & quoad munus propriè sacrificale verum est. Non enim vnus iam, sed omnes sacerdotes idem diuini sacrificij munus æqualiter peragunt. De Ecclesiastica prælatura, quam nisi Sacerdotes exercent falsum est. Imò ait
4. Caluinus, *nusquam legimus diuinitus præscriptum fuisse, vt vnus quispiam toti Ecclesiæ praeesset*. Opinor sanè Caluinũ hoc nusquam legisse, quia quod legerat intelligere noluit. Eutyches in Scripturis duas Christi naturas se nunquam legisse, Concilio Chalcedonensi respondit. Alij omnes hæretici nunquam id in Scripturis legunt, quod credere in Scripturis nolunt. Nos verò Catholici hoc perspicuè in Scripturis legimus Sanctiq; ante nos Patres legerunt, dicente Christo ad Petrum, & ad solum Petrũ præsentibus alijs Apost. & ad illum de maiori sua dilectione ter interrogatum. Pasce agnos meos, Rege oues meas, Pasce oues meas. *Βόσκε τὰ ἀρνία μοῦ: Ποίμαινε τὰ πρόβατά μόυ: Βόσκε τὰ πρόβατά μου.* Quæ verba tã variè & distinctè à Christo prolata quantũ valeant, alio in loco discussimus. Sed Caluinus ista non legit, quia quum legeret, ineptissimè maluit ex priuato suo sensu contra illa cauillari (vt eodem in loco ostendimus) quàm apertam & dilucidã Christi mentẽ cũ Catholicæ Ecclesiæ sensu & consensu amplecti. Pergit adhuc ineptire hoc loco Cal. *Vt hoc quoque secundò illis demus, ius & honorem Pontifices ad Roman. Episcopum translatum esse, videndum quid sacerdotibus profuerit quod Caipha vaticinium amplexi sunt. Vt subscribant illius sententiæ, conspirant in mortem Christi. Procul verò à nobis facessat talis obedientia, quæ nos ad horribilem apostasiam, filium Dei abnegando impellat. Eadem voce blasphemat & simul prophetat Caiphas. Qui eius dicto obsequuntur, contempta prophetia blasphemiam arripiunt. Idem ne contingat, nobis cauendum, si Romanum Caipham audiuerimus: alioqui similitudo claudicaret.* Totam impostoris sententiam posui, vt ad eius tandẽ conclusionem peruenirẽ. Hæc quippe conclusio totam præcedentẽ disputationem

Hæretici in Scripturis nõ legunt quod credere nolunt.

De Princip. Ed. li. 6. cap. 10. & 11.

Caluini stupida ratiocinatio.

vanam

vanam & friuolam conuincit. *Alioqui* (inquit) *similitudo claudicaret*, hoc est, nisi hæc absurda quæ colligo in re præsenti locum habeant, *similitudo claudicaret*. Atqui similitudinem claudicare quid queso absurdi est? aut quid necesse est vt exẽplo prophetantis Caiphę mali ministri doctrina vera approbetur, ministri doctrinam prophetię Caiphæ per omnia similem esse? Ex hoc exemplo nihil aliud aut amplius colligimus quàm quod collegit Euangelista. Prophetauit homo impius, quia Pontifex erat. Colligitur inde. Vera docere possunt homines impii, quia Pontifices sunt, quia ministri Ecclesiastici locum tenent: quia (vt ipse Caluinus hoc loco affirmat) *Deus Sacerdotium à se institutum potius respicit quam hominis personam*. In hoc tenet similitudo, in hoc nõ claudicat, sed in causa ministerij Ecclesiastici non secus valet, quã in ueteri illo Sacerdotio vmbratili valuisse videmus. Cætera in facto Caiphæ aduenticia nec in exemplum trahũtur, nec ad similitudinẽ tam ab ipsis hæreticis quam à nobis collectam vllo modo pertinẽt. Dicit hoc loco Cal. *Eodẽ modo per os Balaam, quẽ Spiritu prophetię Deus donauerat, populo suo benedicere voluit*. An uult Caluinus vt hæc similitudo per omnia teneat, nec in vllo claudicet? An vult vt cũ isto Balaã idola colamus, vt vitulos & arietes super aras immolemus, vt mercedem iniquitatis amemus, vt filios Dei peccare doceamus? Hæc omnia fecit iste Balaã etiã cum populo Dei benediceret. Sed sicut Balaam homo impius populo Dei benedicens, exemplum sane est eorũ in Ecclesia ministrorum Dei, qui impiè viuentes vera docent, ad alia tamen quæ ille fecit ac docuit, quęq; ex eius pessima doctrina consecuta sunt, similitudo nõ valet: sic Caiphas homo impius beneficiũ mortis Christi prophetans exemplum quoq; eiusdem rei est, ad alia tamen, quę uel ille impiè sensit, vel ex eius impio consilio sequuta sunt, similitudo trahenda nõ est: Nempe prophetauit vt Pontifex; consilium interficiendi Christum quod cæteris sequuti sunt, nõ dedit vt Pontifex, sed vt homo impius. Atq; hic Caluiniana collectio nõ claudicat tantũ m, sed penitus deiecta iacet.

Caluin. à se ipso refutatur.

Num. 22. 2. Petr. 2. Iudæ. 11. Apocal. 2.

Addit adhuc Calui. modis omnibus satagens, vt hoc

excu-

exemplum infirmet, hoc est,ut Euangelistæ annotationem manem & friuolam esse doceat. *Quæro præterea* (inquit) *an quia semel prophetauit Caiphas, singula Pontificis verba totidem semper sint prophetia. Atqui paulo post summum ac præcipuum fidei nostræ caput blasphemiæ damnauit. Vnde colligimus quod nunc Euangelista refert, extraordinarium fuisse, ac præposterè in exemplum trahi.* Hæc ille. Quæro & ego à Caluino an prophetia Balaam qua bene dixit populo Dei, non fuerit extraordinaria. Sanè ita extraordinaria fuit,ut ille nec Propheta, nec Sacerdos Dei,nec etiam de populo Dei, sed idololatra & ariolus fuerit. Si ergo hoc factum tam extraordinarium,in exemplum tamē trahitur,quo docemur Deum per impios ministros loqui(nā & ipse Caluinus hoc loco, *Eodem modo,* inquit,*per os Balaam,quem Spiritu prophetiæ donauerat, populo suo benedicere voluit Deus*)quanto magis Caiphæ prophetia,quātumuis esset extraordinaria,in simile exemplū trahitur? Ille .n. & de populo Dei, & summus Sacerdos fuit,nec extraordinario aliquo spiritu prophetię donatus sicut Balaam,sed vt ipse Euangelista affirmat,*quia Pontifex erat anni illius,* idest propter ordinariam Pontificalis gratiæ uirtutem,prophetauit. Quare hæc eius prophetia non fuit,ut Caluinus uult, extraordinaria uel extra ordinem & pręter rationem uocationis & muneris eius:sed quod postea fecit, quodq; Caluinus allegat, quum præcipuum fidei nostræ caput blasphemiæ damnauit, uidel. de uenturo Christo in maiestate sua ad iudicium, hoc planè extraordinarium fuit, & præter ordinem ac dignitatem illius sacerdotii, ideoque singulariter à prophetis ueteribus pręditum. Quum enim ordinaria ueteris Synagogę institutio hęc esset, *ex ore sacerdotis legem requires:* & iterum.*Qui non obedierit summo sacerdoti, qui pro tempore fuerit,morte moriatur:* aliaq; in ueteri Scriptura permulta, quæ Christus ipse in Euangelio confirmat, dicens.*Super Cathedram Moysis sederunt Scribæ & Pharisæi: Quæcunque ergo dicunt facite:* tandem uerò ueniente Messia, & quum translatio legis, & Sacerdotii ueteris abolitio immineret, ipsa Synagoga suo merito reprobanda esset, Prophetę hoc ipsum quasi rem pręter ordinem

Caluinus contra Euangelistā disputat.

Calu. iterum a seipso refutatur.

Caiphæ prophetia nō fuit extraordinaria.

Malach 2.

Deut. 17.

Matth. 23.

dinem, & ut minus crediturі Iudæi scandalizarentur, præ dixere, idq; uerbis ordinariæ constitutioni diuinæ contrariis. *Lex peribit à Sacerdote, & consilium à senioribus*. Et iterum. *In illa die peribit cor Regis & cor Principum, & obstupescent Sacerdotes*. Et adhuc alius Propheta. *Nox vobis pro visione erit, & tenebræ vobis pro diuinatione*. Hæc omnia ualde extraordinaria erant, & præter primam Sacerdotii legalis institutionem. Denique *mysterium* hoc uocat Paulus, *quod cæcitas ex parte in Israel contigit, ut plenitudo gentium intraret*. Vide nunc ergo impiam & præposteram Caluini disputationem, cui applaudunt Caluinistæ omnes Caiphæ prophetiam & doctrinam ueritatis ordinariam, *quia Pontifex erat anni illius*, tametsi impius ipse erat, nec quod prophetaret intelligeret, ad exemplum trahi Caluinus non patitur, quo ostendatur impios Pontifices ac Sacerdotes ueram nihilominus doctrinam tradere, quàm diu cathedram unitatis tenent. Eiusdem autem Caiphæ blasphemiam extraordinariam, & Sacerdotū Sinagogæ (çadente iam illo statu, ut melior exurgeret) lapsum ac errorem, in exemplum trahi homo impius uult, ut totius Ecclesiæ Catholicæ per aliquot iam secula apostasiā ac ruinam conuenis & sodalibus suis persuadeat. Hoc enim studiose facit in Institutione sua innumeris mēdacijs, paralogismis, blasphemiis referta, quod alio loco protulimus & refutatum reliquimus. Atq; hæc de his Euangelii uerbis, impiaque & uana Caluini tergiuersatione hactenus.

Ezech ca 7
Hierem 4.
Mich. 3.
Rom. 11.
Calui. Impia & præpostera disputatio.
Lib. 4. cap 9 num 7.
De princi fidei, lib. 2. ca. 12.

SABBATO POST DOMINICAM Passionis.

1. *Benedictus qui uenit in nomine Domini*. Ioan. 12.

LOCVS, de quo nos admonet Caluinus, contra hæreticos omnes & pseudoministros uerbi, qui non ueniunt in nomine Domini, sed in nomine suo. *In nomine Domini venit* (ait in hæc uerba Caluinus) *qui non temere se ingerit, neq; honorem falsò vsurpat, sed ritè vocatus Deum habet actionum suarū* In comm in hunc locum.

ducem

ducem et authorem. Competit elogium hoc in omnes legitimos Dei ministros. Et paulo post. *Iam quia pseudopropheta superbè nomen Dei iactant, et fallaci hoc prætextu se venditāt, qub tamen diaboli impulsu ad perdendam Ecclesiam ferantur, suū audienda est antithesis, vt Dominus eos dissipet, ac in nihilum redigat.* Probè sane hæc omnia, & in caput suum egregiè Caluinus disputauit. Quis enim Caluinum misit ut Geneuæ Dei nomine doceret, & pro legitimo Dei ministro se uenditaret? Cui Episcopo successit? Aut quis illi Episc. manus impoluit? Cuius ille Cathedram nisi vnius Farelli tenuit? Ipse Farellus cui successit? Nōne eiecto eodem die & Episcopo ciuitatis illius, & Principe loci legitimo Saoaudiæ Duce, tam in cathedram Episcopalē Farellus se ingessit, quam in loci principatum rebellis populus se intrusit? Quā pulchrè igitur Caluinus & seipsum & alios omnes huius ætatis hæreticos, qui legitimam vocationē suam hactenus probare nunquā potuerunt, hac sua annotatione, maledictos, à Deo dissipandos, & in nihilumredigendos docuit? hanc enim antithesim subaudiri vult. Iā in alia huius Operis parte luculenter ostendimus hæreticos horum temporū vocationem suam legitimam probare non posse, eorum missionem non nisi imaginariam esse, eos non intrasse per ostium, sed aliunde. Cur igitur hoc loco crimen illud taxare & exaggerare voluit Caluin. quo ipse maximè tenetur reus? An vt de illo minime suspectus haberetur? Sanè hic textus nullam huiusmodi suspicādi materiam suppeditabat, qui ita propriè adChristum pertinet, vt ad alium transferri nequeat. Clamabat enim populus: *Benedictus qui venit in nomine Domini Rex Israelis* q soli Christo competit. Cæterum quia illa sententia ex psalmo desumpta Regis Israel mentionem non facit, ideoq; ad alios Prophetas, Pastores, Reges à Deo missos accommodari potest, Calui. suæ sibi vsurpationis conscius propter antithesim, quam includi videbat, iuxta rudem illum, sed uerum versiculum, *Conscius ipse sibi de se putat om nia dici:* ex aliorum accusatione hanc a se amoliri suspicionem voluit. Nec eo contentus, etiam in alios idem crimen contorquet. Addit enim præcedentibus verbis.

Vocatio legitima Ministrorū verbi.

Caluinus in caput suum disputat.

In festis S. Andreæ & S. Marci, & fer. 3 Pent.

Ita

Ita benedicere Christo nō possumus, quin maledicamus Papæ, et sacrilegæ tyrannidi, quam aduersus Christū erexit. Sua quidē anathemata nō secus ac fulmina, magno impetu in nos vibrat sed quæ secure contemnere velut inanes ampullas licet. Ex aduerso autē Spiritus S horribile anathema hic nobis dictat, quo vsque ad vltimos inferos cū toto suo splendore & pōpa mergatur. Hæc Caluinus. Quis hic Caluinum disputare, & sacrum Dei Euangelium explicare, ac non potius rabulam aliquem indoctum ac bene potū in medio foro debacchari existimet? *Spiritus S.* (inquit) *horribile anathema hic nobis dictat, quo Papa vsq; ad ultimos inferos mergatur.* Vbi verò, aut in quib. verbis hoc horribile anathema continetur? In illis, inquit, *Benedictus qui venit in nomine Domini.* At quis non iudicaret beatam potius & optabilem benedictionem illa verba pronuntiare? *Sed subaudienda est*, inquit, *antithesis, pseudoprophetas omnes, qui superbe iactant Dei nomen, à Domino dissipari, ac in nihilum redigi.* Esto: sit ita, demus hanc antithesim subaudiri, ne singula excutiendo nimis in Caluinum rigidi videamur. Quomodo Papa in hac antithesi includitur? aut quid ad eum hæc antithesis? Hic vt procedat Caluini disputatio, rursum subaudiendum est, Papam esse pseudoprophetam. Atqui non debemus tam liberales esse, ut hoc quoque illi concedamus. Postulamus igitur ut hoc doceat. Sed quid ab illo hoc præstari postules, quod ille nunquam præstando erit, quod ille supponit semper, probat nunquam, quod hoc in loco ne uno quidem uerbo ostendi? Qualis igitur ista conclusio est, quàm furiosa, quam absurda, quæ Spiritum Sanctum id dictare affirmat, quod nec aperte dicitur; nec tacite insinuatur, nec nisi ex duobus præsuppositis infertur, quorum unum si des caulam nihil iuuat, alterum nec dari debet, nec probari potest?

Caluini cæca maledicentia in Summum Pont.

Caluini conclusio furiosa

Itane uero, Papa pseudopropheta erit, quia Cal. hoc præsupponit? Rogo igitur Caluinum & Caluinistas hodie omnes, quis iste Papa est, quem pseudoprophetam vocant? Norunt hoc non personę, sed officii nomen esse. Designēt ergo in hoc officio quam personam intelligant. Si omnes qui eo officio functi sunt, ergo & ipsum

Papam non esse pseudoprophetam.

Diuum

Diuum Petrum,omnesque eius in Sede Romana succesſores, *in hoc horribili anathemate, quousque ad vltimos inferos merguntur*, includere debent. Si eò vſque inſanire velint, ſoli opinor inſanient: niſi fortè Turcam aliquem Mahometanum, aut paganum barbarum, aut Iudęum incredulum inſaniæ ſuæ comites nanciſcantur. Si non omnes, ſed aliquem aut aliquos, hos ubi deſignauerint, oſtendant neceſſe eſt quomodo piis anteceſſoribus ſuccedere pſeudopropheta potuerit. Aut enim talis ſucceſſor populum ſibi ſubditum, omnesq; alios illi Sedi adhærentes nouis hæreſibus ſeduxit, & huius ſeductionis, quæ ſine tumultu eſſe non potuit (niſi in gratiam hęreticorum dicamus totum Chriſtianum orbem quaſi uno momento attonitum, derepente relicto Chriſto, Antichriſto manus dediſſe) aliqua apud hiſtoricos memoria, aliqua veſtigia neceſſariò ſupereſſe debent; aut ſolus in ſua dementia manens alios ſeducere non potuit: & quo modo aut qua mẽte fingere hæretici poſſunt, talis ſeductoris & pſeudoprophetæ tot alios per totum orbem Eccleſias communionem tenuiſſe, eiq; unitas, adeoq; ſubditas fuiſſe? Hæc & his plura lõge abſurdiſſima & fingere & aſſerere hęretici debent, vt Papam eſſe pſeudoprophetam probent. Quare horribile anathema, de quo Caluinus loquitur, non eſt à Spiritu S. dictatum, vt ille dicit, ſed eſt à ſpiritu nẽq̃ à ſpiritu mẽdacii, à Satanico Caluini cerebro adinuentum, vt res ipſa loquitur. Hanc hominis furioſam impietatem lectori patefacere, & Sedem Apoſtolicam Eccleſiarum omnium matrem ac matricem à tam furioſi nebulonis rabida calumnia aſſerere ac tueri, operę precium duxi.

2. *Acceſſerunt ad Philippum & rogarunt eum, dicentes, Domine volumus Ieſum videre.*

LOCVS putidę & inſulſæ calumniæ Caluinianæ breuiter refellendæ, ſimulque craſſi mendacii circa Sanctorum Inuocationem vno uerbo refutandi. *Hoc* (inquit Caluinus) *reuerentiæ ſignum eſt, quod gentiles iſti Chriſtum non compellant, ſed per Philippum cupiunt ſibi patefieri acceſſum. Reuerentia enim modeſtiam ſemper ex ſe gignit.* Vera & bona ſunt hæc. Nunc fermentum appo

nit suum. *Quod autem hinc colligunt Papistæ inuocandos esse mortuos, vt nobis apud Christum & Patrem sint patroni, magis ridiculum est quàm vt refutatione indigeat.* Primum tamen collectionem ab aliquo Catholico tactam nunquam hactenus audiui, & tam mendaci magistro temere credẽdũ non est. Deinde collectio omnino absurda non est. Reuerentię signum esse agnoscit Caluinus quod gentiles isti per interpositam Philippi personã accessum sibi ad Christum patefieri cupiunt. Cur non etiam Reuerentiæ signũ erit, quod ꝑ interpositas Sanctorũ preces, accessum nobis ad Deum patefieri cupimus? Tertiò longè aliis testimoniis, rationibus, exemplis nititur Catholicę Ecclesiæ pietas, vt Sanctorum suffragia & patrocinia imploret. Quartò tametsi hoc argumentum, seu hæc collectio nullius momenti esset, tamen nõ magis ridiculi uocandi sunt, qui ea aliquando usi fuere, quam uarii hodie Caluinistæ ridiculi censendi sunt, imo & Caluin. ipse, qui ex illis Christi uerbis, *Pauperes semper habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis,* hanc collectionem intulerunt. Ergo Christus non adest realiter in uenerabili eucharistia: de qua inepta & ridicula consequentia in proxima feria infrà dicemus. Iam uerò quod de inuocandis mortuis loquitur, & addit, *Qui mortuos inclamat, a quibus est separatus, quid habet simile cum eo quod Græci coram Philippo loquuntur,* quàm ineptè, addo etiam impiè loquatur, in alio Euangelio huius partis satis explicatum est, vbi contra similem collectionem Catholicorum, simili uerborum ineptia & impietate utitur. Quare hic nihil repetere necesse est. Addit Caluinus. *Sanctorum inuocationem temere commenti sunt Papistæ ex suo cerebro.* Hoc mendacium quàm crassum, impudens, & quasi digito palpandum sit, innumera totius Antiquitatis testimonia de Inuocatione Sanctorum ab Apostolorum tempore huc usque loquuntur: quibus libellum impleuit Ioannes Garetius: nisi fortè etiam totius Antiquitatis Patres ac Doctores pro Papistis habeat Caluin. Quod ut illi nos concedimus, sic in eo tamen mentitur, quod illos ex suo cerebro hanc Inuocationem commentos fuisse scribat. Designet si potest qui primus hoc commentus est.

Caluini putida calumnia.

Ioan. 12. Matth. 26.

Fer 5 heb. 1. Quadrag.

Calu. mendacium luculentum.

Tum

Tum doceat qui factũ sit, vt unius commentum tot secu la sequuta fuerint. Sanè in altera huius Promptuarij par te, doctissimorum & sanctissim. Patrũ, Chrysostomi, Ori genis, Augustini, Gregorii Naziãzeni, Hieronymi, Theo doreti, Basilii, Gregor. Nysseni, Ambrosii, Paulini, Prudẽ tii, ac demũ totius Concilii Chalcedonẽsis General. 4. te stimonia & praxim pro Inuocatione Sanctorũ produxi mus, cũ quibus Papistę cẽseri & haberi libẽter volumus. Sed Lectorẽ fallit Caluin. Papistarũ commentũ vocans, quasi hoc demũ seculo & hac ætate, qua ab hęreticis no bis Catholici veteres Papistę vocari cęperunt, Inuocatio hæc Sanctorum adinuenta fuerit. Rudes quoque & mi seri Caluinistæ hoc sibi seriò persuadent, oĩa esse recẽtia Papistarum commenta, quæ ipsorũ magistri contra Ca tholicam Ecclesiam hodie negant & damnãt. De qua to ta impietate & fraude breuiter hoc loco annotata con monefacere fidelem populum concionator poterit.

In festo omnium Sanct.

3. *Nunc anima mea turbata est. Et quid dicam? Pater saluifica me ex hac hora.*

Locus diuinam Scripturam & Christi Redẽptoris pu ritatem à corruptela & blasphemia Caluiniana vin dicandi. Caluinus quippe siue ex ueræ theologiæ, ignorã tia, siue ex innata quadam illi impietate, totum hũc locũ perperam admodum exponit, & Christo indigna eiusq; puritati ac sapientiæ nullo modo conueniẽtia, Christo attribuit. Ait enim enim ad illa verba, *& quid dicã? in vl timas angustias redactũ Christũ, neq; verba inuenisse quibus exprimat doloris vehementiam, neq; consilium secundũ homi nem.* Deinde ad sequentia verba. *Pater saluifica me ex hac hora*, ait. *Votum Christo inconsideratè fluxisse, cui statim re nunciandũ erat vt Patri obediat.* Sic ponit aperte in Chri sto motus inuolũtarios, qui rationẽ præueniãt, passiones, & desideria incõsiderata, quæ postea corrigi debeãt. At qui ista solis peccatoribus cõueniũnt, qui peccati origi nalis corruptionẽ pœnalẽ circumferunt. Ait quidẽ Cal uinus ad superiora illa uerba, *Nũc anima mea turbata est, voluntariam hanc fuisse turbationem*, sed addit, *quia nõ coa ctus*

Caluinis in Christũ blasphemia

Stus timuit, sed timori sponte se subiecerat. Sic voluntarium vocat quatenus spontaneum, & quatenus coactioni opponitur, quale sanè voluntarium etiam brutis conuenit: negat verò affectus istos in Christo turbationis, & timoris, proprie voluntarios fuisse, & liberos libereq; ab ipso quando voluit, & quantum voluit susceptos, sicuti contrà Calu. veteres Patres magno consensu docuisse, supra in hac parte Quadrage. ostendimus. Quare illa superior ratio vtcunq; honesta videatur, has eius posteriores assertiones nihil excusat. Impium est in Christo ponere, vel consilij defectum secundū hominem, vel vota inconsiderata quæ corrigi debeant. Calu. tamen non hoc tantū in loco ita loquitur, sed & alibi. Tractans enim Christi orationem in horto habitam, vbi dixit: *Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste*, primum dicit *abruptum hoc fuisse votum*, moxq; docens *fidelium preces non semper aequabile temperamentum seruare, sed impiscitas & perplexas secum aliquādo confligere*, de Christo quoq; affirmat, *sic hoc loco metu perculsum & anxietate constrictum fuisse, vt necesse illi foret inter violentos tentationum fluctus alternis votis quasi vacillare*. Addit demū, *quod votum suum subitò elapsum castigat ac reuocat*. Tandē concludens dicit: *Non fuit igitur hæc meditata Christi oratio, sed vis & impetus doloris subitā ei vocem extorsit, cui statim addita fuit correctio*. Et paulo post: *In primo voto non apparet placida illa moderatio quā dixi, quia mediatoris officio defungi quantum in se est renuit ac detrectat*. Ponit ergo in Christo desideria inconsiderata, vota abrupta, eademq; alternantia ac vacillantia, subitò erumpentia, quæ corrigi debeant, deniq; orationes nō meditatas, sed impetu doloris extortas, ac placidæ postremò moderationis vacuas. Sed hæc omnia Christi puritate indignissima, & quæ in solos peccatores peccato originali corruptos ac deprauatos cadunt, ex veræ theologiæ ignorantia, & animi cōtumacia Caluinus ponit, nolēs videl. in Christo agnoscere humanorū istorum affectuum, gaudij, timoris, &c. liberam susceptionem, quam diserte Patres docent. Quum. n. liberè seipsum turbaret, & liberè mortis horrorē ante oculos suos proponeret, liberè quoq; & meditatē, tā in hoc Euang. dixit: *Pater saluifica me ex hac hora*,

In fer. 6. hebdom. 4.

Christi affectus erāt omnes deliberati & liberi.

In Harm. Euāg. ad Mat. 26. ver. 39.

Caluini varia in Christum blasphemiæ.

quàm apud Matthæum & Lucam: *Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste.* Nullum hic votum inconsideratum, nullum abruptum, nullum subitò elapsum fuit: vota Christi & oratio meditata erant cum placida moderatione coniuncta. Sed hæc vota erant naturalia ex libera illa susceptione affectus naturalis, id quod naturale erat spectantia. Voluntas quippe humana in Christo, quum vna esset potentia seu facultas sicut in nobis, ratione tamen diuersorum obiectorum duplex erat, modò naturalis, quæ etiam sensualitas vocari potest, vt appetitum sensitiuum, quæ potentia naturalis est, significat; modò deliberata. Naturalis voluntas dicitur, quæ fertur in rem aliquam secundum se ipsam consideratam: deliberata verò, quæ fertur in rem non solam, sed cum circumstantijs suis per intellectum propositam. Illa per naturæ modum se habet hæc rationis est, & electio dicitur. Et vt in præsenti materia maneamus, mors ipsa & passio considerari dupliciter potest. Vno modo in seipsa simpliciter considerata, & sic habet rationem mali: est enim quoddam pœnæ malum, nec secundum se appetibile est. Vnde de ipsa morte alijsque rebus aduersis aptè dicit S. August. *Iubes nos Domine ea tolerare, non iubes amare. Nemo quod tolerat amat, etsi tolerare amat.* In hac consideratione voluntas humana (siue appetitum sensitiuum hoc nomine accipias, siue voluntatem rationalem, sed per modum naturæ consideratam) auersatur mortem & renuit eam. Alio modo considerari potest mors cum apposita circumstantia, nempe hanc mortem secundum diuinam voluntatem, eamque vel mundi esse redemptionem vt in Christo, vel ad Christi gloriam fideique professionem vt in Martyribus, vel materiam meriti ac ianuam melioris vitæ in quolibet iusto patienter eam sustinente: & hac ratione habet rationem boni, & voluntas ordinata, siue quæ per modum rationis se habet eam acceptat. Illa dicitur voluntas naturalis quia rem in sua natura considerat: hæc deliberata, quia per rationis discursum considerat circumstantias adiectas. Christus igitur vt non tantum affectu sensitiuo & passione corporali (de facto tolerando pœnas) sed etiam affectu rationali, seu passione animali (eas

Voluntas humana in Christo duplex.

Confess. lib. 10. cap. 28.

præ-

præmeditando)pro nobis pateretur,& vt timorem ac tristitiam propter nos in seipso excitaret, utebatur hac voluntate naturali,id est,liberè & præmeditatè proponebat animo res eas quæ timoris & tristitiæ causæ atque obiecta erant:& hac ratione *cœpit contristari,turbauit semetipsum,turbata est anima eius*,voces naturales emisit,*saluifica me ex hac hora.Transfer à me hunc calicem.* Vt autē Patri se per omnia conformaret, vtebatur voluntate deliberata.Verba igitur huius Euang.sunt hominis positi in hac agonia,qua seipsum turbare Christus uoluit. *Quid dicam?* verbum quidē hominis est positi inter duas voluntates, quæ in contraria tendunt,(naturali enim voluntate mortem auersabatur,deliberata eandem acceptabat) sed non *inter uiolentos tentationum fluctus* positi, vt ait Caluinus. *& alternis votis alternantis*. Nullam tentationem à seipso passus est Christus ut uacillaret,ac dubitaret circa mortem & passionē suam,subire ne eam deberet an non. Sed adhuc inter duas illas voluntates hærebat,hinc inde agitatus.Vox autem illa Christi,*Saluifica me ex hac hora*,vox est ex naturali voluntate procedens,non,vt absurdè & impiè Caluinus dicit,qua *Mediatoris officio defungi quantum in se erat renueret ac detrectaret*; Mediatoris quippe officium,mortem dicit cum suis circumstantijs consideratā, mortem videlicet,quæ esset redemptio mundi.Hanc autem ita consideratam quia bonum erat, Christus quantum in se erat renuere non potuit. Sed est vox qua mortem & passionem acerbam in seipsis consideratam auersabatur.Voluntas autem Christi deliberata illa erat quam subiunxit hoc loco:*Sed propterea ueni in horam hanc. Pater clarifica nomen tuum.*Similiter in verbis in horto prolatis, prius votum erat vox voluntatis naturalis: *Pater si fieri potest transfer à me calicem hunc*,id est, ipsam passionem & mortem.Posterius votum erat voluntatis deliberatæ. *Veruntamen non sicut ego volo,sed sicut tu vis.* Vtrumque votum meditatū erat liberè susceptum: prius illud vt in parte rationali pateretur, seque ipsum ipsa mortis præmeditatione turbaret:posterius,vt diuinæ voluntati humanam suam per omnia conformaret. Hæc nesciens distinguere Caluinus ea de Christo pronunciat,quæ in solis peccato-

Calu. vox impijssima in Christum.

ribus reperiuntur,& Christi puritate sunt indigna.

Vidit Caluinus hanc suam doctrinam non solum veterum Patrum, & omnium Theologorum,sed & suæ ipsius doctrinæ alijs in locis traditæ penitus aduersari: *Quū nuper* (inquit) *dictum fuerit rectè compositos fuisse omnes Christi affectus*(sic enim ad Matt.c.6.dixerat:*Christus cōmunem nobiscum habuit sensum,non autem appetitus incompositos*, & in hoc ipso Matth.26.cap.ver.37.*Christum* ait *mansisse compositum ad veram temperantiæ regulam*) *quomodo nunc seipsum corrigit?cur primus motus,quem frenari antequam longius excurreret oportuit, non fuit temperatus vt decebat?* Hanc obiectionem,quā contra seipsum mouet,vt verè pugnantia docentem,sic soluere conatur: *Respondeo* (inquit) *non posse in hac natura nostra corruptione perspici affectuū feruorem cum temperie,qualis in Christo fuit:sed hūc dandum esse honorem filio Dei, ne eum æstimemus ex nobis.*

In Harm. ad Matth. cap. 26.37.

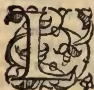
Atqui hæc responsio nulla est, more suo postquam pugnantia dixit,quæ simul esse vera impossibile est,ait rem à nobis intelligi non posse. Quod autem intelligi nō potest,nisi de fide credendum proponatur,affirmari non debet.Caluinus verò suas contradictiones quū intelligi nequeant, recipi tamen & credi vult. Sic in alijs dogmatibus, maximè quum Deum authorem peccati statuit, lectores ludificat: *Affectuum feruor cum temperie à nobis perspici non potest*,ait Caluinus.Ita sane,calidum cum frigido,album cum nigro, motus cum quiete, simul & semel in eodem consistere à nobis intelligi non possunt, ideoq; à nemine sanæ mentis affirmantur. Ipsa ergo Caluini resolutio suam absurditatem prodit. Quid enim absurdius quàm pugnantia docere, moxque ipsam repugnantiam, quia intelligi nequeat,credendam obtrudere? Hic est Caluini ludus.Sic quod ex suo cerebro commentus est, vt sibi fallacem ex uerbo Dei prætextum conciliet, corrumpit ac lacerat Scripturam,ac indignis eam ludibrijs exponere non dubitat. Hi sunt audaciæ hæreticæ fructus,postquam semet extra Ecclesiasticæ doctrinæ metas vagari sibi permittit.Tenendum interea est Christum Redemptorem nostrum,nec aliquod inconsideratum uotum emisisse,sic enim sapiens non fuisset; nec correctione dignū aliquid

Caluin. suas contradictiones defendit, quia intelligi nō possunt.

quid dixisse, sic enim peccasset, nec preces non meditatas Deo obtulisse, sic enim temerarius foret; nec uoces ui doloris extortas protulisse, sic enim appetitui suo dominari nequiuisset; nec postremò placida unquam moderatione caruisse, sic enim passionibus uitiosis, quæ rationem præueniunt, subditus fuisset: ac propterea Caluinum, qui illa omnia de Christo Redemptore nostro pronuntiauit, hominem impium, nec fide, sed furca dignum, omnium piorum iudicio pronuntiandum esse.

FERIA II. HEBDOM. SANCTÆ.

1. *Maria accepit libram vnguenti nardi pistici, & vnxit pedes Iesu, & extersit pedes eius capillis suis.* Ioan. 12.

LOCVS non incommodus ostendendi placere Deo sumptuosos cultus & ornatum splendidum, quum in Dei honorem & cultum illa impenduntur, siue in templorum ornatu & magnificentia, siue in sacramentorum administratione solemni. Hoc enim pretiosum vnguentum corpori humilitatis suæ im pensum ita probauit Christus, vt apud Matthæum & Marcum contra murmurantem Iudam dixerit: **Opus bonum operata est in me.** Si opus bonum erat corpus Christi mortale, & quatenus mortale, uidelicet propter sepulturam significandam (dixit enim Christus, ***ad sepeliendum me fecit,*** id est, meam imminentem mortem ac sepulturam hoc facto significauit, tametsi nesciens) pretioso vnguento inungere, quis dubitare potest, opus bonum, Deoque gratum illos operari, qui uel templa, quæ ***Domus Dei*** in Scripturis uocantur, & in quibus Deus præcipuè colitur, sumptu pretioso ædificant, uel altaria ornamentis splendidis exornant, ubi corpus Christi uerum in passionis suæ sacrosanctæ commemorationem & consecratur, & administratur? Voluit Christus in ***cœnaculo strato grandi,*** id est, in loco amplo & ornatissimo Cœnam illam

Templorum ornatus defenditur.

Matth. 26. Marci 14.

Matth. 26.

illam suam celebrare, in qua sacrosancta Corporis & Sanguinis sui mysteria primum dispensauit. An non satis insinuauit, in loco semper decentissimo, id fieri se velle, de quo tunc dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*? Sed vt ad nostri Euãgelij textum redeamus, placuit Christo & laudatur à Christo cultus corporis sui morituri & sepeliendi. Quanto magis placebit cultus corporis sui iam glorificati, & in gloriosæ suæ passionis memoriam, nostramque perpetuam salutem, verè nobis & realiter, tametsi sacramentali modo administrati? Non obstitit forma serui, & status externus humilis, quo minus hoc pretioso vnguento vngeretur. Nec obstare debent species sacramentales, res vulgaris, quo minus Christum in eis velatum, vereq́ue contentum, omni cultu & veneratione prosequamur. Maria vngens nesciebat se ad sepeliendum Christum hoc facere, id est, futuram eius breui sepulturam hoc suo facto significare, & officium illud atque obsequium præuenire, quod post mortem frustra tentatura esset. Volens enim iam sepultum vngere, eum surrexisse inuenerat. Laudatur nihilominus à Christo, quia ex alia intentione bona hoc fecit, eum videlicet vt magnum Prophetam & hospitem omni honore dignum existimans. Quanto magis populus hodie fidelis, optimè sciens quem honorat, & in quem finem honorat, à Christo laudabitur, quum locum illum splendidè exornat, in quo Christum accepturi sunt, non vt hospitem externis & corporalibus officijs excipiendum, sed vt animarum suarum hospitem dulcissimum, qui carne & sanguine suo illos pascet? Itane verò Christum in mensa recumbentem pretioso vnguento honorare Maria potuit & laudatur? Christum in mensa sacra nobis apponendum fidelis populus si pretioso loci ornatu honorat vituperabitur? Sed hæc est hodie hæreticorum stupida & crassa inscitia, vt quia interno cultu Deus præcipuè colitur, idcirco externum omnem ab ipso respui & condemnari existiment. Quod perinde est ac si dicerent. Præcipuus honor qui parenti à filio debetur, est amor & affectus filio dignus: ergo externa aliqua reuerentia parentem prosequi, necessarium non est.

Hæreticorũ hodie stupida inscitia.

Inter

Inter alios hæreticos sic in hunc locum garrit Caluinus: *Vnctio, quam Iudas culpabat, hoc nomine defenditur, quod sit sepulchralis. Ergo non probat Christus, quasi ordinarium cultum, & cuius communi in Ecclesia esse debeat vsus.* Primum non hoc solo nomine hanc vnctionem probauit Christus, quod esset sepulchralis, sed hanc huius vnctionis mysticam significationem esse docuit. Sanè si nulla alia ex causa eam probasset, Mariæ vngentis, quæ illam significationem non intellexit, nulla laus esset, aut certè non tanta, vt quaqua versum Euangelij prædicatio innotesceret, *diceretur quod hæc fecit in memoriam eius*: sicuti Christus futurum dixit. Nam eandem fuisse vnctionem, quam in hoc Euangelio Ioannes & Matth. ac Marc. commemorant, ipsemet Caluinus diligêter hoc loco astruit. Laudat autem Christus pietatem Mariæ, & honorem illi exhibitum. Sic enim post murmur discipulorum eam defendit Christus: *Quid molesti estis huic mulieri? Opus enim bonum operata est in me.* Hoc opus ex parte mulieris bonum non fuisset, nec illa bonum operata fuisset, nisi bonâ aliquam in hoc opere intentionem habuisset. Aliam verò illam habuisse, quàm vt Christum honoraret (nam & vngere capita Iudæi solebant, quum hilarius excipi volebât, vnde Simoni Pharisæo hospiti suo exprobrauit Christus, *oleo non vnxisti caput meum*) intelligi non potest. Deinde illatio Caluini futilis est. Quis enim vnctionem similem quasi ordinarium cultum aut Christo adhibitum fuisse dicit, aut nunc adhibet, aut eius in Ecclesia vsum quis vnquam vidit? Quare & id quod adiecit prorsus ridiculum est. *Nam si quotidie tale sibi officium præstari vellet, quiduis potius dixisset, quàm hoc sepulturæ suæ datum.* Tale nunc officium nec quotidie, nec vnquam Christo præstatur: nec soli sepulturæ datum fuit, vt iam dictum est.

In Com. in hunc locum. Caluini assertio falsa, & illatio futilis.

Matth. 26. Marc. 14.

Luc. 7.

Pergit ineptire Caluinus: *Et certè Deus externas pompas non moratur.* Cultus ergo diuini ignarus erat Dauid, quum diceret: *Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum habitationis gloriæ tuæ.* Sed & tota illa splendidissima tabernaculi in deserto, posteaque templi in loco quem elegerat Dominus, extructio, an præter Dei voluntatê facta

Psal. 25.

erat? Sanè ita, si plus mendaci Caluino quàm Scripturis diuinis credimus. Addit adhuc quasi bellum Deo indicens: *Imò quum nimis procliue ad carnales ritus hominis ingenium esse videat, subinde nos in illis parcos & sobrios esse iubet*. Rectissimè fecisset Caluinus, si ubi, & quando Deus
1. hoc iusserit, alicunde ostendisset. Nunc iubere Deū Caluinus dicit, quòd non Deus iubet, sed Caluinus suadet.
2. Hæc est proteruia hæretica, suis placitis Dei nomen affingere. Deinde ut ad carnales ritus procliue est hominis ingenium, ita absque ritibus & ceremonijs friget hominis in Deum pietas, quod ex ipso Caluino supra accepimus.

In fer 6. hebdom. 3.

3. Adde quod ritus ac ceremoniæ Christianorum carnales ritus non sint, quum neque ad carnis iustitiam, neque ad umbratilem significationem, ut olim Iudæorum, sed ad Dei gloriam, eiusque nominis honorem, & ad pietatis flammas magis accendendas (quòd ipsa pios experientia docet) instituātur. Concludit tandem Caluinus: *Quare præposteri sunt interpretes, qui ex Christi responso inferūt, placere Deo sumptuosos & magnificos cultus: quum potius Mariam excuset, eò quod extraordinarium sibi officium præstiterit, quod ad perpetuam colendi Dei normam exigi non decebat*. Non esse præposteros, sed legitimos interpretes, qui ex Christi responso inferunt, placere Deo sumptuosos & magnificos cultus, disputatio nostra precedens demonstrauit. Nec Mariam Christus excusat de officio extraordinario sibi præstito, sed postquam eius opus bonum, quatenus ipsa operata erat, laudasset, extraordinariam eius significationem explicauit, ut eo magis discipulorum murmur comprimeret, & de instanti sua passione doctrinam inculcaret.

Antiquitatis testimonia pro templorum ornatu.

Abstersa nunc & diluta tota Caluini in hunc locum cauillatione, non nisi inanibus paralogismis (qualia eius sunt omnia) referta, de re ipsa, quam hoc exemplo astruimus, de templorum magnificentia, & eorum, quæ ad externum cultum pertinent splendore, in Ecclesia Catholica perpetuò approbatis contra nouatores istos pauca in medium antiquitatis testimonia proferemus. Sanè ut creuit ac floruit magis Christiana religio, ita templorum decor & magnificentia. Tempore

Con-

Constantini Magni, qui primus Christianam religionem publice professus est, oratoria Christianorum à tyrannis destructa, clariora & celsiora consurgebant, & pro humilibus conuenticulis excelsa templa eleuata sunt, idque cum ingenti omnium Christianorum lætitia, ut narrat Eusebius testis oculatus. Quo in genere Constantii eiusdem Constantini filii pietatem laudat Athanasius, de extructa Alexandriæ tam ingenti Basilica, ut ea sola capere posset populum, quem aliæ prius capere non poterant. Quum autem eodem tempore à Gallo & Iuliano basilica Sanct. Martyris Mauræ maximis sumptibus extrui cœpisset, Gregorius Nazianzenus scribit, *munus id Galli* (nam Iulianus non nisi hypocritice & politice ad idem opus concurrebat) *Deo acceptissimum fuisse, ut quondam fuit sacrificium Abel*. Eodem tempore Gregorius Nyssenus templum Sancti Theodori Martyris magnificentissimum, uariisque picturis & sculpturis ornatissimum describens, aperte laudat hoc genus pietatis in erigendis magnificis templis. Sed & Reginas Theodosii iunioris matrem & coniugem hoc nomine eximie prædicat Cyrillus Alexandrinus, quod sumptuosissima Christo templa erigerent, *& hoc illarum animabus à Deo concessum gratulatur*. Sed & alter Cyrillus Hierosolymitanus Episcopus de Regum sui temporis pietate ita scribit. *Isti qui nunc sunt Reges, pietatis ergo argento induentes & auro sanctam hanc Ecclesiam Resurrectionis, in qua nunc sumus, extruxerunt, & argenteis monimentis splendidam effecerunt*. Porro de Apostolorum templis & Martyrum basilicis magnificentissimis ita meminit Sanctus Chrysostomus. *Seruorum Crucifixi sepulchra regijs aulis sunt clariora, non magnitudine & puchritudine ædificiorum (nam & in hoc superant) sed quod multo maius est, conuenientium studio.* De ipsis fortasse Antiochenis templis (nam Antiochię ista dicebat) loquitur, quorū sacra uasa Iuliani apostatę quęstor olim diripiens, corū magnificentiam conspicatus, dixit, *Ecce quam sumptuosis vasis filio Mariæ ministratur*. Tantundem cum suis Hugonotis, qui Ecclesias Gallicanas diripuerunt, dicturus haud dubie Caluinus erat,

Hist. Eccles. lib. 9. c. 10.

In Apolo. ad Constantin.

Orat. 1. in Iulianum.

Orat. in S. Theodorum.

In lib. de recta fide ad Reginas, in principio.

Catech. 14.

Hom. 66. ad pop. Antio.

Theodoretus lib. 3 cap. 13.

qui

qui contra sumptuosos & magnificos Dei cultus tam accurate disputauit. Hęc pauca, sed summę antiquitatis & doctissimorũ Patrum testimonia contra prophanā hoc loco Caluini sententiam sufficere possunt. Vnum adiiciam D. Augustini, cuius eruditionem, & pietatē prę cęteris venerari solet Caluinus. Disputās ex instituto Augustinus contra simulachra gentium & ornatum eorum, quo in loco externam istam in templis Christianorum pōpā reprehendere & culpare potius debebat quam laudare, si aliquid reprehensione dignum in illis esset, de illa externa & sumptuosa pompa, à cultu carnali diligenter eam distinguens, ita scribit: *Simulachra gentium argentum & aurum: sed Deus fecit argentũ & aurũ. Ipsa tamen simulachra opera manuũ hominum. Hoc enim venerantur homines quod ipsi ex auro argentoque fecerunt. Sed enim & nos pleraque instrumenta & uasa ex eiuscemodi materia vel metallo habemus in vsum celebrandorum sacramentorũ, quę ipso ministerio consecrata, sancta dicuntur, in eius honorem, cui pro salute nostra inde seruitur. Et sunt profecto etiam ista instrumenta vel vasa quid aliud quam opera manuũ hominũ? Veruntamē nunquid os habent & non loquentur? Nunquid oculos habent & non uidebunt? Nunquid eis supplicamus, quia per ea supplicamus Deo?* Hęc Augustinus, quem fidelissimum vetustatis interpretē vocare Caluinus solet. Docet & testatur ex more Christianorum esse, ut in tēplis suis habeant instrumenta & uasa aurea atque argentea. Non ad vsum prophanũ, sed *ad vsum celebrãdorum sacramentorũ*, baptismi imprimis & Venerabilis Eucharistię. Non enim nisi hęc duo ab Augustino pro sacramentis haberi dicere solent hęretici. Et certe frequentissime illa quo commemorat, de aliis tamen aliquando etiam mentionem faciens. Sed ad horum maxime usum uasa & instrumenta aurea atque argētea (quæ quid aliud esse possunt, quàm ad baptismi quidem usum, baptisterium ipsum, aut peluis aliqua uel urceoli, ad Venerabilis autem Eucharistię celebrationem, calices, altaria, candelabra, patinę, urceoli, thuribula, & similia:) in templis haberi affirmat. Docet hæc ipso ministerio consecrata sancta uocari, nempe *ab hominibus laicis non contingenda*, ut magnus ille Theologus

Enar. in Psal. 113. Conc. 2.

In orat. ad

logus Gregorius Nazianzenus scribit, nec nisi in summa Ecclesiæ necessitate profananda, quod Ambrosius pie se fecisse commemorat, & extra necessitatem factũ Patres Arelatẽses anathemate notãt. Docet porrò Augustinus, *in Dei honorem, cui pro salute nostra inde seruitur*, hæc in Ecclesiis haberi: ac denique nos *per illa Deo supplicare*. Non dissimiliter de vasis & ornamentis Ecclesiasticis splẽdidis ac sumptuosis, scribũt alii Patres, S. Basilius in regulis breuioribus, Patres Concilii Laodiceni, Optatus lib. 6. cõtra Parmenianum, Theophylactus in cap. 14. Marci, vbi & Iudę similes eos esse docet, qui vt sacra Ecclesiæ vasa viliora sint, pauperum curam prętexunt. Prudẽtius in hymno de S. Laurẽtio, vt in hoc opere ad ipsum diem S. Laurentii recitauimus. Quę oĩa Antiquitatis testimonia ad prophanam hodie hæreticorum barbariem refutandam sufficiunt: qui nudis parietibus, & sellis ligenis Deum suũ colunt: quasi aut non maiori honore dignus ille foret, aut ad honorem domus Dei externus decor & apparatus nihil faceret. Quẽ animi sensum tota hactenus Christi Ecclesia, vt excitatis testimoniis, vetustissimisq; adhuc extantibus templis patet, penitus condemnauit. Ita quantum distat cælum à terra, tantũ Ecclesię hactenus Christianæ cogitationes à cogitationibus hæreticorum hodie distant.

Arianos, & de seipso. & in Apologet. Ambr Offic. lib. 3 cap 28. Conc. Arela. 1 cap. 23. Ad quęst. 310 cap. 22.

2. *Pauperes semper habebitis vobiscum, me autem non semper habebitis.*

Abutuntur his verbis hęretici, vt Christi iam in cęlos assumpti, non aliam in terris pręsentiam quàm spiritualem, qua Spiritus sui gratia credentibus adest, probẽt & consequenter in Sacramẽto Corporis & sanguinis sui quod instituit, eũ realiter & vere præsentem esse nõ posse confirment. Nec ab hoc stupore vel ineptia ipse Caluabstinet. Sic. n. in pręclara sua Institutione scribit. *Diserte exprimit Christus se cum discipulis non semper fore in mundo*. Vbi notatur in margine Matt. 26. b, 11. Cuius loci hæc sunt verba quæ tractamus. Affingit autẽ statim solutionẽ quam conuellat, & dicit, *hoc autem dictum pulchrè sibi diluere*

Lib 4 ca. 17. num. 26.

Caluin. solutiones fingit, quibus facilè satisfaciat.

luere videntur, quasi neget Christus se pauperē & miserū semper fore, vel necessitatibus caducæ vitæ obnoxiū. Atqui nō est hæc plena & integra Catholicorum solutio. Respondent Catholici Christum hæc verba dixisse de corporali sua præsentia in corporali & visibili forma, qua tunc cōuersatus cum discipulis fuit quæ humanæ vitæ necessitatibus obnoxia foret, & illis officiis humanitatis ac honoris indigeret. Nunc quid Caluinus replicet videamus. *Atqui* (inquit) *circunstantia loci palam reclamat: quādo nō agitur de egestate et inopia, vel misero terrenæ vitæ statu, sed de cultu & honore Vnctio discipulis non placebat, quod putarent super uacuum & inutilem esse sumptū & luxuriæ affinem: ideoque in pauperes impensum maluissent pretiū. Respondet Christus, se non semper fore præsentem, vt tali honore colatur.* Hæc ille, non soluens, sed firmans quod Catholici responderūt. Agitur enim sanè hic de cultu & honore, quem sibi deinceps exhibēdū Christus negat: sed agitur (vt Caluinus cōtra seipsū bene cōclusit) *de tali honore:* quo videlicet corpus eius visibile pretioso aliquo vnguento amplius vngatur. Negat igitur Christus tum sui præsentiam, tum honorem & cultum. Sed sicuti negat præsentiam non omnem, uerum in uisibili & mortali forma, sic negat honorem & cultum sibi deinceps impendendum non omnem, sed qualis visibili & mortali corpori impendi solet. Quare hæc verba nec sacramentalem Christi præsentiam excludunt, nec honorem tam venerabili sacramento debitum remouent. Solutionem tamen suam ex Diuo Augustino confirmat Caluinus, qui hæc eadem verba tractans ita scribit, *Quū diceret Christus, me non semper habebitis vobiscum, loquebatur de præsentia corporis.* Et paulo post. *secundum præsentiam maiestatis semper habemus Christum secundum præsentiam carnis rectè dictum est, me autem nō semper habebitis. Habuit enim Ecclesia secundum præsentiam carnis paucis diebus, modo fide tenet, oculis non videt.* Quæ postrema Augustini verba ab ipso Caluino citata, docere Caluinum poterant, quo sensu Augustinus corporis & carnis Christi præsentiam his verbis negari doceat. Negari docet illam præsentiam carnis, *quam paucis diebus Ecclesia habuit,* visibilem uidelicet & mortalem, ut Catholici respon-

Caluinus cōtra seipsū cōcludit.

Tract. 50. in Ioan.

ſpondent. Rurſum negat iam *oculis videri carnem Christi.* quia videlicet ſub uiſibili ſpecie ampliusnon conſpicitur. Ocularem carnis præſentiam negat, non ſacramentalem, quæ etſi uera & realis & corporalis ſit, non tamen modus exiſtendi eſt corporalis, ſed ſpiritualis, ideoq; fide, non oculis etiam in hoc ſacramento tenet Chriſtum Eccleſia. His igitur Chriſti uerbis contra ueram & realem Chriſti in Sacramẽto præſentiam fruſtra Caluinus in ſua Inſtitutione abuſus eſt, fruſtra abutuntur & alij horum temporum hæretici. Quod ita uerum eſt, ut ipſemet Caluinus uel ſuorum mendaciorum parum memor, uel mutata in melius ſententia, hæc ipſa uerba apud Ioannem exponens, contra Chriſti præſentiam in Sacramento illa non ualere diſertè doceat. Sic enim ſcribit in hunc locum. *Quod ſe negat Chriſtus cum diſcipulis ſemper fore, ad genus præſentiæ referri debet, cui carnalis cultus & ſumptuoſus honor conueniat. Nã quod Spiritus ſui gratia & virtute nobis adeſt, quod habitat in nobis, quod nos etiam carne & ſanguine ſuo paſcit, nihil ad corporeos cultus.* Hæc ille. Fatetur illam ſui præſentiam à Chriſto negatam non obſtare, quò minus carne & ſanguine ſuo nos paſcat. Non obſtat ergo quo minus in illo Venerab. Sacramento, in quo ſolo nos ita paſcit, ſacramẽtali modo præſens ſit ut paſcat. Sic autem præſens quum ſit, corporeo cultu, & externa omni ueneratione Chriſtum eſſe proſequendum, honorandum, adorandum (quod & Lutherani contra Caluiniſtas rectiſſimè ſentiunt) in altera huius operis parte oſtendimus. Bene ergo ſe res habet. Ridiculum Caluini argumentum ex his Euangelij verbis deſumptum, ipſemet Caluinus refutauit.

Caluinus ſeip ſum refutat.

In Commẽ. in Ioan. c. 12.

In feſto Venerabilis Eucharistiæ.

FERIA III. HEBDOM. SANCTÆ.

Marc. 14. 1. *Et manducantibus illis, accepit Iesus panē, &c.*

T tota Christi actio & doctrina in mysterio Eucharistico, quod hic Marcus, alijq; Euangelistæ, Matthæus ac Lucas, mira verborum breuitate, sed magna rerum ac mysteriorum copia describunt, ad populi fidelis captum pro concione tradi & explicari possit, singula historiæ Euangelicæ verba, quæ huius diuinissimi Sacramenti Institutionem concernunt, ex Marco, cuius hodie textus legitur, alijsque simul Euangelistis, breuiter, & vt literæ contextus germanus ac genuinus teneatur, explicabo. Primum igitur, & ante omnia notandum est, Christum hac vltima nocte mortalis vitæ suæ triplicem Cœnam peregisse. Primam, qua stando paschalem agnum comedebat, iuxta legis præscriptum, de qua discipuli dixerunt, *vbi vis paremus tibi comedere Pascha*. Secundam communem & familiarem, in qua discubuit cum discipulis suis, quam varijs interpositis sermonibus de proditore, vt hoc loco, de alia quadam contentione, vt apud Lucam, diu protraxit: & in qua poculum bibatorium more gentis illius omnibus suis propinauit, de quo Lucas ita scribit. *Accepto calice gratias egit, & dixit, Accipite & diuidite inter uos. Dico enim uobis, quod non bibam de generatione vitis, donec regnum Dei veniat.* Ad quam etiam secundam cœnam pertinent verba Matthæi, *Dico vobis, non bibam amodo de hoc genimine vitis vsq; in diem illum, cum illud bibam nouum in regno Patris mei.* Hæc enim verba prioribus simillima, Christum ante Cœnam Eucharisticam dixisse, ex Luca manifestè patet. In hac secunda cœna surrexit, & discipulorum suorum pedes lauit, vt est apud Ioannem: *Et cœna facta*, supple, Paschali: & paulo post, *surgit à cœna, & ponit vestimenta sua*, &c. id est, surgit à communi & familiari cœna, quam more omnium Iudæorum, finita solemnitate Paschali, cum suis celebrabat. Nam post hanc ablutionem pedum iterum recumbit in cœna eadem, &

(Margin: Christus in vltima nocte triplicem cœnam peregit. — Cap. 22. — Cap. 26. — Cap. 13.)

turba-

turbatus spiritu, de proditore suo verba facit, vt prolixè narrat in sequentibus Ioannes, qui de tertia & Eucharistica Cœna nihil quidem scribit, eò quod cæteri tres Euangelistæ ante illum eam plene descripsissent. Addit tamen de Iuda, *Cum accepisset bucellam, exiuit continuò*. Quod ad Cœnam Eucharisticam pertinere nemini dubium est, qui Iudam Dominici corporis participem fuisse agnoscet, quod clare docent Augustinus & Chrysostomus. Quum autem hunc de proditore sermonem Matthæus & Marcus disertè ante cœnam Eucharisticam, Lucas verò post illam ponat, duos priores Euangelistas verum ordinē seruasse, Diuus Ioannes postremò scribens quasi arbiter definiuit, narrans Iudam *accepta buccella continuò exiuisse*. Quod ergo Matthæus dicit, *Cœnantibus illis*, & Marcus, *Manducantibus illis, accepit Iesus panem*, &c. intelligendum est peracta iam secunda cœna familiari ac communi, quod expressius posuit Lucas dicens, *Similiter & calicem postquam cœnauit dicens*, &c. idest, absoluta cœna communi. Quod in altera quoque huius Sacramenti parte factum fuisse dubitari non debet: tum quia diuelli vna pars ab altera non debuit, tum quia Lucas dicit, *Similiter & calicem*. Illud enim *similiter*, non solum ad benedictionem & distributionem calicis, sed & ad temporis rationem ac similitudinem necessariò referendum est. Hæc diligenter annotanda sunt, tum quia alij aliter exponunt, omnium Euangelistarum contextu non satis expenso, tum quia ad alia circa hoc mysterium intelligenda conducunt. Sic enim non solum à cœna paschali noua Christi cœna, à figura veritas distinguetur, verum etiam à communi cœna, & communi pane & vino, nouum & augustissimum mysterium seiungetur. Sic alia hæreticorum absurda refellentur, vt mox videbitur. maxime illud, quod obiectare solent: *Non bibam amodò de hoc genimine vitis*, quod de vino communi in familiari cœna propinato dictum fuisse, explicatio iam facta demonstrat.

Tract. 26 in Ioan. & Ser. 11. de verbis Domini. Chrysost. hom. de proditione Iudæ.

Math. 26.

2. Acci-

2. Accepit Iesus panem, & benedixit.

NOtanda hic duplex circunstantia in facto Christi, vt postea de verborum sensu certius constet. Prima est, quod cœnam Eucharisticam, & nouum Pascha auspicaturus, de quo apud Lucam dixerat, *desiderio desideraui hoc Pascha manducare vobiscum antequam patiar* (ut illa verba Tertull. li. 4. aduersus Marcio. & Chrysost. hom. 83. in Matth. exponunt,) *accepit panem*. Accipiendo quippe hoc elementum, docet se in re accepta aliquid operaturum, non in sola mente aut speculatione præsentium discipulorum. Sic multiplicaturus septem panes, *accepit eos in manus*. Sic rursum multiplicaturus quinque panes, similiter *accepit in manus*. Sic hoc loco, *panem & calicem in manus accipiens*, ostendit se circa ea ipsa aliquid operaturum, non solum distribuendo, frangendo & dando discipulis, sed etiam benedicendo. Altera igitur circunstantia est, quod pani & calici benedixit. Quod diligentissimè ante omnia aduertendum est, propter horum temporum hæreticos, qui verborum Christi horrendam corruptelam, in huius circunstantiæ corruptione potissimum fundant. Benedixit apud Matthæum & Marcum ad verbum panis est εὐλογήσας, ad verbum calicis est εὐχαριστήσας, sicut & apud Lucam ad verbum panis: εὐχαριστήσας ἔκλασε. Neutrum verbum ad panem & calicem transferri patiuntur hæretici, sed ex verbis transitiuis verba faciunt absoluta seu intransitiua. *Matthæum & Marcum ex Luca intelligendum esse*, ait hoc loco Caluinus, videl. quod Deo gratias Christus egerit, accepto pane & calice. *ridiculos verò esse Papistas, qui signo crucis benedictionē exprimunt, quasi exorcismo Christus esset vsus*. Sed exorcismo indigēt isti hæretici, vt principe tenebrarum expulso, clarissimam huius loci veritatem apertis oculis intueantur. Dicit Matthæus, *accepit panem, benedixit, ac fregit, deditq;*, &c. Sicut accipere, frangere, dare, ad panem refertur, ita benedicere ad eundem referri necessarium est. Quod autem in elemento calicis, uerbo gratias agendi, Matthæus, Marcus & Lucas utuntur, idē prorsus significare, luculēter Paulus docet

Luc. 22.

Acceptio in manus quid significat.

Matth. 15.

Ioan. 6.

Hæretici verba Institutionis Cœnæ corrumpunt.

In Harm. ad c. 26 Matth.

docet his verbis.(Τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας ὃ εὐλογοῦμεν) *Calix cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est?* Verbum benedicere, εὐλογεῖν, transitiuè sumitur, & ad calicem ipsum transfertur. Sic ipse panis & calix benedicuntur. Vnde Cyprianus vocat *calicem benedictione sacratum*, in serm. de Cœna Domini. Iustinus Martyr vocat panem (εὐχαριστηθέντα) *eucharistizatum*, id est, super quo gratiarũ actio peracta sit. Sic Irenæus: *Panis in quo gratiæ actæ sunt*, & plenius li. 5. *quando mixtus calix & fractus panis percipit verbum Dei.* Notanda igitur hęc circumstantia diligenter, Christum benedicendo panem & calicem aliquid in illis ipsis operari uoluisse, sicut Marc. 8. & Lucæ 9. benedicendo piscibus multiplicauit illos. Fallunt imperitos hæretici in uerbo, *gratias agere*, quod non nisi ad Deum referri posse vrgent. Sciendum enim est, hæc duo verba, *benedicere & gratias agere*, in Scripturis Euangelicis promiscuè, & unum pro altero quasi indifferenter accipi, quod non solum ex verbis huius mysterij iam citatis patet, sed ex una sententia Pauli: *Si* (inquit) *benedixeris spiritu, quomodo, qui supplet locum idiotæ, respondebit Amen super tuam benedictionem?* Quum dicit benedixeris, vtitur verbo ἐὰν εὐλογήσῃς: cum dicit benedictionem, vtitur verbo, εὐχαριστία. Quũ tamen ita promiscuè accipiantur, gratiarum actio potius pro benedictione creaturarum accipitur, cui semper gatiarum actio adiungitur, quàm benedictio pro gratiarum actione Deo facta. Quare Patres circa hoc mysterium benedictionem à Christo factam vehementer vrgent gratiarum actionem non urgent. Vide D. Ambrosium de ijs qui initiantur mysterijs cap. 9. Eusebium Emissenum homil. 5. de paschate. Chrysostomum homil. de proditione Iudæ. Cyprianum serm. de cœna Domini. Nyssenum in serm. catechetico cap. 37. & Iustinum Mart. apolog. 2. Omnes isti benedictioně Christi circa ipsa elementa diuinè operatoria vrgent & tractant. Recolenda hic sunt quæ in prima & secunda parte huius Operis latius hac de re disputata sunt. Vide quoq; Clau. de Sainctes in opere Eucharistico Repet. 7. cap. 4. Verba Iustini antiquissimi Doctoris clara sunt; *Per verbum precationis eucharistizatam à Christo alimoniam illius*

1. Cor. 10. Apolog. 2. Lib. 4. ca. 34. 1. Cor. 14. Dom 6 post Pentec. & in die Ascen. Dom.

Caluinus Papistas taxās, veteres Patres taxat.

esse carnem & sanguinem didicimus. Quod autem de signo crucis in symbolorum benedictione à Papistis vsurpato garrit hic Caluinus, eodem conuitio doctissimos Patres ferit, qui sine Crucis signo nihil in mysterijs istis ritè ac legitime fieri ex communi Christianorum fide docent. Vide Augustinum ser 181.de temp.& tract.118.in Ioan. Chrysostomum in demonstratione quòd Christus est Deus, & homil.55. in Matth. & Iust Marty. apolog. 2. Verba horum Patrum citata vide in prima parte huius operis. Postremò quòd secundum nos *Christum exorcismo usum fuisse* ait, in ipsum Christum blasphema vox est. Verba enim ex Christi pectore & ore deprompta, incantationis magicæ nemo accusare potest, quin eiusdem cū dæmonibus commercij Christum accuset. De qua hæreticorum hodie blasphemia vide Claudium de Sainctes in opere eucharist. Repet.7 ca.6.

In Dom.inf. Oct. Na.Do. edit 3.

Caluin. blasphemia in Christum.

3. *Hoc est corpus meum*.

TOTA digladiatio circa sensum horum verborum inde nascitur, quod relicta vera & naturali proprietate verborum Christi ad figuratiuam aliquam recurritur. Duo igitur hic docebimus. Primum, sensum verborum literalem necessariò tenendum esse. Tum quis ille sensus literalis sit, explicabitur. Horum verborum literalem sensum tenendum esse, primum probat id est quod præcedit, *Accipite & comedite*. Hæc enim sunt uerba aliquid externis exhibentis & largientis. Quid autem externis exhibeat & quid largiatur, his verbis exponit: *Hoc est corpus meum*. literalis igitur & proprius horum verborum sensus, qui rem externam & præsentem demonstrat, tenendus est, vt sciamus quid illud sit quod exhibet & largitur. Alioqui nihil certi habebis quod accipias & comedas. Si nec accipiendi nec comedendi facta prius mentio fuisset, illa uerba à Christo prolata, *hoc est corpus meum*, ad figuratiuas aliquas locutiones excogitandas monere nos potuissent. Nunc vt proprio modo loquendi præmittit, *accipite & comedite*, sic proprio sermone subiungit:

Liberalem sensum verborum Cœnæ tenēdum esse.

1.

Hoc

Hoc est corpus meum. Deinde contextus sermonis Christi nullum tropum admittit. Alij ponunt tropum in verbo *corpus*: sed hic tropus à Luca excludit: *Quod pro uobis datur*. Non enim signum, aut symbolum, aut pignus, aut virtus, aut energia aliqua vel efficacia corporis Christi, sed ipsum naturale corpus eius pro nobs datum est. Debet autem relatiua suo autecedenti per omnia respondere, vt si hoc propriè sumatur, illud impropriè intelligi nequeat. Alij ponunt tropum in copula est, id est, significat. Sed hoc eodem redit. Si enim resoluas copulam in suas partes, & dicas, hoc est significans corpus meum, signum stabit a parte prædicati, non copulæ. Sic iterum huic relatiuo, *quod pro uobis datur* antecedens erit signum corporis mei. Occurrunt hic alij, & dicunt metonymiam esse figuram reciprocam, & rem significantem poni pro significato, non secus quàm rem signatam pro signo: vt ideo non iam corpus accipiatur pro signo corporis Christi, sed panis qui illud significat. Sed tunc hic sensus erit. Hic panis signum corporis mei *est corpus meum quod pro vobis tradetur*, vel certe sic. Hic panis signum corporis mei est signum corporis mei, quod pro uobis tradetur. Quæ omnia vel non nisi in signo Christum pro nobis datum, uel panem pro nobis datum impijssimè docent. Contextus igitur sermonis Christi non nisi literalem sensum permittit.

2. Tropum in verbis Christi quàm variè hæretici ponunt.
1.
2.
3.

Hic autem literalis sensus luculentissimè patet: *Hoc est corpus meum*, ex comparatione aliarum Scripturarum, sic debet intelligi, ut quemadmodum in alijs Scripturis, sic in ista, tale inte ligatur subiectum, quale describitur à suo prædicato. Dicente Adam, *Hoc nunc os ex ossibus meis*. Hoc, non innuit costam Adæ vnde mulier facta est, sed ipsam mulierem existentem. Quum plueret Manna, dicentibus Iudæis, *man hu, quid est hoc?* respondit Moyses, *Iste est panis quem dedit Dominus uobis ad uescendum*. Pronomen *iste*, non aliud significat quàm panem expressum de quo quærebant. Moyses aspergens populum hysopo sanguine imbuto, dixit. *Hic est sanguis testamenti quod mandat ad uos Deus*, non designat hyssopum vnde sanguis eiaculabatur, sed ipsum sanguinem. Vox Patris, *hic est filius*

3. Probatio, à comparatione similium locutionum. Genes. 2. Exod. 16. Exod. 24. Matth. 17.

lius meus dilectus, personam filij hominis demonstrat, non vnde filius hominis factus est. Sic in re præsenti: *Hoc est corpus meum*, pronomen hoc nihil aliud significare potest, quàm quod prædicatũ enunciat. Erit hoc clarius, si textus Hebraicus & Syriac⁹, quorũ alterutro Christus vsus est, ex pendãtur. In Matthæo Hebræo sic legimus. נפי

Matth. Heb. à Ioan. Mercero sine pũctis editus. זה שהוא: *Hoc quod est corpus meum*. In Matth. Syro (ex editione Parisiensi apud Ioã. Bene-natum an. 1584.) sic legim⁹. הנו פגרי: quod verti potest, *hæc substantia corporis mei est*. vel הני *ecce corpus meum*; sicut in cruce eadem voce vsus Matri dixit, *ecce filius tuus*. Sed Marcus Syrus adhuc expressius loquitur, hoc modo, הנא איתוהי פגרי: *hoc reuera est corpus meum*. Additur hic in Mar. qui Syris prædicabat, & cuius Euangelium authenticum Syriace scriptum Syri adhuc hodie retinent, particula איתוהי *reuera*, quæ

Ioan. 1. etiam addita est in Ioanne Syro, ad illa verba, *Erat lux uera*. Græci porro Euangelista Marcus & Lucas & D. Matthæi interpres Græcus, articulis Græcis hanc emphaticam verborum Christi ueritatem expresserunt. Nam apud omnes hos tres, & etiam apud Paulum

1. Cor. 11. Ioan. 1. Matth. 17. legitur, τοῦτό ἐςὶ τὸ σῶμά μου. *Hoc est illud ipsum corpus meum*. Beza & alij hæretici in illis uerbis, *hic est agnus Dei, qui tollit peccata mundi*, &, *hic est filius meus dilectus*, articulum ὁ adiunctum ualde emphaticum esse docent, non solum ad distinctionem, sed etiam ad dignitatis commendationem. Idem hoc loco imprimis ualere debet, quum articulus ille emphaticus nunquam omissus fuerit, sed tum à 3. Euangelistis, tum à Paulo adiectus. Docet igitur hic articulus de corpore suo Christum hic loqui, non solum ut ab omni figura secernitur, sed etiam vt eius singularem præeminentiam notat. Docet non solum veritatem, sed etiam excellentiam, nempe illud ipsum esse corpus quod pro omnium hominum salute datur. Verba porrò hæc Euangelica ab omni symbolica locutione venditare uolens Paulus, sic ea affert, vt dicat, τοῦτό μου ἐςὶ τὸ σῶμα. *hoc meum*

meum est corpus quasi dicat, hoc non est aliud quam meũ corpus. Quare in Pauli verbis si pronomen, *hoc*, ad panis substantiam pertineret, pronomen quoque meum ad eandem referri deberet, & sic sensus esset: *Hic meus panis est illud corpus meum quod pro uobis tradetur.* Debent igitur hæc uerba ad literam intelligi ut sonant tam significanter à Christo prolata & ab Euangelistis recitata. Probatur porrò literalis eorum sensus expressa necessitas ex uarijs loci circumstantijs: Primum à persona loquentis, tum quia Deus est, tum quia quod hic se dare dicit, antea se* daturum promisit. Secundò à tempore quo loquitur, uidelicet instante morte, & uolens omnibus figuris finem imponere. Tertiò a personis audientium qui non de turbis, sed soli Apostoli erant, quibus Christus absque parabolis loqui solet. Quartò à ratione Sacramenti quod hic instituitur, cuius uerba sacramentalia propriè & perspicuè efferri debent; non obscurè & figuratiuè. Sed alia adhuc causa cur iuxta literam hæc uerba intelligi debeant, hæc una imprimis esse potest, quod vbi primum litera deseritur, & tropus quæritur, infinitæ & absurdissimæ opiniones gignuntur, & singulorum hæreticorum superbis ingenijs, quasi tortoribus & eculeis Christi uerba subijciuntur: Quod ita hodie accidisse breuiter hoc loco commemorabimus. Primus Caroloſtad. ausus est dicere, Christum dicendo: *Hoc est corpus meum*, digito suo ad pectus ostenso seipsum demonstrasse discumbentem, vt illud, *hoc est*, significet, *hic sedet corpus meum, quod pro vobis tradetur*. Refert Sleidanus commentariorum libro quinto, & Musculus in Locis Communibus capite de Cœna Domini. Eum sequutus Zvvinglius, uerbum, *est*, exponit, *significat*, Tomo secundo Commentariorum de uera & falsa religione capite de Eucharistia. Mox Oecolampadius relictis in suo sensu uerbis illis, *hoc est*, ait, *corpus* pro corporis figura accipiendum. Alij sic hæc verba contorquent. Accipite & comedite corpus meum. Quod pro uobis tradetur, est hoc. Sic prima Christi uerba (*hoc est*) in ultimum locum trãsponunt. Refert Lutherus in defensione uerborum Cœ-

4. Probatio ex varijs loci circumstantijs. 1. 2. * Ioan. 6. 3. 4.

5. Probatio, quia relicto sensu literali innumeris coniecturis laceratus Scriptura.

1. Caroloſtadius.

Fol 72.

2. Zvving.

3. Oecolampadius.

4.

5. næ. Alij rurſum in hunc modum inuertunt. Corpus meum, quod pro uobis dabitur, in ordine rerum ſpiritualium eſt hoc. Refert Muſculus in Locis Communibus, in cap. de Cœna Domini, num. 2. Rurſum idem
6. Zuuinglius in his uerbis, *Hoc eſt corpus meum*, affirmat nomine corporis paſſionem & mortem in corpore ſuſcipien
7. dam intelligi oportere. Sed alio rurſum in loco, corpus Chriſti uocari uult, memoriam & recordationem im-
8. molati corporis eius. Denique alibi non aliud eſſe quam diuinam quandam & uere modeſtam panegyrin populi
Pag. 62. & fidelis ut Deo gratias agant. Hæc de illo VVeſtphalus
ſeq. in apologia confeſſi. de Cœna Domi. Verùm alio adhuc
9. loco idem Zuuinglius, quod Paulus dicit: *Panis quem frangimus, nonne communicatio corporis Chriſti eſt?* ait de corpore Chriſti, quod eſt Eccleſia, intelligendum eſſe.
Pag: 157. Tom. 2. ad Matth. Rutlingium. Ioannes à Laſco: *Hoc eſt*
10. *corpus meum*, exponit: Hæc forma ſeu actio cœnæ eſt corpus meum ſeu participatio eius per fidem. Refert VVeſtphalus loco citato. Poſt hos omnes ſacramentarios Caluinus non ſimplicem hic figuram aut ſignum ponit, quod
11. eſſe poteſt ſine re ſignata, ſed metonymiam ſtatuit, hoc
Caluinus. modo: *Hoc eſt corpus meum*, id eſt, ſub ſymbolo panis continetur corpus Chriſti: ſed ita continetur, ut quantum cœlum diſtat à terra, tantum corpus Chriſti diſtet à pane vel à Cœna: contineri tamen, quia manducantes hunc panem, per fidem in cœlum conſcendimus, & inde ad nos deducimus non ipſum Chriſti corpus, ſed quandam eius uim uiuificam, qua animæ noſtræ paſcuntur. Interea Lutherani qui ueritatem corporis Chriſti cum pane ſubſiſtere uolunt, multos abſurdos ſenſus confin-
12. gunt. Primum ipſum panem eſſe corpus Chriſti; ubi res
13. natura diſparatæ de ſe inuicem prædicantur; deinde ſub pane eſſe corpus Chriſti, quod non niſi in figuram re-
14. ſoluitur; mox cum pane eſſe corpus Chriſti, ubi unionem coguntur fingere quaſi hypoſtaticam inter pa-
15. nem & corpus Chriſti; tandem in pane ſic eſſe corpus Chriſti ſicut in alijs omnibus rebus eſt per omnipotentiam & diuinitatem ſuam, quæ Vbiquitariorum propria inſania eſt. Ita relicto proprio literali uerborum

Chri-

Christi sensu, tam uarias & repugnantes expositiones cœcâ hominum temeraria ingenia pepererunt, idq; usque ad numerum 84. ut sigillatim recenset Claud. de Sainctes Repetit. 1. cap. vltim.

4. *Hic est sanguis meus noui testamenti, qui pro multis effundetur in remiß. peccat.*

HÆc sacratissima uerba diligenter expensa & bene intellecta ad omnes ueritatis Eucharisticæ hostes penitus fugandos atq; fundendos sola sufficiunt. Dicit Christus de porrecto calice, id est, de eo quod erat in calice, non solum *hic est sanguis meus*, sed addit, *noui testamenti*. Profitetur ergo hoc quod in calice bibimus, esse *noui testamenti sanguinem*, id est, esse illum sanguinem quo nouum testamentum conditur & dedicatur, idque *propter remissionem peccatorum*. At nouum testamentum, cuius proprius effectus est remissio peccatorum, & bonorum operum gratia, iuxta clarissima Hierem. uerba, non nisi in ipso Christi sanguine dedicatur & confirmatur, ut Paulus ad Hebr. 10. perspicuè docet: *quia sine sanguine non fit remissio peccatorum*. Hic in omnem se torquet partem tortuosus ille serpens per ora hæreticorum. Primum acriter urgent, non de eo quod erat in calice, sed de calice ipso dici quod sit nouum testamentum in sanguine Christi; calix autem seu poculum non nisi metonymicè, & figuratiuè hoc dici potest, quatenus continet uinum: ergo nec quod in calice erat alio sensu quàm figuratiuo sanguis noui testamenti uocabitur. Ait hoc loco Caluinus: *Non dicit Christus, hoc est sanguis meus, sed hic est calix. ergo & calix conuertetur in sanguinem*. Nempe urget uerba Lucæ, qui sic habet: *Hic est calix nouum testamentum in sanguine meo*. Sed calicem hoc loco pro eo quod in calice erat iuxta notissimum tropum accipi, id quod Lucas adiunxit, manifestè conuincit: *Qui pro uobis funditur*. Hæc adiuncta uerba quia ueritatem Sanguinis in calice præsentis luculenter docent, impius Beza audet dicere, *vel quum in margine stetissent, in textum postea irrepsisse*,

Ierem. 31

In Harm. ad Luc. cap. 22.

Beza verba Scripturæ expungit.

vel manifestum esse solæcismum, & legendum esse participium in ablatiuo seu datiuo casu græco, quod Lucas ponit in nominatiuo. Nempe τῷ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνομένῳ & non, vt omnes græci codices habent, τὸ ἐκχυνόμενον. Nam in nominatiuo positum, conueuit cum calice, in ablatiuo positum conuenit cum sanguine. Sed Diuus Lucas posuit (vt omnes codices habent, quod ipse Beza fatetur) in nominatiuo, vt conueniret cum, *hic calix*, τὸ ἐκχυνόμενον: vt sic intelligeremus in ipso calice esse sanguinem noui testamenti, quod apertius Matthæus & Marcus dixerunt. *Hic est sanguis meus noui testamenti.* Scriptura ergo utrumque dicit, *hic est calix noui testamenti in meo sanguine* apud Lucam, &, *hic est sanguis meus noui testamenti* apud Matthæum & Marcum. Solum alterutrum agnoscit Caluinus, impudentissimè negans quod apud Matthæum & Marcum est. Quorum etiam verba corrupit Beza vertendo apud vtrumque: *Hoc est sanguis meus noui illius testamenti &c.* vt sanguis de poculo prædicetur, atque ita metonymia necessariò intelligatur: *Si legamus, hic est sanguis meus,* (ait Beza) *nullum erit huius propositionis subiectum præter ipsum sanguinem, qui Christi esse dicatur.* Atqui homo impius aduertere debuit totam Ecclesiam Latinorum hactenus semper ita legisse, quia ex certa fide credebant non aliud huius propositionis esse subiectum, quàm id quod enunciat prædicatum, videlicet sanguinem Christi. Sed probare conatur, vinū esse subiectum in hac Christi propositione, quia Lucas dixit: *Hic calix est nouum testamentum &c.* Calicis autem nomine id quod in calice erat intelligendum esse, vinum videlicet. Atqui vt textum Matthæi & Marci corrumperet ex verbis Lucæ, ipsa Lucæ verba solæcismi arguere impudentissimus hæreticus ausus est, vt iam diximus. Stante quippe grammatico & congruo sensu uerborum Lucæ, vt in græco habentur, vbi calix ipse effundi dicitur in remissionem peccatorum, necessariò calicis nomine non vinum in calice, sed sanguis in calice intelligendus est, iuxta verba Matthæi & Marci. Citat Beza Basilium legentem Lucæ verba in ablatiuo casu, Regula uigesima prima. Sed Basilius non citat uerba Lucæ in forma

Caluinus verba Scripturæ negat.

Beza iterum corrūpit textum.

quum

quum sic legit, uerum eis utitur tantum explanans uerba Euangelistę.

Premunt adhuc hęretici, quod Lucas & Paulus non sic referant Christi uerba ut dicant de calice, *hic est sanguis meus noui testamenti*, sicut Matthæus & Marcus dicunt, sed sic. *Hic est calix noui testamenti in sanguine meo.* Hic enim quasi triumphans Caluinus ita scribit hoc loco. *Hinc colligere promptum est quam superstitiosi sint Papistæ & similes* (Lutheranos intelligit) *dum verba mordicus arripiunt. Quamuis enim crepent, hæc Spiritus Sancti expositio reijci non potest, quod calix vocetur sanguis quia testamentum est in sanguine. Atqui eadem est panis ratio. Vnde sequetur vocari corpus, quia testamentum est in corpore. Non est iam cur fidem simplicibus Christi verbis habendam esse contendant, extraneis verò commentis claudendas esse aures; Christus est ipse qui loquitur, quem idoneum sui sermonis interpretem esse non negabunt: Atqui palam ostendit non alia ratione se panē vocasse corpus suum & calicem sanguinem suum nisi quia nobiscum fœdus ęternum pepigit vt sacrificio semel oblato spiritualiter nunc epulemur, quia fœdus hoc non nisi spirituali corporis mãducatione & sanguinis potione sancitur vt firmum sit & efficax.* Hęc Caluinus. Cæterum duo hic explicanda sunt, primum quæ sit causa discriminis in uerbis Lucæ ac Pauli a uerbis Matthæi ac Marci. Deinde an ista spiritualis manducatio & potio, sufficiant ad noui testamenti pactionem, quam hic in Cœna fieri Christus affirmat.

Caluini dispútatio pro sua metonymia refellitur.

Ad prius quod attinet attendendum est, Euangelistas in hac historia Cœnæ Eucharisticæ tria nos docere, tametsi paucissimis uerbis. Primum quid Christus illic dedit in cibum ac potum, nempe corpus & sanguinem suum. Deinde in quem finem illa dedit, nempe ad faciendum nouum fœdus ac testamentum. Tertio quomodo hoc fœdus perficiatur, nempe ea distribuendo in esum & potum. Horum trium primum Matthæus & Marcus luculenter expresserunt in illis uerbis, *Hoc est corpus meum, & hic est Sanguis meus noui Testamenti.* Secundum Luc. & Paulus exposuerunt, dicẽdo de calice, quod esset *nouũ testamentũ in sanguine*

Cur aliter Luc. & Paulus verba Cœnæ referunt, quàm Mat. & Mar.

Chri-

Christi,id est,per sanguinem eius: vbi causam & instrumentum condendi tūc fœderis exprimunt. Planius enim & plenius causam fœderis exprimūnt hæc verba: *Nouum testamentum in sanguine,quàm sanguis noui testamenti.* Nam sanguis noui testamenti dici potest, quod quoquo modo ad nouum testamentum pertinet, siue per modum signi,siue per modum materiæ, siue etiam causæ. Sed *nouum testamentum in sanguine*, ostendit calicem porrectum non solum noui testamenti aliquo modo esse, sed esse ipsum nouum testamentum, fœdus ac pactum per sanguinem Christi,id est,in hunc finem illic in calice sisti, vt per eum nouum testamentum ac fœdus ineatur. Idem verò & in corpore Christi fieri non negamus,nisi quod illud est corpus victimæ,quo solo præsente fœdera percuti non solent,sanguis verò effusus,aspersus, & communicatus est tota materia fœderalis & percutiendi fœderis complementum. Quę causa est cur ad sanguinem, non ad corpus noui tęstamenti mentio ab Euangelistis fiat. Tertium verò de modo hoc fœdus ac nouum testamentum ineundi ac perficiendi describunt Matthæus & Marcus in illis verbis, *bibite ex hoc omnes*, vbi etiam Marcus addit: *et biberunt ex eo omnes.* Iam enim hac actione bibendi adimpletum fuit ex parte Apostolorum nouum tęstamentum cum Deo,sicuti asper sione sanguinis in populum quam Moyses fecit, dicens, *hic est sanguis testa menti quod pepigit vobiscum Deus*,com pletū fuit ex parte populi fœdus eius cū Deo. Propterea in Matthęo,quum dixisset Christus, *bibite ex hoc omnes*, subiunxit,vt causam bibendi:*Hic est enim sanguis meus noui testamenti*, id est, ideo bibite, quia bibendo perficietis ex parte vestra nouum testamentum, & eritis populus Dei hac tessera fœderali accepta. Ex hoc tertio modo elucescit secundum quod hoc loco explicandum diximus, nempe ad nouum testamentum ac fœdus, de quo hic Christus loquitur inter nos & Deum perficiendum non sufficere spiritualem aliquam manducationem aut potionem corp. & sang. Christi, vt vult Caluinus, sed planè requiri externam, realem & corporalem vtriusque sumptionem. Quod Christus in calice porrexit, erat

Nouum testamentum seu fœdus nō stat e sola mādu catione aut potione spirituali.

nouum

nouum testamentum in sanguine eius, quatenus bibebatur ab Apostolis sanguis ille, non quatenus in sanguinem illum credebant. Dixit illis Christus. *Bibite ex hoc, hic est enim sanguis noui testamenti*. Non dixit, credite in hoc, hic est enim & cæt. Alioquin absque vsu symbolorum & totius Sacramenti credimus in sanguinem Christi pro nobis effusum, & spiritualiter Deo arctissimè coniungimur. Deinde vetus fœdus percutiebatur *asperso in populum sanguine*, & omnia fœdera externis notis ac ritib. ob oculos positis percutiuntur: Sic hic externa sanguinis Christi exhibitione, & interna perbibendū aspersione nouum fędus conditum & sancitum est. Nam illa verba, *qui pro uobis effundetur*, in præsenti tempore legenda sunt iuxta omnes Euangelistas in textu gręco, & sensus est, qui pro vobis nunc distribuitur, & reali participatione singulis vestrum intimè effunditur & aspergit: vt videl. Veritas responderet figuræ. Quam quum Moyses administraret, *accipiens sanguinem uitulorum & ircorum eum aqua & lana coccinea & hyssopo, ipsum quoque librum & omnem populum aspersit dicens. Hic sanguis testamenti quod mandauit ad vos Deus*. Rursum quum Christi uerba de pane, *Accepit, fregit, ac dedit*, item de calice, *accipiens gratias egit, ac dedit*, externā Christi actionē euidēter exponant, necessariū est vt alia verba Christi hinc depēdentia, & ex illis cōsequentia, *Accipite, comedite, bibite*, externam quoq; acceptionem ac potationem rei datę exprimant. Sicut enim externè accepit & dedit, ita à suis externè accipi & bibi voluit. Est igitur necessaria corporis & sanguinis Christi externa acceptiō, manducatio, bibitio ad fœdus & testamētum nouum in Christi corpore & sanguine sanciendum. Hebr. 9.

Quibus ita explicatis, Caluini impudentia facilè retunditur. Clamat. *stultè superstitiosos esse qui verba Christi mordicus arripiunt*, Qua voce nihil non impudentius tantum, sed nec magis impium dici potuit. Eadem quippe voce omnes armantur hæretici, vt diuinæ Scripturæ verbis conuicti, clament stultè superstitiosos esse fideles, qui Scripturæ verba mordicus arripiunt. Armatur Arius, Vt si verbis illis, *verbum Caro factum est*, Cal vox impia. Ioan 1.

est, prematur, respondeat, stultè superstitiosos esse qui verba Euangelistæ mordicus arripiunt. Armatur Pelagius, vt si quis vrgeat, *Gratia saluati estis per fidem, & hoc non ex vobis: Dei enim donum est*, respondeat impius, stultè superstitiosos esse qui verba Pauli mordicus arripiunt. Armatur Manichæus, vt si quis ei obiiciat Apostoli verbum de filio Dei, *qui factus est ex semine Dauid secundum carnem*, authore Caluino citò se expediat dicens, stultè superstitiosos esse qui verbum Apostoli mordicus arripiunt. Armantur denique omnes in vniuersum hæretici, vt quoties luculento & aperto Dei verbo premuntur, vrgentur, refutantur, hoc vnum cum Caluino perfricta fronte respondeant, stultè superstitiosos esse qui Dei verbum mordicus arripiunt. Hic est videlicet honor, hæc reuerentia quam diuinis Scripturis deferunt hæretici, quas solas omnem & vnicam esse veritatis normam obtendunt, vt quum ipsorum placitis illæ reluctantur, pro stulta superstitione habendum sit, si eorum verba mordicus arripiantur. Hæc Caluini hoc loco audacia, impietas, impudentia. Nos uerò verbis Christi mordicus adhærebimus, & adhærendum esse in Ecclesia Catholica didicimus, nec ulla Caluini insolentia ab hac sapientia & pietate piorum animos poterit auellere. Non stultè superstitiosus, sed sapienter pius ac fidelis est, qui ita mordicus diuinæ Scripturæ uerba arripit, ut nulla hæreticorum, uel astutia, uel nequitia ab illis se diuelli idest, à luce ad tenebras (*lucerna enim pedibus meis verbum tuum*) à ueritate ad mendacium (*qui enim ex propriis loquitur, mendacium loquitur*) à uerbo uitæ ad hominum commenta (*verba enim vitæ æternæ Christus habet*, quid nisi commenta hominum hæreticorum glossæ sunt?) abduci se patiatur. Scilicet nō debemus Christi uerba mordicus arripere. Et quare? ut Caluini uerbis mordicus adhæreas. Hæc est execrabilis hoc loco huius hominis impietas.

Ephes. 2.

Rom. 1.

Psalm. 118.
Ioan. 8.
Ioan. 6.

Sed aliquid fortè graue & consideratione dignum est, quod à tanta impietate Caluinum liberet, & quod eum mouere potuit, ut Christi uerba mordicus arripienda non esse iudicaret. Audiamus quid dicat. *Quamuis* (*in-*

uis, inquit, *crepent, hæc Spiritus S. expositio reijci non potest, quod calix vocetur sanguis, quia testamentum est in sanguine.* Vide iterum maiorem aut certè non inferiorem hominis impudentiam. Vocat Spiritus S. expositionem, quæ non Spiritus S. sed ipsius Caluini est Spiritus San. apud Lucam & Paulum dicens: *Hic calix est nouum testamentum in sanguine* meo, nō exponit quod apud Matt. & Marc. Christus dixit, tenens in manu calicem, *hic est sanguis noui testamenti.* Nec Paulus, nec Lucas aliorum Euangelistarū uerba exponunt quando hæc scripserunt, sed dictante Spiritu S. Christi uerba plenius & in alium finem expresserūt. Matth. & Marc. simpliciter uerba Christi ponunt, quibus quid daret, significabat. Nempe *corpus & sanguinem suum*, Lucas & Paulus, illa Christi uerba ponunt, quibus significaba , in quem finem corpus & sanguinem dedit, nempe ad sanciendum nouum fœdus ac testamentum cum nouo populo, vt iam explicatum est, & ut ipse Caluinus agnoscit. Nec Lucas, nec Paulus causam narrat, cur calix uocetur sanguis, sed cur voccetur ab alijs Euangelistis, *sanguis noui testamenti.* Nempe quia in illo sanguine esset nouum testamentum; in illo inquam accepto & hausto. Nulla igitur in verbis Luc. ac Pauli uerborum Matth. ac Marc. expositio est quoad nuncupationem sanguinis, sed bene quædam ampliatio, qua quorsum Christus sanguinem suum dedit, Christum dixisse plenius commemorant, itemque quædam expositio cur *sanguis noui testamenti* vocatus à Christo fuerit. Illam ergo expositionem non iam Spiritus S. sed nefarij Caluini penitus reijcimus, qua dicitur, *quod calix vocetur sanguis, quia testamentum est in Sanguine.* Nam ideo calix uocatur *sanguis Christi*, quia vere in calice est sanguis Christi. Ideo autem uocatur *calix nouum testamentum in sanguine*, quia in calice non solum ipse Christi sanguis est, sed etiam est per modum sanguinis fœderalis seu testamentarij, id est, in eum finem datus, ut sit sanguis fœderis noui testamenti acceptus & haustus, sicut sanguis quo Moyses totum populum asperfit, fuit fœdus & testamentum Dei cum veteri populo. Non ergo hic posterior sermo prioris illius sermonis ratione vocabuli sanguinis uel causa,

Caluini extrema impudentia.

uel expositio est, sed aitiologia est & ratio reddita in quem finem sanguis datur, quem prior sermo datum esse affirmat; & quare noui testamenti sanguis uocatus est. Ergo uerbis Christi mordicus inhærendum est, tam iis quæ Matth. & Marcus, quam iis quæ Luc. & Paulus scripserunt.

Vtrobique *simplicibus Christi verbis habenda est fides*, quod nos *contendere non oportere*, ait Caluinus. Et cur obsecro? *Christus* (inquit) *ipse est idoneus sui sermonis interpres.* Optimè. *At ille palam ostendit non alia ratione se panem vocasse corpus suum & calicem sanguinem suum, nisi quia nobiscum fœdus æternum pepigit, vt sacrificio semel oblato spiritualiter nunc epulemur.* Atqui hęc interpretatio non Christi, sed Caluini est. Obseruandum diligenter hęreticos istos, & Caluinum maximè Christi uerba & Christi interpretationem uocare, quæ ipsorum uerba & ipsorum interpretatio sunt, non Christi. Astuti serpentes Deum hoc dicere aiunt, quod ipsi dicunt, non Deus. Christus nec palam, nec omnino ostendit *se non alia ratione panem vocasse corpus suum & calicem sanguinem, nisi quia nobiscum fœdus pepigit &c.* Ostendit sane Christus se ideo dedisse corpus & sanguinem suum, ut per illa nobiscum fœdus ęternum pangeret. Ideo enim de calice expresse dixit (quod & de corpore quoque intelligi aliquo modo posse non negamus) *hic est nouum testamentum in meo sanguine.* Sed nec ostendit se panem uocasse corpus suum, quod Caluini mendacium est (non enim dixit, hic panis est corpus meum, sed dixit, *Hoc est corpus meum:*) nec in specie panis ostendens corpus suum, & in calice demonstrans sanguinem suum, dixit. Hoc non alia ratione est corpus & sanguis meus, nisi quia hoc est nouum testamentum meum in illis, sed iuxta Matthęum & Marcum designauit, ad esse & sisti illic corpus & sanguinem suum; iuxta Lucam & Paulum palam ostendit, sanguinem sic adesse & sic sisti, ut in illo sit nouum testamẽtum, idest, ut per illum & illius sumptionem nouum iniretur fœdus ac testamentum. Ideo enim adiecit, *accipite, comedite, bibite.* Non adiecit, *istis immolatis in cruce spiritualiter epulemini.* Hoc Caluini *extraneum commentum est, cui* *clauden-*

Hæreticorũ impostura.

Caluini mẽdacia.

claudēdæ sunt aures Christianorum. Christi inquam uerba attēdere debemus, qui sui sermonis idoneus interpres est non Caluini commentum: quod ille statim absurdissimo paradoxo cōfirmat, quum ait. *Quia fœdus hoc non nisi spirituali corporis manducatione & sanguinis potione sancitur.* Sācitus quippe hoc fœdus ut iam ostendimus reali manducatione, de qua Christus dixit, *Accipite, & manducate,* itē reali potione, de qua Christus dixit, *Accipite & bibite ex hoc omnes. Hic est enim calix &c.* ut supra satis explicatum dedimus. Ita impius Caluinus *stultè superstitiosos vocans qui Christi verba mordicus arripiunt*, & itesum dicens, *Non esse cur simplicibus Christi verbis fidem habendam esse cōtendamus*, manifestè, perspicuè, clarissime à simplicibus Christi uerbis, ad suam astutiam & mendacem glossam Lectorem abducit, Christi uerba peruertit, sensum corrūpit, & ad suum impium commentum orbi obtrudendum Christi interpretationem ac nomē mutuatur. Christi denique interpretationem & sensum non in Christi uerbis, *Accipite, comedite, bibite,* sed in sui cerebri figmēto *spiritualiter epulamini,* ponit Hęc eius impietas, audacia, impudētia maior & execrabilior est quam ut ullis pene uerbis explicari queat. Vnde & ad eam simpliciter patefaciendam paulo pluribus uerbis uti necesse fuit. Hominis summā impietatem amplificabit pius & eruditus concionator. Caluini paradoxum absurdum.

FERIA IIII. HEBDOM. SANCTÆ.

Quod pro vobis datur: &, Qui pro vobis fundetur. &, Pater, si vis, transfer à me calicem istum. Luc. 22.

BENEFICIVM & fructus Passionis Dominicæ Christianis omnibus hactenus notissimum & indubitatum in priori sententia continetur. Christi uidelicet corpus in cruce pro nobis morti traditum, & Christi sanguinem pro nobis, no

Ista-

straq; redemptione, in Cruce effusum fuisse. Sic omnium Christianorum fides hactenus contestata est, sic diuinæ Scripturæ apertissimè docuerunt. Primum Christus ipse sic profitetur & promittit: *Panis quem ego dabo, caro mea est, quàm ego dabo pro mundi vita.* Itidem de sanguine suo affirmat, *quod pro multis effundetur in remissionem peccatorum.* At vbi hanc carnē pro mundi vita dedit, aut vbi hūc sanguinem in remissionem peccatorum effudit, nisi quū in Cruce corpòream mortem pro mundi salute obiuit? Dixerit hic aliquis. Et quis demum Christianus hac de re dubitat? Aut huius rei demonstrationem quorsum tandem instituis? Sane ante nostra opinor tempora nemo, vt arbitror, vel nefandissimus hæreticus Christiani nomen portans & Sacramentis imbutus, hanc liquidissimam veritatem in dubium vocauit. Nec ante nostra tempora huius rei accurata aliqua demonstratione opus fuit, tametsi omnium & Apostolorum scriptis, & Patrum sermonibus, & Pastorum omnium publicis vocibus hæc dulcissima veritas summa diligentia explicata & inculcata fuerit. Verum enimuerò vnus hodie Caluinus, monstrum hominis, & portentum execrabile, hoc negare ausus fuit, aliudque redemptionis nostræ precium e suo insano & Satanico cerebro natum, statuere non est veritus. Hæc quippe eius sunt verba vere Satanica.

Ioan. 6.

Matth. 26.

Instit. lib. 2. ca. 16. nu. 10. *Nihil actum erat, si corporea tantum morte defunctus fuisset Christus: sed opera simul precium erat, vt diuinæ vltionis seueritatem sentiret; quo & iræ ipsius intercederet, & satisfaceret iusto iudicio. Vnde etiam eum oportuit cum inferorum copijs æternæque mortis horrore quasi consertis manibus luctari.* Et paulo post: *Non modo corpus Christi in pretium redemptionis fuit traditum sed aliud maius & excellentius pretium fuit, quod diros in anima cruciatus damnati ac perditi hominis pertulerit.* Varias execrandas blasphemias his in verbis euomuit, ob quas solas, si nihil aliud in pestilentissimo illo opere Institutionis Caluinianæ contra Deum & fidem Christi inueniretur (vt inueniuntur quàm plurima) sempiternis flammis addici ille liber debuit. Quem tamen librum in nostra misera & cæca Anglia tanto esse in precio audio, vt tum Anglicè exactissi-

Calui. blasphemiæ in precium redēptionis nostræ.

exactissimè versus in singulis Ecclesijs à parochis legendus appendatur, tum in vtraque illic Academia, cursu philosophico absoluto, futuris Theologis hic primum & ante omnia prælegatur. Hæc si ita sunt, grauior illi genti pœna à Deo vix infligi potuit. Est quippe derelictionis diuinæ maximum argumentum, cæcitate mentis percuti, & pestilentibus doctrinis delectari, vt sic in cogitationibus suis euanescant, & pro fide perfidiam, pro luce tenebras, pro Christo Belial, hoc est Caluinum amplectantur. Quod vel hic vnus locus ad oculum demonstrabit. Expendamus enim nunc execranda illa quæ posuit axiomata. Prius est, *nihil actum fuisse si corporea tantum morte defunctus fuisset Christus*. Hoc est dicere corporea mors Christi, qua corpus suum morti tradidit, & sanguinem fudit, nihil egisset, nihil ad salutem profecisset, si illa sola defunctus Christus fuisset. Sola mors Christi nihil per se effecit: *Aliud* (inquit) *maius & excellentius redemptionis nostræ pretium fuit*. Quale illud sit postea expendemus. Nunc id tantum teneamus, Caluini sententiam esse, quod mors Christi corporea tantum nihil effecit, & quod aliud maius & excellentius pretium redemptionis nostræ fuit, quam illa erat. Non solum aliud pretium præter illam, sed aliud maius, idemque excellentius statuit. Hoccinne Christianæ aures ferre possunt? Primum & antè omnia ipsum Caluinum Caluino oppono. Vt satisfactiones in Ecclesia taxet, ait: *Gratuitæ reconciliationis nostræ cum Deo non alibi quàm in Christi morte pretium reperitur*. In Harmon. in Matth. cap. 20. ver. 28. Hoc si uerum est, imò quia verissimum est, quantus nequam sibique contrarius Caluinus est, qui præter Christi mortem aliud nunc ponit, idemque excellentius Redemptionis nostræ precium? Sed ex Scripturis agamus nunc. Si sola morte Christi nihil actum fuisset, quomodo de illa sola dixit Christus, *Caro mea est quã dabo pro mundi vita?* quomodo dixit Paulus: *Mortuus est propter delicta nostra, Tulit chirographum quod erat contra nos, & affixit illud Cruci, expolians principatus & potestates, traducens illos in semetipso?* Quomodo *proposuit Deus Christum propitiationem per fidem in Sanguine ipsius*, si ille sanguis

Ioan. 6.
Rom. 8.
Coloss. 2.
Rom. 3.
Mors Christi, preciũ redemptionis nostræ.

Galat. 6. sanguis non est propitiatio nostra, sed aliquid aliud eo maius & excellentius? Quomodo Paulus dixit, *Mihi absit gloriari nisi in Cruce Domini nostri Iesu Christi*, si aliquid aliud maius pretium & excellentius erat? An non illi alteri excellentiori iniuriam fecit Paulus qui illo prætermisso, in sola Cruce se gloriari pronuntiat? Et quomodo in sola Cruce gloriatur, si sola Crux, id est, sola mors Christi in Cruce redemptionis nostræ precium non fuisset plenissimum? Rursum quũ dixit: *Ego me nihil arbitror*

1. Cor. 2. *scire nisi Iesum Christum & hunc crucifixum*, nonne in sola Cruce & morte Christi totum redemptionis suæ precium posuit? An non penitus exclusit illud aliud maius & excellentius quod Caluinus sibi finxit? Aut forte sciuit hoc Caluinus & ignorauit Paulus? Deinde quomodo (quod

Rom. 5. idem Paulus ait) *commendauit charitatem suam Deus in nobis quoniam cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est*, si non in sola morte Christi, aut certe in illa præcipua hæc Dei in nos charitas commendata fuisset? Quæ hæc diuinæ in nos charitatis commendatio tam excellens aut singularis fuit per mortem Christi, si aliud adhuc maius & excellentius erat, per quod illa Dei charitas commendaretur? An iterum hoc uidit Caluinus quod ignorauit Paulus? Rursum si (vt Paulus ait)

Hebr. 10. Christus *vna oblatione consummauit in sempiternum sanctificatos*: & adhuc apertius *sanctificati sumus per oblationem corporis Iesu Christi semel*, quàm impius & detestandus Caluinus, qui hac una oblatione corporis Christi semel per mortem, siue per solam mortem corpoream,

Calui. Paulo in præcipuo fidei capite apertè contradicit. *nihil pro nobis actum* fuisse blasphemat? *Vna oblatione corporis Christi semel omnes sunt in sempiternum sanctificati*, ait Paulus: *Vna Christi morte corporea nihil actum fuit*, ait Caluinus. Quis hodie hæreticus magis illo detestabilis, qui in præcipuo fidei nostræ capite, in ipso redemptionis nostræ precio, diuinis Scripturis apertissimè contradicit? Sed adhuc iterum dicit Paulus de Christo:

Hebr. 9. *Per proprium sanguinem introiuit semel in sancta, æterna redemptione inuenta*. Imò ait Caluinus, *aliud maius & excellentius redemptionis nostræ precium fuit*, & *hac tantum morte corporea*, vbi proprium sanguinem Christus largiter

ter effudit, *nihil actum fuisset*, nec in sancta intrasset, nec redemptionem vllam pro nobis inuenisset. Hic necesse est aut Paulum mentiri, aut Caluinum blasphemare. Et quid pluribus opus est ad hanc nefariam scelerati Caluini blasphemiam iugulandam? An non hæc vna eius furiosa dementia; omnes illas diuinæ Scripturæ voces manifesti mendacij arguit, quibus dicit iterum Paulus, *habere nos redemptionem per sanguinem Christi, remissionem peccatorum, secundum diuitias gratiæ eius*, & iterum: *quod per Christum reconciliauit Deus omnia in ipsum, pacificans per sanguinem Crucis eius siue quæ in terris, siue quæ in cœlis sunt*, quibus dicit Petrus, *redemptos nos esse pretioso sanguine quasi agni immaculati Christi & incontaminati*, quibus dicit Sanctus Ioannes, *quod sanguis Iesu Christi emundat nos ab omni peccato*, & iterum in sua Apocalypsi, *quod lauit nos à peccatis nostris in sanguine suo.* & adhuc semel: *Redemisti nos Deo in sanguine tuo?* Quomodo enim hæc omnia vera sunt, quomodo non falsa & fabulosa erunt, si, vt impius Caluinus docet, *mors Christi corporea*, in qua hic pretiosus sanguis effusus est, *nihil pro nobis egit*, si aliud adhuc *eo maius & excellentius redemptionis nostræ pretium erat?* An aliud maius aut excellentius redemptionis nostræ precium dari potuit, quam sanguis agni immaculati & vnigeniti filij Dei? Aut Sancti Apostoli Paulus, Petrus, Ioannes, redemptionis nostræ pretium toties inculcantes, alia vlla in re quàm in sola Christi morte ac pretioso sanguine, illud constituunt? An tota Pauli disputatio toto capite nono & decimo ad Hebræos alium scopum aut finem habet, quam vt doceat Christum in sui corporis tabernaculo per sui corporis victimam semel factam, & per suum Sanguinem semel effusum introisse in cœlum, & veteribus omnibus sacrificijs finem imposuisse, vt hæc vna & perfectissima hostia vnica actione perpetuam Redemptionem operaretur? Quam ergo detestabile Caluini pectus, quod aliud excogitare potuit, idemque maius atque excellentius? Hic pro Caluino respondeat, quicunque potest, siue in Gallia, siue in Anglia, siue in Germania, Caluinista.

Ephes. 7.
Coloss. 1. 20.
1. Pet. 1. 18.
1 Ioan. 1. 7.
Apoc. 1. 5.
Cap. 5. 9.

Sed videamus nunc tandem quod sit hoc aliud maius & excellentius redemptionis nostræ precium, quàm Christi mors in cruce corporea. Dixit loco citato præter illã

Instit. lib. 2. ca. 16. nu. 10.

mortem corpoream, *opera simul pretium fuisse, vt diuinæ vltionis seueritatem sentiret, quo & ira ipsius intercederet & satisfaceret iusto iudicio.* Sed quid? An non hoc totum per ea quæ in corpore passus est, per sanguinem pretiosum effusum, per *obedientiã vsque ad mortem, mortem autem crucis* cumulatissime præstitit? Sane Pauli iudicio ita se res habet, qui illam Christi obedientiam & humiliationem vsque ad mortem, mortem autem crucis commemorans,

Philip. 2.

statim adiecit: *Propter quod & Deus exaltauit illum & dedit illi nomen quod est super omne nomen,* &c. Sed Caluini iudicio non ita se res habet. Quid ergo aliud flagitat Bellua?

Ibidem.

Oportuit (inquit) *cum tum inferorum copijs æternaque mortis horrore quasi consertis manibus luctari.* Quid hoc monstri, quid portenti est? Sed audiamus eum hoc suum portentum clarius adhuc & explicatius in medium proferentem, suisque omnibus coloribus totam eius horribilem effigiem ad viuum depingentem.

Ibidem.

Propheta (inquit) *quum scribit Christum propter scelera nostra à Patre percussum, & attritum propter nostras infirmitates, significat in locum sceleratorum sponsorem, vadem adeoque instar rei submissum, qui dependeret ac persolueret omnes, quæ ab illis expetendæ erant pœnas; vno hoc duntaxat excepto, quod doloribus mortis non poterat detineri. Ergo si ad inferos descendisse dicitur, nihil mirum est; quum eam mortem pertulerit, quæ sceleratis ab irato Deo infligitur.* Quæ hic non prophanæ tantum, sed portentosæ; nec portentosæ modò, sed satanicæ sunt verborum nouitates? Audiamus tamen adhuc reliqua, vt totam insani hominis dementiam intelligamus.

Ibidem.

Maius (inquit) *& excellentius pretium redemptionis nostræ fuit, quod diros in anima cruciatus damnati ac perditi hominis pertulerit.* Ait igitur præter corpoream Christi mortem in cruce, animam quoque Christi damnati hominis cruciatus pertulisse, omnes damnatorum pœnas quasi spõsorem & vadem pro illis submissum (una excepta perpetuitate pœnarum) persoluisse, & hoc modo cũ inferorum copijs, æternęq; mortis horrore consertis manibus lucta-

tum esse. Sed qui sunt isti damnati hominis cruciatus, quis iste æternæ mortis horror, quem Christus in anima pertulit, vt sic cum inferorum copijs luctaretur, nec sola morte corporea, sed hoc etiã modo (vt ille vult) excellentiori nos redimeret? De mortis temporalis metu ac timore, qui & qualis in Christum cadebat, iã in alio Euangelio explicuimus, & Caluini illic errorem aperuimus. Sed nunc æternæ mortis horrorem, & damnati hominis cruciatum in Christo cõmemorat Caluinus. Quid ista sibi volunt? Explicat paulo post, & dicit: *Christus*, inquit, *cum clamore valido & lachrymis orans à metu suo exauditur* (sic enim legit pro eo quod nos legimus, *pro reuerentia sua exauditus est*) *non vt à morte sit immunis, sed ne absorbeatur, vt peccator, quia illic personam nostram gerebat*. Sed quid est hoc, *absorberi vt peccatorem?* Non.n. totam suam impietatẽ proprijs & apertis verbis seductor callidus explicatẽ tradere vult. Pergit tamen, & dicit: *Et certè nulla fingi potest magis formidabilis abyssus, quàm sentire te à Deo derelictum & alienatum, & quum inuocaueris, non exaudiri, perinde ac si in tuam perniciem ipse conspirasset*. Hic ergo fuit iuxta Caluinũ in Christo æternæ mortis horror, qua metuebat ipsam æternã mortem & derelictionem à Deo: id est, quod metuerit dãnari. Non quod Deus Pater dilectũ filiũ dereliquerit (vt postea sua verba moderatur Caluin.) sed quod talis derelictionis signa Christus senserit, & metũ atq; horrorem damnationis æternæ conceperit: *Omnia* inquit, *irati & punientis Dei signa expertus est*. Et paulò post, proposita sibi hac obiectione, *quamuis mortẽ timuerit Christus, maledictionem tamen & iram Dei, à qua se tutum esse nouerat, non timuisse, cauillum* hoc vocat: multisq; verbis ostendit multos sceleratos homines mortem intrepide adire, & *pudendam in Christo mollitiem esse debuisse, si ab communis mortis formidine ita torqueretur, ut sanguineo sudore difflueret, ideoq; asperius aliquid & magis arduum Christo fuisse certamen, quàm cum morte communi*: nempe cum ipsa maledictione & ira Dei, quam formidabat, sicuti obiectio, quam cauillum uocat, ponebat. Quare statim subiũgit, quũ Christus in horto sic oraret, quod hoc *exordium fuit descensus eius ad inferos. Tunc enim* (ait Caluinus

In Sabb post Domin. Pass. tex. 3.

Ibid. nu. 11.

Hebr 5. 7.

Christum damnationẽ timuisse vult Caluinus.

Ibid. nu. 12.

nus) *diros & horribiles cruciatus perpessus fuit, quũ se ad tribunal Dei reum stare cognosceret nostra causa*. Sic aliquo modo suã nobis impietatem patefecit. Audiamns tamen quæ adhuc alibi dicit, vt totam eius non tam sententiam quàm dementiam teneamus. Illa Christi in cruce verba pertractans: *Deus Deus meus, quare me dereliquisti*, ita scribit: *Vt pro nobis satisfaceret Christus, reum ad Dei tribunal sisti oportuit. Nihil autem magis horribile quam Deum sentire Iudicẽ, cuius ira mortes omnes superat. Ergo quum species tentationis Christo obiecta est, quasi Deo auerso iam esset exitio deuotus, horrore correptus est, quo centies cuncti mortales fuissent absorpti, ipse autẽ mirifica Spiritus virtute victor emersit. Nec verò ficte vel theatricè conqueritur se à Patre relictum. Nam interior animi mœstitia vi & ardore suo eũ coegit in clamorem erumpere. Nec tantum ocularis fuit redemptio, qua defunctus est, sed vt se vadem pro nobis obtulerat, verè Dei iudicium subire loco nostro voluit.* Vult Caluinns in his verbis: *Deus Deus meus, quare me dereliquisti?* Christum vera & vehementi tentatione correptum fuisse, *quasi Deo auerso iam esset exitio deuotus*, id est, damnandus, & quod *interior animi eius mœstitia ui & ardore suo eum coegit in hunc clamorem erumpere*. Hic est ergo ille *timor maledictionis & ira Dei*, quem, vt supra vidimus, in Christo posuit. Hæc est illa *formidabilis abyssus*, qua sensit *se à Deo derelictum & alienatum*; Et de qua subiũxit ibi Caluinus, *Christum eò fuisse deiectum, vt coactus fuerit, vrgente angustia, exclamare, Deus Deus meus*, &c.

In Harm in Matth. c.27. ver.46.

Instit. lib. 2. ca.16.nu,11.

Expendamus nunc hoc totum quid & quale fuerit. Primum in eo grauiter errat Caluinus, quod tum super Matthæum, tum in sua Institutione, ait Christum *vi mœstitiæ, & vrgente angustia coactum in hunc clamorem erupisse* Verba n. ista, sicut & illa: *Pater mi, si fieri potest, transeat a me calix iste*, animo penitus se dato & cõposito pronuntiauit Christus, nec vllus vel mœstitiæ vel timoris motus in Christo rationem eius præuenit, sed hos affectus humanos veros & verè in se suscepit, pertulitq; , non vt nos inuoluntarios, aut, vt hic Caluinus dicit, *coactos*, sed penitus liberos, quãdo, & quomodo, & quoties voluit, vt supra in *alijs Euangelijs ostendimus: ideoque hoc loco non repetimus.

*In fe.6 heb dom.4.tex 1. & in sabb. post Domin. Pass tex 3.

Hæc

Hæc igitur verba, *Deus Deus meus*, &c. nec ex aliqua noua angustia eum cogente, nec ex propria angustia aut mesti tia tunc primum inuenta vel extorta, sed olim de eo prophetice prædicta Christus vsurpat. Tota enim hæc oratio seu exclamatio præmeditata & præcognita illi fuit, vt ipsa mors, passio, omnesque eius circunstantiæ fuere. Hic ergo primus Caluini fœdus error est, quod has voces vi doloris coactum emisisse Christum arbitratur.

Alter & multo grauior error est, quod illa verba *ex tentatione illi obiecta, quod à Deo desereretur, quod exitio deuoueretur quod Deus ab illo auersus & alienatus, illi irasceretur*, Christum protulisse affirmat. Id solum his uerbis Christus dicere & ostendere voluit, humanam suam naturā sibi fuisse derelictam, absque consolatione diuinitus ei impertita; vt videlicet omnes intelligerent, quantum in corpore veri doloris & pœnarum pro humano genere perferret. Non timet vllam vel minimam à Deo, quoad animæ statum derelictionem, sed negatam præsentibus corporis pœnis consolationem his verbis expressit. idque ideo, *vt notum faceret, quare oportuerit eum non erui, non defendi, sed sæuientium manibus derelinqui, hoc est, Saluatorem mundi fieri, & omnium Redemptorem non per miseriam, sed per misericordiā, nec amissione auxilij sed definitione moriēdi*, ait B. Leo. Certum est multos Martyres in medijs pœnis tanta diuinitus consolatione perfusos fuisse, vt illa cōsolatio omnem propemodum doloris sensum illis eripuerit. Noluit hac cōsolatione frui Christus. Voluit sicut omnē contumeliam & ignominiam, ita omnē corporis dolorē & cruciatū perpeti, qui in id genus mortis cadere potuit. Vt autem hos dolores verè eum pro nobis pertulisse, & quanti Christo nostra salus constiterit, omnes in eum cre dituri intelligeremus, hanc dolorum suorum acerbitatē & negatam interius consolationem his verbis expressit.

Quomodo verò cuiquam credibile esse potest, diuinæ maledictionis aut desertionis uel minimam suspicionem in Christum (quū hæc diceret) cadere potuisse, quum non solum antea sponte hostibus occurrerit, magna animi securitate eos allocutus fuerit, sua potestate prostrauerit, Petrum passionē eius impedire volentem acriter increpuerit,

In Matth. c. 27. & Instit. lib. 2. ca. 16. num 11.

Christus cur exclamauit in Cruce.

Serm. 17. de Passion. Domini.

Derelictionis diuinæ nullus metus in Christum cadere potuit.

1. 2. 3. 4. 5.

6. rit, 12. legiones à Patre se impetrare, posse confidenter dixerit accusatoribus & persecutoribus suis venturum se
7. in maiestate pronuntiauerit; denique pergens ac crucifixionis locum flentibus mulieribus dixerit: *Nolite flere super me*, &c. quæ verba (ait Caluinus) testantur quam excel
8. sa animi fortitudine præditus fuerit Christus; verum etiã
9. eodem ferè temporis momento, & pro crucifigentibus eũ
10. Patrem oraret, & latroni paradisum promiteret, & matrẽ
11.
12. discipulo commendaret, & statim post hæc verba dicto *Si*
13. *tio*, quod etiam mysticè dicebat, *& aceto potatus, sciens quia omnia iam consummata essent*, ideoque dicẽs, *Consummatum est, Patri commendans spiritum suum*, expirauerit? Nonne omnia in Christo, quæ hæc eius verba, *Deus Deus meus*, &c. præcesserunt ac sequuta sunt, animi sedati, imò animi diuini & filio Dei digni verba fuerunt? Pro crucifigentibus orare, misericordiæ sedatissimæ fuit. Latroni paradisum promittere, diuinæ potestatis fuit. Matris curam habere, animi compositi, minimeq; turbati fuit. Cætera subsequentia verba, *Sitio, Consummatum est, Pater in*

Ioan. 19. *manus tuas*, &c. quem vel minimam habent timoris, formidinis, aut perturbationis speciẽ? Ergo morti proximus inconsideratum verbum protulit, & *vox illi desperationis*

In Harm. in c. 27. Matth. *elapsa fuit?* Sic enim ait Caluinus, vt mox videbimus. Nunc id tantum dicimus & vrgemus, nullum iræ diuinæ aut maledictionis metum Christum in his uerbis concepisse. Quod nunc pressius contra nefandam Caluini impietatem, ipso Christo donante, ostendemus.

Docet Caluinus, & post illum Beza, Christum in horto ex iræ diuinæ & maledictionis metu atque horrore lachrymas illas & sudorem sanguineum profudisse; *ibi fuisse exordium descensus Christi ad inferos*, vt Caluinus

Instit. li. 2. c. 16. num. 11. loquitur, *& inferorum artia tunc ingressum esse Christum*, vt Beza loquitur; In his autem verbis: *Quare me dereliquisti*, quasi in profundissimo inferni abysso *desperationis tentatione uexatum fuisse*. In his omnibus non solum execrabiliter, sed & crasse ac turpiter Caluinum cum suis errare manifestè ostenditur. Quid Christus in horto orans metueret, ipsa eius oratio docere nos debet. Hæc autem fuit oratio Christi: *Pater me, si fieri potest, transfer à me calicem*

In Annot. ad Luc. cap. 22. In Harm. in c. 27. Matth.

Christus in horto quid metuerit. Luc. 22.

istum.

istum, vel, vt alius Euangelista habet, *si possibile est, transeat à me calix iste*. Iam verò quid aliud est *calix iste*, quē Christus deprecatur, quā ipsa mors corporea? Quis de hoc dubitare potest? Non dicit, transfer à me calicem iræ & indignationis, & maledictionis tuæ, sed, *calicem istum*. Et quē istum, nisi de quo postea Petro dixerat, quum gladio percutiens, mortē Christi impedire vellet, *Calicem quem dedit mihi Pater, non uis vt bibam illum?* An aliud hic Christus q̃ mortem corpoream, ad quā subeundā tum capiebatur, intellexit? Rursum quum Ioanni & Iacobo Christus prędixerat, *Calicem quidem meū bibetis*, an dicet Caluinus, istos quoq; Apostolos calicē mortis damnatorū bibisse, & horrore illo diuinæ maledictionis correptos fuisse, quem in Christo fingit? Atqui dicit super Matthęum Caluinus, huius diuinæ maledictionis horrorem talem ac tantum fuisse, *quo centies cuncti mortales fuissent absorpti*. Aut ergo isti Apostoli hoc horrore non sunt correpti, aut si correpti eo fuerūt, absorpti, ideoq; dānati sunt. Iam si eo nō correpti fuerunt, & tā calicem Christi biberunt, calix quem Christus in horto deprecatur, hic horror diuinæ maledictionis esse non potuit, sed mortis corporeæ & persecutionis pro fide calix, quem uterque Apostolus bibit, ille gladio occisus, iste in feruentis olei dolium detrusus. Deinde quū similem orationem Christus antea fecisset dicens; *Nunc turbata est anima mea. Et quid dicam? Pater saluifica me ex hac hora*, solam mortem corpoream ante oculos suos Christus proposuit, & eam solam deprecatus est, ut tum in illum locum Caluinus non diffitetur, tum sermo Christi præcedens, *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuū fuerit*, &c. manifeste demonstrat. Præterea tota illa tristitia, quā in horto Christus conceperat, qualis fuerit, ipse claris uerbis ostendit, dicens: *Tristis est anima usq; ad mortem*, idest, propter mortem propinquam, de quo paulo ante dixerat. *Filius hominis vadit: veruntamen va homini illi per quem tradetur*. Propter hanc mortem corpoream contristatus est Christus, propter istam antea turbatus, quum se à gentibus quæri audiret, pro quorum salute passurus erat. Hanc in horto deprecatus est, non voluntate deliberata, sed naturali, ut antea explicatum est.

Marc. 14.
Matth. 26.
Matth. 20.
Caluinus à seipso refutatur.
In cap. 27. Matth.
Ioan. 12.
Luc. 22.
Matth. 26.

Sed

Instit li. 2 ca. 16 nu. 12. *Sed hæc*, ait Caluinus, *pudenda fuisset in Christo mollitie, si ob communis mortis formidinem ita torqueretur, vt sanguineo sudore proflueret*. Et hunc sanguinem sudorem valde amplificat Caluinus, & post eum Beza; & quod Lucas ait, *quasi guttas sanguinis*, ille vocat guttas, quas Beza vertit *grumos*, idest, globos collectos sanguinis, quum vox græca, θρόμβοι, æque guttas simpliciter significet, quàm grumos. Eadem quoque ex causa, pro *Angelo* consolante, *angelos* ponit Caluinus, Scripturæ deprauationem nihil veritus.

In Annot ad Luc cap. 22.

Cur Christus mortem deprecatus fuit.

Cæterum cur Christus Redemptor noster ter repetita oratione mortem deprecatus fuerit, non voluntate aliqua deliberata (vt antea explicatum est) sed naturali tantum, & cur eadem voluntate naturali mortem ita apprehenderit, *vt factus in agonia, sudorem sanguineum emitteret*, atque
1. ab angelo consolationem acceperit præter liberam ex parte Christi huius doloris & agoniæ susceptionem (de qua antea diximus) vt non solum in corpore, sed etiam in parte rationali, pro nobis pateretur, (quam ob causam nō obstupefecit sensum suum, nec permisit vt redūdaret ex parte superiore gaudium in partem inferiorem, sed contra de industria, & vt copiosior esset redemptio, defixit mentem in omnia tormenta impendentia) etiam ex parte naturæ
2. Christi humanæ ratio reddi potest. Christus quippe, qui solus omnia & singula futura tormenta sua exactissimè præuidit, voluitque omnium & singulorū grauitatem ante oculos suos proponere, (exercens in eo summæ fortitudinis & charitatis actus) naturaliter debuit ex illis vehementissimum timorem ac metum, simulque animi tristitiam concipere. Nos mortales alacriter sæpenumerò res arduas aggredimur, quia omnes & singulas difficultates ac molestias in illis postea suscipiendas ac deuorandas exactè non prǽuidemus. Quæ nobis ignorantia vtilis est, quum indubitatum sit, plurimos res maximè arduas perficere, quarum singulas difficultates & cruces si præuidissent, eas nunquam uel minimo digito attigissent. Hoc unum ergo in Christo singulare fuit. Addamus nūc alterum. Christus quum esset persona nobilissima, pariterque innocentissima, & qui genti illum ad mortem traditu-

turæ

turæ innumera beneficia contulisset, tam ignominiosam & crudelem, & à tam ingratis hominibus inferēdam mortem naturaliter debuit refugere, expauescere, & deprecari, volens eam semel ante oculos suos in sua simplici natura considerandam proponere. Regem aut Reginā uel à suis subditis, vel ab alienis, qui nullam in eos potestatem habent, mortem ignominiosam pati, (cuius barbarum admodum & truculentum exemplum hæc ætas uidit, quū Maria Stuarta Scotiæ Regina, filia, coniunx, & mater Regis, Princeps innocentissima, ab Elisabetha Angliæ Regina, cognata, & hospite, per publici carnificis manum obtruncata fuit) parentem à proprijs liberis, aut amicum ab amico interfici, grauiorem haud dubiè doloris acerbitatē adfert, quàm sola communis mors in seipsa cōsiderata. Hæc igitur consideratio Christi naturaliter debuit tristitiam & agoniam uehementissimam in Christo generare: An fortasse talem considerationem Christus non habuit? Quid ergo illud sibi uult, quod Apostolus dicit? *Recogitate eum qui talem sustinuit à peccatoribus aduersus semetipsum contradictionem, vt non fatigemini animis vestris deficientes*. Quæ erat ista contradictio, quam Christus aduersus semetipsum à peccatoribus sustinuit, nisi quam nunc attigimus, quod filius Dei, qui peccatum non fecerat, ab hominibus, ijsq; peccatoribus, ac tandem Iudæis, mortem & crudelem, & ignominiosam pateretur? Sane postremum hoc à Christo consideratum fuisse, illa Christi uerba ad Iudæos prolata satis indicant. *Multa bona opera operatus sum inter vos. Prpter quod eorum vultis me interficere?* Priorem quoque considerationem Christus in ipsa passionis actiooe expressit, dicens Pilato *Non haberes potestatem aduersus me vllam, nisi tibi datum esset desuper*. Quia Pilatus suam potestatem in Christum iactitabat, Respondit Christus, Pilatum, quantumuis Prouinciæ Præsidem, nullam tamen aduersus eum potestatem habiturum fuisse, nisi de cœlo vnde ipse ueniebat, ei datum fuisset, idque singulari quadam diuina dispositione, qua & Deus Pater hoc voluit, & ipse Dei filius in hoc consensit, ut humanæ potestati subijceretur. Non de generali potestate loquitur Christus, quam omnes Præsides & Magistratus à Deo

[Margin notes: Indignitas mortis Christi naturaliter eum turbare potuit, semel animo suo liberè proposita. — Hebr. 12. — Ioan. 10. — Ioan. 19.]

Deo habent, sed de potestate sibi ipsum singulariter data. *Non haberes potestatem aduersum me*, ait Christus. Alioqui satis fuisse dicere. Non haberes potestatem. Sed quia Pilatus dixerat, *potestatem habeo crucifigere te, & potestatem habeo dimittere te*, voluit Christus eum docere, quod nec talem, nec vllã in se, vel aduersum se potestatem haberet, nisi hoc singulariter illi fuisset à Deo concessum. Vnde statim infert Christus. *Propterea qui me tradidit tibi maius peccatum habet*. Id est, quia ego sum de cœlo, & quia potestas quam tu habes in me, de cœlo singulariter est, ego verò nec tibi subditus, nec nocens sum, propterea Iudæi isti & Pontifices, qui me tibi tradiderunt, tibi inquam vt potestatem habenti, & me nec subditum, nec nocentem, maius & grauius peccatum habent. Quorum verborum sensum & grauitatem capiens Pilatus, *exinde quærebat dimittere eum*, ait Sanctus Euangelista: quæsiturus potius eum crucifigere, si Christum existimasset contra potestatem suam in genere aliquid in illis verbis dixisse. Sed quia sciebat Christum illis verbis tam suam innocentiam, quàm etiam excellentiam professum fuisse, *exinde magis quærebat dimittere illum*. Christus ergo in sua Passione & morte imminente, etiam hanc summam indignitatem ante oculos suos posuerat, quod talis ac tantus ab huiusmodi tum impijs, tum ingratis, tam acerbam, & tam igominiosam mortem passurus erat. Hæ naturales causæ esse poterant, cur mortem hanc & calicem hunc naturaliter ita exhorruerit.

Sed siue has, siue alias ob causas mortis calicem iam iam propinandum Christus ita exhorruerit, *vt videlicet hoc suo timore voluntariè suscepto, nostræ fragilitatis timorem, quem necessario sustinemus, corrigeret ac sanaret* (quam causam assignat Beatus Leo) vel quia mortem illam genti Iudaicæ, quàm vnice diligebat, interitum & vastationem perpetuam allaturam videbat, vt *super quam ciuitatem* hoc nomine semel *fleuit*, pro ea nunc, totaque gente lachrymas acerbiores funderet, siue denique vt se verum esse hominem, eumque purissimæ complexionis, cui omnis corporis dolor naturaliter acerbior est, ostenderet, siue, inquam, has, siue alias ob causas

Serm. 16 de Pass. Dom.

Luc 12.

(quas

(quas certè curiosius scrutari, quàm diuina Scriptura reuelauit, necessarium non est) illud certissimum est, *nec ex vlla pudenda mollicie*, vt impius Caluinus obiectat, ipsam mortem exhorruisse, nec id quod Caluinus fingit, & loco mortis, corporeæ substituit, vllo modo timuisse.

Non timuit (inquam) Christus, siue in oratione in horto habita, siue in Cruce dicens, *Quare me dereliquisti*, vllam Dei iram, maledictionem, iudicium. Si hoc aliquando vel ad momentum timuit Christus, quomodo verum est, quod in eius persona, & de eius futura passione Scriptura dicit, *Preuidebam Dominum in conspectu meo semper, quoniam à dextris est mihi ne commouear. Propter hoc lętatum est cor meũ, & exultauit lingua mea. Insuper & caro mea requiescet in spe. quoniã nõ relinques animam meam in inferno, nec dabis Sanctum tuũ videre corruptionem?* Omnia hęc de Christo, eiusque passione, morte, resurrectione dici, Diuus Petrus in Actis nos docuit. Si ergo Christus patiẽs Deum semper in conspectu suo habebat, qui illi à dextris esset, ne commoueretur, quomodo Dei maledictionẽ timuit? Dico, si semper, vt scriptura dicit. An non aduersa fronte cũ Scripturis pugnat Caluinus, Christumq; Redemptorem nostrum, *in quo Patri* semper *bene cõplacuit*, fœdissima & atroci iniuria conspurcat? Quomodo verum esse põt, quod Christus dixit, *ego præcepta Patris mei seruaui, & maneo in dilectione eius*, si (quod Caluinus dicit) iram & maledictionem Dei timuit, & *vox illi desperationis elapsa est?* Si præcepta Dei semper seruauit, certe iram Dei timere nõ potuit, nisi etiam Deum quoque iniustum Caluinus fingat, vt Christum desperatione tentatũ probet. Rursum si mansit semper Christus in dilectione Patris, quomodo eius maledictionem timere potuit? An forte quẽ Deus diligit, ei etiã maledicere & irasci potest? Aut qui Deum diligit, cũ sibi irascẽtem & auersum poterit vnquã sentire? Quæ magis pugnãtia aut dici, aut cogitari possunt? Et tamen aut hæc pugnantia dicere, aut cum Scripturis pugnantia docere Caluinũ necesse est. Iam verò (vt vno breui argumẽto summam Caluini impietatem demonstrem) si Christus

Christum irã Dei timere non potuit.

Psal. 15.

Act. 2.

Caluin. Scripturis apertè contradicit.

Ioan. 15.

ſtus orans, *Transfer à me calicem iſtum*, intellexit iram & maledictionem Dei, ne abſorberetur vt peccator, tunc in verbis ſequentibus; *Veruntamen non mea voluntas, ſed tua fiat*, inteligendum eſt Dei Patris voluntatem fuiſſe, Chriſtumque ei ſeſe conformaſſe, vt Chriſtus maledictionem & iram Dei incurreret, eaque abſorberetur vt peccator.

Caluini euaſiones futiles. Inſtit. lib. 2. ca. 16. nu. 12.

Caluinus vt tantæ rei indignitatem, tamq; horrendam in Chriſtum blaſphemiam non nihil attenuet, & aliquo modo probabilem reddat, hoc fuco vtitur. *Sciendum* (inquit) *eſt talem fuiſſe tentationem ex doloris & metus ſenſu, quæ cum fide non pugnaret: quia ſe quaſi derelictum à Deo ſentiens, ne tantillum quidē deflexit à bonitatis eius fiducia*.

In Matth. ca 27. v. 46.

Et alio in loco, propoſita ſibi hac obiectione, *abſurdū videri Chriſto elapſam eſſe deſperationis uocē. Solutio* (inquit) *facilis eſt, quanquam ſenſus carnis exitium apprehenderet, fixā tamē ſtetiſſe fidē, in eius corde, qua Deū præſentē intuitus eſt, de cuius abſentia conqueritur. Quare nihil obſtat, quo minus Dei alienationē mēte cōceperit Chriſtus, prout ſenſus dictabat & ſimul fide retinuerit, Deum ſibi eſſe propitiū*. Hanc quoque euaſionē probare vult ex ipſis illis verbis, ex quibus hunc diuinæ maledictionis metū probare conatur. *Quod ſatis clare patet ex duobus quærimoniæ mēbris. Nā antequā tentationē exprimat, præfatur ſe ad Deū confugere tanquā Deū ſuum* (dicens, Deus meus Deus meus) *atque hoc clypeo fidei fortiter repellit illam, quæ ſe ex oppoſito ingerebat, derelictionis ſpeciem. Denique in hoc diro cruciatu illæſa fuit eius fides vt ſe relictum eſſe deplorans propinquo tamē Dei auxilio confideret*. Hæc ille. Sed totus hic fucus, totaque euaſio, quā variè futilis ſit, attendat lector. Primū verba illa *Deus meus, Deus meus*, & ſimiliter, *Pater mi*, ſicuti Caluinū docuerunt, fiduciam Chriſti (quā ille fidē impropriè vocat) ſtetiſſe ſemper illæſam: ita etiā docere debuerūt, nullā hic fuiſſe derelictionis diuinæ tentationē, nullū æternæ mortis horrorē, aut damnati hominis pœnā, nullā deſperationis vocē, niſi forte exiſtimet Caluinus ipſos etiā damnatos, fidē ac fiduciam retinere poſſe, qua Deum ſibi propitiū eſſe credant, & qua exclament, *Deus meus, Deus meus*. Deinde an non multo facilius eſt, Chriſtique

puri-

puritati conuenientius, totam Christi orationem tam breuem, tam succinctam, sibi similem & conformem facere, sanctaq; fiducia, quo ad Dei in eum bonitatem plenam, & derelictionem (de qua loquitur) ad instantē mortem referre, à qua Christus naturaliter hic abhorrebat, sicut in horto; quam ad iræ & maledictionis diuinæ metum? Hæc enim duo optimè consistunt, vt manente fixa & immobili diuinæ bonitatis fiducia, siue Christus siue aliquod membrum eius temporalem mortē naturaliter refugiat, aut aliquod aliud malum pœnale. Sed manente bonitatis diuinæ fixa fiducia, vt eiusdem bonitatis metus & diffidentia in aliquo oriatur, etiam in quouis homine, nedum in Christo, non magis possibile est, quam vt manēte feruido calore aliquis frigeat. Fixæ quippe fiduciæ (quam in Christo manere Caluinus ponit) non minus repugnat irę & maledictionis diuinæ metus, quàm feruido calori quodlibet frigus. Maluit tamen Caluinus sensum in illis verbis penitus pugnantem statuere, quam cum omnium fidelium consensu sensum verbis conformem agnoscere.

Deinde non satis est agnoscere in Christo firmam & fixam diuinæ bonitatis fiduciam, à qua, vt Caluinus nunc dicit, *nec tantillum quidem deflexit*, sed etiam talem, quæ tentari aut commoueri non potuerit. Ait enim disertè de seipso Christus. *A dextris mihi Dominus est, ne commouear.* Non fuit ergo in eo genere ne tentatus quidem. Nullam *Dei alienatione mente conceptit* Christus, vt hic loquitur Caluinus. Talis quippe alienatio mente concipi sine motu mentis quomodo potuit? At ne commotus quidem fuit, vt Deum à se alienum aliquando cogitaret. Scripturæ igitur diuinæ manifestę repugnat impium Caluini commentum, sicuti cum seipso pugnare docuimus. Imò ait Caluinus, *Spiritus Dei hæc duo simul conciliat, Christum fuisse tentatū per omnia sicut nos, & tamen absque peccato.* Atqui Scripturā deprauat, & textū corrumpit. Non enim dicit Paulus Christum tentatū per omnia, *sicut nos*; quasi etiā vitiosos affectus haberet, & desideria praua, *sicut nos*; sed Paulus dicit, *pro similitudine*, siue iuxta similitudinem, uidelicet, carnis peccati, vt alibi dicit,

In sti. lib. 2. ca. 16 nu. 12.

Hebr. 4.

Caluinus diuina Scripturę textum deprauat.

Rom. 8.

dicit. *filium suum mittens in similitudinē carnis peccati*, non autem iuxta similitudinem nostram, vel sicut nos. Quæ duo plurimum differunt. Christus enim habuit tentationes, quæ similitudo carnis peccati proferre potest, sed nō quas caro peccati (qualis nostra est) proferre solet. Ideo Paulus adiecit, *absq; peccato*; id est, absq; illis tentationibus, quæ ex peccato nascuntur. Metus iræ diuinæ & maledictionis Dei (qualē hic ponit Caluinus) est tētatio propria carnis peccati, & hominis in peccatis nati, adeoque veri peccatoris. Non enim nisi peccatis irascitur Deus, nec iram Dei sic timet iustus. Metus mortis & aliorū pœnalium cadere potuit in similitudinem carnis peccati, quia sine peccato, naturali tantum uolūtate, illa refugiūtur. Sic hic locus adeo Caluinum non iuuat, ut eum perspicuè refutet. Ponit enim hic locus in Christo tentationes similitudinis carnis peccati, & negat in eo tentationes carnis peccati: quæ non sunt, nisi ex peccato.

Calu. ex Scriptura, quam pro se adfert refutatur.

Deinde, si timor, quem Christus in horto, & in Cruce habuit, quum verba quæ nunc tractamus diceret, fuit timor & metus maledictionis & irę Dei, profectò nō fuit momētanea tentatio, cum qua fixa & illęsa mansit fiducia bonitatis diuinæ (vt hic Caluinus rem extenuat) sed fuit permanens tentatio ac timor cum assensu eoque insigni. Humi quippe prostratus, *cum lachrymis & clamore valido*; idque *ter repetita oratione*, orabat prolixius Patrē ut calicem instantem à se transferret. Si calix ille, quem sic exhorruit, fuisset iræ & maledictionis diuinæ calix, quo tunc ęstuabat, & quem tunc à se remoueri tanto feruore orabat, profectò *plusquam tantillum à fiducia bonitatis diuinæ deflexisset*, & toto illo tempore cum insigni assensu in illo maledictionis diuinæ metu mansisset, & sic absque insigni peccato non fuisset.

Luc. 22.

Cæterum vbi Caluinus in Christum Dei ore sacrilego dixit, quæcunque scelerato animo collibitum fuit, nunc istis exceptionibus atrocem suam blasphemiam colorare & fucare nititur. Quod reipsa perinde est ac si quis vbi narrauisset aliquem esse mentitum, esse calumniatum fratres infidelem & blasphemum euasisse (quibus ut per se malis semel admissis, nulla moderatio affectuum

Caluini artes pessimæ.

fectum medeatur,ut non fint peccata) adijceret: ſed ita tamen vt ne tantillum quidem a veritate dicenda deflexerit:vt charitas nihilominus & fides totaque veritas fixa in eo atque illæſa permanſerint:niſi quod iſtud tanto ſceleratius & magis ridiculum eſt, quanto filius Dei homini peccatori præſtat. Præterea,ſi in tota hac lucta & certamine ſeu agonia Chriſti in horto, itemque in illis uerbis in Cruce prolatis:*Quare me dereliquiſti,Chriſtus ne tãtillum quidem à diuinæ bonitatis fiducia deflexit, Chriſti fiducia in Deum fixa & illæſa permanſit, ſi Deum præſentem intuebatur, fide ſemper retinuerit Deum ſibi eſſe propitium,* (quæ omnia hic Caluinus dicit) quomodo vera ſunt illa alia portentoſa eius verba Chriſtum in his duobus locis, *diros in anima cruciatus damnati ac perditi hominis pertuliſſe, cum inferorum copijs æternæque mortis horrore quaſi conſertis manibus luctatum fuiſſe, formidabilem illam abyſſum ingreſſum eſſe, qua ſe à Deo derelictum & alienatum ſentiret;idque perinde ac ſi in ipſius perniciem Deus conſpiraſſet;denique ſceleratorum pœnas omnes, quæ ab illis expetendæ erant, perſoluiſſe hoc vno excepto, quod huiuſmodi doloribus teneri non poterat?* Quorſum hæc tam tragica verba, ſi totus ille,quem fingit diuinæ maledictionis metus & conceptio ſic momentanea, imò ſic nulla erat, vt fiduciam diuinæ bonitatis nunquam amiſerit,vt reuera Deum ſibi iratum non timuerit, vt eum ſemper præſentem ſibique propitium,fixa & illæſa fide tenuerit? Quàm ſunt hæc ſecum pugnantia,quàm abſurda,quam ridicula?Sed hæc eſt conſueta & ordinaria Caluini partim impietas, partim impudētia. Vbi ſummam impietatem euomuit, eam ſumma impudentia rurſum negat.

Inſtit. lib.2. ca.16.nu.10. & 11.

Caluini artes peſſimæ.

Sed an iſta conſiſtere queant, adhuc expendamus magis. Hic enim confictus in Chriſto animæ cruciatus tanti à Caluino eiuſque ſectatoribus fit, vt eo præterito, *multum ex mortis Chriſti fructum deperire*, imò vt in eo, *Redemptionis noſtræ pretium maius atque excellentius eſſe* affirmet Caluin.quam in morte & ſanguine Chriſti:vt Beza etiam ſcribat, *in eo poſitam eſſe noſtræ pacis & cum Deo reconciliationis ſummam*. Expendamus igitur adhuc non nihil doctrinæ huius Caluinianæ ſummam & extremam

Inſtit. lib. 2. ca 16.nu. 8. & 10.

In Annot in Luc. ca. 22. ver.44.

Caluin. blasphemiæ prefsius examinatur.

impietatem: *Christus* (ait Caluinus) *cum æterna mortis horrore conflixit: diros cruciatus damnati & perditi hominis sustinuit. Sceleratorum pœnas omnes persoluit, excepto quod æternæ non erant. Mortem quæ ab irato Deo sceleratis infligitur perpessus est.* Examinemus paululum hæc singula. Horror æternæ mortis & pœna hominis damnati, includit essentialiter desperationem salutis non momentaneam, sed fixam, sicut beatitudinis præmium includit certitudinem salutis nunquam amittendæ. Si ergo damnati hominis cruciatus sustinuit Christus, profectò non solum *desperationis vocem emisit*, nec sola *species tentationis ei obiecta est, quasi Deo auerso iam esset exitio deuotus*, sed ipsa desperatione laborauit, & de salute sua quum in horto & in cruce illa verba diceret, ad tempus desperauit. Deinde si *sceleratorum pœnas omnes, excepto quòd æternæ non erant, in anima persoluit*, ergo & ignem illum infernalem sensit, de quo Christus dixit: *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis eius*. hoc vno duntaxat excepto, quod ille ignis Christo æternus non fuit. Hæc est enim propria pœna sceleratorum æterna. Rursum si *mortem Christus pertulit quæ ab irato Deo sceleratis infligitur*, ergo mortem secundam, quæ proprie stipendium peccati est, propter quod Deus irascitur, pertulit. At illa propria est damnatorum pœna. Omnino ait Caluinus, talem pertulit, *qui in locum illorum tanquam sponsor vadis & rei instar submissus est.* At vnde hoc tandem, prophanum & inauditum in Ecclesia Dei uerbum, accepit Caluinus? *Hoc*, inquit, *significat Propheta in illis verbis, disciplina pacis nostræ super eum, percussus est propter scelera nostra, attritus propter infirmitates nostras.* Atqui hoc totum de pœnis, quas tullit Christus in corpore suo super lignum, intellexit semper Ecclesia Dei. An non sic Apostolica Scriptura apertè non docuit? *Mortuus est* (ait Paulus) *propter delicta nostra iuxta Scripturas.* An non docet hic locus Scripturas popheticas, quæ de Christi pœnis loquuntur, eas designare, quas per mortem corpoream pertulit? Sanè ipse Caluinus in hunc Pauli locum inter alias Scripturas, quæ Christum pro peccatis nostris moriturum prædicunt, etiam hunc Esaiæ locum ponit: moxque addit *mortem Christi*

In Matth. cap. 27.

Instit lib. 2. ca. 16. nu. 10.

Esaiæ 53.

Scripturas indignissimè torquet Caluinus.

1. Cor. 15. 3.

In com ad 1. Cor. 15. 3.

Christi fuisse sacrificium pro expiandis peccatis nostris, fuisse pœnam satisfactoriam per quam Deo reconciliaremur, fuisse vnius damnationem ad impetrandam nobis absolutionem. Vt quid ergo impius Calui. tã aduersus Scripturas quàm aduersus seipsum, nunc *morte corporea Christi nihil actum esse* affirmat, & Scripturam, quæ de morte Christi corporea, & cruciatibus circa illam corporeis apertè loquitur, ad animæ desperantis, vel de salute sua dubitantis ac diffidentis, ad damnati hominis pœnas, & æternæ mortis horrorem, impiè trahit? Nonne Scriptura illa prophetica, vt non nisi de pœnis corporeis sermonem illic fieri intelligeremus, totam illam prophetiam his uerbis concludit, *& liuore eius sanati sumus?* Liuor autem iste quis dubitat quin corporeus fuerit, quem tot flagella, alapæ, spinea corona, crucis baiulatio, ac demum preciosi sanguinis copiosa effusio pepererunt? Deinde nonne D. Petrus, quasi hunc Esaiæ locum exponens, ostendit percussionem illam, de qua Propheta loquitur, ad corpus Christi pertinere? *Peccata*, inquit, *nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum.* & paulo post: *Cuius liuore sanati estis* Quod Esaias dixit, *verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit, vulneratus est propter iniquitates nostras, attritus est propter scelera nostra*, hoc totum explicauit Petrus in corpore Christi super lignum præstitum fuisse. Vnde & Caluinus ipse in hunc locum Petri, fatetur ex Esaia, *qui pluribus utitur loquendi formis, huius doctrinæ summam Petrum sumpsisse.* Et addit Caluinus, tota Esaiæ sententia enumerata, *idem exprimere uoluisse Petrum hoc uerbo, Super lignum, nempe hac lege nos fuisse Deo reconciliatos, quia apud eius tribunal Christus se vadem ac reum pro nobis constituit, vt pœnam solueret, cui obstricti eramus.* Hæc ibi Caluinus, suam hoc loco impietatem ore proprio perspicuè damnans. Si enim Christus iuxta Esaiæ sententiam, quã Petrus expressit, constituit se vadem ac reum pro nobis apud tribunal Dei, quatenus *peccata nostra pertulit in corpore suo super lignum*, quæ est sententia Petri; mendax & blasphemus Caluinus est, qui in eisdem Esaiæ verbis significari affirmat: *Christum sic ad tribunal Dei sponsorem ac vadem, adeoque instar rei submissum esse in locum scelerat orum*

Caluinus à seipso refutatur.

1. Pet. 2.

Caluinus à seipso refutatur.

ratorum, ut cum inferorum copijs æternaque mortis horrore quasi confertis manibus confligens damnati & perditi hominis pœnas omnes, excepto quod æterna esse non poterant, persolueret: idque non iam in corpore super lignum, sed in anima adhuc orans in horto, *iram ac maledictionem diuinam timens*, & in ipso crucis ligno non tantum in corpore, sed etiam *in anima formidabilem illam abyssum sentiret, derelictum & alienatum se à Deo esse, idque adeo quasi in eius perniciem Deus conspirasset.* Hæc teterrima verborum monstra, non solum diuersa, sed plane contraria illis sunt, quæ Esaiam Prophetam significare Caluinus uoluit, si tamen Petro & Paulo plusquam Caluino credimus. Sed si ita singula examinemus, nullus refutandi finis erit. Reliqua breuius percurram, præsentis instituti memor.

Duobus adhuc abutitur Scripturæ diuinæ locis Caluinus, ut probet Christum pœnas infernales in anima pertulisse. Prior est Diui Petri sententia, qua de Christo dixit: *Quem suscitauit Deus solutis doloribus inferni*, (vel ut ille legit, *mortis*) *iuxta quod* (Caluinus legit, *à quibus*) *impossibile erat teneri illum ab eo*, Hic glossat Caluinus: *Non simpliciter nominat mortem, sed filium Dei implicitum fuisse doloribus exprimit, quos parit maledictio & ira Dei, quæ origo mortis est.* Sed contra hanc nouam, impiam, & blasphemam Caluini glossam doctissimi & sanctissimi Augustini ante annos mille sententiam opponimus, qui duplicem horum uerborum sensum adfert, quorum posterior non solum probabilis, sed & certus videtur, alijsque Scripturis conformis. Prior sensus hic est: *Facilè*, inquit, *est intelligere sic solutos esse à Christo dolores inferni, quemadmodum solui possunt laquei uenantium ne teneant, non quia tenuerunt.* Nam & ideo Petrus subiunxit, *impossibile fuisse ab inferni doloribus, vel ab ipso inferno teneri Christum*, Soluti igitur erant, quia irriti facti sunt. Posterior, quem subiungit, sensus hic est. *Potest & sic intelligi, vt eos dolores Christum soluisse credamus, quibus teneri ipse non poterat, sed quibus alij tenebantur, quos ille nouerat liberandos.* Hic sensus eo certior & uerior uidetur, quia cum alijs Diui Petri uerbis

Act. 2. 24.

Instit. li. 2 c. 16. num. 11.

D. Petri verba explicantur.

Epist. 99. ad Euodium.

bis optimè conuenit, in quibus docet Christum *his qui in carcere erant spiritibus uenientem prædicasse.* Quæ uerbà ad solutos dolores inferni, eorum qui in limbo erant Patrum, propriè pertinere in nostris Antidotis ad eũdem locum docebimus. De doloribus ueri inferni, non imaginarij quoad animam cum corpore uiuentem, nec Christi proprijs, sed alienis omnes Patres hunc locum exponunt, qui infernum hic legunt, non mortem, vt Græci codices habent. Nam Græci Patres Chrysostomus, OEcumenius & alij, qui *doloris mortis solutos* legunt, uictoriam mortis à Christo partam exponunt ad Caluini insaniam nemo accedit. Deinde dolores mortis esse diuinæ maledictionis sensum eo quod ira Dei mortis origo fuit, tam absurdè à Caluino dicitur, quàm si diceret dolores mortis fuisse in Christo sensum peccati, quia màgis propria origo & causa mortis peccatum est quam ira Dei: *Per peccatum mors intrauit in mundum* ait Paulus. Et sicut suspendij propter latrocinium magis propria causa est latronis delictum, quàm Iudicis sententia, quia hæc ex illo nascitur, nec Iudicis uoluntas, sed delicti necessitas talem sententiam peperit, sic mortis magis propria origo peccatum est quàm ira Dei, quia hæc ex illo orta est, nec Dei uoluntas, *qui non vult mortem peccatoru*, sed peccati iniquitas mortis sententiam introduxit. Quare si dolores mortis, quibus Christum implicitum fuisse Caluinus vult, fuerunt dolores quos parit maledictio & ira Dei, id est, apprehensio & timor maledictionis diuinæ, quia illorum origo ira Dei est, multo magis dici potest, dolores mortis, quibus Christus implicitus fuit, fuisse dolores quos parit peccatum, id est, conscientiæ cruciatus & carnificina qualem peccatores sustinent, quia mortis origo & causa magis propria & proxima peccatum est.

1. Pet. 3

Caluini absurditas magna.

Rom. 5

Deinde si huiusmodi doloribus implicitus fuit Christus, quos parit maledictio & ira Dei, vel quos parit cruciatus & carnificina conscientiæ peccati, iam dicere debet Caluinus CHRISTVM uerè fuisse à Deo maledictum, & uerè fuisse peccatorem. Quomodo enim tantorum malorum dolores sentiret,

Caluinus constituit Christũ verè peccatorem.

adeoque illis implicitus esset, nisi ipsa in se mala haberet? Dolor mali præsentiam mali præsupponit. Dolor febrilis ex ipsa febri nascitur. Dolor conscientiæ peccato grauatæ, peccatum peractum præsupponit. Dolor ex Dei maledictione conceptus, ipsam adesse maledictionem ostendit. Dolor inquam *quo aliquis iam implicitus est*, vt Caluinus loquitur, non dolor quem futuri aut possibilis mali metus generare potest, etiam in constanti uiro. Quamquam maledictionis diuinæ possibilis metum in Christũ cadere non potuisse ante ostensum est. Multo magis blasphemum est quod nunc Caluinus dixit, *huiusmodi maledictionis dolore & sensu implicitum Christum fuisse.*

Hebr. 5. 7. Alius quo abutitur Caluinus, Scripturæ locus est, ubi Apostolus de Christo dicit: *Qui in diebus carnis suæ preces supplicationesque ad eum qui possit illum saluum facere à morte, cum clamore ualido & lachrymis offerens, exauditus est pro sua reuerentia.* Ex his verbis colligit Caluinus Christum in horto & in Cruce orantem, *à metu suo* (sic enim textum Apostoli peruertit) *exauditum fuisse, non vt à morte sit immunis, sed ne absorbeatur vt peccator: quia illic personam nostram gerebat.* Incredibilis est huius sententiæ Paulinæ corruptio, quam facit Caluinus. Primum res certa est, vocem Pauli ἀπὸ τῆς εὐλαβείας ἑαυτοῦ, *quod à metu suo*, vertit Caluinus, non metum pœnæ aut maledictionis, sed timorem filialem seu reuerentiam significare. Idem Paulus in eadem epistola hoc uerbo sic vtitur:

Scripturam nequiter corrumpit Caluinus.

Hebr. 12. *Habemus gratiam per quam seruiamus placentes Deo cum metu & reuerentia:* μετ' αἰδοῦς, καὶ εὐλαβείας, duobus uerbis rem eandem expressit, metum filialem seu reuerentiam religiosam. Ab hoc uocabulo uiri iusti timorati in Scripturis uocantur: *Simeon uir iustus, & timoratus.*

Lucæ 2. Act. 8. *Sepelierunt Stephanum uiri timorati:* ἄνδρες εὐλαβεῖς. An isti ita uocati sunt quia timebant maledictionem & iram Dei? Sic viri religiosi uocantur à Luca ἄνδρες εὐλαβεῖς.

Act. 2. Deinde exauditus sanè fuit Christus orans Deum cum lachrymis, idque pro sua reuerentia, de qua ipse Christus Patri dixit: *Scio quia semper audis me.* non circa metum mortis naturalem, nec circa aliquem metum maledictionis diuinæ, sed in deliberata & absoluta sua voluntate,

Ioan. 11.

tate, in qua ſemper fuit exauditus. Abſoluta autem Chriſti uoluntas in horto, vbi cum lachrymis orabat, non erat ut mortem fugeret, ſed ut mortem ſubiret: qua dixit: *Veruntamen non ſicut ego uolo*, id eſt, ſicut caro mea vult, *ſed ſicut tu uis*. Sanè quum Chriſtus ſemper fuerit à Patre auditus, vt apud Ioannem loco citato profitetur, & Paulus dicat, Chriſtum *clamore ualido orantem exauditum fuiſſe*, in uoto autem transferendi calicis auditus non fuit, neceſſe eſt uerba Pauli non de aliquo metu aut horrore mortis æternæ intelligi poſſe, quem Caluinus à Chriſto exprimi voluit, in illo clamore, & in illis Chriſti lachrymis in horto effuſis, itemque in illis verbis: *Quare me dereliquiſti?* ſed de illa Chriſti oratione intelligi debere, quam ex uoluntate deliberata fecit, non mortem deprecans, ſed mortem exoptans, ſicuti antea ſæpè fecerat: *Pater venit hora, clarifica filium tuum, ut filius tuus clarificet te*. Et iterum: *Pater clarifica nomen tuum.* Et rurſum: *Baptiſmo habeo baptizari, & quomodo coarctor donec perficiam illud?* In his uotis & precibus ex voluntate deliberata profectis exauditus fuit Chriſtus pro ſua reuerentia.

Chriſtus quo modo ſemper exauditus.

Ioan. 17. *Ioan. 12.* *Luc. 12.*

Præterea, quomodo timere potuit Chriſtus, *ne abſorberetur vt peccator?* *Quia*, inquit Caluinus, *illic perſonam noſtram gerebat*. Sed quid? An ſic perſonam noſtram gerebat ut peccatorum noſtrorum ſibi conſcius, diuinam maledictionem & æternam mortem peccatis debitam timeret? Quomodo à tanta impietate animus Chriſtianus non abhorret? An non ſenſus fidelium hoc hactenus ſemper tenuit, Chriſtum perſonam noſtram in Cruce geſſiſſe quatenus pœnas noſtras portabat? De pœnis noſtris illi impoſitis Scripturæ loquuntur: de peccatis noſtris Chriſto imputatis (niſi quoad illorum pœnam ſubeundam) vt Chriſtus tanquam peccator coram Deo habitus diuinam maledictionem & abſorptionem formidaret, nulla Scriptura loquitur. Blaſphemia hæc Caluiniana eſt, diuina maledictione digna. Vnam in Scripturis Chriſti mortem legimus, non duas; corporis ſui mortem, non corporis & animæ.

Chriſtus perſonam noſtram quomodo in cruce geſſit.

Caluin. opinio nefaria de duplici morte Christi.

Putat Caluinus, quia nos per peccatum mortem corporis & mortem animæ, cui debetur maledictio Dei, incurrimus, Christum aliter Redemptorem nostrum esse non posse, nisi vtramque mortem pro nobis luat, corporis in cruce, & animæ cum æternæ mortis horrore luctantis. Sed nec illa mors animæ conuenire Christo potuit, vt ex præcedentibus patet; & præterea vnam Christi mortem, eamque corpoream & super lignum docet Scriptura, *qua vna* (ait Paulus) *oblatione, & per oblationem corporis sui semel consummauit in sempiternum sanctificatos*.

Hebr. 9.

Hæc vna corporis Christi oblatio & mors Redemptionis nostræ precium vnicum & sufficientissimum fuit, nec alia Christi morte opus erat. *At* (inquit Caluinus) *nisi pœnæ particeps fuisse anima, corporibus tantum fuisset redemptor.* Sed vero quis tam non à ratione tantùm, sed vel à sensu communi alienus, vt non intelligat, adeoque sensu non deprehendat, ipsum per se corpus non sentire, (quē enim doloris sensum cadauer habet?) & patiente corpore totum hominem pati? Quanquam Christum non passione tantum corporali, quæ ad animam redundat; sed ipsa quoque passione animali, qua ipsa Christi anima tristis & turbata fuit, passum pro nobis fuisse suprà accepimus. Qùum verò Caluinus animæ pœnam in Christo ponat, nec quæ ex corpore patienti oriebatur, nec quam mortis temporalis apprehensio, sed quam iræ & maledictionis diuinæ horror generabat, negari non potest quin Caluini sententia Christum constituat verum peccatorem fuisse, & diuinam maledictionem verè timuisse. Si enim ex vera corporis pœna ac morte Christus verè passus & mortuus pro nobis dicitur, profectò ex vera animæ pœna, *damnati inquam ac perditi & scelerati hominis pœna*, quo ad animam) quam totam Caluinus omnino in Christo poni vult) Christus verè damnatus, perditus ac sceleratus (horreo dicere) pro nobis factus fuisse dici debet. Hæc est maximè detestabilis & execrabilis Caluini blasphemia, à qua nullus eum Caluinista excusare unquam & abluere possit. Et tamen tam execrabilem blasphemiam uoce magis exe-

Instit. lib. 2. ca. 16. nu. 12.

Caluini duplex blasphemia summè execrabilis.

crân-

cranda dicit, esse *pretium redemptionis nostræ maius & excellentius*, quàm fuerit mors corporea & sanguis Christi in Cruce effusus. Sed huc dementiæ prolabi oportuit hæreticos Satanæ mancipia, vt palam sacrilego contemptu sacra Dei oracula calcarent. His quippe teterrimis blasphemijs, etiam si omnes veteres hæretici, ipseque Mahometes ab orco resurgerent, atque filium Dei certatim blasphemarent, quid addi, aut quid atrocius dici possit, non video. Eas tamen aperire & paulo operosius refutare ad Christi Redemptoris mei gloriam, tantiq; & tam detestandi hæretici perpetuam infamiam, operæpretium duxi.

Miraris fortè Lector, cur has infernales pœnas Christo adhuc viuenti Caluinus tribuat? Tota hæc blasphemia Caluino excidit, ut Christum doceret, non aliter ad inferos descendisse, (quod in Symbolo nos profiteri credimus) quam per istas, dum pro nobis pateretur, pœnas infernales; quàm *per horrorem hunc mortis æternæ, quo cum inferorum copijs quasi consertis manibus luctatus est; quàm per pœnam damnati ac perditi hominis*; denique quàm *per sceleratorum pœnas omnes persolutas, quas damnati persoluere debent*, vel, vt loquitur, *quæ à damnatis expetendæ erant, vno hoc excepto, quod illis detineri non poterat*. Christum verò ad inferos verè descendisse negat, ne tertium locum præter cœlum & damnatorum infernum, quem olim limbum Patrum ueteres vocauerunt, nunc Purgatorium Ecclesia Catholica uocat, vllo modo agnoscere cogatur. Sic vno absurdo admisso, in hæc horrenda & maxima dilapsus est. Errorem Caluini de negato hoc tertio loco in alia feria supra refutatum dedimus.

Caluin. cur tātas blasphemias expuerit.

In fer. 5. hebdom. 2.

Alius error quòd descensus Christi ad inferos in Symbolo repositus, nihil nisi pœnas animæ Christi infernales, quas adhuc viuens in horto, in Cruce pertulit, significet (quanquam horrendæ hæ blasphemiæ, quas ex sensu tam portentoso consequi iam demonstrauimus, ad illum pleniſſimè refutandum vel solæ sufficere debent) duplici argumento breuiſſimè refutabitur. Prius ipse Caluinus nobis suppeditabit. Est enim

Descensus Christi ad inferos qualē Caluinus fingit, esse non potuit.

nim mendax iste magister, sicut & alii esse solent, mendaciorum suorum non satis memor. Tractans illam Symboli partem, quod Christus sit Iudex uiuorum & mortuorum, & exponens viuos ac mortuos simpliciter intelligi debere tam eos qui Christo viuente superstint, quàm qui dudum mortui fuere, ita scribit. *Sunt qui secus viuorum ac mortuorum hic uocabula accipiant. Sed ille sensus, vt planus est & dilucidus, ita Symbolo longè conuenientior est quod populariter scriptum esse constat*. Hæc ille. Eodem argumento contra Caluinum vtimur. Quod in Symbolo de Christo dicitur, *mortuus, sepultus, descendit ad inferos, & cęt.* in plano & simplici sensu intelligi debet, *quia populariter scriptū esse Symbolum cōstat*, id est, verbis ita perspicuis, vt à toto populo fideli prima statim facie intelligi possit. At quàm procul à populari captu & iudicio hic sensus est? *Christus descendit ad inferos*, id est, pendens in cruce, siue orans in horto, pœnas infernales in anima persoluit. Quis tandem non è populo tantùm, sed vel è doctorum numero sensum hunc portentosum animo aliquando conciperet? Valet autem hoc argumentum tanto fortius, quàm in alia particula, *viuorum & mortuorum*, quem veteres variæ exposuerunt, quia descensum Christi ad inferos veteres omnes populariter intelligendo vnanimi consensu exposuerunt, vt in alia feria supra annotauimus. Alterum argumentum erit, quod hęc portentosa Caluini expositio totum ordinem Symboli in aliis omnibus articulis accurate seruatum penitus perturbat & inuertit. Si enim Christus adhuc viuens descendit ad inferos, debuisset in Symbolo ita dici, *Passus sub Pontio Pilato, crucifixus, descendit ad inferos, mortuus & sepultus est*. vel potius sic. *Passus descendit ad inferos, crucifixus & c.* Nam quum in horto oraret, pœnas infernales Christum persoluisse blasphemat Caluinus. Vocat quidem Caluinus *hanc exceptionem friuolam atque adeo ridiculam*. Sed sic ille loqui solet, quum argumento validissimo se premi videt; vt quod firma ratione soluere nequit quasi sublato cachinno friuolum & ridiculum proclamet. In vsu hoc illi ac more positum est. At vero nulla ratio est cur in omnibus aliis ad vnum Symboli

Instit. li. 2. c. 16 num. 17.

Caluinus à seipso refutatur.

Fer. 5. hebd. 2.

Instit. lib. 2. ca 16. nu 10

Caluin artes pessimæ.

articu-

articulis, omnia quæ de Christo credenda proponuntur, iuxta ordinem rerum gestarum collocentur, hic solus articul⁹ *descendit ad inferos*, morti & sepulturæ postponatur, q vtrũq; præcessit, & ita præcessit, ut (si Caluino credimus) hic descensus Christi ad inferos ante mortem, *maius & excellentius Redemptionis nostrę precium fuerit*, quàm ipsa Christi mors. Quomodo igitur hic unus articulus, q maximum redemptionis nostræ precium exprimit, tum verbis obscurissimis maximeq; impropriis proponitur, tum loco & ordine prorsus alieno collocatur? Sed absurditatũ Caluini non est finis, & hęc disputatio alterius loci est. In qua qui plura desiderat, legat tractatum doctissimum Henrici Vici de descensu Christi ad inferos. Manet interea firmum, præsentis Euangelij uerba, & pręcipuum fidei nostræ caput de Redẽptione per Christum facta, ab impio Caluino tanta impietate deprauata esse; ut aliquid magis impium uix ulla à Christo nato ætas audiuerit.

FERIA V. HEBDOM. SANCTÆ.

Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci vobis, ita & vos faciatis. Ioan. 13.

D hęc uerba Caluinus pręclaram sibi occasionem dari ratus, in Ecclesiasticam hodie consuetudinem, qua in hac feria pauperum aut inferiorum pedes à Pręlatis Ecclesiasticis lauari solent, impotenter incurrit. Sed ut ad eam accusationem descẽdat, aliam pręmittit. Totum insulsi cauillatoris deliriũ proferemus. *Notandũ est* (inquit) *quod Christus se exemplum dedisse admonet. Neque.n. omnia eius facta promiscue ad imitationẽ trahi conuenit. Papistæ se Christi exẽplo quadragesimale ieiuniũ seruare iactãt. Atqui vidẽdum in primis erat, an exemplũ prodere uoluerit, ad cuius normam se discipuli formarẽt. Nihil verò legitur tale. Quare nõ minus peruersa est æmulatio, quàm si in cœlũ volare* In cõ. ad ca. 13. Ioan. ver. 15.

lare tentarent. Hæc prior accusatio est, cuius plenam refutationem uidere licet in prima parte huius operis. Summa est, tum alias esse ieiunij Quadragesimalis graues causas præter exemplum & imitationem Christi, tum quià nec omnia Christi facta in exemplum trahenda sunt, nec nullum: quid eius generis sit, ut in exemplum trahi possit ac debeat, Ecclesia Catholica mater fidelium, *columnà & firmamentum ueritatis* docere nos debet, non superba & garrula hæresis. Latiorem hac de re contra Caluini cauillationes varias disputationem Antidota nostra Euangelica suppeditabunt, ad Matthæi caput quartum. Posterior accusatio, & huic Euangelio propria, apud Caluinum his uerbis sequitur: *Adde quod vbi Christum sequi docebat, simiæ fuerunt magis quàm imitatores. Quotannis theatricam pedum lotionem instituunt, ita inani nudaque ceremonia se pulchrè defunctos esse putant. Defuncti sibi permittunt fratres contemnere. Neque id modo, sed postquam duodecim hominibus lauerunt pedes, omnia Christi membra crudeliter lacerant: adeoque in faciem Christi ipsius conspuunt. Quare nihil quàm fœdum Christi ludibrium est comica illa pompa. Nec certè Christus hic anniuersarium ritum commendat; sed nos tota uita paratos esse iubet ad lauandos fratrum pedes.* Hæc ille. In his verbis vnum est quasi à ratione ductum argumentū, cætera hominis sunt non ratiocinantis, sed furentis ac debacchantis. Argumentum quod aliqua ratione niti uidetur, istud est. Christus lauans pedes discipulorum suorum, posteaque dicens: *Exemplum dedi uobis & cæt.* non commendat anniuersarium ritum. ergo simiæ potius quàm imitatores sunt, qui ad eius exemplum pedes fratrum lauant. Sed accidit huic hæretico, quod alijs hæreticis accidere solere scribit D. Iudas. *Quæcunque autem ignorant blasphemant.* Non enim ideo Prælati Ecclesiastici alijque superiores pauperum aut subditorum pedes lauant, quasi his verbis talem anniuersarium ritum Dominum præcepisse intelligerent (humilitatis enim hoc esse documentum, non externum ritus præceptum Catholici semper intellexerunt) sed ideo hunc ritum celebrant, ut tantæ humilitatis Christi exemplum renouent, & ob oculos ponant, deuoteque colant, & ad humi-

In Dom. 1. Quadrag.

Cap. vnico. Pedum lotio quare in Ecclesia seruatur.

humilitatem omnium animis fortius imprimendam, non verbo tantum ac prædicatione, sed facto etiam ipso adhortentur. Nam & ideo Christum hanc actionem externam adhibuisse intelligût, vt ea ob oculos posita, discipulis suis Ecclesiarum Præpositis futuris humilitatis virtutem imprimis necessariam, certiori documento & validius commendaret. Quem Christi finem & scopum hoc loco fuisse docet uno atq; altero in loco Basilius. Non tam igitur factum, quàm finem & intentionem Christi circa factû, proposuit sibi in hoc ritu Ecclesia. Nam & hic verum est illud quod ex naturæ lumine poeta cecinit. Moral. lib. Reg. 70 ca. 10 & 24.

Segnius irritant animos demissa per aures,
Quàm quæ sunt oculis subiecta fidelibus.

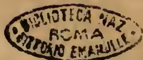
Sed Caluinus non tam hospes & aduena, quàm hostis & alienigena, ab Ecclesiæ Christi consortio sese abdicans, nihil mirum si mysteriorum Ecclesiæ ignarus, & ea tantum quæ ante oculos sunt videns, de ijs quæ ignorat perperam iudicat, & inde calumniæ materiam struit, unde disciplinæ Christianæ documentum haurire debuit. *Propria enim Christianorum disciplina humilitas est*, ait Sanctus Augustinus, quam quia superba hæresis capere non potest, eius documentum libentius carpere, quàm amplecti & imitari contendit. Epist. 56.

Furentis hic & debacchantis Caluini uerba nec refutatione egent ulla, nec reprehensione nostra. Suam ipsa turpitudinem & furorem clara uoce loquuntur. *Prælatos quippe Ecclesiæ, postquam duodecim hominibus pedes lauerunt, omnia Christi membra crudeliter lacerare*, non membra tantum, sed, *omnia membra*, nec lacerare tantum, sed, *crudeliter lacerare*, ac deinde, *in faciem Christi ipsius conspuere*, nihil aliud quàm spiritum nequam, qui in Caluino loquitur, quíque illum captiuum tenuit ad uoluntatem suam, palam demonstrant, quasíque in theatro conspiciendum ante omnium oculos sublimem ponunt. An experimentum quærimus eius, qui in Caluino loquitur, Belial? Hic illud habemus luculentissimum. Hic furit, hic debacchatur, hic tragico correptus œstro, ipsa Ecclesiarum Christi Caluini declamatio bacchica.

capi-

capita ipsam pupillã oculi eius,non tangit modo temere culpando(nihil ueritus vel illud Prophetę, *Qui tãgit vos,*
Zach. 2. *tangit pupillam oculi mei:* uel illud Dauidicum, *Nolite tan*
Psalm. 104. *gere Christos meos, & in Prophetis meis nolite malignari*) sed quantum in ipso est atrocissimè criminando iugulare, cõfodere, transuerberare contendit. Hic ille Caluini spiritus se prodit, non quo aguntur filii Dei, sed quo agitantur filii diaboli, cuius summa uoluptas est Pastores à Christo datos, quia Christum ipsum non potest, mentiendo, criminando, calumniando, in odium & contemptum adducere; omnibus non deridendos modò, sed & cõculcandos ac proterẽdos obiicere. Sed periit cum suis furiis Caluinus. Viuit, uiuetque in ęternum Sponsa Christi Ecclesia Catholica, Apostolica, Romana, cuius ut fidem tenemus, ita honorem & debitam ab omnibus Christi reuerentiam ab omnibus tenendam, libenter docemus.

(*.*)

Laus Deo qui dedit velle, & dedit perficere.